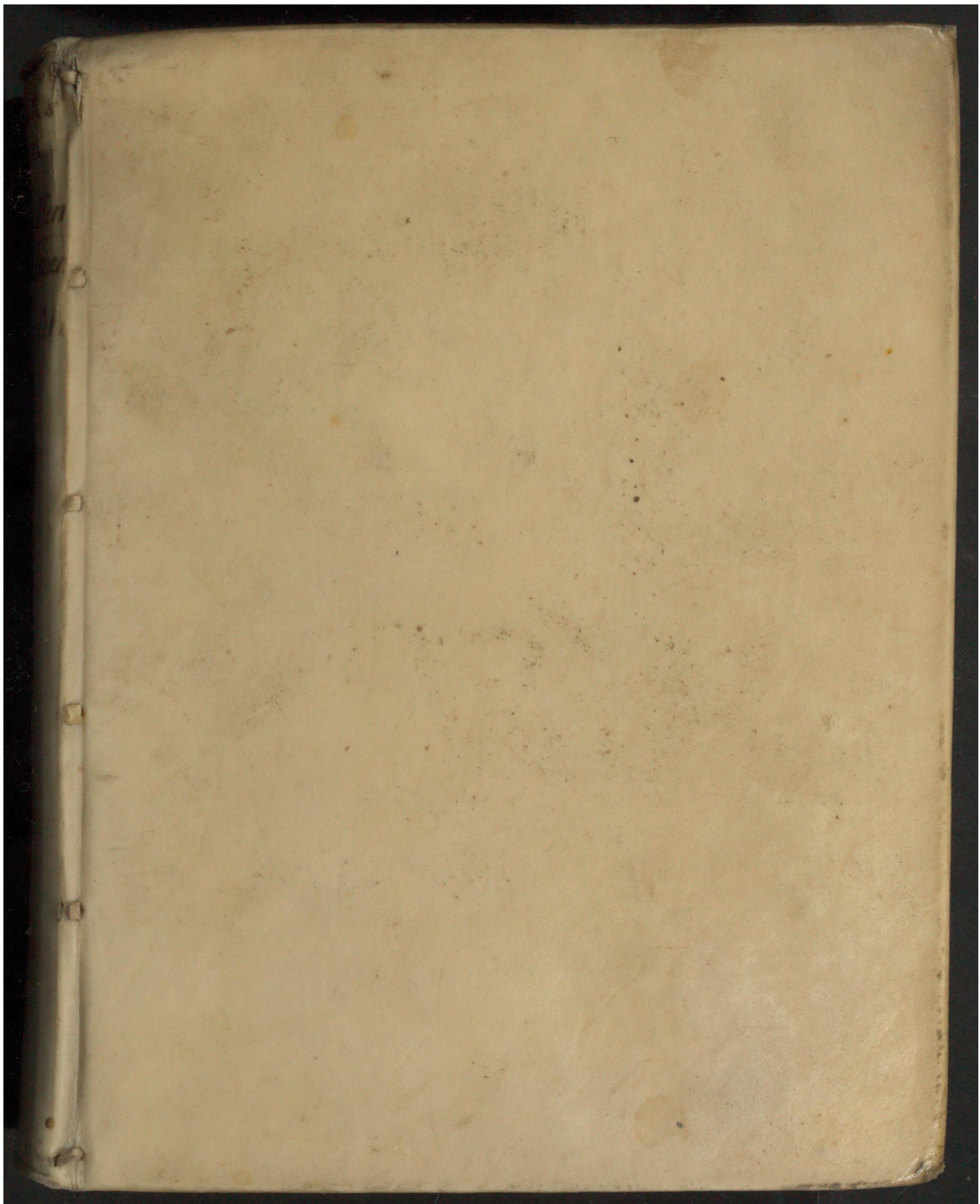
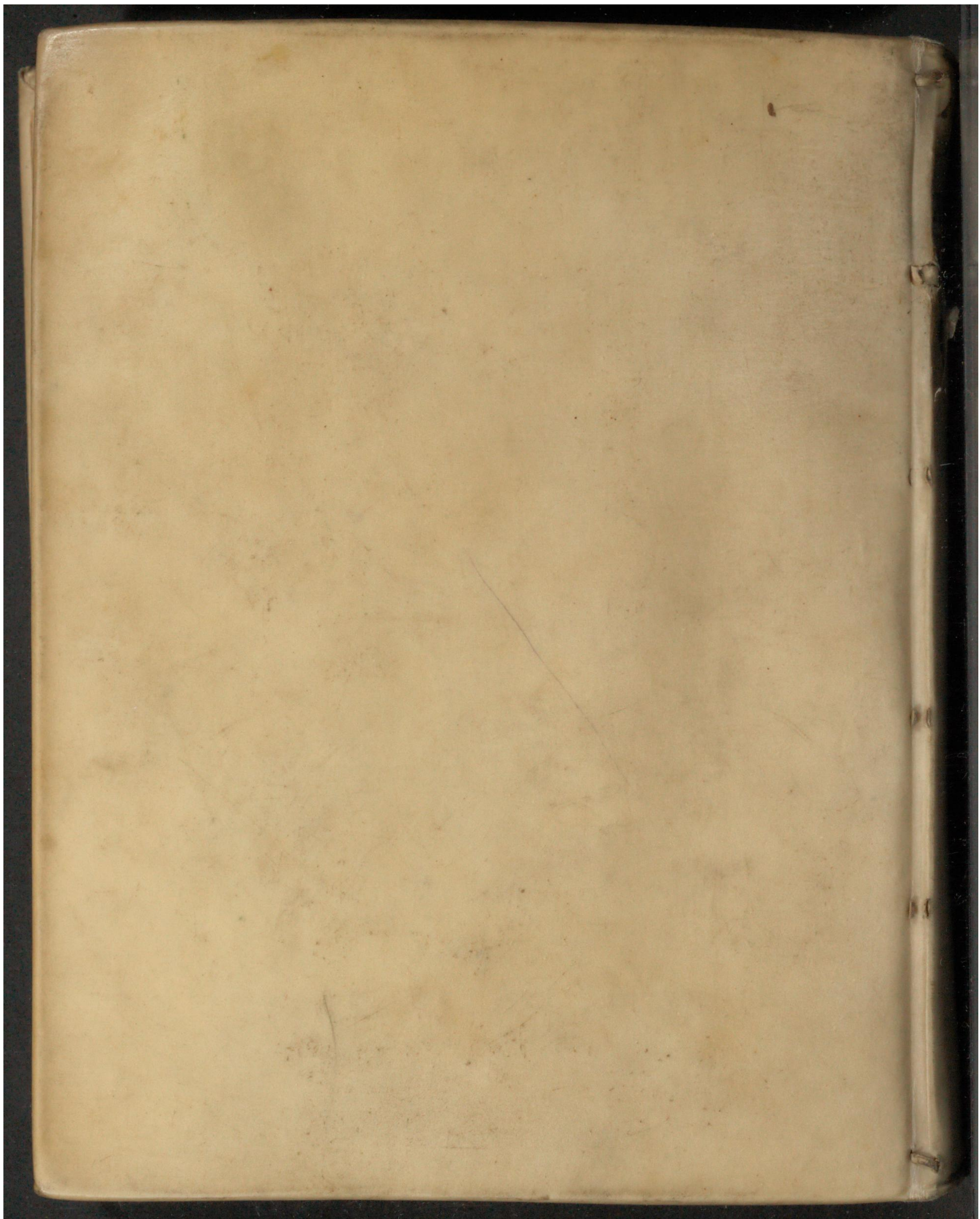


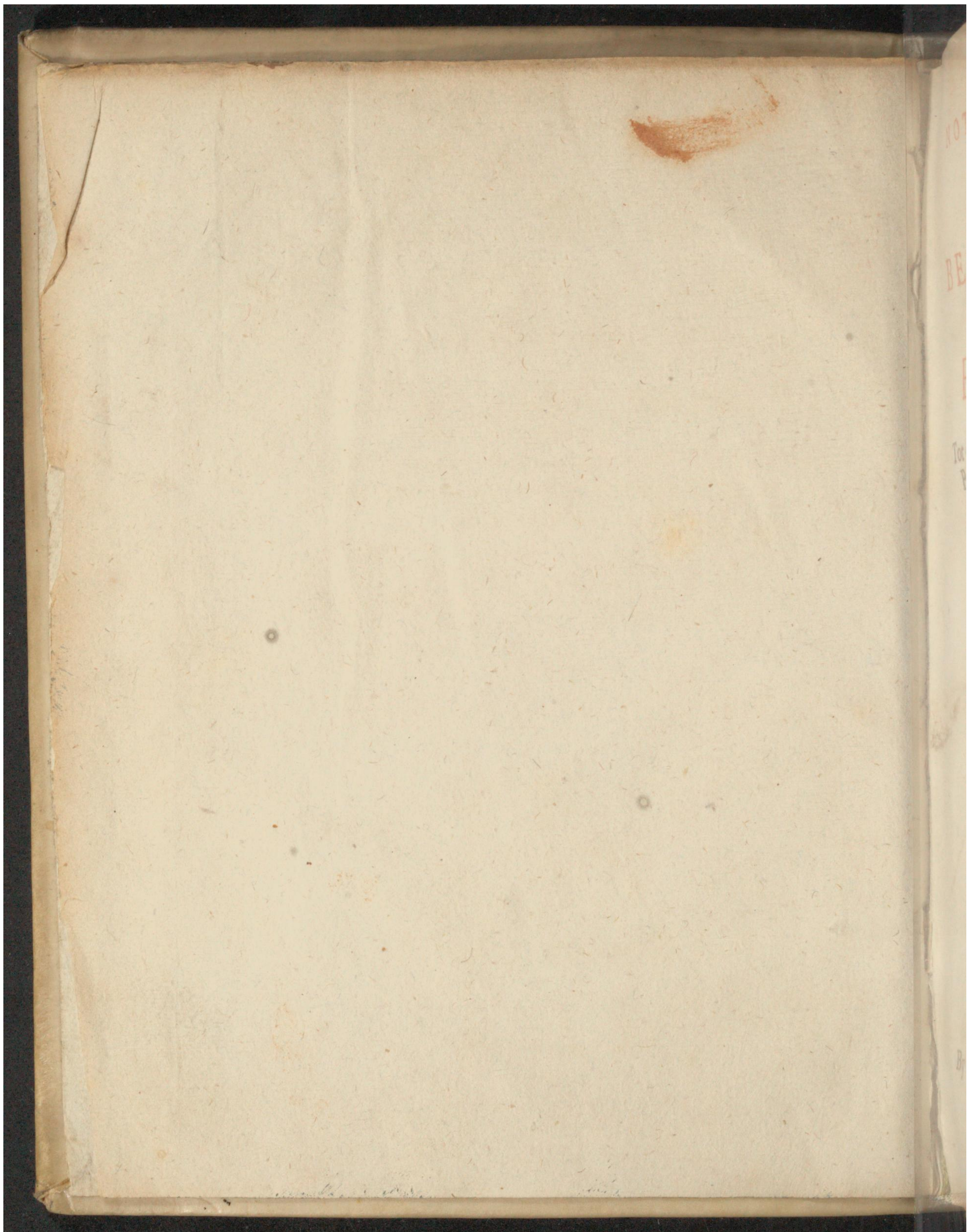

A. van ALLERS
Examen
der
Notarissen
Consultatien
&
Advysen
556
J
76











NOTARIUS PUBLICUS,

ofte

Inleydinge tot een openbaren

BEAMPT-SCHRYVER,

MITSGADERS HET

Examen der Notarissen:

Tot dienst der Notarissen en der genen die haer in die Practijk willen oeffenen, waer dat noch by gevoeght sijn verscheyden rare

CONSULTATIEN

en ADVERTISSEMENTEN.

Door

ADRIAEN van ALLER.



TOT ROTTERDAM,

By JOANNES BORSTIUS, Boeckverkooper op de groote Marct. 1671.

Met Privilegie.

OP-DRAGT

AEN DEN
Edelen gestrengen Hoogh-geleerden, Wijsen, Voorsienigen seer discreten HEER,
DEN HEER
ENDE MEESTER

GERARD VAN BERKEL

Drossaart, Kasteleyn,

Ende *Dyk-Graaff* van de Stadt, ende Landen van *Heusden*, met Engelen, Vlymen, mitsgaders *Schout* van de selve Stadt, &c.

Edele Gestrenge, Hoogh-geleerde, Wijse, Voorsienige seer Discrete HEER.



HEt gemeen spreeck-woord seght, daar en is geen goudt sonder schuym, dat dese mijne INLEYDINGE TOT EEN OPENBAREN-BEAMPT-SCHRYVER on-berispelijck sal zijn in 't een of 't ander gheval, en derf ick niet vast stellen, alsoo selfs het *adagium* luyd *quandoque bonus dormitat Homerus*, is dit soo, ghelijck het oock in der daadt is, soo ghelieft sijn EDELE soo seer niet te sien op mijn Werk, als wel op de goede genegentheydt, die ik *t' Zijnwaarts*, als tot de *Practijcque* ben dragende. Het is een stout bestaan, dat een minder in geleertheyt aan een Meerder-geleerde soodanigen Werk, als dit

is, derft op-offeren, dog soo wanneer als sal werden bespeurt, dat yemandt na Wijsheydt tragt, en soekt te leeren, kan dit, onder reverentie, ge-excuseert werden. De op-offeringe van dit mijn Werk aan U EDELE, is niet om Instructie aan sijn EDELE te geven, als geschiedende uyt pure affexie, maar om de jonge *Practisynen* op te wecken tot naarstigheydt, ende ondersoek van 't gunt hen-lieden dienstig, ende noodigh is. Ick hadde selfs dit mijn werck in d'eerste instantie niet gedaght in druk bekent te maken, maar voor mijn Kinderen tot oeffeninge te behouden: Edog soo door sijn EDELE, als anderen diverse malen aangemaant zijnde tot het uyt-gheven van 't selve Werk, soo heb ik my bevrymoedigt dese myne INLEYDINGE TOT EEN OPENBAREN BEAMPT-SCHRYVER metten Druk openbaar te maken. *Edele Gestrenge Heer* ick noeme het een INLEYDINGE uyt consideratie by my, nog niemandt het gheheel 't gunt tot de *Practijcque* dienstigh is, ende dagelijcx in swangh gaat, mitsgaders van dage tot dage nieuwlijkx opkomt, beschreven kan werden; ghelieft dan dit Werck met U EDELE goede gunste te bekleeden, daar aan ik met geen gedagten en twijffele, weshalven ik daar over continuele dankbaarheydt sal bewysen met hert en monde, verwerpende 't gunt *Seneca* seydt, *Nihil citius oblivioni traditur beneficiis*, maar ter contrarie blyvende dien ik altijdt hebbe geweest, ende trachte te continueren,

Rotterdam uyt mijn Boek-vertrek desen 1. September Anno 1666.

U Edele Gestrenge Heers Dienst-verplichten, ende genegen Vrund

ADRIAEN VAN ALLER.

TOT DEN
LESER,
Heeren-lieff-hebberen, van Regten, en Coustumen.

DIe aan den wegh timmert is veel berispens onderworpen, het schijnt dat veel Waan-wysen hier heur glorij inscheppen, soo is't dan niet beter als de lijdtsaamheydt in den arm te nemen, en alle malle berispingen onder de voet te treden. Wyse Luyden, en schrandere Herssenen sullen dit verfoeyen, by haar geconsidereert werdende, datmen niet behoort te berispen voor datmen 't verbeteren kan, berispen is geen, maar verbeteren, is kunst; veel vragens maakt yemandt on-waardig, daarom gemeenlijck geseght werdt, eene Geck soude soo veel kunnen vragen als seven Wysen souden kunnen beantwoorden: Iemandt soude mogen dencken, uyt 't gund voorsz is, of myne Inleydinge tot een Openbaren-Beampt-Schryver *geen berispinge onderworpen ware? Ick antwoorde dat 't selve by mijn noyt en is gedaght, laat staan geproponeert, maar ter contrarie, dat die is gestelt (onder correctie) gelijck de gerenomeerste Advocaten, postulerende voor de respective Ed: Hoven van Justitie in Hollandt, heur Advysen bekleeden. In-gevalle mijn Werck voor niet aangenaam op-genomen soude mogen werden, als verhoopt, ende vertrouwt ja; soo sullen de Heeren Lief-hebbers van Rechten, en Costumen haar oogen maar alleen ghelieven te laten gaan, en met ernst overwegen de rare* Advertissementen, *ende* Consultatien, *mitsgaders* Placcaten, Ordonnantien, *ende* Autheuren *in't selve mijn Werck geinsereert, niet twijffelende of die sullen haar E: opwekken tot erkentenisse van Vigilantie, ende Studie der selver, ende die gene die de selven voor haar E: niet en heeft gespaart in't licht te brengen: Waarde Heeren neemt dan dit Werck ten goede, en gelieft den Autheur te begunstigen*

 met

met U: E: goede genegentheydt, *waar in hy ſigh is recommanderende, ende blyvende*, MIJN HEEREN,

Vyt mijn Boek-vertrek deſen 1. September 1666.

Dynen Dienſt-verpligten Vrund, ende Demoedigen Dienaar

ADRIAEN VAN ALLER.

EER-DIGT OP DE INLEYDINGE

Tot een Openbaren

BEAMPT-SCHRYVER,

Van den NOTARIS,

ADRIAEN VAN ALLER

DUs gaat het Weet-giers-volk van ſtap tot ſtap
Op wiſſe ſchreen, na't Choor der Wetenſchap,
Nu dat *van Aller* haar de regte Trap
Heeft aan-geweſen.
Hy ſtelt haar voor ſijn eygen *Offeningx-grond*,
En hoe ſijn *Ampts-begin* op voeten ſtond,
En hoe ſijn Jeugd, ſijn doen door reeden-bond
Na wijs her-leſen.

Hy ſtelt ſijn oordeel hier voor 't regt te regt,
Aan 't welk 't geleerde Volk haar Zegel hegt,
Soo dat de reden op ſijn Zijde legt
Op wiſſe gronden.
Kom tree hier toe gy Lees-giers-lekker-tand,
Door-lees dees blaan *van Allers* gunſtb're hand,
Kort, en beknopt uw hier door reedens-band
Te zaam gebonden.

Gy

Gy *Voor-ſpraakx* die voor 't regt ter Regt-bank treed,
En om gewin uw Meeſters plaats bekleed,
Plukt hier de vrugt, *van Allers* arbeyts ſweed
Met dankb're Galmen.
Beampte-Schryvers, ontfangh hier uw plicht,
Uyt liefde tot het *Ampt* uw voorgerigt.
Ik kroon de *Man* die deſen gaff in 't ligt,
Door eeren Palmen.

H: SLUYTER.

Eer-digt op de INLEYDINGE *Tot een Openbaren* BEAMPT-SCHRYVER, *Beſchreven door den Notaris* ADRIAEN van ALLER.


En ander roemt de ſtoutheydt onſer Helden,
Die hare Borſt voor 't ſpits der vyandt Stelden,
En hoe de Brit haar Krygs-magt is ontvlugt,
Waar door altans heel Engelandt om ſugt,

Ick roem niet op de deugden der Rappieren,
Maar op de naarſtigheydt der Letter-ſwieren,
Die trecken doch uyt niemandts ſchade Eer,
Gelijck wel doet 't vervloekte Moord-geweer.

Van Allers-zoon die ſtort hier zijne Gaven,
Waar meed' hy toont te weeſen van die Braven,
Die in 's Lands-welvaart en gemeene Saek,
Sijn Luſt, en Ruſt ſchept, en ſijn groot Vermaek.

Want dit ſijn Boek is noodig voor dien *Schryver*,
Die niet om 't Gelt, maar deugdes wil, en Yver,
Beſchrijſt alſoo de wille van den Menſch,
Dat yder een verkrijgt ſijn Wil, en Wenſch.

Wat

Wat komt 'er uyt 't quaad-*Schryven* groote twisten?
Die Vrund, of vremd', of niemand oyt en sliste?
Soo dat de zak blijft hangen aan den haek,
Ja dat de doot niet scheyden kan de saek.

Soo putmen uyt veel Rijkdommen, en Schatten.
Soo kan een Man geen erffenis bevatten,
Maer krygt niet meer, als schriften voor sijn gelt,
Dewyl 't de *Schryver* had te los gestelt.

Kom aan gy *Schryvers* dan, die willen Leeren,
U komt het toe dien *braven Man* te Eeren,
Hy wyst u aan, hoe dat gy *Schryven* moet,
En stelt de Wetenschap een vasten voet.

O! Hoe geluckig zijn de Wetenschappen,
Die uytgestort soo treen op hooge Trappen,
Dat yder een verbaast staat om den Lof
Te uyten van soo over-rijken Stof.

Komt alle aan met Mirth, en Lauwerieren,
Om 't wyze *Hooft* van dese *Man* te Cieren,
En roept sijn Wijsheyt uyt over al,
Dit is het Boek daar men na *Schryven* zal.

C: van SANTEN.

ROEM,

ROEM,
EN
LOF-RYMEN
OP DE INLEYDINGE
Tot den
Openbaren-Beampt-Schryver
van den Notaris ADRIAEN van ALLER.

HIer werd *Geopenbaard*, en heerlijk *Ingeleyd*
Beampte-Schryvers pligt, geen ſaek die dient bepleyd.
Maar naakt, en klaar vertoont gelijk de Middag-zon
Wat regt, of on-regt is, prijſt *Aller* die 't ſoo von.

Hy *Oeffent*, *Inſtrueert*, en treft het regte Doel
Van ware Wetenſchap, ſet hem in *Pallas-Stoel.*
Een *Man* die 't waardig is, met gunſt hy 't Volk bekroont,
Weet yemand waar hy meed' behoorde t' ſijn geloont?

Soo deelt mijn daar van med' op dat geen Stof ontbreekt,
Want ſulken Herſſen-ſchael van ſchranderheyt uyt-ſteekt.
Roem *Rotterdam* het breyn van ſulken wijſen *Man*,
Die 't Ligt te voorſchyn brengt, en wat hy plegen kan

Ten dienſte van *Practijcq*, en ſoete *Oeffningx-kunſt*,
Bekleed hem met u Liefd', en ware Heeren-gunſt.
Soo ſult gy ſulken Geeſt bewakkeren met moet,
En jonge *Practiſijns* het ware Pit doen vroet.

Tree toe *Notariſſen*, *Voor-ſprekers*, en die 't regt,
En wat *Couſtumen* ſijn *Voor-ſorgt*, en wel belegt.
Beaſemtogt dit werk leeſt 't wel, en ook her-leeſt,
Soo ſult gy nimmer in *Practijke* ſijn bevreeſt.

** Maar

Maar moedigh ſijn in als, en wat daar aan behoort.
Want *Aller* wijſt u 't Pad, en ware *Oeffningx-Poort*,
Het is *van Allers-Zoon*, *van Allers-Zoonen* ſijn
Gebooren met *Practijcq*, en *Rotters* Sonne-ſchijn.

Hier komt een *Adriaan* een Zoone als voorſeyd,
Die 't ware Regt van 't Volk van 't booſe onderſcheyd.
Hy brengt ſijn doen in 't Ligt, en ſpaart het niet voor 't Rond,
Nu Bralt mijn galm ten Lof uyt Ziele, Hert, en Mond.

Gaat voort wel *Wijſe Man*, en ſtaakt u penne niet,
Het *Eerſte* ons behaagt, en hebben geen verdriet,
Daar aan om leſen, 'k wagt het *Tweede-Deel* met ijl,
Alſoo ik water-tand na uwe ſoete Stijl.

Ik ſluyt mijn Rymen, en verhef u op den Throon,
Der Wijsheyt, 'k meene u *van Allers* waarde Zoon.

Met Luſt.

DANK-

DANK-RYMEN
op-geoffert
AAN DEN NOTARIS
ADRIAEN VAN ALLER,
Voor het in 't Ligt-brengen van sijn
INLEYDINGE
tot een Openbaren
BEAMPT-SCHRYVER.

HErssen-schalen, wyse Hoofden,
Rymers met u stof-rijk-Rijm
Scherpt u breyn gelijk een vlijm
Voor *van Aller*, die soo sloofde
In sijn werk, dat yder seyt
't Rechte Recht dat is vol-pleyt.

Offert op u gunstb're gaven,
Treed dog t' zijnwaarts op 't Toneel
Daar de Wijsheydt krijgt sijn deel,
Soo sult gy voor al zijn slaven
Toonen een regtschapen Hert
Dat vol dankx beswangert wert.

Ampte-Schryvers, en *Voor-spraken*,
Staat niet stil om desen *Man*
Lof te spreken, wat hy kan
Spaart hy niet, maar doet het raken
Tot in 't merg van de *Practijk*,
Wert hem dan in all's gelijk.

Soo ſult gy van 't Padt niet doolen;
Daar de Wetenſchap ten Throon
Wert verheven, *Allers Zoon*
Leert u 't Regt, hout niet verhoolen
Wat *'t Ampt* van *Notaris* is,
Treed dan in dit Werk ten dis.

Eet, en Drinkt daar in de Letters,
Hout, onthoud het ſoete Pit,
Dat daar ingeſchreven ſit,
Soo ſult gy wel doen, *Voor-ſetters*
Weſen van het ware Regt,
'k Kan niet ſwygen, 't dient geſegt.

Lof gy Soone van *van Aller*,
'k Hef u tot op *Helicon*,
En *Pernas*, ja tot de Zon.
Kon ik meerder, 'k ſou den *Braller*
Van de Wijſheyt tot mijn baat
Nemen, en hem vragen raat.

Wat dat ſoo een *Man* is waardig,
Die in 't duyſter brengt het Ligt,
En der *Practiſijnen-Pligt*?
Lauw're-kroonen voor 't afvaardig
Eerſte Deel, houd hem te vrund,
Dat hy 't *weede* u meê gund.

Weeſt Dankbaar.

AEN

AEN
ADRIAEN VAN ALLER,
NOTARIS BINNEN ROTTERDAM.
Op sijn Boek genaemt
INLEYDINGE
Tot een Openbaren
BEAMPT-SCHRYVER.

DIt Boek beschaft my stof,
Om tot *van Allers* lof (len;
Dees' Versgens op te quee-
Wiens breyn dus rijk begaeft,
Dat het staag woeld, en slaeft,
Om and' ren meê te deelen.

't Geen aen hem is betrouwt,
Een Schat meer waerd als gout,
Of 't puykste der Juweelen.
O breyn-rijk herssen-vat!
Gy woeckert met u Schat,
Geen dief kan u ontsteelen.

Het geen gy dus bewaerd.
Gy graaft geen schat in d' aard',
Noch laet u noeyt verveelen
Der Wysen regul-spoor
Te leenen u gehoor
Tot scheyding der krakeelen.

Beschryver van dit Boek,
Gy syt de Doodt te kloek,
Al is u Rif bederf'lijk,
Soo leeft gy door u naem,
Want dus basuynt de Faem,
Van Aller leeft onsterf'lijk.

WAer doet een wijs Man nut, of baet,
Soo hy sich niet gebruycken laet?
Waer doen de schatten minder nut,
Als in een diep-gegraven put?
Zyrach die dit heeft voorgestelt,
Hier over ook sijn oordeel velt,
't Is beter seyt hy dat een sot
Verschuylt, eer dat hy word ten spot,
Of eer sich yemand aen hem ercht
Als dat de Wyse sich verbergt.

In Amsterdam den
1. Septemb. 1666.

MEINARDA VERBOOM.

AAN DEN NOTARIS

ADRIAEN VAN ALLER,

Op sijn uyt-gegeven Boek genaamt,

INLEYDINGE

Tot een Openbaren

BEAMPT-SCHRYVER.

SOo pronkt, een duytse Pen meer als een Griekse Vêêr.
Dees' *Rotterdammer* hoeft voor geen *Romeyn* te swichten.
Van Aller treft alleen het wit, daar op wel eer
Soo menigh wyse handt verspilde tijdt en schichten,
Hy 's prys'lijk die verkiest een pryselijke stoff,
Wie 't nut met 't nodig mengt, verdient een dubb' le loff.

Van Allers Phænix vêêr, die lijd geen mede-maat:
Sijn overdeftig breyn, baart niet als wonder-stukken:
Hy toont op welken voet de *Rechts-geleertheyt* staat;
En hoe on-wijsheyt voor de Wijsheyt nêer moet bukken,
Door Wijse schriften wert het Burger-volk gesticht,
't Landt blijft aan sulken Man in eeuwigheyt verplicht.

Hier speelt voorsichtigheyt een Koninglijke Rol,
Hier siet men 't merg, en geest van Groote *pleyt-besorgers*,
Hier dist men schotelen met *Wet-geleertheyt* vol.
Hier onderwijst men recht eenvoudige, en Borgers.
Soo strekt *Van Aller* weer aan ons eene Klyne *Groot*,
Een wijse pen behoet veel dingen voor de Doot.

Laat het wel spreeken door den ouderdom vergaan,
'*t Wel-schryven* sal de roest en gryse tijdt verduuren,
Geschreven letteren die blyven eeuwig staan.
En maken *Schryveren*, bekent by lant-gebuuren.
Beschouwt wijs-gierige dit Werk, ik weet men sal 'er
Geen beter vinden, want 't is alles in *Van Aller*.

In Amsterdam den
1. Septemb. 1666.

JEAN vander LINDE.

AEN

AEN DEN NOTARIS
ADRIAEN VAN ALLER
op ſijn Boek, genaemt
INLEYDINGE
Tot een Openbaren
BEAMPT-SCHRYVER.

DIt ſprak eertyts een der Wijſen
(Spreuk: die wy ten hoogſten pryſen,
Als yet fraeys in onſen dach)
Spreek nu dat ik u ſien mach.
Maekt het ſpreken yemant ſichtbaer?
't Schryven ſtelt hem meerder lichtbaer,
't Spreken wert ter vlugt gehoort,
Schryvers kaeut men woort op woort.
Soo geleert, of leerelingen,
Nieus-gier, hier in twyfel hingen
(Wel beoogend' een die ſchreeff)
Wie dit Boek ſijn *Pen-ſpoor* dreef,
Of die groote REGTS-GELEERDE,
Of een ander, die-men eerde,
Als een *Advocaten Sanct*,
Of een Ouder-eeuwſe hand,
Of een letter-etend Rechter,
On-heyls voor-ſorch, twiſt-beſlegter,
Of een groot, en dapper *Braller?*
Soo is 't Slot, 't is 't werk VAN ALLER.

In Amſterdam den 1. Septemb. 1666.

L. I. BEELDHOUWER.

Ex-

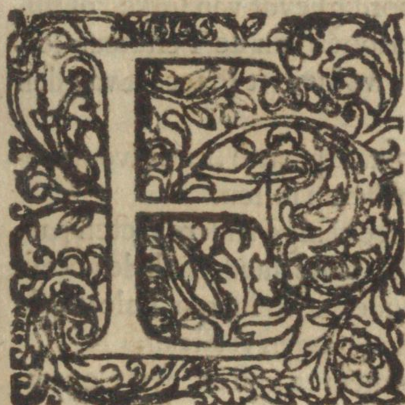
Extract uyt de Privilegie.

EEn yder werdt verboden by Octroy van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, dit werck genaamt INLEYDINGE TOT EEN OPENBAREN BEAMPT-SCHRYVER. *Binnen den tijdt van vijftien naestkomende Jaren, directelijk ofte indirectelijk, in't geheel, of ten deele, in't groot ofte kleyn te drucken, doen drucken, ofte elders gedruckt in dese vereenigde Provincien, ofte verstreck van dien te brengen, te verkoopen, uyt te geven, ofte te verhandelen, sonder bewillinge van den Drucker, op de verbeurte van de na-gedruckte Exemplaren, ende daarenboven de somme van drie hondert guldens, 't appliceren, als nader by het originele Octroy te sien is.*

INLEYDINGE TOT EEN Openbaaren Beampt-Schrijver, EERSTE DEEL.

Wat een Notaris is, ende waar in sijn Ampt bestaat.

Wat is een Notaris?



En openbaren Beampt-schryver van alle geloofwaardige Instrumenten, ende Acten by eenen yder voor hem te passeren, daar toe by de Landt-overigheydt, namentlijck, d'Edele Groot-mog: Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, naar voorgaande examinatie van den Hove Provinciaal wegens sijn bequaamheyt op de nominatie van de Steden, of Gerechten, daar hy de Practijcque wil oeffenen, aengenomen, ende gemachtigt is. Siet het Placcaat van den 20. Maart 1524. Meester Symon van Leeuwen, in sijn Notarius Publicus pag. 1. De Practijcque des Notarisschap van den Notaris Dirk Heymansz van der Mast, fol. 1. en elders meer.

Waar in bestaat sijn Ampt, ende synen Eed?

1. Dat hy de Hooge Overigheyt, ende Graaflijkheyt van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieslandt, ende de Heeren Staten van dien getrouw wesen moet.

2. Dat hy hem eerlijk dragen moet in't officie van 't Notarisschap, ende dat getrouwelijk exerceren.

3. Dat hy niet staan moet over eenige Contracten die hy weet, of vehementelijck præsumeert te wesen fraudaleus, simulaat, usurair, ofte andersins naar Rechten verboden.

4. Dat hy niet ſtaan moet over Teſtamenten daar inne ſoude geſchieden exhæredatie dan met expreſſie van ſaken, ende in præſentie ten minſten van twee Schepenen van der Plekke als getuygen.

5. Dat hy oock niet ſtaan moet over Teſtamenten, ofte andere Contracten, daar inne eenige onroerende goederen, erven, of onloſbare renten gemaakt, ofte getranſporteert ſouden mogen werden eenige geeſtelijke plaatſen, contrarie den Placcate van de Heeren Staten van den Lande.

6. Dat hy van alles wes voor hem geſchiedt, ende gepaſſeert ſal werden, deugdelijk regiſter, ende Prothocol houden ſal.

7. Dat hy in alle ſyne inſtrumenten ſtellen moet 't jaar, maand, ende dagh op dewelcke deſelve ſullen werden gepaſſeert.

8. Dat hy niet ſal ontfangen, ofte paſſeren eenige Obligatien, Geloften, ofte Contracten, Alienatien, Teſtamenten, ofte laatſte wille van perſonen hem onbekent, ten zy de getuygen in deſelve Inſtrumenten luyden van eeren, ende waardigh van geloove, hem bekent zijn, ende dat ſy getuygen dat de perſonen zijn als ſy hen baptiſeren, ende noemen, ende 't ſelve in ſyne Inſtrumenten te verklaren, ſeggende: In de jegenwoordigheydt van ſulke, of ſulke getuygen, die mijn geaffirmeert hebben de perſonen van de Teſtateurs, ofte Comparenten hen luyden wel bekent te zijn, volgens 't Placcaat van den Jare xvc. xl.

9. Dat hy in ſyne Inſtrumenten insereren moet de plaatſe, ende woonſtede van de perſonen die eenige Acten voor hem paſſeren ſullen.

10. Dat hy den Contrahenten, Teſtanten, ofte eenige andere Acten paſſerende ter præſentie van de getuygen, klaarlijk, ende duydelijck de voorſz Acten, ende Inſtrumenten voorleſen moet, ende dat in ſulken Tale dat de voorſz Contrahenten, ende getuygen 't ſelve ſullen mogen verſtaan.

11. Dat hy de Clauſule *& cætera*: in de Inſtrumenten geſtelt, den Contrahenten interpreteren, ende beduyden moet, ſulkx dat ſy luyden 't effect van dien mogen verſtaan, ende weten waar inne ſy luyden verbonden zijn, ende 't ſelve in de groſſen ſyner inſtrumenten extenderen, ende in 't lang uytdrukken op datter geen duyſterheydt uyt en ryſe.

12. Dat hy naer moet komen, ende ouderhouden 't Placcaat by de Ed: Groot-mog: Heeren Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, in den Jare xvjc. xxiiij. ge-ëmaneert op 't ſtuk van kleyn Zegel, mitſgaders de nader Ordonnantie op 't Collecteren van dien. (Nota) Dit Articul van den Eedt is gedreſſeert by naarder Placcaat, waar by het eerſte is gederogueert, betreffende het ſelve Zegel Sijn de Zegels verandert in plaatſe van 2, ende 8 ſt: op 3, 6, ende 12 ſt: ende verder 't gunt 't ſelve Placcaat is medebrengende, van dato den 16. October Anno 1664, ende zijn ingang genomen hebbende

bende den 1en Januarij 1665, daar toe in desen werdt gerefereert.

13. Voorts alles moeten doen dat een getrouw, ende legaal Notaris schuldigh is, ende behoort te doen.

VAN CONTRACTEN.

Wat is een Contract?

EEn reciperoquele over-een-kominge, ende verbintenisse van twee, of meer personen.

Hoe veelderhande Contracten zijnder?

Diverschen, als Contracten van Compagnischap, ende societeyt, koop, verkoop, huyringh, verhuyringh, als anderen.

Hoe werden de selven gedivideert, ende verdeelt?

In twee deelen, namentlijck: mondelinge, ende schriftelijke.

Mondelinge Contracten zijn die bewesen moeten werden (in cas van quœstie, of ontkennnen) door geloofwaardige getuygen.

Schriftelijke, met de handen van Contractanten onderteyckent, 't zy onder de handt, van Notaris, ende twee getuygen, moetende wesen mans-personen boven de 14 Jaren oudt, of voor twee Schepenen gepasseert.

Wegens de Contracten van Compagnischap, of societeyt staat te considereren dat geen winst alleen bedongen mag werden sonder verlies te verwachwachten te hebben, siet het 2. deel van de Consultatien folio 405.

De societeyt draagt alleen de lasten tot de societeyt verstrekt, of geciediteert het 2. deel van de Consultatien, Consultatien 116. ende 142.

Siet weder van societeyt het 3. deel van de Consultatien folijs 157. 159. 162. 218. 605. 260. 261. 265. 500. 541. 542. 666. 667. 180. 499. 669. 668. 687. 163. 442. 392. ende d'Autheuren daer inne breeder vermelt.

Compagnie heeft een specie van broederschap, 3. deel der Consultatien folio 218.

Compagnon ten achteren zijnde aan synen Compagnon, vermach hem niet ten uytersten te executeren: ende waarom siet het voorsz 3. deel der Consultatien folio 218.

Een Compagnon moet aan sijn Compagnon pertinente reeckeninge, bewijs, ende reliqua doen van den ontfangh die hy van de Compagnie gehadt heeft, ibidem folio 392.

Moet oock cederen de Boeken aangaande de Compagnie gehouden. Ibid.

1. Mans, of Vrous-personen beneden haar jaren zijnde vermogen niet tot nadeel te Contracteren, of komt den Contracte te evanesceren vide 't 1. deel

der Consultatien folijs 172. 187. 246. & 414. maar wel tot voordeel.

2. Oock en vermogen niet te contracteren alle Quist-goederen, of Stads-kinderen maar Contracten (voor den tijdt van de verklaringe der Magistraten als Quist-goederen, of Stads-kinderen hebbende gemaakt, zijn bestendigh, ende grypen volkomen standt.

3. Geen sinneloosen, door gebreck van verstandt.

4. Geen getrouwde Vrouwen, niet jegenstaande voor haar Trouw-dagh meerder-jarigh geweest zijnde, de Trouw-dagh haar minder-jarigh gemaakt hebbende, buyten kennisse, of toestandt haarder Mannen, ten ware tusschen den anderen huywelijkse voorwaarde, voor dato van 't huywelijck, ware gemaakt, by welcke sy seclusie van gemeenschap van goederen, ende d' administratie van hare aan haar reserverende, daar toe by haar Bruydegom geauthoriseert zijnde, hadde bedongen, of ten ware oock by speciale procuratie van haar Man, of ten ware mede sy een openbare Koop-vrouwe was.

5. Geenige der voorsz minder-jarigen, ten ware die by de Souveraine van de Landen hadden verkregen, *Veniam Ætatis*, soo wel Mans als Vrouws-personen.

6. Geen Dollen, of Mallen.

7. Geen Stommen en Doof-geboren, ende verders die geenen die het de Weth, ende van sich selfs verbied te contracteren.

Contracten gesloten, of metten anderen aangegaan, *contra Dispositionem juris*, zijn nul, ende komen van selfs te vervallen, het 1. deel der Consultatien folio 317.

Zijn, ende werden oock genomen *stricte juris*, ibid. folio 379.

Men kan ook in de selven renuncieren van alle beschreven Rechten, Costumen, Privilegien, ende Statuten die d'een of d'ander in de selve soude kunnen patrocineren.

Siet verders van Contracten Mr. Karel van Aller in sijn Definitie folijs 63. 64. 65. 66. ende 67. mitsgaders eenige verdere Autheuren daar van handelende.

VAN TRANSACTIEN.

Wat is Transactie?

EEn over-een-komingh, ofte goetwilligh accoort tusschen twee, of meer personen over een sake die voor den Rechter, als noch twijffelachtigh zijnde, ongedecideert is hangende.

Men kan daar van niet werden gereleveert.

Men

Men kan oock niet transigeren sonder speciale procuratie volgens 't voornoemde 3. deel der Consultatien folio 142.

Waar van men, en in wat voegen men verder transigeren mach, siet daar van na den voornoemden Meester Symon van Leeuwen in sijn *Paratitula juris novissimi*, *Cap.* 14. gantsch door, ende d'Autheuren daar in genomineert daar toe ick mijn om kortheydts wille referere.

Van Attestatien, Eedt, en Getuygen.

Wat is een Attestatie?

EEn getuygenisse van twee, of meer personen by Manne, of Vrouwe-waarheydt in plaatse van eede voor Notaris, ende twee getuygen gepasseert van't gunt hen van de saack bekendt is, dewijl den Rechter daar toe is gequalificeert, en geen Notaris den eedt af nemen mach.

1. Staat te considereren in een Attestatie dat Vrouws-personen soo wel als Mans-personen mogen getuygen.

2. Mans-personen veerthien, ende Vrouws-personen twaalf jaren oudt zijnde.

3. Mennonist-gesinde getuygende dat de getuygen by ja ja, neen neen, als Mennonist-gesint zijnde, doch voor den Rechter alsoo hebbende verklaart, en naderhandt bevonden werden 't selve valsch te zijn, werden als meyn-eedigh gestraft.

4. Den ouderdom, ende 't goedt leven van de getuygen.

5. Tot wiens versoeke die gemaakt wert.

6. Altijdt te treffen de ware substantie van de saak, sonder circumstantien of umbragien te narreren.

7. De redenen van wel-wetenschap.

8. Met præsentatie in cas de noodt, ende in cas van recollement des versocht zijnde, deselve altijdt (niet Mennonist zijnde) met eede te willen bevestigen, ende Mennonist wesende, by ja ja, neen neen, te affirmeren.

Men kan sijn geattesteerde, niet jegenstaande gepasseert, ende onderteyckent zijnde, t'allen tyden abandoneren, ende revoceren, uytgesondert voor de Magistraat, of den Rechter met eede bevestight zijnde.

Wanneermen een Attestatie met eede wil doen bevestigen, 't zy voor Burgermeesteren, of Schepenen, moeten d'Attestanten door een Gerechts-bode daar toe behoorlijken werden geciteert.

Delatie van eede en heeft geen plaats ten zy indicien concurreren, 1. deel der Consultatien, folio 407.

Een eedt door ignorantie qualijck gedaan en is niet straf baar, *ibidem* folio 525.

Niemandt is als meyn-eedigh te straffen die om een eedt te doen gereedt heeft gestaan, en die niet heeft ge-effectueert, *ibidem* folio 527.

Eedt die gedaan moet werden tot voorkominge van fraude, mach achter-gelaten werden als den Pachter door andere middel kan werden versekert, 2. deel der Consultatien folio 548.

Depositum, ofte een kisken aan yemandt te bewaren gegeven geopent zijnde, by de Depositaris, wert aan de gene die dat te bewaren heeft gegeven volkomen geloof gegeven op synen eedt, aangaande 't gunt daar inne is geweest, *ibidem* folio 394.

Doch *ad Majorem Cautelam*, is beter datmen 't selve doet openen in præsentie van Notaris, ende Getuygen, die daar van pertinente Inventaris doen maken, gemaakt zijnde, 't selve wederom doet sluyten, ende met sijn Zegels toe-zegelen, ende soodanigen Acte Notariaal daar van te passeren.

Den eedt wert niet gedefereert den genen die de præsumptie van Rechten tegens hem heeft het 3. deel der Consultatien folio 97.

Jongmans eedt van een Dochter niet gedefloreert, of vleyssselijck bekent te hebben, wert gepræfereert voor den eedt van de Dochter, *ibid.* folio 270.

Quaden eedt wert niet gepræsumeert in een persoon met eeren, ende goede reputatie, bysonder in een sake van kleynen gewichte, *ibid.* folio 271.

Eedt in supplement van preuve wanneer die niet werdt gedaen, *ibid.* folio 290.

Den eedt in supplement van preuve werdt bysonderlijck niet geadmitteert in cas Matrimonieel, trouw, of trouw-beloften daar de Dochter is gedefloreert, en waarom siet *ibid.* folijs 290, en 291.

Hoe een persoon moet zijn gequalificeert die tot soodanigen eedt wert geadmitteert, *ibid.* folijs 292, en 293.

Staat te letten dat in een Attestatie specialijk in cas van koop, of trouw-beloften acceptatie van dien moet werden gestelt, of dat deselve nul is.

Eedt by een Dochter in barens-noodt gedaan, wat die opereert, *ibidem* folio 294.

Eedt van den Verweerder gaat voor den eedt van den Aanklager volgens de handt-vesten van Kuylenburgh, *ibid.* folio.

Siet wyders Mr. Karel van Aller in sijn Definitien van den eedt soo noodtsakelijke, gewillige, als judiciele folijs 152, 154, 155, & 156. Ende van getuygen, ende wie getuygen mogen, *ibid.* folijs 233, 234, & 235.

Willem van Aller in Tract. de Testament, &c. van eedt folijs 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, & 38.

Bar-

Barnard van Zutphen in sijn Nederlandtsche Practijcq folijs 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, & 274.

Mr. Symon van Leeuwen in sijn *Paratitula juris novissimi*, folijs 82, & 83.

Merula Lib. 4. *Tit.* 44. *Cap.* 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, & 12. *Ibid. Lib.* 4. *Tit.* 71. *Cap.* 1, 2, 3, 4, & 5.

J. D. Damhouder Civijl, *Cap.* 151, 152, 166, & 179. en meer andere *probati Autores* daar inne ge-extendeert.

Van Interrogatorien, en Contra-interrogatorien.

Wat zijn Interrogatorien?

VRaagh-stukken die yemandt worden voor-gehouden voor den Rechter om daar op Cathagoris te antwoorden wat van de saakx waarheyt is, die hy ook gehouden is met eeden te bevestigen, gelijk een Attestatie, kan ook voor Notaris, ende Getuygen gepasseert werden, en moet daar in werden geobserveert 't gunt van de Attestatien hier voren is verhaalt.

Contra-interrogatorien zijn Vraagh-stukken die getuygen een Attestatie met eede sullende bevestigen, of bevestight hebbende voor den Rechter werden voor-gehouden wegens den gene tot welkers laste d' Attestatie leydt, om daar uyt noch verdere openingh van de saak te sien te gekrygen, welke oock met eede moet werden bevestight, dese passeren voor geen Notaris, ende Getuygen om dat het judiciele saken zijn.

Men kan yemandt altijdt, om getuygenis der waarheydt te geven, soo hy onwilligh is, voor den Rechter, tot sijn eygen kosten constringeren, volgens d' Ordonnantie op 't stuk van de Justitie binnen de Steden, ende ten platten Lande van Hollandt ge-ëmaneert, ende gestatueert, Artic. 8.

Soo dat geen plaats greep, men soude noyt de waarheyt van een saak kunnen weten, ende een yder soude sich altijdt excuseren.

VAN CERTIFICATIEN.

Wat is een Certificatie? ende wat verschildt die van een Attestatie?

EEn getuygenis van twee, of meer personen van sekere saken voor Burgermeesteren van Steden, of ten platten Lande voor Schout, ende twee Schepenen gepasseert, ende *Stante pede* met eede geconfirmeert, daar ter contrarie een Attestatie voor Notaris, ende twee Getuygen werdt gepas-

seert,

ſeert, ende ſchoon al ſoo datelijk voor den Rechter met eede niet verklaardt werdende, de Getuygen middelerwyle komende te ſterven, wert door haar doodt de Atteſtatie gehouden of die met eede bekrachtight was.

VAN PROCURATIEN.

Wat is een Procuratie?

EEn Acte waar by yemandt volmachtigh gemaakt werdt in den name van die gene die hem macht gegeven heeft alles te doen wes hy ter ſake, of ſaken noodigh, ende dienſtigh vinden ſal.

Hoe veelderhande Procuratien zijnder?

Tweederhande, namentlijken, generale, ende ſpeciale.

1. Generale Procuratien zijn als in rechtſpleginge, *in omnibus ad lites, & contra omnes. In communi forma, cum Poteſtate ſubſtituendi.*

In andere gevallen generaal omme alleſijn Conſtituants goederen te regieren, &c.

2. Speciale, om in rechtſpleginge waar te nemen ſoodanigen ſake als hy Conſtituant als Eyſſcher contra Jan, of Pieter, als Gedaegde voor Schepenen, den Hove, of andere Rechteren heeft geinſtitueert, &c. of om ſoodanigen Huys, ende Erve te verkoopen, &c.

3. Oock zijn de Procuratien generaal, ende ſpeciaal met ratificatie, in ſtuk van rechtſpleginge, gelijk *in omnibus ad lites, & contra omnes, in communi forma, cum Poteſtate ſubſtituendi, & ratificatione ante actorum,* ende ſpecialijk in ſoodanigen ſaak, &c.

Of om alles te verrichten, ende ſpecialijck dat met ratificatie van 't gunt daar inne alreede gedaan is.

Generale Procuratien zijn ook in welkers, krachte op alle ſaken generaal gemerkt moet werden.

Speciale, buyten welkers innehouden niet gegaan mach werden, maar binnen de limiten gebleven zijn, of anders komt de ſchade alleen op den Geconſtitueerden.

De Procuratien werden ook gepaſſeert, of voor Burgermeeſteren, of voor Notaris, ende Getuygen.

1. Voor Burgermeeſteren gepaſſeert werdende, moeten met Stadts-zegel werden bezegelt, ende door den Secretaris onderteykent, om daar mede d'uytheemſe Ryken, Republijcquen, ende andere plaatſen te contenteren, en voornementlijk Gelderlandt, die geen notariale Procuratien geloof ſullen laten meriteren, maar Engelandt, Schotlandt, Yrlandt, Vrankrijk, Hiſpanien,

en

en andere Rijken, wel, doch, om securiteyts wille, laten de Notarissen alhier, als die van Vrankrijk diversche malen mede doen, door drie a vier van haar Mede-confraters een Acte van legaliteyt daar achter stellen die certificeren dat A. voor wien de vorenstaande Acte als Notaris is gepasseert, alhier is Notaris Publijcq, ende dat alle syne Acten, ende Instrumenten die voor hem, als de voorsz, werden gepasseert in Rechten, ende daar buyten volkomen geloof werden gegeven, maar Gelderlandt soude dit niet aannemen, maar wel een Acte van legaliteyt van Burgermeesters, met Stadts Zegel bezegelt, ende by den Secretaris geteyckent.

2. Voor Notaris, ende Getuygen teekent de Constituant, den Notaris, ende Getuygen, ende wert op een Zegel gegrosseert.

3. Oock werdender Procuratien gepasseert ter Wees-kamers, betreffende der Weesen goederen, de Wees-kamers daar over 't gesagh hebbende.

Alle dese soorten van Procuratien kanmen revoceren, in deser voegen voor Notaris, ende Getuygen gepasseert, dat hy Comparant revoceert sijn Procuratie voor soodanigen Notaris, ende Getuygen aldaar gepasseert op den 10. Julij 1658, niet willende datter by den Geconstitueerde yet meerder in kragte van dien sal werden gedaan met authorisatie aan de Notaris, omme de minute te royeren, ende d'acte van revocatie *in margine* van dien te noteren, ende met belastinge geen copie simpel, of authentijcq, daar van meerder aan de Geconstitueerde, of yemandt anders te levren, als mede met verdere authorisatie omme sich met twee Getuygen te transporteren aan de Geconstitueerde, omme hem de voorsz revocatie te insinueren, hem met eenen af vorderen de copie authentijcq aan hem gelevertt, of by refuys te protesteren, van allekosten, schaden, ende intressen daar door te hebben, ende lyden, leverende copie van desen, ende relaterende sijn wedervaren in geschrifte, &c.

Voor Burgermeesteren gepasseert, in voegen voornoemt, uytgesondert met authorisatie, ende belastinge aan den Secretaris, ende met verdere authorisatie aan een van de Gerechts-boden, &c.

Voor Weesmeesteren als voor Burgermeesteren.

A. *Hebbende speciale Procuratie van* B, *of soodanigen generalen last, sonder gespecificeert te zijn in de Procuratie om 't Huys van* B. *te verkoopen, echter de voornoemde* A. *de verkoopinge van 't Huys in de voorsz. Procuratie niet vermelt, den voornoemde* B. *aankomende, komende te doen, voor-gevende by de voornoemde Procuratie genoeghsame qualiteyt te hebben, de vrage is, of soodanigen verkoopinge valide is?*

Neen, dewyle den Geconstitueerde buyten syne Procuratie gegaan heeft, siet daar van het 1. deel der Consultatien, folio 511.

Van Substitutien uyt Procuratien.

Wat is een Substitutie?

EEn Acte waar by yemandt in krachte van de Procuratie (de clausule van Substitutie behelsende) wert gesubstitueert by den Geconstitueerden, of op wien de Procuratie is gepasseert, om te verrichten, of in 't geheel, of deel wes deselve Procuratie is innehoudende.

Is mede generaal, en speciaal, ende moet daar in, in alles werden geobserveert als wegens de Procuratien hier voren is verhandelt.

VAN TRANSPORTEN.

Wat is een Transport?

EEn overdracht, ofte overgevingh van eenigh goet in betalinge van seker schuldt.

Abraham willende aan Isaak transporteren eenige goederen in minderinge van sijn notariale schuldt, ende Abraham in Rechten geconvenieert zijnde van een ander Crediteur uyt kragte van Boek-schuldt, of Obligatie onder de handt, ende oock gecondemneert, ende uyt krachte van de sententie geexecuteert werdende: Soo verre, datter met de executie al is geprocedeert by sommatie, renovatie, ende aenwysinge van goederen, sonder dat'er Arrest is gedaan, of de goederen geinventariseert zijn, kan soodanigen Transport bestaan?

Ja, door redenen Abraham de goederen noch in sijn macht heeft, ende te meer, alsoo de notariale schuldt is gepræfereert voor Boek-schuldt, of Acte obligatoir onder de handt, maar Arrest daar op gedaan zijnde, soude 't selve niet vermogen te doen, als geen Meester, in soodaniger voegen, over sijn goederen zijnde, ende werdt in sulken cas soodaniger Transport voor nul gehouden, als in *fraudem Creditorum* verleden wesende, ende moet over soodanigen Boedel by de E. E. Heeren Magistraten gestelt werden een Curateur, die deselve ten meesten proffyte van de Schuldt-eysscheren, ten overstaan van twee Schepenen, publijcquelijk moet doen verkoopen, van de Penningen daar van procederende, Præferentie laten houden, ende Præferentie daar van gehouden zijnde, deselve uyt te reyken aan soodanige Crediteuren, onder cautie de *restituendo*, wonende, gehuyst, ende gehooft in de Stadt daar de Præferentie gehouden is, als bevonden zijn daar toe best gerechtight te wesen.

Wat werdt dan in soodanigen Transport vereyscht?

1. Datmen moet stellen Abraham verkoopt, overdraaght, cedeert, ende transporteert aan, ende ten behoeve van Isaak in minderingh, of betalingh van sijn notariale schuldt alle dese naarvolgende gespecificeerde mobile goederen, yder post naar sijn waardye uytgetrocken, *nam titulus emptionis est melior cessionis. R. J.*

2. Men moet alle de goederen specificeren *verbotené, & distincté.*

3. Behoorlijken verbodemen, ende aan de getransporteerde liber, ende vry op 's Heeren Straten, zijn 't mobilen, op 's Heeren wegen, zijn 't Beesten, of ander Vee gaande in de Weyen, leveren.

4. Moet den getransporteerden de verkoopinge, cessie, ende transport e, naar sijn formen, ende innehouden accepteren.

5. Zijn 't eenige goederen, diemen beswaarlijck verbodemen kan, ende staande in Packhuysen, Huysen, of op Werven, of diergelijcke, 't zy Yzer, Loot, Koper, Zalpeter, of yets anders, moet den Transportant aan den getransporteerde op 's Heeren Strate, of Wege overleveren alle de sleutelen soo van sijn Huys, Packhuys, als Poorten, in Præsentie van Notaris, ende twee Getuygen, ende dan verklaren met dese woorden: met dese overleveringh van sleutelen verklare ick u te wesen Heer, ende Meester van alle de goederen die in die Acte van verkoopinge staan gespecificeert, ende op die plaats staande, de selve woorden in de Transporte alsoo *verbotené* narreren, gaan de metten eersten sijns weeghs, sonder naar de voorschreven goederen meer te sien.

Zijn 't Obligatien onder de handt, of Notariaal, Rest-cedullen, Boeck-schulden, of yets anders, werdt aan den Getransporteerden by den Transport in 't selve Transport oock gegeven Procuratie *in rem Suam*, omme 't gunt voorsz is onder behoorlijcke Quitantie te ontfangen, ende in minderingh, of betalingh van 't getransporteerde als eygen te behouden, met belofte van waarden te sullen houden, ende doen houden 't gunt by sijn geconstitueerde uyt krachte van desen sal werden gedaan, ende wert oock acceptatie van soodanigen Transport vereyscht.

Yet getransporteert werdende by Abraham aan Isaak in minderingh, ende betalingh van sijn Boek-schuldt, en by een ander Crediteur over Obligatie Notariaal in Rechten betrocken wesende, sententie t' synen laste geobtineert hebbende, ge-executeert werdende, soo verre als voren, uytgesonders by Arrest, ende inventarisatie, de vrage, of soodanigen Transport bestaan soude kunnen?

Sommige sustineren ja, uyt redenen Abraham de goederen in sijn macht heeft, soo lange geen Arrest, of Inventarisatie der selver is gedaan.

Staat oock in dien deele te considereren, hoe met de Executie is geprocedeert, of getardeert, of kort op den anderen daar mede voort gevaren.

Sommige sustineren neen, uyt redenen soodanigen Transport is geschiedt in bedragh van sijn meerder recht-hebbende Crediteuren, dat de sententie, en executie haar effect moeten hebben, of dat'er Præferentie van de goederen moet gehouden werden.

Binnen Amsterdam sijn Costumen, of Observantien perticulier, dat soodanige Transporten noch directelijck, noch indirectelijck mogen achter gehouden werden, maar deselven gepasseert zijnde, binnen acht dagen op 't Raedthuys moeten werden bekent gemaakt, ende geregistreet, ten eynde andere Crediteuren haar recht mede soo veel souden bewaren, en niet gefraudeert werden, als doenlijk is, siet daar van, ende verders van Transporten na Recueil van verscheyde Keuren, en Costumen van Amsterdam, folijs 311, 312, 313, 314, 315, & 316, dit is aldaar Costumier.

Ende in andere Plaatsen, daar sulcx niet werdt geobserveert, of Costume is, moeten sich refereren, ende reguleren *secundum jus*, daar van te sien is dese naarvolgende Consultatie.

GEsien, ende ge-examineert by mijn onder-geschreven sekeren Inventaris van de meuble goederen van Zeverijn Alemans, ten pryse als voor elke Parthye aldaar is uyt-getrocken: Item, noch sekere Acte van Transport, ende verkoopinge, daar by den voornoemden Zeverijn Aalmans, alle de voorsz Meubelen getransporteert, gecedeert, ende opgedragen heeft aan, ende ten behoeve van de Heer Adriaan Besemer, Burgermeester der Stadt Rotterdam, als Oom, ende Voogd van de naargelaten Kinderen van de Heer Adriaan van der Dussen, geprocre-eert by Helena Besemers, voor de eene helfte, mitsgaders aan de voorsz Helena Besemers voor de wederhelfte relatijf tot den voorsz Inventaris: Zijnde de voorsz Acte gepasseert voor den Notaris Willem dan Aller, ende sekere Getuygen, in dato den xxij. Februarij Anno 1644, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert;

Dunkt (onder correctie) alsoo in facto gepresupponeert wert, dat by 't maken van den voorsz Inventaris, ende by den gedanen Transporte van de meuble goederen, daar inne, elk op synen pryse, gespecificeert door den voornoemden Zeverijn Aalman Transportant, in handen van den voorsz Heer Adriaan Besemer, ende Helena Besemers, gestelt zijn geweest de sleutelen van den huyse, daar inne de voorsz getransporteerde goederen waren berustende, ende notoir is, dat *per traditionem clavium domus, ubi bona vendita recondita sunt, jure naturali, tam dominium rerum venditarum, quam Possessio, transferatur: text: express. in §. item si quis 44. Instit. de rerum devis. & acq. earum Dom. l. 9.*

l. 9. §. 6. ff. eod. tit. & l. Clavibus traditis 74. ff. de contrahend. empt. vid. etiam Text. elegant. in l. 1. §. si jusserim. 21. ff. de acquirend. vel admittend. possess. dat daaromme het Transport by den voornoemden Zeverijn Aalman, ten behoeve van den voorsz Heer Adriaan Besemer, in qualite als voren, ende Helena Besemers gedaan, wel, ende te rechte gedaan, ende sulcx bondigh, ende valide is, invougen dat den Curateur van den Boedel van den voornoemden Aalmans, of desselfs Crediteuren op te meer-gemelte getransporteerde meuble goederen, met egeen fondament yets ter werelt en hebben te pretenderen: ende dat midts dien den voornoemden Heer Adriaan Besemer, ende Helena Besemers de voorsz getransporteerde Meubelen, als haar lieden vry-eygen goedt, vermogen te vendiceren.

Aldus geadviseert binnen Delft desen 22. December 1648, ende was onderteyckent,

P. van der Meulen.

GEsien by den onder-geschreven het bovenstaande advijs, mitsgaders de stucken daar inne gementioneert:

Dunkt (onder correctie) omme de redenen, ende motiven daar by gededuceert, by den Heere Consulent wel geresolveert te wesen, mijn oversulcx daar mede conformerende.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 30. December 1648, ende was onderteyckent,

J. V. Pothoven.

Kan een Transportant aan den Getransporteerden, soodanige als voren, getransporteerde goederen, wederom laten behouden?

Ja, doch is periculeus, ende om soodanigen pericul voor te komen moet Acte van *Precario* gepasseert werden, dat den Getransporteerde deselve goederen *Precario*, by leeninge, ende gedoogen sal gebruyken, midts tot vermaninge cesserende, ende behoorlijken Intrest, 't zy maandtlijk, of weekelijck voor 't gebruyck betalende, ende de goederen, sonder oppositie, of contradictie tot vermaninge van den Transportant restituerende, ende sulcx beyde voor Notaris, ende Getuygen comparerende.

Kunnen Transporten sonder Acceptatie van den selven, van de Getransporteerdens bestaan?

Ja: uytgesondert sulke, als boven, want men kan yemandt in sijn absentie goedt doen.

Vermach een Notaris eenige Transporten van Huysen, Thuynen, Landen, Rente-brieven, of eenige andere onroerende goederen maken?

In 't minste niet, alsoo die den xl. Penningh subject zijn, ende voor Schepenen verleden moeten werden.

Doch staat te letten, dat geen Huysen, Landen, Erven, Thienden, of andere immeuble goederen mogen werden getransporteert, dan binnen de Plekke, daar deselven gelegen zijn, op pœne van nulliteyt, uytgesondert alleenlijk van Leen-goederen, die getransporteert worden voor den Leen-heere, ende syne Mannen, naar ouder gewoonte, siet daar van 't Placcaat van Keyser Karel van den Jare xvc. xxix. aangaande de Hypotheecquatien, of verbintenissen van onroerende goederen, &c.

In een Transport gestelt werdende van het getransporteerde te sullen waren, ende vryen als recht is, of den Transportant als dan voor de insuffisantheydt van Transport verbonden blijft, ende vast staat?

Neen, siet daar van 't 1. deel van de Consultatien fol. 400. Maar soo daar by staat, ende daar-en-boven præsteren, dat den Getransporteerde 't volkomen effect der selver sal genieten, is in soodanigen gevalle den Transportant voor de suffiçantheydt verobligeert, ende yet daar aan te kort komende, het selve aan de getransporteerde te voldoen.

Geven de woorden opdragen, cederen, ende transporteren eygendom aan de Getransporteerde?

Ja, *vide* 3. *pars* Consultatien folio 698.

Voor Notaris, ende Getuygen een Transport verleden zijnde van een Schip beneden de vier lasten, de vrage, of soodanigen Transport valide is?

Ja, alsoo het selve niet strydigh is jegens d'Ordonnantie by de Ed: Grootmog: Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt ge-ëmaneert, belangende den xl. Penningh van alle Schepen, en Schuyten die verkoft, ofte tot Hypotheecque gestelt, ende verbonden werden. Siet 't 1. pars Consultatien, folio 512.

A. Hebbende weynigh tijdts voor sijn faillissement gegeven aan B. *Procuratie om eenige goederen van hem aan* C. *te transporteren, quæritur, of soodanigen Transport kan bestaan?*

Neen, niet jegenstaande de Procuratie voor A. sijn faillissement is gepasseert, als geschiedende *in fraudem Creditorum vide* 3. *pars Consult. fol.*474. Siet verders van simulate Transporten, folijs 17. 18. 19. 20. 21. & 115.

Quid significat alicui dare actionem cessam?

Dat is, een ander sijn recht overgeven, *exempli gratia*, A. komt van B. 1000. guld. per Obligatie, C. heeft sich als borge daar voor als principaal verobligeert onder behoorlijke renunciatie. C. in de voorsz qualiteyt, by A. in

in Rechten geconvenieert zijnde, t'ſynen laſte ſententie geobtineert hebbende, ende deſelve ter executie ſtellende, B. hebbende geen, of weynig middelen, C. voldoende in qualite voorſz aan A. de voorſz Obligatie, is hy verobligeert aan, ende ten behoeve van C. ende ten laſte van B. te geven *actionem ceſſam* van alle 't Recht hem voor deſen aan de voorſz Obligatie gecompeteert hebbende, en ſoo lange C. 't ſelve niet heeft, kan hy tegens B. geen qualiteyt hebben om in Rechten te ageren.

Wat is de rato *caveren, vervangen, ende ſig ſterk maken?*

Borge blyven, ende ſich verobligeren voor yets 't gunt men voor een ander belooft, ende men blijft ſoo lange overobligeert ter tijdt, ende wylen toe den genen, voor wien ghy *de rato* gecaveert, u vervangen, ende ſterck gemaakt hebt, 't ſelve approbeert, ratificeert, ende voor goet keurt.

En 't-ſelve niet willende approberen blijft den *de rato* caverende verbonden om 't Contract, als anders te præſteren, ende voor de ſchade, ende intreſſe daar uyt te ontſtaan, midts ook wederom treckende, proffyterende, ende genietende alle 't proffijt daar uyt voort gekomen, ende noch voor te komen.

Een Weduwe-vrouwe, of bejaarde Dochter vermag haar niet ſterk te maken, ende *de rato* caveren voor yemandt, ten zy deſelve renunciere van de *beneficie Senatus Conſulti Velleiani.*

VAN COMPROMISSEN.

Wat is een Compromis?

EEn verblyvent Contract van een queſtieuſe ſake by Parthyen Compromittenten *ultro citroque*, aan ſekere Arbiteren, of Segx-mannen verbleven.

Deſen werdt verdeelt 't 1. in twee deelen.

Of Generaal.

Of Speciaal.

Generale Compromiſſen zijn van alle ſaken, egeene ter werelt uytgeſondert, tuſſchen Parthyen Compromittenten tot op huyden uytſtaande.

Speciale van een, of meer byſondere in den Compromiſſe geſpecificeerde Quæſtien.

Staat wederom te conſidereren, dat ſoodanige gecompromitteerde Quæſtien werden geſtelt aan de Arbiteren.

Of klacx, abſoluyt, aling, en al.

Of onder conditie, en onvermindert yder ſijn Recht, of ſtrict na Rechten.

Wat moeten de Compromittenten renuncieren?

Van niet te ſullen komen in eenige Reductie, ofte Relief, en de uytſprake lauderen is 't abſoluyt, en onder conditie lauderen, ſoo de ſelven naar haar ſin is.

Vermogen Arbiteren in cas van oneenigheydt nevens haar een Superarbiter te nemen?

Ja, ſoo ſulcx by 't Compromis is geſtipuleert, of anders kan den Rechter *ex officio* een Superarbiter nevens haar eligeren, om de quæſtien te decideren, *Damhond. in prax. rer. civil. Cap.* 212. *num.* 1. *Rebuff. Tom.* 3. *Conſtit. Reg. tr. de Arbitr. Art.* 1. *Gloſſ.* 2. *num.* 7. *Merula Lib.* 1. *tit.* 7. *cap.* 1. *num.* 3.

Siet wyders nopende 't arbiterſchap, en Parthyen Compromittenten de Nederlandtſe Practijcq van B. V. Zutphen, fol. 43.

Vermogen Arbiteren buyten leden van het Compromis te treden?

Neen: maar moeten yder Poinct by uytſprake wel pertinent extenderen, ten ware generaal Compromis, over alle Quæſtien geen uytgeſeydt, bedagt, en onbedagt, tuſſchen Parthyen Compromittenten uytſtaande, ſonder die in het Compromis te narreren, ware gepaſſeert, in welken gevalle ſy genoodtſaakt zijn generale uytſpraak te uytten, en pronuncieren.

Een tijdt in het Compromis verhaalt, om betalingh te doen, verſchenen zijnde, wat moet dan den genen doen tot wiens behoeve de Penningen moeten werden uytgekeert?

Den ſoodanigen moet den onwilligen met middelen van Juſtitie conſtringeren, ende verſoeken executie op de gedane uytſprake.

Kanmen altijdt in Reductie komen, of gereleveert werden van de uytſprake op de voorſz. Compromiſſen gevallen?

Dient tot antwoordt ja, doch ſtaat te letten, in cas den Compromiſſe gepaſſeert zijnde voor Notaris, ende Getuygen onder willige Condemnatie van den Hoogen Rade in Hollandt, ende daar nevens geſtelt, die ſig tegens de te doene uytſprake quame te oppoſeren, of doen oppoſeren, directelijk, of indirectelijk, in Rechten, of daar buyten, dat ſoodanigen Oppoſant ten behoeve van den Aannemer ſal verbeuren, ende metter daat moeten betalen de ſomme van duyſent guld. in ſulker voegen ſal geen Relief verleendt werden, ten zy de voorſz duyſent guld. eerſt zy betaalt.

Ende ſtaat verders te letten, dat in ſoodanigen willigen Condemnatie van Compromiſſen, of Obligatien, belangende 't verſoeken, ende conſenteren van de Condemnatie Partyen beyde moeten compareren, ende haar reſpective Procureurs moeten conſtitueren, ende nomineren, of anders ſal by mijn Heeren van den Hoogen Rade geen willige Condemnatie verleendt werden.

1. Of

1. Of men Compromissen mag maken, en met eede bevestigen.

2. Of men van deselve, be-eedigt zijnde, kan gereleveert werden.

3. Of men sig latende releveren, gehouden is de pœne, by den Contraventeur te verbeuren, en in 't Compromis begrepen, by provisie te consigneren.

4. Wanneer een Compromis nul is, en d'uytsprake daar op gevolght, siet daar van na W. van Aller, *in Tract. de Testament, &c. folijs* 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. & 105. ende de Autheuren daar inne verhaalt, waardigh voor alle Practisijns te lesen.

DE OBLIGATIONIBUS,
soo met, als sonder willige Condemnatien.

Wat is een Obligatie?

EEn Acte waar by yemandt regtelijk werdt verbonden om yets te geven, ofte te doen.

Belangende om yet verder te stellen van de Obligatien vinde by na onnoodig te wesen, referere mijn, om kortheydts-wille, aan de Nederlandtsche Practijcq, folijs 574. 575. 576. 577. ende 578. het 1. deel van de Consultatien, folijs 353. 361. 486. ende het 3. deel van de Consultatien, folijs 82. 83. 433. 106. 710. 172. 671. dan sal dit naarvolgende dienstigh zijn te narreren.

Abraham, ende Isaak te samen, ende yder in 't bysonder schuldigh wesende over geleende Penningen, ende gehaalde Winkel-waren aan Jacob 1000. *guldens, Gratia, Huys-vrouw van den voorsz. Abraham, ende Lussia, Weduwe van Aurelius, haar selven te samen, ende yder* in solidum *als Borgen, als Principaal voor den voorsz. Abraham, ende Isaak constituerende, hebbende ook de Vrouw Gratia met haar voorsz. Man voor 't voltrecken van heur-luyder huwelijk gemaakt huwelijkse Voorwaarde voor Notaris, ende twee Getuygen, by dewelke sy aan haar heeft gereserveert 't volkomen bewint van alle hare ingebragte goederen, tot welcke administratie haar meer-gemelte Man by 't op-gemelte Contract antenuptiaal haar specialijk ook heeft geauthoriseert,*

Quæritur

Wat moeten de originele Debiteuren, ende Borgen als Principaal te samen, ende yder in 't bysonder renuncieren?

1. De originele Schuldenaars moeten renuncieren *d'beneficium novæ constitutionis de duobus vel pluribus reis debendi.*

2. d'Exceptie *non numeratæ pecuniæ*, of onaangetelden gelde.

3. d'Exceptie *non erroris Calculi*, of herdoening van rekening.

1. De Borgen moeten renuncieren te samen *d'beneficium ordinis divisionis, vel divi Adriani.*

2. *d'Beneficium ordinis excussionis.*

3. *d'Beneficium Senatus Consulti Velleiani.*

4. *d'Beneficium* der Rechten, dicterende, dat de Borgen de goederen van de principale Schuldenaars *in executione* vermogen aan te wysen.

5. De voorsz Gratia noch daar-en-boven alleen *d'beneficium authenticæ siqua mulier, &c.*

6. Oock 't Regt van haar Huwelijckſche Voorwaarde, voor soo veel die haar in desen deele eenighsints soude kunnen patrocineren, helpen, ende te bate komen.

Wat moeten twee Schuldenaars renuncieren yder in solidum, *ende voor 't geheel verobligeert moetende zijn?*

Soodanige Schuldenaars moeten renuncieren *d'beneficium novæ constitutionis de duobus vel pluribus reis debendi*, mede-brengende dat twee, of meer Schuldenaren de schuldt onder den anderen souden vermogen te splissen, ende yder *pro rato*, dat is yder de helft betalen, maar van de voorsz weldaadt gerenuncieert, ende afstandt gedaan hebbende, zijn sy voor de geheele schuldt verobligeert, ende convenibel.

Wat principale solemniteyten werden in een Obligatie vereyscht?

1. Het stellen van de oorsake van de schuldt, waar uyt die spruytende is, of uyt geleende Penningen, koopinge van goederen, Huys-huyr, leverantie van Waren, als andersints, sonder welke ge-expresseerde oorsake de Obligatie *ipso jure* nul, ende van onwaarden is.

2. Wanneer de Penningen aangetelt zijn, ende door wien.

3. Wat specie van gelde.

4. Wanneer te betalen.

5. Hoe hoogh den Interest, ende wanneer ingegaan, of in te gaan.

6. Verbandt van Persoon, of Goederen, &c.

7. Willige Condemnatie van den Hove, of Hoogen Rade in Hollandt, soo het den Crediteur verstaat.

Staat mede te letten, dat geen willige Condemnatie sal werden verleent op een Obligatie onder de handt gemaakt, maar wel Notariaal.

Daar en werdt geen willige Condemnatie by den Hove, of Hoogen Rade gedecerneert op een Obligatie onder de handt.

Men

Men kan in Reductie komen van een gedecerneerde willige Condemnatie van den Hove, op een Obligatie Notariaal verleent.

Maar van een willige Condemnatie van den Hoogen Rade en kanmen in geen Revisie komen, *Secundum Jacob. Coorn. decis.* 2.

Tusschen de Magistraten der Stadt Rotterdam, ende eenige haarder Burgeren.

Ibidem decis. 14. Tusschen een Weduwe tot Bodegraven, ende haar Mans Voor-kinderen, ende Erfgenamen.

Ja dat meer is, de voorsz Weduwe 't voorsz Relief *ex suprema potestante* van haar Ed: Groot-mog: versoeckende, is daar op by haar Ed. Groot-mog: de Requeste aan den voorsz Hoogen Rade over-gesonden, om haar Ed: 't advijs, waar op gerescribeert wesende, is het Relief afgeslagen, sonder te letten op eenige particuliere consideratien, die *in aliqua Hypothesi* souden mogen voorvallen.

Een Notaris moet voorsichtigh wesen, dat hy passerende een willige Condemnatie van den Hoogen Rade achter een Obligatie den Verlyder, ende Houder van de selve Procuratie moet doen teykenen, d'een om de Condemnatie te versoeken, ende d'ander om daar in consenteren.

Hoe veelderhande willige Condemnatien zijnder?

Driederhande. Eerstelijk, van een particulier Regter, of voor Schepenen.

Ten tweeden, voor den Ed: Hoogen Rade in Hollandt.

Ten derden, voor den Ed: Hove van Hollandt.

Wat moet A. renuncieren in sijn Obligatie, soo wanneer de schuldt is spruytende uyt Huys-huyr, 't sluyten van Rekeninge, of yet anders?

d'Exceptie *non erroris calculi*, dat is afstandt doen van de uytvlucht van herdoeninge van rekening.

Ende soo van de selve exceptie geen renunciatie is gedaan, kan den Verlyder van de selve Obligatie altijdt concluderen, ende procederen tot reolement van Rekeninge.

Wat moet yemandt renuncieren in sijn Obligatie eenige Penningen aangetelt zijnde?

d'Exceptie *non numeratæ pecuniæ*, dat is afstandt doen van d'uytvlucht van onaangetelden gelde.

Ende in cas den Verlyder van de Obligatie, die hy ter goeder trouwe verleden heeft, syne Penningen, daer inne begrepen, nog niet zijn aangetelt, soo competeert hem binnen den tijdt van twee jaren de voorsz exceptie *non numeratæ pecuniæ*, ende werden uyt kragte van de selve de Penningen in de Obligatie begrepen, hem geadjudiceert als nog toegetelt te moeten werden, ofte andersints den Eysscher, die uyt soodanigen deugdelijken Obligatie ageert, sy-

nen eysch ontseydt, midts dat den Gedaagde, nevens het proponeren van sijn exceptie synen eedt presenteert te doen.

Staat mede te considereren, dat een Obligatie onder de handt, nevens den Verlyder met drie Getuygen onderteykent zijnde, voor een Obligatie werdt gehouden soo krachtigh, als een Notariale, ende heeft in cas van Præferentie het selve Regt dat een Obligatie Notariaal is competerende.

Wat moet een Borge als Principaal in een Obligatie renuncieren?

d'Beneficium ordinis excußionis, mede-brengende datmen den principalen Debiteur eerst soude moeten verwinnen, ende executeren, alvorens men den Borge soude mogen aanspreken, ofte molesteren.

Staat te letten, dat niet jegenstaande de voorsz Renunciatie, de Borge in Regten geroepen, gecondemneert zijnde, ende ge-executeert werdende *in executione* den Executeur vermag te wysen op de goederen van den principalen Schuldenaar, daar op komende, de selve doende verkoopen, te kort komende, is den soodanigen Borge het selve te korte gehouden aan den Crediteur te suppleren, ende voldoen.

Dog daar nevens gerenuncieert hebbende van de *beneficium juris*, dicterende, dat den Borge *in executione* de goederen van den principalen Debiteur vermag aan te wysen, staat soodanigen Borge absoluyt, sonder exceptie, soo wel als den principalen Schuldenaar, vast, ende den Houder van soodanigen Obligatie is in sulken subject keure hebbende, of een van beyde, of beyde te samen, uyt kragte van de Condemnatie te doen executeren.

Dog de Renunciatie van de *beneficium juris*, als voren is onnoodigh binnen Rotterdam te doen, alsoo daar een perticuliere keure is, in cas yemandt sig als Borge als Principaal (onder Renunciatie van de weldaat van ordre, ende uytwinninge:) heeft verobligeert, als principale Debiteur ook voldoen moet, ende sig niet en vermag te behelpen met de weldaadt der Regten, dicterende dat den Borge in executie de goederen van den plincipalen Debiteur vermag aan te wysen, kan echter ten overvloedt niet schaden te renuncieren van de selve weldaadt.

Staat verders te considereren, dat den Houder van de Obligatie, van soodanigen Borge voldaan zijnde, verobligeert blijft t'synen behoeve, ende ten laste van den principalen Debiteur te mogen passeren, ende geven *actionem cessam*, dat is overdragen 't selve Regt, dat hy op den originelen Debiteur heeft gehadt, hem met eenen overleverende alle Bescheyden daar aan dependerende, als breeder in de Transporten hier voren is genarreert.

Wat moeten twee Borgen als Principaal, een voor 't geheel, sulcx te samen, ende yder in 't bysonder heur voor de geheele schult verobligeert hebbende, renuncieren?

1. *d' Beneficium ordinis excußionis*, mede-brengende als voren breeder is verhaalt.

2. *d' Beneficium divi Adriani, vel ordinis, & divißonibus*, mede-brengende, dat twee, of meer Borgen de ſchuldt onder den anderen ſouden vermogen te verdeelen, ende ſulcx yder haar part, *ipſo jure ex beneficio iſto*, maar verobligeert zijn te voldoen, maar van die weldaadt afſtandt gedaan hebbende, ſijn yder voor 't geheel verobligeert, ende in Regten betrekkelijk.

Wat moet een Vrouwe renuncieren haar ſelven voor ſeker Perſoon borge als principaal verbindende?

1. *Ordinis excußionis*, mede-brengende als hier voren breeder ſtaat geextendeert.

2. *Senatus Conſulti Velleiani*, mede-brengende dat Vrouwen haar voor niemanden vermogen Obligatoir te maken, of te verbinden, dog daar van afſtandt gedaan hebbende, is, ende blijft ſchuldig, en verbonden.

Wat moet een Vrouwe renuncieren haar ſelve voor haar Man borge als principaal verobligerende, metten ſelven huwelijkſche Voorwaarde gemaakt, ende daar by de volkome adminiſtratie van alle hare ingebrachte goederen dan haar gereſerveert hebbende?

1. *Ordinis & excußionis*, mede-brengende als voren is ge-expreſſeert.

2. *Senatus Conſulti Velleiani*, mede-brengende breeder hier voren ge-expliceert.

3. *Authenticæ ſiqua mulier, &c.* mede-brengende dat Vrouwen haar voor niemandt, ende inſonderheydt niet voor haar Mannen vermogen te verbinden, daar van gerenuncieert hebbende, zijn verbonden.

4. 't Regt van haar Contract Antenuptiaal voor ſoo veel het haar in deſen deele ſoude mogen te bate komen, of eenigſints helpen.

Wat moeten twee Koopers, die ſekere goederen te ſamen van een Koopman hebben gekogt, renuncieren, indien den Verkooper begeert dat een voor al, ofte elcx in 't geheel hem ſullen verbonden zijn?

d' Beneficium novæ conſtitutionis, de duobus vel Pluribus reis debendi, den inhoud, ende kragt der ſelver hier voren in 't breede uytgelegt.

NOG VAN OBLIGATIEN, ſoo Notariaal, als anderen, als mede van Schepen-kenniſſen.

DEſelve en kunnen niet werden gepræfereert ſoo op roerende, als onroerende goederen, ten zy daar van alvoren ſy betaalt den xl. Penning, ingevol-

gevolge van den Placcate, of Waarschouwinge van haar Ed: Groot-mog: van dato den vijfden Februarij Anno 1665, luydende van woorde te woorde als volgt.

WAARSCHOUWINGE.

DE Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, allen den genen, die desen sullen sien, ofte hooren lesen, Saluyt. *Doen te weten*, Dat wy om gewichtige redenen voor des Landts noodigen dienst, by den tegenwoordigen toestant van saken, tot esgualisatie van 't middel van den xl. Penningh, verstaan, ende gestatueert hebben, gelijk wy verstaan, ende statueren midts desen, dat van nu voortaan uyt geene Verbanden, generaal, of speciaal, 't zy Schepen-kennissen, Notariale Obligatien, of anderen, hoedanigh deselven ook souden mogen genaamt wesen, eenige Præferentie, 't zy op roerende, 't zy op onroerende Goederen, Actien, ofte Geregtigheyden, sal mogen genoten werden, dan by soo verre, ende voor soo veel den xl. Penningh, daar van ten tijde van 't passeren der voorsz Verbanden ten behoeve van de gemeene sake sal wesen betaalt, sulcx dat van nu voortaan buyten soodanige voorgaande betalinge van onses Landts geregtigheydt, egeene Præferentie aan yemandt sal mogen werden geadjusteert, of toegestaan, dan alleenlijk uyt kragte van Verbanden, gedaan op Wees-kamers Recht, ten voordeele van Wees-kinderen, welkers goederen ter Wees-kamere gebragt, ende onder d'administratie van Wees-meesteren gestelt zijn, mitsgaders uyt kragte van legaal Hypotheecq, by de geschreven Roomsche Regten geintroduceert, ende dienvolgende binnen dese Landen in de Practijcque gerecipieert, daar onder gecomprehendeert Bodemerijebrieven, gepasseert over Penningen buyten 't Landts opgenomen, tot conservatie van Schip, ende Goet, tot inkoop van eenige

nige noodtſakelijkheyden, of anderſints tot bevorderinge van de Reyſe, mitſgaders ook op Juweelen, Obligatien, ende alle andere meuble Goederen, als pant ter minne, effectivelijk gedeponiteert in de geauthoriſeerde Banken van Leeninge, of anderſints by gepermitteerde Contracten den Crediteurs in handen geſtelt, ſonder dat het ſelve onder eenigerhande prætext uyt gelijkheydt van reden, of anderſints verder ge-extendeert ſal mogen werden, tot eenige *caſus* in de welke uyt kragte van eenige Conſtitutien, ofte Octroyen van ons, als Souverain van den Lande, van eenige Keuren van de Steden, van eenige ingevoerde Coſtumen, of anderſints, buyten de expreſſe diſpoſitie van de op-gemelte beſchreven Roomſche Regten, Præferentie ſoude mogen plaatſe hebben; Alles op de Pœnen, ge-expreſſeert in de Placcaten, ende Ordonnantien over 't voorſz middel, hier bevorens gedaan emaneren. Ende ten eynde niemandt daar van ignorantie prætendere, ende alle, ende een yegelijk weten moge, waar naar hy hem hebbe te reguleren, laſten wy, dat deſen gepubliceert, ende geaffigeert ſal worden, alomme daar 't behoort, ende te geſchieden gebruyckelijk is. Gedaan in den Hage den vijfden Februarij Anno 1665.

Ter Ordonnantie van de Staten,

HERB^t. VAN BEAUMONT.

Den oudtſten Hypotheecq-brief, ende den jonghſten Bodemerye-brief hebben altijdt Regt van Præferentie.

Gelijk mede niemandt verder, nog hooger ſal werden gepræfereert, dan met drie Jaren Renten, nog Intreſſe van der ſelver Capitaal, ten zy blijcke heur-lieder merkelijke debvoir voor d'expiratie der ſelver drie jaren daar inne gedaan te hebben, ingevolge van de geoctroyeerde Keure der Stadt Rotterdam, geteekent met de Letter B. folio 194. Geoctroyeert den 10. Junij Anno 1636. Ende ter peuye van 't Raadthuys der ſelver Stadt gepubliceert den 14. Auguſti Anno *eodem*.

VAN

Van Policen van Asseurantie.

Wat is Police van Asseurantie?

EEn versekeringh van Schip, of Goederen als men vreest, dat het selve, of door pericul van de Zee, of van den Vyandt soude mogen blyven, ofte genomen werden.

Siet wyders van Policen van Asseurantie naar het 30. Capittel van 't Recueil van Amsterdam.

Wyders de geoctroyeerde Ordonnantie op 't stuk van de Asseurantie, ende Averye binnen der Stadt Rotterdam, gearresteert den 12. Maart Anno 1604, ter peuye der voorsz Stadt gepubliceert den 28. der selver maant Anno *eodem*, ende by haar Ed: Groot-mog: Geoctroyeert den 26. April Anno 1635. Ende laatstelijk alle verdere Ordonnantien, sprekende van Policen van Asseurantie, Averye, ende Averye de gros, soo binnen Hollandt, Zeelandt, ende West-Vrieslandt werdende geobserveert.

VAN CERTE-PARTHYEN, Cognossementen, Bodemarye-brieven, als andere Subjecten daar toe specterende.

Wat is een Certe-parthyen?

EEn Contract dat tusschen de Bevragters, ende een Schipper gemaakt werdt.

Wat is een Kaplaken voor den Schipper?

Een sekere somme van Penningen, of een Vlagge, of yets anders dat hy van de Bevragters bedongen heeft boven sijn Vragt-loon.

Wat is een Cognossement-brief?

Een Acte, of handt-schrift van den Schipper, waar by hy bekent sulk, en sulke Goederen in sijn Schip ontfangen te hebben als hem by sijn Bevragters aangegeven zijn.

Wat is een Bodemerye-brief?

Een Acte, of handt-schrift van den Schipper, waar by hy bekendt sekere somme van Penningen van sulk, of sulken persoon ontfangen te hebben op Bodemerye, dat is, op den bodem, of kiel van 't Schip, daar mede hy met Godes hulpe hoopt de reyse naar die, of die plaats aan te nemen.

Siet wyders van Bodemerye Huyg de Groot, *Lib. 3. pars* 11. *fol.* 260.

Van

Van huyr tusschen Schippers, Reeders, Bevragters, ende Boots-gesellen, den selven *lib.* 3. *pars* 20. *folijs* 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. & 303. Van Maatschap. Den selven *lib.* 3. *pars* 21. *folijs* 303. 304. 305. & 306. als mede de 6e. naervolgende Consultatie. Van Admiraalschap, den selven *lib.* 3. *pars* 22. *folijs* 307. & 308. ende de voorsz 6e. Consultatie. Van Mede-reederschap, den selven *lib.* 3. *pars* 23. *folijs* 308. & 309. ende de voorsz 6e. Consultatie. Van Versekering, den selven *lib.* 3. *pars* 24. *folijs* 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. & 316. Van Avarye, den selven *lib.* 3. *pars* 29. *folijs* 326. 327. 328. 329. 330. & 331. Van Misdaadt tegens Goet, den selven *lib.* 3. *pars* 37. *folio* 357. Van Misdaadt door Wet-duyding, *Lib.* 3. *pars* 38. *folijs* 359. & 360. Van Asseurantie, siet mede 1. *pars Consult. folijs* 319. 385. & 455. Van 't selve, 2. *pars Consult. folijs* 69. & 646. Avarye van Avarye Grosse, 2. *pars Consult. folio* 311. Van Zee-rooverye, 't selve tweede Deel, *folio* 305. Noch van Asseurantie, 3. *pars Consult. folijs* 142. 472. 473. 541. 472. 172. Van Reeders, 3. *pars Consult. folijs* 584. 585.

Ende wyders nopende Certeparthye het eerste Advertissement van d'Heer ende Meester Theodorus Graswinckel.

VAN PRÆ- & LEGATEN.

Wat is een Prælegaat?

EEn geschenk 't gene by den Testateur aan sijn Erfgenaam, boven sijn erfselijcke gedeelte gemaakt werdt.

Wat is een Legaat?

Een geschenk 't gene van den Testateur aan yemandt gemaackt werdt, ende dat by dessels Testateurs Erfgenamen gepræsteert, ende voldaan moet werden.

Wat onderscheydt isser tusschen een Legaat, ende een Donatie causa mortis?

1. Eerstelijk, dat in een Legaat d'Erfgenamen verobligeert werden, ende in een Donatie *causa mortis* blijft den Donateur verbonden, ende werden de Erfgenamen voor het selven, als zijnde met de dood geworden een schuld van den Overleden, geconvenieert.

2. Ten tweeden, dat in sommighe specien van soodanighe Donatien den Donateur een yegelijck kan verobligeert wesen die uyt te keeren, maar in een Legaat d'Erfgenamen alleen.

3. Ten derden, dat een Legaat sonder overgevingh, ofte overdragt, den eygendom overdraagt, ende transfereert, maar een Donatie vereyscht hier in dat den eygendom aan den Donataris werdt over-gegeven, ende van de Erfgenamen wert gepræsteert, *J. de leg.* §. 1.

Transieert een Legaat op den Erfgenaam van den Legataris?

Neen, te weten, indien den Legataris voor den Testateur gestorven is.

Maar in cas den Legataris na de dood van den Testateur sterft, het Legaat voor als noch niet uytghekeert zijnde, soo transmitteert 't selve op sijn Erfgenaam.

A. hebbende aan B. gelegateert 200. guldens volgens haar Uyterste-wille. de selve A. beurt in haar leven meest alle de gelegateerde Penningen op, confirmerende egter mette doodt de voor-gemelte Uyterste-wille.

Quæritur.

Of de vooosz. 200. guldens aan de voornoemde B. niet moet werden voldaan by de Erfgenamen van de meer-gemelte A.

Ja; alles omme redenen in de twee naarvolgende Advysen verhaalt.

GEsien by den onder-geschreven sekere Uyterste-wille, ende Dispositie van Annetgen Willems Dogter, in haar leven Huys-vrouwe van Ysbrandt Polen van der Moey, ghewoont hebbende binnen de Stadt van Rotterdam, gepasseert voor Notaris, ende Getuygen aldaer, in dato den 26. November Anno 1649, ende gelet op de vrage daer uyt voorgestelt.

Dunkt (onder correctie) dat al is 't sake de voorsz Testatrice by haer leven mag hebben ontfangen, ende opgebeurt de somma van 200 guld. die sy op Philips Philipsz Vermaet hadde te prætenderen, ende by de voorsz hare Dispositie van Uyterste-wille hadde gelegateert aen Stijntgen Polen van der moey, hare Schoon-suster, nogtans dat deselve Testatrice niet en kan verstaan werden 't voorsz Legaet daer mede te hebben gerevoceert, maer dat dien onaengesien 't selve Legaet aen de voorñ: Stijntgen Polen van der Moey moet werden voldaen *in æquivalenti*, ofte de waerde van dien, *per text. Jul. cum filius, §. heres meus. ff. de legat. 2. & in l. quidam Testamento ff. de legat. 1. in qua lege quidam Julianus respondit verosimilius esse patrem familias demonstrare potius heredibus voluisse, unde aureos quadringentos, sine incommodo rei familiaris contrahere poßint, qnam conditionem fidei commisso injecisse, & ideo quadringentos Pamphilæ deberi, & faciunt Textus in l. falsa demonstratio, & l. nominatim ff. de condit. & demonstr.*

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 17. April 1654, ende was onderteyckent, *Martin: vander Goes.*

GEsien by my onder-geschreven den voorenstaenden Advyse, ende specialijck het Testament in het hooft des selven ghemelt, conformere my met den selven, om redenen daer inne verhaelt. Insonderheydt daar nevens geconsidereert dat na Rechten in allen deele notoir, ende *extra quamvis controversiam* is, dat indien den Testateur, of Testatrice eenigh goedt hadde gelegateert, ende den Legataris van 't selve by 't leven van den Testateur d...

of Heere, ende Eygenaar geworden ware, door Koop, *vel aliam causam onerosam*, niet te min d' Erfgenamen gehouden zijn in plaatse van 't gelegateerde goedt de waarde van dien aan den Legataris te præsteren, ende voldoen. *Ita ut jure actionis ex dispositione pratium consequi potest, vide §. si res aliena. 6. instit. de Legat.* ende daar-en-boven genoteert, dat *in jure* volkomentlijk is vast gestelt, ende in dese Landen voor wettig gerecipieert, dat indien aan yemant een Huys is gelegateert, ende den Testateur 't selve by sijn leven verkoopt, niet te min in plaatse van 't Huys de waarde aan den Legataris moet werden voldaan, ofte zijn de Erfgenamen gehouden 't selve wederom in te koopen, ende 't Legaat *de puncto ad punctum* te voldoen, *cum si non animo adimendi vendidit*: ('t welk den Erfgenaam soude moeten bewysen gedaan te zijn om 't Legaat te niet te doen, en revoceren; (*Legatario competat actio adversum heredes, ut prædia à Creditore luantur, de quo elegans Textus in §. si rem suam Inst. eod.* Hoe veel te meer dan, indien de Testatrice (gelijk in cas subject werdt gepræsupponeert) alleen 't gelegateerde gelt opgelicht, ende in haar Boedel gebragt heeft, vermidts t' eenemaal buyten alle redelijkheyt, en in-civijl soude zijn daar uyt te concluderen, dat daar door 't Legaat soude zijn gerevoceert, maar in tegendeel meer bevestigt, ende de *gravamina* van de jaarlijkse lossinge weggenomen ten behoeve van den Legataris, op dat hy 't selve Legaat suyver *post mortem defunctæ* soude kunnen trecken, alsoo sulcx alleen is een *simplex actus & magis utilis Legatario quam præjudicialis*, te meer, ten opsigte na Regten indubitatijf werdt geaffirmeert, en vast gestelt, dat egeene Testamentaire Dispositien, of speci-en van Uyterste-Wille werden gerevoceert, dan ten zy door een volgent wettig dispositijf gepasseert, of voor Schepenen, of Notaris en Getuygen, sulx dat soo seer lichtveerdigh *ex conjecturis teneris & rediculosis* niet te argumenteren is, dat een Revocatie soude gedaan zijn van een wettige Uyterste-Wille, vermits na Rechten de Revocatie meer odieus, als favorabel zijn, ten aansien de selve noyt werden toegestaan, (alsoo sy een vorige Dispositie breken, en te niet doen) dan ten zy de selven buyten reproche sijn, en *in forma firmissima, & legitima* geconcipieert, sulcx dat de boven-geroerde Stijntgen Polen van der Moey in alle deelen na Regten tot het gemelte Legaat van twee hondert guldens is gefondeert, suyvers ses weken naar des Overledens doodt te trecken. Te meer, alsoo *falsa causa Legato adjecto Legatario non noceat*, als by voorbeelt, soo den Testateur legateert aan Titio hondert Kroonen, om dat hy hem van de doot, of der selver pericul verlost heeft, want al schoon sulcx door Titius niet geschiedt ware, maar door *Sejum*, soo sijn niet te min d' Erfgenamen gehouden 't Legaat aan Tito te voldoen. *Vide Text. express. in §. 31. Inst. de Legat.*

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 23 April 1654, ende was onderteykent, *Carolus van Aller.*

Quid est legatum alimentationis secundum jus?

't Gunt de naarvolgende *Casus positie*, *quæritur*, ende advijs breeder is mede-brengende.

CASUS POSITIE.

A. Ende B. echte Man, ende Vrouw metten anderen op den 28. October 1646. ende sulcx voor het aangaan van heur-lieder Huwelijk, voor Notaris, ende Getuygen hebbende gemaakt huwelijksche Voorwaarde, by de welke wel expresselijck is geconditioneert, by aldien den Bruydegom (wesende den voornoemden A,) d' eerst-stervende is, indien gevalle sal de voornoemde toekomende Bruydt; (zijnde de voorsz B.) uyt sijne goederen verbetert wesen, ende haar uytgekeert werden de somme van twee hondert Car: guldens, alle jaar, soo lange sy sal leven, 't is nu sulcx, dat den voornoemde A. eenige jaren met de voorsz B. gehuwelijkt geweest zijnde, op den 8. Julij 1657. deser Wereldt is komen te overlijden, ende de voorsz B. drie a vier dagen naar haar voorsz Man A.

Quæritur

Of de Erfgenamen van B. van de Erfgenamen van A. moeten trecken, ende genieten de voorsz twee hondert guldens, dan niet?

GEsien by d' onder-geschreven de boven-staande *Casus Positie*, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat de voorsz Erfgenamen van B. van de Erfgenamen, ofte uytten Boedel van A. moeten trecken, ende genieten twee hondert guldens, uyt krachte van de stipulatie, in de voorsz houwelijksche Voorwaarden geinsereert; want al-hoewel de voorsz B. soo korte dagen naar A. is komen te overlyden, soo was echter het Recht tot een geheel jaar lijftocht op d' eerste uyre van 't overlyden van A. al gebooren; gelijk in diergelijk geval verstaan is tusschen de Kinderen van Juffrouw Susanna van den Boogaart, Weduwe van den Dijkgraaf Thins, ende de Kinderen, ende Erfgenamen van den selven Thins Zal: uytwysende de Advysen by my ingestelt, ende by de Heeren, ende Meesters Adriaan Paats, ende Arnoldus Lansbergen geteykent, waar toe om kortheyts wille werdt gerefereert.

Aldus geadviseert binnen Rotterdam den 12. Junij 1662, ende was onderteyckent,

H. de Roy.

an

Een Legaat gemaakt voor drie Getuygen, die 't ſelve met ſolemnelen eede hebben verklaart, kan het ſelve beſtaen?

Neen, door reden, als in de naarvolgende Conſultatie.

CASUS POSITIE.

A. B. ende C. hebben ten verſoecke van D. voor Schepenen van E. met ſolemnelen eede, regtelijk daar toe gedagvaart zijnde, verklaart dat F. in ſijn leven heeft begeert, dat den voornoemden D. uyt ſijne naar-te-latene goederen by forme van Legaat ſoude trecken, ende genieten een ſomme van ſes hondert Caroli guldens, te xl. Grooten 't ſtuk, allegerende voor redenen van wel-wetenſchap, dat ſylieden Depoſanten den voornoemden F. 't ſelve hebben hooren, ende ſien ſeggen, alles ingevolge van der ſelve Acte van verklaringe. 't Is nu ſúlcx dat den voornoemden F. *ab inteſtato* is komen te overlyden.

Quæritur

Of 't voorſz Legaat van ſes hondert guldens onder de voorſz be-eedighde Certificatie van de voorſz drie Getuygen by de voorſz Erfgenamen *ab inteſtato* van de voornoemde F. Zal: aan de voorſz D. moet werden uytgekeert, dan niet?

Ten tweeden, noch kunnende bekomen werden nader verklaringe van A. B. ende C. van dat ſy den voornoemden F. Zal: in zijn leven hebben hooren ſeggen, ende op heur Depoſanten ernſtich heeft verſocht, met deſe woorden in ſubſtantie: Vrienden ick verſoeck op U. L. dat gy kenniſſe ſult dragen dat mijn wil is, dat D. uyt mijne naar-te-latene goederen ſal trecken ſes hondert guldens, ende dat mijne Erfgenamen gehouden ſullen weſen, die aan haar te voldoen, of als dan de voorſz ſes hondert guldens, onder de voorſz be-eedighde Certificatie, ende naarder be-eedighde Certificatie niet en moeten volgen?

GEſien by de onder-geſchreven de boven-ſtaande *Caſus Poſitie*, ende de Quæſtie daar uyt reſulterende (dunkt onder correctie) dat ſchoon genomen F. in ſijn leven heeft gelegateert aan D. de ſomme van ſes hondert Caroli guldens, te xl. Grooten 't ſtuck, ende dat alleene ter præſentie van drie Getuygen, (ſonder daar nochtans een Notaris toegebruykende) en daar wel toe verſocht, maar *inteſtatus* is komen te overlyden, de voorſz ſes hondert Caroli guldens by de Erfgenamen *ab inteſtato* niet behoeven te werden uytgereykt, geconſidereert, dat volgens de Coſtume deſer Landen *in omni Teſta-*

mento aut Codicillo (buyten welcke geen Legaten en kunnen werden gemaakt) gerequireert werdt een Notaris, ende twee Getuygen, *hic autem nullum quidem est Testamentum aut Codicillus*, in 't welke volgens de Romeynsche Regten wierden gerequireert vijf Getuygen, sonder dat obsteert *§. ult. Just. de codicil.* alwaar geseydt werdt *nullam solemnitatem ordinationis desiderari*, alsoo 't selve moet verstaan werden, dat onder de vijf Getuygen, die in een Codicille wierden gerequireert, een Vrouws-persoon mogt wesen, *Vide Vinnium ad dictum §. ult. eod. & alios Doctores ibidem*, daar in tegendeel hier alleenlijk maar drie hebben geweest, *Vide Doctores Coren. observ. rer. Jud. observ. 31. Sect. penult. Covar. ad Rubr. de Testant. part. 3. num. 32. Fabr. in Cod. suo. lib. 6. tit. 5. definit 3. Grot. 2. Introduct. 22.*

NOpende de tweedequæstie resulterende uyt de bovenstaande *Casus Positie* (dunkt onder correctie) dat by de redenen hier boven verhaalt de voorsz somme van ses hondert Car. guld. by de Erfgenamen *ab intestato* niet en behoeven te werden uytgereykt, alwaar 't schoon dat A. B. C. als Getuygen het voor den Gerechte van E. het selve hadden verklaart, ende ook daar versocht te zijn, *cum legitimus numerus requisitus deficiat.*

Aldus geadviseert binnen Rotterdam op den 2. Julij Anno 1664, ende was onderteykent,

G. V. Berckel.

GEsien by my onder-geschreven de ommestaande *Casus Positie*, *Quæritur* daar uytgemaakt, ende het Advijs daar op schriftelijk gestelt, conformere my met het selve.

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 4. Julij Anno 1664, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

De Legaten werden in cas van caduciteyt van den Testamente, ofte in cas van nulliteyt, door de Clausul Codicillair op-gehouden, 1. *pars Consult. cons.* 36. & 121. *in margine.*

De Legaten werden door de Clausule Codicillair in waarden gehouden.

Onder de Legatarissen werden gecompræhendeert de Kinderen, die in plaatse van hare legitime Portie, sekere somme gelts is geassigneert, 1. *pars Consult. cons.* 38.

Onder roerende goederen yemandt ghelegateert, werdt geldt gecompræhendeert, nochtans niet Actien, ende Crediten, 1. *pars Consult. consul.* 57.

Legaten, onder behoorlijke Quitantie, sonder Protestatie, betaalt, sijn restitutie subject, wanneer de Legatarissen haer tegens het Testament quamen te opposeren, 1. *pars Consult. consul.* 65.

Een Legataris, ontfangende het Legaat, werdt daer mede verstaan, des Overledens Uyterste-wille te approberen, *ibid.*

Legaten kunnen in tyde van Peste, voor twee Getuygen werden gemaakt, doch moeten op eenen tijdt by den anderen zijn, 1. *pars Consult. consul.* 67.

Een Legaet is caducq, by voor-af-sterven van de Legatarissen, 1. *pars Consult. cons.* 82.

Wanneer een Legaet tot sekeren dagh ghestelt is, soo percipieren d' Erfghenamen de vruchten van de gelegateerde goederen, tot dat den dagh omme ghekomen, ofte andersints de ghestelde conditie vast staat, 1. *pars Consult. cons.* 94.

Onder een Legaet van Meublen, Gelt, &c. is mede begrepen het geldt in den Boedel bevonden, daar van de Overledene ghehouden was rekeninge te doen, 1. *pars Consult. cons.* 132.

Een Legaet van Zilver-werck, of diergelijke, moet gerefereert werden *ad tempus mortis, & non ad tempus conditi Testamenti.* 1. *pars Consult. cons.* 137.

Legaet gemaeckt zijnde aen yemandt, wonende onder 't gebiedt van de Koninck van Hispanien, is niet confiscabel, maar blijft aen de Erfgenaem, 1. *pars Consult. cons.* 154.

Dat twee Legaten op verscheyde tyden aen een persoon gemaeckt, beyde voldaan moeten zijn, als legaterende d'eerste reys duysent guldens, ende de tweedemaal een Huys, 1. *pars Consult. cons.* 156.

Een Legaat by een Uytsinnigen aen den Armen gemaeckt, is soo wel nul, als of 't aen een particuliere was gedaen, 1. *pars Consult. cons.* 157.

Een Testateur kan selfs de goederen van de Erfghenaem legateren, ende wegh maken, 1. *pars Consult. cons.* 159.

Een Legaet gemaeckt voor twee Mans, ende twee Vrouws-personen, en kan niet bestaen, 1. *pars Consult. cons.* 162.

De Legatarissen hebben legaal Hypotheecq op alle de goederen van den Overleden, ende vermogen niet jegenstaande die veralieneert, ofte belast zijn, de Legaten daer aen te consequeren, met den Intresse van dien, 1. *pars Consult. cons.* 38. & 320.

Legaten van een militair Persoon, of Jurist tot voordeel van sijn Concubine, zijn nul, 2. *pars Consult. cons.* 110.

Siet

Siet wyders den Hoog-beroemden Hnyg de Groot, in sijn inleyding tot de Hollandtsche Rechts-geleertheydt, *Lib.2. partes 22. & 23.*

Yemandt gemaackt zijnde, sijn leven lanck gedurende de jaarlijksche Renten van 2000. guldens Capitaals, den Testateur komende te sterven, ende den gene aan wiens 't voorsz Vrugt-gebruyck by forme van Legaat ghemaackt is, thien weken daar naar, soo komt het Legaat te cesseren, en moeten d'Erfgenamen van den Legataris niet verder van des Testateurs Erfgenamen trecken dan thien weken Renten.

Men vermag een Legaet met *fidei-commis* te beswaren, de reden, soo men yemandt kan beneficieren, soo vermag men hem oock te belasten.

Een Legaet kan valide gemaekt werden voor tweeGetuygen, *'t 4.pars Consult. consul.* 301.

Legaten hoe en wat voegen gepræsumeert werden te moeten werden betaelt in kragte van een mutueel Testament van Man ende Vrou by den langstlevende, *ibid. consul.* 179.

Een Legaet gemaekt onder een ongeoorlofde, ofte on-mogelijke Konditie, en is niet kraghteloos, maer volght den Legataris even of deselve sonder conditien gemaeckt ware, *ibid. consul. 61.*

Of een Legaet geagt werdt gerevoceert te zijn, door alienatie van alle de goederen van den Testateur, *ibid. consul.* 171.

Een Legaet aen yemandt gemaekt 't geen den Testateur niet toe en quam, is den Erfgenaem gehouden tot proffijte van den Legataris af te koopen, of af te handelen, *'t 5. pars Consult. consul.* 56.

Legaet sonder conditien gemaeckt, die voor een gedeelte in de magt van den Legataris, ende voor een ander ghedeelte in de magt van een ander staet, heeft recht tot het gelegateerde, als hy de conditie, voor soo veel hem aengaet, præsteert, schoon den anderen niet voldoet, *ibid. consul.* 58.

Yemandt syne kleederen, juweelen, en dierghelijcke in specie, en niet *in dividuo* legaterende, soo moeten de Legataris volgen soodanighe *corpora ejus species* als den Testateur *tempore mortis* gehadt heeft, *ibid. consul.* 171.

Of een Legaet te betalen na den doodt des Beswaerdens, de Legataris voor hem gestorven, aen hem verblijft? *'t 6. pars Consult. consul.* 77.

Of Legaten de Vrouw gemaekt boven het Kindts gedeelte konnen gaen, en hoe dat te rekenen zy? *ibid. consul.* 191.

Legaten, en Præ-legaten komen naer Rechten in geen Collatie, *ibid. consul.* 151.

Siet wyders *de Legatis* Meester Carel van aller, in sijn Definitien, den Titul, Codicillen, Legaten, Fidei-commissen, en Trebellianicque Portie, beginnende *folio* 292. ende meer andere Autheuren.

van

DE JURE ACCRESCENDI.

Wanneer heeft jus accrescendi, *of het Regt van aanwas plaats tusschen Legatarissen?*

SOo wanneer een, ende deselve saak aan twee Personen *conjunctim*, ofte by t'samenvoeginge werdt gelegateert *exempli gratia*, ick make, of legatere aan Cecilia, ende Titia, mijn Huys, indien Cecilia komt te sterven voor de doodt van den Testateur, het Legaat in sijn volle kragt blyvende, soo accresseert de helft van Cecilia aan Titiam.

Jus accrescendi heeft geen plaats tegens den staat van 't Landt, of de fisque, ende welk *jus accrescendi* is *juris civilis*, ende heeft *jus civile inter hostes* geen plaats; gelijk sulcx by verscheyde Sententien van 't Hof Provinciaal verstaan is, siet hier van na de 32. Consult. in het 3. deel der Cons.

Siet wyders met goede opmerkinge na van het *jus accrescendi* dese naarvolgende Consultatie.

CASUS POSITIE.

LIeven Fransz den Uyen Zal: heeft by synen Testamente, gepasseert voor den Notaris Pieter Winkelmans, ende sekere Getuygen, binnen Rotterdam op den 18. April 1664, by hem metter doodt geconfirmeert, in alle syne naargelatene goederen tot sijn eenige Erfgenamen geinstitueert de wettige te verweckene Kindt, of Kinderen van sijn Comparants Broeder Frans Fransz den Uyen, voor d'eene helfte, ende de wettige te verweckene Kindt, of Kinderen van Lijntgen Arents van Buren, naargelatene Dochtertgen van sijn Comparants Zal: Suster Pleuntgen Fransz den Uyen, aan haar verweckt by Arent van Buren, haar eerste Zal: Man voor een vierdepart, de wettige te verweckene Kindt, of Kinderen van Frans Fredriksz van Holsteyn, ende de wettige Kindt, of Kinderen van Baartgen Fredricx van Holsteyn, yder mede voor een vierdepart, mitsgaders Burgjen Fredricx van Holsteyn, alle drie mede naargelatene Kinderen van wylen sijn voorsz Suster, aan haar verweckt by Fredrik van Holsteyn, haar tweede Zal: Man, voor het laatste vierdepart in de wederhelfte van syne naar-te-latene goederen. 't Is nu sulcx dat den voornoemden Frans Fransz den Uyen sonder eenige Kindt, of Kinderen naar te laten voor den voorsz syne Broeder Lieven Fransz den Uyen deser werelt aflyvig is komen te werden, 't welk vast gestelt wert.

Quæritur.

Wie dat de voorsz eerste helfte van sijn Lieven Fransz den Uyens naargelatene goederen, waar inne de Kindt, of Kinderen wettigh te verwecken by den voorsz Frans Fransz den Uyen Zal: moet erven, of de Kindt, of Kinderen van de voornoemde Lijntgen Arents van Buren voor een vierdepart, de wettige te verwekkene Kindt, of Kinderen van Frans Fredriksz van Holsteyn, ende de wettige Kindt, of Kinderen van Baartgen Fredrikx van Holsteyn, yder mede voor een vierdepart, mitsgaders Burgjen Fredricx van Holsteyn, voor het laatste vierdepart, dan de voornoemde Lijntgen Arents van Buren, Frans Fredriksz van Holsteyn, Baartgen Fredricx van Holsteyn, ende Burgjen Fredricx van Holsteyn, yder voor een vierdepart selfs, alsoo den voornoemden Lieven Fransz den Uyen, nopende de voorsz eerste helfte syner naargelatene goederen geoordeelt moet werden *ab intestato* overleden te zijn, ende in kragte van deselve successie *ab intestato* geen nader Bloedt-verwanten heeft naargelaten dan de voorsz Lijntgen Arents van Buren, Frans Fredriksz van Holsteyn, Burgjen Fredricx van Holsteyn, ende Baartgen Fredricx van Holsteyn, alle vier naargelatene Sonen, ende Dogteren van wylen sijn voorsz Suster Pleuntgen Fransz den Uyen.

GEsien by ons onder-geschreven de vorenstaande *Casus Positie*, mitsgaders de Testamentaire Dispositie van Lieven Fransz den Uyen, in de selve *Casus Positie* gemelt, als mede de Codicille vanden selven Lieven Fransz, gepasseert voor den Notaris Adriaan van Aller, ende sekere Getuygen binnen deser Stede op den 1. Junij 1664, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Durkt (onder correctie) hoewel by ons geen plaats en heeft het *jus Accrescendi in hæreditatibus*, profluerende, ende voortkomende uyt subtiliteyten, ende maximen van Romeynsche Regten, *quæ non patiuntur aliquem pro parte testatum, & pro parte intestatum decedere*, dat egter nogtans met seer goede, ende fundamentale redenen kan werden gesustineert, ende behoort aangenomen te werden voor het probabijlste gevoelen dat de helfte van de naargelatene goederen van Lieven Fransz, waar inne Frans Fransz by den op-gemelten Testamente is geinstitueert, niet en moet komen op Lijntgen Arents van Buren, Frans Fredriksz van Holsteyn, Baartgen Fredricx van Holsteyn, maar op der selver Kinderen, mitsgaders Burgjen Fredricx van Holsteyn, zijnde in de wederhelfte van de voorsz goederen geinstitueert, ende dat niet gelijk geseydt is *ex subtilitate juris Romani*, maar *ex conjectura voluntatis Testatoris*, die men sien kan dat syne naaste Erfgenamen *ab intestato*, uytgesondert de voor-

noemde Burgjen van ſyne erffeniſſe heeft willen uytſluyten, ende der ſelver Kinderen præfereren, werdende de ſelve Wille kragtigh geconfirmeert door de voorſz Codicille, waar by hy Teſtateur geminueert, ja by na vernietight heeft de Legaten by ſijn Teſtament aan ſyne voorſz gepræterieerde Erfgenamen *ab inteſtato* gemaakt, in ſulker voegen dat door deſelve præſumptien, of het *jus accreſcendi* wordt geintroduceert, of wel (alſooder niet aan gelegen is *ex quo capite derivetur inſtitutorum jus*) *Tacita vulgaris ſubſtitutio*, die in cas ſubject van gelijk effect is, als het *jus accreſcendi.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam den 10. Julij 1665, ende was onderteykent,

Carolus van Aller, A. Paats, G. V. Berkel.

DE DONATIONIBUS
causa mortis, & inter vivos.

Welk is de eerſte Deciſie van Donatie?

Gifte onder den Levenden, ofte Donatie *inter vivos.*
ende
Gifte uyt oorſake des doodts, *vel cauſa mortis.*

Hoe veelderhande ſpecien van Donatie cauſa mortis *zijnder?*

1. Driederhande: te weten, eerſt, indien yemandt alleen, uyt gedenken des doodts beweegt zijnde, yet geeft.

2. Ten tweeden, indien yemandt na een periculeuſen ſlagh gaan ſal, yet ſchenkt.

3. Ten derden, indien yemandt op ſijn ſiek-bedde leggende uyt vreeſe des doodts yets weg geeft.

In wat Perſoon heeft het woordt van Donatie cauſa mortis *plaats?*

Alleen in Vreemde, en niet in eenige Erfgenamen, dewyle de geſchenken by den Overleden aan den Erfgenaam gedaan, altijdt een Prælegaat genoemt werdt.

Ende in 't korte een Donatie *cauſa mortis* moet altijdt geſchieden uyt oorſake, ofte gedenken van de aanſtaande doodt, ofte anderſints verkrijgt het een forme van Legaat.

Een Legaat daar-en-tegen kan altijdt gemaakt werden als men geſont, ende ſonder eenige vreeſe, ofte gedenken des doodts is, ſoo dat een Legaat altijdt geſchiet uyt een liberale, ende vrye wille.

Ende een Donatie *causa mortis* gelijk als door een specie van dwang, namentlijk, uyt vreese des doodts.

Want *Justinianus* 't selve willende te kennen geven, noemt soodanigen Donatie een schenkinge van eenig goedt, 't gene men liever selve soude willen houden, dog in cas van sterven, datmen dan liever wil dat het een vreemde heeft dan syne Erfgenamen.

Wanneer is soodanigen Donatie causa mortis *te niet?*

Wanneer den Donateur van syne gedagten, ofte vreese des doodts vry, ofte van den periculeusen slag levendig t'huys gekomen is.

Wat is een geschenk onder den Levenden, ofte Donatio inter vivos?

Een vrywillige gifte, ende overgeving, die sonder dwang van eenig Regt in het leven geschiedt, ende ge-effectueert wert.

Uyt wat oorsake mag den Donateur sijn Donatie inter vivos *revoceren?*

1. Uyt tweederhande, ten eersten, indien den Donataris by de Donatie yets heeft belooft, ende tot recompense van deselve syne belofte aan den Donateur niet en voldoet.

2. Ten tweeden, in cas den Donataris tegens den Donateur ondankbaar is, dat is, of dat hy hem slaat, of hem voor infaam uytschelt, of door sijn loosigheyt eenige groote schade aandoet, ofte hem in pericul van sijn leven stelt, ofte hem met een Mes, ofte Opsteker dreygt, ende uyt diergelijke andere redenen van ondankbaarheydt.

Kan een Donatie tusschen Man, ende Vrouw nimmermeer naar Regten bestaan?

Neen: uytgeseydt in een geval, te weten, indien alle de Kinderen, ofte naaste Bloedt-vrienden, meerderjarig zijnde, die by versterf sullen komen te erven, ende tot wiens faveur het Statuyt van verbodt van soodanige Donatien is geintroduceert, in de Donatien specialijken, ende expressselijken consenteren.

Vermits een yegelijk het Regt, ofte beneficie, hem by eenige Wetten gegunt, altijdt mag renuncieren.

Kan een Donatie inter vivos *gerevoceert werden, indien den Donateur, ten tyde van de Donatie geene Kinderen hebbende,* post datum *eenige Kinderen gesuscipieert heeft?*

Ja, te weten, indien het is geweest een Donatie van alle syne goederen, de helfte van dien, ofte ander seer groot deel, 't welk den Boedel merkelijk verswakt.

Maar indien de Donatie is geweest van een gering deel 't welk den Boedel na syne quantiteyt gerekent zijnde eenigsints kan verdragen, soo blijft deselve bestendig, ende is onwederroepelijk.

Dog of de Donatie naar de quantiteit des Boedels alvoorens gerekent te groot, of te kleyn zij, 't zelve wert gecommitteert ter discretie van den Regter.

Vermag yemandt getrouwt zijnde, ende Voor-kinderen hebbende, een Huys, een stuk Landts, of eenig ander onroerent goet by forme van Donatie inter vivos *aan yemandt weg schenken?*

Ja, in cas de Donatie niet en strekt tot extraordinaris versvakking, en krenking van des Donateurs Boedel, en daar van bij den Donataris den xl. pennink betaalt werdende volgens den Placcate daar van zijnde.

Vermag een Man, Voor-kinderen hebbende, in 't tweede Huwelijk getreden zijnde, alvorens 't selve hebbende voltrocken, met sijn Egtgenoot huwelijksche Voorwaarde gemaakt, ende daar in deselve met een Kindts gedeelte gebeneficieert hebbende, sijn Egtgenoot by forme van Donatie inter vivos *daar-en-boven nog yet schenken?*

Neen, nog directelijk, nog indirectelijk, door reden alles zoude strecken tot nadeel van zijn voorkinderen, in welkers prejudicie hij niet doen kan.

Vermag A. Voor-kinderen hebbende, in 't tweede Huwelijk, sonder huwelijksche Voorwaarde getreden zijnde, in 't selve tweede Huwelijk Kinderen hebbende geprocre-eert, sijn Voor-kinderen by Donatie inter vivos *yet schenken, of beneficeren?*

Ja, mits dat hij niet extraordinaris van zijn middelen afsteekt, maar in redelijkheyt.

Kan een Donatie inter vivos, *sonder acceptatie zijnde, gerevoceert werden?*

Ja, soo lange geen acceptatie daar op is gevolgt, is revocabel.

Kan een Donatie inter vivos *geaccepteert zijnde, door den Vooghd van den Donataris by den Donateur de Vooghd daar in bewilligende, gebroken werden?*

Neen, alsoo een Voogd altijt moet soeken 't profijt, en niet de schade van 't Wees-kind, en wat hij diesaangaande ter contrarie doet is op sijn eigen pericul, en moet het selve 't Wees-kind uit sijn eigen goederen goet gedaan, en voldaan werden.

Kan een Donatie inter vivos, *niet geaccepteert sijnde, wel bestaan?*

Neen, siet daar van de navolgende *Casus positie*, en advijs.

CASUS POSITIE.

A. Schenkt aan B. een stuk Schilderije waardig ses hondert guldens, en dat by forme van Donatie *inter vivos*, volgens deselve Donatie, gepasseert voor Notaris, en Getuigen, B. heeft deselve Donatie niet geaccepteert,

A. komt te overlijden de gedonateerde Schilderije in zijn Huysinge nog zijnde, sonder bij B. acte van acceptatie gepasseert te sijn, of met woorden deselve geaccepteert te hebben.

Quæritur

Of sodanigen Donatie *inter vivos*, ongeaccepteert sijnde, naar Regten bestendig is, en of de Erfgenamen van de meergemelte A. gehouden sijn aan B. de voorsz. Schilderije uit te reyken, en te moeten laten volgen, of niet.

Gesien bij mij ondergeschreven de bovenstaande *Casus positie*, en gelet op het *Quæritur* daar uit voorgestelt.

Dunkt (onder correctie) nademaal na Regten notoir, en buiten alle dispuyt is *quod donatio absenti non recte fiat quam si absens rem sibi nullam acceperit, vel rem apud se constitutam sibi donatam sciverit, donantisque liberalitatem agnoverit. l. absenti. 10. ff. de donat.* 't welk te meer plaats heeft *in ipsum qui præsens tempore donationis fuit, vel sciens non acceperit*, dat ook *nulla donatio sine acceptione speciali de jure dicatur valida. per text. expressum in l. si vero 8. vers. cæterum ff. de bon. libertor in verb. (si ei vivus libertus donavit, ille accepit) unde commentator Plautus in illa verba, dos mihi data est, accepi, recte inquit accepi, nam nisi rem accepisset, donum non fuisset*, dat daaromme dewijle *in casu subjecto* wert gepræsupponeert, dat de Donatie bij den Donataris niet en is geaccepteert, nog met woorden, nog door speciale acte de voorsz. Donatie nul, en van onwaarden is. *Groot. in Introduct. ad Jurisprud. Holland. lib. 3. part. 2.* in voegen of deselve noyt gedaan ware, dienvolgende dat de Erfgenamen van A. ongehouden zijn, alsoo de *liberalitas donatoris* niet en is erkent *per dictam acceptationem secundum Joh. à Zand. decis. Frisic. lib. 5. Tit. 1. definit. 1. & D. D. ibid.* aan de voorn. B. het Schilderije te laten volgen, ten sy soude mogen blijken door eenige teykenen, of door den Notaris uyt des Donataris name de Donatie geaccepteert te zijn, in welken gevalle hij, namentlijk den Donataris, des acceptatie vanden Notaris ratificerende, tot het geschonkene Regt, ende aantaal soude hebben. *Groot. d. lib. 3. part. 2. num. 18. & 21.*

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 1. Junij a. 1656. ende was onderteykent.

Carolus van Aller.

A. met sijn jegenwoordige Huisvrouwe in Huwelijk getreden sijnde hebbende voorkinderen, ende sijn voorsz. huisvrouwe in gelijken deele een voorkint, voor 't voltrecken van 't voorsz. Huwelijk Huwelijkse Voorwaarden hebbende gemaakt, inhoudende seclusie van gemeenschap van goederen, winst, en verlies, erffenissen, en besterffenissen half, en half, de voorsz.

sijne

ſijne Huisvrouwe komt in kragte van ſeker Teſtament aan te beſterven eenige goederen, daar in bij volgens de voorſz. Huwelijkſe Voorwaarde voor de helſt geregtigt is, de Vrage is, of A. ſijn voorſz. helſt bij forme van Donatie inter vivos *ſchenken mag aan ſijn voorſz. Huyſvrouwe Voorkint?*

Ja, alles omme redenen inde volgende Conſultatie op de naarvolgende *Caſus Poſitie*, geſtelt, begrepen.

CASUS POSITIE.

HEyltgen Criſpijns Sa: ged: in haar leven laatſt Weduwe wijlen Cornelis Baarthoutſz. Schrijnwerker, in haar leven hebbende gemaakt haar Teſtament, en uiterſte Wille voor den Notaris Adriaan van Aller, en ſekere Getuigen tot Rotterdam op den 25. November a. 1655. bij haar metter doot geconfirmeert, bij welken Teſtamente ſij tot haar Erfgenaam inſtitueert Jacob Stoffelſz Starreman, haar Soons Sone, ende dat alleenlijk inde naakte legitime portie, en in alle hare verdere naar te laten goederen Annetgen Jans, Huyſvrouwe van Willem Pieterſz Top, Mart-ſchipper van Rottordam op den Briele tot Erfgename inſtituerende; 't is nu zulks dat de voorſz. Annetgen Jans geweeſt zijnde Weduwe wijlen Chriſtoffel Jacobſz. Starreman, en hebbende een Voor-kind met name Jacob Stoffelſz. Starreman hier vooren verhaalt, met haar voorn. Man, geweeſt Weduwenaar wijlen Magteltgen Cornelis, hebbende bij dezelve verſcheyde kinderen geprocreert, ende by haar in levende lijve naargelaten, voor dato van haar Huwelijk heeft gemaakt Huwelijkſe Voorwaarde voor den Notaris Chriſtiaan van Vliet, en ſekere Getuygen binnen Rotterdam op ten 25. Martij a. 1649. bij welke Huwelijkſe Voorwaarde in cas haar voorſz. Man voor haar quam te overlijden haar is gemaakt een kinds gedeelte uyt ſijn goederen, wijders is daar bij bedongen, dat winſt, en verlieſen, ſtaande Huwelijk, te vallen, ook mede alle erffeniſſen, en beſterffeniſſen, naar dato deſes op te comen, egeene uytgeſondert, half, ende half genoten, en gedragen ſullen werden, ſoo bij hem Bruydegom, als haar toekomende Bruid, onaangeſien van wat ſijde 't zelve ſoude mogen komen voor te vallen, ofte te geſchieden, dienvolgende den voorn. Top geregtigt, in kragte van ſijn voorſz. Huwelijkſe Voorwaarde, voor de helft, in het Erfdeel, de meergemelte ſijne Huyſvrouwe in kragte vanden Teſtamente vande voorn. Heyltgen Criſpijns opgekomen, 't is verder ſulcx, dat den opgemelten Top de voorſz. ſijne helfte inde meergemelte aanbeſtorve goederen van ſijn voorn. Huyſvrouwe, waar onder onroerent goet is, mitſgaders ſijn voorſz. Huyſvrouwe haar helfte, bij forme van Donatie *inter vivos* hebben geſchonken aande voorn. Jacob Stoffelſz, Starreman, ſijn Huyſvrouwe Voor-Sone,

Sone, onder expresse conditie nogtans, dat soo wanneer den voorsz. Jacob Stoffelsz. Starreman voor sijn mondige Jaren, of Huwelijke state komt te overlijden, sonder van sijn voorsz. goederen gedisponeert te hebben bij uiterste Wille, dat indien gevalle, en anders niet, de voorsz. Donatie sal cesseren, doot, en te niet sijn, en de voorsz. gedonateerde goederen als dan sullen blijven, en in eigendom behouden werden, bij hun Comperanten, wesende de voorn. Top, en sijn Huysvrouwe sijnde deselve Donatie *inter vivos* gemaakt, ende gepasseert voor Notaris Vitus Mustelius, en sekere Getuygen tot Rotterdam voorsz. op ten 15. December 1655. welke Donatie ten selven dage niet en is geaccepteert, maar met dankbaarheyt aangenomen op den 8. Januarij 1656. door den voorsz. Jacob Stoffelsz, geadsisteert met David Doeleman in Huwelijk hebbende Petronella Starreman, zijnde naaste Bloetverwant van de voornoemde Jacob Stoffelsz Starreman, op conditie als in de voorsz. donatie, volgens d' acte van acceptatie gepasseert voor den Notaris Joannes van Weel, en sekere Getuygen tot Rotterdam voorsz. en ten tweeden male nog met dankbaarheyt, mede onder conditie, als inde voorsz. Donatie, geaccepteert door Leendert Jansz Goethart, als Oom, en gekoren Voogd vande voorsz. Jacob Stoffelsz. Starreman op den 15. Januarij 1656. volgens sijn acte gepasseert voor de Notaris Vitus Mustelius, en sekere Getuygen binnen der meergemelte Stad Rotterdam, alles breeder blijkende bij den voorsz. Testamente, Huwelijkse Voorwaarde, Donatie *inter vivos*, en de twee actens van acceptatie.

Quæritur

Of sodanigen Donatie *inter vivos*, wesende na de gelegentheyt des Boedels vande voorn. Top een merkelijk Kapitaal, niet is strijdende *contra l. hac edictali 6. C. de secund. nupt.* of zulcx geschieden kan in bedrog van den xl. penn. belangende 't onroerent goet, en of deselve na Regten volkomentlijk kan bestaan den xl. penn. al betaalt werdende vande onroerende gedonateerde goederen.

GEsien bij mij ondergeschreven de bovenstaande *Casus positie*, ende de respective Vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal *l. hac edictali 6. C. de secund. nupt.* alleen spreekt van Donatien, Testamenten, Codicillen, fideicommissen, en Contracten, die d'een der Egtgenooten in faveur, ende aanden anderen egtgenoot doet, als streckende in præjudicie van de Voor-kinderen des Donateurs na Regten nul, en onbestendig sijn, sonder in eeniger manieren te spreken van Donatien die bij een Moeder aan haar eigen Voor-kint, of Stief-vader aan sijn

ſijn Vrouws Voor-kinderen gedaan werden dat daarom tegens het *caſus noſter ſubjectus* in geenen deele ſtrydigh is, nochte de gepaſſeerde Donatie annulleert, alhoewel by verſcheyde *D. D. ex ultimis verbis ejuſd. l.* namentlijk, *omni circumſcriptione, ſi qua per interpoſitam perſonam, vel alio quocunque modo fuerit excogitata ceſſante*, ſchynen te willen infereren, dat door de Donatien die ook aan des Egtgenoots Voor-kinderen werden gedaan, *tamquam interpoſitas perſonas conjux per obliquum gratificatur ut inter alios, Joa. Pap. lib. 11. tit. 1. Art. 3. & 4.* infererende 't ſelve *ex l. 3. §. 4. ff. de Donat. inter vir. & ux. & l. cum ſolio familias ff. de leg. 1.* vermits deſelve Wetten huyden ten dage komen te ceſſeren, als ſprekende *in terminis quod filius omnia, quæ acquirit patri acquirat, & non ſibi*, 't welk *hodiernis temporibus in contraria obſervantia* is, ende niet en wert geobſerveert, vermidts ſulcx alleen is geweeſt een geſingeerde ſubtiliteyt der Romeynen, ſtellende *unitatem perſonarum reſpectu patris, & filij, ut videre eſt apud Gronew. in tract. de ll. abrogat. & inuſitat. tit. de Donat. int. vir. & ux. ad l. 4. ſic idem ad §. 6. inſti. de inutileb. Stipul. & ad Rubr. inſtit. de Pupill. ſubſtitut. & in §. 2. inſtit. de patria poteſtate*, dewyle ſulcx alles ſijn *originem* hadde *ex patria poteſtate Romana*, die huyden ten dage buyten alle diſpuyt indien deele komt te ceſſeren, behalven dat notabel is, dat by de *communis D.D. Cœtus ad nullitatem hujuſmodi donationis* niet ſimpelijk wert geconſidereert *inter poſito perſonæ*, maar principalijk, ende alleen *ſi per eam doloſa Suggeſtio, vel publice fraudatum fuerit. vide Pap. d. loc. ex ſubſcriptis. d. Arreſti. 4.* 't welck dan alhier niet zijnde, ook volgens het ſelve geſubſcribeerde, de voornoemde Donatie notorie tegens den voornoemden *Text. l. hæc edictali* niet ſtrydende en is, dewyle beweſen ſoude moeten zijn dat door dit geſchenk tegens deſelve Weth *per indirectum* was geſondigt, namentlijk ſoodanigh, dat deſe Donatie ware gepractiſeert om door den perſoon van den Voor-ſoon de Moeder te beneficieren, 't welck in geenen deele alhier is, maar in tegendeel blijckt ten overvloedt alleen ten reſpecte van de Voor-ſoon, ende niet deſſelfs Moeder gedaan te zijn, vermidts deſelve Donatie onder dit beding uytdrukkelijk gemaakt is, dat ſoo den Donatarius komt te overlyden voor ſijn mondige jaren, of huwelijcken ſtate, in ſulken gevalle deſelve ſal te niet zijn, ende 't geſchonkene wederom in eygendom komen aan de Donateurs, behalven dat noodtwendig dient geconſidereert, dat alhier ſoo wel een *abſoluta Donatio is ex mera liberalitate* dan wel onder deſelve eenigſints vermengt een ſpecie van ſchult, dewyle ſy Donateuren de oorſake der ſelver ſeggen te zijn de præjudicie die 't ſelve Voorkindt, of wel den Donataris by den Teſtamente van Heyltgen Criſpijns door de ſimpele inſtitutie in de legitime is aangedaan, hen-luyden daar inne in conſcientie ſchynende overtuyght te hebben, dat namentlijck, den Donataris verkort zijnde, hy door deſe Donatie daar inne ſoude werden geſola-

solageert, wyders is considerabel dat in allen gevallen de Vrouw aan haar eygen Voor-kindt selfs *invito marito* by 't leven naar Regten vermag wegh te schenken 't geen haar toekomt, gelijk in desen ten opsigte van de Moeder is geschiedt, gevende aan haar Soon 't geen haar in eygendom toequam ten opsigte by de voorsz huwelijksche Voorwaarde gemeenschap van winst, verlies, ende opkomende erffenissen, zijnde haar notoir de helft der selver, in eygendomme toekomt, daar by gevoeght, dat de Man by de Donatie præsent zijnde, ende deselve adsisterende die approbeert, en toestaat, dog is insonderheyt notabel, dat dese Donatie niet en is *immodica* ten opsigte van hem Willem Top, eerstelijk om dat hy niet wel eygentlijk de selve doet *ex bonis propriis in matrimonio collatis, vel stante matrimonio conquisitis*, als wel alleen uyt een erffenisse hem uytten hoofde van sijn Vrouw, zijnde des Danotaris Moeder, ende van der selver soo Vrouws als Kindts zyde by Testamente aangekomen. Ten tweeden om dat dese Donatie niet en is *Donatio præsens vel præsentis temporis qua Donatarius in præsenti habet jus traditionis ergo Donatores absolutum*, maar sal als dan eerst effectivelyk aan hem geschonken zyn soo wanneer hy gehuwelykt, ofte meerderjarig geworden sal zyn, sulcx dat het eygentlyk een Donatie is die niet dan op den voorsz tydt effect van Donatie hebben sal, wes halven hy Donatarius *interea temporis* geen ander recht ter werelt heeft uyt kragte van de Acte van den 15. December 1655, als alleen dat de selve ten Prothocolle (voor soo veel daar inne eenige onroerende goederen begrepen zyn) werde aangeteykent, om daar door Willem Top te beletten dat hy deselve vaste goederen niet en besware, ofte in præjudicie van de voorsz Donatie vervreemde, sonder dat den Donataris selfs ondertusschen eenige vrugten trecken kan, dewyle de Acte wel expresselyk medebrengt dat soo hy voor de voornoemde tydt van Jaren, of huwelyk komt te sterven, de Donatie niet alleen nul sal zyn, maar, *quod notandum*, soodanig, ende invoegen of die noyt geschiet was, waar uyt onwedersprekelyk volgt indien den Donaratius tusschen tyden de inkomsten quame te genieten, de donatie noyt indien stant by 't afsterven van den Donataris soude kunnen gebragt werden, als offe noyt geschiedt was, vermidts eerse geschiedt was, noyt eenige Renten ontfangen zyn, welken volgende dan nu Renten ontfangen zynde alle middelen wegh zyn, om de *Donatio in pristinum statum* te constitueren, alsoo alle de Vrugten, *pendente conditione futuræ Donationis* verloren souden wesen, edog, gemerkt den voornoemden Willem Top, ende syn Huysvrouwe op den 15. January 1656, de voornoemde Gifte hebben geapprobeert, ende nader by deselve Acte van approbatie hebben verklaart dat alle de voorsz geschonkene goederen by Heyltgen Crispyns naar-gelaten van nu voortaan den voornoemden Donataris in eygendom sullen toebehooren, onder conditie in de eerste Acte begrepen,

grepen, ende sulcx daar door de dubitative sin van de selve eerste Acte van donatie explicerende, soo is notoir dat den selven Donataris, ofte syne Voogd wel zyn gefondeert, om de voornoemde Donataris te brengen tot leveringe, ofte traditie van de voornoemde goederen, ende dat onder conditie in de overdragte te stipuleren, als by de Acte van donatie, ende by de Acte van approbatie respective, ende dien volgens Regt hebben omme de Vrugten der selver jaarlycx te trecken, mits dat den xl. Penning volgens den Placcate daar van zynde by den Donataris, ofte syne Voogden in 't geheel werde betaalt, sonder dat hier tegens doet, dat deselve donatie niet op den selven dagh, namentlyk den 15. December 1655, maar op den 8. January des Jaars 1656 is geaccepteert, ende dat selfs in absentie van de Donateurs, vermidts op den voornoemden 15. January 1656, de Acte van donatie wederom zynde geapprobeert, ende nader verklaart als doen in præsentie van de Donateurs by de Voogd van den Donataris is geaccepteert, ende deselve daar over bedankt, sonder dat de Acceptatie *per Donatores* is geconteſteert, welken volgende de selve *per tacitum Donatorum consensum* is geamplecteert, edog, soo wanneer de Gifte, in voegen als voren, ende onder conditie, als by de Acte van donatie sal wesen overgegaan, sal noodig, ende sy-luyden Donateurs daar toe geregtigt zyn, om de voorsz donatie ten Prothocolle te doen teykenen, op dat de Voogden van den Donataris de onroerende goederen niet en komen te belasten, ofte vervreemden.

Is wyders de Voogden van den Donataris geraadsaam, voor soo veel den Donateur meerderjarige Voor-kinderen heeft, deselven te permoveren, ende bewegen, dat sy lieden in haar reguard de voornoemde Donatie approberen, soo die leydt.

Aldus geadviseert in Rotterdam desen vijf-en-twintigsten Mey Anno 1657, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

Siet wyders nopende Donatien *inter vivos. & causa mortis*, dese naarvolgende Autheuren daar toe ick mijn om kortheydts wille referere,

Namentlijk,

Huyg de Groot *Lib.* 3. *pars* 2. *folijs* 226. 227. 228. 229. 230. 231.

Eerste deel van de Consultatien *folijs* 15. 18. 28. 194. 208. 232. 272. 280.

Het tweede deel *folijs* 237. 566. 490. 441. 566. 183. 325.

Het derde deel *folijs* 696. 445. 360. 505. 180. 181. 453. 493. 692. 696. 266. 396. 515. 693. 503. & 641.

Barnard van Zutphen in sijn Nederlantsche Practijcq *folijs* 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 253. & 254.

VAN CODICILLEN.

Wat is een Codicil?

EEn ſpecie van een Uyterſte-Wille, waar by gediſponeert wert van eenige goederen.

Wat verſchilt een Codicil van een Teſtament?

Dat by Codicille van eenige goederen, en by Teſtament van alle de goederen gediſponeert wert.

Mag men by Codicille wel yemandt ont-erven, ofte Erfgenaam ſtellen?

Neen, vermits d'ont-ervinge, ofte inſtitutie in 't generaal over alle de goederen moet geſchieden, ende niet over eenige, ende dat een Codicil is een ſpeciale Diſpoſitie over eenige goederen.

Mag men by Codicille wel een univerſele fidei commis *van alle de goederen maken?*

Ja; vermits ſoodanigh *fidei commis* geen directe erffenis is, dat is, die na de doodt van den Teſtateur metter daadt op den opregten Erfgenaam gaat, maar alleen een oblique erffeniſſe, ofte erffeniſſe over de handt, dat is, die na de doodt van den *fidei commiſſaire* Erfgenaam, ofte na ſekeren tijdt, ofte op ſekere conditien inden Teſtamente geſtelt aan den directen Erfgenaam gaat, maar eerder, ende anders niet.

Wat verſchilt een Codicille van een Legaat?

Dat een Codicille is een Teſtamentaire Diſpoſitie waar by yemandt tot vervullinge van ſyne hæreditaire Portien eenigh goedt kan gemaakt werden, gelijk wanneer het Codicille is een Ampliatie van een Teſtament alvorens gemaakt.

Een Legaat daar-en-tegen is alleen een vrywillig geſchenk.

Kan yemandt meer dan een Codicil maken?

Ja, verſcheyde, dewijl een Codicil is een Diſpoſitie over eenige goederen, ende datmen verſcheyde particuliere Diſpoſitien elcx over eenige byſondere goederen, nevens malkanderen maken mag, ſonder dat d'een d'anders Regt weg neemt.

Indien yemandt by Statuyt verboden is Teſtament te maken, mag deſelve wel Codicillen maken?

Neen, de reden is, vermidts die geene, die verboden is Teſtament te maken, dat het meerder, ende 't geheel is, ook verboden is alle ſpecien van Uyterſte-Willen te maken, gelijk onder anderen een Codicil, ende het minder, ende een kleyn deel is.

Indien

Indien seker Persoon in sijn eerste Codicille seydt, ick make aan Jan mijn Erf, genaamt de Wolf, ende wederom by een tweede Codicille, ick make aan Bouwen mijn Erf, genaamt de Wolf.

Quæritur.

Of beyde die Codicillen kunnen bestaan, dan of door de tweede de eerste te niet gedaan werdt?

Ik antwoorde, neen, maar kunnen beyde bestaan, *ratio*, vermits na Regten verstaan werdt dat Jan in de eene helft, ende Bouwen in de wederhelft, ende sulcx te samen concurreren moeten.

Dog indien in de tweede Codicille expresselyk gestelt is dat hy het Erf de Wolf, dat hy aan Jan gemaakt heeft nu aan Bouwen maakt, indien gevalle succedeert Bouwen alleen, ende totaliter in den vollen eygendom van 't voorsz Erf de Wolf.

VAN TESTAMENTEN.

Wat is een Testament?

EEn generale Dispositie over alle de goederen by den Testateur agter-te-laten, gelyk hy wil, dat deselve na syn doodt sullen gaan.

Wat solemniteyten werden na Regten gerequireert, op dat een Testament als Testament bestaan mag?

1. Eerstelijk, een uytdruckelijke institutie van Erfgenaam, ofte Erfgenamen, ofte een expresse exhæredatie.

2. Ten tweeden, dat de institutie geschiede voor Notaris, ende Getuygen, ende d'exhæredatie voor Notaris, ende twee Schepenen van de plaatse daar het Testament gemaakt werdt.

3. Ten derden, vreemde Getuygen, den Erfgenaam, nog den Testateur in Maagschap bestaande, ten minsten veerthien Jaren oudt zijnde, eerlijke luyden, specialijken over het voorsz Testament geroepen, ende gerequireert.

4. Ten vierden, dat den Testateur by den Notaris, ofte ten minsten by een van de Getuygen bekent is, omme sekerlijk te kunnen weten, of het die selve persoon is, die hy hem seydt te wesen.

Want sonder soodanige kennisse vervalt het geheele Testament, sonder naar eenige forme van Uyterste-Wille, ofte anders te kunnen bestaan.

5. Ten vijfden, dat den Notaris den Testateur met beyde de Getuygen voor hem siet.

6. Ten ſeſten, dag, maandt, Jaar, den Notaris, ende Getuygen voor wien 't paſſeert.
7. De reſidentie van den Teſtateur, ende Notaris.
8. De generale Clauſulen.

Kan yemandt meer dan een Teſtament maken?

Neen, vermidts altijdt het eerſte, ofte vorige Teſtament door het laatſte gederogeert, ofte te niet gedaan wordt, ende om dier oorſake wille werdt het eene Uyterſte-Wille genaamt, om dat de laatſte alleen beſtaan kan.

Kanmen evenwel geen vorigh Teſtament maken 't gene door het volgende niet gebroken wordt?

Ja, te weten, indien in het vorige Teſtament de Clauſul derogatoir geſtelt zijnde, in het laatſte, of volgende Teſtament niet expres gerevoceert is.

Wat houdt de Clauſul derogatoir in, ende wat brengt die mede?

De ernſtige meyninge van de Teſtateuren om ſoodanigen Teſtament met de doodt te willen beveſtigen, ende by niemant bedrogen te willen werden.

Als by exempel, de Comparanten, ofte Teſtateuren willen in heur Teſtament, dat 't ſelve ſal ſtant grypen, in waarden gehouden werden, ende effect ſorteren, het zy als Teſtament, Codicille, Donatien, *cauſa mortis*, *vel inter vivos*, of anderſints, ſoo als het ſelve beſt naar Regten ſal kunnen ſubſiſteren, ende in cas na datum deſes eenigh ander Teſtament, Codicille, Contract, ofte andere Acte van Uyterſte-Wille, donatien ter ſake des doodts, of onder den Levenden, of eenige andere Actens tot vernietinge van deſen in 't geheel, of deel bevonden mogte werden, gemaakt te zijn, dat alle 't ſelve by eenen yegelijken gehouden ſal moeten werden voor nul, kragteloos, ende van onwaarde, ten ware den geheelen innehouden deſes van woorde te woorde, ende daar-en-boven met Italiaanſe letteren, daar inne geſchreven ſtonden, *door naarſtigh onderſoeken wert den menſch ervaren*, ende diergelijke.

Of nog ſterker, ten ware den geheelen innehouden van deſen van woorde te woorde, ende daar-en-boven met Italiaanſe letteren daar inne geſchreven ſtonde, *Geſtadigen arbeydt overwint het al.* Alſoo anders verklaren daar toe ſiniſterlijk jegens heur-luyder conſcientie, ende goede meyninge te ſullen zijn miſleydt, ende geceduceert, ja willen, ende begeren wel expreſſelijk mede, niet jegenſtaende generale, of ſpeciale Revocatie in ſoodanigen inſtrument ware geinſereert van de voorſz Clauſulen derogatoir, dat die niet en ſullen deſelve vernietigen, annulleren, of derogeren, ja alwaar in ſoodanigen Diſpoſitie Teſtamentair geſtelt den geheelen innehouden van deſen van woorde te woorde, dagh, maandt, Jaar, Notaris, ende Getuygen, of ſtuk-gewijs ware gerevoceert, ofte 't minſte, of meeſtendeel van dien, of yemandt van heur beyden Comparanten, ende ſulcx d'een ſonder d'anders weten

ten in præjudicie deſes quame te diſponeren, 't zy voor Schepenen, Notaris, ende Getuygen, of onder de handt, dat alle 't ſelve ſal moeten zijn, ende gehouden werden van geender kragt, ende effect, als contrarie deſe haarder beyder Diſpoſitie Teſtamentair, conſcientie, meyninge, ende ernſtige wille ſtrydende.

Kan dan een Teſtament de voorſz. Clauſul derogatoir innehoudende door een generale, ofte ten deele perticuliere, of ſpeciale Revocatie gederogeert werden?

Neen, of anders ſoude de Clauſul derogatoir geen plaats hebben, maar dewyle deſelve Clauſul *in viridi obſervantia*, ende beſtendigh is, kan ſoodanigen Revocatie niet opereren.

1. Dog ſtaat te conſidereren, eerſtelijk, hoogen ouderdom.
2. Lange Jaren van't paſſeren van ſoodanigen Teſtament de voorſz Clauſul derogatoir innehoudende.
3. Perſonen die buyten 's Landts zijn.

Welke drie gelegentheden conſiderabel zijn, dat generale, of ten deele ſpeciale Revocatie plaats ſoude kunnen grypen.

Op wat manieren ſoude men ſoodanigen generale Revocatie op ſijn ſterkſte maken?

In deſer voegen, namentlijken: Ende verklaarde hy Comparant te revoceren, caſſeren, doodt, ende te niet te doen alle voorgaande Teſtamenten, Codicillen, Contracten, ofte andere Acten van Uyterſte-Willen, hoedanigh die by hem Comparant voor datum deſes gepaſſeert ſouden mogen zijn, willende, ende begerende dat alle de ſelven, ende yder van dien in 't byſonder, by eenen ygelijk gehouden ſullen moeten werden voor nul, kragteloos, ende van onwaarden, in allen ſchijn, als of die noyt gepaſſeert en waren, ja onaangeſien, ende niet jegenſtaande eeni.: Clauſulen derogatoir daar inne ſouden mogen zijn begrepen, daar van hy verklaart geen gedenken te hebben, ende in allen gevalle, om alle Securiteyts wille, deſelven in deſen houdende voor geinſereert naar heur formen, ende innehouden: maar wilt, ende begeert, dat dit ſijn Teſtament, ende Uyterſte-Wille ſal ſtant grypen, in waarden gehouden werden, ende effect ſorteren, het zy als Teſtament, Codicille, gifte uyt ſake des doodts, ofte anderſints, ſoo als het ſelve beſt ſal kunnen ſubſiſteren, &c.

VAN

VAN DE CLAUSUL DEROGATOIR.

Wat is een Clausul Derogatoir?

EEne te niet doenende Clausul van alle naarvolgende Testamenten, Codicillen, ende alle andere Acten van Uyterste-Willen.

Kan men dan een onwederoepelijk Testamant maken door de Clausul derogatoir?

Neen; de Uyterste-Wille blijft altijdt vry, ende onbepaalt, ende soo lange als den Testament-maker leeft, kan hy door speciale Revocatien vande Clausul derogatoir, ende generale Revocatien van andere Testamenten, Codicillen, ende andere Acten van Uyterste-Willen geen Clausul derogatoir behelsende, alle voorgaande Testamenten, ende andere Acten van Uyterste-Willen revoceren, ende sijn laatste te makene Testament metter doodt confirmeren.

Dog staat te letten, dat een Testament tusschen Vader, ende Kinderen gemaakt, behelsende *tacite* een Clausel derogatoir, ende zijnde ook een Contract Testamentair onverbrekelijk is, ten zy het selve geschiede met gemeen consent.

Diergelijke Contracten kunnender soo tusschen Ouders, als Kinderen mede werden aangegaan, 't zy voor Notaris, ende Getuygen, voor d'Heeren Magistraten, ende de respective Ed: Hoven van Justitie in Hollandt.

Dog in't reguarde van de Clausul derogatoir staat veel af te meten, en considereren, als zijnde daar van diverse opinien van Doctoren te vinden.

Te weten,

In het tweede deel van de Consultatien folijs 428. & 430.

In het derde deel folijs 12. & 262.

Ende wyders dese naarvolgende Consultatien.

GEsien by my onder-geschreven sekere twee Testamenten by Mayken Louwers Verelst, het eerste voor den Notaris Joan van Aller, ende sekere Getuygen binnen Rotterdam gepasseert op den 26. Maart Anno 1649, ende het tweede voor den Notaris Duyf-huysen, ende mede sekere Getuygen insgelijkx binnen Rotterdam gepasseert op den 3. April Anno 1649, ende geleth op de vrage daar uyt voorgestelt.

Dunkt (onder correctie) nadien in den eersten Testamente staat geinsereert de Clausul derogatoir, in sijn beste forme, *Scilicet*, dat hare Testamenten die sy na desen eersten souden mogen doen maken, van nul, ende on-

waar-

waardig ſullen moeten gehouden werden, 't ſelve wel expreſſe begerende, ten zy den inhoude van 't voor-gemelte Teſtament, in de naderhandt te makene Uyterſte-Wille van woorde te woorde uytgedrukt ſtonden, 't welk in't voornoemde tweede Teſtament van de ſelve Teſtatrice niet en is volbragt, ofte gepræſteert, het eerſte Teſtament voor den Notaris Jan van Aller, ende ſekere Getuygen binnen Rotterdam verleden, ende gepaſſeert in ſijn volle kragt, en vigeur te blyven, *en Text. apud Rolandinum Rubric. 32. num. 1. & 2. quia ſi in ſpecie, id eſt verbotenus, nullam in ſecundo Teſtamento de Clauſula derogateria faciat mentionem, prius tenebitur, poſterius vero eo ipſo primo derogatum erit, propterea quod in ſecundo non videatur Teſtator receßiſſe à prima voluntate, ſed præſumatur ſiniſtro quodam facto ad ſecundum inductum eſſe, ut ff. de leg. 1. l. ſi mihi & tibi.* Hierom wert uyt deſen regel een exceptie genomen, dat indien een Teſtateur in Hollandt, ofte elders een Teſtament met een Clauſule derogatoir maakt, ende naderhandt naer Jeruſalem, ofte elders ſoo verre van die plaats reyſt dat hem onmogelijk is te bekomen een Copie van 't ſelve Teſtament, ende hem den inhoudt van de voorſeyde Clauſule gantſch vergeten is, dat het hem Teſtateur dan genoegh is, deſelve Clauſule *generaliter* te revoceren, ſoo verre dat hy ſimpelijk ſtelt, alle Clauſulen ('t zy hoe deſelven ſouden mogen zijn) door deſe laatſte Wille te niet te doen, *ut ff. de leg. 5. l. ſiquis J. p. &c. de Teſtam. aut hoc inter liberos qua eſt ſignata. ſuper l. hac. Conſultißima puta quia ſic dicat in ſecundo*, maar in cas ſubject, zijn beyde de Teſtamenten in eene Stadt, ende binnen ſeven a acht dagen gemaakt, ſoo dat hier de Copie van 't eerſte Teſtament bequamelijk konde bekomen, de derogatoire Clauſule geweten, ende alſoo deſelve gerevoceert werden, ende dat van woorde te woorde, *ſpeciatim* volgens requiſitie van Regten, ſoo dat het tweede Teſtament in deſen de ſelve Clauſule niet begrypende, maar alleen *generaliter* revocerende nul, ende kragteloos blijft, ende dien volgens geen effect ſorteren kan, maar dat het eerſte Teſtament ten vollen moet, *debito modo*, naarvolgt, ende onderhouden werden, *Bart. in l. qui in Principio ff. de leg. 3. & Dii in regula quod ſemel. & ibinico. boerij in additionib. ex quorum dictis colligitur ſpecialem, & de verbo ad verbum revocationem derogatotia Clauſula, ad juris ſatisfactionem requiri*, dien volgens dewyle 't ſelve *in caſu ſubjecto* niet en is waar genomen, moeten de Erfgenamen geinſtitueerden, ende gelegateerden in den eerſten Teſtamente, alles ten proffyte van haar-luyden gemaakt, ofte beſproken, genieten, proffyteren, ende haar ter hande komen.

Aldus geadviſeert in Rotterdam huyden den xxv. Januarij Anno 1650, ende was onderteykent,

K. V. Aller.

NAar datum van mijn boven-staande Consultatie my onder-geschreven vertoont zijnde seker advijs op de boven-gemelte Testamentaire dispositien, by de Heeren, ende Meesters Q. van Stryen, J. van Andel, M. Paats, W. E. Groot, ende W. V. Velde, gegeven in dato den 21. Martij Anno 1650, mijn onder-geschreven boven-staande advijs contrarierende, ende deselve contrarie Consultatie by my zijnde ge-examineert, mitsgaders geresumeert mijn bovenstaande advijs, ende de Testamenten daar inne gemelt, ben ick onder-geschreven (behoudens d'eerwaardigheydt van de voorsz Heeren Consulenten, ende onder nader correctie) als nog by mijn vorige advijs persisterende, soo om redenen in het selve verhaalt, als andere redenen, my daar toe moverende.

EErstelijk, vermidts den geallegeerden Text van *J. Clarus* §. *Testamentum qu.*99. *N.* 7. *Covarr. in Rubric. de Testament. parte* 2. *N.*59. *Mantic. de conj. ult. vol. lib.* 12. *tit.* 8. *num.* 10. alleen plaats heeft wanneer voor het laatste Testament maar een Testament voor gaat, *quia tunc necessarium non est Clausulam derogatoriam in individuo revocari, nam tunc refertur illa revocatio ad praecedens solum Testamentum*, maar in *casu* als'er meer als een, dat is twee, ofte drie, ofte meer voor het laatste Testament gaan, werdt na Regten gerequireert een Revocatie van woorde te woorde, *Nam sic textus dictat. sed si plura Testamenta praecedant, requiritur clausula specialis, non obstante tali Testamento, in quo est talis clausula, puta; ave Maria, vel quid aliud. Bald. in l.* 2. *ff. de lib. & posthum. & in consi, punctus quaestionis talis est, quidam faciebat Testamentum, sed vide Bart. in Doct. in l. siquis in princip. Testamenti in V. Colum in versic. sed quaerosi esset ponere tertium casum. ff. de leg.* 3. *& inl. si mihi & Titio* §. *in legatis & ibi per Bart. ff. de leg.* 1. *cum aliis concor. signatis supra in praecedenti versiculo & per Alexand. Consi.* 7. *part.* 4. ende in *casu subjecto*, zijn verscheyde Testamenten by de selve Testatrice gepasseert, eerstelijk een voor den selven Notaris Jacob Duyfhuysen, naar date van den 21. Meye Anno 1647, nog een Testament voor den Notaris Johan van Aller, ende sekere Getuygen gepasseert op den 26. Maart Anno 1649, ende nog verscheyde andere Testamenten, als blijkende is uyt des Testatrices laatste Testament voor den Notaris Jacob Duyfhuysen, ende sekere Getuygen gepasseert, op den 3. April 1649, soo dat de geallegeerde Texten, *in terminis* op dit Poinct sprekende zijn, sonder dat eenigsints de sententie by de voorsz Heeren Consulenten geallegeert, hier jegens strydig is, vermidts noyt sal cunnen bewesen werden deselve uytgesproken te zijn over soodanigen *casus*, als dit jegenwoordige is, sonder ergens in te verschillen, doet ook mede hier niet tegens dat het selve Legaat in quaestie *ad piam causam* gaat, ende dien-volgens daar door geprivilegieert zijnde,

de, vermidts 't selve niet en kan strecken *in præjudicium Justitiæ*, die boven al geobserveert moet werden, ende oock boven alles geprivilegieert is, *itaque privilegiatus hoc casu adversus privilegiatum privilegio suo uti nequit, & nullo modo Paupertas Justitiam superare debet, quod alioquin hoc casu fieret.* Ten derden *Constat. ex ultimo Testamento* van den 3. April 1649, dat in 't selve maar alleen een generale Revocatie is gedaan, dicterende (alwaar 't schoon dat in 't selve haar by-naast laatste Testament een *Clausula derogatoria* ware gestelt) soo dat in 't alderminste, volgens het eygen advijs van de voorsz Heeren Consulenten die generale Clausulen van Revocatie niet volstaan en mag om het vorige Testament te dooden, *vi allegati textus ex D. J. Claro.* requirerende een speciale Revocatie, sonder dat hier jegens doet dat de Dispositie van het by-naast laatste Testament haar vergeten is, ofte voor wien sy 't selve gemaakt heeft, dewyle 't selve geen de minste apparentie van waarheydt heeft, vermidts het passeren van 't by-naast laatste Testament niet meer als seve dagen van het laatste Testament en verschilt, daar sy Testatrice nogtans in haar laatste Testament geheugenisse draagt van sekere Testamentaire, ofte Codicillaire Dispositie, die sy gemaakt heeft al by de twee jaren voor dit laatste, in welk laatste Testament sy het selve approbeert, want het eene is gemaakt op den 21. Mey 1647, ende dit laatste is gepasseert op den 3. April in den jare van 1649, ende dat meer is heeft sy Testatrice weten te onthouden voor wat Notaris het selve gepasseert was, soo dat dit immers de grootste apparentie, ende præsumptie van de werelt, of van sinistre inductie tot dit laatste Testament, ofte van uytsinnigheydt, ofte mymeringe van de Testatrice ten tyde van het maken van het laatste Testament geeft, edog (schoon 't selve niet en bleke, des nogtans Ja) soo werdt evenwel om alle sinistre inductien weg te nemen, een speciale Revocatie van woordt tot woordt gerequireert, *Vide Papon lib. 20. tit. 1. Arrest. 5.* verhalende dat seker persoon Testament makende, sijn Vrouwe hadde Erfgenaam geinstitueert in seker Huys, 't geen hy Testateur tot Lions gelegen hadde, naar date tot Lions komende heeft hy 't selve Huys aan sekeren Neef van hem gelegateert, stellende in den selven Testamente de Clausule derogatoir, dat geen Testament die hy mogte gemaakt hebben, ofte nog soude maken bestendigh, ofte kragtigh souden zijn, ten zy daar in geschreven stonde, *intelligitis vos hæc bene ?* Daar naar maakt hy by een derde Testament 't selve Huys wederom aan sijn Vrouw, sonder die eyge woorden *intelligitis vos hæc bene*, daar inne te verhalen, den Testateur sterft, *& refertur quod quidem sententia seneschalli Lugdunensis nepos causa sua cecidit, sed quod in appellatione ad Parlamentum Pariense nepos manutentus fuerit, & quod male judicatum fuisset. Arresto Vigilia Pentecostes* 1580, 't welk in allen deele een, ende dit selve *Casus* is, sonder eenigh onderscheydt, soo dat hier uyt *quam plene* geargueert,

ende bewesen werdt in *ultimo Testamento requiri revocationem specialem de verbo ad verbum.*

Aldus geadviseert binnen Rotterdam, huyden desen 11. April 1650, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

GEsien by den ondergeschreven deCopie authentijcq vanden Testamente van wylen Maeyken Lauris, Weduwe van Hans Verelst, gepasseert tot Rotterdam voor den Notaris Jan van Aller Andriessz, ende Getuygen op den 26. Maart 1649, mitsgaders de simpele Copie van den Testamente by de selve Testatrice daar naar op den 3. April Anno 1649, mede voor Notaris, ende Getuygen aldaar tot Rotterdam gemaakt, ende geleth op de voorgestelde vrage.

Dunkt (onder correctie) hoewel volgens de beschreven Regten seer disputabel is, of de laatste gemaakte Uyterste-Wille soude kunnen, ofte mogen vernietight werden door eenige vorige Testamentaire Clausulen derogatoir van de naarvolgende Uyterste-Wille, als te sien is *apud Cujac. lib.* 14. *observ. cap.* 7. *& Anthon. Merend. lib.* 4. *controvers. cap.* 46. nogtans gepræsupponeert *in praxi*, gerecipieert *ff. secundum communem Doctorem sententiam*, dat soodanige derogatie plaats, ende effect heeft, *ut testatur Joann. a Sand. decis. Frisic. lib.* 4. *tit.* 1. *definit.* 10. dat in desen 't voorsz eerste Testament behoort gevolght te werden, niet jegenstaande de Revocatien in den tweeden, ende laatste Dispositie geinsereert, om dat de Testatrice wel te gemoedt siende datse by anderen gequelt soude werden tot het maken van een Testament, daaromme gewilt heeft dat geene naderhandt gemaakt souden valideren, ten ware dat den geheelen inhouden van den selven Testamente in de navolgende Uyterste-Wille van woorde tot woorde daar inne vervaet, ende ingelijft wierden, ende datse daar na disponerende den Teneur van de voorsz eerste uyterste Testamente niet geinsereert heeft gehadt. sonder dat daar tegens behoort in consideratie te komen, dat in de laatste geseght wierdt dat de Testatrice wel indagtigh was, datse te voren een ander Testament hadde gemaakt, maar als doen haar vergeten was watse gemaakt hadde, ende niet en wiste voor wat Notaris, alsoo bedwelmt was geweest, doen sy 't voorsz eerste hadde gemaakt: Alsoo de Notaris in de voorsz laatste Dispositie selfs nevens de Getuygen by den Instrumente verklaren, dat de Testatrice wel by haar verstant is geweest, ende daaromme niet te gelooven, dat sy niet en soude hebben onthouden watse soo korts, te weten, maar agt dagen te voren hadde gemaakt, veel weyniger niet geweten soude hebben voor wat Notaris hadde gemaakt.

Maar

Maar veel eer dat ſy 't niet en heeft willen ſeggen, op dat de laatſte ſulcx wetende, haar mogelijk geporſt ſouden hebben om 't laatſte met inſertie, ende annullatie van 't eerſte te maken, ende ſulcx onbekendt blyvende, ſy in die meyninge is geweeſt dat het laatſte niet en ſoude gelden door gebrek van de ſelve inſertie, in conformite van de voorſz eerſte Diſpoſitie.

Aldus geadviſeert in Amſterdam op huyden den 3. Junij Anno 1650, ende was onderteykent,

Petrus Cloek.

GEſien by de onder-geſchreven Copie authentijcq van den Teſtamente by Maeyken Lauris Verelſt, Weduwe van Hans van der Elſt voor den Notaris Jacob Duyſhuyſen, ende ſekere Getuygen op den 3. April Anno 1649 gemaakt, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal de voorſz Teſtatrice niet alleen generalijken revoceert alle vorige Teſtamenten, Codicillen, ende andere Acten van Uyterſte-Willen, ende ſpecialijken het Teſtament, Codicille, ofte Acte van Revocatie van haren Teſtamente, 't welk ſy Teſtatrice na date van den 21. Mey 1647, voor den ſelven Notaris, ende ſekere Getuygen heeft gemaakt, maar dat ſy ook ſpeciale mentie maakt van de *Clauſula derogatoria*, of eenige andere onwederroepelijke Clauſule, dewelke in het voorſz Teſtament, Codicille, ofte Acte van Revocatie ſoude zijn geſtelt, de welke ſy Teſtatrice ſpecialijk is wederroepende, ende doodende, als of de voorſz *Clauſula derogatoria*, ofte andere onwederroepelijke Clauſulen aldaar van woorde te woorde waren geinſereert, ende beſchreven, ende dat ſy boven dien verklaart dat eenigen tijdt geleden ſy Teſtatrice yet heeft gemaakt ſonder dat ſy weet wat ſy gemaakt heeft, voor welken Notaris, ende Getuygen, of aan wien, en wat het ſelve is, ſeggende daar inne bedwelmt te zijn, waar uyt dan volght dat ſy geen nader, ofte breeder Revocatie van de voorſz Acte, ende de *Clauſula derogatoria* daar in begrepen en heeft konnen doen, ende dat ſy by haar voorſz laatſte Teſtament van nieuws diſponerende, heeft verklaart te blyven, ende voor goet, vaſt, ende van waarden te houden hare voorſz Teſtamentaire, ofte Codicillaire Diſpoſitie van den 21. Mey Anno 1647, de ſelve daar by tot meerder vaſtigheydt, ende verſekerheydt wederom doende ſtellen, ende dat ſy ſulcx, namentlijk, de Remonſtrantſe Armen der Stede Rotterdam, van welcke Remonſtrantſe Gemeente ſy Teſtatrice een Lidtmaat was, heeft gemaakt een ſomme van vier hondert gulden, dat midts dien haar Erfgenamen gehouden zijn 't voorſz Legaat aan de voorſz Remonſtrantſe Armen uyt te keeren, niet jegenſtaande dat by eenige voorgaande Diſpoſitie van de voorſz

Testatrice clausul derogatoir is gebruykt, *Sufficit enim in postremo Testamento specialem fieri mentionẽ Clausulæ derogatoriæ hoc pacto revocans omne Testamentum à me prius conditum non obstante aliquâ Clausula derogatoriâ in eo inserta, ita ut non necessarium sit eam Clausulam in individuo revocerare. Clarus §. Testamentum qu. 99. num. 7. Covarr. in Rubric. de Testam. parte 2. num. 59. Mantic. de conj. ult. vol. lib. 12. tit. 8. n. 10. aliisque D. D. ab iis relatis.* Ende is het selve ook onlangx alsoo verstaan by Sententien van den Hove van Hollandt, ende van den Hoogen Rade, in de sake van Hans van Soest, Koopman tot Amsterdam, eerst Gedaaghde by mandemente van Arrest, ende Rauactie, ende daar naar Impetrant in Relief d'Appel op, ende tegens Isaak Cattelier, ende Joannes de Fermesteaux, soo sy procedeerden Impetranten, ende daar naar Gedaagdens in het voorsz cas respective, 't welck in desen te meer plaats moet hebben om dat het voorsz Legaat aan de Remonstrantse Armen *ad piam causam quod ejus est efficacia, ut tollat primum Testamentum habens specialem Clausulam derogatoriam. etiamsi in eo primæ derogationis specialis non fiat mentio. Oldrad. const. 129. Socin. Cons. 229. vol. 2. col. fin. & covarr. D. loc. in 66.*

Aldus geadviseert by den onder-geschreven in 's Gravenhage den 21. Maart Anno 1650, ende was onderteykent,

Q. van Stryen, J. van Andel, M. Paats, W. E. Groot, W. V. Velden.

GEsien by den onder-geschreven twee Advysen by Meester Karolus van Aller gegeven op den 21. Januarij, ende 11. April 1650, ende geresumeert hebbende het bovenstaande Advijs, zijn als nog daar by persisterende, sonder dat ons de redenen in de voorsz Advysen by gebragt eenigsints ter contrarie zijn moverende, als zijnde de geallegeerde Passagien van de Doctoren pertinent, als mede de geallegeerde decisie, *in ipsissimis terminis*, daar ook meer als een Testament te voren gemaakt was, waar van wy goede kennisse hebben, alsoo eenige van de onder-geschreven de voorsz sake voor het volle Collegie van den Hoogen Rade hebben bepleyt, zijnde het Testament 't welk *clausulam derogatoriam* contineerde, weynigh weken te voren gepasseert, ende in de magt van de Testatrice geweest, soo dat sy de woorden wel heeft konnen nasien, ende *individuo* revoceren, 't welk egter niet en was geschiet, niet konnende met reden gesustineert werden, dat het Testament alhier in quæstie soude hebben alleen een generale Revocatie, dewijl daar by mentie gemaakt werdt van de *Clausula derogatoria*, 't welk een speciale Revocatie maakt, *Covarr. Clar. dictis locis*, zijnde mede impertinent 't gunt by de voorsz Advysen *de Paupertate & Justitia* geseydt werdt, alsoo alle Regts-geleer-

leerden genoegſaam bekent is *multa eſſe privilegia piæ cauſæ*, ſoo dat daar van alleen een geheel Tractaat gemaakt is, ſonder dat mede in conſideratie komt de geallegeerde Paſſagie van *Papon lib.* 20. *arr.* 5. ſprekende van een Koopman van Lions, ende niet van Leyden, dewijl in het Teſtament aldaar vermelt geen ſpeciale Revocatie en was gedaan, nogte mentie van de voorſz derogatoire Clauſule gemaakt, maar alleen een generale Revocatie van alle Teſtamenten, gelijk uyt het vierde Arreſt aldaar te ſien is, daar ter contrarie in het cas ſubject de Clauſule derogatoir wert gementioneert, hoewel deſelve *in individuo* niet en werdt gerevoceert, om dat de Teſtatrice niet en wiſte wat ſy gemaakt hadde, ſeggende daar in bedwelmt te zijn.

Aldus wederom geadviſeert in 's Gravenhage deſen 30. Mey Anno 1650, ende was onderteykent,

Q. van Stryen, J. van Andel, M. Paats, W. E. Groot, W. V. Velden.

NOta. Dit zijn van twee Teſtamenten van een oude Vrouwe, d'eene behelſende een Clauſul derogatoir, die *pro & contra* geſuſtineert werdt, of ſpeciaal, of niet ſpeciaal gerevoceert te zijn, ende uyt conſideratie van de dubieuſe ſpeciale Revocatie is eyntelijken geaccordeert, dat het Legaat, *ad pias cauſas* by 't eerſte gemaakt ſoude werde voldaan met ſekere ſomme van Penningen volgens 't mondelingh accoort daar van als doen gepaſſeert, te meer, ende uyt conſideratie ſy den Notaris van 't eerſte Teſtament ſeer wel heeft gekendt, ende dat het laatſte Teſtament weynigh dagen daar naar gepaſſeert, niet en behelſde ſpeciale Revocatie van de Clauſule derogatoir in het voorſz eerſte Teſtament breeder geinſereert.

CASUS POSITIE.

A. Jong-geſel, voor Soldaat aangenomen in dienſte van de E. Heeren Bewint-hebberen van de Geoctroyeerde Ooſt-Indiſche Compagnie ter Kamere tot Rotterdam, wonende tot Rotterdam voorſz, tot ſijn naarvolgende Broeder F. voor ſijn vertrek binnen Middelburgh in Zeelandt in de maandt van Maart in den Jare van 1653, voor den Notaris B. aldaar, ende ſekere Getuygen hebbende gemaakt ſijn Teſtamentaire Diſpoſitie, waar by hy ſijn Broeder C. tot eenige Erfgenaam inſtitueert, inhoudende den ſelven Teſtamente een ſterke Clauſul derogatoir: Den 19. April in den ſelven Jare binnen Rotterdam zijnde, ende op ſijn vertrek ſtaande diſponeert by nader Teſtament, voor Notaris, ende Getuygen, aldaar verklarende daar in tot univerſele

verfele Erfgenaam te nomineren, ende inftitueren D. ende E. fijn Sufter, &c. revocerende daar inne alle voorgaande Teftamenten, hoedanig die by hem, voor datum defes, gepafſeert, of verleden fouden mogen zijn, ende fpecialijk den voorfz Teftamente by hem gepafſeert voor den voorfz Notaris B. ende fekere Getuygen binnen Middelburgh voorfz in de verlede maandt van Maart 1653, niet jegenftaande 't felve Teftament is inhoudende de Claufal derogatoir, waar van de woorden daar inne ge-expreſſeert, hem uyt de memorie zijn gegaan, houdende de felve woorden niet-te-min in defen voor geinfereert, ende verhaalt, ende midts dien den voorfz Teftamente, niet jegenftaande de Claufule derogatoir daar inne vervatet, ende ge-expreſſeert, wel expreſſelijk, ende abfolutelijk vernietight, gecaſſeert, ende geannulleert, als niet willende, nogte begeerende, dat defelve, ende fpecialijk ook niet 't voorfz fijn laatfte Teftament eenige kragt, magt, ofte effect forteren fullen, maar by eenen yegelijken gehouden moeten werden voor nul, kragteloos, ende van onwaarden in allen fchijn, als of die noyt gepafſeert, of verleden en waren, &c. defen Teftamente geen Claufal derogatoir innehoudende, den xxj. April 1653 pafſeert hy fijn derde, ende laatfte Teftament voor Notaris, ende Getuygen tot Rotterdam voorfz, daar in revocerende, caſſerende, doodt, ende te niet doende by defen alle voorgaande Teftamenten, Codicillen, Contracten, of andere Acten van Uyterfte-Willen, hoedanig die by hem, voor datum defes, gemaakt fouden mogen zijn, willende, ende begerende, dat alle defelven, ende yder van dien in 't byfonder by eenen yegelijk gehouden fullen moeten werden voor nul, kragteloos, ende fonder effect in allen fchijn, als of die noyt verleden waren, ja onaangefien, ende niet jegenftaande eenige Claufulen derogatoir daar in fouden mogen zijn begrepen, daar van hy verklaart geen gedenken te hebben, ende in allen gevalle, defelven in defen houdende voor geinfereert naar heur formen, ende innehouden, inftituerende de voorfz A. in dit fijn laatfte Teftament tot eenige, ende univerfele Erfgenamen in alle fyne tydelijke goederen, roerende, onroerende, hebbende, ende toekomende, egeene uytgefondert, van wat nature die zijn, of tot wat plaatfen defelven fouden mogen werden bevonden, fulcx als hy metter doodt ontruymen, ende agter laten fal, de Kinderen van fijn Broeder F. by hem in voorgaande Huwelijk verwekt by fijn eerfte overleden Huys-vrouwe Zal.

Quæritur

Welk Teftament beftendig is, ende effect forteren moet, het eerfte, tweede, of laatfte?

GEsien by d' onder-geschteven de voorsz *Casus Positie*, ende geleth op de voorsz Vrage.

Dunkt (onder correctie) dat het eerste Testament by de voorsz A. in de maandt van Maart 1653 voor Notaris, ende sekere Getuygen gepasseert, niet jegenstaande het selve inhoudt *Clausulam derogatoriam*, als mede het tweede den 19. April daar aan volgende gemaakt, door het derde Testament op den 21. April in den selven Jare voor Notaris ende sekere Getuygen by de voorsz A. binnen Rotterdam gepasseert, werdt gerevoceert, *per generale axioma juris prius Testamentum per posterius rumpitur, & Clausula derogatoria in priori Testamento posita impedire non potest posterius testamentũ, imo etsi Testator jurasset se ab illa voluntate non recessurum, tum illud Testamentum tanquam contra leges tasta. non valeret secundum, L. 5. C. de leg. & constit. princ. & nemo potest sibi legem statuere de ultima voluntate L. 1. & ibi. D. D. C. de Sacro. eccles. ubi dicitur nihil esse quod magis hominibus debeatur, quam ut supremæ voluntatis liber sitstilus, &c.: Fab. in Cod. lib. 6. definit. xiiij. de Testam. nullius est momenti Clausula derogatoria si probetur testator in posteriori Testamento mutasse voluntatem, ac multo magis si ejus mutandæ causa supervenerit, sive ex verbis in secundo Testamento appositis, sive per Testes, aut ex qua alia scriptura probetur mutatio voluntatis. franc. mant. de ult. volunt. lib. 12. tit. 8. num. 2. decit hanc Clausulam derogatoriam posterioris voluntatis Judicare eum non sanæ mentis fuisse, qui eâ usus fuerit, idem Alexand. in cons. 141. num. 8. vers 4. est conject. volum. 1.* ende oversulcx moet dit derde Testament, zijnde het laatste, volkomen effect sorteren, te meer door dien daar in verhaalt werdt, niet jegenstaande eenige Clausulen derogatoir in de voorgaande Testamenten souden zijn begrepen, 't welk onnoodig was *secundum sententiam Julii Clari lib. 3. §. Testamentum quæst. 99. num. 8. sic etiam Bald. in L. sancinus num 6. C. de Testib.*

Aldus geadviseere in 's Gravenhage den eersten October Anno 1655, ende was onderteykent,

M. van Bekerke, G. Quintijn, Cornelis Dedel, P. van Gelre, P. Vromans, approbo den 28. Januarij 1656, Willem van den Kerkhove.

GEsien de voorsz *Casus Positie*, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert. Dunkt (onder correctie van beter gevoelen) dat buyten twijffel het laatste Testament standt grypen, ende effect sorteren moet, vermits door het selve, als wesende het laatste, alle de voorgaende *ipso jure* gerevoceert zijn, *quia voluntas hominis ad extremum vitæ spiritum mutari potest, & Ambulatoria*

ria est. Sonder dat hier jegens dient, ende het selve kan wesen beleth *per clausulam derogatoriam*, de welcke het eerste Testament behelsende is, gemerckt die door het tweede volkomentlijck gerevoceert zijnde, is ook komen te vervallen, wesende de selve Revocatie een speciale *Revocatio & non generalis, quales Revocatio de jure sufficit*, sonder dat het van nooden is geweest de voorsz derogatoire Clausul *a verbo ad verbum* in 't tweede te insereren *per Revocationem individualem*, maar buyten alle dispute sufficant, sulcx in het *Casu* wanneer den dagh, datum, ende wyders den Notaris, voor den welken het gerevoceerde Testament gepasseert is in 't volgende ge-expresseert staan *per illo quæ habet late Cilor. 3 §. Testamentum quæst. 99. & mant. de Conjectur. ultima volunt. lib. 12. tit.* 8.

Aldus geadviseert binnen Rotterdam desen xxiij. September Anno 1655, ende was onderteykent,

A. Lansbergen, C. van der Meersch.

GEsien by de onder-geschreven de boven-staande *Casus Positie*, ende den Advyse daar op by de Heeren Arnout Lansbergen, ende van der Meersche gegeven.

Dunkt (onder correctie) by den selven Advyse wel, ende conform het gemeene gevoelen van de Doctoren geadviseert te zijn, *non enim necessarium est, ut ad verbum repetatur ipsius Clausulæ derogatoriæ qualitas, sed sufficit generalis, & indefinita ejus commemoratio perda, quæ tradit Covarr. 2. Rubr. de Testam. n.* 58.59. niet arguerende ter contrarie, ook dat het Testament continerende de Revocatie van de Clausule derogatoir by het laatste Testament is geannulleert, ende oversulcx geseght soude kunnen werden, dat nu het selve laatste Testament het tweede in alle syne Poincten, ende deelen vernietigt zijnde, midts dien ook de voorsz Clausule derogatoir sijn kragt, ende vigeur wederomme soude hebben verkregen, want een Testament eens validelijk zijnde, wederroepen, ofte vernietigt door een later daar mede wederroepen, ende vernietigt blijft, schoon al het later wederomme door een ander wert gerevoceert, *quia qui vincit vincentem, vincit quoq; victum.*

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 10. November 1655, ende was onderteykent,

Theodorus Pelt, P. Verschuer.

Nota.

NOta. Dit zijn drie Testamentaire Dispositien van een Jongman, 't eerste behelsende een Clausul derogatoir, by het tweede het eerste met de Clausul derogatoir speciaal zijnde gerevoceert, het selve tweede Testament geen Clausul derogatoir behelsende, ende het derde inhoudende generale Revocatien van alle Testamenten, wert, ende is verstaan by opgemelte Advysen van Regts-geleerden, dat het laatste sijn effect sorteren moet, ende dat gevolgentlijk de eerste, ende tweede te niet zijn.

CASUS POSITIE.

A. Weduwe van B. heeft op den 27. November Anno 1662, gepasseert haar Testament voor den Notaris Adriaan van Aller, ende sekere Getuygen binnen Rotterdam, behelsende 't selve Testament een Clausul derogatoir met dese woorden, in cas na datum deses bevonden mogte werden by haar eenig ander Testament, Codicille, Contract, of andere Acte van Uyterste-Wille gemaakt te zijn tot vernietinge van desen in 't geheel, of deel, soo is haar begeren, dat 't selve sal nul zijn, ende van onwaarden gehouden moeten werden, ten ware den geheelen innehouden van desen van woorde te woorde, ende daar-en-boven met Italiaanse letteren daar inne geschreven stonde, *Godt is regtvaardigh in alle syne werken*, alsoo anders verklaart daar toe sinisterlijk te sullen zijn misleydt jegens haar goede wille, meeninge, ende conscientie. Op den xxij. Februarij 1663 komt de selve A. te maken haar tweede, ende laatste Testament voor den Notaris Isaak de Roy, ende sekere Getuygen binnen Rotterdam voorsz, sonder in 't minste daar in van de voorsz Clausul derogatoir eenige mentie te maken, maar verklaart daar by generaliter met dese woorden te revoceren, casseren, doodt, ende te niet te doen, alle voorgaande Testamenten, Codicillen, Legaten, Contracten, of andere Acten van Uyterste-Willen, hoedanig die by haar Comparante, voor datum deses, soude mogen zijn gemaakt, ofte gepasseert, willende, ende begerende, dat alle deselven gesamentlijk, ende yder van dien by yder gehouden sullen moeten werden voor nul, kragteloos, ende van onwaarden, in allen schijn of die noyt gemaakt, ende gepasseert en was, of waren geweest.

Quæritur.

Welck Testament kan, en moet bestaan het voorsz eerste van dato den 27. November 1662, of het voorsz tweede, ende laatste van dato den xxij. Februarij 1663?

GEsien by my onder-geschreven de ommestaande *Casus Positie*, en de vrage daar uyt voorgestelt, dunkt (onder correctie) aangesien in den Testamente van dato den 22. Februarij 1663, wel geinsereert bevonden werdt de gemeyne, ende generale revocatoire Clausule van alle Testamenten, Codicillen, ende by de Weduwe A. voor datum van 't selve gemaakt, maar geensints specialijk van het Testament van den 27. November 1662, nog min van de Clausule derogatoir in 't selve ten sterksten uytgedrukt, dat derhalven het Testament van den xxij. Februarij des Jaars 1663, als onder anderen contінerende *præsumptive defectum voluntatis Testatricis* A. niet en kan bestaan, maar moet gehouden werden voor nul, ende of het noyt ware verleden, *Fachin. lib.* 4. *controvers. cap.* 92. & *D. D. ad lib.* 22. *ff. de leg.* 3. te meer om dat deselve Clausule derogatoir in *priori Testamento* niet en is uytgedruckt *per verba respicientia Potentiani (ut distinguit Clar. §. Testamentum) sed per verba respcientia voluntatem*, als de voornoemde A. verklaart dat sy begeert, dat alle Testamenten, Codicillen, &c. die sy na datum van den 27. November 1662, soude mogen komen te maken, souden nul zijn, ende by yder van onwaarden gehouden werden, als daar toe misleydt sullende zijn, tegen hare meeninge, ende conscientie, ende dat na Regten werdt gerequireert een speciale Revocatie, niet alleen van het voorsz ouder Testament, maar ook van de Clausule derogatoir in het selve geinsereert *D. Clar. §. Testamentum quæst.* 99. *Andr. Fachin. D. loc.* sonder dat selve genoeg soude zijn, in cas al by den Testamente van den xxij. Februarij 1663, het Testament van den 27. November 1662, *specifice* ware gerevoceert, als mede soodanigen Clausule derogatoir, als in 't selve mogte vermelt staan, indien eenige daar in is, alsoo sulcx maar een generale Revocatie werdt genoemt, *vide J. Papon lib.* 20. *tit.* 1. *arrest.* 4. & 5. ende *D. D.* in 't gemeyn begeren, dat den Testateur, of Testatrice vast stelt, dat'er een Clausul derogatoir in het voorgaande Testament geinflueert is, dewelke dan, is 't niet *de verbo ad verbum* ten minsten & *quidem sufficienter*, specialijck werdt gehouden voor gerevoceert *ut tradunt prædictus Fachin.* & *Papon D. loc.* invoegen *quod si hoc nostro casu* dese, of diergelijcke woorden in 't Testament van den 22. Februarij 1663, geinsereert stonde (revocerende alle Testamenten, &c. ende specialijk het Testament gemaakt voor den Notaris Adriaan van Aller, ende Getuygen op den 27. November 1662, met de Clausule derogatoir daar inne vermelt) als dan verstaan soude knnnen werden het selve Testament, ende Clausule ten genoegen gerevoceert te zijn, gelijk ook 't selve by den Hove van Vrieslandt alsoo is verstaan op den 26. Octobris 1616, *Vide Joann. a Zande decis. frisic. lib.* 4. *tit.* 1. *def.* 10. ende omtrent 13 a 14 jaren geleden by sententie van den Hove, ende Hoogen Rade in Hollandt in de sake van Hans

van

van Soeſt, Koopman tot Amſterdam, eerſt Gedaagde by mandament van Arreſt, ende R. A. ende daar naar Impetrant in Relief d'Appel, op, ende jegens Iſaak Hattevier, ende Joannes Fermeſtreaux ſoo ſy procederen eerſt in Impetranten, ende daar naar Gedaagdens in't voorſz cas reſpective, *Vide groot. in introduct. lib. 2. part. 24. §.* daar is *post n. 4.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 13. Meye Anno 1663, ende was onderteykent, *Carolus van Aller, H. de Roy.*

NOta. Dit is een Advijs van twee Teſtamenten, gemaakt by ſekere Weduwe-vrouw, 't eene behelſende een kragtige Clauſul derogatoir, ende 't tweede mede-brengende maar een generale Revocatie van alle Teſtamenten, &c. is by de voorſz Heeren Conſulenten verſtaan dat het eerſte ſijn volkomen effect ſorteren moet, ende het tweede, ende laatſte nul, ende van onwaarden is, als ſeker werdende vaſt geſtelt, dat de Clauſul derogatoir is *in viridi obſervantia.*

GEſien by ons onder-geſchreven twee diſtincte Teſtamenten van A. het eerſte gepaſſeert voor den Notaris Willem van Vredenburgh, ende ſekere Getuygen binnen Leyden op den 3. Mey 1663, contineerende ſekere Clauſule derogatoir, ende het andere gepaſſeert voor den Notaris Adriaan van Aller, ende ſekere Getuygen binnen deſer Stede op den xxij. Mey 1663, inhoudende ſpeciale Revocatie van het voorſz eerſte Teſtament, dog ſonder inſertie van de woorden van de Clauſul derogatoir *in terminis,* ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) alſoo de kragt van de Clauſule derogatoir by de Doctoren is ingevoert tegens de maximen van beſchreven Regten, dicterende dat door een later ſolemneel Teſtament het eerſte altijdt wordt geïnfirmeert, *D. Poſteriore Inſtit. quibus modis teſt. infirm.* ende mits dien deſelve Clauſule, ende de efficacia van dien niet en moet werden ge-extendeert *ad infringendas hominum voluntates*, dat daarom het voorſz eerſte Teſtament verſtaan moet werden door het voorſz laatſte, contineerende ſpeciale Revocatie van het eerſte, met verklaringe dat den Teſtateur niet en wiſte van eenige Clauſule derogatoir, geinfirmeert, ende vernietight te zijn, te meer alſoo de conſiderabelſte Doctoren in die opinie zijn, dat tot de Revocatie van een Teſtament, continerende *Clauſulam derogatoriam*, genoegh is ſoodanigen Revocatie, als het laatſte Teſtament is behelſende; *Vide Doctores citatos apud manticam de Conject. ult. volunt. lib. 12. tit. 8.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 27. Mey 1663, ende was onderteykent, *A. Paats, Carolus van Aller.*

NOta. Dit is van twee Testamenten van een Jongman, 't eene behelsende een kragtige Clausul derogatoir, ende het anderen soodanigen speciale Revocatie van dagh, maandt, jaar, den Notaris, de plaatse waar 't gepasseert is, sonder de speciale woorden van de Clausul derogatoir te insereren, als daar van niet geweten hebbende, breeder vermogens deselve Revocatie, is, ende wert verstaan by de voorsz Heeren Consulenten, dat de voorsz Revocatie is een genoegsame speciale Revocatie van de voorsz Clausul derogatoir, sulcx het laatste moet plaats grypen, ende dat de Clausul derogatoir is tegen beschreven Regten ingevoert by de Doctoren van beschreven Regten.

VAN DE CLAUSUL CODICILLAIR.

DE Clausul Codicillair in een Testament gecompræhendeert brengt soo vele te wege, dat den Gepræterieerden niet en werdt gelædeert in syne legitime portie, maar daar-en-boven nog trecken moet *partem Trebellianicam.*

Wat opereert de Clausul Codicillair?

Een *fidei commis*, als by exempel, A. hebbende gemaakt sijn Testament voor Notaris, ende Getuygen, by het welke hy vier van syne Kinderen heeft geinstitueert tot sijn eenige Erfgenamen, præterierende sijn vijfde Kindt, het Testament inhoudende de Clausul Codicillair, als te weten, soo het Testament niet en kan bestaan als Testament, dat het in sulken gevalle sal moeten bestaan als Codicille, gifte uyt sake des doodts, ofte andersints, soo als de Regten, ende Costumen sullen kunnen toelaten, sulcx dat het Testament komt te vervallen tot een Codicil, opererende de Clausul Codicillair, een *fidei commis*, als voren, den Gepræterieerden eerst moet trecken sijn *partem legitimam*, ende uyt kragte van de voorsz Clausul Codicillair, opererende een *fidei commis*, sijn *partem Trebellianicam*, latende de verdere goederen blyven aan de verdere Erfgenamen, die den Overleden *ab intestato* moeten succederen.

De Clausule Codicillair induceert stilswygend' *fidei commis*, siet hier van naar het 1. deel van de *Consult. cons.* 10. *consult.* 14. *consult.* 71. *cons.* 84. *consult.* 90. *consult.* 174. *ende cons.* 175. in welcke twee laatste de Clausul Codicillair wel moet uytgeleydt werden, vermidts die anders door gewoonte in den Testamente wert gestelt.

De Codicillaire Clausul wert verstaan in de Testamenten van Ouders onder hare Kinderen altijdt geinsereert te zijn, siet hier van na het 2. deel van de *Consult. consult.* 71.

Een Testament, belastende de Legitime te geven, gemunieert met de Clausule Codicillair, is bestandigh, het selfde tweede deel van de *Consult. cons.* 4.

Clausula Codicillaris habet vim declarationis, siet hier van na het 3. deel van de *Consult. fol.* 591. in het vers 36.

De Clausule Codicillair conserveert een nul Testament *ex causa præteritionis*, siet hier van na het 4. deel van de *Consult. consult.* 234.

De Clausule Codicillair doet een Testament, 't gene om de præteritie nul is, subsisteren als Codicil, siet hier van naar het vijfde deel van de *Consult. cons.* 150.

Het onderscheydt tusschen præteritie, ende exhæredatie is groot, want yemandt gepræterieert zijnde, namentlijk Kindt, of Kinderen, Vader, ende Moeder en kunnen niet geseght werden van der selver erffenisse versteken te zijn, als hier voren is aangewesen; maar yemandt ge-exhæredeert zijnde, soo de rede sufficant is, is 't eenemaal van de erffenisse ontbloot.

Een Kindt geinstitueert zijnde in de somme van hondert guldens in plaatse van de legitime portie, en kan niet geseght zijn gepræterieert te wesen, maar moet ageren *ad supplementum legitimæ*, soo het met de 100. guld. is gelædeert.

Nopende de præteritie, ende de Clausule Codicillair laat daar van naar-gesien, ende gelesen werden de naarvolgende *Casus Positie*, *quæritur*, ende advijs.

A. ende B. egte Man, ende Vrouw, hebbende by den anderen verwekt drie Kinderen met namen Jan, Pieter, en Pauwels, ende hebbende ook gemaakt voor Notaris, ende Getuygen heur-lieden Testament, ende Uyterste-Wille, by welcken Testamente d'eerst-stervende den langst-levende institueert tot sijn, of haar univerzeel Erfgenaam, des dat den selven langst-levende sal gehouden zijn uyt te keeren de naakte legitime portie aan Jan, ende Pieter, de selven daar in, ende verder niet, tot Erfgenamen instituerende, en als Legaat aan Pauwels de somme van duysent guldens, præterierende alsoo den voornoemden Pauwels in den voorsz Testamente, sonder den selven als Erfgenaam, maar simpelijk als Legataris te erkennen, inhoudende den selven Testamente de Clausul Codicillair, 't is nu sulcx dat de voornoemde A. overleden zijnde, den voorsz Testamente metter doodt heeft geconfirmeert, den Boedel sterk wesende wel vijf-en-twintigh duysent guldens.

Quæritur.

1. Of soodanigen Testament als Testament kan bestaan?
2. Niet kunnende bestaan, of de Clausul Codicillair niet is opererende een *fidei commis?*

3. Of

3. Of de goederen niet moeten gaan *ab intestato*, en of den Gepræterieerden, met *fideicommis* beswaart zijnde daar uyt niet moet trecken sijn *partem legitimam & trebellianicam?*

4. Ende daar-en-boven niet nog het voorsz Legaat van duysent guldens, de verdere goederen latende ten proffyte van de voornoemde Jan, ende Pieter?

GEsien by mijn onder-geschreven de boven-staande *Casus Positie*, ende geleth op de respective Vragen daar onder gestelt.

Dunkt (onder correctie) nademaal Ouders naar Regten gehouden zijn haar-lieder Kinderen, als zijnde noot sakelijke Erfgenamen, te instituëren ten minsten in de legitime portie, ende niet genoeg sy deselve soodanigh gedeelte *titulo legat: vel fideicommissi* naar te laten, *cum titulus institutionis de jure dicetur honorabilior non solum, verum & utilior liberis. Grassus in §. Testamentum quæst.*48. *l.*3. *§.* 2. *ff. legat. præst. l.* 5. *§.* 6. *eod. & ibi gloss. litt. M.* ende dat Paulus bovengenoemt by den voorsz Testamente is gepræterieert, hem alleenlijk *titulo legati* bespreken de een somme van duysent guldens, dat daarom door de selve præteritie, alsoo hy in de selve somme niet en is geinstitueert, het-selve Testament komt te corrueren, ende in *causam nullitatis* te vervallen. *Vide Cornel. Neost. decis. cur. Holl. decis.*17. *Joan a Zande decis. fris. lib.*4. *tit.* 2. *defin.* 2. sulcx dat het selve Testament als Testament niet en kan bestaan, *l.* 30. *ff. de lib. & posthum.* Edog, alsoo in den gemelten Testamente wert gepræsupponeert de Clausule Codicillair geinsereert te zijn, soo is notoir, dat uyt kragte van de selve het voorsz Testament werdt gesustenteert *jure fideicommissi cum idem sit ac si testator dixisset, si institutio non est valida jure directæ, saltem indirectæ institutionis jure valeat, qua de causa in restitutionem fideicommissariam vertitur. Vide D. D. supra allegatos. D. locis.* invoegen dat den Gepræterieerden schijnt gevraagt te zijn, de erffenisse in kragt van universeel *fideicommis* aan de geschreven Erfgenamen te restitueren *per D.D. D.D. & peregrin. de fideicommiss. art.* 3. *num.* 49. *danum. præses. cons.* 133. *num.* 23. *&* 24. *& aliis innumeris*, sulcx dat den Gepræterieerden gehouden blijft de geheele erffenisse, in cas subject, te laten aan de langst-levende, ende syne twee Broeders, namentlijk Jan, ende Pieter, voor sig alvoren aftreckende *partem legitimam, & jure fideicommissi Trebellianicam. idque contra bart. ad l.* 10. *C. ad l. falcid. & Gloss. ad l.* 8. *§.* 19. *de inofficios. Testam. in verb. falcidiæ. litt. f.* ende is ook alsoo by de respective Hoven van Hollandt, ende Vrieslandt in 't wysen verstaan. *Neostad. & Zande D. D. loc. Andr. Gail. lib.* 2. *obs.* 114. *& Jul. Clar. in §. Testamentum.* 9. 46. behoudelijk nogtans dat den Gepræterieerden gehouden blijft te lyden, dat de duysent guldens hem *titulo legati* gemaakt, in de legitime werde geimputeert, behoudende

dende dienvolgende *actionem* tot het gene aan de Legitime ſoude mogen ontbreken, ende *ad conſequendam Trebellianicam*, ſonder dat hy 't ſelve Legaat boven ſijn Legitime, ende trebellianicque aftrecken mag. *Cornel. Neoſt. D. deciſion. cur. Holland. 17. in med.* alwaar verhaalt wert ſulcx alſoo by den Hove van Hollandt verſtaan te zijn.

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 1. Junij Anno 1656, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

Siet nopende de Clauſul Codicillair verder naar de inhouden van de voorſz Conſultatien, d'Autheuren, ende Doctoren daar inne begrepen, als alle andere Autheuten, die daar van ſpecialijk zijn vermeldende, mitſgaders het 2. deel van de *Conſ. conſ.* 4.

VAN DE CLAUSUL RESERVATOIR.

Wat is een Clauſul Reſervatoir?

1. 't GUnt men in een Teſtament aan ſig ſelven behoudt, dat alle 't gunt na 't paſſeren van dien onder des Teſtateurs, ofte Teſtatrices handt, ende ſignature geſtelt van ſoodanigen kragt, ende valeur moet werden gehouden, of alle de woorden daar inne geſpecificeert in den voorſz Teſtamente van woorde te woorde waren geinſereert.

Kan ſoodanigen Clauſul Reſervatoir wel beſtaan?

Ja, alſoo noyt deciſie ſoo van den Hove, als Hoogen Rade in Hollandt ter contrarie is geweſen, of kan blijken.

Dog, mijns bedunkens (onder correctie) ſoo ſoude ick beter agten datmen de Actens in plaatſe van onder de handt, die ſeer odieus ſchynen, voor Notaris, ende Getuygen, als het Teſtament ſoude paſſeren, om alle diſpuyten, ende moeyelijkheden voor te komen, ende is mijns agtens, dat veel Heeren Regts-geleerden van de ſelve opinie zijn.

2. De tweede Clauſul Reſervatoir is, dat een Bruydt by Contract antenuptiaal, ofte huwelijkſe Voorwaarde aan haar kan reſerveren d'adminiſtratie haarder goederen.

3. De derde Clauſul Reſervatoir is, dat een Bruydt by Contract antenuptiaal, ofte huwelijkſe Voorwaarde aan haar kan reſerveren d'optie, of ſy binnen ſekeren tijdt naar 't overlyden van haren Bruydegom wil participeren in winſt, ende verlies, ſtaande huwelijk gevallen, dan niet.

NOG VAN TESTAMENTEN.

Hoe veel ſpecien van Teſtamenten zijnder, ende werden na Regt en beſtendigh geagt?

1. DIverſe, als eerſtelijk, een monſteling Teſtament.
2. Ten tweeden, een geſchreven Teſtament.
3. Een beſloten Teſtament.
4. Ten vierden, een Teſtament van een Vader tuſſchen ſyne Kinderen, by hem onder de handt gemaakt.
5. Ten vijfden, een militair, of een Krijgſmans Teſtament.
6. Een Blindemans Teſtament.
7. Ten ſevenden, een Teſtament van een Stomme, ende Doove.
8. Ten agtſten, een Teſtament in tyde van Peſte, verloop van Oorloge, ofte tot voordeel van Armen, ende Godts-huyſen gemaakt.

1. Van mondelinge Teſtamenten.

Wat ſolemniteyten werden gerequireert in een mondeling Teſtament?

Deſelve ſolemniteyten als in een geſchreven Teſtament, den Teſtateur moet ſijn Wille voor Notaris, ende twee Getuygen, ofte na de Romeynſe Wetten, voor ſeve Getuygen openbaren, ende daar van een pertinent Inſtrument by den Notaris, ende Getuygen, of by de ſeven Getuygen t'onderteykenen kan werden gemaakt, daar in moetende wel expres geſtelt werden, dat ſy-lieden den Teſtateur alſoo zijn wille, ende meeninge ſelfs hebben hooren, ende ſien verklaren.

2. Van geſchreven Teſtamenten.

Wat ſolemniteyten werden gerequireert in een geſchreven Teſtament?

De præſentie van de Notaris, ende twee Getuygen, nevens den Teſtateur, die het ſelve Teſtament van woorde te woorde moet werden voor-geleſen, ende met ſijn eygen handt onderteykenen nevens den ſelven Notaris, ende Getuygen.

Kan

Kan een geschreven Testament wel bestaan, gepasseert zijnde sonder by den Testateur onderteykent te wesen?

Ja, want Notaris, ende twee Getuygen hebben daar in volkomen geloof, ende d'onderteykeninge van den Testateur is,ende geschiedt ten overvloedt, dog oordeele wel soo goedt te wesen, dat den Testateur tot meerder bestendigheydt, soo het doenlijk is, het Testament teykent, *nam abundans cautela non nocet*, ende siet hier van naar het 1. deel van de Consultatien *Consult.* 276.

3. Van beslote Testamenten.

Wat solemniteyten werden gerequireert in een beslote Testament?

Dat den Man, of Testateur sijn eygen faveur met sijn eyge handt niet en vermag te schryven, gelijk mede niet de Vrouwe, of Testatrice, gelijk te sien is in het tweede deel der Consultatie-boeken *folijs* 295. 296. 297. *&* 298. *Consult.* 147. ende wert een exceptie geconsidereert in de volgende 148. Consultatie, dewyle de Vrouwe na datum van haar besloten Testament bevestigt met de superscriptie een Codicillaire Dispositie heeft gemaakt, waar by sy verklaart haar voorsz besloten Testament te approberen, derhalven 't voorsz besloten Testament voor soo veel als het in haar Mans faveur is gestelt, ende by hem geschreven, bestendigh daar door werdt geagt, *folijs* 298. 299. *&* 300.

Hoedanigh een besloten Testament valideren mag, ende wat daar in vereyscht werdt, siet het 1. deel van de Consultatien *folijs* 445. 446. *&* 447. *Consult.* 276.

Soo wanneer het selve geopent werdt is men gewoon den Beampt-Schryver, ende Getuygen daar by t'ontbieden, ende haar handt, ende zegel te erkennen *Groot. lib.* 2. *pars* 17. *l.* 4. *D. Testam. aper.* siet verders *Groeneweg. in leg.* 18. C. *de Testamen.* d'Uyterste-Wille in schrift zijnde vervatet by den Willer, ende by hem geteykent, werdt niet noodigh gehouden dat den Beampt-Schryver, ende Getuygen deselve ter selver tijdt teykenen: maar is genoegh dat hy verklare 't gunt daar in begrepen is sijn Wille te zijn, ende dat sulcx op de rugge werde geteyckent, *Huyg de Groot d. l. l.* 21. *C. de Testam. junct. l.* 28. *§.* 1. *& Anth. & non eod. not.* 66. *c.* 1. *§.* 4 *Novell.* 119. *c.* 9. *novel. leon.* 42. *Consult.* van Hollandtse Regts-geleertheydt, 1. *d. cons.* 276. *Groeneweg. de ll. abrog. in §.* 4. *instit. de Testam.*

Dog een Testament besloten, by een vreemde handt geschreven, van den Testateur, ende Testatrice onderteykent, ende de superscriptie van Notaris,

in præſentie van twee Getuygen, *in debita formâ* geſtelt, mede by den Teſtateur, ende Teſtatrice met haar namen beveſtight, ende daar-en-boven met des Notaris gewoonlijck Zegel beſloten is, moet van waarden gehouden werden.

Hoe ſteltmen een ſuperſcriptie van een beſloten Teſtament?

In deſer voegen. *In den name des Heeren Amen:* Compareerden voor mijn A. Notaris Publijcq, by den Hove van Hollandt geadmitteert, tot B. reſiderende, ende de Getuygen hier naar genoemt, C. ende D. egte Man, ende Vrouw, wonende tot B. voorſz, mijn Notaris, ende d'onder-genomineerde Getuygen wel bekent, kloek, ende geſont van lichamen, gaande, ende ſtaande met ons over der aarden, heur-lieder ſinnen, memorie, ende verſtandt wel hebbende, ende gebruyckende, ſoo als ons evidentelijk blijkende was. Dewelken mijn Notaris, ende d'onder-geſchreven Getuygen vertoont hebbende dit toegeſloten pampier toegezegelt met dit ordinaris Zegel van mijn Notaris, ende dat met ſes, of ſeven, of meer zegelen, verklaarde in het ſelve te leggen heur-lieder geſchreven Teſtament, ende Uyterſte-Wille, by hen-lieden beyde onderteykent, daar by ſy-luyden begeren te leven, ende ſterven, willende, ende begerende dat het ſelve in alle ſyne deelen ſal moeten werden agtervolgt, ende naargekomen, het zy als Teſtament, Codicille, gifte uyt ſake des doodts, ofte onder den levenden, Contract, of andere Acte ven Uyterſte-Wille, ſoo als het ſelve ſal kunnen beſtaan, aldus gepaſſeert binnen deſer Stede, ter præſentie van E. & F. Inwoonders deſer Stede, als Getuygen, van goeden geloove, nevens mijn Notaris hier toe gerequireert, ende ſpecialijk gebeden.

Een van beyden 't ſelve alſoo metter doodt beveſtight hebbende, vermag den langſt-levenden 't ſelve niet te openen, ten zy in præſentie van Notaris, ende twee Getuygen, billiker dat die 't doen in de tegenwoordigheydt van de langſt-levende, ende geintreſſeerde, of Vrunden de naaſte van bloede *ab inteſtato* de eerſt-ſtervende haddende moeten ſuccederen.

Geopent zijnde is dienſtigh den Notaris een Notariale Acte daar van make, moetende innehouden.

Compareerde, &c. naar-gelaten Weduwenaar van B. de welke verklaarde mijn Notario, ende d'onder-geſchreven Getuygen in præſentie van die, en die Vrunden van B. te hebben vertoont ſekeren beſloten Brieve, waar op ſekere ſuperſcriptie door Notaris, ende Getuygen was geſtelt, onderteykent by de ſelven nevens den voorſz A. & B. Zal: ende hebbe de ſelve op ſijn verſoek in præſentie, als voren, geopent, ende daar in bevonden deſen naarvolgende Teſtamente, luydende van woorde te woorde als volgt.

In

IN *den Name des Heeren Amen, &c.* bevestigt mette voorsz superscriptie, luydende mede van woorde te woorde als volgende is. *In den Name des Heeren Amen, &c.* de voorsz A. nevens de voorsz Vrunden van B. van woorde te woorde duydelijk voor-gelesen, versoukende met eenen op mijn Notario dese Acte te houden als Notariaal, ende daar van een, of meer Copien te willen expedieren, ende leveren aan de Vrunden van sijn voorsz Zal: Huys-vrouwe B. *in debita forma.* Aldus den voorsz besloten Testament geopent, *verbotene* nevens de voorsz superscriptie als voren naar-geschreven, ende genoteert, ter præsentie van C. & D. Inwoonders deser Stede, als Getuygen, van goeden geloove, nevens mijn Notario hier toe gerequireert, ende specialijk gebeden.

Staat verder omtrent de beslote Testamenten te considereden dat deselven geopent zijnde, behooren te berusten onder den Notaris, die 't selve opent, uyt consideratie men altijdt vinden soude kunnen, ende niet verduystert soude kunnen werden, wie dat Legatarissen, Prælegatarissen, Erfgenamen absoluyt, Erfgenamen fideicommissair, ende usufructuarissen, als andersints souden kunnen zijn, als werdende alle besloten Testamenten, geenige uytgesondert, voor seer odieus geagt.

In den besloten Testamente, de Man zijn, ende de Vrouw haar voordeel hebbende geschreven, respectivelijk, ende yder met sijn eygen handt, of een van beydens handt, kan soodanigen besloten Testament bestaan, de superscriptie egter voor Notaris, ende twee Getuygen, nevens den Testateur, ende Testàtrice onderteykent, gepasseert zijnde?

Ik antwoorde met Distinctie.

1. In cas de superscriptie simpel, of ordinair wert gestelt, neen.

2. Maar de superscriptie wel gedistingueert, ende gecomponeert zijnde, ende de erreuren in den besloten Testamente gecompræhendeert, in de superscriptie gecorrigeert werdende, ja.

Uyt redenen yemandt sijn volkomen meyninge, ende Uyterste-Wille voor Notaris, ende Getuygen kan maken, ende doen passeren.

Dog *sit ut sit*, 't is beter, mijns bedunkens, sijn Testament publijk voor Notaris, ende Getuygen te passeren, om alle Cavillatien, ende Dispuyten te eviteren.

4. Van Testamenten tusschen Vader, ende sijn Kinderen.

Wat solemniteyten werden gerequireert in een Testament van een Vader onder syne Kinderen?

1. Ten eersten, dat hy alle syne Kinderen in gelijke deelen, ende portien gehouden is te institueren.

2. Ten tweeden, dat in deselve geen exhæredatie mag werden gestelt.

3. Ten derden, dat in het selve geen Legaten plaats kunnen grypen.

4. Ten vierden, dat het selve uyt kragte van de Clausul Codicillair niet en kan vervallen tot eenig Codicil, Legaat, Donatie *causa mortis, vel inter vivos.*

5. Ten vijfden, dat het in sig vervaat de Clausul derogatoir in 't reguarde van de naarvolgende Testamenten, siet daar van 1. *pars Consult. folijs* 16. 68. & 207.

Siet hier van wyders *Huyg. Groot. lib.* 2. *pars* 17. daar hy aldus segt. Dat dese Testamenten bevrijdt zijn van 't gemeene Landt-regt, verder tredende, dicteert, dat een Vader sijn goedt onder sijn kinderen verdeelende, want een schrift by hem geschreven, of ook by een ander zijnde geschreven, met klare uytdruckinge van den tijdt, de namen der Kinderen, ende hare deelen, maar by hem onderteykent, heeft kragt soo veel de Kinderen aangaat, *l.* 21. §. 1. *cum Auth. seq. C. de Testam. sachin. l.* 4. *cap.* 1. *cum seqq. Sande l.* 4. *tit.* 1. *defin.* 6. *Consult.* van de Hollandtse Regts-geleertheydt, 1. *d. consf.* 93. ende andere aangewesen in *tract. de ll. abrog. in dict.* §. 1. *C. de Testam.*

Vorders of dit ook plaats heeft als een Vader sijn Bastard in sulker voegen yets maakt, Siet *Christin. vol.* 1. *decis.* 117.

Soo doet ook 't gunt hy, te weten, een Vader, als sijn Uyterste-Wille onder syne Kinderen mondeling verklaart, midts dat daar van blijke, als van andere saken, *Arg. l.* 40. *Lucius in verb. legitimis probation. d. de Testam. milit. Sande. l.* 4. *tit.* 1. *defin.* 7. ende andere Regts-geleerden hier voren aangewesen in desen titul.

5. Van militaire Testamenten.

Wat is een militair Testament, ende wat privilegien heeft het selve?

1. Een Dispositie, ofte Uyterste-Wille van alle de goederen van een Krijgsman.

2. Dat

2. Dat het selve sonder eenige solemniteyten van Regten kan, ende mag werden gemaakt, gelijk een Testament van een Vader onder syne Kinderen, *Groot. lib.* 2. *pars* 17.

3. Dat syne Præteritie gehouden wort voor een expresse exhæredatie.

4. Dat hy sijn Testament mag stellen op de scheede van synen degen, 't zy met bloedt, inkt, of andersints, ook met synen degen, ofte handt op de aarde, ofte in het zant.

5. Dat sijn Testament een geheel jaar na dat hy den Krijgh verlaten heeft als een geprivilegieert militair Testament kan bestaan.

6. Dat schoon de conditie in het Testament gestelt eerst na het voorsz jaar omme gekomen was, ende den Krijgs-knegt ondertusschen gestorven was, soude egter de voorsz conditie met soodanige Privilegien omkleedt zijn, als een conditie, dewelke uyt een militair Testament spruyt.

7. Het is niet noodig dat beyde de Getuygen gelijk præsent zijn.

8. Dat een Krijgs-knegt niet jegenstaande hy is staande onder de magt van sijn Vader, egter van die goederen, die hy in den Krijg over-gewonnen heeft, vermag Testament te maken.

9. Soodanige Testamenten hebben geen plaatse in cas den Krijgs-knegt in een Tente, Hutte, Huysinge, of andere plaatsz gerustelijk, ende vreedtsaam is, als dan moet hy op een wettige maniere sijn Testament, als de wil, ende magt hebbende, maken, maar in slagh-ordre staande, in Zee, of op 't Landt, in 't Leger zijnde, ende na sijn Vyandt marcherende, in sulker voegen grijpt, 't gunt voren is geseyt, sijn volkomen stant.

10. 't Is juyst niet onnoodigh in sulker voegen dat hy sijn Testament voor een Secretaris met twee Getuygen make, of voor seven Getuygen, volgens de oude Romeynse Regten, maar soo hy best kan voor twee, of drie Getuygen.

11. Yemandt staande voet Krijgs-knegt werdende, ende Burger zijnde van sijn goederen by Testamente gedisponeert hadde, en niet kragtig genoeg ware om naar Regten, of Costumen te kunnen bestaan, ende in den Krijgh zijnde yet daar toe, of afdoet, soo wert sulken Dispositie gekeurt, ende is bestendig in effecte of hy de *novo* als Krijgs-knegt 't geheele Testament hadde gemaakt.

12. Een Krijgs-knegt aan oneerlijke personen sijn goederen by Testamente makende kan niet bestaan, ende is de Dispositie nul, ende van onwaarden.

Siet wyders hier van 2. *D. Cons. fol.* 492. *cons.* 252. Meester Symon van Leeuwen *in paratitula juris novissimi lib.* 3. *cap.* 3. §. 12. *Groot.* in sijn inleydinge tot de Hollandtse Regts-geleertheydt, *lib.* 2. *part.* 17. §. Een Krijgsman, Mee-

Meester Karel van Aller, in sijn Definitien van Testamenten des Krijgsmans, ofte der Soldaten, *fol.* 290. *&* 291. Siet hier wyders van het Tractaat van Testamenten van Willem van Aller, *fol.* 53. *&* 54. ende *Institutiones imperiales lib.* 2. *cap.* 11.

6. Van Blinde-mans Testamenten.

Wat Solemniteyten werden vereyscht in een Testament van een Blinde-man?

1. Dat het selve moet gepasseert worden voor Notaris, ende twee Getuygen, dog agte beter te zijn voor Notaris, ende drie Getuygen, welke derde Getuyge op het versoek, ende in plaatse van den Testateur teykent, uyt consideratie na de Romeynse Regten daar toe agt Getuygen in plaatse van seven wierden vereyscht.

2. Dat den Notaris, ende Getuygen by waarheyt moeten verklaren dat'er niet anders in het Testament geschreven staat, als hem voor-gelesen is, en hy Testateur gewilligt heeft.

Siet hier van verders klaar, *Groot.lib.*2. *pars* 17.§. Een Blindeman, Meester Karel van Aller in sijn Definitien *folijs* 276. *l.* 8. *hac consultißima. C. qui testam. fac.* Siet verders Groenew. *ibid.* W. van Aller in 't voorsz *Tract. fol.* 12. den voornoemden van Leeuwen *fol.* 176. §.8.

7. VAN TESTAMENTEN van Stommen, en Dooven.

1. EEn Stomme, en Doove, uyt de natuur stom, en doof geboren, vermag geen Testament te maken, alsoo die sijn meyninge nog wil niet kan verklaren.

2. Stom, en doof door toeval, 't zy door siekte, of anders geworden vermag mede geen Testament te maken, ten ware hy lesen, of schryven konde, alsoo hy dan sijn Testament soude kunnen schryven, of lesende, met 't knikken van sijn hooft, ofte andere evidentelijk bewijs-teykenen te kennen soude kunnen geven, dat het sijn Uyterste-Wille was, alsoo dit de treffelijkste personen over kan komen.

3. Een Persoon doof zijnde, egter kunnende spreken, vermag te testeren.

4. Die stom zijn, ende schryven konnen, vermogen mede by Uyterste-Wille te disponeren van haar goederen, alsoo sy selfs haar meyninge op het pampier kunnen stellen.

5. Door

5. Door teykenen werdt een Stomme niet toe-gelaten Testament te maken, dan by expresse beneficie, ende gunste van de Landt-overheydt, na genomen kennisse van saken. *Groot. lib.2. pars* 15. §. nogte ook.

Siet verders Meester Karel van Aller in sijn Definitien *fol.*275. W. van Aller in 't voorsz *Tract. fol.* 12. §. die in 't geheel 1. deel van de *Cons. fol.* 24. *cons.* 25. verders tredende sullen voort gaan tot de

8. Testamenten in tyden van Peste gemaakt, by verloop van Oorloge, ofte tot voordeel van Armen, ende Godtshuysen.

1. Kan niet bestaan soo den Notaris, ende Getuygen den Testateur, of Testatrice niet voor haar gesien, maar alleenlijk hooren spreken hebben, *part.*1. *cons.*306.

2. Mondeling voor twee Getuygen, ofte schriftelijk onder sijn Testateurs handt van sijn goederen disponerende, soodanigen Dispositie wert voor twijffelagtig gehouden, of deselve bestaan kan, *Groot. lib.*2. *part.* 17. §. *ultimo.* den voornoemden van Leeuwen, *lib.* 3. *cap.* 2. §. 13. en verdere Autheuren daar by geallegeert, dog werdt contrarie verstaan in Pest-tyde by de Autheuren geallegeert in de 77. Consultatie van het 1. deel der Consultatien.

3. De Armen yets by een Uytsinnige zijnde gemaakt, en hebben daar in geen meerder voordeel, als of 't aan een particuliere gedaan was. 1. *pars Consult.* 157.

4. Belangende een Codicille in tyde van Pest gemaakt voor twee Getuygen daar van zijnde een een Vrouws-persoon, kan bestaan, ende grijpt plaats, siet hier van 1. *D. Consult.*67. ende d'Autheuren daar in begrepen.

5. Testamenten by tyde van Peste, voor twee Getuygen gepasseert, subsisteren, ende moeten striktelijk onderhouden werden, 2. deel der Consultatien *Cons.* 36. waardig om na te lesen.

6. Hoe veel Getuygen gerequireert werden in Testamenten, gemaakt in tyde van Peste, van yemandt met de Pest bevangen zijnde, siet daar van ernstig naar, als raar, ende boven-gemeen-waardig om lesen, de voorsz 77. Consultatie in 't 1. deel der Consultatien.

Coren Observ. 31. gedecideert by den Hoogen Rade in Hollandt, *Sande. lib.*4. *tit.*1. *definit.* 4. *& definit.*13.

7. Codicille gemaackt, by een Pest-siecke, in præsentie van twee Getuygen, is valide, dog souden deselve Getuygen, die Codicille met eede moeten confirmeren, het 2. deel der Consultatien *cons.*94.

8. Belangende de Testamenten der Huyslieden, 't gunt haar volgens Romeynse Regten weshalven vergunt is, in tyde van noot, heeft nu geen plaats, om redenen by Huygh de Groot breeder verhaalt, *lib.* 2. *part.* 17. §. 't voordeel, ende van Leeuwen *lib.* 3. *cap.* 2. *pars* 3. §.13. mitsgaders d'Autheuren by hen-lieden geallegeert.

DOg staat jegenwoordigh boven-gemeen te considereren, (alsoo in de voorsz verlede Tyden soo in de Steden, Dorpen, Gehugten, ende Plaatsen, de overvloedigheydt van Notarissen, Secretarissen, Schepenen, Geburen, niet en zijn geweest als in den tegenwoorden tijdt, sulcx van tijdt tot tijdt bequamelijk dienst kan werden gedaan:) dat derhalven geenige Testamenten, nogte Codicillen behooren te bestaan, ten zy deselven ten tyde van de Contagieuse Siekte voor Notaris, ende Getuygen (extraordinair loon als redelijk is, daar van moetende genieten, ende daar toe als dan genoug kunnende werden gevonden:) werden gepasseert, te meer alsoo in soodanigen subject veel schelm-stucken, yder te bedenken, kunnen geschieden, gelijk wel geschiedt zijn, daar van de tyden ons ervarentheydt hebben gegeven, eensdeels uyt consideratie vande Godloose Schrobsters, Siek-bewaarsters, ende anderen, die in voorleden tyde, ende nog (Godt betert) in de laatste tyden soodanigh godtloos omtrent de Pest-sieken hebben gehandelt, dat in toekomende daar in beter behoort versien te werden, werdende 't selve gestelt aan discretie van de Ed. Agtb. Heeren Magistraten, ende zijnde 't gunt voorsz is geproponeert onder beter gevoelen, van die genen, die my soude gelieven te onderregten, welke onderregtinge ick gaarne subject sal zijn, ende aannemen, ingevalle die met alle redelijkheyt bevonden soude mogen werden boven mijn de bove-handt te moeten treffen, daar nevens geconsidereert het voorsz 8. Articul van dit voorsz Hooft-poinct.

Van die genen, die geen Testament mogen maken.

1. DIe stom, en doof uytte natuur geboren is, *arg.* §. 3. *Instit. quib. non est permiss. fac. Testament. l.*10. *C. qui Testament. fac. poss.*

2. Een Knegjen beneden de veerthien, ende een Dogtertgen beneden de twaelf jaren, §. 1. *Instit. quib. non est permiss. fac. Testam. l.* 5. *ff. eod.* ten ware hy by den Prince van den Lande daar toe ware geauthoriseert, 1. *pars Consult. fol.*279. *cons.*168.

3. Simpele, Slegte, of dolle Luyden *eod.* §. 1. & *l.* 9. *C. qui testam. fac. posse,* 1. *pars, Consult. cons.*157.

4. Een

4. Een Stadt, of 's Hofs-kindt, die d'administratie van sijn goederen, door debouches, en quade comportementen, benomen is, *l. 1. ff. de Curatorib. furiof. dand.*

5. Die ter doodt gecondemneert zijn, *l. 8. §. 1. & ult. ff. qui Testam. fac. poss.*

6. Een Overlooper tot den Vyandt, ja dat meer is alwaar 't sake hy voor 't overloopen alhier te Lande Testament gemaakt hadde, soude 't selve nul zijn *vinn. ad instit. ad tit. quib. mod. non est perm. fac. Testam. & Sand. decis. frisic. lib. 4. tit. 1. defin. 2.* ende diergelijke Personen meer.

7. Ten sevenden, ingevolge van het Placcaat van de Ed: Ho: Mog: Heeren Staten Generaal der Vereenighde Nederlanden, tegens het testeren ten behoeve van Geestelijke, ofte andere Paus-gesinden, geordenden Personen, ofte geseyde Geestelijke Armen, Gestigten, ofte Godts-huysen, &c. ge-emaneert, soodanige Personen, als daar in zijn uytgedrukt, luydende 't selve Placcaat van woorde te woorde als volgt.

DE Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, allen den genen die desen tegenwoordigen sullen sien, ofte hooren lesen, Saluyt. Alsoo wy dagelijcx bevinden, dat niet alleen verscheyde genaamde Geestelijke, ende geordende Personen van het Pausdom, soo in de Landen, Steden, ende Plaatsen, immediatelijk resorterende onder de Generaliteyt, als elders wonende, of residerende, vaste, oft andere roerende goederen aldaar possiderende, maar ook vele andere geseyde Leecken, 't zy Mans, of Vrouws-personen, mede van Pausselijke Religie zijnde, door superstitieusen, en blinden yver ingenomen werdende, hare agter te laten goederen simulatelijck onder bedekte namen, door gesuborneerde Personen, by Testamente, Legaat, ofte Donatie zijn weg-makende, niet alleen ten behoeve van Kloosters, Conventen, ende andere genoemde Geestelijke Gestigten, Plaatsen, of Personen buyten 's Landts, maar dat ook door sinistre beleydt van de gene, die van tijdt tot tijdt, meer, ende meer binnen 's Landts tragten op te regten een Roomse Geestelijke pernitieuse Hierarchie, of Heerschappye, daar door

d'eenvoudige, ende blindt-yverende Papiſten, ſelve werden geſeduceert, ende verleydt tot het maken van Teſtamenten, Legaten, of andere Giften, ende Geſtigten, aan de voor-genoemde geſeyde Geeſtelijke Perſonen, ende Plaatſen, of tot heymelijke aanqueeckinge, onderhoudt, ende t'ſamenkomſte, of bywooninge van Papen, Monnicken, Nonnen, ende andere genaamde Geeſtelijke Perſonen, ende dat nog andere diergelijke ſchadelijke ſaken binnen 's Landts omme gaan, daar door alſoo een groot lichaam, ende verſamelinge wert gemaakt, van nieuwe genaamde geeſtelijke Goederen, ende dat genoegſaam in alle Steden, ende Plaatſen ten platten Lande, werdende deſelve genaamt *olla ſacra*, of andere bedeckte namen gegeven, onder ſchijn van Aalmoeſſen, ende dit niet alleen onder het geſagh, ende tot ſtyvinge van de voorſz geſeyde Geeſtelijke Hierarchije, maar tot krenkinge van den Staat deſer Landen, ende voornamentlijck tot weg-neminge der middelen van de goede Ingeſetenen van dien, mitſgaders tot ontvreemdinge der voorſz middelen van de regte Erfgenamen, bekomende alſoo de voorſeyde Geeſtelijkheydt in hare handen, magt, ende gelegentheydt, omme niet alleenlijk haar ſelven, ende den genen die van haar dependeren, mitſgaders ook den genen daar van ſy-luyden dependeren, toe te voegen Geeſtelijke Tractementen, ende beneficien, maar ook om te doen diſtributie van Goederen, ende Penningen, aan ſoodanige Perſonen, Geſtigten, Armen, Kloosteren, Conventen, ende Collegien, ſoo binnen als buyten 's Landts, als haar goet dunkt: Zijnde onſe ernſtige wille, ende meyninge niet te gedoogen, dat eenige goederen, onder wat naam, of prætext dat het ook ſoude mogen weſen, komen, of blyven in een doode handt, onder andere dan publijcque, ende geauthoriſeerde adminiſtratie. Dat mede vele Pauſſelijke-geſinde Ouders, Kinderen hebbende, die haar begeven tot de Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, deſelve Kinderen veeltijdts zijn verongelijkende, ende minder portie in hare erffeniſſe naarlatende, als aan andere Kinderen,

ren, professie doende van de Religie van 't Pausdom, allegerende de voorsz Ouders dikmaals daar toe vele simulate, ende opgeraapte prætexten, op dat soodanige voorgemelte seclusie, exhæredatien, of verkortingen niet souden schynen gedaan te zijn uyt haat van de Religie, waar door dan egter soude kunnen veroorsaakt werden, dat vele vrome, ende devote Zielen, door menschelijke swakheyt van de openbare belydenisse van de voorsz Christelijke Gereformeerde Religie souden werden gedeterreert, ende gediverteert. SOO IST, Dat wy daar inne willende voorsien, naar rype deliberatie geordonneert, ende gestatueert hebben, gelijk wy ordonneren, ende statueren mits desen, dat van nu voortaan geene Personen van wat staat, conditie, of qualiteyt die souden mogen wesen, 't zy dat deselve Personen in de voorsz Landen, Steden, ende Plaatsen, immediatelijck resorterende onder de Generaliteyt, of daar buyten mogten woonen, of resideren, ofte binnen het selve Resort mogten komen, en sullen vermogen by Testament, Codicillen, Legaten, Giften ter sake van de doodt, ofte onder den levende, ofte andere fraudaleuse, ende in præjudicie van desen onsen Placcate, aangeleyde, ende simulate handelinge, ende Contracten van hare goederen, geen uyt-gesondert, te disponeren, aan, ofte ten behoeve van eenige van de voorsz geseyde Geestelijke Personen, Kloppen, Nonnen, ofte andere Paus-gesinde, geordende Personen, hoe die ook genaamt soude mogen wesen, nog ook aan eenige Pausselijke geseyde Geestelijke Armen, Gestigten, ofte Godts-huysen, ende dat de voorsz Goederen niet sullen succederen volgens soodanige Dispositie van Uyterste-Willen, Donatien, ofte Contracten, die wy by desen verklaren alle van geender waarden, maar dat de selve Goederen sullen moeten volgen aan den genen die naar Coustume, ende Regten van den Lande by versterf daar toe souden mogen wesen geregtigt. Ordonneren voorts, ende statueren mede, dat alle Paaps-gesinde Ouders, een, ofte meer Kinderen hebbende, daar van een, ofte meer niet en souden

mogen wesen van de Pausselijke Religie, haar Kindt, of Kinderen professie doende van deselve Paapsche Religie, niet meer en sullen mogen beneficieren, 't zy by Testament, Codicille, Legaat, Donatie, ter sake van de doodt, ofte onder den levendigen, of by Contract, als haar voorsz Kindt, of Kinderen, die van de Pausselijke Religie niet en zijn: Ende voor soo veel bevonden sal werden ter contrarie gedaan te wesen, ende de erffenisse nog onverdeelt is leggende, sullen deselve uyt hare Ouders nalatenschap soo veel genieten, ende proffiteren, als yemandt van de Paus-gesinde Kinderen, die aldermeest sal wesen gebeneficieert, ten ware de voorsz Ouders mogten hebben andere wettige, ende suffisante redenen, die daar toe met kennisse van saken vandenRegter sullen moeten werden ge-examineert.ende gedecideert. Ende belangende soodanige van dese Kinderen, die haar tot eenige geseyde Geestelijken Staat sullen hebben begeven, ende binnen, of buyten deser Vereenigde Nederlantse Provincien, geassocieerde Lantschappen, Steden, ende Leden van dien wonen, of resideren, dat de Goederen, of Erfportie van hare Ouders gekomen, uyt kragte van desen sullen subject wesen, om na der voorsz Kinderen doodt te komen aan der selver naaste Vrunden, ende Erfgenamen *ab intestato*. Ende omme alle verdere quaat beleyt, ende sinistre practijcque in desen voor te komen, ende te corrigeren, soo veel doenlijk is, soo hebben wy gestatueert, ende geordonneert, gelijk wy statueren, ende ordonneren mitsdesen, dat alle Paus-gesinde, dewelke by eenige van de genoemde Geestelijke, of Leeken, van de Pausselijke Religie zijnde, als Erfgenamen, Legatarissen, of Donatarissen, tot nadeel, of by exclusie van de naaste Erfgenamen *ab intestato* (niet zijnde vande voorsz Pausselijke Religie) sullen worden, of wesen gestelt, of onder sekere gelimiteerde conditien, eñ heymelijke instructien gebeneficieert, geinstitueert, ofte geinstrueert, om eenige der afgestorven goederen, ergens ten dienste, of voordeel van eenige der bovengenoemdeGeestelike, 'tzy Personen, Kloosters, of andereGestigten, te ontfangen, regeren,

uyt

uyt te keeren, ende te besteden, of voor haar selven te behouden, sullen gehouden wesen aan deselve Erfgenamen *ab intestato*, ook in sodanige gelegentheyt, daar sylieden ter sake van dien in quæstie, of litispendentie soude mogen wesen, in alle opregtigheyt te doen hebben visie, lecture, ende Copie authentijcq van alle de voorsz dispositien, donatien, contracten, gelimiteerde conditien, ende heymelijke instructien, ende over te leveren pertinenten Staat, ende Inventaris van alle de goederen, die sy alsoo sullen hebben aangevaart, ende geadministreert, of die haar als voren souden wesen gemaakt, ofte ter handen gestelt, roerende, ende onroerende, geene ter werelt uytgesondert, als mede van alle de Boeken, Brieven, Munimenten, Papieren, ende vordere Bescheyden van den Boedel, met de Schiftinge, ende Scheydinge der selver, ende aanwysinge, waar, ende onder wien die zijn berustende, ende onder wat conditie, met verklaringe dat syluyden, nog van de voornoemde gelimiteerde conditien, of instructien, nog van eenige andere schriftelijke, of mondelinge last, nog yets vande voorn: goederen, boeken, Brieven, Munimenten, Papieren, ende andere Bescheyden van den Boedel meer agterhouden, verswygen, ofte verdonkeren, of ter quader trouwen weerloos zijn geworden, alles by solemnelen eede gesterkt. Ende of t'eeniger tijt hier naar bevonden mogte werden, in 't gene voorsz is, tegens onse goede meyninge, of wille, ende desen Placate, te wesen mishandelt, ende de waarheydt verswegen, of dat de selve goederen, of een gedeelte van dien, om niet agterhaalt te werden, by de voorn: gesuborneerde personen, of andere mogtē worden, of wesen ge-eygent, of door haar, ofte by hare kennisse, door eenige vande voorn: Paaps-gesinde Personen, geseyde geestelijke Gestigten, of saken, geadministreert: So statueren, ende ordonneren wy ook mitsdesen, dat de sodanige boven de restitutie van't gene haar, ofte ook eenige van de andere personen, Conventen, ofte Gestigten, in eeniger manieren, met hare kennisse soude mogen wesen gemaakt, gegeven, of toegevoeght, sullen werden verklaart infaam, ende

daar-

daar-en-boven verbeuren het viervout van alle 't gene, dat ſy alſoo ſullen hebben verſwegen, verduyſtert, ende oyt voor haer ſelven, ende anderen als vooren ge-eygent, ofte geadminiſtreert, te appliceren een derdepart van dien voor den Aanbrenger, een derde voor den Armen, ende een derde voor de gemeene ſake, ende boven dien arbitralijk gecorrigeert, of geſtraft: Sullende het gene haar als voren in eygendom ſoude mogen weſen gemaakt, wederom komen aan de wettelijke Erfgenamen *ab inteſtato*, met de Renten van dien, te rekenen van den tijdt af dat ſy 't ſelve onder haar ſullen hebben gehadt, ofte in fraude van deſen Placcate, aan anderen ſullen hebben uytgekeert, of gegeven, ten ware ſulcks binnen den tijdt van drie naaſt-komende maanden, na date deſes, ten aanſien van de voorverhaalde gepaſſeerde ſaken, of eerder daar van kenniſſe gekregen hebbende. Ende nopende diergelijke toekomende ſaken naar de Publicatie van deſen, binnen den tijdt van veerthien dagen, na dat die gene, die in fraude van deſen verſogt, ſal, of ſullen zijn; van het ſelve verſoek, of fraude kenniſſe ſal, of ſullen hebben bekomen, by hen-lieden aan de regte Erfgenamen, ende de Magiſtraat, onder wien yder is wonende, quame bekent gemaakt te worden, met præſentatie, om van de gemelte adminiſtratie, ende genot der goederen af-ſtant te doen; zijnde tot dien eynde by ons gecaſſeert, ende geannulleert, alle ſoodanige Teſtamenten, Codicillen, Legaten, Donatien, Contracten, Conditien, Inſtructien, of de Diſpoſitien van Regten, als deſen onſen wille eenigſints bevonden ſullen worden tegen te weſen, ende te contrarieren, gelijk wy de ſelve caſſeren, ende annulleren by deſen; ſulcx wy ook caſſeren, ende annulleren alle Octroyen, ende Conceſſien der Paus-geſinden verleent, omme over Leen-goederen te mogen diſponeren, uyt kragte van welcke Octroyen de naaſte Erfgenamen *ab inteſtato*, niet zijnde van de Pauſſelijke Religie, ſouden mogen werden, of weſen voorby gegaan, ende verkort. Ordonnerende mede, ende expreſſelijk ſtatuerende, dat van

nu

nu voortaan, geene Perſonen van de Pauſſelijke Religie by Octroy over Leen-goederen ſullen mogen diſponeren, anders als voor de reſpective Hoven van Juſtitie in 't voorſz Reſort van de Generaliteyt, ten eynde de gene, dewelke tot de ſucceſſie naaſt geregtigt zijn, niet geprætericert, ofte voor by gegaan en werden, als met volkomen kenniſſe, ende goede redenen. Blyvende niet-te-min onſe vorige Placcaten, al 't gene voorſz is eenigſints concernerende, in hare volle kragt, ende vigeur, voor ſoo veel by deſen niet en worden verandert. Ende ten eynde niemandt van deſen onſen goeden wille ignorantie en prætendere, maar alle, ende een yegelijk weten moge waar naar hen te reguleren, laſten wy, dat deſen alomme in het meer-genoemde Reſort van de Generaliteyt ſal werden gepubliceert, ende geaffigeert, daar ſulcx behoort, ende te geſchieden gebruykelijck is. Ordonnerende, ende bevelende voorts allen Officieren, Juſticieren, ende Dienaren, dat ſy-luyden tegens de Contraventeurs, ende Overtreders van dien procederen ſonder eenige gunſte, faveur, of diſſimulatie, want wy 't ſelve ten dienſte van den Lande alſoo bevonden hebben te behooren. Gegeven in den Hage onder onſen Cachette, Paraphure, ende de Signature van onſen Griffier op den xiiij. October 1655. Was geparapheert *N. Verbolt*, vt. Onderſtont. Ter Ordonnantie van de Hoog-gemelte Heeren Staten Generaal, geteykent *N. Ruyſch*. Zijnde op 't ſpacium gedrukt 't Cachet der ſelver Heeren Staten in rooden waſſche.

Dog ſtaat te conſidereren, dat het voorſz Placcaat ſijn reflexie t'eenemaal neemt, op dat de goederen in andere Landen, 't zy directelijk, of indirectelijk niet en ſouden mogen komen, maar by Teſtamente, als *ab inteſtato* alhier blyven aan den genen, die daar toe zijn, ende werden gequalificeert, ende dat het Regt den Geeſtelijken toekomt in 't ſtuk van Diſpoſitie, ſoo in cas van Præteritie, als Inſtitutie, Legaten, Prælegaten, Donatien *cauſa mortis, vel inter vivos* te mogen diſponeren omtrent der ſelver collaterale Vrunden, als die van de Gereformeerde Religie; wel-verſtaande dat het ſelve niet en moet ſtrecken in præjudicie van 't voorſz Placcaat.

Siet daar van naar het naarvolgende Octroy van de Ed: Groot-mog: Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt van dato den 8. Augusti Anno 1664.

EXTRACT

Uyt het Register der Octroyen van de Ed: Groot Mog: Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt.

DE Staten, &c. alsoo ons vertoont is by Gerarda de Vos, bejaarde Dogter, wonende tot Haarlem, dat hoewel de Suppliante voor haar naaste Vrienden, ende tot Erfgenamen *ab intestato* hadde hare Moeder, ende twee halve Broeders, ende drie halve Susters, van de selve hare Moeders zyde alle van de Roomse Religie, ende van hare Vaders zyde geene nadere Vrienden, als Kinderen van hare overleden Vaders Suster, mede alle van de Roomse Religie, egter ten opsien hare Suppliants Vader, ende Moeder ter Huwelijke waren vergadert geweest met huwelijkse Voorwaarden, daar by onder andere gestipuleert was, dat de wederzijdtse goederen t'allen tyden souden gaan, erven, ende succederen aan de zyde, ende linie, daar die van gekomen soude zijn, sonder daar van te mogen vervremden in eeniger maniere, of ook dat Vader, ende Moeder, langst-levende, daar van Erfgenaamen soude wesen, dat daarom by des Suppliantes overlyden alle hare goederen van hare overleden Vader, ende dessels zyde gekomen, soo sy Suppliante daar van niet en quam te disponeren op de voorsz hare overleden Vaders Susters Kinderen alleen soude komen te devolveren, ende alsoo de Suppliante genegen was, ende ook naar Regten vermogte daar van te disponeren, ende sulcx daar inne hare Moeder, ende halve Broeders, ende Susters wesende geene Geestelijke, maar alle Wereltlijke Personen uyt de affectie, ende

de naturelijke liefde, die ſy tot deſelve was hebbende, ende uyt de vriendtſchap die ſy van de ſelve genietende was mede by Teſtamente beneficierende, dog naar dien de Suppliante, die vermidts hare kleedinge geretireert, en ſtil leven by velen werden gehouden voor een Klopje, bedugt was dat by die occaſie de voorſz hare Vaders Suſters Kinderen wel mogte komen hare Suppliantes voor-genomen Diſpoſitie van Uyterſte-Wille te quærelleren, ende te ſuſtineren, dat ſy Suppliante niet en ſoude hebben gehad *Teſtamenti factionem*, ende dat uyt kragte van onſe Placcate op het ſtuk van Geeſtelijke, ten behoeve van Geeſtelijke Perſonen op den 4. Mey 1655. ge-emaneert, by het welke onder andere de Kloppen ook hier te Lande ſoude mogen ſchynen de Diſpoſitie van Uyterſte-Wille, principalijk aangaande de Erf-portie van haar Ouders gekomen, benomen te zijn, derhalven om 't ſelve diſpuyt, ende onluſten te voorkomen, ſoo werde ſy Suppliante te rade haar te addreſſeren aan ons, ootmoedelijk verſoekende, dewyle hare voorſz wederzijtſe Vrienden alle waren van de Roomſe Religie, ende wereltlijke Perſonen ſoo geſeydt is, ende de Suppliante niet van meeninge was yet te maken ten behoeve van eenige Geeſtelijke Perſonen, ofte eenigh verboden gebruyck, ende ſulcx evident was dat'er niet uyt haat, ofte tot nadeel van de Gereformeerde Religie yets voor-genomen werdt, zijnde ook d'intentie van ons noyt geweeſt de Kloppen te benemen de totale Diſpoſitie van hare Goederen, maar alleen ſoodanige waar door deſelve andere Kloppen Geeſtelijke Perſonen, Arme Geſtigten, ofte Godts-huyſen, in den voorſz Placcate genomineert, ſoude komen te beneficieren, dat het daaromme onſe goede geliefte zijn mogte haar Suppliante, het zy dan dat ſy een Kloppe weſen mogte, ofte niet, *ex plenetudine poteſtatis*, voor ſoo veel des noodts by forme van particuliere Gratie, ende Octroy te authoriſeren, t' octroyeren, ende t'habiliteren, om niet jegenſtaande 't voorſz Placcaat van den 4. Mey Anno 1655, van alle hare naartelaten goederen, in maniere voorſz, vryelijk te diſponeren,

neren, volgens haar gemoet, ende goetdunken sulcx sy vermogen hadde, ofte vermogen soude hebben te doen sonder, ende voor date van 't voorsz Placcaat, ende daar van de Suppliante te verleenen Acte in forma; soo is 't, dat wy de sake, ende versoek voorsz overgemerkt hebbende, ende genegen wesende ter bede van de Suppliante, de selve Suppliante, 't zy dan dat sy een Kloppe soude mogen wesen, ofte niet, uyt onse regte wetenschap, souveraine magt, ende authoriteyt geoctroyeert, ende gehabiliteert hebben, authoriseren, octroyeren, ende habiliteren midts desen, ten eynde sy onaangesien onsen Placcate van den 4. Mey des Jaars 1655, van alle hare naar te laten Goederen by Testamente sal vermogen te disponeren, so als sy voor date van den selven Placcate soude hebben mogen te doen, in dien verstande dat door de voorsz Testamentaire Dispositie geen præjudicie gedaan, ofte gegeven sal werden aan eenige van hare Suppliantes Vrienden, ofte Bloedt-verwanten, zijnde van de Gereformeerde Religie, ende die uyt kragte van 't gemeene regt voorgaande Huwelijkse Voorwaarden, ofte andersints tot de erffenisse by de Suppliante naar te laten, ofte eenige gedeelte, ofte goederen van dien soude mogen wesen geregtigt, ende ten eynde, &c. den viij. Augusti Anno 1664. Onderstondt, Accordeert met 't voorsz Register, ende was onderteykent,

Herbt. van Beaumont.

Wie niet als Getuyge over een Testament staan mag?

1. Die geen Testament maken mag, mag in een anders Testament oock geen Getuyge zijn *Instit. de Testam. ordin. §. Testes autem ll. is cui. ibi merito ergo. & l. cum lege ff. qui Testam. fac. poss.*

2. Een Vrouwe vermidts de brooshheydt haars geslagts: *d. §. testes l. qui Testamento. § mulier ff. qui Testam. fac. poss. l. repetundatarum. ff. de testib.*

3. Die haar volkomen jaren van puberteyt niet hebben bereykt, *dict. §. testes. ibi sed neque. & d. l. qui Testamento.*

4. Die gedurig raast, *d. l. qui Testamento. §. nec furiosus.*

5. Een

5. Een Stomme, en Doove, *d. §. testes.*
6. Die d' administratie van sijn goederen verboden is, *d. §. testes. l. is cui ff. qui Testam. fac. poss.*
7. Die by Sententie meyn-eedigh verklaart zijn, *l. 26. ff. qui Testam. fac. poss.*

Dog staat te letten dat een Testament niet geannulleert wert, dat den Notaris selfs tot Executeur in het Testament is gestelt, ende dat een Legataris, ende den Soon van den Notaris daar over als Getuygen hebben gestaan, *Vide 1. pars Consult. fol.* 170. 171. *&* 172. *cons.* 103.

Ende werdt in een Testament vereyscht Notaris, ende twee Getuygen naar Costume, ende naer beschreven Regten seven Getuygen, 1. *pars cons. folijs* 382. *&* 383. *cons.* 231.

Wie by Testamente niet en mogen beuren, daar van sal een weynig werden verhandelt, ende laat daar op werden naargesien 't gunt volgt.

CASUS POSITIE.

Pieter Bastiaansz Starre, alias Baan van Rotterdam, voor Onder-Stierman van de Kamer van Middelburg in Zeelandt, met het Fluyt-schip de Morgen-starre naar Oost-Indien gevaren zijnde in den Jare van 1650, in de maandt Meye, is aldaar in desen Jare van 1658, *ab intestato* komen te overlyden, sonder Kinderen, Vader, ende Moeder agter te laten, dan alleenlijck Geertgen Jans, Huys-vrouwe van Pieter Dominicusz, Trijntgen Jans, Huys-vrouwe van Isaak Jansz, Diewertgen Jans, Huys-vrouwe van Cornelis Pietersz, ende Pieter Jansz Baan, alle naargelatene Kinderen van Jan Maartensz Baan, sijn volle Nigten, ende Neve van 's Vaders zyde, Jan Klaasz, naargelaten Sone van Maartgen Maartens baan, verweckt by Klaas Jansz, mede sijn vollen Neve van 's Vaders zyde. Diewertgen Arents, bejaarde ongehoude Dogter, Betgen Arents, Weduwe van Jacob Jorisz, Martijntgen Arents, Huys-vrouwe van Paulus Pietersz, Dominicus Arentsz, naergelatene Kinderen van Jannetgen Maartens Baan, verwekt by Arien Dominicusz, mede sijn volle Nigten, ende Neve van 's Vaders zyde, Klaasgen Pieters, Huys-vrouwe van Jan Willemsz, syne Moeye van 's Moeders zyde, mitsgaders syne Hnys-vrouwe, die ten tyde van sijn uytlandigheydt met een getrouwt Mans-persoon vleeschelijke conversatie heeft gehouden, soodanigh dat sy van hem bevrugt is gebleven, en van Kinde komen te verlossen omtrent

drie maanden geleden, hebbende hy Starre aan sijn voorsz Huys-vrouwe voor sijn vertrek naar Indien voorsz; by een Maandt-brief eenige maanden Gagie gemaakt, en meer andere dingen gestiert, ook een Brief aan sijn voorsz Oom Jan Willemsz geschreven, dat sijn Huys-vrouwe haar eerlijk soude dragen, op hem versoekende eens te willen schryven, hoe het met sijn Huys-vrouwe staat, soo sy haar wel draagt dat hy hoopt in vier jaren t'huys te komen, maar ter contrarie doende sijn voornoemde Oom adieu seght voor al sijn leven, en dat hy dan aldaar sal swerven naar sijn eygen ziels welvaren, volgens de voorsz Missive van dato den 8. December 1650 geschreven voor Batavia in 't voorsz Fleuyt-schip, in't minste van de voorsz vleeschelijke conversatien niet geweten hebbende, zijnde ook met sijn voorsz Huys-vrouwe in Huwelijck getreden sonder huwelijkse Voorwaarde.

Quæritur.

Hoe de goederen vanden voornoemden Pieter Bastiaansz Starre, alias Baan moeten werden gedeelt, en of sijn voorsz Huys-vrouwe yet kan trecken van Maandt-gelden, of Gagie, en by Maandt-brief die al getrocken hebbende, of sy niet gehouden is (vermidts haar voorsz overspel) die aan haar Man Zal: voorsz Vrunden te restitueren, nevens de gesonde goederen uyt Indien, of de waarde der selver?

GEsien by mijn onder-geschreven de boven-staande *Casus Positie*, mitsgaders de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nopende d'eerste vrage, alsoo in d' erffenisse van Pieter Bastiaansz Starre in Indien overleden het Zuyt-Hollandtse Versterfregt moet worden gevolgt, als hebbende laatst binnen Rotterdam gewoont, dat daarom voor eerst desselfs na-gelatene goederen in twee moeten werden gekloost, waar van de eene helfte moet gaan aan sijn Nigten, ende Neven van 's Vaders zyde, dog soo egter, dat sy in de selve niet en sullen erven hooft voor hooft, maar by kluften, ofte staken, deselve helfte moetende werden verdeelt in drie gelijcke portien, waar van een gedeelte sullen trecken de Kinderen van Jan Maartensz Baan, het andere de Soon van Maartje Baan, ende het derde de Kinderen van Jannetgen Maartens Baan, ende de wederhelfte aan sijn Moeye van 's Moeders zyde, *Polit. ord. art.* 27. 28. op de vrage, hoewel naar beschreven Roomse Regten, dewelke in desen deele by ons werden gevolgt een getrouwde Vrouwe overspel begaan hebbende, verliest haar dote, *Nov.* 117. C. 8. en by gevolge ook het gene haar *stante matrimonio* van de Man geschonken is, ende verder *moribus nostris* alle het gene sy uyt kragte van huwelijkse Voorwaarden, ofte Costume deser Landen op, ofte aan de goederen

van haar Man soude konnen prætenderen. *Costum. van Antw. tit.* 41. *art.* 29. 30. *&c. Christin. ad ll. Mechlin. tit.* 2. *art.* 13. N. 11. 13. 14. *Groene. de legib. abrog. ad nov.* 117. C. 8. dat dewyle egter naar de opinie van treffelijke, ende geleerde Regts-geleerden sulcx geen plaats en heeft, als niet de Man, maar dessels Erfgenamen soude willen ageren, alsoo het ongelijk de Man door het overspel aangedaan geagt wordt dessels Erfgenamen niet te raken, *Duar. in l.* 15. *d. sol. matr. Ant. Math. de crim. l.* 48. *tit.* 3. *n.* 9. dat daarom de Erfgenamen van Pieter Bastiaansz Starre in hare Actie tegens de Vrouwe niet t'eenemaal gefundeert en zijn, dog dat egter alsoo sy d' opinie van andere Regtsgeleerde voor haar hebben dat sy de Vrouw tot een accoort souden konnen dwingen, en haar met een gedeelte van de nog resterende Maandt-gelden, als mede van het gene staande Huwelijk gewonnen is, en waar van sy anders uyt kragte van de gemeenschap hare helfte soude kunnen prætenderen, af-setten.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 24. Augusti 1658, ende was onderteykent,

A. Paats.

GEsien by ons onder-geschreven den Testamente van Cornelis Andriesz Cleywegh, ende Cornelia Pessers, in haar leven Egtnoten, gepasseert voor den Notaris Willem Nieupoort, en sekere Getuygen binnen Schiedam op den 3. October 1625, nog den Testamente gemaackt by den voorsz Cleywegh, ende Anna Adriaans Schouten, ende gepasseert voor den Notaris Adriaan van der Blok, ende sekere Getuygen binnen Delft op den 7. October 1655, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) op d'eerste vrage, dat de Erfgenamen van Cornelia Pessers, ingevolge, ende uyt kragt van den voorsz eersten Testamente geregtigt zijn tot de helfte van de goederen by den voornoemden Cleywegh metter doodt ontruymt, ende naar-gelaten, uytgesondert de Leen-goederen den selven Cleywegh na het overlyden van sijn Huys-vrouwe aanbestorven, ofte in plaatse van de aanbestorvene met believen van den Leen-heer gesubstitueert, gemerkt Leen-goederen in geen gemeynschap en komen, *Groot. introd. lib.* 2. *pars* 11. *Coren. cons.* 25. en dien-volgens dese Leen-goederen tusschen Cleywegh, ende d'Erfgenamen van Cornelia Pessers niet gemeyn geworden zijn, dewijl de gemeynschap tusschen Cleywegh, ende d'Erfgenamen van Cornelia Pessers, niet anders kan worden geconsidereert als een continuatie van de gemeynschap die'er is geweest tusschen Cleyweg, en Cornelia Pessers, dessels Huys-vrouwe.

Op

OP de tweede vrage gepræsupponeert zijnde dat Anna Schouten is geweest een By-sit van Cleywegh *quod est difficillime probatationis*, dat het niet vry en is van Contraversie, of het voorsz laatste Testament soude konnen bestaan, alsoo soodanigen bywoninge punibel is, ingevolge van het derde Articul van de politique Ordonnantie, insonderheydt ten reguarde van de Leen-goederen, en dat van wegen het Placcaat vanden vierden May 1655, Dog dat het egter geraden is soo voor de Vrienden van Cleywegh, als voor Anna Schouten over de voorsz quæstien met den anderen te transigeren, soo om de difficulteyt van het bewijs van de feyten, die in de voorsz quæstien sullen voorkomen, als om disputen over de capaciteyt van een Concubine om te erven van haar By-sit.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 25. September 1659, ende was onderteykent,

A. Paats, Carolus van Aller.

1. Die by Testamente niet mogen erven, of beuren, sijn Luyden die haar by de Vyanden onthonden, Ballingen, ende Banditen, Meester Symon van Leeuwen in sijn *Paratitula juris novissimi. lib.3. pars 3. §.21.*

2. Een Bastaard vermag te erven, ende moet ook erven, of *ab intestato*, of *ex Testamento* in de goederen van haar Moeder, ende alle andere collaterale Vrunden van 's Moeders zyde, maar niet van de Vader, 1. *pars conf. conf.* 91. maar hoe 't regt van alimentatie betreffende de Vader aan sijn Bastaard moet gepræsteert worden, siet daar van in 't selve Consultatie-boek de tweede Consultatie, ende binnen Leyden, ende Oudewater, yemandt wettelijke Kinderen hebbende, vermag een Speel-kindt niet meer als een vierendeel van een Kindts gedeelte te maken, keure van Leyde *Art.*116. van Oudewater *Art.* 178.

3. Bastaarden in Overspel gewonnen, hebben geen Regt van successie, 2. *pars conf. fol.* 505. *conf.* 265.

4. Overwonne Bastaarden mogen ook van hare Ouders nog directelijk, nog indirectelijk by Uyterste-Wille erven, ofte genieten, uyt-genomen dat by de geestelijke Regten (die hier inne werden gevolgt) toe-gelaten is deselven soo veel na te laten, waar uyt sy heur noodig onderhoudt souden kunnen bekomen, *Auth. ex complexu. C. de incest. nup. vid. Mæstert. de Just. ll. rom. l. 2. cap. 6. cap.* 5. *in fin. x. de eo qui duxit in matrim. quam poll. Costum.* van Antwerpen, *tit.* 45. *art.* 78.

5. Geestelijke Luyden, ende Huysen zijn van oudts verboden geweest by Testamente, ofte Uyterste-Wille ontilbaar goet te erven. Placcaat van den

20. Maart

20. Maart 1524, ende 16. October 1531. Hantvesten by Hertog Willem van Beyeren aan Amsterdam gegeven op den 4. November 1411. Placcaat van den 28. October 1446. Placcaat van den 6, Julij 1515, geregistreert in de Griffie van den Hove van Hollandt, in 't 2. Memoriaal-boeck van den Griffier Sandelijn, fol. 31. Siet verders *Groenew. de l. l. abrog. in l. 5. Cod. de S. S. eccles.*

6. Vooghden, ende Besorgers, ofte Bewint-hebbers van minderjarige Weesen goederen, der selver Vooghden Kinderen, Doop-heffers, Mans, ofte Wyven, By-sitten en mogen by Uyterste-Wille van den Minderjarigen niet genieten eenige ontilbare goederen, ofte yet waar door ontilbare souden werden beswaart. Placcaat van den 4. October 1540, *art.* 8. Siet verders *Sande l. 2. tit. 9. defin.* 19. 20. *Costum. van Antwerp. tit.* 46. *art.* 7. *consult.* van Hollandtse Regts-geleertheydt, 1. *d. cons.* 10. 114. *Groeneweg. in l.* 17. *C. de admin. tut. & in l.* 2. *C. de natur. lib.* dit verschilt van de beschreven Regten, *l.* 5. *l.* 31. *d. Donat. l.* 29. *l.* 49. *§.* 4. *d. de legat.* 3. Siet verders *peregrin. in jur. fisci l.* 2. *tit.* 2. Siet van By-sitten verders de vorenstaande Consultatien van d'Heer Meester Adriaan Paats wegen Anna Schouten, ende van Overspeelders wegen Pieter Bastiaansz Starre.

7. Mans die met een jonge Dogter oudt zijnde beneden de 20 Jaren, ofte Wijfs met een Jongman, oudt zijnde beneden de 25 Jaren, huwelijk, ofte trouw-beloften hebben aangegaan, sonder bewilliging van de Ouders, Magen, ofte Wethouders, mogen van hare Egt-genoten, ofte Ondertrouwden by Uyterste-Wille in 't minste niet genieten. Placcaat van den 4. October 1540. Siet *Sande l.* 4. *tit.* 4. *defin.* 5.

8. Ook en vermag een Notaris eenigh voordeel te genieten uyt, en in het Testament dat voor hem als Notaris werdt gepasseert, *l. divul.* 31. *ff. ad leg. Cornel. de falsis. Christin. vol.* 1. *decis.* 350. *&* 351.

9. Een Man, ofte Vrouw, haar begevende ten tweede, ofte vorder huwelijk met een Man, ofte Vrouw die Kinderen heeft van voorgaanden bedde mag by Uyterste-Wille van sijn tweede, of vorder Egt-genoot niet meer genieten dan een Kindts gedeelte, ende indien daar veel Kinderen zijn, ende 't een meer geniet dan het ander, soo mag den Egt-genoot niet meer genieten, dan het Kindt, dat minst geniet, *l.* 6. *hac. edictali. C. de secund. nupt. Sande l.* 2. *tit.* 2. *defin.* 4. *cum seqq. Novell.* 22. *C.* 27. Sulcx als by den Hoogen Rade op den 31. Julij 1620, mede is verstaan in de sake van Adriaan de Ruyscher, wonende ter Veer, Impetrant in cas d'appel contra Jacob Pietersz Gedaagde, ende op den 3. Junij 1634, tusschen Philippus de Backer soo hy procedeerde Gegyselde, ende requirant contra Anthonis Thijsz Gerequireerden. Siet *Cons.* ende advijs, *part.* 3. *cons.* 119.

10. Een Concubine werdt na Regten gehouden voor een infaam persoon, immers met soodanigen *nota & macula* geaspergeert, dat sy geen Erfgenaam geinstitueert mag werden by præferentie van Broeders, of Susters, het 3. deel der Consultatien, Consultatie 73.

11. Een Concubine en heeft geen Regt ter werelt tot de Goederen van haar overleden Pol, anders als tot de helft van soodanige Rente-brieven, ende goederen, die op haar beyder naam aangekoft, ofte beleydt zijn, ende is gehouden te betalen de geregte helfte van de schulden, by haar, ende haren Pol geljikelijk, ende op haar beyder naam gecontraheert.

Indien bleke, dat de Pol geprotesteert hadde tegens het aankoopen van Renten, of Goederen, op haar beyder naam gedaan, en heeft de Concubine geen regt tot de helft van soodanige goederen, ten ware sy doceerde deselve Penningen uyt haar prive, mede betaalt te zijn, 3. *pars consult. Consult.* 118.

Van INSTITUTIE, ende ONT-ERVINGE.

Wie is men by Testament noodtsakelijk gehouden te institueren, ende hoe verre?

Erstelijk zijn Ouders gehouden hare Kinderen te institueren, ende de Kinderen, indien sy geen Descendenten agter laten, wederomme hare Ouders, ende wederzijdts ten minsten in de legitime, ende dat by titule van institutie.

Vermogen dan Ouders hare Kinderen niet te ont-erven?

Neen, ten zy de selven een, of meer van dese naervolgende oorsake tot laste van hare Kinderen hebben, bestaande in 14. deelen, te vinden in *Novell.* 115. *Cap.* 3. Huyg de Groot in sijn inleydingh tot de Hollandtse Regts-geleertheydt, *lib.* 2. *pars* 18. ende Meester Karel van Aller in sijn Definitien *fol.* 278. & 279. ende moet in soodanigen Testament de reden van de ont-ervinge gestelt werden, waarom die geschiedt, ende moet 't selve gepasseert werden voor Notaris, ende twee Schepenen.

Ten eersten, indien een Kindt sijn Ouders geslagen heeft.

Ten tweeden, indien hy sijn Ouders een sware, ende oneerlijke injurie aangedaan heeft.

Ten derden, indien hy deselve in criminele saken beschuldigt heeft, uytgenomen in *crimen læsæ Majestatis*, want indien gevalle mag den Soon daarom niet ont-erft worden, vermidts soodanigen beschuldiginge strekt tot behoudenisse van de Republijke.

Ten

Ten vierden, indien hy met Quaadtwillige, ende Boosaardige, als een Quaadtwillige omgaat.

Ten vijfden, indien hy getragt heeft sijn Ouders met vergift, ofte op een ander manier te vergeven, ofte dooden.

Ten sesten, indien hy sijn Vaders Huys-vrouwe, ofte By-sit beslapen heeft.

Ten sevensten, indien een Soon ten laste van sijn Ouders in 't Civijl den Regter, ofte syne Ouders Vyanden yets aangebragt heeft, waar door sijn Ouders groote schade hebben geleden.

Ten agtsten, indien sijn Vader, of Moeder opgesloten zijnde in eenige gevangenisse hy deselve onder syne Borgtogte, ofte betalinge van de schult daar voren de selve in hegtenisse gestelt waren niet heeft willen verlossen, te weten, indien het in sijn magt geweest is.

Dog nopende de borgtogte deselve werdt verstaan alleen plaats te hebben in de Mans-personen van den naasten Bloede.

Ten negenden, indien de Kinderen hare Ouders met dreygementen, ofte anders hebben belet Testament te maken, want na date de Ouders gelegentheydt vindende om het Testament te maken, vermogen de selve Kinderen daaromme te ont-erven.

Ten thienden, indien de Kinderen met Guygelaars, Koorde-dansers, ofte Comediant-speelders mede spelen, ten zy de Ouders van de selve professie zijn.

Ten elfden, indien een Vader, ofte Moeder haar-lieden Dogter, ofte Kindts Dogter eerlijk heeft willen uythuwelijken, ende met huwelijkse goet naar advenant haar-lieden staat begiftigen, ende sy 't selve versmadende, liever een wulps, ende oneerlijk leven heeft willen leyden.

Dog indien de Vader, ofte Moeder, de Dogter meerderjarigh zijnde, haar belet hebben in een eerlijk Huwelijk te treden, ende de selve haar tot hoererye komt te begeven, ofte andersints tegen haar Ouders sin te trouwen, soo en vermogen de Ouders daaromme haar-lieden Dogter, niet te ont-erven, alsoo de Ouders mits 't belet van 't eerste huwelijk van alle soodanige inconvenienten selfs de *causa movens* zijn.

Ten twaelfden, indien Vader, of Moeder in rasernye, ofte groote siekte vervallen zijnde van hare Kinderen naar behooren niet en zijn versorgt.

Soo verre selfs, dat indien een vreemde siet Vader, of Moeder van syne Kinderen verlaten, den selven sieken Vader, of Moeder uyt mede-lyden van alles naar behooren versorgt, soo is hem geoorloft den Kinderen, ofte Erfgenamen *ab intestato* van den voornoemden Sieken wettelijk aan te doen seggen, dat sy hunne Ouders in hunne siekte te hulpe komen.

Ende indien de voorsz Kinderen, ofte andere Erfgenamen naar datum van soodanigen insinuatie aan hunne Ouders geen hulpe, ofte Procuratie hebben gepræsteert, ende bewesen werdt, dat den Vreemden op sijn eygen kosten soodanigen Vader, ende Moeder tot der selver doodt toe in syne Huysinge in alles heeft versorgt, dat indien gevalle soodanigen Vreemde selfs tegens de Dispositie van het Testament by den Overleden voor syne siekte, ofte rasernye gemaakt volkomen Erfgenamen van den Overleden werdt, werdende indien gevalle het Testament van de vorige institutie ge-evacueert, ofte ontlast, het resterende soo van Legaten, Donatien, als andersints, in sijn volle kragt blyvende.

Ten derthienden, indien de Ouders by den Vyandt gevangen zijnde, by de Kinderen (indien't in hare magt is) niet en werden gelost, ende indien den Gevangen in syne gevangenisse sterft, soo devolveert de erffenisse op de Kerke mede tegens de Dispositie van het Testament, by den overleden Gevangen voor den tijdt van syne gevangenisse gemaakt, dog blyven de andere Hooft-stucken van het Testament in sijn volle vigeur, ende sorteren volkomen effect, *Novell.* 115. *Cap.* 3. §. 13.

Ten veerthienden, ende laatsten, indien de Soon van een Christen, Turcx, Heyden, Joodts, ofte van een andere Gesinte, buyten de Christelijke Religie, geworden is.

Vermogen de Kinderen insgelijkx om sekere oorsake hare Ouders niet t'onterven?

Ja sy, in cas de Kinderen een van dese naarvolgende oorsaken ten laste van heur Ouders zijn hebbende, als namentlijk,

Ten eersten: Indien d'Ouders hare Kinderen in handen van de Magistraat hebben gelevert om gedoodt te werden, uytgesondert in't *Crimen læsæ Majestatis.*

Ten tweeden: Om de vijfde oorsake hier voren genarreert.

Ten derden: Indien de Vader te doen heeft gehadt met sijn Schoon-dogter, ofte sijns Soons By-sit.

Ten vierden: Om de negende oorsaak hier voren verhaalt.

Ten vijfden: Indien de Vader syne Huys-vrouwe, ofte sijn Moeder synen Vader eenig vergift ingegeven heeft, om die te doen sterven, ofte rasende te maken, want indien gevalle mag de Soon, ofte een Dogter haar-lieder Ouders, die sulcx begaan hebben, te ont-erven.

Ten sesten: Om de twaelfde oorsaak hier vorens van de Ouders verhaalt.

Ten sevenden: Om de agtste voorgaande oorsake.

Ten agtsten, ende laatsten : Indien de Sone van Christelijke Religie zijnde, syne Ouders, ter contrarie, van Turcxse, Joodtse, of Heydense Religie zijn. Alles te sien in *D.Novell.* 115. *Cap.* 4. Huyg de Groot, ende den voornoemden Meester Carel van Aller, *d. d. l. l.*

Mogen Ouders hare Kinderen, ende de Kinderen hare Ouders, omme meerder, of minder oorsake als hier voren ge-expresseert zijn wel ont-erven ?

Hier op dient tot antwoordt datse om geen minder oosaken malkanderen mogen ont-erven, maar wel om een grooter, vermidts 't gene om een kleynder oorsake geoorloft is, ook buyten twyfel om een grooter oorsake moet toegestaen werden.

Magmen sijn Susters, ende Broeders sonder oorsaak wel ont-erven ?

Ja men altijdt wel, uyt-genomen dat de ont-ervinge der selver in een *casus* nul, ende van onwaarden is, te weten, soo wanneer een Broeder sijn Concubine, ofte andere oneerlijk Vrouws, ofte Mans-persoon in sijn Testament tot Erfgenaam gestelt heeft.

Want indien gevalle vermogen de Broeders, ende Susters soodanigen Testament te quærelleren als inofficieus, niet jegenstaande d'ont-ervinge.

Wat moet een Vader, ofte Moeder om sijn Kindt, ofte een Kindt om sijn Ouders wettigh t'ont-erven in heur Testament specificieren, en noodtsakelijk stellen ?

Sy moeten eerstelijk in hen-lieden Testament d'oorsake stellen waaromme sy ont-erven.

Ten tweeden, moet de selve volkomentlijk by de Erfgenamen bewesen werden.

Want in gevalle geen oorsake van ont-ervinge in den Testamente gestelt is, ofte wel een oorsake, maar niet wettig, soo is het Testament *ipso jure* nul, ende en valt oversulcx geen quærele als inofficieus.

Ende in gevalle in het Testament een wettige oorsake gestelt zijnde, deselve nogtans by de geinstitueerde Erfgenamen niet en kan bewesen worden waaragtigh te zijn, soo is de ont-ervinge by sigh selven wel goedt, maar kan niet-te-min het Testament, als door quærele, als inofficieus gerescindeert werden.

Hoe moet men een Testament in de welke een expresse exhæredatie is gestelt revoceren ?

Niet anders dan by een gelijke solemnele Testamentaire Dispositie voor Notaris, ende twee Schepenen.

Hoe veelderhande Erfgenamen werden naar Regten bevonden?

Tweederley, als namentlijk,

1. *Ex Testamento.*
2. *Ab intestato.*

Wie moet men by Testamente noodtsakelijk tot Erfgenaam stellen?

In 't reguarde van de Ouders, hare Kinderen.

In 't reguarde van de Kinderen, hare Ouders, sonder descendenten komende te sterven, ende dat in de Legitime Portie ten minsten, die alleenlijk tusschen hen-lieden plaats heeft.

Wat is de Legitime Portie?

Een seste-part van den geheelen, ende een derde-part van de helfte des Boedels.

Kanmen de Legitime verbinden, of fideicommis *maken?*

Neen, maar moet altijdt los blyven.

Hoe salmen bewysen dat sig yemandt als Erfgenaam gedragen heeft?

Wanneer yemandt sigh immisceert in den Boedel, dat is, soo wanneer hy daar in gaat sitten, de Goederen verkoopt, doet verkoopen, verhuyrt, transporteert, vervreemt, over eenige Quæstien, of Processen, rakende den Boedel, transigeert, ofte ook eenige schulden betaalt, 't zy met aantellinge van Penningen, transport van eenige goederen, als andersints, of indien hy ook eenige schulden des Boedels inmaandt, ontfangt, ofte eenige goederen t'synen huyse behoudt, ofte ook eenigh gelt van Debiteuren des Boedels ontfanght, ende op diergelijcke manieren meer, onnoodigh meerder te verhalen.

Ende indien bewesen kan werden dat yemandt sulcx gedaan heeft, werdt verklaart voor Erfgenaam, moet daar voor gehouden werden, is het, ende blijft verbonden by gevolg voor alle schulden, ende lasten des Boedels.

Werdt gevraagt, of yemandt den Overleden doende begraven, en de doodt-schulden betalende, de erffenisse kan geseydt werden geadieert te hebben?

Hier op dient tot antwoordt, dat naar scherpigheydt van Regten soodanigen Persoon die noodtsakelijke kosten van begravinge doet, ende de doodt-schulden betaalt, de erffenisse wel niet geadieert en heeft, maar is, om alle securiteyts wille, beter, dat hy de betalinge agter laat.

Wie moeten de doodt-schulden betalen?

De universele als simpele geinstitueerde Erfgenamen *ex Testamento*, d'Erfgenamen *ab intestato*, ende d' Erfgenamen onder mandament van beneficie van Inventaris, maar geen Legatarissen.

Wat is ab inteſtato *geſegt?*

By verſterf, ſonder dat'er Teſtament gemaakt is, in des Overleden Boedel te ſuccederen.

Kan een Vader, of Moeder, Groot-vader, of Groot-moeder, of Kinderen wel ſtaat, en Inventaris ontgaan, niet jegenſtaande die in 't Teſtament verboden is?

Neen, maar moeten die, met eede beveſtigt, leveren, anderſints ſouden Ouders haar Kinderen, en Kinderen haar Ouders merkelijk kunnen bedriegen, ende verkorten, ſoo in de Legitime, als anders.

Kan yemandt de Cautie in Teſtament geremitteert werden, ſoo voor de Legitime, als Cautie uſufructuair?

Voor de Legitime Ja, dog ſoo die begon extraordinaris vermindert te werden, ende d'Ouders tot debouches, of anders mogten komen te geraken, moeten, ende kunnen geconſtringeert werden Cautie te ſtellen, ſchoon verboden.

Cautie uſufructuair Ja, en mag geen vermindering, of verkooping van de goederen gedaan werden tot ſchade maar wel tot bate.

Kan een Vrouw in Overſpel bevonden zijnde, haar Man uytlandigh weſende, Teſtament hebbende gemaakt, waar by ſy univerſeel Erfgenaam is geſtelt, den Man t'huys komende, het alſoo bevindende, komende te ſterven, het Teſtament metter doodt confirmerende, wel Erfgenaam van den Man zijn?

Neen, maar de Man het Overſpel vergeven hebbende, ja, ſiet daar van de naarvolgende *Caſus Poſitie*, ende advijs daar onder geſtelt.

CASUS POSITIE.

A. Ende B. egte Man, ende Vrouw den een den anderen d'eerſt-ſtervende den langſt-levende (reciproce) dat is over, ende weder over geinſtitueert, ende genomineert hebbende tot ſijn, ofte haar eenige, ende univerſele Erfgenaam, ende dat in, ende tot alle de goederen, ſoo roerende, als onroerende, Actien, ende Crediten, in, ende uytſchulden, die d'eerſt-ſtervende van haar beyden metter doodt ontruymen, ende naar laten ſal, egeen van dien uytgeſeydt, 't zy waar die gelegen, ofte van wien die gekomen ſouden mogen weſen, ende dat omme alle de ſelven by de langſt-levende van hun beyden geaanvaart, ende eeuwiglijk, ende erffelijk behouden te werden ſonder tegenſeggen van yemanden, breeder vermogens heur-lieden Reciproqueel Teſtament, ende Uyterſte-Wille daar van voor Notaris, ende Getuygen gemaakt, gepaſſeert, ende by de voorſz A. metter doodt geconfirmeert.

't Is nu sulcx, dat de voorsz A. zijnde in sijn leven geweest een Zee-varentman van deser Stadt naar Italien is getrocken, in sijn uytreyse heeft B. in onegt vleeselijke conversatie gehadt met D. na welcke vleeselijke conversatie sy van Kinde is komen te verlossen, haar voorsz Man A. nog uytlandig zijnde, t'huys komende, ende vernomen hebbende de voorsz oneerlijke conversatie, noemt haar egter Lieste, deselve met eenen omhelsende, ende kussende, ende ders seggende jegens haar, in gevalle ik mijn mede niet en hadde vergrepen, en te buyten gegaan, dewijl ick uytlandig ben geweest, ick soude wat anders gedaan hebben, maar nu kan ik niet, latende sijn voorsz Testament in sijn volle kragt sonder eenige de minste veranderinge.

Quæritur.

Of de voorsz B. niet moet zijn, conform 't voorsz Testament, niet jegenstaande 't narrê verders in de voorsz *Casus Positie* gecompræhendeert, universele Erfgenaam van A. haer overleden Man Zaliger?

GEsien by mijn onder-geschreven de boven-staande *Casus Positie*, ende gelet op het *Quæritur* daar onder gestelt.

Dunkt (onder correctie) alhoewel de voornoemde B. haar gedurende haar overleden Mans A. absentie in Overspel heeft vergrepen, ende van een overwonnen Bastard Kindt is verlost, dat egter de voornoemde B. uyt kragte van den Testamente, by A. haren Man gemaakt, ende waar inne sy *universalis hæres* is geinstitueert, vermag de erffenisse hares overleden Mans aan te vaarden, ende haar *justo titulo*, *idque valide* Erfgenaam van den selven te fonderen, sonder dat hier tegens de *Communis D. D. opinio* in consideratie komt, dicterende *quod Testameutum ad utilitatem adultero factum ab ea qui carnaliter eam cognoverit sit nullum ut apud Christin. latißime, vol. 1. decis. 200. per tot. & D.D. ibid.* geconsidereert, sulkx soude plaatse hebben indien de gene, met welke sy gedurende haar Mans reyse, en absentie geconverseert heeft, by haar was geinstitueert, gelijk uyt verscheyde exemp'len *in ipsißima decisione* verhaalt, klaarlijk te blijken is, maar geensints in *casu quo maritus propriam instituit uxorem, qua adulterium cum altero commiserit*, waar jegens mede niet en doet, datmen na Regten soude willen argumenteren *ex communi regula juris, quod videlicet ab initio, vel quocumq; temporis momento vitiosum est, tractu temporis non posse convalessere*, hier uyt argumenterende, alsoo de Vrouwe B. door 't voornoemde Overspel, *tanquam indigna hæreditate mariti privatur ipso jure* dat van die tijdt af *per jura civilia* de erffenisse niet soude hebben kunnen gemaakt blyven, ofte de institutie van erffenisse geappliceert op B. syne overspelige Vrouw, ende sulcx al schoon hy A. het Testament niet verandert heeft, dat egter 't selve namentlijk, d'institu-

ſtitutie, voor ſoo veel B. daar inne begrepen is ſoude zijn gekomen geweeſt te corrueren, ende *per tractum temporis* niet ſoude kunnen reconvaleſceren, aanſchouw genomen het voornoemde præſuppooſt (dat een Vrouwe Overſpel begaan hebbende, ende by haar Man geinſtitueert zijnde, ſoo hy geene actie inſtitueert, maar ſig ſtil houdt haar niet accuſerende, ende in ſyne gemaakte inſtitutie volhardende) voor eerſt onwaaragtigh is, ende in allen gevalle dat de R. J. (in cas ſubject) niet en is applicabel dan wel in *caſibus, quibus aliquis teſtamento præteritus, qui neceſſario hæres inſtitui debuerat, & poſt teſtamentum conditum prædefunctus fuerit ante Teſtatorem, & ſimilibus*, daar in tegendeel *caſu noſtro* is een *perfecta diſpoſitionis extremæ continuatio & perſeverantia*, immers, ende in gevalle men na Regten ſouden willen diſputeren of ſulcx in cas ſubject is een *perſeverantia, & continuatio diſpoſitionis* van geſeyde A. des ſulcx buyten diſpuyt is, ſoo ſoude in allen gevalle Parthyen *Luce clarius* moeten bewyſen, dat den ſelven A. wel heeft willen ſijn Teſtament veranderen, maar door d'een of d'ander daar inne belet is, ofte dat hy yets gedaan, ofte geſproken hadde, daar door men konde verſtaan, dat hy niet geſint was d'erffeniſſe aan B. ſijn Vrouw te laten volgen, *Arg. l. 9. ff. de his quæ ut indign. aufer.* behalven dat ſulcx al volmaaktelijk beweſen waar 't ſelve niet en ſoude releveren *conſiderato quod hic ſit evidens conciliatio inter* A. & B. ten opſigte hy A. *poſt adulterium commiſſum* B. heeft genoemt ſijn Lieſte, de ſelve omhelſende, *& oſculo pacis ſalutans*, 't welk tuſſchen twee Egtgenoten buyten alle controverſie voor een volmaackte reconciliatie werdt gereputeert, te meer om dat na Regten om ſeer pregnante conſideratien ligtelijck reconciliatie werdt gepræſumeert, hoe veel te meer *ex aperto facto, & verbis*, gelijck in deſen is het woordt Lieſte, ende de kus aan haar gegeven, welke ſoo wel *in foro conſcientiæ* als *civili pro conciliatione inter conjuges præſertim* werdt gequalificeert, ende gerecipieert, *& quod magis ad hoc, ut prædicta caſu noſtro vere dicantur reconciliationes* blijkt, ofte werdt gepræſupponeert, *ex caſus Poſitione* de eygene confeſſie van de voornoemde A. dat namentlijk hy buyten 's Landts zijnde, ſigh in *ſimili peccato* heeft vergrepen, in welken gevalle *delictum cum delicto, vel peccatum cum peccato inter conjuges* wert gecompenſeert, *nec uni aut alteri ulla minima competit actio, & conſiderantur invicem ejus ſtatus, ac ſi nuſquam talo quid commiſſum fuiſſet. Chriſtin. ad ll. municip. tit. 2. art. 13. num. 16. vide etiam Boer. deciſ. 338. num. 7.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 13. April Anno 1656, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

Wie by Testamenten niet beuren mogen, en beuren mogen is hier vooren ten deele aangewesen, dog siet verders daar van den voornoemden Meester Karel van Aller in sijn Definitien folijs 306. 307. 308. & 309. ende Huygh de Groot in sijn inleydingh tot de Hollandtse Regts-geleertheydt, *l.* 2. *pars* 16.

Vader, ende Moeder Testament gemaakt, ende de langst-levende tot universele Erfgenaam geinstitueert, ende den selven belast hebbende met alimentatie tot der Kinderen mondigen dage, of huwelijken State, den Testamente by een van beyden metter doodt bevestigbt zijnde, is den selven langst-levende genoodtsaakt, ende gedwongen Erfgenaam te moeten zijn, ende 't Testament naar te komen, niet tegenstaande veel, of weynig middelen hebbende?

Neen, maar mag het selve abandonneren, ende de eene helft van sijn goederen naar hem nemen, ende de wederhelft aan de Kinderen laten volgen, in sulker voegen is hy, of sy van de last in den selven Testamente begrepen gelibereert, ende ontslagen.

Ende moeten de selve Kinderen de goederen by haar langst-levende Vader, of Moeder verteren, of de Renten van dien in 't geheel, of ten deel, na dat die groot zijn, ten ware pregnante redenen ter contrarie konde dienen.

Vermagmen de Heeren Wees-meesteren, ende de Wees-kamer by Testamente de selve te secluderen?

Ja, ten ware by geoctroyeerde Ordonnantien, ofte Placcaten van de Hooge Overigheydt het selve ware verboden.

Gelijk binnen Middelburgh, ende Ziericzee in Zeelandt de Wees-kamer niet en mag werden gesecludeert, ten zy met speciaal consent van Burgermeesteren, ende Schepenen, alvorens 't selve met behoorlijk Request versogt zijnde.

Ja dat meer is binnen Utregt vermagmen geen Testament te maken, laat staan eenige seclusie te doen, dan met speciaal Octroy. Siet hier van de 125. Consultatie in het 3. deel der Consultatien.

Dog binnen de Stadt Rotterdam, meer andere Steden, ende Plaatsen vermagmen Wees-meesteren, ende de Wees-kamer te secluderen.

Ook den Voogden eedt aan Testamentaire Voogden te remitteren, welken Voogden eedt Vader, ofte Moeder niet behoeft te werden geremitteert, ook niet de langst-levende Man, of Vrouw, alsoo die 't selve Regt *secundum jus* absolutelijk is vergunt, ende toekomt.

Staat

Staat te considereren, dat ter Wees-kamer binnen Rotterdam wert gesustineert, dat de Heeren Wees-meesteren vermogen, ende hebben te disponeren over den Voogden eedt, waar op tot antwoordt dient, deselve by Testamente geremitteert zijnde, in geenderhande manieren, ten ware de Testamentaire Voogden overleden wesende, anderen by Wees-meesteren wierden geordineert, ende be-eedight, egter de Wees-kamer blyvende gesecludeert. Want indien men de Wees-kamer vermag te secluderen, soo vermag men ook den Vooghden eedt te remitteren, ten ware het by contrarie geoctroyeerde Ordonnantien, ofte Placcaten bleke.

Ook vermagmen by Testamente, by af-sterven van een van de Vooghden de langst-levende Voogd te authoriseren, by Acte Notariaal, een ander in des afgestorvens plaatse te mogen surrogeren, met gelijke remissie van den Voogden eedt, ende dat gedurende van d'een op d'ander, ter tijdt de Minderjarigen tot mondigen dage, of huwelijken State sullende wesen gekomen.

Wyders vermagmen by Testamente de Vooghden, of Executeuren te authoriseren, omme d'onroerende Goederen des Boedels *sine ullo decreto judicis*, te mogen verkoopen in't openbaar, of onder de hand, gifte-brieven, ende transporten daar van te verlyden, ende met de Penningen daar van procederende te handelen, ende beleggen, wes sy-lieden in conscientie bevinden sullen te behooren, sonder daar van gehouden te zijn aan yemandt ter werelt te doen eenige rekeninge, bewijs, of reliqua, dan aan elkanderen, ende de Minderjarigen tot mondigen dage, of Huwelijcken State sullende wesen gekomen.

Staat nog verders te considereren, of by Testamente d'Heeren Wees-meesteren, ende Wees-kamer gesecludeert zijnde, door een Stadt in 't particulier sonder Octroy van de Hooge Overheydt de selve seclusie vermag te derogeren, te niete te doen, ende de Wees-kamer daarinne te trecken?

Wat hier van zy werdt een yder te bedenken gegeven de ernstige wille van den Testateur, de authoriteyt van de Hooge Overheydt, ende souveraine van de Landen, onvermindert het respect van haar Ed: Groot-agtb. van yder Stadt in 't particulier.

Voor Notaris, ende Getuygen gepasseert zijnde Testament, Codicille, Huwelijkse Voorwaarde, ofte eenige andere Actens, waar in de goederen gemaakt zijn subject restitutie, wat moet den Notaris doen?

Hy moet agter de Grossen van soodanige Instrumenten, of Actens stellen. Nota. Desen ter Griffie bekent te maken, om aldaar behoorlijk te werden geregistreert, als gemaakt zijnde restitutie subject, in conformite van het Placcaat van den Jare 1624 den 30. Julij, by de Ed: Groot-mog: Heeren

Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt ge-emaneert over de goederen, die by Testamente, &c. restitutie subject zijn.

Vader, of Moeder een van beyden overleden wesende, ende 't bedde gescheurt zijnde, moet de langst-levende Vader, of Moeder haar Kinderen ab intestato *succederen?*

Neen, siet daar van klaar de politijcque Ordonnantie Articul 26. ende dese naarvolgende Consultatie.

CASUS POSITIE.

A. Weduwenaar van wylen B. heeft by de selve B. verwekt twee Kinderen, zijnde der selver Kinderen Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Vaders zyde nog in 't leven, soekende een van de voorsz twee Kinderen van dessels goederen by Testamente te disponeren, ende in alle hare naar-te-latene goederen tot haar eenige Erfgenaam te institueren haar voornoemde Vader A. alhoewel het een volle Suster, ende halve Broeders, ende Susters in 't leven heeft, die nevens het selve Kindt, de voorsz A. ende Groote-vader, ende Groote-moeder woonen onder het Schependoms Versterf-regt.

Quæritur

Of het voornoemde Kindt haar voorsz Vader A. alle dessels goederen vermag te maken sonder haar voorsz Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Vaders zyde te institueren in de Legitime Portie? ende sonder Testament overlydende, wie d'Erfgenamen van 't voorsz Kindt *ab intestato* zijn, of de voorsz Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Vaders zyde, dan desselfs voorsz volle Suster, ende halve Broeders, ende Susters?

Ten tweeden, Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Vaders zyde ontbrekende, ende Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Moeders zyde in 't leven wesende, of het voorsz Kindt alle hare goederen aan haar voornoemde Vader A. by Testamente vermag te maken, sonder dessels voorsz Groote-vader, ende Groote-moeder van 's moeders zyde te institueren in de Legitime Portie? ende *ab intestato* komende te sterven, wie tot des Kindts Erfgenamen *ab intestato* souden moeten werden erkent, of den Groote-vader, ende Groote-moeder van 's Moeders zyde, dan dessels volle Suster, ende halve Broeders, ende Susters?

Ge-

GEſien by my onder-geſchreven de voorenſtaande *Caſus Poſitie*, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat een van beyde de Kinderen, willende by Teſtamente van ſyne goederen diſponeren wel vermag de Vader te inſtitueren, ſonder aan Groot-vader, ende Groot-moeder te laten eenige Legitime Portie; wyders dat het ſelve Kindt alhier tegenwoordigh ſtervende ſonder Teſtament, nalatende de Magen, by de voorſz *Caſus Poſitie* gemelt, geen andere Erfgenamen *ab inteſtato* ſoude hebben, als haar volle Suſter, mitſgaders haar halve Broeders, ende Suſters, indien deſelve het Kindt van de Beſtorve, dat is, van 's Moeders zyde beſtaan; om dat de Vader wordt uytgeſloten uyt oorſake dat het bedde geſcheurt is: verders Groote-vader, ende Groote-moeder van die zyde niet alleen, om dat ſy het Kindt van die zyde beſtaan, maar ook om dat ſy het Kindt ſchoon van d'ander zyde beſtaande, door Broeders, ende Suſters worden uytgeſloten.

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen laatſten Martij Anno 1666., ende was onderteykent,

A. Paats.

Dog ſtaat te letten, en conſidereren, dat dit geen plaats heeft binnen Haarlem, Leyden, Amſterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuyſen, Edam, VVoerden, Naarden, Munnickendam, Medenblik, Muyden, ende Purmerende, &c. Maar ter contrarie Vader, of Moeder, een van beyden ontbrekende, ſal de langſt-levende Vader, of Moeder voor de eene helfte, ende de Suſters, ende Broeders, 't zy heele, of halve, ende der ſelver Kinderen, ende Kindts-kinderen by repræſentatie te ſamen komen tot des Overledens geheele erffeniſſe, ſiet daar van 't Placcaat op 't ſtuk van de ſucceſſien *ab inteſtato* agter de voorſz Politijcque Ordonnantie ſtaande, *Art.*3.

Wat verſchilt het Aaſdoms van het Schependoms Regt, ende waar wert 't een, ende waar wert 't ander gebruykt?

Siet daar van het agterſte van de Inſtructie van den Hove van Hollandt, Zeelandt, ende Vrieſlandt agter de Sententie van Keyſer Carel, roerende het Stapel-regt der Stede van Dordregt, ſtaande, beginnende Inſtructie van 't Aaſdoms, ende Schependoms Regt. Huygh de Groot *lib.* 2. *pars* 28. ende 't Hollandts Verſterf-regt agter den voornoemden de Groot ſtaande, mitſgaders deſe drie naarvolgende Advyſen.

Om Schriftelijk te ondervragen.

1. OF den Testateur niet gehouden is, vermidts sijn laatste Descendent overleden is, Staat, ende Inventaris te geven, om te sien, of de Kinderen hare regte Legitime is bewesen?

2. Of syne Kinderen hare regte Legitime by den Testateur, ende Testatrice op haar overlyden bewesen is?

3. Of het Aasdoms-regt alhier kragt heeft ter plaatse alwaar 't Schependoms-regt in observantie is, en niet het Aasdoms?

4. Of den Gelegateerde, des overledens Testatrices Broeder, niet verder, of meerder kan trecken, als de vijf-en-twintig hondert guldens in haar laatste Uyterste-wille aangeroert?

5. Of de alimentatie van de Kinderen, die de Testatrice naar-gelaten heeft nevens d'opvoedinge niet in 't geheel, of ten deele soude succederen op des Testatrices Broeder?

6. Of haar halve Broeder Pieter kan, ofte mag al, ende geheel, of sijn Descendenten van alle erffenisse uytgesloten werden?

7. Of men niet mag eyschen de Acte van den Testateur van sijn Huwelijkxse Voorwaarde nu op sijn tweede Huwelijk aangegaan, omme te sien, of hy sijn Kinderen daar inne niet meer heeft gegoet, als by sijn laatste Uyterste-wille?

8. Of 't Regt van de Legitime den Gelegateerde toe komt? soo ja; of ook als dan de vijf-en-twintigh hondert guldens by Legaat in haar Uyterste-wille gemaakt, oock in wesen blijft, dan of de Legitime Portie alleen effect sorteert, nevens de alimentatie, ende uytsetting?

9. Of niet kan ge-eyscht werden den staat van haar ingebragte goederen op 't aangaan van 't Huwelijk van den Testateur?

10. Of de Legitime Portie by den Testateur niet en was voldaan volgens den staat, ende goederen van den Boedel, die de Testatrice heeft na-gelaten, of als dan 't Testament kragtig is?

11. Of 't Schependoms-regt, ende Aasdoms-regt te gelijk in een Uyterste-wille kan standt grypen?

12. Of yemandt by Testament in Schependoms-regt kan disponeren, dat Aasdoms-regt daar plaats sal hebben, als de Testateuren in Aasdoms-regt geen vyer, en ligt en hebben gehouden?

GEsien by ons onder-geschreven de vragen aen desen annex, mitsgaders Copye van den Testamente, waar uyt de selve vragen zijn geformeert;

Dunkt (onder correctie) op de vragen betreffende de verkiesinge van het Aasdoms Versterf-regt by den voorsz Testamente gedaan, mitsgaders het Regt van de Legitime Portie, nademaal de selve verkiesinge niet alleen by Huwelijckse Voorwaarden, ende Vertigtinge, maar ook by Uyterste-wille mag werden gedaan, *Groot. Inl.* 25. *cap.* 29. *num.* 6. dat daarom by de langst-levende (hoewel de voorsz verkiesinge heeft seer choquante byvoeselen) met plausible redenen sal konnen werden gesustineert, dat hy uyt kragt van de voorsz verkiesinge is Erfgenaam van sijn Kindt, ook selfs ten reguarde van de Legitime Portie, ende dat hy midts dien niet gehouden en is aan sijn Huys-vrouws Vrienden te leveren Staat, ende Inventaris van den Boedel, ook datter de Vrienden niet aan gelegen en is, of de Kinderen in hare Legitime zijn verkort geweest, of niet, maar dat de Broeder van de Testatrice sigh soude moeten vergenoegen met het Legaat van vijf-en-twintigh hondert guldens, dog indien de voorsz Verkiesinge niet en soude konnen bestaan (gelijck het selve niet en is buyten alle controversie,) dat in sulcken gevalle de langst-levende gehouden soude zijn te leveren Staat, ende Inventaris van den gemeynen Boedel, soodanigh die was op het overlyden van syne Huys-vrouwe, ende daar uyt aan sijns Kindts Erfgenamen te laten volgen de Legitime Portie, in welke Legitime des Testatrices halve Broeder mede (dog met een halve handt) soude moeten deelen; ende soude in sulcken gevalle het Legaat van vijf-en-twintig hondert guldens niet te passe komen, gelijk mede in geenigen gevalle d'alimentatie, ende uytsettinge; zijnde verders geraden voor d'Erfgenamen van het Kindt ten reguarde van de controversie, die in de voorsz sake is, met den langst-levende te accorderen.

Op de tweede Vrage, dat niet geweten kan worden, of de Kinderen by den opgemelten Testamente in hare Legitime Portie zijn verkort geweest, als uyt den Staat van de goederen, ende schoon de selve verkort souden mogen geweest zijn, dat sulcx het Testament niet kragteloos en maakt, maar dat alleen geageert soude konnen werden tot supplement van de Legitime, waar mede ook de eerste vrage voldaan is; Ende wat aangaat de begrootinge van de Legitime, indiender op het overlyden van de Testatrice minder als vijf Kinderen zijn geweest, dat in sulken gevalle de Legitime soude zijn een derdepart in de goederen van de Testatrice, ofte een seste in den gemeynen Boedel, ende indiender vijf, of meer als vijf Kinderen zijn geweest, dat als dan de Legitime soude zijn de helft in de goederen van de Testatrice, of een vierde in den gemeynen Boedel.

Op

Op de seste vrage, indien de voorsz Verkiesinge van het Aasdoms-regt soude konnen bestaan, dat in sulcken gevalle de Testatrice haar halve Broeder heeft konnen uytsluyten, ende dat hy door de Verkiesinge uytgesloten is.

Op de laatste vrage, dat Aasdoms, ende Schependoms-regt ten verscheyde respecte souden konnen plaats hebben.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 21. April 1665, ende was onderteykent,

A. Paats, G. V. Berkel.

GEsien by den onder-geschreven het boven-staande Advijs, ende de Testamentaire Dispositie daar inne gementioneert:

Dunkt (onder correctie) omme de redenen, ende motiven daar by gededuceert, by de Heeren Consulenten wel geresolveert te wesen, mijn oversulcx daar mede conformerende.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 8. Mey 1665, ende was onderteykent,

R. V. Limborgh.

GEsien by den onder-geschreven de Testamentaire Dispositie op den 15. Februarij 1664, voor Notaris, ende Getuygen gepasseert by wylen Cornelis Rees, ende by Aaltgen Verdonk egte Luyden, gewoont hebbende tot Rotterdam, mitsgaders seker schriftelijk Advijs op eenige daar ontrent voorgestelde vragen gegeven by de Heeren , ende Meesteren A. Paats, ende G. V Berkel, ende gelet op de vragen den onder-geschreven voor-gehouden.

Dunkt (onder correctie) by de voor-genoemde Heeren Consulenten seer wel, ende juridice geadviseert te zijn.

Want aangaande de eerste Quæstie, namentlijk, of de Verkiesinge van het Aasdoms Versterf-regt soude impliceren *fideicommis*, of niet, dien-volgende: of die gene voor den welken alsulcken Versterf-regt werdt verkosen, 't selve in reguarde van de Legitime Portie soude konnen tegen-spreken, is seer circumspectelijk geantwoordt, deselve vrage niet te zijn buyten alle controversie, want indien, het vry stonat te argumenteren *a pupillari substitutione* tot de Verkiesinge van 't Versterf-regt, (gelijk beyde die Dispositien by na van een, ende deselve nature, effect, en operatie zijn, ende maar alleen daar inne onderscheyden, dat in de eerste de electie van de Erfgenaam deflueert, *ex pura voluntate testatoris, nulla lege id dictante*, ende in de tweede de Wille van den Testa-

Testateur sigh bindt, en vast maakt aan de Weth die hy komt te verkiesen,) soo soude de voorsz Verkiesinge gehouden moeten werden voor een *fideicommis*, ende sulckx ten reguarde van de Legitime Portie geen standt konnen grypen.

Maar nademaal het argument *a pupillari substitutione* tot de voorsz Verkiesinge van 't Landt-regt sijn swarigheden soude vinden, ende ook in der daadt in de selve Verkiesinge niet en is soodanigen Verbandt, ofte Gravamen waar van in *l. omnino.* 30. *en l. quoniam in prioribus* 32. mitsgaders in *Auth. novissima de inoffic. Testam. aliisque Legibus* werdt gesproken, ende waarom de Erfgenamen in de Dispositie soo *inter vivos*, als *mortis causa* soude wesen gepræjudiceert, soo soude verre de plausibelste opinie zijn dat, in cas subject, de Legitime Portie den Vader, als *ab intestato* Successeur van sijn Kindt, is competerende, gelijck ook Grotius door de voorsz redenen gepermoveert schijnt te zijn om den aftrek van de voorsz Legitime in de Trebellianique Portie in de voorsz Verkiesinge van 't Landt-regt geen plaats te doen hebben, *Lib.* 2. van sijn Inleyding *Cap.* 29. *num.* 6.

Waar by nogh komt dat het een generaal, ende als een gecanoniseert gebruyk is dat by Huwelijckse Voorwaarden soodanige Verkiesinge *cum effectu* kan geschieden, *ut notat Neostad. de pact. antenupt. observ.* 2. welke Huwelijkse Voorwaarden nogtans, *sicut nec aliæ donationes in præjudicium Legitimæ* konnen werden opgeregt, tot een byna concludent argument, dat de Legitime Portie door de Verkiesinge van't Landt-regt niet verstaan en wert eenige præjudicie te lyden, ende aangaande de verdere vragen zijn de Poincten (onder verbeteringe, als voren) buyten alle dispuyt.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 2. Junij 1665, ende was onderteykent,

P. Burgersdijk.

GEsien by den onder-geschreven de simpele Copye van de Testamentaire Dispositie by Cornelis Rees, ende Aaltgen Verdonk, in haar leven te samen egte Luyden, in de Stadt van Rotterdam op den 15. Februarij 1664 opgeregt, ende gelet op de vrage daar uyt geproponeert;

Dunkt (onder correctie) nademaal uyt de voornoemde Testamentaire Dispositie consteert, dat de opgemelte Testateur, ende Testatrice hare Kinderen alleen hebben geinstitueert in hare Legitime Portie, ende dat de eerst-stervende van hen beyden den langst-levende schargeert, omme daar voor aan de voorsz Kinderen uyt te reyken eens een somme van vier duysent guldens, ende dat geseydt werdt, dat met de voorsz vier duysent guldens de gemelte Kinderen

deren hare Legitime Portie niet ten vollen soude zijn gelaten, als mede dat de voorsz Kinderen beneden haar jaren sonder van hare goederen te konnen testeren na de voorsz Aaltgen Verdonck hare Moeder in de Stadt van Rotterdam overleden zijn : dat d' Erfgenamen *ab intestato* van de voorsz Kinderen van 's Moeders zyde bevoeght zijn, omme van den voorsz Cornelis Rees , soo hy nogh in het leven is , ofte andersints van syne Erfgenamen te eysschen Staat, ende Inventaris van den Boedel, soodanigh deselve is geweest ten tyde van het overlyden van de voornoemde Aaltgen Verdonk, omme, deselve by hen-luyden zijnde gesien, ende ge-examineert, daar uyt als dan te konnen weten of de voornoemde Aaltgen Verdonck hare Kinderen met de voorsz vier duysent guldens in plaatse van hare Legitime Portie heeft konnen af-setten ; ende dat de voorsz Erfgenamen *ab intestato* van de voorsz Kinderen, bevindende den voorsz Boedel sterker geweest te zijn ; regt hebben omme te ageren *ad supplementum Legitimæ* ; ende dat sy-luyden buyten contradictie geregtigt zijn, omme als Erfgenamen *ab intestato* van de voornoemde Kinderen te trecken alle het gene bevonden sal werden de voorsz Kinderen over hare voornoemde Legitime Portie in het Moederlijke goedt te competeren ; sonder dat daar tegen doet dat den voorsz Testateur, ende Testatrice by haar voorsz Testament verklaren, haar beyder Uyterste-wille te wesen, dat by soo verre alle hare Kinderen voor der selver mondige jaren, ofte Huwelijken State quamen aflyvigh te werden sonder van hare goederen by Uyterste-wille gedisponeert te hebben, dat indien gevalle, alle het gene, daar inne hare Testateuren Kinderen zijn geinstitueert met volle regt van eygendom sal moeten komen, ende succederen op de langst-levende der Testateuren, volgens het Aasdoms-regt ; dewyle volgens Regten de Kinderen kunnende werden geinstitueert in haar bloote Legitime Portie ; ook volgens Regten de voorsz Legitime niet kan werden beswaart, sulcx dat op de voorsz Kinderen, hare Moeder zijnde overleden, de Legitime in soodanigen maniere is gekomen ; dat de selve naar het overlyden van de voorsz Kinderen moet succederen, volgens het Regt van de plaats daar inne de voorsz Kinderen overleden zijn, ende niet volgens het Aasdoms-regt in het voorsz Testament uytgedrukt, om dat de Ouders geen magt en hebben omme te disponeren van de Legitime Portie van hare Kinderen : alsoo deselve Portie de minste is daar inne de Ouders hare Kinderen kunnen institueren, ende daar omme ook wel reden is, dat het effect van dien buyten hare magt blijf-, ende het Regt volgt van die plaats, daar het selve by het overlyden van soodanige Kinderen komt te vervallen ; dan by soo verre de voorsz Legitime Portie van de voorsz Kinderen hen-luyden is geassigneert geweest op Landen, ofte vaste Goederen, gelegen onder het Aasdoms-regt ; soo souden de Vrienden van 's Moeders zyde

zyde geen Regt van ſucceſſie hebben tot de voorſz Goederen; te weten, ſoo de Vader ten tyde van het overlyden van de voorſz Kinderen nog in het leven is geweeſt; maar ſoude de voorſz Legitime Portie als dan gedevolveert zijn op de voorſz Vader; alſoo vaſte goederen ſucccederen *ſecundum jus loci.* Ende notoir is, dat ter plaatſe daar het Aaſdoms-regt vigeert, de Ouders van de Kinderen erven.

Aldus geadviſeert in 's Gravenhage den 26. Auguſti 1665, ende was onderteykent,

Juſtinus Colijer.

VAN DE COLLATERALE LINIE, ende hoe verde het Regt van Repræſentatie in deſelve plaats heeft?

VOlgens de Politijcque Ordonnantie in Hollandt, *art.* 28. niet verder dan tot Broeders, ende Suſters kindts-kinderen, ende Oomen, ende Moeyen Kinderen incluſive, ende alle verdere Collaterale Vrunden den Overleden naaſt in grade, ende maagſchap beſtaande, ende even na zijnne, ſullen by gelijke gedeelte hooft voor hooft erven, uytſluytende alle verdere van Grade, ende Maagſchappe.

Nota. Dit is tot in den vierden grade incluſive.

Dog binnen Rotterdam alleen heeft 't Regt van Repræſentatie in de Collaterale, ofte van ter zyde komende Linie, twee graden verders plaats (als by de Ordonnantie op 't ſtuk van de Policie, Succeſſien, ende andere by de Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, repræſenterende de Staten van den ſelven Lande in den Jare 1580 ge-emaneert) geſtatueert is, ende dat ſoo wel ten aanſien van de Collateralen komende van Oudt-oomen, ende Oudt-moeyen, Item, van Over-oudt-oomen, ende Over-oudt-moeyen, ende vorder klimmende Collateralen als Oomen, ende Moeyen, Item, van Broeders, ende Suſters, dog elk op ſulken ordre als de voorſz Politijcque Ordonnantie is medebrengende, ende anders niet,) blijkende by de Geoctroyeerde Ordonnantie van de Ridderſchap voornoemt, op 't ſtuk van de Collaterale, ofte van ter zyden aankomende Succeſſien, ofte beſterffeniſſen, van dato den 23. December 1604 ge-emaneert, ende ter peuye voor 't Raadthuys van Rotterdam voorſz, naar voorgaande klocken-geſlagh, gepubliceert den 21. Junij 1605, luydende de ſelve Geoctroyeerde Ordonnantie van woorde te woorde als volgt.

ORDONNANTIE

Op't ſtuck van de Collaterale, ofte van ter zyden aankomende Succeſſien, ofte Erffeniſſen, den Poorteren, ende Inwoonderen der Stede van Rotterdam, mitſgaders den Ingeſetenen van den platten Lande van Schielandt, by de Heeren Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, Geoctroyeert voor een eeuwigh Regt, den 23. *December in den Jare Anno* 1604.

DE Ridderſchap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, repræſenterende de Staten van den ſelven Lande: *Doen te weten.* Alſoo Burgermeeſteren, ende Regeerders der Stede Rotterdam, in den name, ende van wegen der ſelver Stede, ende d'Ingeſetenen van dien, ons vertoont hebben, dat ſekere jaren geleden, belieft hadde den Burgermeeſteren, ende Regeerders der Steden Haarlem, Leyden, Amſterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuyſen, ende andere van den Noorderquartiere van Hollandt, aan ons te verſoeken ſekere Ordonnantie op't ſtuk van de Succeſſien *ab inteſtato*, in veel Poincten diſcreperende van de ordre onſer Ordonnantie van den Jare vijthien hondert, ende tagtentig, op't ſelve ſtuk gemaakt, ende geſtatueert. Dat mede ſulcx ware, dat voor date van de voorſz Ordonnantie van den Jare tagtentig binnen Rotterdam, ende den Ring van Schielandt in't ſtuk van de voorſz Succeſſien geobſerveert was geweeſt het Schependoms, ofte Zuyt-hollandts-regt, het welk by de voorſz Ordonnantien ten reguarde van't Regt van Repræſentatie, *in collaterali linea*, merkelijken was verandert: alſoo by de ſelve Ordonnantie 't Regt van Repræſentatie vorder niet geadmitteert en wierde, als tot Suſters, ende Broeders Kindts-kinderen, ende Oomen, ende Moeyen Kinderen, beyde incluſive, daar 't ſelve, vol-

volgens 't voorſz Schependoms, ofte Zuyt-hollandts-regt, *in infinitum* pleegh geadmitteert te werden, ſulcx dat de Regeerders, ende Ingeſetenen der voorſz Stede Rotterdam by die Poincten hun altijdts merkelijk hebben bevonden gegraveert, overmidts ſy-luyden door 't gebruyk van 't voorgaande Regt, niet en konnen begrypen regtmatigh te zijn, dat de Kinderen door 't verlies van hare Ouders, ook teffens gepriveert ſoude worden van de hope van Collaterale Succeſſien, daar toe ſy niet anders als by Repræſentatie en konnen geraken: Dog alſoo ſy Toonders d'eerſte niet en wilden weſen, die hun over de voorſz generale Ordonnantie van den Jare tagtentigh, waar inne ſy ten gemeene beſte mede bewilligt hadden, ſouden beklagen, ſoo en hadden ſy-luyden hare voorſz beſwareniſſe ons niet eerder te kennen gegeven, dan ten tijde als de voorſz Steden de voorſz nieuwe Ordonnantie, op 't ſtuk van de voorſz Succeſſien verſogten, ten welcken tijde de voorſz Toonders haar voorſz grief aan ons tot meermaal by monde vertoont hebbende, eyndelijk ook in de voorſz nieuwe Ordonnantie geconſenteert hadden, onder vaſte belofte, ende toeſegginge, dat ſy-luyden ook in hare voorſz beſwaarniſſe ſouden worden geaccommodeert: Ende alſoo 't ſelve tot nog toe niet en is geſchiet, ende dat niemant eenig wettig Intereſt kan prætenderen, dat ſulcx *in poſterum* worde geordonneert.

Soo verſogten ſy Toonders onſen Octroye, ofte Ordonnantie, waar by hen-luyden voor een eeuwig Regt vergunt werde, dat in alle Succeſſien, die van nu voortaan vervallen ſouden binnen der Stadt van Rotterdam, ende ten platten Lande van Schielandt, 't voorſz Regt van Repræſentatie in de Collaterale, ofte van ter zijden komende Linie twee graden verder ge-extendeert ſoude werden, als bij de voorſz Ordonnantie van den Jare tagtentigh was geſtatueert, ende dat ſoo wel ten reguarde van de Collateralen komende van Oudt-oomen, ende Oude-moeyen, item, van Over-oudt-oomen, ende Over-oudt-moeyen, ende vordere klimmende Collateralen, als van

Oomen, ende Moeyen: Item, van de Broeders, ende Susters, dog elcx op sulcken ordre als sij-luyden bij de voorsz Ordonnantie van den Jare vijfthien hondert tagtentigh tot de successien wierden geroepen.

SOO IS'T, Dat wij 't voorsz versoek, ende sake overgemerckt, ende goede kennisse van de voor-genoemde beloften hebbende, uyt onser regter wetenschap, volkomen magt, ende authoriteyt, den Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Rotterdam, in den name, ende van wegen der selver Stede, ende den Ingesetenen van dien, geconsenteert, geaccordeert, geoctroyeert, ende voor een eeuwig Regt vergunt hebben, consenteren, accorderen, octroyeren, ende gunnen voor een eeuwig Regt bij desen, dat in alle Successien, die van nu voortaan binnen de voorsz Stadt Rotterdam, ende ten platten Lande van Schielandt vervallen sullen, 't Regt van Repræsentatie in de Collaterale, ofte van ter zijde komende Linie, twee graden verder sal worden ge-extendeert, als by onse Ordonnantie, op 't stuk van de Policien, Successien, ende anderen, bij ons in den Jare 1580 ge-emaneert, gestatueert is. Ende dat soo wel ten aansien van de Collateralen, komende van Oudt-oomen, ende Oudt-moeyen, Item van Over-oudt-oomen, ende Over-oudt-moeyen, ende vordere klimmende Collateralen, als Oomen, ende Moeyen, Item van de Broeders, ende Susters, dog elcx op sulken ordre als sij-luyden bij de voorsz onse Ordonnantie van den Jare vijfthien hondert tagtentigh tot de Successien geroepen werden, ende anders niet. Ende ten eynde Burgermeesteren, ende Regeerders der Stede van Rotterdam in den name, ende van wegen der selver Stede, ende den Ingesetenen van dien, desen onsen consente, accorde, octroye, eeuwige gunste, ende Regt volkomentlijk mogen genieten als 't behoort: Lasten wij den Præsident, ende Raden in den Hoogen Rade, Præsident, ende Raden in den Hove Provinciaal, ende allen anderen onsen Officieren, Justicieren, ende Regteren, desen eenigsints aangaande, hun hier

hier na te reguleren, ende den voorsz Burgermeesters, ende Regeerders der Stede van Rotterdam, in den name, ende van wegen der selver Stede, ende den Ingeseten van dien, 't effect van desen rustelijk, vredelijk, ende volkomentlijk te laten volgen, ende gebruyken, cesserende alle belet ter contrarie. Gedaan in den Hage, onder onsen grooten Zegele hier aan gehangen, opten 23. Decembris, in 't Jaar ons Heeren duysent ses hondert vier.

Op de Plycke stondt geschreven

Ter Ordonnantie van de Staten, ende was geteykent,

A. Duyk.

Nog stont op de selve Plycke geschreven :

Het inhouden van desen is ter peuye voor het Raadthuys der Stede Rotterdam, na voorgaande klocken-geslagh, gepubliceert, ende af-gelesen den xxj. Junij Anno xvjc. ende vijf, ter præsentie van de Heeren Officier, Burgermeesteren, ende Schepenen der voorsz Stede.

In kennisse van my als Secretaris der selver Stede, ende was onderteykent,

A. van der Chys.

Nota. Binnen Rotterdam tot den sesten grade inclusive.

Wegens de COLLATERALE SUCCESSIE, betreffende de Oost-Indische Compagnie.

Acte wegens de Collaterale Successie.

DE Staten Generaal der Vereenighde Nederlanden, allen den genen, die desen sullen sien, ofte hooren lesen. *Saluyt*. Doen te weten, dat wy naar ingekomen rapport van de Heeren Huygens, en

en andere onſe Gedeputeerdens geviſiteert, en ge-examineert hebbende de memorie by, ofte van wegen de Bewint-hebberen van de Ooſt-Indiſche Compagnie der voorſz Vereenigde Nederlanden aan ons gepræſenteert, tenderende, ende ten eynde dat een vaſt Regt op 't ſtuk van de Succeſſien *ab inteſtato* van die gene, die in Ooſt-Indien, ende op de reyſe gints, ofte herwaarts komen te overlyden, bij ons ſoude mogen geintroduceert; ende in agtinge genomen zijnde, dat wy voor deſen in de Jaren 1629, ende 1636, hebben toegeſtaan, ende geordonneert dat de Politijcque Ordonnantie van wegen de Heeren Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, over der ſelver Provincie in den Jare 1580, gedaan emaneren, in de Plaatſen by die van de Weſt-Indiſche Compagnie in Weſt-Indien, ende Brazil geconquæſteert, ſoude werden gevolght, ende aldaar als een gemeen Regt aangenomen, en naar rype deliberatie daar op gevolgt, goet gevonden hebben die van de gemelte Ooſt-Indiſche Compagnie te conſenteren, octroyeren, en toeſtaan mits deſen, dat in materie van Succeſſie *ab inteſtato*, ende wat daar aan dependeert over alle Landen, Steden, en Luyden, in Indien voorſz onder de gehoorſaamheydt van den Staat der Vereenighde Nederlanden, ende het beleyt van de meer-gemelte Compagnie ſtaande, mitſgaders ook ten aanſien van de ſelve op de gints en herwaarts reyſe de meer-geroerde Politijcque Ordonnantie gevolgt, ende naar-gekomen ſal moeten werden ſulcx, ende in der voegen als de ſelve by naarder verklaringe van de meer-gemelte Heeren Staten van Hollandt, in date den 13. Mey des Jaars 1594, is ge-elucideert; ende met dien verſtande dat het bedde tuſſchen Ouderen van de Overleden geſcheurt, ende een van de ſelve, 't zy Vader, ofte Moeder maar in 't leven zijnde, deſelve langſt-levende mette Broeders, ende Suſters van den Overleden, 't zy heele, ofte halve, ende der ſelver Kinderen, ende Kindts-kinderen by Repræſentatie te ſamen ſullen komen tot des Overledens geheele erffeniſſe, te weten: de langſt-levende Vader,
ofte

ofte Moeder in de eene helft, ende Susters, ende Broeders hare Kinderen, en Kindts-kinderen in d'ander helfte : wel verstaande dat in sulken gevalle de halve Broeders, ende Susters, mitsgaders der selver Kinderen, ende Kindts-kinderen den overleden sullen moeten bestaan van de zyde daar inne hy bestorven is, ende ingevalle den Overleden egeene Susters, ende Broeders, nog Susters, nog Broeders Kinderen, ofte Kindtskinderen en heeft, nog van deselve in 't leven zijn, dat als dan den langst-levende Vader, ofte Moeder in alle de goederen by den Overleden ontruymt *universaliter* sal succederen, ende voor alle Collaterale Vrunden gepræfereert zijn ; alles indien verstande, dat by soo verre onder d'erffenisse van soodanige Overledenen ook bevonden mogten werden, Landen, Huysen, ofte andere vaste, ende immeuble Goederen, in 't reguarde van deselve gevolght sal werden het Regt, ende de Costumen van de Provincien, Quartieren, ofte Plaatsen, waar onder deselve vaste, ende immeuble Goederen zijn gelegen, versoekende, ende begerende ook, ontbiedende, lastende, ende bevelende respectivelijk allen, ende eenen yegelijk soo wel hier te Lande als in Yndien, ende ook onderwegen die het eenighsints aangaan mag de meer-genoemde Oost-Indische Compagnie, ende die als vooren onder hare directie, ende beleydt staan, ende allen anderen, die 't behoort, nu, ende ten eeuwigen dage het volkomen effect van desen onsen Consente, ende Octroye rustelijk, ende vredelijk te laten genieten, ende gebruyken, sonder oppositie ter contrarie, te doen, ofte gedogen gedaan te werden, op pœne van 't incurreren onse hooghste indignatien ; want wy sulckx bevonden hebben alsoo te behooren ; Gegeven onder onsen grooten Zegele, Paraphure, ende de Signaturen van onsen Griffier. In den Hage op den 10. Januarij 1661, was geteykent *Johan van Reede*, ut. Lagerstondt, Ter Ordonnantie van de Hoog-gemelte Heeren Staten Generaal, ende was geteykent, *N. Ruysch*, hebbende met een francijne staart af-gehangen het Zegel van de gemel-

te Heeren Staten Generaal in rooden wasſche met een papier overdekt.

Wie, ende waar van moetmen den xx. Penningk betalen, ende betaalt werden van de Collaterale Succeßie?

Siet daar van naar het Placcaat, ende Ordonnantie van haar Ed: Groot-mog: ge-emaneert den 16. Julij Anno 1663, voornementlijk d'Articulen 3. ende 15, als mede de naarvolgende.

WAARSCHOUWINGE.

DE Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, allen den genen die desen sullen sien, ofte hooren lesen. *Saluyt.* Doen te weten. Alsoo wy hoe langs hoe meer in ervaringe komen, dat vele, ende verscheyde onse Ingesetenen, soo binnen de besloten Steden als ten platten Lande, eenige erffenissen gebeurt hebbende, dewelke sy-luyden gehouden waren aan te brengen, ende het Regt van den twintigsten Penning daar over te betalen, ofte mede vaste goederen gekogt, verkogt, ofte verhypotequeert hebbende, ende ter sake van dien gehouden zijnde geweest te betalen den veertigsten Penning, ende dat sy-luyden van sulcx te doen, het zy met opset, omme des Landts voorsz Impositien moetwillighlijk te frauderen, ofte andersints mede door versuymenisse zijn gebleven in gebreke. Over alle het welke deselve vervallen zijn in de boeten, ende penen tegens soodanige gestatueert, dewelke tegens hen-luyden konden werden ge-executeert, aangemerkt nogtans, dat wel ligt eenige daar toe vervallen mogen zijn, meer door onkunde, als uyt voorbedagten raadt, dewelke evenwel uyt vreese van te incurreren de voorsz Boeten, ende Peynen, het Landt sijn behoorlijk Regt continueren te onthouden. SOO IS'T, Dat wy daar inne willende voorsien, ende de voorsz onse Ingesetenen te

te gemoete gaan, midts desen allen, ende eenen yegelijk, van wat staat, ofte conditie hy zy, die voor desen eenige erffenissen als boven hebben gebeurt, ofte die eenige vaste goederen gekogt, verkogt, ofte verhypotequeert hebben, ende daar over volgens d'Ordre, ende de Placcaten van den Lande, 't Regt van den twintighsten, ofte veertighsten Penning betaalt hadde moeten werden, ende van sulcx binnen behoorlijke tyden aan te geven, ook de voorsz betalinge te doen, versuymig zijn geweest, mits desen wel hebben willen waarschouwen, ende vermanen, ook niet-te-min noodigen, ende inviteren, 't selve als nog ten spoedighsten te doen, belovende wel expresselijk aan allen den genen die sulcx sullen hebben naer-gekomen binnen den tijdt van een maandt, naar het emaneren van desen af te rekenen, te sullen werden geremitteert, gelijk wy haar-luyden remitteren midts desen, de penen, ende mulcten daar inne syluyden door de voorsz hunne naarlatigheyt, volgende de Placcaten voor desen dien aangaande ge-emaneert, andersints souden wesen vervallen, indien verstande, dat naar expiratie van de voorsz tijdt van een maandt, allen den genen die van sulcx te doen sullen wesen gebleven in gebreke, een dubbelde pene, ende mnlcte sal werden geinfligeert, sonder dat wy naar expiratie van de voorsz tijdt, de voorsz onse Gratie eenigsints sullen prolongeren, ofte extenderen. Vastelijk geresolveert, ende besloten hebbende, als dan op de voor-geroerde frauden seer scherpelijck te doen inquireren, ende tegens de voor-geroerde Fraudateurs, de voorsz dobbelde pene, ende mulcten, metter daadt, sonder eenige verschooninge te doen executeren. Behoudelijk nogtans, dat de voor-gementioneerde belofte van exemptie der voorsz pene egeene plaatse hebben, ofte stant grypen sal, tegens den genen die voor date van de voorsz te doene Publicatie, over gelijke frauden als boven, al bereyts gecalangeert, ofte by de Officieren aangesproken sullen zijn geweest. Ende ten eynde niemant hier van ignorantie en prætenderen, ende een yeder weten moge waar naar hem te reguleren,

leren, soo ordonneren wy dat desen alomme sal werden gepubliceert, ende geaffigeert, daar sulcx behoort, ende te geschieden gebruykelijk is. Gedaan in den Hage, onder onsen Cachette, hier onder gedrukt op den vijfden Februarij des Jaars onses Heeren, ende Zaligmakers 1654.

Ter Ordonnantie van de Staten,

Herbt. van Beaumont.

COPIE.

EErsamen, vromen, discreten goeden Vrund, wy komen in ervaringe, dat soo wanneer by, ofte tusschen egte Luyden Testament gemaakt zijnde, daar by aan de Langst-levende met regt van institutie wert gelaten den eygendom van den Eerst-overledens goedt, in sulker voegen dat de voorsz Langst-levende daar van behoudt de vrye Dispositie, al-hoe-wel met last om 't gene by des voorsz Langst-levenden overlyden soude mogen overigh wesen, ofte wel den geheelen Boedel naar de doodt van de Langst-levende gedeylt te werden by wederzijdts Vrienden, *ab intestato*, ofte andersints mede by den genen die in het voorsz Testament zijn genomineert; dat alle het selve door onkunde van de Secretarissen, ofte andersints werdt aangesien voor *fideicommis*, ende dat dien-volgende by haar-lieden werdt gepractiseert den Teneur van het seste articul, in de Ordonnantie, over den twintighsten, ende veertighste Penningen ge-emaneert, ende sulcx maar eenmaal gevordert, ende betaelt werdt het Regt van de Collaterale Successie, by den Langst-levenden als de goederen in lijf-togt ontfangende, midts daar van bekomende restitutie van den genen op wien de selve goederen als Proprietaris staan te devolveren; Maar aangemerkt het selve is eene abusive interpretatie, ofte applicatie van 't voorsz Articul, dewyle in den voorsz gevalle op den Langst-levenden overgaat den eygendom van de goederen by den Eerst-af-stervenden metter doodt ontruymt; Soo verstaan wy dat van deselve goederen betaalt moet werden den voorsz twintigsten Penningh by den voorsz Langst-levenden. Ende dat dien onvermindert, naar de doodt van de Langst-levende wederom betaalt moet werden, het selve Regt van alle de goederen by den voorsz Langst-levende naar-gelaten, sonder onderscheydt, ofte die van den Eerst-overleden gekomen zijn, ofte niet. Ende op dat de Secretarissen onder het district van U L. bewint mogen weten waar naar sy haar hebben te regule-

ren, ſoo begeren wy, dat U L. deſelve daar van ſult verwittigen, haar tot dien eynde een gedrukt exemplaar van deſen hier nevens-gaande ter handen ſtellende, waar toe ons verlatende, bevelen wy U L. de beſcherminge Godes.

Geſchreven in den Hage, den xiij. Auguſti 1658. Onderſtondt, Ter Ordonnantie van de Gecommitteerde Raden, ende was geteykent,

Herbt. van Beaumont.

De Superſcriptie was,
Aan de Ontfangers van de gemeene Middelen.

Van MONDIGEN, en ONMONDIGEN.

Wanneer is yemandt meerderjarig?

1. TOt den ouderdom van vijf-en-twintig jaren gekomen zijnde.
2. Tot Huwelijken State wettelijk gekomen zijnde.
3. Is een Jongman, beneden de vijf-en-twintigh jaren zijnde, mondig, wanneer hem *veniam ætatis* by de Souveraine van de Landen is verleent, ende ſoodanige Brieven werden niet verleent ten zy met expreſſes voorſchryvens van de Burgermeeſteren der plaatſe van yemandts reſidentie, welk voorſchryvens ook niet ſal werden verleent, ten zy Burgermeeſteren blijke de goede getuygeniſſe van den Jongman ſijn goede comportementen, ende Capaciteyt, ende dat van den naaſten Bloede, Maaghſchappen, of by gebreke van dien, goede Bekenden van den ſelven, in ſoodanigen Requæſte moet ook ſtaan ſijn ouderdom, waar toe hy bequaam is, en of hy Burger zy dan niet.

Dog zijn in eenige Steden perticuliere Keuren, als binnen Leyden, en andere, niet jegenſtaande tot den voorſz ouderdom van vijf-en-twintigh jaren gekomen zijnde, ofte tot Huwelijken State, dat egter ſoodanigen minderjarigh is, dat alle Acten van Verbanden die hy komt te paſſeren, of Proceſſen te inſtitueren nul zijn, ten ware hy ware ontſlagen van de Wees-kamer, ende tot dien eynde moet den ſoodanigen ſelfs compareren (en geen ander in ſijn plaats, niet jegenſtaande ſpeciale Procuratie daar toe hebbende) voor Schepenen, ende voor haar E. Quitantie ten proffyte van de Wees-kamer verlyden, ende 't ſelve gedaan zijnde, werdt den naam van de Ontſlagene van de Wees-kamer in een lijſte geſchreven hangende aan de mure van de Wees-kamer publijkelijken jaar, ende dag. Siet daar van de Keur van Leyden, de 59. 60. ende 69 Keure.

In 't reguard van alimentatie is, volgens d'Ordonnantie van de Wees-kamer tot Rotterdam Articul 37. mondig een Knegtgen tot agthien, ende een Meysgen tot sesthien jaren gekomen zijnde.

Een Vrouws-persoon over de vijf-en-twintigh jaren oudt zijnde komende te Huwelijken werdt met haar Trouw-dag minderjarig. Ten ware sy by Huwelijkse Voorwaarde hadde gemaakt seclusie van gemeenschap van goederen, d'administratie haarder goederen aan haar gereserveert, ende daar toe by haren Bruydegom geauthoriseert ware, in welcken gevalle sy meerderjarigh blijft.

Een Jongman oudt zijnde vijf-en-twintigh, ende een Dogter twintigh jaren, vermogen sonder consent van haar Ouders, een eerlijk Huwelijk aan te gaan, ende zijn als dan om 't selve te doen mondig. Dog, in cas de Ouders, of Vooghden soodanigen Huwelijk souden willen tegenstaan moeten de Magistraat, ofte Kerken-dienaren hare redenen van tegenstant te kennen geven, ende voordragen, soo de redenen van tegenstant sufficant, of niet sufficant zijn, werdt in beyde de gevallen daar in gedisponeert breeder vermogens het 3. Articul van de Ordonnantie van de Policen van Hollandt, ende het 8. Articul van de Ordonnantie van de Policen van Zeelandt, daar toe ik mijn, om kortheydts wille, ben refererende.

Ende beneden de vijf-en-twintigh, of twintig jaren zijnde vermogen niet te Huwelijken, als met consent van de Ouders, Langst-levende van dien, of Voogden, waarom, in wat gelegentheydt, ende op wat pœne, siet de Politijcque Ordonnantie van Hollandt Articulen 3. & 13. ende 't Placcaat van Keyser Carel, gemaackt in den Jare 1540., den 4. October nopende 't contracteren van Huwelijken van Personen zijnde beneden hare jaren.

Alle Dispositien van Minderjarigen 't zy by Testament, of andersints ten proffyte van hare Curateurs, ofte Vooghden gedaan, zijn nul, 1. *pars cons. cons.* 114.

Momboiren jaren is te verstaan tot vijf-en-twintigh jaren, 1. *pars cons. cons.* 163.

Over Meerderjarigen en werden na Regten geen Curateurs, of Vooghden gestelt, ten zy deselve Rasende, Quist-goederen, ende Doorslagen van geenen verstande, ende *mente capti*, doof, ende stom, ende met gestadige siekte gequelt zijn, 1. *pars cons. cons.* 157.

Alle Minderjarigen zijn relevabel tegens alle Transactien, Deelingen, ende Uytkoopen, waar by sy eenigsints zijn verkort, 2. *pars cons. cons.* 172. 3. *pars cons. cons.* 304.

Dog men houdt Minderjarigen niet voor bedrogen, die 't gemeene Regt hebben genoten, 2. *pars cons. cons.* 201.

Alle

Alle Meerderjarigen ſelfs ſijn relevabel tegens alle Tranſactien, ende Uytkoopen, waar by ſy groffelijk, ende enormelijk zijn verkort, ende werden buyten ſoodanige verkortinge alle Tranſactien gereſcindeert, die te wege gebragt zijn door het onthouden, ofte verduyſteren van eenige Inſtrumenten, 3. *pars conſ. conſ.* 304.

Staat te noteren, dat een Minderjarige wel mag contracteren tot ſijn voordeel, maar niet tot ſijn nadeel, ende yet tot voordeel bedingende, oock aangeſproken mag werden voor ſoo veel hy by de handelinge verrijkt ſouden mogen zijn. Huyg de Groot in ſijn Inleydingh tot de Hollandtſe Regts-geleertheydt, *lib.*1. *pars* 8.

Een Kindt en vermag tegen ſijn Vader, of Moeder in Regten niet te treden, ten zy het ſelve heeft bekomen van de Heeren Magiſtraten ter plaatſe ſyner reſidentie *veniam agendi.* Gelijck het ſelve ook mede moet werden verſogt by een Vrouw tegen haar Man.

DE LEGE FALCIDIA.

Wat is Quarta Falcidia?

EEn vierdepart van alle des Teſtateurs goederen, die de Erfgenamen uyt alle ſyne goederen trecken moeten, ſoo daar meer als drie deelen by Legaten zijn weg gemaakt.

Dit hadde in oude tyden geen plaats, want ſeght *Juſtinianus lib.* 2. *cap.* 22. §.1. de magt van begeren was in ouden tyden vry, door de Wet der twaelf Tafelen, alſoo, datmen het geheel Patrimonie goet weg maken, ofte geven mogt met Legaten.

Ja alwaar 't ſchoon ſulcx, dat nu ter tijdt alle des Teſtateurs goederen by Legaten aan verſcheyde Armen, of Godts-huyſen waren gemaakt, ſoude men ongetwijffelt, als men gewoon is, uyt gemeene Legaten de *Quarta Falcidia* te trecken, ook 't ſelve uyt de Legaten aan den Armen, ofte ter Godtvrugtiger oorſake gemaakt, kunnen genieten, ende trecken, *Auth. ſimiliter. C. ad l. falcid. & l. ſiquis ad declinandum. C. de Epiſc. & Cleric.*

Dat de *Quarta Falcidia* wert gedetraheert, wanneer den Erfgenaam door de Legaten geen vierdepart kan trecken, kan ook geſien werden in 1. *part. conſ. conſ.* 132.

A. by Testamente zijnde gemaakt het vrugt-gebruyk van alle des Testateurs goederen,

Quæritur

Of B, als Erfgenaam zijnde gestelt, niet mag detraheren Quartam Falcidiam?

Ick antwoorde ja, door redenen in de 57. Consultatie van het 1. deel der Consultatie-boeken breeder verhaalt.

Abraham, ende Isaak beyde by Testamente geinstitueert zijnde van Jan Erfgenamen, de naargelaten goederen meestendeel by Legaten weg gemaakt hebbende, soodanigh dat wel Abraham sijn Erf-portie kan trecken, ende niet Isaak.

Quæritur

Of Isaak niet en vermag inne te houden, of naar hem nemen eenige Legaten, die van de Testateur agter-gelaten zijn, per legem Quartam Falcidiam?

Ja, alsoo 't selve exempel tusschen Ticius, ende Sejus werdt voor gestelt, ende toegestaan, *per legem Falcidiam in insti. imperial. lib. 2. cap. 22. §. 3.* ende siet verders Justinianus in den selven titul, wat de *lex Falcidia* verder is medebrengende.

Van de TREBELLIANICQUE PORTIE, Substitutien, ende Fideicommissen.

Quid est pars Trebellianica?

EEn geregt vierdepart van 't gene een Erfgenaam, met *fideicommis* belast zijnde, gehouden is den Fideicommissaris, dat is, den genen aan wien d'erffenis moet werden uytgedeelt, te restitueren, 't zy metter daadt op 't overlyden van den Testateur, binnen sekeren tijdt by den selven Testateur gestelt, ofte ook naar sijn Erfgenaams af-sterven.

Exempli Gratia.

Andries institueert Joannes in een geheelte, of in alle syne goederen, sterk wesende 1600 guldens met belastinge, ende onder conditie van de selve goederen aanstondts na de doodt van Andries binnen seven jaren daar naar, ofte naar 't overlyden van Joannes te restitueren aan Jacobus, de voorsz Joannes, ofte sijn Erfgenamen vermogen in sodanigen subject van de voorsz 1600 guldens

dens af-trecken de somme van 400 guldens, ende volstaan, midts uytkeerende, ende restituerende aan Jacobus de verdere resterende 1200 guldens, ende dit is alsoo geordonneert om dat de Erfgenamen de geheele, of by na de geheele erffenis gehouden waren te restitueren, ende sulcx 't selve geen, of weynig proffijt agtede, daarom refuserende de erffenisse aan te vaarden, maar ten tyde des Keysers Vespasiani, als wanneer Pesatius, ende Piso Consules van Roomen waren is 't selve geremedieert met dese Wet, in cas yemant versogt, of gebeden zijnde om als Erfgenaam te wesen van des Testateurs eenige, of alle syne goederen onder conditie *de restituendo*, dat den soodanigen vermag te detraheren *partem Trebellianicam*, dat is te behouden het vierdepart van de erfsenis *fideicommis* subject zijnde, als vooren.

Ende dit heeft oock plaats *in lege quarta Falcidia* daar den Erfgenaam vermag uyt alle de Legaten een vierdepart des Testateurs naar-gelaten Boedel ook te behouden, als hier voren daar van is verhaalt.

Dog staat den selven te letten metter daadt *post mortem Testatoris* Staat, ende Inventaris te doen maken.

De Trebellianicque Portie en kan niet ge-eyscht werden, als van die gene, die de Possessie der goederen heeft gehadt. Siet daar van het 1. deel der Consultatien, de 9. Consultatie.

Of de Trebellianicque Portie de Moeder in de goederen van de Grootmoeder competerende naar 't overlyden van het Kindt, ende Kindts-kindt respective deelbaar is, onder de Vrienden soo van 's Vaders als van 's Moeders zyde, of by de Vrunden van 's Moeders zyde alleen tot openinge van 't selve. Siet daar van de 54. Consultatie in 't 1. deel.

Wanneer een Erfgenaam die met *fideicommis* is gegraveert geen Tuteur van de goederen heeft gemaakt, soo werdt hy naar de opinie van verscheyde Doctoren van de detractie van de Trebellianicque Portie versteken, soo dat hem voor Instructie dient dat hy datelijken naar doode van den Testateur staat, ende Inventaris van den Boedel maakt, ofte doet maken. Siet daar vande 142. Consul. in 't 1. deel.

Trebellianicque mag de Kindts-kinderen werden verboden, siet daar van het 2. Consultatie-boek fol. 42.

De Kinderen, ofte in den eersten graat vermag de *pars Tebellianica* niet verboden worden, maar moet deselve volgen. Vide de 22. Consultatie van 't 2. deel, ende het derde deel van de Consultatien fol. 186.

Trebellianicque werdt by de Erfgenamen vry, ende onbeswaart getrocken, als de detractie niet is verboden, vide 't 3. deel van de *Consf.* 435.

Trebellianica censetur inesse Legitimæ, ende hoe dat onder Ascendenten, ende Descendenten geobserveert wert, siet daar van 't 3. deel vande Consul. fo. 522.

GEsien by my onder-geschreven de Testamentaire Dispositie van Leentje Jans, gepasseert voor den Notaris Adriaan van Aller, ende sekere Getuygen binnen deser Stede, op den 5. November 1659, ende onder regt dat het Dochtertje van Michiel Michielsz 't Kindt, nog geen drie jaren oudt zijnde, na de Testatrice deser werelt is overleden, ende dat van gelijcken na het selve Dogtertje overleden is Jan Fransz Doet-mijn-uyt, hebbende by Testament geinstitueert sijn halve Suster Claasje Claas, ende gelet op de vrage daar uyt voor-gestelt.

Dunkt (onder correctie) alsoo de Legitime Portie van het Dogtertje van Michiel Michielsz 't Kindt, niet en heeft konnen worden gefideicommitteert, dat midts dien de selve Legitime is gedevolveert op de voornoemde Claasje Claas voor d'eene, ende op de voornoemde Jan Fransz Doet-mijn-uyt voor de wederhelft, met exclusie van 't Kindts Moeder, ende alle andere Vrienden het Kindt van de onbestorve zyde bestaande, dog dat het *surplus* boven de Legitime *ex fideicommisso* sal moeten devolveren op de Kindt, of Kinderen die de voorn: Claasje Claas sal komen na te laten, ende by gebrek van Kind, of Kinderen op d'Erfgenamen *ab intestato* van het selve Dogtertje; wyders dat een geregt vierdepart van d'erf-portie van Jan Fransz Doet-mijn-uyt, mitsgaders alle syne andere vrye, ende eygene goederen, uyt kragt van syne institutie moet komen op de voorn: Claasje Claas syne halve Suster, ende dat d'andere drie vierde-parten van syne Erf-portie insgelijcx zijn gedevolveert op de voornoemde Claasje Claas als Erfgenaam *ab intestato* van Leentje Jans, ende dat vermidts de selve drie vierde-parten door gebrek van geinstitueerde Erfgenamen zijn komen te vaceren: Ende wat eyndelijck aangaat de voornoemde Claasje Claas, dat met goede redenen kan worden gesustineert, dat de selve vrye Dispositie heeft over het gene sy, invoegen voorsz, van het Dogtertje van Michiel Michielsz 't Kindt, en Jan Fransz Doet-mijn-uyt heeft ge-erft; dan dat den eygendom van drie vierde-parten van hare Erf-portie moet komen op hare Kinderen, die in den selven eygendom zijn geinstitueert, dog dat de mogelijkheydt van Kinderen te krygen voor by zijnde, den eygendom van deselve drie vierde-parten op haar soude moeten komen als Erfgenaam *ab intestato* van haar Moeder Leentje Jans, welckers institutie ten dien reguarde als nog zijnde *in suspenso*, notoirlijk sal moeten vervallen, als het volgens den loop der nature voor Claasje Claas onmogelijk sal zijn Kinderen te krygen.

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 25. Januatij Anno 1663, ende was onderteykent,

A. Paats.

Gesien

GEsien by my onder-geschreven de Bescheyden in't hooft van den bovenstaanden Advyse vermelt, voorts geresumeert het selve Advijs, ende gelet op alle consideratien de welcke mogten moveren, conformere my met den selven Advyse.

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 19. Julij Anno 1663, ende was onderteykent,

Carolus van Aller.

Memorie voor Jacob van Diemen.

LEentje Jans heeft nagelaten volgens den Inventaris daar van by van Diemen gemaakt 6677 guldens 4 stuy. ende tot hare Erfgenamen de Huysvrouwe van van Diemen, Jan Fransz Doet-mijn-uyt, en het Dogtertje van Michiel Michielsz 't Kindt, om welks Dogtertjes Legitime te rekenen in de goederen van Leentje Jans, soo moetmen eerst den Boedel aan drien verdeelen, zijnde yders portie 2225 guld. 14 stuy. 11 penn. waar van een derdepart is de Legitime van het voorsz Kindt, te weten, de summe van 741 guld. 18 stuy. 9 penn. waar van afgetrocke zijnde de onkosten van de Begraeffenisse van het Kindt ter somme van 104 guld. rest nog suyver, behoudens mijn rekeninge, de somme van 637 guld. 18 stuy. 9 penn. Van welke summe, toegestaan zijnde de splissinge tusschen des Kindts Vrienden van 's Vaders Vaders, ende 's Vaders Moeders zyde (alsoo 's Kindts Moeder nog in het leven zijnde wordt uyt-gesloten) volgens het geen Huygh de Groot seydt van het oude Schependoms, of Zeeusche Regt, soo soude 's Kindts Vrienden van 's Vaders Vaders zyde niet meer competeren als de helft inde voorsz 637 gul. 18 stuy. 9 penn. zijnde de summe van 318 guld. 19 stuy. 4 penn. sonder dat daar tegens in consideratie komt dat Jan Fransz Doet-mijn-uyt deser werelt is overleden, alsoo hy overlede zijnde na Leentje Jans syne Moeder, de voorsz 6677 guld. 4 stuy. om de Legitime te rekenen, in drien moeten worden verdeylt.

Aldus gestelt in Rotterdam desen 15. Augusti 1663, ende was onderteykent,

A. Paats.

Gesien de bovenstaande memorie by de Heer Advocaat Paats gestelt, conformere my met deselve. Aldus geteykent opten 18. Augusti 1663.

Corn: Pelt.

In cas eenige Kinderen by Testamente gemaakt zijn eenige goederen door yemandt haarder Vrunden onder conditie, dat de Vader, sijn leven lang geduyrende, daar van soude trecken den Usufructum, ofte Vrugt-gebruyk, ende de Vader tot armoede komende te vervallen, onmogelijken zijn Kinderen te kunnen alimenteren, of groot maken, maar dat hy, ende sijn Kinderen ten laste van de Stadt, of Kerke soude moeten komen.

Quæritur.

Of de voornoemde Vader, ende sijn Kinderen tot afdoening in 't geheel, of ten deel van 't fideicommis niet en soude kunnen geraken, ende eenige Penningen tot opvoedinge, als vooren, mag gebruyken?

Dient tot antwoordt beswaarlijck, om de quade consequentie voor te komen, dog ingevalle sulcx soude mogen werden versogt, moet het selve geschieden aan de Ed: Groot-moog: Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, als Souveraine van de Landen by pertinente Request alvoorens van Burgermeesteren, ende Regeerders der Stadt, ofte plaatse, waar dat de Vader, ende syne Kinderen soude mogen woonen aan haar Ed: Groot-moog: op sekere Request favorabel appostille, of recommandabel Advijs, bekomen hebbende.

Ende staat in beyde de voorsz Requesten te considereren dese naarvolgende Poincten, namentlijk in het eerste Requæst.

Eerstelijk de namen van de Vader, ende Kinderen.

Ten tweeden den ouderdom van de Vader, ende Kinderen.

Ten derden der selver woon-plaatse.

Ten vierden heur-luyden Comportementen.

Ten vijfden de Tegen-fortuyn van de Vader.

Ten sesten den innehouden van 't fideicommis in den Testamente gecompræhendeert.

Ende ten sevenden d'ootmoedige Supplicatie aan Burgermeesteren om 't voorsz recommandabel Advijs van haer Ed: Groot-moog: te bekomen.

In het tweede Requæst staat te considereren, ende insonderheydt af te meten dese naarvolgende Poincten, ende Leden.

Ten eersten de namen van Vader, ende Kinderen.

Ten tweeden der selver ouderdom.

Ten derden heur-luyden woon-plaatse.

Ten vierden heur-luyden Comportementen.

Ten vijfden de Tegen-fortuyn van de Vader.

Ten sesten den innehouden van 't fideicommis in den Testamente gecompræhendeert.

Ende ten ſevenden de ootmoedige Supplicatie aan haar Ed: Groo,-moog: geſondeert op de voorſz ſes Hooft-poincten, ende wyders ſpecialijck op het recommandabel Advijs van Burgermeeſteren.

Minderjarige, ende onmondige Kinderen aanbeſtorven zijnde ex Teſtamento *van heur-luyder overleden Moeye zaliger, eenige goederen beſtendigh zijnde om heur-luyder Vader, van den Turk gevangen weſende, te kunnen verloſſen, ende uytte gevangeniſſe bevryden.*

Quæritur.

Of de Vooghden van de voorſz. Kinderen niet genoodtſaakt zijn de goederen van de meer-gemelte Kinderen daar toe ſpecialijk t'employeren, ende te ſien bekomen?

Ik antwoorde abſolutelijken ja, uyt conſideratie de Kinderen meerderjarig geworden zijnde, ende 't ſelve by de Voogden niet gedaan weſende, de ſoodanige Kinderen ſpecialijken de meer-gemelte Voogden, in cas van ſchade, of intreſſe door naarlatigheydt van dien te lyden, alle de ſchaden, als Legaal Hypotheecq op der ſelver goederen hebbende, te mogen verhalen, want ingevalle de voorſz Kinderen meerderjarig hadden geweeſt, ende dien-volgende buyten Voogdye, bewuſt weſende van heur-lieder Vaders gevangeniſſe, ende met 't gunt voorſz is den ſelven hadden kunnen loſſen, ende 't niet hadden gedaan, dat den ſoodanigen Vader door een vreemde komende geloſt te werden, Conquæſten doende, ſyne Onchriſtelijke Kinderen expreſſelijk, ende ſpecialijk ſoude vermogen te exhærederen volgens de 8. Oorſake van de 14. Oorſaken der Exhæredatien hier vooren breeder genarreert, ende ſoude daar-en-boven de volkomen magt hebben den ſodanigen getrouwen Vreemden tot ſijn eenige, ende univerſele Erfgenaam in alle ſyne naar te laten goederen te inſtitueren.

Dog in cas ſulcx ſoude mogen werden gedaan, moet het ſelve geſchieden, ende verſogt werden in de naarvolgende manieren.

Eerſtelijk moeten de voorſz Voogden præſenteren Requeſte aan de Schout, Burgermeeſteren, Schepenen, ende Wees-meeſteren ter plaatſe daar der voorſz Kinderen goederen zijn gelegen, moetende inhouden,

Eerſtelijk de namen van de Vooghden, ende de voorſz minderjarige Kinderen.

Ten tweeden der ſelver woon-plaatſe.

Ten derden in wat kragt ſy Erfgenamen zijn, ende den inhouden van 't geheele Teſtament.

Ten vierden hoe veel het voorſz geheele erfdeel is bedragende.

Ten vijfden de ellendige gevangenisse van haren voorsz Vader.

Ten sesten de bestendigheydt der goederen om hem te kunnen verlossen.

Ten sevenden de noodtsakelijkheydt om hem te moeten lossen, moetende gefondeert zijn op de 8. Oorsake, van de 14. Oorsaken der Exhæredatie hier vooren breeder verhaalt.

Ende ten agtsten favorabel Advijs, ende recommandabele Appostille aan haar Ed: Groot-moog: om 't gunt voorsz is de verlossinge van haar meer-gemelte Vader te bekomen.

Ten tweeden moet aan haar Ed: Groot-moog:, recommandabel Advijs bekomen hebbende, Requæste werden geprætenteert aan deselve favorabele Appostille geannexeert, moetende daar inne zijn gecompræhendeert alle de voorsz Poincten in de Requæst aan Burgermeesteren voornoemt gepræsenteert, ende voor 't agtste Poinct daar in werde gespecificeert het voorsz recommandabel Advijs, waar op de selve Requæst meestendeel moet zijn gefondeert.

Staat te noteren, dat de Fideicommissen niet en werden gemaakt, om, in armoede 't selve van nooden hebbende, niet te mogen gebruyken, dit is d' intentie gantsch niet, maar specialijk uyt consideratie eerstelijk van debouches, ten tweeden, uyt een sonderlinge sotte gedreve passie, ende ten derden, om dat de goederen aan de regte Linie soude blyven, daar die van gekomen zijn, siet van Fideicommissen, of Erflating over de handt verders Huyg de Groot in sijn Inleydinge tot de Hollandtse Regts-geleertheydt, *lib.2. pars 20.* eyndigende van de Fideicommissen sullen wy voortgaan tot de Substitutie, ende dient eerst gevraagt,

Wat een Substitutie is?

Een tweede instellinge van Erfgenamen, *exempli gratia*, ick instituere B. ende soo B. voor mijn overlijdt, substituere ick C. in plaatse van den Voor-overleden B.

Wat verschilt een Fideicommis van een Substitutie?

Dat den Gesubstitueerden by Voor-overlyden van den Geinstitueerden directelijk op 't af-sterven van den Testateur alle de goederen trekt, ende naar hem neemt, die hem by Testamente zijn gemaakt?

Een Fideicommis daar-en-tegen ontfangt deselve indirectelijk, ende door de handt van de Erfgenamen.

Item den Gesubstitueerden komt de erffenisse niet dan uyt een geval toe, ende de Erfgenaam in de Substitutie verkrijgt de erffenis door hem, ende niet van een ander.

Maar

Maar de Fideicommissaris verkrijgt de erffenisse door de expresse wille van den Testateur stracx van den beginnen af, sulcx dat hy den Erfgenaam dwingen kan, d'erffenis aan te gaan, ende hem overdragen.

Hoe veelderhande Specien van Substitutien zijnder huydendaags nog in Observantie?

Tweederhande, als namentlijk,

Ten eersten directe Substitutie.

Ten tweeden fideicommissaire Substitutie.

Directe Substitutie is een onderstellinge van Jan in plaats van Pieter, soo den selven Pieter voor den Testateur, of Testatrice komt te sterven, ende soodanigen Gesubstitueerden treckt de geheele portie daar in Pieter geinstitueert was, sonder eenige detractie.

Fideicommissaire Substitue is een onderstellinge van Aarnout in plaatse van Jacob, soo haast Jacob sal gekomen wesen te overlyden, dat hy Aarnout als dan sal trecken de geheele portie daar inne Jacob Erfgenaam was gestelt met den last van restitutie na sijn doodt aan Aarnout, ende waar van Jacob alleen de Vrugten, ofte Bladeren genoten heeft, welke portien dan huyden ten dage by ons wert geseydt fideicommis subject te zijn.

Wat *de Substitutione* verder werdt geseght, sal den goetwilligen Leser gelieven sijn oogen te laten staren, en flickeren in de Definitien van Meester Carel van Aller, *folijs* 283. *&* 284. 2. *pars Consult. cons.* 124. 236. 314. 3. *pars Cons. cons.* 83. 84. 181. 17. 193. 194. 126. d'Autheuren daar in verhaalt, en meer ontallijcke anderen, van de Substitutien afbrekende, sullen wy voortgaan tot

TROUW-BELOFTEN, TROUWEN, OF Huwelijcken, als mede van Huwelijckse Voorwaarden.

Wat zijn Trouw-beloften?

WAnneer een Mans-persoon sig aan een Vrouws-persoon, ende een Vrouws-persoon haar aan een Mans-persoon, ende sulcx *ultro citroque* aan den anderen verbinden om te Huwelijken.

Hoe veelderhande Trouw-beloften zijnder?

Tweederhande, als namentlijk mondelinge, ende schriftelijke.

Mondelinge geschieden voor Godt, en tusschen haar beyden, of ook wel in præsentie van eenige Personen.

Schrif-

Schriftelijke, of voor Schepenen, Notaris, en twee Getuygen, of met een ſimpele Acte onder haar beyder handt.

Trouw-beloften, *per verba de præſenti*, zijnde gedaan, kunnen de Contractanten tot naarkominge van dien, niet werden geconſtringeert, 1. *pars Conſult. conſ.* 147.

Een Dogter en kan uyt kragte van gepretendeerde Trouw-beloften, ende vleeſchelijke converſatie, tot confirmatie van dien gevallen, wanneer, ſonder dat daar op de publijcque Trouw is gevolght, haar Vryer komt te overlyden, uyt kragte van de gemeenſchap, na Coſtume deſer Landen tuſſchen Man, ende Vrouw geintroduceert, geen Regt op de goederen van haar overleden Vryer, prætenderen, 1.*pars conſ. conſ.* 148.

Trouw-beloften, gedaan met deſe woorden, *ick trouwe u*, zijn nul, 1. *pars conſ. conſ.* 318.

Trouw-beloften van toekomende tijdt, zijn obligatoir. Dog kunnen met conſent, gebroken werden, 1.*pars conſ. conſ.* 318.

Trouw-beloften, by Minderjarigen, buyten conſent, ook volkomentlijk gedaan, zijn egter nul, 2.*pars conſ. conſ.* 78.

Trouw-beloften in toekomende tyden, ende niet de *præſenti* gedaan, en conſtringeren niemandt tot het voltrecken van de Trouwe, 2. *pars Conſult. conſ.* 219.

Over gecontraheerde Trouw quæſtie vallende, hoedanigh Diſpoſitijf genomen moet werden, 3.*pars Conſult. fol.* 273.

Clandeſtine Trouw is ten hooghſten odieus, ende met eede beveſtigt zijnde, *poteſt parens, re adhuc integra, illud matrimonium diſtrahere,* 3. *pars Conſult. folijs* 268. 269. 294. 295.

Clandeſtine, of heymelijke Trouw werdt niet gepræſumeert, ende een van beyde die ontkennende, werdt *ſtuprum* gepræſumeert, 3. *pars Conſult. folio* 295.

Clandeſtine Trouw-beloften gecontraheert hebbende, is onwaardigh eenige beneficien van Regten te genieten, ende heeft geen faveur voor hem, *ibidem*.

Met geveynſde Trouw-beloften, yemandt een Dogter deflorerende, behoeft haar uyt die oorſake niet te Trouwen, te meer als den Jongman ongelijker rijker is, als de Dogter, 3. *pars conſ. fol.* 289.

Trouw-beloften tuſſchen Perſonen gedaan die onder de 25. Jaren zijn, zijn nul, 3. *pars Conſult. fol.* 268.

Trouw-beloften te contracteren, moet het conſent gedragen zijn reciproquelijk, ſonder interval, 3. *pars conſ. fol.* 283.

Trouw-

Trouw-beloften uyt welcke woorden die niet getrocken konnen werden, hoewel met eygen bloedt geschreven, ende vleeschelijke conversatie daar op gevolgt, 3. *pars cons. fol.* 294.

Trouw-beloften, sonder consent van Ouders, zijn in de Provincie van Utregt nul, sonder onderscheydt van Jaren van de Contrahenten, 3. *pars cons. fol.* 283. 284.

Trouw-beloften moeten klaarlijk bewesen werden, of werdt den Gedaagde geabsolveert, ende wert altijdt tegen de Trouw gepræsumeert, 3. *pars cons. fol.* 289.

Naar de Dispositie van beschreven Regten vermag een Kindt, seven jaren oudt zijnde, sigh met Trouw-beloften, ten overstaan, ende met consent van de Vader, verbinden, *L. 7. §. 1. ff. de sponsalib. junct. l. 2. ff. de rit. nupt.*

Niet het by-slapen, maar het consent ten wederzyden, maakt het Huwelijk R. I.

Een Jongman 25, ende een Dogter 20. jaren oudt zijnde, vermogen sonder consent van de Ouders te Trouwen volgens de Politijcque Ordonnantie van Hollandt, Art. 3. ende van Zeelandt, Art. 8.

Het Huwelijken bestaat in twee Leden, 't selve te doen met, of sonder Huwelijkse Voorwaarden.

Met Huwelijkse Voorwaarden huwelijkende, werdt ordinaris gedaan om dat d'een van d'anders schulden bevrijdt soude wesen, en om geen gemeenschap van goederen te hebben, en diergelyke consideratien.

Sonder Huwelijkse Voorwaarden 't Huwelijck voltreckende isser tusschen de Conthoralen gemeenschap van goederen, en wert in sulker voegen daar in gevolgt het gemeene Landt-regt.

Wat is een Huwelijkse Voorwaarde?

Een Contract van een Bruydegom, en Bruydt voor datum van 't Huwelijk gemaakt, waar op, en onder welke Conditien sy-luyden haar Huwelijk willen aangaan.

Vermag men deselve te breken getrouwt zijnde, met Testament?

Ik antwoorde met distinctie, in't eerste Huwelijk, ja, alwaar 't dat de Conthoralen die met eeden hadden bevestigt.

In 't tweede Huwelijk, neen, door reden niemandt in præjudicie van sijn Voor-kinderen disponeren mag, maar geen Voor-kinderen hebbende, kan volkomen Revocatie by Testament daar van gedaan werden.

De Huwelijckse Voorwaarde by Testament gerevoceert zijnde kan by nader Testament wederom in sijn voorigen stant gestelt werden.

Dog ſtaat te letten dat een jonge Dogter met een Weduwenaar getrouwt zijnde, Voor-kinderen hebbende, ſy in haar deel de Huwelijkſe Voorwaarde breken mag, ende haar Man beneficieren.

Maar hy in ſijn deel niet, om redenen voorſz, ende mag ſijn Huys-vrouw nog by Huwelijkſe Voorwaarde, nog Teſtament, nog Donatie *inter vivos*, nog anderſints niet meer te maken dan een Kindts-gedeelte.

Vermag men Huwelijkſe Voorwaarden gemaakt hebbende, ende nog niet getrouwt zijnde, deſelve revoceren, ſoo lang men niet getrouwt is?

Ja, want ſoo langh men ongetrouwt is, zijn de Bruydegom, ende Bruydt vrye Perſonen, ende al wat ſy in ſulker voegen gemaakt hebben, vermogen ſy te revoceren al ſchoon getrouwt zijnde, onder diſtinctie hier vooren breeder verhaalt.

Kan men by Huwelijkſe Voorwaarden wel winſt bedingen, en geen ſchade?

Neen: want aldaar winſt genoten werdt moet de ſchade oock gedragen werden, of ſoo 't in 't een deel geſtipuleert is, en in 't ander deel niet, ceſſeert de conditie, ende ſoo winſt alleen geſtipuleert is, ende daar werdt winſt genoten in 't leven van de Eerſt-ſtervende, ende na deſſelfs doodt ook de winſt getrocken, in 't leven van de Eerſt-ſtervende geproffiteert, moet de Langſt-levende ook de ſchade dragen in den Boedel gevallen.

Een Jongman komende te trouwen met een Weduwe hebbende Voor-kinderen, ſonder Huwelijckſe Voorwaarde, en by Teſtament van haar eerſte Man belaſt met alimentatie van haar Voor-kinderen, de Weduwe komende te ſterven, 't zy met, of ſonder Kinderen by hem verwekt, of den Jongman gehouden is de Voor-kinderen, in conformite van 't voorſz. Teſtament, te alimenteren?

Ja, alſoo hy de laſt op ſijn Trouw-dagh aangenomen, ende gemeenſchap van goederen, ſoo van ſchulden, als proffyten gemaakt heeft, ende blyven, ſoo zyn, als des voorſz Weduwens goederen daar vooren legalyken verbonden.

Dog Huwelijkſe Voorwaarden makende, daar in geſtipuleert is, dat den Bruydegom ſal gehouden zijn, in cas ſijn Bruydt d'Eerſt-ſtervende was, 't zy met, of ſonder Kinderen by den ſelven te hebben verwekt, in plaatſe van de alimentatie in den Teſtamente van der Voor-kinderen Vader genarreert, uyt te keeren een ſekere ſomme van Penningen uyt heur Conthoralen gemeenen Boedel, vermag hy met de uyt-keeringe der ſelver op 't overlyden van ſijn Bruydt volſtaan, alſoo bevrijdt zijnde van de laſt van alimentatie.

Wan-

Wanneer is'er geen gemeenschap van Goederen, soo Capitalen, Winsten, Verliesen, Erffenissen, ende Besterffenissen?

Als 't selve by Huwelijckse Voorwaarde is gestipuleert, ende dan dient over, ende weder over Inventaris van yegelijcx goederen gemaakt te zijn buyten gemeenschap gehouden tot meerder securiteyt van der selver Erfgenamen, ende ter Secretarie der plaatse van 't passeren der Huwelijkse Voorwaarde, de selve geregistreert te wesen om een yegelijk, die d'een, of d'ander gecrediteert heeft, voor datum als die na datum de selven souden mogen crediteren berigt te doen. Siet daar van 't Placcaat van den 30. Julij 1624, by de Ed: Gr: Mo: Heeren Staten van Holland, ende West-Vriesland ge-emaneert.

Dog staat te letten, dat in de Huwelijckse Voorwaarden dient gespecificeert, dat de Bruydt aan haar reserveert de Administratie alle haarder goederen buyten gemeenschap gehouden, ende dat den Bruydegom, mede compareren de, in dit deel haar daar toe specialijken verklaart te authoriseren, sulcx dat hy sijn Bruydts goederen niet sal vermogen te belasten, beswaren, of veralieneren, directelijk, nog indirectelijk, in Regten, nog daar buyten.

Ende kan de Bruydt 't Huwelijk voltrocken zijnde, alsoo 't bewint behouden, of breken, haar Egtgenoot toelatende de Administratie.

Staat verder te consideren dat winst, ende verlies gemeen zijnde, maar geen Capitalen by Huwelijkse Voorwaarde, dat onder prætext van 't selve alle de Capitalen kunnen werden vervreemt.

By Huwelijkse Voorwaarde geen gemeenschap van goederen, maar van winst, ende verlies gemeenschap gestelt-zijnde, werden onder winst als dan ook Erffenissen, en Besterffenissen gerekent?

Neen, ten ware speciaal gestipuleert was Erffenissen, en Besterffenissen onder Conquæsten gerekent.

Huwelijkse Voorwaarde gemaakt zijnde van Personen, beneden haar jaren, Trouwende sonder consent van Ouders, Voogden, Vrienden, als anders, te weten, een Jongman beneden de 25, ende een Dogter beneden de 20 jaren, is nul in alle syne deelen, volgens de voorsz Politijcque Ordonnantie Art. 18.

In cas by Huwelijkse Voorwaarde simpelijck uytgesloten is gemeenschap van Capitaal, komt egter in gemeenschap winst, ende verlies.

De Bruydt kan haar optie hebben, 't Huwelijk gedissolveert zijnde, ende by Huwelijkse Voorwaarde gespecificeert wesende, of sy wil participeren in winst, ende verlies, staande Huwelijk gevallen, dan niet.

Een Huwelijkse Voorwaarde onder beyde haar handt hoe sterck gemaakt,

kan niemandt bevryden van de ſchulden, die d'een of d'ander voor dato van 't Huwelijk heeft gemaakt.

Staat verders te noteren, dat de Conthoralen Huwelijckſe Voorwaarden makende, en gemeenſchap van goederen daar by ſecluderende, deſelve Huwelijkſe Voorwaarde moeten laten paſſeren voor Notaris, ende Getuygen, en daar-en-boven ook voor Notaris, ende Getuygen maken pertinente Staat, ende Inventaris van yders goederen, ofte yders goederen in de voorſz Huwelijkſe Voorwaarden met Poſten extenderen, ofte in cas die in de Huwelijkſe Voorwaarden niet zijn ge-expreſſeert, nog geen Inventariſſen daar van, invoegen voorſz, gemaakt, moet volkomen gemeenſchap van goederen tuſſchen den Conthoralen zijn, ten ware men konde bewyſen met Getuygen, ſtaande ter goeder naam, en faam, wat goederen by d'Eerſt-ſtervende, ofte Langſt-levende was inne-gebragt, in ſulker voegen kan de Langſt-levende, ende d'Erfgenamen van de Eerſt-ſtervende yder tot ſijn geregtigheydt komen, dog 't ſekerſte is de voorſz Actens, invoegen voorſz, te paſſeren om alle Quæſtien, Proceſſen, onkoſten, ende ſchaden te prævenieren.

A. zijnde Getrouwt met B. de voorſz. A. hebbende Voor-kinderen, en by de voorſz. B. verwekt een, of meer Kinderen, vergadert ſonder Huwelijkſe Voorwaarde in den Egten-ſtaat.

Quæritur

Of A. en B. haar geſamentlijken geprocre-eerde, ende nog te procre-eeren Kinderen niet vermogen yet by forme van Prælegaat te maken?

Ja, voornementlijk B. en ook A. als niet ſtrydende, *contra legem hac edictali. 6. C. de ſecund. nupt.*

A. Weduwenaar van B. toekomende Bruydegom met C. ſyne Bruydt, de voorſz. C. ende B. malkanderen in Maagſchap beſtaan hebbende ſoo na, dat ſy den anderen niet en vermogten te Trouwen, egter Huwelijkſe Proclamatien binnen Hollandt gehadt hebbende, buyten Hollandt Getrouwt zijnde, ook voor 't voltrecken van 't ſelve Huwelijk gemaakt Huwelijkſe Voorwaarde.

Quæritur

Of ſoodanigen Huwelijk, en Huwelijkſe Voorwaarde kan beſtaan, en wat faveur de voorſz A. C. en by den anderen verwekte, ende nog te verweckene Kinderen doen kan by Teſtamente?

Soodanigen Huwelijk, en Huwelijckſe Voorwaarde is nul, en wat faveur geſchieden kan, ſiet daar van na deſe naarvolgende Conſultatie.

GEsien by den onder-geschreven Copie Authentijcq van sekere Huwelijkse Voorwaarde, tusschen Jan Lambertsz de Haas, Schipper, Weduwenaar van wylen Sara Cornelis, toekomende Bruydegom, ter eenre, ende Hillegont Cornelis, jonge Dogter, toekomende Bruydt, ter andere zyden, op den 8. Decembris 1634 voor Notaris, ende Getuygen gepasseert, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal gepræsupponeert werdt *in facto* waaragtigh te zijn, dat d'voorsz Hillegont Cornelis, d'voorsz wylen Sara Cornelis soo na in bloede heeft bestaan, dat de voorsz Jan Lambregtsz daar door na de Ordonnantie van de Policien binnen Hollandt den 1. April 1550 ge-emaneert, geen Huwelijk mette voorsz Hillegont Cornelis en heeft konnen contraheren, ende dat daarom ook de voorsz Jan Lambertsz, ende Hillegont Cornelis, volgende de ordre by de voorsz Politijcque Ordonnantie beraamt, ende gestatueert binnen Hollandt, niet en zijn Getrouwt, hoewel dat daar toe binnen Hollandt al Geboden waren gegeven, maar Getrouwt zijn buyten Hollandt, dat daarom volgende het 13. Art. van de voorsz Ordonnantie, 't Huwelijk tusschen de voorsz Jan Lambregtsz, ende Hillegont Cornelis is nul, en van onwaarden, ende niet en mag bestaan, binnen de Landen van Hollandt consequentelijk, dat uyt kragte van 't voorsz prætense Huwelijk, de voorsz Hillegont Cornelis niet en mag genieten eenige voordeelen van de voorsz Jan Lambregtsz, uyt kragte van de voorsz Huwelijkse Voorwaarden, als een egte Vrouw, nopende de helft van de Conquesten, staande 't voorsz prætense Huwelijk gevallen, nog de Kinderen by hen staande 't voorsz prætense Huwelijck geteelt, neffens de Voor-kinderen van de voorsz Jan Lambreghtsz vermogen te erven van de voorsz Jan Lambregtsz, maar by 't voor-sterven van de voorschreve Jan Lambregtsz sal de voorschreve Hillegont Cornelis moeten afstaan met haar ingebragte goet, ende wat tot haar lijf is behoorende, ende sullen de Voor-kinderen van de voorsz Jan Lambregtsz erven alle de naargelatene goederen van den selven, dog vermag deselve Jan Lambregtsz by Dispositie van Uyterste-wille aan de voorsz Hillegont Cornelis te maken in 't reguard van haar gedane diensten, ende tot haar alimentatie, ende onderhoudt de helft van de Conquesten, staande Huwelijk gevallen, soo mede de voorsz Jan Lambregtsz vermag aan de Kinderen by hem aan de voorsz Hillegont Cornelis geteelt, tot haar alimentatie, ende onderhoudt te maken elcx een Kinds gedeelte in sijn naar te laten goederen neffens sijn Voor-kinderen, ende indien de voorsz Jan Lambregtsz soude meenen, dat de voorsz Hillegont Cornelis tot haar alimentatie, ende onderhoudt niet genoegh en soude hebben met het gene sy ingebragt heeft, ende met het gene tot haar lyve is behoorende, ende mette helft van de voorsz Conquesten,

soo soude hy haar nog wat meer tot haar alimentatie mogen maken, des dat het, boven 't gene sy ten Huwelijk heeft ingebragt, ende d'helft van de Conquesten blyven binnen een Kindts gedeelte, ende soude de voorsz Jan Lambregtsz de voorsz uyterste Dispositie, ende Wille kunnen passeren voor Notaris, ende Getuygen, ook waar 't mogelijck met Approbatie van de Voorkinderen, soo sy tot haar Jaren waren gekomen, ende daar toe wilden verstaan, ende andersints by faulte van dien sonder Approbatie van de voorsz Voor-kinderen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage, op huyden den 7. October 1644, ende was onderteykent,

S. van de Werve.

Door het Huwelijk, of Trouwen werden de Kinderen voor datum van 't Huwelijk by de Ouderen in onegt gewonnen, egte Kinderen, ende gelegitimeert.

Men kan ook van schriftelijke Trouw-beloften niet werden gereleveert.

Vermag yemandt met sijn overleden Huys-vrouwe Broeders, ofte Susters Dogter Huwelijck te contracteren?

Volgens de Politijcque Ordonnantie van haar Ed: Groot-moog: Articulen 7. 8. ende volgende staat het selve duyster ge-expresseert, ende is daar over voor desen soo nauwen reguard niet genomen: maar is absoluyt verboden, in conformite van de naarvolgende Publicatie.

PUBLICATIE,

Elucidatie van de Articulen in de Politijcque Ordonnantie, waar by de overleden Huys-vrouwen Broeders, of Susters Dogter verboden werdt te Trouwen.

DE Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, allen den genen die desen sullen sien, ofte hooren lesen. *Saluyt.* Alsoo in het sevende, agtste, ende andere volgende Articulen van de Politijcque Ordonnantie schijnt te resideren eenige duysterheydt, of namentlijk onder de graden van affiniteyt, in de welke het niet

en

en is gepermitteert te Trouwen, mede verstaan moet werden verboden te zijn, met sijn overleden Huys-vrouwen Broeders, ofte Susters Dogter Huwelijk te contracteren, vermidts aldaar onder de enumeratie van de verboden graden van affiniteyt het voorsz *casus* in specie niet en is ge-expresseert. SOO IS'T, Dat wy daar inne willende voorsien, tot Elucidatie, ende Ampliatie van 't voorsz agtste, ende volgende Articulen, by forme van interpraetatie goedt gevonden hebben eenen yegelijken van onse goede Ingesetenen te waarschouwen, ende bekent te maken, alvooren daar op tot meermalen gehadt hebbende de Consideratien, ende 't Advijs van onsen Hove, dat wy als nog, conform voorgaande iterative Dispositien, verstaan, dat soodanige Huwelijken, als vooren, niet jegenstaande daar van geen speciaal verbodt in 't voorsz agtste, ende volgende Articulen en is gedaan, zijn, ende by ons sullen werden gehouden voor ongeoorloft, ende niet gepermitteert. Verbiedende dienvolgende allen, ende een yegelijken soodanige Huwelijken te contracteren, op peyne in het derthiende Articul van de voornoemde Politijcque Ordonnantie begrepen. Ordonnerende, ende bevelende de Praesidenten, ende Raden van beyde onse Hoven, den Advocaat-Fiscaal, ende den Procureur-Generaal, mitsgaders allen anderen Officieren, ende Justicieren van onsen Lande, jegens de Overtreders, ende Contraventeurs van desen te procederen, ende doen procederen naar behooren. Ende ten eynde niemandt hier van ignorantie en praetendere, nemaar alle, ende een yder weten moge waar naar hy hem hebbe te reguleren, begeren wy dat desen alomme daar het behoort, ende te geschieden gebruykelijk is, sal werden gepubliceert, ende geaffigeert. Gedaan in den Hage onder onsen grooten Zegel op den een-en-twintighsten Mey des Jaars onses Heeren, ende Zalighmakers sesthien hondert vier-en-tsestig. Lager stont. Ter Ordonnantie van de Staten, ende was onderteykent,

Herbt. van Beaumont.

Yemandt komende te Huwelijken, nog minderjarig zijnde, zijn dan de Voogden van de Administratie van de goederen van de Minderjarigen bevrijdt, ende vermogen sy deselven aan de voornoemde Minderjarigen uyt te keeren sonder eenige Calangie?

Neen, ende werdt daar van distinctelijken gehandelt in de naarvolgende Consultatie van de Heeren Regts-geleerden.

GEsien by ons onder-geschreven Copie Authentijcq van de Testamentaire Dispositie, gemaakt, ende gepasseert by Jan Jansz Stampioen voor den Notaris Gerrit van der Hout, ende sekere Getuygen tot Rotterdam op den veerthienden September Anno 1660, ende berigt zijnde dat Annetgen Stampioen nog minderjarig zynde is komen te Trouwen, voorts gelet op de vrage soo uyt den selven Testamente, als berigt verders geproponeert.

Dunkt (onder correctie) al-hoe-wel naar Costume deser Landen indisputabel vast staat, dat een Mans-persoon komende te Trouwen sonder huwelijkse Voorwaarden werdt Man, ende Voogd over syne Huys-vrouwe, ende tusschen hen-luyden gemeenschap van goederen geintroduceert, ten ware by huwelijkse Voorwaarde daar tegens wettelijck ware voorsien, dat egter den soodanigen Man niet bevoegt is de Voogden van sijn minderjarige Huys-vrouwe te constringeren om alle hare goederen (gedurende hare minderjarigheyd) aan hem, in sijn voorsz qualiteyt, als andersints te geven, maar zyn deselve Voogden *e contrario* geregtigt, omme d'Administratie over de voorsz Minderjarigens goederen te behouden ter tijdt, ende wylen de voorsz Minderjarige tot meerderjarigheyt, dat is vyfentwintig Jaren sal wesen gekomen, alsoo door 't Huwelijk van een Minderjarige wel de Administratie over den Persoon, maar geensints over dessels goederen ophoudt, uytgesondert, alsoo ons berigt is dat de Man van Annetgen Stampioen geen, of immers seer weynig middelen heeft, invoegen dat hy sig daar mede nevens syne Huys-vrouwe niet soude konnen sustenteren, ende de Vooghden gehouden zijn het voorsz Wees-kindt *quasi* te doteren ten minsten tot soodanigen somme als waarschynelijk des Wees-kindts Man tot opsettinge van syne neeringe noodigh heeft, dat deselve Voogden wel souden bevoegt zijn sodanigen somme uyt de goederen van de voorsz Minderjarige aan dessels Man te geven, als in redelijkheyt geoordeelt mogte worden hem tot syne neringe noodig te zyn, dan souden egter de Voogden niet ongeraden zijn, in cas de Man van de voorn: Minderjarige, ende voor soo veel 't noodt mogt wesen de Minderjarige nevens hare Man Requæste aan de E. E. Agtbare Heeren van de Weth mogte præsente-

ſenteren, om alle ſijn *Huys-vrouws* goederen te mogen naar hem nemen, om daar mede te handelen als met ſijn vrye eyge goederen, ende ſy-luyden daar op mogten werden gehoort, hen te refereren tot diſcretie van de Heeren van de ſelve Weth, dewelke ſulcx toeſtaande, daar door de Voogden van hunne Adminiſtratie, en alle Calangie bevryden.

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 14. July Anno 1662, ende was onderteykent,

Carolus van Aller, Leonardus Verboom.

Wat gemeenſchap, of geen gemeenſchap van goederen zy, ende wat daar aan dependeert, Siet daar van na deſe volgende Conſultatie.

GEſien by ons onder-geſchreven de Teſtamentaire Diſpoſitie van A. ende B. gepaſſeert voor den Notaris Dirk Blok, ende ſekere Getuygen binnen deſer Stede, op den 25. Juny 1650, nog ſekere Acte, gepaſſeert by den voornoemde A. voor den Notaris Cornelis Maas, ende ſekere Getuygen mede alhier in dato den 24. October 1656, ende laatſtelijk den Teſtamente van den ſelven A. ende C. ſijn tweede Huys-vrouwe, mede gepaſſeert voor den Notaris Maas, ende Getuygen op den 28. December Anno 1656, ende gelet op de vragen daar uyt voor-geſtelt.

Dunkt (onder correctie) op d'eerſte vrage, dat door d'opgemelte Acte van den 24. October 1656, by dewelke de voornoemde A. heeft geaugmenteert ſyner Kinderen Moederlijke goedt ganſchelijk niet en is afgeweken van het gemeene Landt-regt, introducerende tuſſchen d'Egtgenoten, ſonder Voorwaarde Trouwende, gemeenſchap van goederen, maar dat dien onaangeſien tuſſchen den voornoemden A. ende C. indien hy voor banden van haar Huwelijk niet anders en hebben gemaakt, waar door de gemeynſchap ſoude mogen uytgeſloten zijn, de gemeynſchap van goederen volgens het Landt-regt volkomentlijk is geintroduceert, ende ingevoert, gemerkt de voorſz Acte niet en contineert eenige de minſte ſtipulatie, of beding over de gemeenſchap (in welken gevallen van de gemeynſchap hadde gerecedeert geweeſt in allen gevalle voor ſoo veel de ſelve ſoude præjudicere *legem hac edictali*, en het Regt der Voor-kinderen:) maar alleen een vergrootinge van 't Moederlijke bewijs, ende voorts een præſuppooſt van het Landt-regt.

Op de tweede vrage, dat het in de magt van de voornoemde A. niet en is de voorſz vergrootinge van ſyner Kinderen Moederlijk goedt te vernietigen, ofte ook te verminderen, hoewel waar ſoude mogen zijn, dat de Kinderen by den

den voorsz eersten Testamente in haar geregtigheydt niet en zyn verkort geweest, maar dat het den selven A. vry staat voor sig te proffiteren d'intressen van d'augmentatie, indien hy oordeelt de selve van nooden te hebben, 't geen geraden is by Acte te verklaren.

Op de laatste vrage, alsoo den Notaris Maas overleden is, dat daarom het blank in den voorsz laatsten Testamente openstaande, met d'expressie van de summe die de Langst-levende aan de Kinderen souden moeten uytkeeren, niet en kan werden gevult, maar dat het voor de Testanten geraden is op nieuws te disponeren.

Aldus geadviseert in Rotterdam desen 12. Juny Anno 1664, ende was onderteykent,

Carolus van Aller, A. Paats, G. V. Berkel.

SEker raar subject van sekere Vrouwe, die niet beter wetende, of sy is Weduwe, met een ander soekt te Trouwen, op welke Poincten wel dient gelet te werden. 't Is nu sulcx, dat A. soo sy niet anders en weet is Weduwe van B. ende wonende in sekere Stadt in Hollandt, uyt consideratie haar voorsz Man in de maandt September 1632, zynde als doen Schiemans-maat op seker Schip, leggende als doen voor sekere Stadt, synen Broeder C. Schipper op het selve Schip, hy B. seer beschonken zynde, ende naar voorgaande gehadde harde woorden met een Mes het leven heeft benomen, over welcke manslagh hy ook diverse Jaren sigh heeft geabsenteert, ende uyt vreese van de regtvaardige Justitie gevlugt in andere Landen, gedurende welke vlugtinge sy A. om Pardon van de selve manslag te hebben, verscheyde voetvallen, aan sijn *Hoogheydt*, Hooghloffelyker Memorie, *Fredrik Hendrik* heeft gedaan, die na sijn excellentiens hooge wijsheydt, considererende 't selve een Broeder-moordt te wesen, de selve voetvallen in 't minste niet en heeft geagt, ende 't Pardon absolutelijk afgeslagen, mitsgaders de Requæsten dienthalven by haar A. gepræsenteert continuelijk in handen van den Officier der plaatse heeft doen stellen, daar op ook zynde gerescribeert deselve respective Rescriptien soodanig in agtinge heeft genomen, dat sijn Excellentie geenige de minste resolutie tot Pardon, of Landt-winninge heeft kunnen nemen, niet jegenstaande de voorsz A. met de Vrunden van haar voorsz Man Zaligers Broeder C. was versoent, alles breeder naar luyd van de Bescheyden, ende den Zoenbrief respective daar van zynde; na 't begaan van welcke manslagh den voornoemden B. soo in 't openbaar, als in 't heymelijck sigh binnen de voorsz Stadt heeft gepræsenteert, ten oorlog gevaren, by de voorsz A. vreedsamelijk onthouden, ende dat meer is by haar nog vyf Kinderen heeft geteelt, behal-

behalven de twee voor den voorſz Manſlagh, van welke vijf nog twee in 't leven zyn; hebbende ſy A. in den tijdt van agthien Jaren geen tydinge van haar voorſz Man B. bekomen anders dan dat hy gebleven, ende overleden ſoude zyn, 't welk ſy niet anders wetende, nog jegenwoordig niet anders en weet, ende bewuſt zynde, dat haar voorſz Man al in 't leven weſende uyt conſideratie van de voorſz Manſlagh levende doodt is, ende dat het ſelve leven beſtaat in handen van de Juſtitie, ſulcx niet vryelijken ſijn Perſoon binnen de voorſz Stadt ſoude mogen præſenteren, haar met eenen D. met Trouw-beloften heeft ge-engageert, ende by den ſelven D. ſonder Gehuwelijkt te zyn, vyf Kinderen geprocre-eert, daar van'er nog een in 't leven is, tragtende hy D. haar A. jegenwoordigh te Trouwen, ende met den ſelven in den H. Egtenſtaat te treden.

Quæritur.

1. Of de Heeren van de Weth de voorſz A. ende D. kunnen admitteren tot den wettigen Trouw, dan niet?

2. Ten tweeden, de ſelve daar toe niet kunnende admitteren, of het niet en is een werk van Policie, cencernerende haar Ed: Groot-moog: die *ex plenitudine poteſtatis* 't ſelve ſouden vermogen te doen?

3. Ten derden, of het vereenigen tuſſchen de voorſz A. ende B. met bywooninge van Tafel, ende Bedde, mitſgaders 't verwecken van Kinderen aan den anderen, niet en ſoude obſteren den Trouw tuſſchen de voorſz A. ende D?

4. Ten vierden, of in gelijken deele niet de voorſz Voetvallen, ende 't ſolliciteren van Pardon van de voorſz A. voor B?

5. Ten vijfden, of in gelijken deele niet de Concubinagie verſcheyde jaren tuſſchen de voorſz A. ende D. gepleegt, ende gehouden?

DUnkt (onder correctie van beter gevoelen) op de eerſte Vrage, dat de Heeren van de Weth (behoudens haar E: reſpect) tot het admitteren van ſoodanigen Trouw niet en zijn gequalificeert, als rakende de Policie, van wien de Politijcque Ordonnantie af komſtig is.

Op de tweede Vrage, dat'er niemandt dan de Souveraine van de Landen gequalificeert zijn tot het admitteren van de voorſz Trouw, 't ſelve by Ampliatie op 't ſtuck van de Ordonnantie van de Policie kunnende doen ſtellen.

Op de derde Vrage, de ſelve en kan de voorſz Trouw niet obſteren, te meer alſoo B. ſijn eygen ſelfs leven niet magtigh is, maar t'eenemaal de Juſtitie toekomt, ſulcx de voorſz vereenigingh, ende bywooninge, als anders de

Justitie niet en raakt, ofte præjudiceert, want ingevalle de Justitie sulcx te wete hadde gekomen, *procul dubio* den voornoemden B. in appræhentie soude hebben genomen, ende over den voorsz Manslagh den selven gecondemneert metten Swaarde ge-executeert te werden, dat'er de doodt na volgen soude.

Op de vierde Vrage, gelijk als op de derde.

Op de vijfde Vrage, gelijk als op de derde, ende vierde, uytgesondert dat op de Concubinagie reguard genomen zijnde het selve by den Regter niet wel afgenomen soude werden.

A. ende B. voljaarde Jongman, ende voljaarde Dogter, aan den anderen met Trouw-beloften ge-engageert zijnde, ende Huwelijcx Proclamatien gegaan, sekere tydinge komende, dat den selven A. heeft begaan een doodtslag, waar over hy Fugitijf *moet zijn, ende sig onthouden uyt handen van de Justitie, is de voorsz. B. derhalven van de voorsz. Trouw-beloften, ende Huwelijkx Proclamatien wel ontslagen?*

Ja, alsoo sijn leven puur, ende alleenlijk staat in handen van de selve Justitie, sulcx levende doodt is.

Eyndigende hier mede de Trouw-beloften, Trouwen, ende Huwelijkse Voorwaarden sullen voortgaan tot

LYFTOGTEN, ende VRUGT-GEBRUYK,
ende werdt gevraagt, wat een Vrugt-gebruyk is?

Dient tot antwoordt, den jaarlijksen Intrest, of Renten van seker Capitael, dat yemandt by Testament, of andersints is gemaakt.

Binnen Utregt en vermogen de Egt-genoten, Kinderen by den anderen hebbende geprocre-eert, den anderen niet meerder te beneficieren by Testamente, dan met de bladeren, dat is Lijftogten.

Den dag van Usufruct, of Vrugt-gebruyk gaat in, insonderheydt soo het bestaat in jaarlijkse inkomsten *a tempore quo adita est hæreditas, sed non à morte Testatoris, 1. pars Consult. cons.* 57.

Het Vrugt-gebruyk van alle de goederen yemandt gelegateert zijnde, hoe de Crediteuren als dan haar Actie sullen vervolgen, siet daar van de selve Consultatie.

De goederen, waar van het Vrugt-gebruyk is gemaakt, moeten in kleyne reparatie by den Usufructaris werden onderhouden, maar in sware onkosten by den Eygenaar, volgens de voorsz Consultatie.

Het

Het Vrugt-gebruyck van alle de goederen yemandt zijnde gemaakt, vermag den Erfgenaem te detraheren *quartam Falcidiam*, blykende by de voorsz Consultatie.

Een Vader het Vrugt-gebruyck zijnde gemaackt, en is niet gehouden ten behoeve van sijn Soon Cautie voor den eygendom te stellen, besigtight de meer-verhaalde Consultatie.

De woorden, dat de Langst-levende de goederen van de Eerst-stervende, sijn leven langh gedurende, sal blyven besitten, induceren een Legaat van 't Vrugt-gebruyk, 1. *pars cons. cons.* 75.

De onkosten geleght aan de Dijkagie van eenige ingebroken Landen, in Lijf-togten beseten, specterende ten laste van de Proprietaris, ende niet van de Usufructuaris, 1. *pars cons. cons.* 133.

Een Usufructuaris is gehouden niet tegenstaande de Remissie, behoorlijken Inventaris te leveren, ende Cautie te stellen, *vide* 1. *pars cons. Consultatien* 5. 15. & 35.

Den Usufructuaris in 't Vrugt-gebruyck zijnde geinstitueert, sonder dat daar by een Mede-erfgenaam is gevoeght, acquireert de geheele erffenisse, 1. *pars cons. cons.* 113.

Wie Regt heeft tot de Vrugten, by 't leven van de Usufructuaris, nog niet ten vollen verschenen, 1. *pars cons. cons.* 133.

Wanneer een Usufructuaris eenigen tijt na 't overlyden van den Testateur heeft geleeft, en het Vrugt-gebruyk niet heeft genoten, hebben syne Erfgenamen Regt, omme na sijn doodt de selven Vrugten te consequeren, 1. *pars cons. cons.* 177.

Het Vrugt-gebruyck van eenigen Boedel, aan yemanden gemaackt zijnde, hoe, en by wie de schulden moeten werden betaalt, 2. *pars Consult. cons.* 61.

Vrugt-gebruycx-regt yemant verkregen hebbende, waar toe hy geregtigt is, siet daar van na 3. *pars cons. cons.* 120.

Vrugten van aangebragte goederen werden onder het woort van winst, en Conquæsten mede begrepen, 3. *pars cons. cons.* 51.

Vrugten by Ondersaten van 't geheel Erf indistinctelijk gemeen genoten, werden na divisie de Leenen, en vrugten mede gemeen genoten, 3. *pars cons. cons.* 85.

Vrugten werden de Kinderen in *legitimam* geimputeert, ende werden de Fideicommissarissen gerestitueert, 3. *pars cons. cons.* 318.

Vrugten komen tot proffijt van de Erfgenamen diese genieten volgens de voorsz Consultatie.

Usufruct wanneer die met den eygendom wert geconsolideert, siet daar van na 3. *pars cons. cons.* 161.

Usufructus ad legatarium pervenire non potest, nisi adita hæreditate. Vide 3. *pars Consult. cons.* 161. *&* 1. *pars Consult. cons.* 57.

Usufructus alicui relinqui non potest in causam suæ mortis, 3. *pars Consult. cons.* 161. *&* 191.

Siet wyders van Lijftogt den wijt-beroemden Huyg de Groot, in sijn Hollandtse Regts-geleertheydt, *lib.* 2. *pars* 38.

Meester Carel van Aller in sijn Definitien den geheelen titul door, behelsende Usufruct, ofte Vrugt-gebruyck, hoemen gebruyckt, ende geniet, ende wat een Usufructuaris in alle soorten van Usufruct doen mag, dat den Liefhebbers vande Practijcq, als soet, ende vermakelijk zijnde, haar niet en gelieve te veronagtsamen om na te sien.

Ende laatstelijk dese naarvolgende Consultatien van Meesters Pieter van der Meulen, ende Pieter Verschure.

A Disponerende by Testamente nuncupatijf maakt, bespreekt, ende institueert B. sijn Huys-vrouwe, het volle vrye besit, Vrugten, ende Lijftogten van den geheelen Boedel, roerende, ende onroerende, &c. met volle magt omme tot eerlijck onderhoudt eenige van de selve goederen te mogen verkoopen, belasten, beswaren, vervremden, ende veralieneren, naar dat de saken vereysschen, ofte medebrengen sullen, ende sonder gehouden te zijn eenigen Staat, ofte Inventaris te leveren, &c.

A. Zijnde overleden, sustineren d'Erfgenamen, dat B. niet alleen moet leveren behoorlijken Inventaris, maar ook alle de goederen te laten estimeren, ende ook Cautie te stellen volgens het naarvolgende Advijs van den Advocaat van der Schuer, van wegen de Weduwe is gehaalt het naar-volgende Advijs.

Op de vragen by missive my geproponeert, dunkt (onder correctie) dewyle by den voornoemden Testamente de voorsz B. niet alleen gemaakt en zijn de Vrugten, ende Lijftogten van sijn A. naar-gelaten goederen haren Weduwelyken staat gedurende, maar ook haar Maria Pieters daer benevens magt gegeven is, omme tot eerlijk onderhondt eenige van deselve goederen te mogen verkoopen, belasten, beswaren, vervremden, ende veralieneren, &c. ende sulcx sy. B. niet en is *nuda Usufructuaria*, dat daaromme sy B. wel gehouden is te maken Staat, ende Inventaris van den Boedel, maar niet verder Cautie te stellen voor de oplevering van dien als voor een agtstepart van 't geheel, ofte voor een vierdepart van den halven Boedel, *per Auth. contra cum rogatus* C. *ad Sctum Trebel.*

Vorders dewyle de nature van de goederen, daar van de Lijftogte kan werde gemaakt bestaande is in soodanige goederen, die door het gebruyk niet geheelijk en werden geconsumeert, maar alleenlijck werden door het gebruyck vermindert, veroudert, ende gedeterioreert, 't zy meubel, ofte immeubel, ende ook bestaande is in soodanige goederen *qua in abuse consistunt*, ende door 't gebruyck geheelijken werden geconsumeert, gelijck als zijn Wynen, Olie, Granen, ende diergelijke, ende dat oversulcx in Regten ook zijn geinventeert twee diverse Cautien Usufructair *circa rem usufructuariam*, d'eene *ex edicto prætoris*, die twee Leden behelsende, te weten, dat den Lijftogter gehouden is te caveren, de goederen te gebruyken *arbitrio boni viri*, ende daar mede te handelen, gelijck den selve met sijn eyge goederen soude gehouden wesen te doen, ende voorts die selve goederen te sullen doen restitueren, naar d' expiratie van deselvige Lijftogte, soo, ende gelijck deselvige als dan sullen komen te exsteren, sonder daar van alvooren gedaan te wesen eenige extimatie *per l. 1. §. cavere 3. & §. 6. & ultim. ff. usufructuaris quemadmodum caveat, & l. q. c. de usufruct.* ende die Cautie heeft alleen plaats in soodanige goederen, 't zy meubel, ofte immeubel, die door 't gebruyk niet geheel en werden geconsumeert *sive in quibus de proprie usufructus constituitur*, maar alleenlijck door 't gebruyck werden vermindert, veroudert, ende gedeterioreert, *de quibus tot. tit. ff. & c. de usufructu.* de andere Cautie geinventeert *ex senatus consulto, & quam senatus Romanus introduxit* heeft alleen plaats in soodanige goederen *quæ in abusu consistunt*, ende door 't gebruyk niet alleenlijk verargert, ende gedeterioreert werden maar geheelijk geconsumeert werden, gelijk *usufructus vini, olii, frumenti. &c.* soo voorsz is, ende van welke Cautie sprekende, is den geheelen *tit. ff. de usufructu earum rerum, quæ usu consumuntur, l. 1. c. de usufruct. & 3. constituitur 2. Instit. de usufruct.* ende die Cautie is van de substantie van de Lijftogte, sulcx dat een Usufructuaris is de Lijstogt van soodanige goederen niet en kan hebben, ten zy alvoorens by extimatie die selvige goederen hem aange-eygent zijn, ende dat hy cautie gestelt heeft, omme na de expiratie van de Lijftogte soo veel geldts wederom te restitueren, als die ge-extimeert, ofte gewaardeert zijn, *per precit. §. constituitur instit. de usufruct. & par l. 2. ff. de usu earum rerum*, ende alsoo den Huysraadt, ende verdere mobilare goederen by de voornoemde Weduwe opten Inventaris van den Boedel gebragt niet en zijn alle van soodanige nature, die door 't gebruyck geheelijken werden geconsumeert, maar alleen door 't gebruyck van dien werden vermindert, veroudert, ende gedeterioreert, dat daaromme de voorsz Weduwe niet gehouden en is den selven Huysraadt, ende Imboel te laten estimeren, en voor de estimatie van dien Cautie te stellen, omme ter expiratie van de Lijftogte soo veel geldts te restitueren, als die ge-extimeert, of gewaardeert souden mogen wesen,

wesen, maar dat die selve Weduwe vermag te volstaan, midts stellende Cautie van de voorsz goederen te sullen gebruycken, *arbitrio boni viri*, ende soo daar mede te handelen gelijk een goedt Vader des Huysgesints met sijn eygen goederen gehouden is te doen, ende voorts de selve goederen te sullen do en restitueren, naar d'expiratie van de Lijftogte, soo, ende gelijk deselve als dan sullen komen te exteren, ende bevonden werden in wesen te zijn, ende dat daaromme nog te meerder de voorsz Weduwe met de selvige Cautie, sonder eenige te doene estimatie, vermag te volstaan, omme dies wille deselve niet en is alleen *nuda usufructuaria*, maar ook by Testamente van haren Man magt gelaten is, omme in noodt de voorsz goederen te mogen verteeren, *Neostad. decis. curia Hollandia* 20. sulcx gevoele ik den Regten conform te wesen *per ea qua late, & eleganter tradit Andreas Gail, Practyc. Observat. lib.* 1.2. *Observat.* 46. andersints soude de voorsz Weduwe genootsaakt wesen door de te doene estimatie de voor-geroerde Huysraadt, ende mobilare goederen ter ge-estimeerde pryse in eygendomme aan te nemen *Juxt. l.* 7. *ff. de usufructuarum rerum quæ consum.* 't welk in cas subject absurd soude wesen.

Aldus geadviseert binnen Delft desen 24. Januarij 1655, ende was onderteykent,

P. van der Meulen

IS by den Advocaat Verschuer tot Rottordam in contrarie verstaan, dat de Weduwe van Zaliger Barent Hollaar gehouden was te stellen sufficante Cautie met Borgen, niet alleen absolute voor het een vierdepart, dat in *omnem inventum*, de Erfgenamen het Usufruct ge-expresseert zijnde, moet werden uytgereykt, maar ook voor de restitutie van alle de goederen, van welken haar by den Testamente de Lijftogt is gemaackt, soo wanneer de selve goederen buyten noodt van de voorsz Weduwe soude mogen wesen veralieneert, want de alienatie van de goederen aan de voorsz Weduwe niet absolutelijk, ende simpliciter is gepermitteert, maar alleen naar vereysschen van saken indien het selve tot eerlijck onderhoudt van haar gerequireert werdt, ende moet daar omme de Borgen niet alleen absolutelijck caveren voor de restistitutie van een geregt vierdepart, maar ook van de resterende drie vierdeparten by aldien daar naar bewesen soude mogen werden de selve, ofte yets van dien buyten noodt te zijn verteert.

Actum in Rotterdam den 17. Januarij Anno 1655, ende was onderteykent,

P. Verschuer.

Eyndigende van de Lijftogten, ende Vrught-gebruyck sullen voortgaan tot

De LEGITIME, ende LEGITIMATIE.

Wat is Legitime Portie?

EEn geregt sestepart van den geheelen, of een derdepart van den halven Boedel den Kinderen in haar Ouders goederen naar Regten competerende, ingevalle daar vier, of minder Kinderen zijn. Maar vijf, of meer Kinderen wesende het vierdepart van den geheelen, of de helfte van de helfte van den Boedel van d'Ouders, *Novell.* 18. *cap.* 1.

De Legitime Portie moet vry, ende ongequest volgen, *P^a. pars conf. Consultatien* 35. 38. 76. 85. 158. *ende* 159.

Het Vrugt-gebruyck van alle de goederen yemandt gelegateert wesende, soo treckt den Erfgenaam, den Testateur niet in Bloede bestaande, *Quartam Falcidiam*, ende de Soon het derden-deel voor sijn *Legitima.* 1. *pars Consult. conf.* 62.

De Legitime, ende Trebellianicque moet den Kinderen in den eersten graat volgen, 1. *pars conf. conf.* 64.

In de Legitime werdt Donatie *inter vivos* niet gerekent, 1. *pars Consult. conf.* 14.

Wanneer Vader, of Kindt van de erffenis heeft gerenuncieert, wordt nogtans geagt het selve hare Legitime te præjudiceren volgens de voorsz Consultatie.

Die gelegitimeert is by den Prince, werden gehouden voor soodanigh, als die van't begin aan wettig is geweest, dat is, die van ge-egte Luyden is voortgekomen, 1. *pars conf. conf.* 68.

De Legitime nog Trebellianicque Portie en komen in Successie *ab intestato* van de Kinderen niet in consideratie, wanneer dienthalven by Huwelijckse Voorwaarden niet en is voorsien, 1. *pars conf. conf.* 94.

Legitima van Vader, ofte Moeder is een derdepart van 't gunt sy *ab intestato* van haar Kinderen souden mogen erven, 2. *pars conf. conf.* 115.

Het Testament daar by minder dan de Legitime gelaten is, al schoon geapprobeert zijnde, mag egter tot supplement werden geageert, 2. *pars conf. conf.* 225.

Legitime Portie komt de Kinderen in eygendom toe, sonder eenigh aftreck, ende yets by de Kinderen genoten zijnde, wert daar aan gekort, 3. *pars conf. conf.* 26.

Naar Schependoms-regt moet men Vader, ende Moeder by Testamente in de Legitime institueren, en een van beyden overleden wesende is men 't selve niet gehouden te doen, ende en kan een van beyden in 't leven zijnde de Kinderen *ab intestato* niet succederen. Siet de Verklaringe van de Staten van Hollandt op de Ordonnantie van de Successien ge-emaneert den 10. Mey 1594.

Naar Aasdoms-regt moet Vader, of Moeder een van beyden in 't leven zijnde, in de Legitime werden geinstitueert.

Vader, of Moeder een van beyden in 't leven zijnde, ende Groot-vader, ende Groot-moeder beyde levende moeten Groot-vader, en Groot-moeder in de Legitime werden geinstitueert naar Schependoms-regt, dewyle 't selve soo wel in *ascendenti*, als in *descendenti linea* plaats heeft.

Siet wyders Meester Carel van Aller in sijn Definitien van de Legitime, *folijs* 87. 88. *ende* 89. Wijkende van de Legitime sullen voortgaan tot de

LEGITIMATIE.

GEen Brieven van Legitimatie en mogen verleent werden voor Bastaarden gewonnen by Geestelijke, of Regilieuse Personen, nog ook by wereltsche Personen, gedurende heur-luyder Huwelijken Staat volgens 't Placcaat van Keyser Carel in dato den 26. Mey 1544. *vide 't Repertorium* van de Placcaten *fol.* 48.

Men moet altijdts in de Requæsten stellen de naam van de Moeder, ende van de geene diemen begeert gelegitimeert te hebben, *Vide Papegay fol.* 503. *& §. ult. de nupt.*

Siet wyders, betreffende de Legitimatie W. van Aller den gantschen titul door, van Successie van Bastaarden, en der selver Kinderen, als mede Legitimatie door Trouw, beginnende van fol. 89. tot 93. Ende Meester Carel van Aller in sijn Definitien den gantschen titul door, beginnende. Wat is Legitimatie, ende van fol. 56. tot fol. 58.

VAN LEGAAL HYPOTHEECQ, ende hoe verde het strekt.

DE Legatarissen hebben Legaal Hypotheecq op alle de goederen van den Overleden, ende vermogen, niet jegenstaande die veralieneert, ofte belast zijn, de Legaten daar aan te consequeren, met den Intresse van dien, *a tempore moræ* tot de volle betalinge toe, 1. *pars consl. consl.* 38. *&* 189.

De Wees-kinderen en zijn door het ſtellen van ſpeciaal Hypotheecq niet verſteken van haar Regt van Legaal Hypotheecq op verdere goederen, 1. *pars conſ. conſ.* 49. 140. & 189.

Wees-kinderen hebben Legaal Hypotheecq in de goederen van haar Voogden, ofte van die gene die eenigh van hare goederen onder hun hebben geſlagen, 1. *pars conſ. conſ.* 49. 101. 227. 299. & 300.

't Legaal Hypotheecq begint van de tijdt af dat den Voogd d'adminiſtratie genomen heeft, ſoo dat alle des Vooghds onroerende goederen, t'ſedert dien tijdt verkoft, daar vooren kunnen werden aangeſproken, 1. *pars Conſult. conſ.* 300. ende de verdere Autheuren in de voorſz Conſultatien van 't Legaal Hypotheecq gecompræhendeert, waardig, ende boven waardig dat die dienthalven werden naar-geſien, ende met bedagte ſinnen overwogen.

VAN LEEN-GOEDEREN.

MEn mag uyt kragte van Octroy van Leen-goederen niet verder diſponeren dan *prima vice*, 1. *pars conſ. conſ.* 3.

In ſucceſſie van Leen werdt een Suſters Soon voor een jonger Broeders Soon gepræfereert, 1. *pars conſ. conſ.* 37.

Van Leen-goedt, ende wanneer dat verſtaan werdt vervallen te zijn, is door grooten noodt wel gebruykelijk dat het mag werden vervreemt, ofte by wille van de naaſte Vrienden, *Vide* 1. *pars conſ. conſ.* 51.

Diſpoſitien van Leen-goederen, moeten na de Conditie in de eerſte uytgifte gementioneert gedaan werden, 1. *pars conſ. conſ.* 52.

Nopende de Diſpoſitie van Leen-goederen, ende hoe verre de prohibitie van alienatie ſig uytſtrekt, *Vide* 1. *pars conſ. conſ.* 53.

Leen-goederen ſtaande Huwelijk aangekoft, volgen de naaſte Magen, behoudelijk weder uytkeerende, het gunt door den koop der Conthoralen, of der Egte-luyden goederen, zijn vermindert, 1. *pars conſ. conſult.* 106.

Al-hoe-wel dat de Alienatie van Leen-goederen, naar beſchreven Regten wert verboden, ſoo vermag nogtans Leen op-gedragen te werden aan den regten Leen-volger, 1. *pars conſ. conſ.* 110.

Hoe dat het Reſtoir vande gekofte Leen-goederen behoort te geſchieden, *Vide* daar van 1. *pars conſ. conſ.* 133.

Leen-goederen en komen in geen gemeenſchap, ten zy dat die ſtaande Huwelijk zijn aangekoft, 1. *pars conſ. conſ.* 143.

Siet vorders van Leenen het 2. deel van de Conſultatien. Conſultatien 46. 49. 55. 56. 57. 59. 71. 77. 164. & 293. Het derde deel van de Conſulta-

ſultatien. Conſultatien 12. 58. 99. 100. 170. 171. 159. 300. 301. 43. 44. 116. 25. 94. 81. 82. 83. 84. 95. 131. 157. 309. 133. 144. 98. Hugo de Groot in ſijn Inleydinge tot de Hollandtſe Regts-geleertheydt *lib.* 2. *pars* 41. tracterende van Leen-regt, *pars* 42. hoe Leen bekomen werdt, *pars* 43. hoe Leen verloren werdt, *lib.* 3. *pars* 25. van Leen-gunning. De Nederlandtſe Practijcq van Barnhard van Zutphen den gantſchen titul van Leen van folio 486. tot folio 494. ende diergelijcke Autheuren meer gecompræhendeert in de voorſz Autheuren, ofte in *marginibus* van de ſelven.

VAN VERTIGTEN.

Wat is een Vertigtinge?

EEn Acte van Bewijs die de Moeder, of Vader doen moet ten proffyte van hare Kinderen, alvoorens Herhuwelijckende, in præſentie van de Voogden, moetende geſchieden voor Wees-meeſteren, of voor Schout, ende twee Schepenen.

Moet yemandt Vertigten de Kinderen by Teſtament de Legitime, of yet in plaats van de Legitime gemaakt zijnde?

Neen, is 't ſelve niet gehouden te doen, door dien het Teſtament Vertigtings genoegh, en in plaats van dien is, ten ware Vader, of Moeder deſiſteerde, of renuncieerde van het Teſtament by den Overleden gemaakt, in welken gevalle de Kinderen de helft van de geheele Maſſa des Boedels werdt toegevoegt, en toekomt in plaatſe van de Inſtitutie, ofte Vertigtinge.

Ende ſtaat verders te letten, dat den Langſt-levende Vader, of Moeder de Kinderen, alvoorens Herhuwelijkende, boven de Vertigtinge, of Teſtamentair Bewijs, vermag met een ſomme van Penningen te beneficieren, ende werdt ſoodanigen Acte genaamt een Acte van Augmentatie, Beneficie, ende Gratificatie, kunnende paſſeren voor Notaris, ende Getuygen.

De Kinderen aan de Moederlijcke goederen yets te kort komende, ſoo 't gunt haar by Teſtament, Vertigtinge, of anderſints is beweſen, moeten 't ſelve als een ſchult des Boedels uyt haar Vaderlijke goederen voor uyttrecken, 1. *pars conſ. conſ.* 34.

Kinderen mogen by Diſpoſitie van de Vader in haar Moeders goederen niet werden gepræjudiceert, 1. *pars conſ. conſult.* 70.

Vertigtinge ſonder Staat, ende Inventaris, is nul, maar dirimeert egter de gemeenſchap, 2. *pars conſ. conſ.* 72.

Vertigtinge voor 't hertrouwen niet gedaan zijnde, moet de Vader aan de Kin-

Kinderen, of der selver Vooghden Inventaris leveren, Bewijs, ende Reliqua doen van sijn, en sijn overleden Huys-vrouwen gemeene goederen, roerende, onroerende, Actien, en Inschulden, sulcx als die waren ten dage van 't overlyden van sijn voorsz Huys-vrouwe, latende daar van de Kinderen volgen de geregte helft, over hare Moederlijke Successie met de Vrugten, ofte Proffyten, en de Renten van de selve helft gekomen, t'sedert 't af-sterven van sijn meer-gemelte Huys-vrouwe.

Als in gelijcken sake by den Hove van Hollandt is verstaan geweest tusschen Jonkvrouwe Elisabeth van Rapenburgh, ter eenre, ende Hendrik van den Broek, als Man, ende Voogd van Jonkvrouw Cornelia van Rapenburgh ter andere zyde, *Vide* hier van 2. *pars cons. cons.* 241.

Een swangere Weduwe vermag niet te Vertigten, voor sy verlost is, alsoo men niet weten kan hoe veel Kinderen sy ter werelt kan brengen, waar naar de Vertigtinge moet geconditioneert zijn.

Volgens d' Ordonnantie van de Wees-kamer der Stadt Rotterdam Articul 20. ingevalle tot uytkoop geprocedeert werdt, soo en sal den uytkoop geen standt grypen, sonder approbatie van Mees-meesteren, en na de approbatie, sal binnen drie weken ten langhsten de Vertigtinge van dien wettelijck in openbare Vyerschare, in 't by-wesen van een, ofte meer Weesmeesteren, werden gepasseert, op een boete van thien Ponden by den Gebrekigen te verbeuren, en daar naar by Gyselinge daar toe gedwongen te werden.

Articul 21. de Vertigtinge wettelijck gedaan zijnde, sullen de Vooghden gehouden wesen binnen 14 dagen den bezegelden Brief, ofte Acte daar van gepasseert, ter Wees-kamer over te leveren, omme daar op gesloten te werden op gelijke boete, ende constrainčte.

Gelijck de Vooghden oock gehouden zijn alle bezegelde Brieven van onroerende goederen, en gelden te consigneren ter Wees-kamer voornoemt, om het Regt van de Weesen te præserveren, die ook vry zijn van den xl. Penning van alle Brieven die ter Secretarie aldaar van onroerende goederen gepasseert worden, maar de Wees-kamer niet subject zijnde, heeft dit in die Weesen geen plaats.

Eyndigende hier mede de Vertigtinge, soo sullen wy voortvaren, ende treden tot Inventaris.

VAN INVENTARIS.

Wat is een Inventaris?

EEn Descriptie, ofte Opschryvinge van alle de goederen, soo roerende, onroerende, Actien, Crediten, egeene ter werelt uytgesondert, sulcx die by den Overleden metter doodt ontuymt, ende naar-gelaten zijn.

Wie is gehouden Staat, ende Inventaris te leveren?

1. De langst-levende Man, ofte Vrou aan de Erfgenamen van den Overleden, 't zy *ab intestato*, of *ex Testamento*.

2. De Erfgenamen onder beneficie van Inventaris aan de Crediteuren van den Overleden.

3. Den Cessionant aan syne Crediteuren.

Staat te noteren den Inventaris alsoo gelevert zijnde, dat deselve met eede moet werden bevestigt, sulcx begeert werdende, ende versogt wesende, dog komende de langst-levende Vrouw, of Man middelertijdt te overlyden, den Inventaris wel voltrocken, maar met Eede niet geaffirmeert zijnde, werdt den Inventaris gehouden, door de aflyvigheydt, voor geconfirmeert met Eede.

Den eedt heeft geen plaats tusschen de Erfgenamen onder beneficie van Inventaris ten proffyte van de Crediteuren.

Maar in't reguarde van een Cessionant moet den eedt gepræsteert werden.

Eenige goederen by Inventaris versweegen zijnde, sonder weten, ofte speciale kennisse, wat moet dan gedaan werden?

Daar moet Ampliatie van Inventaris, ja nader, en nogh nader Ampliatie gemaackt werden, soo lange als men goederen des Boedels weet te be komen.

Dogh dit heeft geen plaats in een Cessionant, die moet eenen Inventaris maken, die met eeden bevestigen, en werdt sijn Cessie by den Regter geinterineert, soo sijn Cessie by hem wel, ende behoorlijk wert gedaan.

Kan een Vader, ende Moeder, te weten, d'Eerst-stervende den Langst-levende van hun beyden wel Staat, ende Inventaris te leveren den anderen remitteren?

Neen, maar zijn die gehouden te leveren om alle bedrogh voor te komen, als wy meermaal hier vooren hebben gesegt.

Dog

Dog de Remissie heeft plaats by den Erfgenaam van den Testateur in præjudicie van de Legatarissen, ende Fideicommissarissen.

Moet men datelijck, of ses weken waghten om Staat, ende Inventaris te maken?

Ick antwoorde met distinctie, datmen met'er daadt 't Lijck onder d'aarde zijnde, behoort te doen, om redenen de Weesen, of Erfgenamen niet te kort soude mogen gedaan werden.

En datmen wel ses weken pleegt te wagten is niet meer *in usu*, of willende wagten, moeten met den Ouderen daar over sien over een te komen.

Moet den Besitter in't Sterf-huys den Inventaris niet met eeden bevestigen?

Ja, op datmen regt mag weten, wat'er ten tyde van 't overlyden van de Testateur, of Testatrice is naar-gelaten, ende en kan oock den eedt niet ontgaan.

Gelijk ook Vader, of Moeder mede niet, niet jegenstaande Staat, Inventaris, ende Cautie is verboden.

Dog staat te letten, dat Vader, ende Moeder den anderen levering van Inventaris, ende Cautie, betreffende 't kinderlijk bewijs, kunnen remitteren, ende verbieden die niet te leveren, of stellen, onder dese conditie, in den Testamente te stellen, te weten, ick institueere Jan, ende Pieter myne Kinderen by mijn Huys-vrouwe verwekt, in drie duysent guldens, tot mijn Erfgenamen zijnde haar Legitime Portie, ende nog daar-en-boven in duysent guldens, midts dese conditie, dat soo mijn Kinderen haar Moeder niet tot levering van Inventaris, ende stellinge van borge, voor 't gunt voorsz is, constringeren, moeyen, of doen moeyen, directelijk, of indirectelijk, in Regten nog daar buyten, op pœne van 't selve doende van versteken te sullen zijn van de voorsz duysent guldens, ende dat ick haar nu voor als dan, ende dan voor als nu maar alleen institueere tot mijn Erfgenamen in de voorsz drie duysent guld. zijnde haar Legitime Portie, daar aan sal werden af-getrocken alle 't gunt naar scherpigheydt van Regten sal kunnen bestaan, instituerende mijn voorsz Huys-vrouwe, ende universele geinstitueerde Erfgenaam in alle myne verdere goederen tot mijn universele Erfgenaam. Soo de Voogden van de Kinderen, of de Kinderen nu heur proffijt willen soecken, sullen de duysent guldens boven de drie duysent guldens nemen, soo niet moet Vader, of Moeder egter Staat, ende Inventaris leveren met eede gestelt, ende Cautie voor 't bewijs stellen.

Kan

Kan Vader, of Moeder dan noyt Staat, ende Inventaris, mitsgaders stellinge van Borge geremitteert werden?

Ja, in dit gevalle, soo sy meerderjarige Kinderen hebben, die soodanigen Testament mede onderteykenen, ende 't selve verklaren te approberen, met belofte haar daar naar te sullen reguleren. Onder Verbandt van haar Persoonen, ende Goederen, egeen uytgesondert, subjecterende deselven allen Regten, ende Regteren.

Of, soo den Regter, naar examinatie der sake, bevindt dat den Vader, of Moeder geen Staat, Inventaris, nog Caute leveren, nog stellen kan.

Ende men moet ook letten, datmen den Inventaris pertinent op sijn ordre stelt, considerende.

1. In 't hooft de qualiteyt.

2. Dan onroerende goederen, te weten eerstelijk, Huysen, Thuynen, ende Speelhuysen, Landeryen, Bleykeryen, Molens, Rente-brieven op 't gemeene Landt van Hollandt, ende West-Vrieslandt, Rente-brieven op een particuliere Stadt, Lijf-rente-brieven, Rente-brieven op Huysen, Erven, Landen, of generaal op Personen, ende Goederen, met der selver respective verloopen Renten.

3. Obligatien op 't gemeene Landt van Hollandt, ende West-Vrieslandt, Obligatien, ende Contracten Notariaal, Obligatien op een Stadt in 't particulier, ende Obligatien onder de handt, met der selver respective verloopen Intresse.

4. Linde, Wolle, Goudt, Silverwerck, Juweelen, ende Geldt, Houtwerk, fijn Porceleyn, Yserwerck, Koperwerk, Aardewerk, Tinwerk, Teenwerk, Glasewerk, inschulden goede, in schnlden quade, uytschulden, doodtschulden, als anders, nevens het slot, alles naar gelegentheydt van de Boedels zijn.

VAN CAVELCEDULLEN.

Wat is een Cavelcedulle?

EEn Acte van Schiftinge, Scheydinge, ende Deelinge voor Notaris, ende Getuygen, of andersints gemaakt tusschen de Erfgenamen van de Eerststervende, ter eenre, ende den Langst-levende ter andere zyden van alle de goederen by den Eerst-stervende metter doodt ontruymt, ende by den Langst-levende tot op 't overlyden van den selven Eerst-afgestorven in gemeenschap gepossideert.

Oock tusschen Erfgenamen alleen, en dit geschiedt by blinde lotinge, of anders by accoort, daar van mede Acte dient gepasseert, op datmen in tyde, ende wylen altijdt als dan kan bewysen, in wat manieren men aan de aangecavelde goederen is gekomen.

Al wat yemandt meer te beurte valt als sijn Portie is bedragende, moet 't selve in den Boedel, of met geldt, of yet anders, naar gelieven vande andere Erfgenamen, of soo sy den anderen kunnen verstaan, inbrengen, op dat de andere Erfgenamen mede heur Portie mogen genieten.

Staat verders te noteren, soo yemandt eenige onroerende goederen, of Obligatien aangecavelt is ten laste van 't gemeene Landt van Hollandt, ende West-Vrieslandt, dat hy daar van eens moet brengen Extract Authentijcq uyt de Cavelcedulle aan de Heer Ontfanger in der tijdt, op dat sijn naam alsoo mag werden geregistreert, ende dit is oock noodtsakelijck, en werdt wel specialijk gerequireert.

Siet wyders nopende Cavelen, Schiften, ende Deelen. Barnard van Zutphen in sijn Nederlandtse Practijcq den titul van Scheydinge, beginnende van fol. 698. tot fol. 703.

In Scheydinge der goederen van den Minderjarigen is der Vrienden præsentie nut, ende wel expresselijk noodigh. 1. *pars cons. cons.* 106.

Boedel-scheydinge, en hoedanig deselve, daar Voor-kinderen zijn, werdt gedaan. Siet 1. *pars cons. cons.* 28. 40. & 42.

Boedel-scheydinge, verscheyde Quæstien op dese materie. 2. *pars consult. cons.* 106.

Half, en half te deelen van 't inbrengen niets blijckende. 2. *pars consult. cons.* 139.

Tusschen een Weduwe, en Voor-soon van haar Man, mitsgaders haar Kind by haar overleden Man overwonnen. 2. *pars cons. cons.* 270.

Item, daar in den tweeden Huwelijk Voor-kinderen, ende gemeenschap van goederen is geweest. 2. *pars cons. cons.* 301.

Wyders gelieft den Leser sigh te vervoegen tot de Definitien van Meester Carel van Aller, fol. 261. 262. 263. 264. ende 265. ende meer andere Autheuren in de voorige gecompræhendeert.

VAN REPUDIEREN, BENEFICIE van Inventaris, ende Cessie.

Wat is Repudieren?

AFstandt doen, ende den Boedel alsoluyt te verlaten ten proffyte van de Crediteuren, sonder sigh in den Boedel te immisceren, deselven aan te vaarden, winst, ofte verlies deelagtig zijn.

Een Voogd willende den Boedel Repudieren werdt daar toe speciaal consent verleent van Wees-meesteren naar genomen kennisse van saken.

Een Testamentaire Vooghd heeft geen consent van nooden, maar magh sulcx op sijn pericule doen.

Den Boedel willende Repudieren, moetmen compareren voor twee Schepenen, en werdt daar van Acte gestelt in 't Register van de Curatelen, ende by Schepenen aanstondts daar een Curateur over gestelt, die gehouden is binnen Rotterdam Cautie voor sijn Administratie te stellen ter soodaniger somme als Schepenen bevinden te behooren.

Tot Leyden werden Notarissen daar over tot Curateurs gestelt, en in meer andere plaatsen.

Soo een Vrouwe voor de Bare, haar Man overleden zijnde, uyt den huyse gaat, leggende de Sleutel op de Kist, heeft in sulker wyse den Boedel gerepudieert, ende is gelibereert van alle de schulden staande Huwelijck gevallen, hier van zijn Keuren ter contrarie, als binnen Utregt, Delft, Leyden, Oudewater, ende elders.

Dog dit is contrarie in Koop-vrouwen die haar met de in, ende uytkoop, ende sulcx met de Koopmanschappen hares Mans in haar præ, ende absentie hebben bemoeyt, ende genegocieert.

Yemandt den Boedel gerepudieert hebbende, kan den selven altijdt wederom aanvaarden, midts alle de Crediteuren voldoende, met de Renten, soo 't onroerende goederen zijn, of Obligatien, Intrest innehoudende, van den dag van de Repudie tot den dage van de aanneminge, des dat de Crediteuren aan den Aannemer wederom moeten goedt doen alle de gelden van den Boedel by verklaringe geprocedeert mette Renten, of Intressen van dien t'sedert den dage van de verkoopinge, of treckinge tot den dage van de aanneminge voorsz.

Siet wyders van 't Repudieren, Boedels aan te vaarden onder Beneficie van Inventaris, ende Cessie, Meester Carel van Aller in sijn Definitien fol. 285. 286.

286. 287. 288. & 289. den ſelven van Repudie, Devortie, en Separatie van de Egtgenoten in Tafel, en Bedde, of bywooninge fol. 255. 256. 257. 258. 259. 260. & 261. Ceſſie, en Ceſſionant met den gevolge van dien. fol. 322. 323. & 324. Hugo de Groot in ſijn Inleydinge tot de Hollandtſe Regts-geleertheydt *lib.* 3. *pars* 51. beginnende.

Van Boedel Afſtandt, en Uytſtel, Barnard van Zutphen in ſijn Nederlandtſe Practijcq den titul van Ceſſie, fol. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. & 127. Pagegaey van Beneficie van Inventaris fol. 156. 157. 159. 160. & 161. Van Ceſſie, fol. 161. 162. 163. 164. 165. & 166. ende diergelijcke Autheuren meer daar van tracterende daar inne breeder genarreert, of *in marginibus* van den ſelven.

VAN VOOGDEN, EN HOE veelderhande daar zijn, en wie die niet mogen zijn.

1. EErſtelijk een Teſtamentaire Voogd, den ſelven den eedt van Voogdye by Teſtamente geremitteert zijnde, behoeft geen eedt te doen, al-hoe-wel d'Heeren Meeſteren F. Brandijn, ende Theodorus Graswinckel, Advocaten 's Hofs van Hollandt ter contrarie hebben geadviſeert, dat Wees-meeſteren der Stede Rotterdam mogen kenniſſe nemen, ende diſponeren op den eedt, ende excuſatien, ſoo wel van Teſtamentaire, als andere Vooghden, niet jegenſtaande de Secluſie, ſoo van de Geregte, als van de Wees-kamer in 't 2. deel van de Conſultatie-boeken, Conſultatie 90. Van welke prætenſe Coſtume noyt Octroy van de Ed: Groot-moog: Heeren Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt is geweeſt, of eenige byſondere, laat ſtaan geoctroyeerde Keure, ende 't Articul 13. van de Ordonnantie van de Wees-kamer van Rotterdam in 't voorſz Advijs ge-expreſſeert niet verder is ſprekende dan van alle Vooghden, ende Curateurs, 't zy Teſtamentaire, of andere, ſullen gehouden weſen binnen 14 dagen in handen van de Wees-meeſteren, voor 't beginſel van heur-luyder Adminiſtratie, eedt te doen, omme getrouwelijck de Perſonen, ende Goederen van den gene die hen betrouwt zijn te bewaren, ende regieren, ſonder dat daar by ſtaat, den eedt van Voogdye by Teſtamente geremitteert zijnde. Kan men Vooghden by Teſtamente authoriſeren de onroerende goederen des Boedels *ſine ullo decreto Judicis* te mogen verkoopen, tranſporteren, Gifte-brieven daar van te verlyden, ende met de Penningen daar van procederende te handelen, ende beleggen ten laſte, ende pericule van den Boedel, ſulcx ſy bevinden ſullen te behooren,

waarom kan ick dan ook een Voogd by Testamente den eedt van Vooghdye niet remitteren, dewyle, ende te meer het voorsz 13. Articul van de eedt niet te mogen remitteren geen mentie en maakt?

Ende soo dat plaats hadde in alle Vooghden Testamentair soo soude Vader, of Moeder de langst-levende, ende Testamentaire Voogd, of Vooghdesse zijnde, oock den eedt van Vooghdye niet mogen werden geremitteert, dat noyt in *usu* geweest is nog tot op huyden nog niet en is.

2. Een ge-eligeerde Vooghd in kragte van de Clausule van authorisatie den langst-levende Vader, of Moeder, Voogd, of Voogdesse by den Testamente gegeven, ende verleent, die den eedt van Voogdye daar by ook is, en mag werden geremitteert, en moet hem de Acte Notariaal daar van te passeren behoorlijk werden geinsinueert, om de Voogdye aan te vaarden.

3. Een toesiende Mede-voogd, sonder nogtans Bewint, of Administratie van de goederen te hebben.

4. Geordonneerde Vooghden van Wees-meesteren yemandt *ab intestato* overleden zijnde, die be-eedight moeten werden in conformite van 't voorsz 13. Articul.

5. Geordonneerde Vooghden van Wees-meesteren voornoemt yemandt *ex Testamento* overleden wesende, de Wees-kamer zijnde gesecludeert, alle de Vooghden daar inne gecompræhendeert, overleden wesende, die mede be-eedight moeten werden in conformite van 't voorsz 13. Articul, daar 't selver in sulker voegen, maar op geen andere Voogden, den eedt van Vooghdye deselven by Testamente, als vooren, geremitteert zijnde, is siende, of mentie van makende, maar ook wel op andere die den eedt van Vooghdye by Testamente niet zijn geremitteert.

6. Een Gesurrogeerde in plaatse van den overleden Voogd in kragte van de Clausule van authorisatie in den Testamente den langst-levende Vooghd gegeven, die den eedt van Vooghdye daar by mede geremitteert zijnde, kan daar toe mede niet werden geconstringeert, alsoo 't voorsz 13. Articul daar mede niet van is besprekende, en moet den soodanigen gesurrogeerden Vooghd de Acte daar af gepasseert mede werden geinsinueert, behoorlijcker wyse, om dat hy de Vooghdye met een goede genegentheydt, ende respect soude aanvaarden.

7. Een Gesurrogeerde in plaatse van den Overleden by Wees-meesteren geordonneerde Voogd, die den eedt van Vooghdye, volgens de voorsz Ordonnantie Articul 13. mede subject is.

8. Een Curateur, of Executeur by Testamente gestelt.

9. Een administrerende Voogd over meerderjarige innocente Personen gestelt.

10. Een

10. Een gekoren Vooghd voor een Weduwe, of bejaarde Dogter is wel niet noodigh, maar *ad mariorem cautelam*, kan niet schaden, en moet noodtsakelijck binnen Amsterdam zijn. Siet daar van naar 't Recueil van verscheyde Keuren, en Costumen aldaar Cap. 43. Titul van ongehouwde Vrouwspersonen.

11. Een Curateur over een desolaten, of insolventen Boedel.

12. Een Curateur *ad lites*, ende diergelijke meer.

Het Ampt van dese voorsz Personen, ende de last is, als te sien staat in de voorsz Ordonnantie van de Wees-kamer der Stadt Rotterdam by de Ridderschap, Edelen, ende Steden van Hollandt, ende West-Vrieslandt, repræsenterende de Staten van den selven Lande, geoctroyeert op den 16. Martij 1523. De Ordonnantie van de Wees-kamers van yder Stadt in 't particulier, soo van de Steden van Hollandt, Zeelandt, West-Vrieslandt, als anderen. 1. *pars cons. Consult.* 97. 117. 260. 122. 167. 2. *pars cons. Consult.* 221. 162. 146. 201. 278. 279. 323. 201. 3. *pars cons. Consult.* 116. 75. 305. 14. 9. 77. & 302. Papegaey van Curateurs fol. 479. 481. 482. 483. 484. 485. 486. Van Voogden fol. 476. 477. 484. & 487. Barnard van Zutphen in sijn Nederlandtse Practtijcq den Titul Curateur fol. 209. 210. & 211. Den Titul van Mombоirschap fol. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. & 565. Meester Carel van Aller in sijn Definitien fol. 269. 270. 271. 272. 273. & 274. Hugo de Groot in sijn Inleydinge tot de Hollandtse Regts-geleertheydt *lib.* 1. *pars* 7. Van onbejaarde Weesen, ende 't stellen harer Vooghden *pars* 8. Van de magt der Voogden, *pars* 9. Van den pligt der Vooghden. & *pars* 10. Van den uytgank der Vooghdye. W. van Aller in sijn Tractaat van Testamenten, &c. fol. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. & 129. ende diergelijke Autheuren meer daar van handelende in de voorsz Autheuren begrepen.

Een Vrouwe vermagh met geen Vooghdyschap werden beswaart. 1. *pars cons. cons.* 4.

Krijgsluyden mogen geen Voogden wesen. 2. *pars cons. cons.* 157.

Een Stomme, ende Doove uytte natuur stom, en doof geboren.

Een Stomme, ende Doove door toevallen stom, en doof geworden zijnde.

Een Stadts, of 's Hofs-kindt, die d'administratie van sijn goederen is benomen.

Een innocent, ende slegt Persoon.

Een dul, of rasent Persoon, gedurende sijn dulligheydt.

Een minderjarigh Mans-persoon, ende diergelijcke Personen vermogen niet tot de Voogdyschap over VVees-kinderen geadmitteert te werden.

VAN COLLATIE,
en wat deſelve is?

COllatie is een t'ſamenvoeginge, die by den Kinderen, of Kindts-kinderen des overledens geſchiedt, van alle ſoodanige goederen, als yder by 't leven des overleden Vader, of Moeder van de ſelven genoten hebben, de ſoodanige goederen mengende met des overledens Boedel, werden daar naar alle de goederen gelijkelijk gedeylt. *tot. tit. ff. & C. de Collat.*

Een Teſtateur, aan yemandt van ſyne Erfgenamen by ſijn leven yets hebbende gegeven, ende nogtans het ſelve gegeven om ſynen Boedel te berekenen, naderhandt in ſijn boek mede hadde geſtelt, dat daar over ver ſtaan wert, den Teſtateur 't voorſz gegeven te hebben, behoudelijk dat het naar ſijn overlyden in Collatie wert gebragt, 1. *pars conſ. Conſult.* 86. ende de aanvolgende van Reynier Ingel.

Bruylofts-goedt, ende de onkoſten op de Bruyloft gevallen, moeten in Collatie gebragt werden, ende dat na dat de Ouders 't ſelve hebben aangeteyckent, welcke aanteyckeninge volkomen preuve maackt, 1. *pars Conſult. conſ.* 130.

Siet wyders van Collatie, Barnard van Zutphen in ſijn Nederlandtſe Practijcq fol. 138. 139. 140. 141. 142. Meeſter Carel van Aller in ſijn Definitien fol. 303. 304. 305. & 306. Ende de Politijcque Ordonnantie binnen Hollandt Articul 29.

Dog ſtaat nopende de Collatie verder te conſidereren, dat deſelve binnen Bommel, Thiel, ende geheel Gelderlandt door in het alderminſte geen plaats en heeft.

VAN HUYREN, VERHUYREN.
ende Huer-Cedullen.

Wat is een Huer-cedulle?

EEn Contract tuſſchen twee Parthyen, waar in ſy heur beyden obligatoir maken ſoo van een Huys, Pakhuys, Landt, Schepen, ende diergelijcke.

Deſe Contracten geſchieden of voor Notaris, ende Getuygen, of onder de handt.

Dog Acchyſen, Impoſten, en 's Gravelijkheydts Domeynen werden by

de Ed: Moog: Heeren Gecommitteerde Raden van haar Ed: Groot-moog: mijn Heeren de Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt verpagt publijcq in de Vyerschare van de Steden, daar de Verpagtinge valt.

Staat te noteren, ingevalle in de Huer-cedulle niet en is ge-expresseert van Schattinge, of niet bedongen is, wie deselve betalen sal moeten, of Verhuerder, of Huerder, soo moet in soodanigen cas den Verhuerder twee derdeparten, ende den Huerder een derdepart daar van dragen, volgens deser Stads Keure.

En soo den Huerder by Huer-cedulle de Cautie niet en is geremitteert soo moet hy, mede volgens deser Stadts Keure, Cautie voor de Huer-penningen, ende Huer-jaren stellen.

Siet oock in 't stuck van huer van Landen, de Politijcque Ordonnantie van Hollandt. Articulen 30. 31. 32. 33. & 34.

Ook 't Placcaat van Keyser Carel van den Jare 1515. jegens de Huer-lieden, ende Pagters gemaakt.

Of een Huerder, noemende sijn Heer, en Eygenaar, moet geabsolveert, ende buyten den Jugemente gestelt werden.

Siet daar van W. van Aller, in sijn voornoemde Tractaat fol. 25. 26. 27. & 28. Zijnde een Pleydoy, ende decisie uyt *Annæo Robberto. lib.4. cap.9.* Zijnde Sejus voor den Eysscher, ende Titius voor den Huerder, of Gedaagde, het Hof heeft den Huerder, die sijn Meester hadde genoemt, van de Instantie geabsolveert.

Meester Carel van Aller in sijn voorsz Boek fol. 199. 200. 201. 202. 203. 204. & 205. den titul van Huyringe, en Verhuyringe.

Hugo de Groot in sijn Inleydinge tot de Hollandtse Regts-geleertheydt van huer, ende Verhuyring, *lib.3. pars* 9.

Institutiones imperiales lib. 3. fol. 133. *&* 134. tracterende van de Verhuyringe des Gevers, ende des Ontfangers, ofte Aanvaarders, dat is van Huyringe, ende Verhuyringe.

Huer kan niet gepretendeert werden, sonder publijcq Instrument, 1. *pars cons. Consult.* 262. om redenen in de voorsz Politijcque Ordonnantie Art. 31. verhaalt, ende verder in de voorsz Consultatie.

Recueil van de Keuren van Amsterdam Cap. Lj. van Huyren, ende Verhuyren, fol. 255. tot 270.

Een Huerder magh Weylandt niet breken, en 't selve doende, mag van de Huyre gestelt werden, betalende oock de schade, ende Intrest, *vide* hier van 1. *pars cons. Consult.* 215. ende de Redenen, ende Autheuren daar in breeder verhaalt.

Huer-

Huerlandt magh by den Huerder aan een derden werden verhuert ten ware contrarie beding obsteerde, 2. *pars conf. conf.* 200.

Huyren werden *ad hæredes* getransmitteert, ende wanneer 't selve geen plaats en heeft, *vide* daar van 3. *pars conf. consult.* 54. ende alle de verdere Autheuren daar inne verhaalt, mitsgaders dese naarvolgende Consultatie van de Heer P. van Peene, van dato den 14. Februarij 1643. waardig omme deselve te lesen, ende herlesen.

GEsien by den onder-geschreven sekere Huer-cedulle, gemaackt tusschen Grietgen Pieters, huysvrouwe van den Capiteyn Pieter Jansz van den Broek, als Verhuerster, ende Meester Johan Sandes, als Huerder, ende by hen beyden onderteykent in date den 20. Januarij 1638, ende verstaan dat naar de expiratie van de vier jaren in 't eerste deel van de voorsz Huer-cedulle gementioneert, ende ge-eyndight metten laatsten Aprilis 1642, den voorsz Huerder agtervolgende, ende uyt kragte van het laatste lid van deselve Huer-cedulle, in de gehuerde huysinge nog zijnde blyven woonen, de voorsz Verhuerder deselve huysinge verkoght, ende dien-volgende in December desselven Jaars de Huer aan den voorsz Huerder opgeseydt heeft gehadt, ende gelet op de vragen daar uyt voor-gestelt.

Te weten voor eerst, of den voorsz Huerder uyt kraghte van de voorsz Huer-cedulle kan prætenderen regt van huyre voor den tijdt van vier Jaren, ingaande met den 1. Mey voorleden, ten minsten soo verre, dat hy de voorsz opgehuerde huysinge niet en behoeft te verlaten, dan ses maanden naar de opsegginge van de huyre, ende midts genietende de vereeringe van de silvere Schale in deselve Huer-cedulle breeder gementioneert.

Ende ten tweeden, of in cas hy soodanigh Regt van hure niet en kan prætenderen, hy gehouden is op Mey nu aanstaande de selve huysinge te ontruymen, ende verlaten, dan wel eerst ses maanden naar dat de opsegginge aan hem gedaan is.

Dunkt (onder correctie) op de eerste vrage, naardemaal in Regten gestatueert is, dat eenige huyre van een Huys, ofte Landt aangegaan zijnde, sonder expressie van tijdt, 't selve te verstaan is voor den tijdt van een jaar, ende langer niet, *per textum in l. item quæritur, §. qui impleto ff. locat. & tradita a Penell. ad. l.* 1. *C. de bon. matern. pars.* 3. *num.* 63. *& Mant. in tract. de Tacit. & ambag. convent. lib.* 5. *tit.* 4. *num.* 1. Ende dat by het laatste lidt van de voorsz Huer-cedulle, 't welk alleen slaat op het cas subject, geen tijdt van huyre geexpresseert en wert, nogte in reguarde van den Huerder, nogte in reguarde van den Verhuerder dit alleen uytgesondert dat den Verhuerder soude mogen schynen de selve tot Keure van den Huerder soo lange verhuert te hebben,

ben, als hy Verhuerder den eygendom van de selve huysinge soude behouden: Soo dat het buyten alle dispuyte is, dat de voorsz Huerder, midts tydelijcke opsegginge, op als nu aanstaande Mey uyt de huer soude mogen scheyden, *per textum expressum in d. §. qui impleto.* Dat daaromme ook den voorsz Verhuerder de selve syne huysinge verkogt, ende den Huerder tydelijck daar van vermaandt, ende gewaarschouwt hebbende, den Huerder geen regt van verder, of langer huyre op de selve huysinge prætenderen en kan, selfs niet soo verre, dat hy niet gehouden en soude zijn deselve huysinge te ontruymen, ende verlaten, dan ses maanden naar de opsegginge van de huer, ende midts genietende de vereeringe hier vooren verhaalt; alsoo 't selve een Conditie van de eerste huer alleen is, in welke huyre den Huerder verbonden was, ende vast stondt voor den tijdt van vier jaren, sulcx hy niet en doet in de tweede huyre; behalven dat oock dese tweede huyre vijf-en-twintigh guldens min is dan de eerste, ongetwijffelt uyt dien insigte, dat den Verhuerder staande deselve tweede huyre syne huysinge tot sijn geliefte verkoopen, ende vry leveren konde, sonder daar over eenige vereeringe aan den Huerder te doen, waar mede ook genoeghsaam beantwoort is, de tweede vrage, ende bewesen, dat den voorsz Huerder gehouden is op Mey nu aanstaande deselve huysinge te ontruymen, ende verlaten, alsoo hy van December voorleden, ende sulcx naar de gemeene Costume, ende gebruyck tydelijcx genoegh daar van vermaandt, ende gewaarschouwt is, ende dat 't gene in de voorsz Huer-cedulle geseydt wert van ses maanden te voorens te moeten opseggen, de eerste vierjarige huyre alleenlijk raakt.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 14. Februarij 1643, ende was onderteykent,

P. van Peene.

VAN KOOP, ENDE VERKOOP.

Wat is een Koop-cedulle?

EEn Contract van twee, of meer Personen, verbindende den anderen over, ende weder over.

Wat werdt in een Koop-cedulle vereysche?

1. Eerstelijck de qualiteyt wel te stellen, ende behoorlijck daar op te letten.

2. De expressie van de Vrydommen, Geregtigheden, ende Servituyten.

3. De Lasten, soo daar Lasten zijn.

4. De prijs, ende voor hoe veel de verkoopinge, ende koopinge is doorgegaan, ende geaccordeert.

5. Hoe te betalen, te weten hoe veel gereet, ende hoe 't ander resterende op Renten te houden jegens hoe veel, ende hoe veel jaarlijcx nevens 't Capitaal af te lossen.

6. Offer Penning, ende Waarborge bedongen is, soo niet moet die gestelt worden volgens deser Stadts Keure.

7. Wie betalen moet den veertigsten, ende tagtighsten Penning, 't zegelen, ende schryven van alle Brieven, die ter sake van desen, den gevolge, ende aankleven van dien verleden sullen moeten werden, 't dagen van de Buyren, 't minuteren vande Koopcedulle, als twee Copien authentijcq aan wederzyden een daar van te leveren, een oort-stuyver, of vier penningen Hollandts tot rantsoen voor den Verkooper, 't pondt-gelt soo daar pondt-gelt betaalt moet werden, 't alreede verteerde, ende nog te verteerene gelag ter sake deses koops gevallen, en alle verdere onkosten, want soo daar niet van gestipuleert is, te weten van den veertighsten, ende tagtighsten Penningh, 't schryven, zegelen, ende dagen van de Buyren, mitsgaders het pondt-gelt, moet 't selve half, ende half gedragen werden, mede volgens de Keure deser Stede.

8. Wanneer de Gifte passeren sal.

9. Ten laatsten de generale Clausulen, ende Verbandt.

Vermogen Kooper, ende Verkooper haar Contract van verkoop, ende koop gemaakt tusschen anderen ook breken, ende annulleren?

Ja, want al wat Parthyen tusschen den anderen dienthalven hebben gepasseert in 't leven kunnen 't selve met malkanderen ook in 't leven zijnde, of komende te sterven haar Erfgenamen, breken, ende revoceren.

Wanneer daar twee, of meer Koopers zijn, ende yder in Solidum *sig verbinden moetende, wat moeten soodanige Koopers renuncieren?*

De soodanige Koopers moeten renuncieren van de beneficie *de duobus vel pluribus reis debendi*, mede-brengende dat de Koopers yder *in Solidum*, ende een voor 't geheel, tot Keure van den Verkooper mag aangesproken werden voor de naarkominge van 't Contract tusschen den anderen verleden.

Een Kooper vermag uyt sijn eygen authoriteyt de possessie van 't gekofte goet niet aanvaarden. 1. *pars cons. cons.* 209.

Het gunt in de koop door den Verkooper is belooft moet gepræsteert werden. 1. *pars cons. cons.* 224.

Indien

Indien eenige Verkoopers ten tyde van de verkoopinge kenniſſe hebben van laſten, waar mede 't verkofte goet is belaſt, en is niet genoegh, dat van die laſten generale mentie wert gemaakt, maar moeten ſpecialijk zijn ge-extendeert. *Ibid.*

Wat Regt den Kooper van een huys competeert, wanneer hy naar de voldoeninge van de gepaſſeerde Schuldt-brief aan een Ceſſionaris gedaan met actie hypothecarie wert aangeſproken. Siet daar van 1. *pars conſ. conſ.* 259.

De Penningen van een Brief, die met bewilliging van den Kooper, op een derde is gepaſſeert, konnen door de opkomende laſten, of ook voor 't præſteren van de conditie, ſoo wel als de penningen van den Verkooper, ingehouden werden, 1. *pars conſ. conſ.* 314.

Koops-brake valt, door 't bedrog, over de helft, 2. *pars conſ. conſ.* 41.

Verkoopers van onroerende goederen, mogen den ſlagh geven aan een van Prijs-treckers, ſonder aanſien van 't meeſte bodt, 2. *pars conſ. conſ.* 88.

Verkoopers blyven Eygenaars van 't goet als den Kooper korts na de koop komt te faillieren, 2. *pars conſ. conſ.* 127.

Een Hof-ſtede verkoft zijnde, ſoo als die worde beſeten, ſoo is den Verkooper niet gehouden die grooter te leveren dan hy die heeft gepoſſideert, 2. *pars conſ. Conſult.* 313.

Een Kooper fideicommiſſaire goederen by executie koopends, is tegens d'evictie geenſints verſekert, ende wat hy tot ſyne ſecuriteyt ſien moet. Siet daar van 3. *pars conſ. conſ.* 29.

Kooper wanneer die by proviſie niet weygeren magh ſyne beloofde kooppenningen te betalen, 3. *pars conſ. conſ.* 69.

Koopers van goederen by executie binnen Amſterdam, hoe die haar beloofde koop-penningen betalen, ende wanneer ſy Intreſt van de koop-penningen ſchuldig zijn. Siet daar van 3. *pars conſ. conſ.* 29.

Koopluyden in Vennitſchap uytreyſende, ende d'een gevangen werdende, hoe de koſten van rantſoen, ende anderſints gedragen werden, 3. *pars conſ. conſ.* 324.

Koopmanſchappen wanneer die confiſcabel, 3. *pars conſ. conſ.* 101.

Koopmanſchaps goede qualiteyten werden altijdt gepræſumeert, ook ſonder bewijs, ende wie daar inne meer geloofs meriteren, 3. *pars conſ. conſ.* 150.

Vermag een Getrouwde Vrouwe, geen Koop-vrouwe zijnde, buyten weten van haar Man, met yemandt te contracteren, rekeningen te ſluyten, negotie dryven, en haar Mans perſoon, ende goederen daar voor verobligeren?

Neen, ſiet daar van na deſe navolgende Conſultatie van Meeſter François Verboom, in dato den 2. April 1642.

GEsien by den onder-geschreven sekere Huwelijkse Voorwaarde gemaakt tusschen Meester Jems Waal, ende Agniete van Lier, voor Dirk Blok, Notaris alhier, in date den eersten Augusti 1641. Item sekere Missive aan den voornoemden Jems Waal geschreven by Hugo van Roon, Coopman mede alhier, in date den 13. December mede 1641. Nog sekere Notariale Attestatie ten behoeve van de voorsz Jems Waal by eenen Willem Berker gepasseert voor den Notaris Jan van Aller, ende sekere Getuygen in date den 16. Martij deses Jaars 1642. Mitsgaders nog vijf verscheyde Copien soo van sekeren Eysch, ende Conclusie by den voorsz Jems Wael op den voornoemden van Roon gedaan, als mede van een af-rekening, ende drie Assignatien, insgelijcx mede Copie van sekere Procuratie, gepasseert tot Parijs in date den 22. Februarij Anno 1642, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) alsoo uyt de gemelde Missive, ende Attestatie blijckt, dat den voornoemden Jems VVaal ten versoeke van Hugo van Roon voorsz aan eenen Jan Herlaar, Coopman tot Amsterdam, heeft aangetelt, ende betaalt voor rekeninge van den selven van Roon de somme van 3200 Caroli guldens, welcke voorsz somme van Penningen hy van Roon weygerigh is aan den voornoemden VVaal te restitueren, onder prætext van eenige prætensien, die hy sustineert hem te competeren op den voornoemden de Waal, soo voor sig selven, als mede van wegen eenige andere syne Vrienden, welke prætensien hy is fonderende op de af-rekeninge hier vooren verhaalt, weshalven hy van Roon soo voor hem selven, als mede vervangende de voornoemde syne Vrienden tegens den voorsz Jems Waal heeft gedaan Eysch in Reconventie, dat den selven Eysch in Reconventie ten minstẽ voor so veel deselve is excederende de somme van Penningen, die de voorsz Hugo van Roon door ordre van den voorsz Jems Waal voor hem Waal heeft betaalt, is impertinent, ende ongefondeert, want behalven dat de voorsz Reconventie niet alleen is gedaan uyt den hoofde van de voornoemde van Roon, welken van Roon alleen in den Eysch van Conventie bekendt is, ende dien-volgende hy van Roon in Reconventie alleen uyt synen hoofde kan werden geadmitteert, sonder dat hy in Reconventie sigh vermag voor yemandt sterk te maken, ofte yemandt te vervangen tegen wien geen Eysch is gedaan, *Sicut enim is qui alieno nomine agit, nomine proprio nequit conveniri. Malignat. in tract. de reconv. Quæst. 17. Berlich. conclu. pract. parte 2. conclu. 22. num. 12. & 13. ita enim qui agit nomine proprio reconveniri nequit nomine alieno, cum reconveniens debet uti jure proprio*, 't welke in Regten soo verre werdt ge-extendeert, dat selfs een Debiteur van synen Crediteur zijnde geconvenieert niet en vermag te gebruycken

het regt van Compensatie ('t welke met reconventie van gelijke natuur is) van soodanigen schult, als den selven Debiteur is comende van sijns Crediteurs, ofte eysschers inconventie Crediteur, *l. in rem suam §. creditor ff. de compensationib.* Ja selfs mede en vermag niemant een ander *nomine alieno* te reconvenieren, alware het schoon sulcx dat hy daer toe speciale Procuratie hadde. *Fab. tit. de compensat. defin.* 8. *Num.* 6. Soo is uyt den teneur van de voorsz prætense afrekeninge notoir, dat deselve niet en is gemaakt tusschen den voornoemden Jems Wael, ende d'andere Personen daarinne gementioneert, maar alleenlijk by sijne Huysvrouwe Agnieta van Lier, ende d'andere Personen, sulcx dat deselve afrekeninge nogte den voornoemden van Roon, nogte yemant van d'andere Personen is gevende eenig regt tot præjudicie van den selven Jems Waal, want het is naar Regten, ende Costume van dese Landen notoir, dat een Vrouwe die geen openbaer Coopvrouwe is, niet en vermag buyten consent van haar Man, den selven haren Man te verbinden door eenig Contract, of afrekeninge, *cum enim uxor post contractum matrimonium transeat in potestatem, & tutelam mariti, uxorem quidem ex contractu mariti, sed non maritum ex uxoris contractu obligari certum est, idque moribus nostris indubitati juris est, teste Hug. Grot. in introduct. ad jurisp. Hol. Libr.* 1. *parte* 1. *sic etiam de jure civili maritus ex contractu uxoris conveniri nequit, text. in l.* 3. *C. ne uxor pro mar. vel maritus pro uxore*, sonder dat de voorsz Huwelijkse Voorwaarde dien aangaende den voornoemden Jems Waal eenigsins is præjudicerende, want behalven dat deselve in 't minste niet en is sprekende, dat de voornoemde Agniete van Lier soude vermogen eenige Contracten, ofte Verbintenissen te maken, sulcx dat sy niet en vermag by Contract van hare goederen te disponeren, soo is ter contrarie naar Coustume deser Landen kennelijk. dat alwaar het schoon sulcx, dat een Vrouwe hare goederen buyten gemeenschap hadde gehouden, sy niet en vermag deselve by Contract buyten haars Mans kennisse te vervremden. *Huyg. Grot. d. loco.* 't welke te meerplaatsen heeft in ces subject, door dien de voorsz Huwelijke Voorwaarden uytdruckelijk sijn innehoudende, dat de Renten van des voorsz Agniete van Liers goederen moeten werden ingebragt tot onderstant van haar Huwelijk, sulcx niet en soude kunnen geschieden, soo wanneer deselven souden sijn vervreemt.

Ende wat belangt de voorsz Copie van Procuratie, alsoo by de respective datums, ende by den teneur van de gemelde Missive, ende deselve Procuratie blijckt, dat het gelt waar van de Procuratie is sprekende al tien weken, ofte langer voor het passeren van de voorsz Procuratie, uyt kragte van de eerste Procuratie by den voornoemden Jems Waal is ontfangen, soo is de voorsz tweede Procuratie nul, kragteloos, ende van onwaarden, als sijnde gepasseert, naar dat de last by den voorgaanden Mandataris is volbragt, ende

ſulcx de ſake niet en is in haar geheel, ende ook in allen gevalle is deſelve niet verleden op den voornoemden Hugo van Roon, maar op Jan van Herlaer, ſulcx dat impertinentelijk deſelve alhier wert in 't ſpel gebragt, mits welken en kan deſelve by reconventie door Hugo van Roon niet werden tot laſte van den voornoemden Jems Waal geappliceert, ofte bygebragt.

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 2. Aprilis Anno 1642. ende was ondertekent *F. Verboom*,

Maar Koopvrouwe ſijnde vermag te contracteren, Rekeningen te ſluyten, en ſijn haar Mans goederen daar voor ook verbonden, ten ware by Huwelijkſe Voorwaarde anders ware voorſien.

Staat wyders te noteren, dat een Kooper niet kunnende gepræſteert werden vanden Verkooper het Contract, ofte dat hy weygerig is de Verkoop te voldoen, zijne gereede beloofde Kooppenningen ten dage gepræfigeert inden voorſz Contracte, door Notaris, ende Getuygen onder behoorlijk Proteſt in klinkenden gelde moet doen aan præſenteren, ende in cas hy in gebreke blijft 't ſelve alſdan nog niet te voldoen, metter daat de Penningen ter Secretarie, ten coſte vanden Verkooper, conſigneren, ter tijt, ende wijlen hy 't voorſz Contract ſal hebben voldaan, ende werden de geconſigneerde Penningen ook niet eerder geligt dan met conſent, ende in 't bywesen van den Kooper.

Wijders gelieft den goetwilligen Leſer in 't Reguarde van Koop, Verkoop, Koopbraak, als anders, naar te ſien deſe naar-volghende Autheuren. *Hugo de Groot* in ſijn inleydinge tot de Hollantſe Regtgeleertheyt, van Koop, ende Verkooping. *lib.* 3. *cap.* 14. van Koops nakoming. *lib.* 3. *cap.* 15. van Koopbraak, *lib.* 3. *cap.* 17. M.r Karel van Aller in ſijn Definitien. *tit.* kooping, en verkoopinge. *folijs* 195. 196. 197. 198. & 199.

Meeſter Simon van Leeuwen in ſijn Paratitula *juris noviſſimi, lib.* 4. *cap.* 12. *foliis* 255. 256. 257. 258. 259. & 260. *eod. lib. cap.* 1. *folio* 22. *lib.* 2. *cap.* 12. *folio* 80. *lib.* 4. *cap.* 13. *foliis* 266. & 269.

Barnard van Zutphen in ſijn Nederlantſe Practijcq. *tit.* Koopinge, ende Verkoopinge. *foliis.* 179. 180. 181. 182. 283. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. & 195. *tit.* van Koopcedulle *foliis* 196. 197. & 198.

Papegay *foliis* 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. & 350. ende meer andere Autheuren daaer inne geinſereert.

VAN

VAN NAASTING.

NAasting is een Regt yemant toebehoorende over eenig ontilbaar, of onroerent goet, als ook op den Kooper, ende Verkooper, wanneer 't selve goet verkoft wert, om te treden in des Koopers plaatse. Hugo de Groot in sijn inleydinge tot de Hollantse Regtsgeleertheyt. *lib.* 3. *cap.* 16. §. 2. Reinking. *de retract. quæst.* 1. *num.* 64.

In naastinge van Leengoet, wert aangesien de Proximiteyt, ten respecte vanden lesten Besitter, soo dat de naaste Vrunden van den selven de Naasting toekomt, en niet de naaste van den genen, daar van oorspronkelijk 't Leen is gekomen. 1. *pars cons. cons.* 108.

Naasting kan versogt werden by kinderen beneden haar jaren, ende sal haar tot dien eynde een Curateur werden verleent. 1. *pars cons. cons.* 155.

Naasting heeft ook plaats in Leengoederen. 1. *pars cons. cons.* 185.

Dat yemant by de koop heeft geweest, en belet hem de Naasting niet. *ibidem.*

Van Conditionele Naasting, ende de bewijsen tot dien eynde by te brengen. 1. *pars cons. cons.* 190.

Of een Debiteur regt van Naasting is competerende, wanneer de Brief in quæstie vermangelt is jegens Landen, of andere onroerende goederen. Siet 1. *pars cons. cons.* 225.

Of Naasting plaats heeft, wanneer twee stucken Lands jegens den anderen vermangelt, en aan d'eene sijde gelt toe gegeven wert. 1. *pars cons. cons.* 257.

Naasting en heeft geen plaats in cas van manghelinge. 2. *pars cons. cons.* 68.

Naastinge moet by de Koopers van Obligatien, Actien, ofte Brieven aan de Debiteurs werden gepræsenteert, eer dat sy Koopers de minste proffyten daar by mogen genieten. 2. *pars cons. cons.* 159.

Naasting, of, die ook plaats heeft, als 't goet verkogt is, *cum pacto revenditionis?* 2. *pars cons. cons.* 310.

Naasting is strijdig tegens de vrijheydt van de Commercie, ende de beschreve Regten, ende moet de Costume van Naasting bewesen werden. 3. *pars cons. cons.* 148.

Naasting is in Holland, ende West-Vriesland niet geintroduceert by generale Costume. *ibidem.*

Naasting moetende geschieden binnen sekeren tijt, wanneer deselve daar naar niet wert geadmitteert. *ibid.*

Naasting

Naasting Broeder, of Suster toekomende, of hare kinderen, of yemant die nader is, tot welke die niet wert geextendeert. *ibid.*

Siet wijders het Regt van Naasting, ende hoe verre het plaats heeft na in de Hollantse Regtsgeleertheyt van Hugo de Groot. *lib.* 3. *cap.* 16.

Mr. Simon van Leeuwen in sijn Paratitula *juris novissimi lib.* 4. *cap.* 13. §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. ende meer Autheuren breeder daarinne gementioneert.

VAN NOVATIE.

NOvatie is een vernieuwinge van voorgaande Schult deselve overbrengende in een andere Obligatie. Mr. Carel van Aller in sijn Definitien *fol.* 344. *l.* 1. *ff. de Novat. & delegat.*

Novatie en heeft geen plaats ten sy deselve uytdruckelijk is gestipuleert. 1. *pars cons. cons.* 49.

Wanneer verstaan wert tusschen den Debiteur, ende Crediteur Novatie gemaakt te zijn, en de Borge van sijn Borgtogte is ontslagen. 1. *pars cons. cons.* 212.

Novatie valt niet sonder expressie van Novatie. 2. *pars cons. cons.* 31.

Novatie neemt weg d'eerste Obligatie. 2. *pars cons. cons.* 126.

Ook de Borgtogte daarinne gedaan. *ibid.*

Siet wijders van Novatie Mr. Carel van Aller in sijn Definitien *foliis* 344. *&* 345.

Barnard van Zutphen in sijn Nederlantse Practijcq *foliis* 568. 569. 570. *&* 571. ende de verdere Autheuren daarinne begrepen.

VAN INSINUATIEN, ende Protestatien.

INsinuatie, ende Protestatie is een Acte van aansegging, en versekering om sijn Regt te bewaren, op dat, in præjudicie van dien, by den geinsinueerden niet en werde gepleegt.

Insinuatie, ende Protest willende doen om yemant gelt te præsenteren, moet het selve doen met klinkenden gelde by hem Notaris, ende Getuygen hebbende, anders is soodanigen Insinuatie, ende Protestatie nul.

Dese Insinuatien, of Protesten geschieden, en werden gedaan of by

Een Notaris alleen.

Of by Notaris en twee Getuygen, *ad majorem cautelam*.

Of by een Geregtsbode.

Insi-

Insinuatien, ende Protestatien zijn veelderhande, als namentlijk,
Van Apellatien, of Reformatien.
Van Injurien.
Van Koop, ende Verkoop.
Van Wissel-brieven.
Van Timmeragie, en diergelijken.

VAN REQUESTEN.

REquest is een demoedig versoek aan de Hooge Overigheydt, Hoven van Justitie, ende eenige Magistraten naar gelegentheydt van saken te doen, ende by geschrift te stellen, men moet wel letten aan wien 't selve gepræsenteert wert, ende op den goeden, ende bondigen stijl.

Van Requesten. Siet daar van na Papegaey, ofte 't Formulier-boek, innehoudende alderhande Requæsten, Mandamenten, Conclusien, &c.

De selven werden by geen Notarissen, maar by Advocaten, postulerende voor de respective Ed: Hoven van Justitie in Hollandt, gestelt, dogh zijn waardig om lesen, ende kunnen een Notaris grooten dienst doen.

Voor den Ed: Hoogen Rade, of Hove van Holland en vermogen geen Requæsten te werden gepræsenteert, ten zy de selven by den Advocaat, die 't selve heeft geconcipieert, werde, ende sy onderteyckent, gestelt op 't behoorlijck Zegel, ingevolge van 't voorschreve laatst-lede ghepubliceerde Placcaat.

Gelijck mede niet eenige Requæsten te præsenteren aan de Ed: Moog: Heeren Gecommitterde Raden van haar Ed: Groot-moog: ten zy de selven zijn onderteykent by den Procureur, ofte den Notaris, die die komt te præsenteren, mede op behoorlijk Zegel, als vooren.

ENde is by de Heeren van de Weth der Stadt Rotterdam op den 16. Januarij 1665 geresolveert, goedt gevonden, ende verstaan, dat van nu voortaan alle Requæsten by eenige Personen aan 't Collegie van de Heeren van de Weth deser Stadt wordende gepræsenteert, soo wel ten opsighte van de Wees-kinderen, staande onder de magt van de Wees-kamer der selver Stadt, als alle andere Wees-kinderen, mitsgaders perticuliere Personen, sullen moeten wesen behoorlijk onderteykent, op pæne, ingevalle 't gunt voorsz is, niet en mogte wesen volbragt, dat op de selven geen reguard sal werden genomen.

Vorders dunkt dienstigh te wesen (dog onder reverentie, ende correctie) dat op geenige Requæsten en behoort te werden gedisponeert aan haar Ed: Groot-moog:, den Raadt van State, aan haar Ed: Hoogh-moog:, de respective Admiraliteyten, als andere Overigheden, ende Magistraten, 't zy hooge, of lage, 't zy in 't civijl, of crimineel, te præsenteren, ten zy die op behoorlijk Zegel, ingevolge van den voorsz Placcate *in debitâ formâ*, 't zy door de Suppli-anten, Advocaten, Procureuren, ofte Notarissen zijn onderteykent, de reden, uyt consideratie yemandt ten affronde, of nadeel van een ander by forme van Requæste yet soude kunnen te kennen geven, dat soude kunnen werden gewraackt, uyt consideratie van de *non in amplissima forma* onderteykeninge.

VAN ASSIGNATIEN.

Wat is een Assignatie?

EEn Acte van aanwysinge by A. aan B. gedaan, ende gepasseert tot synen behoeve ten laste van C.

Is Assignatie betalinge?

Neen: maar by C. aan B. daar yet op betaalt zijnde is betalinge, en kan A. niet meer van B. daar over werden gemolesteert, maar moet de resterende schult tot synen laste nemen.

Yemandt een Assignatie intreckende blijckt daar mede, dat den Intrecker deselve betaalt heeft, en kan hy hem in Regten daar mede behelpen?

Ik antwoorde, met distinctie: Innehoudende simpelijck hem te sullen jegens den Crediteur valideren ja, ten ware konde werden bewesen dat den Toonder van de Assignatie door den Intrecker de selve weerloos hadde gemaakt.

Maar innehoudende, onder Quitantie te sullen valideren, is de intrecking geensints betalinge, alsoo de Quitantie, van den Toonder van de Assignatie, onder de selve gestelt, ende onderteykent moet zijn.

Ende in cas B. Toonder van de Assignatie yet op de selve ontfangt van C. tot wiens laste de selve leydt, kan B. van A. Gever van de Assignatie, niet eysschen, of dienthalven t'synen laste geen actie meer hebben, als de schuldt met den ontfang aangenomen hebbende. Siet daar van na dese naarvolgende *Casus Positie*, ende Advijs van Meesters Joan van Pothoven, ende Cornelis Dedel, van dato den 8. Julij 1648.

A Koopt binnen Amsterdam van B. Koopman tot Enckhuysen, een partye Tarwe, ofte andere koopmanschappen, ter somme van twee duysent Caroli guldens, te betalen contant.

B. levert de goederen aan A.

A. niet te passe komende, omme de voorsz gekogte, ende ontfangen goederen contant te betalen, contracteert met B. dat hy A. aan B. soude geven een Assignatie op C. Koopman tot Amsterdam, omme de voorsz twee duysent guldens aan B. te betalen in twee maanden.

A. geeft dien-volgende aan B. tot laste van C. een Assignatie van twee duysent Caroli guldens gegeven te betalen by C. in twee maanden, als vooren.

B. deselve Assignatie aan C. præsenterende soo wordt de selve Assignatie by C. schriftelijken geaccepteert.

B. dien-volgende de voorsz geaccepteerde Assignatie hebbende soo assigneert B. synen Crediteur D. op C. omme van den selven C. te ontfangen agt hondert guldens in minderinge van de voorsz geaccepteerde Assignatie van twee duysent Caroli guldens.

C. accepteert de selve Assignatie van B. ende betaalt die pertinentelijck aan D.

B. laat nu niet alleen de geheele twee maanden uyt loopen, maar nog wel seven maanden daar naar, dat hy geen behoorlijke diligentie en doet, omme van 't Restant van de voorsz Assignatie van twee duysent guldens betaalt te werden.

Ondertusschen wordt geseydt, dat C. soude wesen geworden insolvent, des A. nogtans ter goeder trouwe ignoreert.

Ende komt nu B. A. aanspreken om 't Restant van de voorsz Assignatie van twee duysent Caroli guldens, seggende, dat Assignatie geen betalinge is, ende hy B. van C. niet wesende betaalt, A. synen Schuldenaar is gebleven.

A. seydt ter contrarie, dat hy de goederen van B. heeft gekogt om contant, dat B. de goederen aan hem A. hebbende gelevert, ende hy A. geen gelegentheydt hebbende, omme contant te kunnen betalen.

Dat hy met B. een ander accoort heeft gemaakt, namentlijk dat hy aan B. soude geven een Assignatie van de voorsz twee duysent Caroli guldens op C. omme die aan hem B. te betalen in twee maanden.

Dat den selven C. de selve Assignatie hebbende geaccepteert, ende in kragte van Assignatie op den selven C. by B. gegeven ter somme van agt hondert Caroli guldens te betalen aan D. den selven D. de betalinge oock heeft genoten.

Sustinerende daaromme A. dat B. van hem is geweken, ende C. credijt hebbende gegeven van twee maanden hy B. alleen op C. heeft te prætenderen, maar niet op hem A. bysonder dat daar nog bykomt, dat B. na de twee maanden, nog wel seven maanden heeft laten loopen, sonder behoorlijke Acte van debvoir te doen; ofte hem A. eenige kennisse te doen hebben, dat hy B. niet betaalt en worde.

Quæritur quid juris?

GEsien by de ondergeschreven de bovenstaande Casus Positie, ende gelet op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder Correctie) dat nademaal de assignatie aan B. gegeven tot laste van C. deselve Assignatie ook by C. is geaccepteert te betalen binnen den tijdt van twee Maanden, ende dat de voornoemde B. na date van den voorsz Acceptatie D. sijnen Crediteur heeft geassigneert op de voorsz C. voor den voornoemden verval dag, omme in minderinge van de voorsz Assignatie te betalen een somma van agt hondert guldens, ende dat de voorsz Assignatie by de voornoemde C. niet alleen en is geaccepteert, maar ook by de voorsz C. voor Rekeninge van B. is betaalt, ende den voornoemden B. ten vervaldag van de voorsz Assignatie de vordere betalinge van C. niet en heeft geeyst, ofte daar omme behoorlijke debvoiren gedaan, veel minder A. geadverteert, dat hy B. deselve betalinge van C. niet en wiste te becomen, maar ter contrarie heeft laten verloopen geheele seve maanden na den voorsz Vervaldag, dat daaromme den voorn: A. verstaan moet werden nopende de Cooppenningen in de voorsz Casus Positie gementioneert met de voorsz Assignatie de voorsz B. te hebben voldaan, door dien den voornoemden B. met het toestaan van den tijdt na de voorsz Vervaldag in geworden Crediteur van den voorsz C. ende *tacite* debiteur van den voornoemden A. ende mitsdien in cas van insolventie van de voorsz C. de schade in 't Reguarde van de voorsz Assignatie voor soo veel deselve nog voor een gedeelte onbetaalt soude mogen sijn gebleven tot niemants anders laste als de voornoemde B. heeft te comen.

Aldus geadviseert in s' Gravenhage desen 8. Julij 1648. ende was ondertekent. *I. v. Pothoven*, ende *Cornelis Dedel*.

Siet wijders van Assignatien Recueil van verscheyde Keuren tot Amsterdam, *Cap.* 53. *fol.* 272. 273. & 274.

VAN

VAN BYLBRIEVEN,
en wat deselven zijn?

EEn Bylbrief is een Acte van Speciaal verband, of grondtbrief by een Schipper ten profyte van den Scheeptimmerman voorleden, of voor Schepenen, of Notaris, ende twee Getuygen.

Dog staat te letten, dat volgens d' Ordonnantie van den xl. Penning geen Notaris vermag Transporten te maken van Schepen, ten sy hem blijke, dat den xl. Penning by den Getransporteerde daar van betaalt is.

VAN RENTTEN, ende RENTTE-Brieven, midtsgaders Intrest.

Wat is een Renttebrief?

EEn versekerde speciale, ende generale Acte op Persoonen ende Goederen.

Dese werden gepasseert by Schepenen van Steden.

Of ten platten Lande voor Schout, ende Schepenen.

Hoe veel-derhande Specien van Renttebrieven zijnder?

1. Op Huysen, ende Erven, Brouweryen, Mouteryen, Pakhuysen, en soo voorts.
2. Op Landeryen, ende Wooningen.
3. Op Thuynen, ende Speelhuysen.
4. Op Bleykeryen, ende Opstallen.
5. Op Molens.
6. Op 't gemeene Land van Holland, ende West-Vrieslant.
7. Op een Stad in 't particulier.
8. Op Lijven, of Lijf-renttebrieven.
9. Op Persoon, ende Goederen in 't generaal, ende meer anderen.

Van alle welke, ende andere onroerende goederen by Notaris, ende Getuygen geen Transporten mogen werden gepasseert, maar voor Schepenen in Steden, of ten platten Lande voor Schout, ende Schepenen, alsoo soodanigen Transpoort den 40 Penning subject is, ende anders in præjuditie van dien soude strecken, volgens den Placcate daar van sijnde.

Men mag sig selfs altijdt ontlasten, ende de Renttebrieven afleggen, hoe

de Rentebrief ook geclausuleert soude mogen sijn, uytgesondert, soo de Renttebrief uyt de Koop spruyt, in welken gevalle de Conditien van af lossinge Jaarlijcx moeten gevolgt werden, ten ware den gene tot wiens proffyte deselve luyt 't geheele Capitaal begeerde te ontfangen, ende afgelost te hebben, ende soo den verlijder daar toe genegen was.

Renten moeten betaalt werden by den Kooper van de beloofde Kooppende, wanneer den Kooper het gekofte possideert. 1. *pars conf. conf.* 33.

Geen Renten mogen geconstitueert werden, sonder mede onderworpen te sijn, de lasten van het pericul van het pant, daar op die gestelt sijn. 1. *pars conf. conf.* 186.

Ten tijde van Oorlog valt veeltijts remissie van verloope Renten, ende Intressen. *ibid.*

Wat Intrest kan gesustineert werden, wanneer yemant eenige Penningen op sekeren tijt belooft te restitueren, met den behoorlijken Intrest van dien. *Vide* 1. *pars conf. conf.* 273.

Renttebrief van dato den 29 Januarij 1548. innehoudende dat de lossinge moet geschieden met sekere specie van gelde, tot sekeren prijs, alsdoen cours hebbende, de lossinge nogtans mag gedaan werden, met loopende gelde, ten ware seker specie van gelt met gewigte, ende niet de waarde, ware gestipuleert. 2. *pars conf. conf.* 125.

Rentten van Uytheemse Persoonen op de groote Steden van Hollant, op Domeynen, ofte particuliere Hypotheecquen staande, sijn 't Placcaat van de Hoogmoog: Heeren Staten Generaal, nopende de kortinge, subject. 2. *pars conf. conf.* 1.

Leen-rentten van koorn, sijn losbaar, tegens den Penning vyfenrwintig. 2. *pars conf. conf.* 17.

Jaarlijkse Renten werden betaalt, na den cours, ofte den loop van den gelde, van de plaatse daar de betalinge moet werden gedaan, ende niet na de cours van den gelde, die welke is ter plaatse des Contracts. 2. *pars conf. conf.* 18.

Renten alleen op seker Hypotheecq gevestigt sonder personeel verband evanesceren met het selve Hypotheecq. 2. *pars conf. conf.* 193.

Intrest cesseert, daar het Capitaal is betaalt, alwaar die schoon gestipuleert, ende de behoudenisse van dien geprotesteert geweest. 2. *pars conf. conf.* 89.

Renten op een Leen, ende andere Landen versekert mag den Besitter voor die Renten aangesproken werden, ende heeft den Besitter van 't Hypotheecq regres op den Besitter van 't Leen. 3. *pars conf. conf.* 170.

Renten die gelost konnen werden, komen tot laste van de Erfgenamen, 3. *pars conſ. conſ.* 190.

Rent-heffers procederende op een Hypotheecq, yemandt *donatione inter vivos* gegeven, moeten eerst executeren d'Erfgenamen van den Donateur, *ibidem.*

Onlosbare Renten zijn van oudts in Hollandt Pagten genaamt geweest. 3. *pars conſ. conſ.* 331.

Onlosbare Renten werden onder onroerende goederen begrepen. *ibid.*

Verdragen zijnde, dat over een Los-rente-brief, ende de Renten van dien, waren in betalinge sullen werden gehaalt, ende 't selve gedaan zijnde, den Rent-heffer komende te faillieren, ende soodanigen Rente-brief onder syne andere effecten nog ongecancilleert aan syne Crediteuren overgegeven zijnde, werden de gehaalde waren tegen den Rente-brief, ende verloope Renten van dien gecompenseert, ende meer waren gelevert zijnde, dan de Rente-brief, ende Renten van dien bedragen, komt soodanig Crediteur, met 't gene hem resteert, neffens andere personele, of andere Crediteuren in concurrentie. Item in wat voegen de Renten gerekent, tegens de gehaelde waren gerescontreert, ende soodanige waren jaarlijkx van 't Capitaal af-getrocken werden. 3. *pars conſ. conſ.* 75.

Met betalinge, of leveringe van waren, een Rente-brief verminderende, komt ook 't Regt van Hypotheecq te cesseren, nopende soodanige verminderinge. *ibid.*

Kustingh, of Rente-brieven Legatarissen gegeven zijnde in voldoeninge van 't Legaat, werden voor den Gereghte niet getransporteert, ende sulcx geen xl. penningen daar van betaalt, maar is genoegh dat daar van gemaackt wort een Notariale Acte. 3. *conſ. conſ.* 153.

Intrest hooger als den penning festhien, wanneer die niet betaalt, of gestipuleert magh werden volgens de Costume van Amsterdam; onder wat prætext het zy, wat pœne daar tegens gestatueert wert, *& quare.* 3. *pars conſ. conſ.* 79. ende nog twee volgende Advysen.

Item hoe de Keure contrarie de Costume, verstaan moet werden. *ibid.*

Hoedanigen Intrest by een Rentenier, en by een Koopman mag werden bedongen. 3. *pars conſ. conſ.* 136.

Siet, nopende, Renten, Vrugten, Intressen, Inkomsten, ende versuym door vertoevinge, of *Mora.* Meester Karel van Aller in sijn Definitien *foliis* 217. 218. 219. 220. 221. *&* 222. ende van Scheeps-renten, of Bodemerij *foliis* 222. *&* 223.

Wat

Wat is een Gifte-brief?

Een Acte van Overdraght van den Verkooper aan den Kooper van een Huys, Erve, of andere onroerende goederen, voor Schepenen gepasseert in Steden, of ten platten Lande voor Schout, ende Schepenen.

De Giftebrief gepasseert sijnde, in 't Gifteboeck, wert den Kooper Copie daar uyt gegeven, geschreven op Francyn, daar onder aan hangende twee Segelen van rooden, groenen, of geelen Wasse van de Schepenen, voor wien die gepasseert is.

Ten platten Lande wert soodanigen Copie ook onderteykent by Schout, en Schepenen, en 't Segel van den Schout daar onder aan gehangen.

Den Verkooper kan ten proffyte van den Kooper gifte passeren, de Kooper niet præsent sijnde, de reden om datmen yemant in sijn absentie goet doen mag.

VAN ACTENS van LEGALITEYT,

En wat die zijn?

1. SYn tweederley, Eerstelijk van Burgermeesteren.
2. Ten tweeden van Notarissen.

Een Acte van Legaliteyt van Burgermeesteren is, waar wy haar E. certificeren, dat A. voor wien 't bovenstaande instrument als Notaris is gepasseert, binnen haar E. Stad is residerende, ende dat alle Instrumenten, ende Actens, die voor hem, als de voorige, als Notaris veorleden werden, in Regten, ende daar buyten volcomen geloof meriteren, ende gegeven werden, soodanigen Acte wert agter het Instrument gestelt, en met 't Stads Segel besegelt, dit dient alsoo 't Instrument buyten de Geunieerde Provincien gaat, voor alle uytheemse Magistraten, ende Volkeren.

Van de Notarissen binnen deselve Stad residerende, met haar namen, qualiteyt, ende gewoonlijke Signaturen onderteykent, niet besegelt, ende is den selven inhout als de voorige behelsende.

VAN WISSEL, en WISSELBRIEVEN.

En wat een Wisselbrief is?

EEn Wisselbrief is een vrywillige Acte Obligatoir van d' een Koopman ten laste van d' ander, ende ten behoeve van den houder der selver gegeven,

ven, innehoudende ſekere ſomme van Penningen, te betalen op ſigt, *uſo*, dubbelt *uſo*, of anders.

Deſelve niet geaccepteert werdende, moetmen metter daat Proteſteren van Wiſſel, Herwiſſel, tegenwiſſel, weygering van Acceptatie, koſten, ſchaden, ende intereſſen door de non acceptatie alreede gedaan, gehad, ende geleden, ende nog te doen, hebben, ende lijden, ende ſoo met proteſt aan den Verlijder van de Wiſſelbrief te rugge ſenden, anders ſoude den trecker de ſchade daar door te komen alleen moeten dragen, ende moet ſoodanige Proteſt gedaan werden door Notaris, ende twee Getuygen.

Die een Wiſſelbrief niet over en levert, wert verſtaan nog Meeſter van den ſelven te ſijn, ook van de betalinge, in cas van inſolventie, te doen. 1. *pars conſ. conſ.* 330.

Van een Wiſſel by een Makelaar geſloten, ende wie in cas van faillisſement de ſchade ſal dragen. *Vide* 1. *pars conſ. conſ.* 280.

Yemant aan de Commiſen van de Vereenigde Geoctroyeerde Ooſtindiſe Compagnie in Ooſtindien eenig gelt hebbende gedaan, wert door deſelve Commiſen Wiſſelbrief gegeven tot laſte van de Heeren Bewinthebberen van de Ooſtindiſe Compagnie, nu t' addreſſeren tot Amſterdam, dewelke by de vertooning van de Wiſſelbrieven geen reſolutie daar op en geven, in ſulker vougen hebben de Houders van de Wiſſelbrieven tegens de Generale Compagnie, of yder lid van dien in 't byſonder geen Actie. 1. *pars conſ. conſ.* 283.

Wiſſelbrieven moeten na VViſſelregt of geaccepteett, of geproteſteert werden. 3. *pars conſ. conſ.* 7.

Alle treckers van VViſſelen, ſoo na Regten, als ſtyle, ende uſantie van alle Koopluyden, ſijn, ende blijven aan den Acceptant verbonden, tot dat hy is gerembourſeert, ten ware de VViſſelen expreſſelijk getrocken, ende ſimpelijk geaccepteert waren voor een anders Rekeninge. 3. *pars conſ. conſ.* 24.

Wiſſel die in gelt beſtaat moet ook met gelt betaalt werden, *ibid.*

Een Factoir toegeſonden zijnde ſekere koopmanſchappen by den Eygenaar van de ſelve; ende het provenue van dien moetende werden ontfangen by een derde, uyt oorſake dat den derde verſcheyde VViſſel-brieven voor den Eygenaar heeft geaccepteert, ende betaalt, ende dat hem uyt het voorſz Provenue de VViſſelen moeten werden voldaan, is den Factoir in ſoodanigen cas gehouden rekeninge te doen van de voorſz koopmanſchappen, ſoo wel aan den Eygenaar als aan ſodanigen derde, die de wiſſelen geaccepteert, ende voldaan heeft; ende en kan niet geſeydt werden ſoodanigen Factoir ter quader trouwen te gaan met het intituleren van de rekeninge der voorſz koopmanſchappen, ſtellende d'eene op den naam van de Eygenaar, ende d'andere op

den naam van soodanigen derde: maar anders doende, werdt verstaan dat by soodanigen Factoir een abuys, ende misverstant soude begaan werden. 3. *pars cons. cons.* 24.

Yemandt gevende een VVissel-brief, ende hem niet alleen verbindende ten behoeve van een Persoon, maar ook ten behoeve van dessels Crediteurs, als bekennende de waarde voldaan te zijn, by alle de gene, die in de VVissel-brief zijn genomineert, werdt soodanigen VVissel-brief gegeven voor rekeninge van alle de selve Personen, ende soodanigen VVissel-brief niet werdende geaccepteert, moet deselve goedt gedaan werden aan yder een van de gene, die in de selve VVissel-brief genomineert staan, ende die hem den selven VVissel-brief wederom is præsenterende, 3. *pars cons. cons.* 33.

Een VVisselbrief niet sijnde geaccepteert, of geaccepteett, ende niet betaalt, mag den Houder van de selve, den gever, ofte Schryver aanspreken. *ibidem.*

Een Wisselbrief en verbind niemand tot betalinge, als na voorgaande acceptatie, ende is een Contract waar door yemand verbonden wert, ende kan wesen puyr, ende absoluyt, of conditioneel. 3. *pars cons. cons.* 59.

Een Wisselbrief is niet anders dan een simpele Assignatie, ende kan in 't geheel, of deel, of ook absoluyt, of conditionelijk gerefuseert, of aangenomen werden. *ibid.*

Een Acceptant, onder Conditie, en is voor geen Acceptant te houden, voor aleer de Conditie is gepurificeert. *ibid.*

Die de waarde van de somme in een Wisselbrief begrepen getelt heeft, vermag (als Meester van de Wissel sijnde,) de commissie daarinne begrepen, te wederroepen, ofte doen wederroepen by den genen, die de Wisselbrief geschreven heeft, *re integra*, aleer die by den Acceptant betaalt is, 3. *pars cons. cons.* 140.

Na Costume onder Coopluyden geuseert, vermagmen geen Wisselbrief te betalen eer dat den tijt van de betalinge van den Wisselbrief vervallen is, ende andersints geschiedende, komt de betalinge van de selve tot pericul van den genen, die de betalinge gedaan heeft, indien de Persoon, aan wien de betalinge is gedaan, voor den tijt komt te faillieren. *ibid.*

Een gever van een Wisselbrief, sijnde Factoir, ende eens gedisponeert hebbende, ten behoeve van sijnen principalen, en kan dat niet veranderen, ende de Penningen wederom in præjudicie van de Remise intrecken; vermits deselve niet meer sijn in sijn magt. *ibid.*

Uyt wat redenen, in cas subject; namptissement op d'acceptatie behoorde te vallen. *ibid.*

Vol-

Volgens 't gemeen Regt van Wissel, blijft den gever van den Brief, by faulte van acceptatie, ofte betalinge, geobligeert. 3. *pars conf. conf.* 141.

Na de Costume van Antwerpen, moeten alle Wisselbrieven terstont gepræsenteert, ende de betalinge gevordert werden, sonder te mogen dilaieren, of verlieft den Remittent sijn verhaal op den trecker. *ibid,*

't Selve komt over een met 't gemeen gebruyk van alle plaatsen daar Wissel genegocieert wert, ende sulcx wert binnen London strikter geobserveert, ende geeft d' Ordonnantie aldaar geen meer tijt als drie dagen, op pæne, dat den Remittent daar door verlieft sijn verhaal op den trecker. *ibid.*

't Selve heeft soo wel plaats in den trecker, als in den genen, in welcken wert getrocken. *ibid.*

De somme, waar over een Wisselbrief wert gepasseert, sijnde voldaan, verlieft den Wisselbrief daar door al sijn kragt. 3. *pars conf. conf.* 199.

Een Houder van een Wisselbrief 't sy hy deselve hout uyt sijn eygen naam, ofte als gemagtigde van een ander, soo wanneer de VVisselbrief geweygert wert te accepteren, moet binnen den derden dag daar van een Acte maken, ende die aan den Persoon oversenden, die de VVisselbrief gepasseert heeft, ende sulcx niet doende, verlieft sijne Actie op de selve Persoon. *ibid.*

Siet wijders Hugo de Groot in sijn inleydinge tot de Hollantse Regtsgeleertheyt, van VVissel-teyking. *lib.* 3. *cap.* 13. van aanwijsing, ende namentlijk van VVisselbrieven. *lib.* 3. *cap.* 45.

Meester Simon van Leeuwen in sijn Paratitula *juris novissimi*, *lib.* 4. *pars* 1. *cap.* 9. §. 2. *lib.* 4. *pars* 5. *cap.* 1. §. 5. ende diergelijke Autheuren meer daar in gecomprehendeert, mitsgaders Recueil van verscheyde keuren tot Amsterdam. *Cap.* 50. van VVisselbrieven, ende VVisselbanck, beginnende van *Fol.* 246. tot 254. ende verders de

Keure, ende Ordonnantie op 't stuk van de Wissel-bank: Mitsgaders het Wissel-regt.

ALsoo die van den Geregte der Stadt Rotterdam, by experientie, gewaar geworden, ende in ervaringe komen, dat verscheyde Articulen van de Geoctroyeerde Ordonnantie van de Wissel-bank binnen dese Stadt op den 18. April Anno 1635. gepubliceert niet en worden geobserveert, streckende tot merkelijke præjudicie

judicie van de Commercie, dat oock, tot accommodatie, ende gerief van de Koopluyden, eenige weynige veranderinge daar inne dient te werden gedaan, dat voorts van wegen de Wissel-brieven, die binnen dese Stadt gesloten, ofte gecontracteert worden, omme buyten 's Landts te worden betaalt, ofte die buyten dese Stadt gesloten, ofte gecontraheert zijnde, alhier geaccepteert werden, dagelijcx komen te ontstaan, menigvuldige Quæstien soo over de formaliteyt van het doen van de Protesten in cas van non acceptitie, ende non betalinge, als mede nopende de Acceptatien van dien, SOO IS'T, Dat die van den Gereghte der voorsz Stadt genegen zijnde daar inne, soo veel als mogelijk is, te voorsien, ook een yder die sijn geldt op Wissel is doende, tot dessels securiteyt, te doen hebben prompt, ende expedijt Wissel-regt, goedt gevonden hebben te keuren, ende ordonneren, sulcx sy keuren, ende ordonneren mits desen 't gene hier na volgt.

Articul I.

Dat van nu voortaan alle, ende een yegelijk Ingesetenen deser Stadt, wie sy zijn, niemandt uytgesondert, præciselijck sullen hebben na te komen, ende agtervolgen den innehoude van de op-gemelte Ordonnantie van de Wissel-banck, daar toe in desen, om kortheydts wille, wordt gerefereert, ende dewelcke hier mede in alle syne Leden, ende Articulen wordt gerenoveert, ende vernieuwt, uytgeseydt voor soo veel in het volgende Articul anders wordt gedisponeert: Tot welken eynde de meer op-gemelte Ordonnantie van de Wissel-bank, beneffens desen, ook weder op nieuws is gepubliceert.

I I.

Dat mede van nu voortaan de betalinge van alle Wisselen (die, volgende den innehoude van het vierde Articul van de op-gemelte Ordonnantie, in *Banco* alleenlijk met Bank-geldt noodtsakelijk betaalt moeten worden) voortaan in *Banco*, met grof courant Zilver-geldt met de *Lagio* van het Banck-geldt daar by gerekent, sal mogen geschieden, sullen aldaar geen kleyn-

kleynder ſpecie van geldt worden ontfangen als Schellingen, van de welcke ook niet meerder en ſal ontfangen worden, als thien ten hondert.

III

Dat na deſen alle Wiſſel-brieven binnen deſe Stadt geſloten, by faulte van Acceptatie, ofte Betalinge, geproteſteert ſullen moeten worden naar de Regten, Obſervantien, ende Coſtumen van de Plaatſe, daar de betalinge is gedeſtineert.

IV

Dat van alle Wiſſelen binnen deſe Stadt geſloten, daar af de Brieven overgelevert, ofte afgeſonden zijnde, na de overleveringe, ofte af-ſendinge van dien, de betalinge niet promptelijck gedaan wordt, de ſelve betalinge inne-gevordert ſal mogen worden, by Gyſelinge; midts al-voorens daar toe verſogt zijnde conſent van den Schout, Burgermeeſteren, ofte Schepenen deſer Stadt.

V

Gelijk mede, by Gyſelinge, van de Treckers van de Wiſſelbrieven ſal mogen worden inne-gevordert de betalinge van alle Wiſſelen, die binnen deſe Stadt gecontraheert, of geſloten, ende ter Banke alhier betaalt zijn, daar af de Brieven, by faulte van non acceptatie, ofte non betalinge, met behoorlijk proteſt, invoegen hier boven articulo 3. wort verhaalt, te rugge zijn gekomen: mits mede alvoorens daar toe verſocht zijnde conſent, als in het voorgaande Articul; wel-verſtaande dat het Regt van de voorſz Gyſelinge ſal konnen te ceſſeren, ſoo wanneer de treckers ten behouve van de houders van de Wiſſelbrieven, ſufficientelijk ſullen hebben gecaveert dat de getrocken Wiſſel-brieven op haar verſchyn-dagen promtelijk ſullen worden voldaan.

VI

Dat wyders, by forme van kort reght, van de acceptanten ſal mogen worden inne-gevordert de betalinge van alle verſchenen Wiſſel-brieven, die binnen deſe Stad ſullen zijn geaccepteert.

VII

Dat voorts alle Wissel-brieven van buyten komende, omme binnnen dese Stad betaalt te worden, by non voldoeninge, geprotesteert sullen moeten worden uytterlijken binnen den sesten dagh na den vervaldag, den Sondagh, ofte Heylige-dagen daar inne begrepen, en den dagh, na den verval-dagh, voor den eersten dagh gerekent; ten ware dat, ter oorsake van het sluyten van Wisselbank, gene betalinge en konde werden gedaan, in hoedanigen gevalle geprotesteert sal moeten worden binnen den tweeden, ofte uytterlijk den derden dagh, na het openen van dien: behoudelijk dat, in allen gevallen, den sesten dag, na den verval-dagh, verstreken sal wesen.

VIII

Eyndelijk dat, voor het toekomende, alle acceptatien van Wissel-brieven sullen moeten geschieden, met onderteykeninge van de namen, en toenamen van de acceptanten, ofte der selver gemaghtigdens, met expressie van haarluyder qualiteyt, en byvoeginge van tijt: op pæne dat anders, en, by gebreke van dien, van wegen de houders van de Wissel-brieven geprotesteert sal mogen worden van non acceptatie, in gelijker voegen, als of de acceptatie was geweygert.

Aldus gedaen, gearresteert, en, na voorgaande klocken geslagh, ter poeye van het Raathuys gepubliceert den 9 October 1660. præsent, *Mr. F. Verboom, Schout. J. van Berkel, P. Verschueren. Mr. C. Prins. Burgermeesteren. P. Blankaart, J. Quack. Mr. P. van Goeree. Mr. G. Visch. en I. de Mey Schepenen.*

In kennisse van my

W. van der Aa.

EXTRACT

Uyt de geoctroyeerde Ordonnantie van de Wissel-bank der Stad Rotterdam, binnen de selve Stad gepupliceert den 18 April 1635. En weder de Novo geplubliceert den 9 October 1660.

Articul I I.

INden eersten, dat voortaan niemant binnen deser Stad, van wat Staat, neringe, ofte conditie hy sy: hem sal mogen met het Wissel-ampt bemoeyen, ofte eenige billioenen, en specien van Goude, ofte Silvere penningen op te koopen, ofte verkoopen, en toebaat daar op te geven, ofte nemen, op pœne van verbeurte van de selve specien, en daerenboven de eerste reyse te verbeuren de Somme van vyf en twintig guldens, de tweede reyse dubbel, en arbitralijk te werden gecorrigeert, de voorsz boeten 't appliceren een derdepart voor den aenbrenger, een derdepart voor den Officier, en een derdepart tot proffyt van de Bank.

I I I.

Maar alle de gene, die eenige Billioenen, specien van Gout, ende Silver, als voorsz is, sullen willen verkoopen, ofte koopen, sullen hen addresseren aan de Commissarissen van de Bank, die eenen yegelijken goet gerief sullen doen, met soodanigen redelijken toebate, ofte opgelt op de specien, als eenigsints doenlijck zijn sal, ende by lijste hangende aan de deure van de Wissel-bank, altijdt sal konnen werden gesien.

I V.

Alle Penningen, daar van binnen deser Stadt Wissel sal worden gesloten na den agthienden April sesthien hondert vijf, ende dertig voorsz, van vijftig Ponden Vlaams, ende daar boven die ter voorsz somme elders getrocken zijn, omme hier te werden voldaan na den lesten der voorsz Maandt, sullen ter

Banke

Banke noodtſakelijken betaalt moeten werden, op pœne dat alle betalingen gedaan anders, ende buyten de Banke, ſullen gehouden worden voor qualick gedaan, ende daar-en-boven by de Contraventeurs ſoo die de betalinge doet, als dieſe ontfanght, t'elken reyſe verbeurt ſal worden vijf-en-twintigh guldens, tot proffijt van de Banke.

V.

Ter voorſz Banke en ſal geen betalinge mogen geſchieden, als met goede gevalueerde, ende gepermitteerde Goude, ende Silvere Penningen, ende niet hooger dan volgens de evaluatie, ende Placcaten van de Heeren Staten van Hollandt, ende Weſt-Vrieſlandt, ſonder oock dat aldaar eenige gelapte, gedikte, ofte geſchroeyde Penningen ſullen worden ontfangen, ende alle Billioenen, ofte niet gepermitteerde, als oock valſſe Penningen, die ter Bank worden gepræſenteert, ſullen datelijck aan ſtucken geſneden, ende den Eygenaar alſoo weer gegeven worden.

VI.

Ende ſullen ter Bancke geene kleynder ſpecien van gelde worden ontfangen, als Schellingen, van de welcke oock niet meer en ſal ontfangen worden, als thien ten hondert, ende de minſte betalinge die ter Bancke gedaan ſal mogen werden, ſal zijn hondert, ende vijftig guldens.

VII.

Des wordt een yegelijk verboden meerder ſomme van Penningen op de Bancke te aſſigneren, als hy daar inne is hebbende, op pœne van drie ten hondert te verbeuren, welcke boete datelijck ſal worden geſtelt in debite van de gene, die ſulcx ſal hebben gedaan, ofte ſoo hy geene Penningen ter Bancke en heeft, ſal by de Bode van de Banke van hem gerecouvreert worden met parate executie.

VIII.

Ende ſullen de gene, die eenige ſpecien ſullen willen permitteren ter voorſz Banke, die ſpecien mogen verſoecken aan de

de Commissarissen van de Banke, midts daar van gevende soo weynig toebaats, als eenigsints doenlijk sal wesen.

Wat is een Quitantie?

Een Acte van quitinge waar mede A. bekendt ontfangen te hebben van B. sekere somme van Penningen, of yet anders, ende daar mede bekent voldaan, ende betaalt te zijn, sonder t'synen laste yet meerder te hebben te prætenderen, of reserveren, directelijck, nog indirectelijck, in Regten, nogte daar buyten.

In hoe veel deelen kanmense verdeelen?

In twee, als eerstelijk generale Quitantie.

Ende ten tweeden speciale Quitantie.

Generale Quitantie is van alles wes men met den anderen tot op huyden uytstaande heeft, bedagt, ofte onbedagt, niet uytgesondert, sonder yet particuliers daar in te insereren.

Speciale Quitantie is ter contrarie met insertie van 't gunt tusschen den anderen particulier uytstaande is.

Wat is een Acte van Renvers, of een Renversaal?

Een Acte *pro forma* verleden, *exempli gratia*. A. bekent, niet jegenstaande hy Quitantie van B. heeft over de gereede Koop-penningen van een Huys by hem van B. gekoft, voldaan, ende betaalt te zijn, volgens Quitantie van B. daar hy noghtans de selve Penningen aan B. niet heeft betaalt, B. komende met sijn Acte van Renvers van A. gepasseert t'synen behoeve, is A. gehouden de Quitantie van B. aan B. te restitueren, of B. te betalen.

Dit zijn odieuse Actens, en kunnen in præjudicie van een derde niet gepasseert werden.

Wat is een Recepisse?

Een Acte van Confessie, waar by A. bekendt van B. ontfangen te hebben soodanigen Brief, of soodanige stucken, of diergelijckx, om 't selve aan D. Meester van B. te verantwoorden, ende te doen blijcken, dat A. uyt handen van B. de voorsz effecten genoten heeft,

Wat is een Acte van Anticipatie?

Een provisionele Acte van ontfang van Penningen van een saak, die by vonnisse nog niet en is geuyttet, als by exempel.

A. ontfangt van B. by provisie, ende by Anticipatie eenig gelt in mindering van sijn ongedecideerde saak, de saak komende ten eynde te loopen by vonnis provisioneel, of diffinityff, ende bevonden werdende, dat A. soo veel van sijn Actie niet is toegewesen, als hy heeft getrocken, moet het meerder getrockene aan B. restitueren, met den interest van dien, soo daar intrest is bedongen.

E Y N D E.

KOR-

KORTER EXAMEN der NOTARISSEN.

Wat is een NOTARIS, *ende waar in bestaat zijn Ampt?*

EEn openbaar Beamptschryver, in sulker vongen als hier voren in de Inleydinge tot een openbaren Beamptschryver breeder staat geexpresseett.

Wat is een Contract?

Een Contract is een over-een-kominge van twee, of meer Persoonen in een, ende 't selve subject.

Wat is een Transactie?

Een over-eenkoming, ofte goetwillig accoort over een sake die voor den Regter als nog twijffelagtig sijnde ongedecideert is hangende.

Wat is een Attestatie?

Een getuygenisse van twee, of meer Persoonen by Manne, of Vrouwe waarheyt in plaatse van Eede voor Notaris, ende twee Getuygen gepasseert.

Een Mennonist-gesinde verklaart die voor de Magistraat by Ja, ja, Neen, Neen, ofte by hun Manne, of Vrouwe waarheyt in plaatse van Solemnelen Eede, ende niemant anders.

Wat is een Interrogatorium of Interrogatorien.?

Vraagstucken van een sekere saak yemant af te vragen kennisse daar van hebbende om de waarheyt der selver te doen blijken, ende voor den dag komen.

Yemant onwillig sijnde om der waarheyt getuygenisse te geven, soo verde de gedaagde Getuygen binnen de Jurisdictie van den Regter præsent is geweest ten tijde van de Citatie, sal uyt kragte van 't eerste default gecondemneert werden getuygenis der waarheyt te geven tot sijnen koste op pœne van

Gyselinge volgens d'Ordonnantie op 't stuck van de Justitie binnen de Steden, ende ten planten Lande van Hollandt. Articul 8.

Wat is een Certificatie?

Een getuygenis van twee, of meer Personen met eeden voor Burgermeesteren bevestigt, ende gepasseert.

Wat is een Procuratie?

Een Acte van Volmagt-making van A. op B. gepasseert tot verrigting van sekere saak, of saken, die A. zijn toucherende, ende uytstaande heeft.

Wat is een Substitutie?

Een Acte waar by A. als Volmagtighde van B. Procuratie van den selven B. hebbende, innehoudende de Clausule van Substitutie D. substitueert in sijn plaatse, omme de saak, of saken in de voorsz Procuratie verhaalt, te verrigten.

Wat is een Transport?

Een Overdragt, ofte Overgevingh van eenige goederen aan yemandt in betalinge van schult.

Wat is Actio Cessa?

Yemandt sijn Reght over-geven 't gunt hem van een ander heeft gekomen.

Wat is de Rato caveren?

Voor een ander borge blyven ter tijdt, ende wylen toe hy approbeert waar vooren *de Rato* gecaveert is.

Wat is een Acte van Præcario?

Een Acte van Leening, ende gedoogingh van eenige goederen te gebruyken, cesserende als den Leender deselve wederomme begeert te hebben, ende naar hem te nemen.

Wat is een Procuratie in rem suam *te geven?*

Een Acte yemandt in betalinge van sijn schult yet getransporteert zijnde, ende den Getransporteerden 't effect van den Transporte willende hebben moeten vanden Transportant boven 't voorsz Transport tot meerder versekeringh nog Procuratie hebben, omme de voorsz schult te ontfangen, ende als eygen te behouden.

Wat is een Compromis?

Een verblyvent Contract van een quæstieuse sake by Parthyen Compromittenten over, ende weder over aan sekere Arbiteren, of Segs-mannen verbleven.

Wat moetmen in een Compromis renuncieren?

Men moet renuncieren van niet te sullen komen in eenige Reductie, of Relief.

Wat is een Obligatie?

Een Obligatie is een Regts-verbintenisse, waar door wy gedwongen werden yet te betalen.

d'Obligatie is spruytende uyt geleende Penningen, wat moet den Verlyder der selver renuncieren?

d'Exceptie *non numeratæ pecuniæ*, ofte onaangetelden gelde.

Spruytende uyt geleverde waren, ende metten anderen daar van ter gestelder somme suyvers hebbende afgerekent, ende gelicquideert, wat moet den Verlyder der selver renuncieren?

d'Exceptie *non erroris calculi*, ofte recollement van Rekeninge.

Wat moeten twee Verlyders van een Obligatie yder in't geheel verbonden blyvende, renuncieren?

d'Beneficie de *duobus vel pluribus reis debendi*, mede-brengende dat twee, of meer Schuldenaren de schult onder den anderen souden vermogen te splissen, ende verdeelen.

VVat moet een Borge voor een Obligatie renuncieren?

d'Beneficie *ordinis excussionis*, medebrengende datmen den principalen Debiteur eerst soude moeten verwinnen, ende executeren, voor, ende aleer men den Borge soude mogen aanspreken, ofte molesteren.

VVat moeten twee Borgen renuncieren?

Eerstelijk *ordinis & excussionis*, medebrengende als vooren.

Ten tweeden *ordinis divisionis, vel divi Adriani*, medebrende dat twee, of meer Borgen de schult onder den anderen souden vermogen te splissen, ende verdeelen.

Ende ten derden *ex super abundanti* de beneficie der Regten dicterende dat den Borge *in executione* de Goederen van den principalen Debiteur vermag aan te wijsen.

VVat moeten twee Vrouwen Borg blijvende een daar onder hebbende een Man voor wien sy oock Borge blijft, daar mede hebbende gemaakt Huwelijcksche voorwaarde, Seclusie van gemeenschap van goederen, ende d'administratie derselver aan haar gereserveert yder in Solidum *voor de geheele schult borge blijvende renuncieren?*

Eerstelijck *ordinis & excussionis*, medebrengende, als vooren.

Ten tweeden *ordinis divisionis*, medebrengende als vooren.

Ten derden *Senatus Consulti Vellejani*, medebrengende dat Vrouwen haar voor niemant en vermogen te verobligeren.

Ten vierden *Authenticæ siqua mulier*, medebrengende dat Vrouwen haar voor niemant, ende insonderheydt niet voor haar Mannen en vermogen te verbinden.

Ten vijfden 't Regt van haar Huwelijckſche Voorwaarde voor ſoo veel haar die in dien deele eenigſints ſoude kunnen patrocineren, ende te bate komen.

Ende ten ſeſten de Beneficie der Regten, dicterende dat den Borge *in executione* de goederen van den principalen Schuldenaar vermag aan te wijſen.

- *VVat moeten twee Koopers yder voor 't geheel verbonden ſijnde, renuncieren?*

d' Beneficie *novæ Conſtitutionis, de duobus vel pluribus reis debendi*, medebrengende als vooren.

VVat is een Police van Aſſeurantie?

Een Acte van verſekeringe van Schip, of goederen, als men vreeſt dat het ſelve of door pericul van de Zee, of van den Vyand ſoude mogen blijven, ofte genomen werden.

VVat is een Certeparthye?

Een Contract tuſſchen een Schipper, ende ſijn bevragters gemaakt.

VVat is een Kaplaken voor een Schipper?

Een ſekere ſomme van Penningen, of een Vlagge, of iets anders, dat hy van ſijn bevragters bedongen heeft boven ſijn vragtloon.

VVat is een Cognoſſement-brief.

Een Acte, of Hantſchrift vanden Schipper waar by hy bekent ſekere goederen in ſijn Schip ontfangen te hebben, als hem by ſijn bevragters ſijn opgegeven.

VVat is een Bodemerij-Brief?

Een Acte, of Hantſchrift van een Schipper, waar by hy bekent ſekere ſomme van Penningen van ſulk, of ſulken Perſoon ontfangen te hebben op Bodemerije, dat is, op den Bodem, of Kiel van 't Schip daar mede hy met Godes hulpe verhoopt de reyſe naar die, of die plaats aan te nemen.

VVat is een Legaat?

Een geſchenk 't gene van den Teſtateur aan yemant gemaakt wert, ende dat by deſſelfs Teſtateurs Erfgenamen gepræſteert, ende voldaan moet werden.

Wat is een Prælegaet?

Een geſchenk 't gene by den Teſtateur voor uyt aan ſijn Erfgenaam boven ſijn erffelijke gedeelte gemaakt wert.

Wat is jus accreſcendi *geſeyt?*

Soo wanneer een, ende deſelve ſaak aan twee of meer Perſoonen *conjunctim*, of by t' ſamenvouginge wert gemaakt, als by exempel, ik make aan Cecilia, ende Titia mijn Huys, indien Cecilia komt te ſterven voor de doot van den Teſtateur, het Legaat in ſijn volle kragt blijvende, ſoo accreſceert de helft van Cecilia aan Titiam.

VVat

Wat is een Donatie causa mortis?

Een Gifte uyt oorsake des doots, aan yemand gegeven ende in cas den Schenker van die selve siekte opstaat ofte na een periculeusen slag gaande wederom komt, komt de Donatie *causa mortis* te cesseren.

Wat is een Donatis inter vivos?

Een gifte by levende lijve aan yemant geschonken, ende heeft effect in't leven, kan door ondankbaarheyt werden gerevoceert, en moet ook werden geaccepteert, of is nul.

Wat is een Codicille?

Een specie van een uytterste wille waar by gedisponeert wert van eenige goederen.

Wat is een Testament?

Een generale dispositie van alle de goederen by den Testatour naar te laten, gelijk hy wil dat die naar sijn doot sullen gaan.

Wat Solemniteyten werden in een Testament vereyst?

Alle de Solemniteyten inden voorenstaanden Beamptschrijver breeder verhaalt.

Wat is een Clausul *derogatoir?*

Een insertie van sekere speciale woorden, agter den Testamente gecomprehendeert, deselve niet verbotene in nader te makene Testament, specialijk sijnde gerevoceert, moet het eerste Testament volkomen plaats grypen.

Om hoe veelderhande oorsaken vermag een Vader sijn Kinderen te onterven?

Om veertienderhande hier voren in de Inleydinge tot een Openbaaren Beamptschryver breeder geexpresseert.

Om hoe veelderhande oorsaken kan een Kind zijn Vader, ofte Moeder onterven?

Om agtderhande hier vooren inde Inleydinge tot een openbaaren Beamptschryver breeder uytgedrukt.

Voor wien moet een Testament met exhæredatie passeren?

Voor Noraris, ende twee Schepenen, als Getuygen.

Kan een Kindt minder werden gemaakt als de legitime Portie?

Neen, ook mag deselve by Testament niet werden beswaart.

Hoe veel is de legitime Portie?

Een geregt seste part van den geheelen, of een derde part van den halven Boedel den Kinderen in haar Ouders goederen na Regten competerende, ingevalle daar vier, of minder Kinderen sijn, maar vijf, of meer Kinderen wesende het vierde part van den geheelen, of de helfte van de helfte van den Boedel van de Ouders.

VVat is de Trebellianique *Portie?*

Een Geregt vierdepart van 't geene een Erfgenaam met Fideicommis belast sijnde gehouden is den Fideicommissaris dat is den geenen aan wien de erffenis moet werden uyt gedeelt te restitueren, 't sy metter daat op 't overlijden van den Testateur binnen sekeren tijdt by den selven Testateur gestelt, ofte ook naar sijn Erfgenaams af-sterven.

Kanmen de Kinderen in den eersten grade de Trebellianicque Portie verbieden?

Neen, maar wel in den tweeden graat.

VVat is quarta Falcidia?

Een geregt vierdepart van alle des Testateurs goederen, die den Erfgenaam uyt alle sijne goederen trecken moet soo daar meer als drie deelen by Legaten sijn wegh gemaak, uyt welke Legaten 't voorsz vierde part ook moet werden voldaan.

VVat is een Substitutie?

Een tweede instellinge van Erfgenamen, als by exempel ik Instituere B., ende soo B. voor mijn overlijd, Substituere ik C. in plaatse van den voor-overleden B.

VVat sijn Trou-beloften?

Wanneer een Mans-persoon sig aan een Vrous-persoon, ende een Vrous-persoon aan een Mans-persoon, ende sulcx over, ende weder over aan malkander verbinden om te Huwelijken.

VVat is een Huwelijkse Voorwaarde?

Een Contract van een Bruydegom, ende Bruyd voor *datum* van 't voltrecken van 't Huwelijk met den anderen geadsisteert met heure respective bloetverwanten, gemaakt, waar op, ende onder welke Conditien syluyden heurluyden Huwelijk willen aangaan.

Wat is een Dowarie?

Een Morgengave, ofte sekere geschenk, waar mede den Bruydegom sijne Bruydt begiftigt, 't sy met of, sonder Huwelijksche Voorwaarde.

Wat is Usufruct?

Een Vrugt-gebruyk, ofte het Jaarlijxsche innekomen van sekere Capitale Goederen, yemant by den Testateur gemaakt.

Wat is legaal Hypoteecq?

Een stilswijgent Verbant 't gunt de Kinderen op de goederen van haar Voogden, ofte andersints is competerende voor de Crediteuren later speciaal verband hebbende.

Wat is een Vertigtinge?

Een Acte van bewijs, die Vader, of Moeder doen moet ten proffijte van hare Kinderen alvoorens herhuwelijkende in præsentie vande Voogden, moe-

tende

tende geschieden voor Weesmeesteren, of voor Schout, ende twee Schepenen.

Wat is een Inventaris?

Een Opschryvinge van alle de goederen by den Testateur, of Testatrice metter doot ontruymt, ende naargelaten.

Wat is een Cavelcedulle?

Een Acte van Schiftinge, Scheydinge, ende deelinge voor Notaris, ende Getuygen, of andersints gemaakt tusschen d'Erfgenamen van de eerst stervende ter eenre, ende den langst levende ter andere zijden, van alle de Goederen by den eerst stervende metter doot ontruymt, ende by den langst levende tot op 't overlijden van den selven eerst af gestorven in gemeenschap gepossideert.

Wat is Repudieren?

Afstant doen, ende den Boedel absoluyt te verlaten ten proffyte van de Crediteuren sonder sig in den Boedel te immisseren, den selven aantevaarden, winst, ofte verlies deelagtig te sijn.

Wat is Collatie?

Een 't samenvouginge die by den Rinderen, of Kinds-kinderen des overledens geschiedt van alle soodanige Goederen, als yder by 't leven der overleden Vader, of Moeder van den selven genoten hebben de soodanige Goederen mengende met des overledens Boedel, werden daar naar alle de goederen gelijkelijk gedeyt.

Wat is een Huercedulle?

Een Contract tusschen twee Parthyen waar in sy heur beyden Obligatoir maken soo van een Huys, Packhuys, Lant, Schepen, ende diergelijken.

Wat is een Koopcedulle?

Mede een Contract van twee, of meer Persoonen verbindende den anderen over, ende weder over, soo van een Huys, ende Erve, als anders.

Wat is Naasting?

Een Regt yemant toebehoorende over eenig ontilbaar, of onroerent goet, als ook op den Kooper, ende Verkooper wanneer 't selve goet verkoft wert, om te treden in des Verkoopers plaatse.

Wat is Novatie?

Een vernieuwinge van de voorgaande Schult de selve overbrengende in een ander obligatie.

Wat is een Insinuatie, ende Protestatie?

Een Acte van aansegginge, ende versekering om sijn Regt te bewaren, op dat in præjudicie van dien by den Geinsinueerde niet en werde gepleegt.

Wat is een Request?

Een demoedig versoek aan eenige Magistraten naar gelegentheydt van saken.

Wat is een Aßignatie?

Een Acte van aanwysinge by A. aan B. gedaan ende gepasseert tot sijnen behouve ten laste van C.

Wat is een Bylbrieff?

Een Acte van speciaal vervand, of den eersten Brief op een Schip by een Schipper ten proffyte van sijn Scheeptimmerman, die 't voorsz Schip voor hem Schipper nieuw heeft gemaakt, verleden, of voor Schepenen, of voor Notaris, ende twee Getuygen.

Wat is een Rentebrieff?

Een speciale Acte van verband gehypothequeert op een Huys, Erve, Landen, of anders nevens verbant van des verlijders Persoon, ende generalijk alle sijne andere goederen, egeene uytgesondert.

Wat is een Giftebrieff?

Een Acte van overdragt van den verkooper, ende kooper van een Huys, Erve, of onroerende goederen voor Schepenen gepasseert in Steden, of ten platten Lande voor Schout, en Schepenen.

Wat is een Acte van Legaliteyt?

Een Acte van Burgermeesteren, waar by haar E. certificeren, dat A. voor wien de bovenstaande Acte als Notaris is gepasseert, binnen haar Stad is residerende, ende dat alle Actens, ende Instrumenten die voor hem als de voorige als Notaris verleden werden in Regten, ende daar buyten volcomen geloof meriteren, ende gegeven werden soodanigen Acte wert agter de voorsz Acte van den Notaris gestelt, ende met Stads Segel besegelt, dit dient alsoo de Acte buyten de geunieerde Provincien gaat, voor alle uytheemsche Magistraten, ende Volkeren.

Of een Acte van eenige Notarissen binnen deser Stede residerende, met haar namen, qualiteyt, ende gewoonelijke Signaturen onderteykent niet besegelt, ende is den selven inhout als den voorigen behelsende.

Wat is een Wisselbrieff?

Een vrywillige Acte obligatoir van d'een Coopman ten laste van d'ander, ende ten behoeve van den Houder der selver gegeven, innehoudende sekere somme van Penningen te betalen op sigt, *uso*, dubbelt *uso*, of anders.

Wat is een Quitantie?

Een Acte van Quitinge, waar mede A. bekent ontfangen te hebben uyt handen van B. sekere somme van Penningen, of yet anders. ende daar mede bekent voldaan, ende betaalt te sijn, sonder t' zijnen laste yet meerder te hebben te prætenderen, of reserveren, directelijk nog indirectelijk, in Regten, nog daar buyten.

Wat is een Acte van Renvers, of Renversaal?

En Acte *pro forma* verleden, *exempli gratia*, A. bekent niet jegenstaande hy Quitantie van B. heeft over de gereede Kooppenningen van een Huys by hem van B. gekoft, voldaan, ende betaalt te sijn volgens Quitantie van B. daar hy nogtans de selve Penningen aan B. niet heeft betaalt, B. komende met sijn Acte van Renvers van A. gepasseert t' sijnen behoeven, is A. gehouden de Quitantie van B. aan B. te restitueten, of B. te betalen.

Wat is een Recepisse?

En Acte van Confessie waar by A. bekent van B. ontfangen te hebben soodanigen brief, of soodanige stucken, of diergelijx om 't selve aan D. Meester van B. te verantwoorden, ende te doen blijken dat A. uyt handen van B. de voorsz effecten genoten heeft.

Wat is een Acte van Anticipatie?

Een provisionele Acte van ontfang van Penningen van een saak die by vonnisse nog niet is geuyttet, als by exempel.

A. ontfangt van B. by provisie, ende by Anticipatie eenig gelt in minderinge van sijn ongedecideerde saak, de saak komende ten eynde te loopen by vonnis Provisioneel, of diffinityf, ende bevonden werdende, dat A. soo veel van sijn Actie niet en is toegewesen als hy heeft getrocken, moet het meerder getrockene aan B. restitueren, met den Intrest van dien, soo daar Intrest is bedongen.

Wat is een filiale Portie?

Een Kindts gedeelte 't gunt een Man, ofte Vrouw in 't tweede Huwelijk getreden sijnde, voorkinderen hebbende, sijn Egtgenoot maakt, en ook niet meerder 't sy by Testament, of Huwelijkse Voorwaarde maken en mag.

Wat is ab inteſtatato?

Ab intestato is by versterf, ende sonder Testament te succederen.

Wat opereert de Clausule Codicillair?

Een Fideicommis.

Hoe moetmen de goederen dan gaan, ende aan wien?

Ab intestato aen den geprætericerden, het Testament te niet vallende door de præterie tot een Codicille, moetende eerst trecken sijn *partem legitimam*, ende uyt consideratie van het Fideicommis *partem Trebellianicam*, latende de verdere goederen aan sijn verdere Susters, ende Broeders, of sijn Vrunden *ab intestato* als vooren.

Wat is Institutie?

Een Stellinge van een, ofte meer Erfgenamen in een Testament gecompræhendeert.

E Y N D E.

VERSCHEYDE RARE
ADVERTISSEMENTEN,
ende
CONSULTATIEN

Van de gerenomeerste Advocaten, postulerende voor de Respective Ed: Hoven van Justitie in Holland.

Eerste Advertissement van d' Heer, ende Meester
THEODORUS GRASWINCKEL,
Betreffende de quæstie van een Certeparthye.

1. OMme de saeke in quæstie kortelijk, en naar rechten klaarlijk te deduceren en door dese deductie te justificeren, staat nu te zien voor het eerste hooft poinct dat by de Eysschers Artic. 17. van haren eysch.

2. Welken eysch in de eerste achter een volgende twintich Articulen gebehelsende is den Text ende den Teneur van de *Charta Partida* in desen gemaakt,

3. Vol uyt wert geseyt, dat op het presteren ende voldoen van in het gunt in de sesthien voorgaande Articulen gementioneert wert, den Schipper sijne betaalinge soude hebben te volgen.

4. Staat ook in te sien dat de verweerders in conventie by d' eerste en tweede Articulen van haar antwoord, den inhoud van de eerste 21 Articulen van der eyscheren eysch advoyeren en toestaan, als sijnde *conform* den Text ende teneur van de selve *carta partida*.

5. Ende mitsdien, naardemael de verweerders geen wan debvoir of manquement tegens de selve teneur ofte text en allegueren;

6. Daar uyt te volgen heeft, dat d' eyschers in haren eysch, als des selfs fun-

fundament, ten vollen hebbende geadſtrueert, ook ten vollen gefundeert zijn in de concluſie achter den ſelven genomen,

7. Ende dat de contrarie concluſie by de verweerders genomen, 't eenemaal ondugdelijk is, ende den ſelven ontſeyt heeft te werden.

8. Aanſchou ſonderlingh genomen dat deſe differentiale ſake herkomſtich is *ex facto non directo*, *ſed in factum directum influente*.

9. Te weten, dat de eyſchers ageren in der qualite als reeders, ende mits 't ſelve het *factum* van haren Schipper verantwoordende.

10. Ende den gedaagde ofte verweerder uyt den Naam van Richard Lob Koopman tot Vaelmuyden,

11. Hoe wel ook mede ſijluyden te wederſijts agerende, ende de ſake defenderende zijn voor haar ſelven.

12. Ende mits het ſelvige te wederſijts niet gerecht, ofte gereguleert en konnen werden als uytwijſens het voorſz. inſtrument van de gemelde *charta partida*.

13. Welke *charta partida* beyde ter ſijden even ſchoon te ſtaan heeft, ende als een *Inſtrumentum Communæ*, als een *commune utrimque*, *intentionis fundamentum* parthyen heeft te ſcheyden.

14. Het welk in ſich ſelven klaar ende Manifeſtair zijnde geen juſtificatie verders van doen hebben ofte requireren en kan.

15. Als beſtaande *in inſtrumento* niet alleen *Publico*, hoedanig de voorſz. *charta partida* is.

16. Ende het welk niet minder fundaments aan den eyſcheren in haren eyſch en geeft als een *regula juris* aan dien is gevende die haar in 't ent op een regule van rechten vaſt ſijn makende,

17. Maar ook *in inſtrumento à partibus confeſſato*,

18. *Et quidem iudicialiter*,

19. Hoedanige *Confeßio*, ende dat wel ende te rechten *à D.D.* wert gequalificeert *pro optima*, *pro optima de mundo*, *pro probatione probata & non amplius probanda*.

20. Inder vougen dat de eyſchers niet eens in twijfel en ſtellen, ofte hebben te ſtellen de *ad judicatie* van hun eyſch ende concluſie.

21. Als *eo ipſo* vaſt ſtaande; dat in een te weders ſijds geagnoſceerde *charta partida*, niet en wert beweſen eenige contraventie.

22. Mits 't ſelven gene contraventie beweſen ſijnde, de ſelve *charta partida* verſtaan heeft te werden voldaan te zijn,

23. Ende insgelijks vaſt te ſtaan heeft, dat den eyſch van de koſten, ſchaden, ende intereſſen, in gelijke æquiteyt beſtaande is,

24. Con-

24. Consequentelijk ook (onder reverentie) henlieden in conformiteyt, van den selvigen haren eysch, henlieden geadjudiceert behoort te werden,

25. Tot naarder justificatie van 't welk in te sien staat dat weder omme niet bewesen en wert van de sijde van de gedaagde, ofte om beter te seggen van den verweerder.

26. Dat het de schuld is geweest van den Schipper, dat hy niet ontlaaden en heeft, ter plaatse daar sijn rechte ontlaadinge hadde te sijn, uytwijsens sijne *Charta partida*.

27. Dat *positive* niet en wert bewesen, dat den Factoir van den verweerder soo hy Procedeert, hem tot soodanige ontladinge heeft aengehouden.

28. Ende dat hy Schipper niet tegenstaande soodanige aanhoudinge, ofte instantie van den Factoor voorsz. weygerigh, *in mora*, of in gebreke is geweest,

29. Ja ter contrarie blijkt, en is te wedersijts *in confesso*, dat den Schipper te meerendeels de pelchers in quæstie hebbende ontladen ter bestemder plaatse,

30. Den Comijs van den bevrachter in desen, uyt welkx hoofd geageert werd, de verdre ontladinge aldaar ter plaatse niet begeerd en heef gehad,

31. Maar den Schipper, hem daar voor presenterende een somma van 100 stucken van achten.

32. Heeft gesocht gehad te induceren, dat hy de resterende ontladinge soude doen *in Valentia*.

33. Het welk van gelijken hy selfs, by sijn eygene bescheyden, (sonder nochtans die als in *quantum pro* te advoyeren) bekent staat.

34. In vougen dat als des verweerders Factoor den Schipper ter rechter plaatse van zijn ontladinge hadde laten ontladen,

35. Als hy hem tot geen andere, ende tot op andere plaatse te doen ontladinge met gelt ende beloften geport ende geverght hadde,

36. Als hy den Schipper die zijn refuys fundeerde op zijn *charta partida*,

37. Van sijner sijde met de selve *charta partida* hadde laten volstaan,

38. Dese actie noyt geboren, nochte ook dese questie nimmermeer gemoveert en soude hebben geweest.

39. Waar uyt onwedersprekelijk is, dat parthyen *in ipso facto* eens zijnde.

40. Soo wel als sy met den anderen eens zijn aanlangende den Text, Teneur ende inhouden van de *Charta Partida*.

41. Ende dat dit eygentlijk het poinct is, 't gunt *in judicio conventionali* geventileert heeft te werden.

42. Sullende 't gunt verders *in facto* te examineren sal staan, tot het poinct reconventionnel hebben te dienen.

43. Dat

43. Dat naar Rechten der Eysscheren gelijk, ende des Verweders ongelijk, op dit conventionnel poinct in gelijke Notorieteyt ende evidentie sijn staande.

44. Want gelijk als *l. 39. in omnibus ff. de R. I.* uytdruklijk seyt.

45. *In omnibus caussis pro facto accipitur id in quo per alium moræ sit quo minus id fiat.*

46. Het welke niet alleen is *juris regula*, maar *decisive in jure* altijts in dier vougen verstaan wert.

47. Soo sietmen *quod pro soluto habeatur, quod cum oportuno tempore & loco offerretur, ut nostro casu*, in conformiteyt van de *charta partida.*

48. *Creditor (nostro casu* den Comys*) accipere noluit.*

49. *Et quidem si debitor pecuniam oblatam obsignaverit.*

50. *Nostro casu*, den Schipper signaal met 't lossen van Geschut tot tweemalen gegeven heeft naar soo menigvuldige waarschouwingen dat den Commis sijn verder goed als noch soude komen haalen.

51. *Statim, & ipso jure liberatio contingat, pignoratitia detur actio & sistatur cursus usurarum.*

52. Waar van de Texten klaar sijn *in l. Obsignatione C. de Solut. in l. aliena ff. de pign. act. l. fin. C. eod. in l. debitor. ff. de Usur. in l. 51. Creditrici. C. eodem.*

53. Van gelijken sijn *in simili casu* de Texten klaar *in l. 1. §. si Reus ff. de eo per quem fact. & in l. 2. §. ult. ff. si quis caut.*

54. Te weten, *quod recte, agentem te actione ex stipulata, repellam exceptione mali doli si tu me ad Magistratum ire exstipulatu volentem, retineri curaveris.*

55. Ende op de selve reden wert gedecideert *haberi conditionem â meis partibus pro impleta, si quo minus impleretur steterit per te met ipsum.*

56. Waar van mede de klaere Texten sijn, *in l. in Jure Civili ff. de R. I. l. Jure Civili ff. de Cond. & dem.* ende *C. cum per eum* mede de *R. I. in 6.*

57. Sijnde 't gunt voorsz, niet alleen te considereren als 't gunt decisoir jae decisif is in het principale, dat is in het poinct van de conventie.

58. Maar derwylen de pretense reconventie in de voorsz conventie sijnen grondslagh is hebbende.

59. Dat het ook aanlangende de selve geconsidereert heeft te werden als yet 't gunt daar in een merkelijk *præjudicium* tot naardeel van den Eysscher in 't selve cas is gevende.

60. *Utpote quia conventione impleta nec locus reconventioni esse possit.*

61. *Sed omnino hic tenendum sit dictamen regulæ, qua docemur, quod, cum principalis caussa non consistit, nec ea quidem quæ sequuntur habeant locum.*

62. Ende dat dan sonderling noch des te meer, soo wanneer als tot desen,

de

de prætense reconventie, *exceptione doli mali, vis, metus,* ende diergelijke, als in desen geschiet, gereponsseert wert.

63. Ende betoont wert niet te konnen bestaan als puyrlijk *in delicto, & in dolo malo*, van den Commys van den Eysscher in reconventie.

64. Wiens conditie gesustineert wert, *neque ex suo neque ex alieno delicto* gemelioreert te konnen werden, *l. non fraudantur §. nemo ff. de R. I.*

65. Edoch 't selve breeder op de reconventie sullende hebben te vallen waar toe het gereserveert wert.

66. Dient tot naarder Justificatie genoteert, dat met de voorgaande *regula in omnibus de Regula parem esse ff. eod.* consonant is.

67. By de welke geschreven werdt *parem esse conditionem ejus qui quid possideat vel habeat: atque ejus cujus Solo malo factum sit, quo minus possideret vel haberet.*

68. Ende vervolgens naardemaal den verweerder soo in reconventie soukt te obtineren, als in conventie, den eyscheren haren eysch te ontgaan uyt een ende de selven hoofde,

69. Dat is namentlijke uyt het feyt van de voorsz. Commis,

70. Den welken betoont is *de facto* dat hy sich niet en heeft gehouden gehad binnen de limiten van de *charta partida* binnen de welken sijn Meester, dat is de bevrachter kennelijk hem had moeten laten blyven.

71. Kennelijken ten behouve vande eyschers, by den verweerderen 't selvige *factum* moet werden gepræsteert.

72. Sonderling in reguard van de concurrentien van dese drie notable circumstantien.

73. Te weeten d' eerste, om dat hy souckt *in reconventionali judicio* (soo geschreven is) daar door, selfs eyscher sijnde, te boven te komen.

74. De tweede om dat hy dat doende dien protegeert, *qui id fecit quod facere jus non habuit.*

75. *Eoque* die soodanig is *ut propriæ damnum dedisse sit dicendicus*, uyt wysens den Text *legis nemo ff. eod.*

76. De derde, om dat de *charta partida* soodanigh zijnde als die leyt, des selfs voldoeningh ook soodanigh zijnde als bewesen is, hy niet anders als *per meram Calumniam*, ende *dolo malo* zijnen reconventionelen eysch en kan doen, ende vervolgens ook doende is.

77. Het welke alsoo ook andersints in sich selven is tegens de natuyrlijke reden ende billikheyt.

78. *Cum jure Naturæ æquum sit neminem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletionem, l. 13. §. 1. l. 14. de Cond. indeb.*

79. Onnodig sal zijn op dit poinct welkers waarheyt in de reconventionale discussie nader ten toon gestelt te werden heeft wyder ofte breeder te insisteren.

80. Vertrouwende dat uyt 't gunt voorsz. is genoegh vertoont is aanlangende de conventie ter wedersijds *quid sit facti, quid juris.*

81. Waar mede dan komende tot het gunt *in reconventionali judicio* in examen gebracht heeft te werden.

82. Wert eygentlijk bevonden 't selve by den Eyscher op geworpen te sijn, niet soo seer om dat hy gelijk meende te hebben.

83. Maar omme (waar het doenelijk) de saake te embrouilleren, in faicten te werpen, ende een forme van retorsie te stabilieren.

84. Welke kortelijk daar in bestaat, dat hy ontkent dat de goederen, waar van in den eysch in conventie gesproken wert in sulke qualiteyt ende conditie over gebracht souden zijn, als de Cognoscementen mede brengen.

85. Ende Artic. 5. van sijn antwoort *formalibus verbis* seyd dat de selve gedeterioreert sijn over gekomen.

86. Nemaer, alsoo dat maar ydele woorden sijn, waar toe niet een letter bewijs by gebracht tot der selver Justificatie.

87. Jae dat selfs hy soo verwaent is dat hy by sijn eygen Inventaris seyd daar inne niet te poseren 't gunt eenig bewijs soude requireren.

88. Ende in allen gevalle geene Conclusie en neemt tot *redintegratie* ofte verbeteringe van het gunt hy in de voorsz iiij. en v. articulen van sijn eysch prætenselijk voorgeeft, gedeterioreert te sijn geweest.

89. Soo en behoeft daar mede niet op geinsisteert te werden.

90. Sijnde genough ook daar door als met de hand getast te konnen werden, dat hy desen sijnen prætensen reconventionnelen eysch calumnieuselijken fileert.

91. Het welk als noch naarder blijken kan, wanneer men insiet, dat den eyscher, in reconventie sich soo verre vergeet.

92. Dat hy Artic. xx. van sijn antwoort in conventie ende eysch in reconventie, de schult van het vertrek van den Schipper daar op poogt te schuyven.

93. Dat hy ('t sijn sijn eygen woorden die derhalven niet als *in quantum pro* aangenomen werden) de vlucht schynt te hebben genomen.

94. Van wegen de voorsz gedeterioreerde goederen.

95. Ende Protesten by den voorsz Commis gedaan over 't ongeryf, ende de interessen die hy lede, door 't defect van tien a twaelf Bootsgesellen.

96. 't Welk met hoedanige waarheyd geseyd wert, ook daar uyt afgenomen kan werden, dat hy op sijn Inventaris hier van gansch geen bewijs over en leyd.

97. Jae selfs dat hy dit articule qualificeert onder die, die hy voorgeeft dat *juris* ende *illatÿf* souden syn ende mitsdien geen bewijs behoevende.

98. Wel is waar dat hy naar dat de sake al lang voldongen was.

99. Naar dat al langen van productie te wedersyts gerenuntieert was geweest, ende te wedersyds van inventaris en stukken was gedient.

100. Nae dat al in *Martio* laastleden Schepenen partyen hadden geordonneert te wisselen van stukken.

101. By naarder ampliatie hy eenige stukken ingebracht.

102. Maar die selfs wel ingesien sijnde hem in syne onwaarachtige voorstellen confunderen ende schaamroot maken, soo hy anders schaamte in 't lyf heeft.

103. Want soo hy op den 18. November deses loopende Jaars 1647. in een dronken gelagh, eenige reden van de laagnooten, ter Herberge sijnde hadde doen opvatten, ende in attestatie doen besluyten,

104. Dat sy eenen Jacob Thyssen timmerman souden hebben hooren verhalen van sijn reys, die hy met den Schipper van den Schepe 't Lam gedaan had.

105. Onder and'ren, dat tot Valemuyen acht Man van haar volk was weggegaan.

106. Ende dat den Schipper maar vier Man in de plaatse en huyrde.

107. Soo is sulks dat hy uyt alle sijne verdere bewysen niet en doet blijken dat den commis sich sulks soude hebben aangetogen.

108. Weyniger dat hy hem daar over soude hebben beklaagt aan den Schipper.

109. Veel minder dat hy daar door schade soude hebben geleden.

110. Ende immers soo weynigh, dat hy om dat hy schade lijdende was, tegens den Schipper soude hebben geprotesteert.

111. Van hoedanig protest nieuwers directelijk taal of teeken, ja niet indirectelijk in den processe te vinden is.

112. Gelijk het protest selfs niet gelooft en wert oyt gedaan te zijn, ofte ook te zijn in *rerum natura*.

113. Ende ook mede niet en wert by den eyscher in reconventie geconcludeert tot refusie van de schade die hy soude hebben geleden.

114. Te weten uyt dien hoofde, dat hem tot Vaelmouth acht bootsluyden ontloopen souden zijn geweest, ende hy maar vyer wederom in plaatse soude hebben afgenomen.

115. Weshalven in het kort overslaande dat het gunt geschreven wert, wert geattesteert by ongerecoleerde getuygen.

116. Dat ook hun depositie is alleen *de auditu*.

117. Wert alleen ter loops aangetogen, dat ook in desen den eyscher in syn bewijs te kort springht.

118. Als sprekende van 't verloop van 't walef Mannen.

119. Daar de deposanten selfs maar en spreken van acht,

120. Ende selfs bekennen dat den Schipper wederomme vyer; inder weg geloopener Matrosen plaatse, heeft aangenomen.

121. In vougen derwijle hy tegens sijne eygene, en by hem selfs geproduceerde attestatie niet komen en kan.

122. Nochte de deposanten het sy dan in hare Personen, het sy dan in 't gunt by hun gedeposeert is en vermach te reprocheren.

123. Soo is kennelijk, dat daar in alle gevallen maar vier Personen ontbroken soude hebben.

124. Daar nochtans de nootsaaklijkheydt van het protest soude geweest hebben, op het verloop van twaelf Mannen.

125. Werdende voorders in bedenken gegeven, of 't wel in gesonde hersnen kan koomen, schoon daar mocht geprotesteert geweest zijn, by den meer genoemden commis, des nochtans neen ende niet.

126. Dat daar om den Schipper de vlucht soude hebben genomen.

127. Ende sich selfs soude hebben aangestelt omme een gansch verlooren reyse tot syne eygene irreparable schade ende genougsame ruine moedwillens te doen.

128. Edoch latende 't selve op syn beloop ende voor soodanige als het is, soo staat in te sien ende is in desen genoeg dat den eysscher in reconventie geen ander fundament hebbende van sijnen prætensen eysch als het vertrecken, ofte soo als hy het qualificeert het vluchten van den Schipper.

129. Syne lesie soo hy de prætendeert, ook nergens anders op vast en maakt.

130. Ende te gelijk de eyschers in conventie souckt daar mede te debouteren.

131. De welke hy articulo xxiiij. seyt, dat te vroug op souden syn.

132. Confesserende daar mede stilswygens, dat by aldien sylieden (dog naar sijn seggen) niet te vrough op en waren, andersints tot haren eysch ende conclusie wel bevoucht sonde zijn.

133 Ende te gelijk syne conclusie in reconventie uyt dien hoofde vast te maken.

134 Tenderende de selve conclusie tot betalinge een som van vyf duysent een hondert seven ende dertigh guldens etlijke stuyvers, soo hy seyd.

135. Met eenen contenderende tot de refusie van de schaden ende interessen die prætenselijk by hem gehad ende geleden souden syn.

136. Sulcx

136. Sulcx dat nu eygentlijken in te sien staat, terwylen partyen in feyten contrarierende syn.

137. Wat daar is van de waarheyt van de selve feyten ter wederzijts.

138. Het welk dan by de hand nemende voor eerst te remarqueren is, dat den eyscher in reconventie niet een eenigh enckel bewys produceert, tot justificatie van alle syn geposeerde.

139. Als alleenlijk twee Quitantien.

140. Welk twee Quitantien te dienen hebben tot justificatie van het xxvij. artic. van syn antwoort in conventie, ende eysch in reconventie.

141. Ende mitsdien te strekken tot bewys dat hy soo tot Vaelmouth, als tot Alicanten, soo nu soo dan aan den Schipper eenige penningen mochte ofte betaalt ofte anderssints verstrekt hebben.

142. Waar uyt dat weder blyckt waar te syn in het geheel, 't gunt hier bevorens in dese Deductie, nopende het gedeel bewesen is.

143. Dat namentlijk naar volkomene renuntiatie van productie dit Proces voldongen en in staten van wyse gebracht is geweest alleen op het naeckt seggen van de eyschers in reconventie.

144. Vervolgens dat tot dier tydt toe den selve niet wes en heeft weten by te brengen waar op hy sijn vermeten den rechten niet alleen niet genough zynde.

145. Maar selfs niet simpelijcken soude konnen fonderen ende bewaerheyden.

146. Soo dat dan derhalven ende te dier oorsaake alleen in te zien staat of daar yetwes van het selve van sijn vermeten bewesen wert, by ofte door het gunt hy by ampliatie van inventaris produceert.

147. Het welk insgelijks aanvangende, wert bevonden dat den eyscher zich behelpt met twee distincte *Munimentum* respectivelyk geproduceert *sub l. E.*

148. Waar van het eerste is een copulaat van distincte getuygen.

149. Het tweede is de Attestatie die hier bevoorens alreede ten deelen aangetogen, ende ook wederleyt is geweest.

150. In het eerste Copulaet produceert hy de getuychenis van *Hyacintho Boatzo* Consul van de Hooghduytsche Natie ter plaatse aldaar.

151. Maar de selve wel ge-examineert zynde, confundeert krachtelijk het gesustineerde van den Eyscher self.

152. Ende ter contrarie justificeert grootelijcks het gesustineerde van de verweerders in reconventie.

153. Want soo als den voorsz Hyacintho geproduceert was omme te antwoorden op het gunt des eyschers commis hadde geposeert, van sijner syde waar ende waarachtich te zijn.

54. Dat hy met den Schipper niet hebbende konnen accorderen, dat hy een gedeelte van syne ladinge tot Alagarve in Valentien soude lossen.

155. Eerstlijk met hem soude hebben getracteert dat hy aldaar *in loco* te weten tot Alicanten soude lossen.

156. Ten tweeden dat den voorsz. Schipper ende hy commis daar op geaccordeert sijnde, ende ook eenige goederen gelost ende ontfangen zijnde.

157. Den voorsz. Schipper sonder eenige oorsaak uyt de haven ende van de reede der plaatse aldaar, alwaar hy Geanckert lach stilswygens was vertrocken.

158. Sonder aan hem Factoor voorts 't eenemaal te leveren de Koopmanschappen die hy voor hem mede hadde gebracht.

159. Ten derden dat daar verscheyden Personen waren geweeest die den Schipper hadden gesocht te persuaderen, dat hy met sijn Schip niet en soude doorgaan.

160. Ten vierden dat sy niet en hadden konnen verkrygen dat hy niet door en gingh.

161. Ten vijfden dat den Schipper alleen van de Notaris van de sale versocht een patent van gesontheyt te verkrygen.

162. Seggende dat hy die versocht, om by aldien haar eenigen storm van wint mochte dwingen syn Ancker te lichten uyt de Havene te loopen.

163. Ten sesten, dat daar uyt genoughsaam te merken ende een openbare conjectuyre was, dat het Schelmerye ende voornemen was van den Schipper die sijn Reyse stilswygens socht te doen.

164. Gelijk hy ook inder daat door gegaan was.

165. Soo is op allē 't selve by den voorsz Consul anders niet geantwoordt ende gedeposeert geweest, dan,

166. Dat den Commis den Schipper had gesocht te persuaderen, dat hy met sijn Schip ende een gedeelte van sijn Ladinge naar Valentien soude vaeren.

167. Hem hondert stucken van achten boven de vracht ten dien eynde præsenterende.

168. Maar dat hy Schipper noyt en wilde gaan.

169. Seggende dat hy by sijne bevrachtinge niet gehouden en was verder te varen als in de Haven der stede aldaar.

170. Nopende het tweede namentlijk, dat geaccordeert soude sijn in de ontladinge aldaar, ende dat de Schipper naar het getroffen accoord ende tegens

tegens 't felve doorgegaan foude fijn, en fpreekt hy niet een woordt.

171. Hy feyt wel dat hy wel gefien heeft dat den Schipper ende den Commis met den anderen verfcheyden malen wel waren tracterende.

172. Maar voegt daar ook by dat fy met den anderen noyt konden accorderen, dat den Schipper naar Valentie foude gaan, mits hem de felve hondert ftucken van achten gevende.

173. Nopende 't derde feyt hy wel verftaan hebbende dat den Schipper een patent van gefontheyt foukende hy aan 't Schip gegaan was, ende den Schipper gefproken hadde.

174. Procurerende ende verfoekende dat hy niet vertrecken en foude.

175. Maar dat hy daar naar van verfcheyde Perfoonen had hooren feggen, dat des Schippers Barbier het patent van de gefontheyt hadde gelicht.

176. Ende dat den Schipper den felven daegs op den avondt vertrokken was.

177. Sonder dat hy 't gunt in 't vierde en vyfde poinct gementionneert wert beantwoort.

178. Ende veel weyniger dat hy toeftaat de conjecture van Schelmerye, waar van in het fefte ende laatfte poinct, niet fonder evidente calumnie, mentie gemaakt wert.

179. Welke Depofitie verders afmen die met een onpartydig ooge fien, ende een regtmaetigh oordeel overwegen wil.

180. Klaarlijk betoont dat den Schipper willende blyven binnen de palen van fijne bevrachtinge, in conformiteyt van fijne *charta partida*.

181. Des Eyfchers in reconventie zyn Facteur die gene is geweeft, die hem *& prece & pretio* daar van heeft gefocht gehad te diverteren.

182. Vervolgens voor foo veel de *Charta partida*, was de *lex data & accepta* tuffchen de Bevrachters ende der felver Commifen ter eenre, ende den Schipper ter and're fyde.

183. In welkers obfervantie fylieden *ultro citroque* waren verobligeert.

184. Dat den Commis ofte Factoir voorfz die gene is geweeft, die welcke *eo ipfo* dat hy hem Schipper *& prece & pretio à dicta lege data & accepta* heeft gefocht gehadt te diftracqueren, *operam dederit rei illicitæ*.

185. Hoe wel dat ook anderfints genough te merken is dat den voorfz deponent in faveur van den Commis niet weynigh en is ingenomen.

186. Want wat reden foude hy konnen geven waaromme hy die felfs verklaart, dat het accoord tuffchen den Schipper ende commis niet en hadde konnen werden getroffen.

187. *Idque* naar verfcheyden handelingen, vriendelijke bejegeningen van den Commis, *offerte* van hondert Realen van achten boven fijn vracht.

188. En-

188. Ende selfs getuyght dat den Schipper altijdt onwilligh was, om geen andere Redene, als om dat hy uytwysens sijne Bevrachtinge daar toe niet en was gehouden.

189. Waar omme, inquam hy selfs, naar 't Schip gegaan soude sijn, den Schipper soude hebben gesproken, ende geprocureert ende versocht dat hy niet vertrecken en soude.

190. Wat reden kan hy geven waarom dat hy aan de eene zyde deposerende, dat hy van den Schipper sulcx niet en heeft konnen obtineren.

191. Ende aan de andere sijde verswijght de redenen die de Schipper hem gegeven heeft waar om hy in sijn (die nochtans Consul van de Hooghduytsche Natie was) versouck niet en konde bewilligen?

192. Voorwaar een teken dat hy niet partydigh en is, *neque testis integer.*

193. 't Zy dan dat hy hem van den Commis heeft laten employeren, ende mitsdien in zijn faveur propendeert.

194. 't Zy dan dat dat hy *motu proprio* sich geingereert heeft gehad *rei alienæ & ad se non pertinenti*, ende dien onaangesien den Schipper pooght te beswaren.

195. 't Zy dan dat hy de waarheyt niet bekent en wil staan omme 't selve doende, den Schipper dien hy souckt te beswaren, niet te verschoonen, ende den Commis dien hy souckt te helpen, niet in het vuyl te stellen.

196. Het welck dan oock mede des te meer considerabel is, om dat den Commis al van te vooren de Getuygen hebbende gesondeert.

197. Die cautele bevonden wert te hebben gebruyckt.

198. Dat niet en soude gedeposeert werden soo seer het gunt waar, ende waarachtigh inder daad alsoo soude mogen zijn.

199. Maar 't gunt hem best 't sijner intentie soude mogen dienen.

200. Gelijk als hy ('t gunt by d' Eyschers inconventie ten Processe geproduceert ende bewesen wert) onder anderen hebbende gesondeert eenen Willem Crap.

201. Ende oock om getuygenis versocht.

202. Het selve nergens anders om naar gelaten heeft.

203. Als om dat den selven Willem Crap niet anders als de waarheydt en konde deposeren, ende mitsdien verscheyde circumstantien van 't gunt *in facto* voorgevallen was by brengen, die hem geschaepen waeren in het vuyl te setten.

204. De tweede Deposant die den Eyscher by brengt is eenen Robbert Nieuland Engelschman.

205. Den welkem niet en Deposeert als van 't gunt hy van den eersten Deposant gehoort ende verstaan heeft gehad.

206. En-

206. Ende voorders niet wes en seyt, 't welk ofte den Eyscher in reconventie patrocineren, ofte den verweerders in 't selve cas soude hinderlijck konnen sijn.

207. Inder vougen dat het voorsz heele Copulaet, alleen bestaat in een singuliere depositie van den voorsz Consul.

208. De welcke als die mits verscheyde redenen niet verwerpelijck ende reprochabel en was des jae.

209. Schoon in allen deelen waar mochte sijn, 't gunt in sijn waerden ende onwaerden gelaeten werd.

210. In 't gunt aangetogen is, 't welk als in desen substantieel sijnde geaccepteert wert van dat den Schipper stip is blijven staan op 't gunt hy uytwysens en volgens sijn bevrachtinge gehouden was.

211. Alleen genoegh is om des Eyschers in reconventie sijn Commis van sijn ongelijck te overtuygen.

212. Nopende de tweede en voor desen soo aangetogene als gerefuteerde depositie, de selve is oock in haar verdere inhouden irrelevant.

213. Alsoo daar by niet anders en wert gedeposeert, dan dat soo de Deposanten met het Schip tot Alecanten waren komen te arriveren.

214. Hy Jacob Thysen, noch David Thomasz: onder Timmerman, nochte Pieter Cornelisz: Stierman van die Reys niet aan Landt en waeren geweest.

215. Wijders dat daar twee Galeyen by haar leggende waeren.

216. Ende dat de selve haar noch haar op-hebbende Volck niet en hebben op het alderminste beschadicht gehad.

217. Buyten het welcke, sulcx als uyt de Lecture van de Attestatie af te nemen is, by hunluyden niet werdende gedeposeert.

218. Oock rond uyt verklaart wert, dat men niet sien en kan waar toe de voorsz twee laatste poincten hebben te tenderen.

219. Want, *data etiam facti veritate*, dat sy niet aan 't Landt en sijn geweest, 't selve is een teyken, dat onaangesien daar soo veel hondert Vaten by d'and're afgeladen sijn geweest, ten behouve van des Eyschers in reconventie sijn Factoir of Commis.

220. Men oock d'andere resterende (die weynigh in 't getal waeren in 't reguard van de die, die daar alreede ontladen ende aan 't Landt gebracht waren) sonder hunlieden wel soude hebben konnen ontladen.

221. Ende datmen mitsdien haar hulpe niet van doen en hadde.

222. Maar daar uyt en soude niet volgen 't gunt den Eyscher in reconventie poogt *sugillando & calumniando* te infereren.

223. Dat mits 't gebrek van Volk d'onladinge niet *debite* geschiedende.

224. De proteſten by hem (*ſij dys placet*) gedaan, hem door het ſelve manquement als genoegſaam afgeperſt ſouden ſijn geweeſt.

225. Ja ter contrarien blijkt, dat ſoo daar aan de ontladinge yet mochte by gebrek van Mannen hebben gemanqueert, des neen ende niet.

226. De ſelve ſoude door deſe vyer, die noch niet aan Land en waren geweeſt.

227. Ende ſoo wel onder des Schippers bevel ſtonden, als 't andere Boots-volk.

228. Ten eerſten gedaan hebben ſijn geweeſt, ende den Commis buyten alle nootſakelijkheyt van proteſteren ('t welk hy dog niet gedaan en heeft, immers niet en blijkt dat hy gedaan ſoude hebben) geſtelt ſoude zijn geweeſt.

229. Van gelijken en ſiet men niet wat de verweerder in conventie daar mede voor heeft, als hy doet deponeren, dat daar nevens 't Schip 't Lam, inde haven van Alicanten twee Galeyen hebben gelegen.

230. De welke geen offenſie en hebben gedaan.

231. Daar hy ſelfs produceert onder E. E. dat den Schipper op ſijn betoog van dat hy een Schipper van Hamburg was.

232. Waar van hy des Raads brief ende zegel had by den Secretaris aldaar onderteykent.

233. Ende mitsdien een vry Schipper was.

234. Staande in vrede ende ten minſten *in terminis* van goede Neutraliteyt met de Croone van Hiſpagnien, ende des ſelfs Onderſaten ende Ingeſetenen.

235. Want hoe konde de ſelve ſonder infractie van Vrede ende Neutraliteyt tot eenige offenſie komen.

236. Immers ſoo lange niet en bleek ende niet verklaart en was eenige andere qualiteyt, als van een vry Schipper te zijn, ende een vry Schip te voeren.

237. Ten ware ('t gunt wel apparent is) de depoſanten deſe hare prætenſe depoſitie dit poinct aanlangende, daaromme ware afgetroggelt.

238. Omme quanſuys te bewijſen, dat den Schipper niet en had behouven te vertrekken, uyt eenige vreeſe van de Spaanſche Galeyen.

239. Edoch het ſelve ſchoon de meeninge ſijnde is wederomme niet relevant nochte concludent.

240. Want eerſt daar wert niet geſeyt dat ſy gemant waren (als leggende in de have ende geen volk van doen hebbende) om offenſie te doen.

241. Ten anderen, nademaal den Schipper bewijſt dat Schepen van Cartagena op hem en ſijn Schip ontboden waren.

242. Soo en volgt niet dat sy die als noch tot die tijd toe geene offensie, wel licht door haar onvermogen gedaan en hadden.

243. Als d' andere Schepen uyt Carthagena gekomen soude zijn geene offensie souden hebben gedaan, en sich niet en souden hebben met de Carthagenesen vervought.

244. Ende den selven als sy haar schoonste souden hebben gesien, niet tot assistentie zijn gekomen?

245. In vougen dat uyt allen desen blijkende dat den eyscher in reconventie ter Werelt niet en bewijst van sijn prætens vermeten,

246. Deselven hem (onder reverentie) niet anders als ontseyt, ende de verweerders daar van geabsolveert en kan, ofte hebben te werden.

247. *Ut enim juribus vulgatißimis incunctabile Actore non probante reus absolvendus est, etiamsi nihil præstiterit.*

148. Maar (God lof en danck) d' Eyschers in conventie en behoeven het daar niet eens op aan te laten komen.

249. Als de welke soo wel aan-nopende de waarheyt van het *factum*, als de dispositie van rechten, bewijs genough in handen hebben tot justificatie van hare over ende meer als wel gefundeerde intentie.

250. Ten welken eynde dan by hun is gedaan appliceren, 't gunt van haren 't wegen in het Copulaet onder de Letter F. wert geproduceert.

251. Sijnde voor eerst een depositie van twee geloofwaardige Consonante, ende hare Depositie met solemnelen Eede wettelijck bekrachtigh hebbende, getuygen.

252. De welke eerst verklaren van de Lossinge (die Partye ook toestaat) tot Alicanten gedaan.

253. Attesterende dat daar ontrent drie hondert Pelssers in de Schepen over gebleven waren.

254. Daar mede den Coopman van den Schipper begeerde dat hy soude willen Seylen naar Valentien.

255. Het welk den Schipper weygerde ten reguarde van het groot pericule dat daar in Zee was.

256. Ende principalijken, omme dat hy niet gehouden en was sulks te doen, uytwijsende sijne *Charta partida.*

257. VVaar op (soo deposeren sy) den Koopman soude hebben geseyt, ick sal maken dat het u berouwen sal.

258. Ik sal u tot Prijs maken, gy en sult met u Schip hier niet van daan komen.

259. Daar op, op hondert ende dertich Vaten na, alle de Vaten doende lossen.

260. Verklarende voorts dat t' haren aanhooren den Schipper daar naar by vele lieden van Eeren, gewaarschouwt is komen te werden.

261. Dat hy hem met sijn Schip op 't spoedigste versien, ende doorgaan soude:

262. Vermits zijn Koopman hem verraden ende aangebracht hadde dat hy een Hollander was.

263. Ende dat daar vijf Galeyen van Carthagena souden komen om hem zijn Schip ende Volk te komen nemen.

264. Verklarende dat sy op dese waarschouwinge den Schipper naar het genomen gemeen Advijs van alle het Scheeps-volk, met sijn Schip ende Scheeps-volk van Allekanten vertrocken is.

265. Omme naar Genua te loopen ende aldaar sich selven met sijn Schip ende Scheepsvolck te salveren.

266. Dat hy aldaar komende de resterende Pelssers geconsigneert ende gelevert heeft in de hande van de Justitie.

267. De welcke door den Consul van Engelant, ende den Consul van Nederlandt als daar toe geauthoriseert wesende, wierden verkoft ende gebeneficieert.

268. Het tweede dat by d' Eyschers over geleyt wert is de Notitie van den Schipper selfs.

269. De welke schoon in sich selfs ten vollen geloofwaardigh sijnde.

270. Als sijnde in effecte geen *Privata Scriptura* tot voordeel van den Schipper gemaakt.

271. Maar voor des ganschen Schips ende Scheeps-volks Journaal te rekenen.

272. Echter by den Eyscheren in dese Deductie, aanschou genomen, het den Schipper selfs eygentlijken aangaat niet en sal werden aangetogen.

273. Het derde Muniment dat in het selve Copulaat vervaetet is ende geproduceert wert, is de Ge-eedige verklaringe van Pieter Cornelisz Borer van Enckhusen.

274. De welcke onder anderen mentionnerende, van de Goederen aan des Verweerders in conventie Factoir Willem Blondijn genaemt, gedestineert.

275. Ronduyt verklaart (tot vernietinge van des Verweerders contrarie geposeerde op het tweede poinct hier vorens aangetogen.)

276. Dat hy Blondijn, niet gewilt heeft dat den Schipper sijne geheele ontlaedinge binnen der stede Alicanten doen soude.

277. Maar dat hy drie hondert vaten wilden hebben in de Stadt van Valentia.

278. Verklarende dat den Capiteyn (Schipper) sulcx geweygert heeft, seggende niet gehouden te wesen, ende te wesen tegens de forme van het Contract.

279. Item dat te meermaal den Commis 't selve versoek itererende, ende den Schipper by sijn weygeringe persisterende.

280. Eyntlijk ter præsentie van de Commis de ontladinge is begonst gedaan te werden.

281. De welcke Commis siende het selve in præsentie van de Officieren, ende anderen van 't volck, geseydt soude hebben, dat hy geschreven hadt aan de stadt van Carthagena.

382. Dat als hy Capiteyn aldaar soude aankomen, gevangen soude werden, ende dat hy berooft soude werden van sijn schip ende goederen.

383. Prætexerende dat hy geen Passepoort, ofte *salvum conductum* en was hebbende.

284. Ende verklarende, den Deposant te weten, dat den voorsz Commis den Schipper (die sich daar over ook in sijne relatie beklaagt) syne voorsz Passepoort, ofte Vry-geley-brief af handig hadde gemaakt.

285. Ende hem noyt en had willen restitueren.

286. Dat *Marolito de Monte Negro*, (*pergit deponens*) generaal van de Spaansche Galeyen, met vijf Galeyen genaamt het Squadre gekomen is naar de stad Alicanten om 't voorsz schip, volk, ende goedt te nemen.

287. Dat dit veroorsaakt was om dat den Schipper de voornoemde Pelsers niet naar Valentien en had willen vervoeren.

288. Dat den Piloot sprekende voor de geregtigheydt van den Schipper.

289. Den selven Commis den Piloot wilde doodt slaan.

290. Dat den Schipper niet hebbende 't voorsz sijn Paspoort uyt de Haven van Alicanten vertrocken was.

291. Ende van verre twee stukken geschuts hadde gelost tot een teecken dat indien hy hem het schip, ende goedt wilde vry maken, het voorsz Passepoort soude restitueren.

292. Ofte anders dat hy gehouden soude zijn te vertrekken, ende sijn over hebbende ladinge, daar hy arriveren mocht consigneren.

293. Verklarende voorts conform de voorige Depositie dat voor sijn vertrek den Schipper scheepsraadt gehouden heeft gehad.

294. Ende dat hen vertreck met eenparigheydt van stemmen sonder yemandts in, ofte tegenspraak goedt gevonden was geweest.

295. Gelijk hy oock conform de voorige Deposanten verklaart aanlangende de consignatie ende beneficieringe tot Genua gedaan.

296. Doch seydt noch meer, dat sy door swaar tempeest van wint vervallen, ende in perijkel van vergaan gekomen zijn geweest.

297. Soo verre dat het schip vergaan en gebleven is, blyvende het volck ende eenige der goederen gesalveert.

298 Dat mede den voorsz Commis Willem Blondijn te meermalen gesevdt hadden dat by aldien de voorsz Galeyen niet en wilde komen.

299. Dat hy alsdan het voorsz schip in de zee verraden soude.

300. Het vierde Muniment 't welk geproduceert werdt is de verklaringe van Jacob Thijssen Timmerman van Rotterdam.

301. Confirmerende onder solemnelen eede alle ende een yder poinct van 't gunt in de voorgaande respective depositien verklaart is.

302. Ende nevens de voorige Deposanten aan de depositie met de schult van alle de onheylen, ende geleden schade, den voorsz Commis Willem Blondijn chargerende.

303. Gelijk ook *in omnibus & per omnia*, de verklaringe van Gasper Verstellen van Duynkercken de voorige, hier ten deele verhaalde, ende breeder uyt het geproduceerde selfs te lesen depositien, conform is, ende tot het vijfde Muniment by den Eysschers geproduceert wert.

304. Tot het seste en laatste Bewijs wert geproduceert by de Eysschers de Missive van Willem Crap.

305. Waar uyt d'E: Heeren van den Gerechte, de opregtigheydt van den Schipper ter eenre.

306. Ende de opgesette Malitie van de voorsz Commis ter andere zyde, oogblijkelijk konnen sien.

307. Waar toe dese Deductie sich gedragen sal, om kortheydts wille, ende om dat de selven hier bevoorens al ten deele aangeroert is geweest.

308. Waar mede eyndelijken komende tot het gunt in desen *juris* is; heeft (onder reverentie) gepondereert te werden, het geheel begrijp van het gunt sich in dese sake heeft toegedragen.

309. Ende midts 't selve hebben ingesien te werden den aanvang, voortgang, ende het eynd van het selve.

310. Den aanvangh is geweest, dat den Schipper by den Commis aangesocht is geweest, omme buyten syne *Charta partida* te gaan.

311. Ende dat met belofte van hondert Realen van achten boven sijn vracht.

312. Ter contemplatie ende winst-vorderingh van een particulier Bevrachter.

313. Is van gelijken geweest, dat soo hy hem beriep op syn *Charta partida*, ende geen andere Obligatie op sich en wilde nemen, als dee die gene, die de-

selve

selve *Charta partida* mede was brenghende.

314. Den Commis hem daar mede niet en heeft willen laten volstaan, maar in het tegendeel met veelerley instantien aan geweest is, omme naar Alagarve in Valentien te trecken.

315. Tot soo verre dat hy ook niet afgelaten en heeft den Schipper in sulker voegen te dreygen als hier vooren verhaalt is.

316. Ja selfs tot feytlijkheyden willende uytbarsten, ende den Pyloot die voor den Schipper niet anders als in reden ende billikheydt sprack, comminerende, dat hy hem van leven ter doodt soude brengen, alleen daarom, om dat hy den Schipper die syne *Charta partida* wilde voldoen door syne *telle quelle* tusschen-spraeck patrocineerde.

317. Ende dit alles naar dat hy van te vooren den Schipper sijn Vry-geleyds-brief met behendigheydt hadde af handig gemaakt.

318. En door het selve des Schippers vinger (gelijk men seyd) in sijn mont had gekregen.

319. Invougen, dat den Schipper als den Commis hem wilde verraden, gelijk hy blijklijk gedaan heeft, sijn vryheydt, schip, en goedt, van gelijcken het Scheepsvolk haar vryheydt ende goedt quijt mosten zijn.

320. Als zijnde nu voor Hollander, ende midts dien vyandt ende onvry bekent, ende op een valsche Vry-brief, in schijn van een Hamburger te zijn in vyandtlijke Haven gekomen ende gevonden.

321. 't Gunt *in processu* sich toegedragen heeft, is geweest dat hy Commis den Schipper heeft laten ontladen maar niet geheelijken, 't welck hy nogtans uytwysens de *Charta partida* gehouden was te doen.

322. Dat hy in het ontladen den Schipper wederom heeft gedreygt, notificerende hem dat hy soo de Galeyen van Cartagena niet en quamen hem op de zee soude verraden.

323. Dat de Galeyen van Carthagena in competent getal, dat is tot vyve toe, ende oversulcx het heele Squadre gekomen is geweest, naar de Haven daar het schip lagh.

324. Dat het zijnde een gecommandeerde Squadre, ende den Generaal, ofte Gouverneur van de Koning van Hispagnie op hebbende.

325. Ook nog selfs twee Galeyen leggende in de Haven, die alle oogenblik den Schipper konde overvallen, en hem sijn schip, volk, goedt, bloedt, lijf, ende leven ontsetten.

326. Ende daar by komende dat den Schipper van veel eerlijke luyden gewaarschouwt werdende van het perijkel waar in hy was, ende tot het vertrek aangeport ende soo veel als voortgestouwt.

327. Daar

327. Daar voor den Schipper, die met sijn Schip ende hy selfs onvry was, die sijn vry Brief miste, sich niet verantwoorden en konde, sich verraden bevond, met sijn Verrader te doen had, ende *ipso facto* sagh dat, hy hem niet alleen gedreygt en had, maar sijn dreygementen te werck had geleyt, in dese extremiteyten geen uytwegh en was, als of te moeten alles in ruine laten vervallen, ofte sigh selven op het spoedigste salveren.

328. Dat voorts den Schipper nietwes *motu proprio* gedaan en heeft.

329. Maar Scheeps raed ende oversulcx een behoorlijck *Consulat o* heeft gehouden wat hem te doen stond.

330. Dat daar inne, sonder yemands tegenspraak alle de Scheeps Officieren ende Bootsvolk eenstemmig sijnde dat men vertrecken, ende door het vertreck hun leven, Schip, ende goet, soude salveren.

331. Den Schipper wel uyt de haven vertrocken is geweest, ende sich van de Reede in het ruym heeft begeven.

332. Maar noch selfs op 't ruym sijnde door het asschieten van twee stucken Geschut, den Commis tijd en macht heeft gegeven om noch sijn ontladinge te bekomen, ende sijn schade te verhoeden, die hy door Consignatie ende andersints ter Zee van weer ende wint soude konnen komen te lyden;

333. Op alle 't welck den Schipper ziende dat by den Commis niet en was passende.

334. Entlijck is gevolght de Consignatie, de Distractie, 't vergaan ende verlies van het Schip hier vooren breeder verhaalt.

335. En dit alles door opset, bedroch, dreygementen, verraat, ende quaatwilligheyt van de Commis.

336. Waar uyt naar allen Rechten nu klaar is, dat al waar het schoon sulcx dat den Schipper zijn *Charta partida* (des geenzints sulcx en is) niet en mocht hebben voldaan.

337. Waar het schoon sulcx dat des Verweeders reconventionelen eysch in alles mocht uyt den hoofde van soodanige wanvoldoeninge gefondeert sijn, als mede neen ende niet.

338. Aanschou genomen, de Eyschers ter contrarie in de selve *Charta partida* ende het voldoen van de selve, soo veel die voldoenelijck is geweest *intentionem fundatissimam* sijn hebbende, ende sulcx hier vooren gededuceert is *quâ de jure, quâ de facto*, haere intentie op de selve zyn funderende.

339. 't Zelve *toto asse* tot laste van den Verweerder soude redunderen.

340. *Utpote cujus sit sibi imputare quod usus sit opera hominis mali & nequam.*

341. Specialijcken is naar Rechten sulcx dat den Verweerder sijnen reconventionnelen eysch daar op willende funderen, dat den Schipper sonder oorsaak ofte *justum metum* te hebben vertrocken, zynde oorsaak van de schade die

die hy prætendeert geleden te hebben soude zyn geweest.

342. Daar het contrarie uyt alles, en sonderling door getuygenis van soo veel geedigde Consonante Getuygen is blijkende.

343. Zelfs dese zyne *negativam* gehouden is te bewysen.

344. Als zijnde een *negativa quæ in affirmativam resolvatur.*

345. Een *negativa,* die *loco, tempori, personæ,* is geadstringeert.

346. Een *negativa,* waar uyt hy met schade van een ander prouffyt soeckt te trecken.

347. Een *negativa,* die *per evidentissimas probationes in contrarium* al reede geelideert is.

348. Eyndelijck een *negativa,* sonder welckers bewijs de waarheyd andersints niet en kan werden geweten.

349. Ende sonder welckers bewijs den Eyscher in sijn reconventionelen eysch, *utpote non probato intensionis fundamento,* niet en kan obtineren.

350. Te meer de wijlen den Schipper *post adductas illas quas dixi probatissimas probationes* niet alleen *pro se* is hebbende *præsumptionem juris & de jure.*

351. Maar ook *onus in contrarium probandi* daar door *in adversarium* getransfereert heeft gehad.

352. Gelijck daar van den Text klaar is *in l. generaliter* 24. *§. si petitum ff. de fideicom. libertat. in fine.*

553. *Quam in rem, totam hanc doctrinam compendio complexus Anton. Faber. ait Metum probandi onus semper & omni casu incumbit ei qui vim sibi factum aut metum illatum dicit.*

354. *Sed leviores probationes ei sufficiunt, qui nulla præsumptione in contrarium oneratur.*

355. *E contrario, sicuti præsumptio quæ pro aliquo facit transfert onus probandi in adversarium.*

356. *Ita quo fortior est contra aliquem præsumptio eo durior probatio est quæ ab ipso exigitur. in Rational. ad l. non est ff. quod metus.*

357. Zynde te gelijck Notabel ende Decisoir dat om den Eyscher in reconventie in het ongelijck te setten alleen genough is dat men toone dat de charte partyde onvoldaan soude wesen door de vaere schrick ende vreese die den Schipper af aangejaegt geweest is ofte die hy selver aan ende op genomen heeft sich daar van latende vermeesteren.

358. Waar van den Text klaar is, *§. in hæc actione l. item ff. quod metus* in den welcken *J. Consult. Ulpianus* seyd.

359. *In hac actione non queritur utrum is qui convenitur an alius metum fecerit sufficit enim hoc docere metum sibi illatum, vel vim.*

360. *Et ex hac re eum qui convenitur, etsi crimine caret, lucrum sensisse.*

361. *Ac Paulo post. eod. §. tantum actor adstringitur, ut doceat metum in caussa fuisse, ut acceptam pecuniam ferret alicui, vel rem traderet, vel aliud faceret.*

362. Weshalven als men naar Regten sal insien *quis metus esse dicatur*, ende *quis dicatur metus illatus.*

363. Soo wert de selve *ab Ulpiano* gedefinieert te zijn *quod sit non tantum in stantis sed etiam futuri periculi caussa, mentis trepidatio l. 1. ff. eod.*

364. *Unde & in jure paria sunt coacte quid fieri, & fieri quid metu coactionis l. novissime §. ff. quod falso tuto.*

365. *Sic ut sufficiat sola suspicio ad excusandum eum qui aliquid fecit metu futuræ coactionis quod alioqui facturus non erat.*

366. *Ut si tutor pupillo authoritatem accommodaverit compulsus, aut metu recompelleretur. d. §. Fab. in rational. ad. l. 9. ff. quod metus.*

367. Als men sien *quis dicatur metus illatus*, soo werdt de selve *in d. l. 9.* gedefinieert te zijn *si sit ab aliquo illatus. in verbis metum illatum accipiendum, id est, si illatus est timor ab aliquo.*

368. Ende gelijck als uyt het gededuceerde te sien is, in het cas subject is een *reciproca conversio inter se definitionis & definiti quâ quoad jus, quâ quo ad veritatem facti.*

369. Waar by nu nog komt *quod fuerit metus præsens*, ende oversulcx verre buyten alle suspicie gaande, *l. metum ff. eod.*

370. Ja dat het is geweest *metus continuus* soo binnen schips-boort, door 't weygeren van de restitutie van den Vry-brief, dreyging van de Pyloot doot te smyten, dreyging van te maken dat het den Schipper berouwen soude, &c. en als breeder soo in den eysch, als by bewysen, ende in dese Deductie geschreven is, onnoodig te repeteren.

371. Als buyten schips-boort *Geminato* dreygende, daar op aankomende de Galeyen, waarschouwing en aanporring van eerlijke luyden.

372. Ten welken eynde seer considerabel is den text *in l. 1. §. idem Labeo ait & in l. 3. §. proinde ff. de Vi. & Vi. arm.*

373. *Ubi exemplum est ejus qui visis armatis fugit metu mali instantis, diciturque talis non tantum metu de possessione dejectus, sed etiam vi.*

374. Komt mede daar by *quod fuerit metus non vani hominis, sed qui merito & in hominem constantissimum caderet. l. metum 6a. ff. quod metus.*

375. *Qualis metus ab 1. impp. definitur in l. interpositas. C. de transact. qui vel salutis periculum vel corporis cruciatum contineat.*

376. *Qui continet timorem servitutis l. ego puto ff. quod metus.*

377. *Qui vim atrocem complectitur, l. continet ff. eod.*

378. *Servitutis non ob id solum quia libertas in discrimen venit quæ inæstimabilis res est, l. libertas ff. de R. J.*

379. *Sed*

379. *Sed quia & ipsa mors servituti æquiparatur l. intercidit ff. de condit & dem. l. servitutem ff. de R. J.*

380. *Vis atrocis, quam desinit d. l. continet. §. 1. Vim atrocem accipimus & eam quæ adversus bonos mores fiat. & ut dicitur in l. isti quidem ff. eod. quod gestum est malo more.*

381. Tot welckers elucidatie notabel is 't gunt *ab Anton. Fab. ad l. Vis autem ff. quod metus* werdt geseydt.

382. *Vis est, quæ sic, siviliter, ut ita dicam, appellatur, & per interpretatio nem juris civilis.*

383. *Ut quodcumq; non jure fit, id non solum per injuriam, sed etiam per vim fieri plerumq; existimetur si quid ab aliquo extorqueatur invito.*

384. *Quare & in l. allegata, scilicet l. continet, clausula metus dicitur etiam in se vim continere.*

385. *Idq; optima ratione, quia cum diffisant vis & metus, tanquam genus & species.*

386. *Edictum quod de metu factum est etiam vim complectitur quia quæcumque dicuntur de genere etiam dicuntur de specie: non è contra: prorsus ut quidquid per metus fit etiam per vim fieri intelligatur.*

387. *Atqui vero,* is uyt het gunt tot noch toe gededuceert is, en met Bastan te preuven gecorroboreert is, soo is een desen een concursus van alles.

388. Te weten, *metus justus, præsens, servitutis, corporis cruciatus, bonorum amissionis, in unum constantissimum cadens, continuus, executione instante, irreparabili nisi per fugam.*

389. Hier is *vis & dolus malus* in 't afhandig maken van den Vry-brief, des selfs onthoudingh, weygeringh van restitutie, ontbien ende aankomst van de vyandtlijke Galeyen.

390. In den Persoon van den Schipper, als zijnde verraden, en bekent een Hollander te zijn, ende midts dien een valschen Vry-brief te hebben gebruyckt.

391. Ende was niet anders open als confiscatie, gevankenis, inquisitie, ende met een woordt voor hem, ende al sijn volck van onse doodt ende Erf-vyanden, als een doodt ende Erf-vyanden getracteert te werden.

392. Het welck nu tot den reconventionelen eysch applicerende, soo is 't soo verde van daar, dat hy dien soude konnen obtineren ende erlangen.

393. Dat naar de maal de selve gefundeert werdt *in facto alieno quod (ut hoc verbo vitia omnia comprehendam) gestum est malo more.*

394 Hy selfs naar Regten verstaan moet werden geene actie te hebben.

In der voegen dat in sijn reguard twee dingen ofte regulen vast hebben te staan.

395. Eerst, *quod sine actione nemo experitur l. loci corpus ff. servit. urb. præd.* Ten tweeden, *quod alterius circumventio alteri actionem non præbet, de R. J.*

396. *Prorsus ut neque ex delicto, vel suo, vel alieno, rem suam meliorem facere possit l. non fraudantur §. nemo ff. eod.*

397. Ja dat meer is, al waren de Eysschers al by judiciele sententie in den reconventionelen eysch gecondemneert geweest, des sy niet en zijn.

398. Als sy nogtans de *metu illato* deden blijken, gelijk in desen ten vollen vertrouwt wert te zijn geschiedt.

399. Soo soude den reconventionelen Eysscher 't selve niet alleen moeten wederom geven ende restitueren.

400. Niet alleen restitueren *cum omni caussa.*

401. Waar van de woorden klaar sijn *in l. sed & partus ff. quod metus,* alwaar geschreven wert *omnem caussam restitui debere.*

402. *Ubi in Rationalibus Faver Omnem caussam, id est quod habiturus fuisset actor, si controversiam passus non fuisset.*

403 *Ac proinde partus quoque, & fructus. l. videamus §. in favianâ & seqq. ff. de Usur l. in Condemnatione §. 1. ff. de R. J.*

404. *Et denique omnem rem & conditionem l. ult. in fin. de V. S.*

405. Maar ook viervuldichlijk; by aldien hy proces daar over dervende sustcieren de restitutie weygert.

406. Gelijk in desen notoirlijk geschied.

407. Hier van is insgelijks den decisoiren Text *in §. in hac actione,* hier voorens geallegeert.

108. Alwaar den Text seyd, *Nec cuiquam iniquum videatur aliquem ex facto alieno in quadruplum condemnari: quia non statim quadrupli est actio, sed si res non restituatur.*

409 Sulks dat mijn E. Heeren van de gerechten daar uyt wel konnen sien, dat sij niet alleen niet en konnen (soo sy anders, 't gunt verre sy) niet en willen *vim & metum* comproberen, den eyscher sijnen eysch in reconventie adjudiceren.

410. *Nihil è consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei judicia continet, quam vis ac metus: quem comprobare contra bonos mores est, l. Nihil de R. J.*

411. Maar ook (onder reverentie) hem hebben in alle de kosten te condemneren.

Waar toe dan ook speciale redene dienen, te weten de desen.

412. Ten eersten, Dit proces selfs 't welk niet en kan anders als Calumniose gevoert werden.

413. Ten tweeden, *quia temere itigavit,* als die van den aanvank aan tot renuntiatie toe incluys, ende na dat al veel Maande te vooren partien by appoincte-

poinctement van Schepenen geordonneert waren te Wisselen van stukken, hy niet een Tittel bewijs en heeft gehad van alle de feyten, by hem geposeert.

414. Ten derden, om dat sijn Commis selfs de waarheyt heeft gesocht gehat te supprimeren, gelijk getoont is uyt het gunt sich in het reguard van Willem Crab heeft toegedragen.

415. Ten vierden, om dat hy selfs *per malas artes* dit proces is drijvende.

416. Als de welke nu eerst in Sept: na soo veel maanden van 't voorsz appoinctement, naar dat hy gesien hadde de stukken van zijn partie wist wie tegens hem gedeposeert hadde niet en heeft de selve getuygen op eenige vraegstukken doen hooren.

417. Maar selfs ter sake niet dienende verklaringe van de selve getuygen heeft in een Herberg ende dronken gelag doen nemen, omme waar het doenelijk, die genen die hy niet gereprocheert en had, ende ook niet reprocheren en konde, uytwysens den Staat van de Processe.

418. *Ipso facto per indirectum* reprochabel te maken, in schijn als of sy waren *testes varij*, *non sibi constantes*, ende vervolgens geen geloof meriterende.

419. Waar by ten vijfden ende te laatsten by komt dat noyt gelijk in desen de wetten *in omnem causam* ende *quadri fariam* condemneren.

420. De kosten ende boeten daar uyt konnen werden gesloten.

Op alle welke mijne E. Heeren goede achting sullen gelieven te nemen, implorerende in ende op alles der selver goedertieren officium.

Ende was onderteykent,

THEOD: GRASWINCKEL.

TWEEDE
ADVERTISSEMENT,
of korte
DEDUCTIE,

van d' Heer, ende Meester,

THEODORUS GRASWINCKEL.

Rakende 't Stuck van Reekeninge, ende Licquidatie.

1. ALsoo het sulcx is dat d' Eyschers in desen ende Requirante van Requeste Civile haeren Sal: Man Originelen aanlegger in desen, de Provisie by hem versocht, ontseyt is geweest.

2. Ende dat de provisionele Vonnissen andersints in de beschreven rechten onbekent zijnde.

3. Hier te Lande uyt de Fransche practique aan ende over sijn genomen in faveur van die genen die bevonden souden werden van haar sijde eerst het apparentste Recht, ende ten tweeden het grootste interest te hebben.

4. Ende dat des Eyscherses Man sijne versochte provisie ontseyt is geweest, by Vonnisse van desen E. Gerechte.

5. Waar door vervolgens is verstaan komen te werden, dat hy van zijner sijde nochte het beste Recht.

6. Nochte het grootste interest en was hebbende.

7. Alsoo ook by Requeste Civile de Requeste geen nieuwe stukken of Munimenten heeft overgeleyt tot naerdere pretense justificatie van haar gesustineerde.

8. Ende ontwijffelijcken daar uyt blijckt, dat by haar niet meer geallegueert en kan werden, dan sy alreede op de versochte provisie heeft doen alleguеren.

9. Soo is daar uyt als met den vinger te besetten, dat ten principale (onder reverentie) geen ander vonnis heeft gewesen te werden, als daar op de provisie gewesen is geweest.

10. Gelijk als ook met eenen uyt het selvige volght, dat het onnoodigh is in dese Deductie (om kortheydts wille) eenige middelen, ofte argumenten te gebruycken, die tot Debath van de versochte provisie souden konnen dienen.

11. Midts welken dan alleenlijk by de handt nemende soodanige redenen als ten principale in consideratie te komen hebben.

12. Staat in te sien, dat het gunt waar op dese quæstie gemoveert is geweest, herkomstigh is uyt sekere Obligatie die des Eysschers Zal: Vader Johan de Raadt sprekende hadde tot laste van sekeren Lieutenant ghenaemt Jan Gier.

13. Welkers Weduwe tot Heynsbergen in den Lande van Gulik met woninge vertrocken was.

14. Dat mede des Eyschersses Vader voornoemt aan den Man van den Gedaagde ende Gerequireerde verscheyden penningen schuldigh zijnde.

15. Hem al voor den jare sesthien hondert vier-en-twintigh dese voorsz Obligatie in handen had gestelt, omme daar uyt syne betalinge te konnen bekomen.

16. Maar alsoo des Gedaagdens Man nog in den Jare 1626 dese betalinge niet bekomen hadde.

17. Soo waren des Eyscherssches Vader en Gedaagdens Man respective nu Zal: Ged: in rekeninge en liquidatie met den anderen getreden in den voorsz Jare 1626.

18. In welcke liquidatie wel is gebracht geweest een Obligatie van eenen Anthony Aartsz.

19. Die oock des Gedaaghdens Zal: Man aan d'Eyschersses Vader goedt gedaan, ende laten valideren heeft, deselvige in betalinge aannemende.

20. Maar van de Obligatie van de voorsz Lieutenant Jan Gier, is niet gerept ofte geroert geweest.

21. Invoegen dat die oock niet goedt gedaan, niet gevalideert, nog by des Gedaagdens Man in betalinge aangenomen en is geweest.

22. Ter contrarie is een suyver slot van rekeninge.

23. Ende uyt het selve slot van rekeninge gemaackt geweest een Obligatie Notariaal op den xxj. Decembris Anno 1626 voorsz.

24. By de welke des Eyscherssches Vader bekent schuldigh te blyven boven de voorsz Obligatie van Anthony Aartsz, inhoudende een somme van acht en sestigh ponden Vlaams.

25. Eene

25. Eene verdere somme van drie hondert en vijftigh guldens.

26. Welke somme by des Eyscherssches Vader betaalt zijnde op den tweeden Februarij 1627.

27. Soo heeft des Gedaagdens Man op de voorsz gedane betalinge aan de Vader van de Eyscherssche gegeven dese naarvolgende Quitantie.

28. *Onder-geschreven bekenne ontfangen te hebben den inhoudt van desen van Capiteyn Jan de Raedt, waar mede wy tot op dato effen staan.*

29. *Alleenlijck dat ick my verobligeert houde aan hem uyt te keeren de somme van een hondert vijftig ofte sestig guldens.*

30. *Die door mijn ordre mogen ontfangen, ofte ontfangen souden mogen werden van de Weduwe van de Lieutenant Jan Gier, wonende tegenwoordigh tot Heynsbergh in het landt van Gulik.*

31. *Gedaen in Rotterdam den* 2. *Februarij* 1627. Jan Michielsz.

32. Op dese Quitantie staat nu ten principalen tot voordeel van den Gedaagden te considereren.

33. Eerstelijk dat het overnemen van de Obligatie van Jan Gier het aannemen van de betalinge in te vorderen, het invorderen van de betalinge selfs, de acceptatie naar de gedane betalinge van't gunt ontfangen soude mogen werden aan des Eyscherssches Man.

34. Geensints en is een *actus obligatonus* uyt eenigh Contract 't welck te wederzyde verbinden soude resulterende.

35. Nemaar klaarlijken is geweest een *actus voluntarius.*

36. Nu soo is kennelijk dat in *actu obligatorio*, de obligatie is een *obligatio præcisa.*

37. Tot daar en toe dat men *actione* gepulseert, ende met Rechs-dwangh geconstringeert kan werden omme *id quod in obligationem deductum est* effectivelijk te præsteren.

38. Invoegen dat niemandt sich selven als uyt sich selven *post introductam obligationem* een perck ofte maat kan stellen *in quantum velit vel nolit esse obligatus.*

39. Waar van het contrarie is *in actu voluntario.*

40. Soo ten dien opsichte dat *in actu voluntario* niet alleen geene *præcisa obligatio* gevonden en werdt.

41. Maar oock omme dat positive naar Rechten *actus tales nempe voluntarij non aliter obligant quam quatenus geruntur.*

42. *Et non ultra.*

43. Gelijk daar van de klare texten zijn *in l. finali C. quando uxor pro marit. in l. Lucius §. testator ff. de legat.* 2. ende *in l. Voluntarie C. de excusat tut.*

44. In

44. In vougen dat ook *actum voluntarium gerenti* vry staat sich een Perk ofte Maet te stellen *in quantum aut velit, aut omnino nolit esse obligatus.*

45. Waar uyt dan volght dat voor soo veel de Quitantie seyt dat *hy sich verobligeert houd &c.*

46. Te verstaan is de *obligatione voluntariâ.*

47. Ende geensints de *obligatione præcisa, & ex qua actio ad implendum posset exurgere.*

48. Het welck oock daar uyt wel klaarlijck af te nemen is, om dat de belofte die des Gedaagdens Man aldaar doende is geenig Verbant mede is brengende.

49. Ende mitsdien voor geen acte obligatoir kan werden gequalificeert.

50. Nademaal notorie alsoo *obligatio* gedefinieert wert te sijn een *vinculum juris*, een acte die geen *juris vinculum* in sich hebbende en is, ook niet geseyd en kan werden een acte obligatoir te zijn.

51. Welcken 't halven ook dan twee poincten naar rechten in consideratie te komen hebben.

52. Het eerste is dat *verba, etiam contrahentium ad jus sint referenda l. impossibile ff. de pactis.*

53. *Atqui vero hic nullum jus est, nullum juris vinculum, nulla obligatio, nulla prorsus actio.*

54. Het tweede *quod etiam contrahentium verba interpretationem ab eo accipiant quod verosimiliter facere voluerunt.*

55. Gelijck daar van den Text is ende *glossa communiter approbata in l. tale pactum §. fin. ff. de pact.*

56. In desen *autem* is 't klaar dat des gedaagdens Man sich niet en heeft willen verbinden, ofte anders als in een *voluntariam obligationem* en heeft willen inlaten.

57. Het is klaar dat des Eyschersches Man van sijner sijde ook daar mede te vreden is geweest.

58. Ware het anders geweest, hy die nu betaalt had, die nu vry was, dien des gedaagdes Man op zijn Register, op zijn Liquidatie op 't Slot van Rekening niet en hadde gelooft.

59. Maar een Acte notariaal had doen passeren in forme van Obligatie.

60. Ende dat niet simpelijk maar daar inne zijn Huysvrou Eyscherse in desen sich mede verbint voor de Schult onder renunciatie van de beneficien naar Rechten den Vrouwen competerende.

161. Hy, segh ick soude soo slecht niet geweest zijn dat hy buyten betalens noot de gedaagde Meester van sijn Obligatie gemaakt soude hebben ende voorts laten sijn ende blijven.

62. Sonder eenig Verbont als naar Rechten tot zijne versekerheyt ende securiteyt dien aanlangende van syner zyde te stipuleren.

63. *Neque enim quis, nedum bonus Pater familias,* waar voor den Eyscherses Man bekent is geweest *temere suum jactare præsumendus est juribus vulg.*

64. Waar uyt nu aanlangende 't Vonnis in desen te wijsen een onwedersprekelijk Hooft poinct tot voordeel van de gedaagden is onstaande.

65. Te weten dat nootwendelijck dit Proces ter Vyerschaere uytgewesen moet werden, ende Partyen moeten gestelt werden *hors de court & de proces.*

66. Want genomen van den eersten aanvang aan soo het den Eyscher den Gedaagde had gelast te laten citeren.

67. 't Welk, hoewel hy geen Recht daar toe en hadde, hy op zijn eygen Perijkel, ende gelijkmen seyd Ban ende Boeten hadde konnen doen.

68. Genomen *inquam* den Gedaagde en had niet gecompareert.

69. Soude daar wel default tegens hem hebben gedecerneert hebben konnen werden?

70. Soude insgelijcks voor 't proufijt van het default wel namtissement konnen hebben werden gedecerneert?

71. Kennelijcken geensints.

72. De reden is hy en was niet gehouden te compareren.

73. Ende mits dien niet comparerende en was daar geen *reus in juidicio.* Daar en was geen Acte daar op het *judicium* gefundeert konde werden, alsoo geschreven is niet en was eenig verbant ofte subjectie van judicatuyre.

74. Mits 't selve en konde daar geen *judicium* sijn.

75. Mits 't selve kon daar geen *judex* oock sijn.

76. Insgelijks en konde daar niet op volgen eenig Vonnis of interlocutoir of diffinitijf.

77. Ofte volgende, soude 't selve nul geweest sijn.

78. Alsoo *ubi partes integrantes, desunt judicij ibi neque judicium esse potest.*

79. *Hic nihil erat quod reddi posset in invitos: atqui indicia redduntur in invitos. Jur. vulg.*

80. *Judex non erat cujus aut fundata, aut prorogata dici potuisset jurisdictio.*

81. *Non erat reus à quo actor in judicio persequi potuisset id quod sibi debebatur.*

82. Ende in het reguard van 't Vonnisse soude men directelijk gestaan hebben *in terminis §. condemnatum ff. si non obtulit ff. de R. Jud.*

83. Alwaar *Jctus* seyd *condemnatum accipere debemus eum qui recte condemnatus est.*

84. *Ita ut sententia valeat.*

85. Cœter-

85. *Cæterrum si quoquo modo ad irritum deduci poßit sententia, dicendum est neque condemnationis verbum tenere.*

86. Soo dat ook uyt 't gunt voorsz staat wel af te nemen is dat schoon mits de comparitie te wedersijts, mits de defensie die daar gedaan is ende als noch gedaan wert, alle 't gunt voorsz is volkomentlijken cesseert.

87. Evenwel ten opsicht de Quitantie voorsz waar uyt geageert wert geen verbant van Rechten en is hebbende.

88. Het (onder reverentie) onmogelijk is de Gedaagde te condemneren in *aliquod factum* daar toe sy haar niet verobligeert en heeft ghehad nochte ook haar Saliger Man.

89. Ofte condemnerende, onder gelijke reverentie, het Vonnisse van notoire nulliteyt niet en sal konnen werden verschoont.

90. Als gedestitueert sijnde *fundamento legitimo* waar op het sich vast soude konnen stellen.

91. Maar weder komende *de diverticulo in viam* ende naarder examinerende de woorden van de voorsz Quitantie.

92. Staat te considereren dat de selven krachtelijk gebracht ende geappliceert hebben te werden tot den tijd dat de selve geschreven sijn geweest.

93. Gemerkt naar Rechten *in dubio verba quoad illorum interpretationem & vim referenda sunt ad tempus actus gesti.*

94. Waar van den Textus klaar is *in l. Rutilia Polla ff. de contr. empt. in l.* 1. *§.* 1. *ff. de hæred. vel. act. vend.*

95. *Atqui* ten tijde als dese Quitantie gepasseert is soo had des Eyschers Man de obligatie al eenige Jaeren uyt sijn hande gegeven gehad.

96. Des Gedaagdens Man had die al eenige Jaeren Meester geweest.

97. Had ook al voor eenige Jaeren al devoir gedaan om te sien of uyt die obligatie yet te bekomen soude zijn of niet.

98. Het welk blijckt uyt de missive van des Gedaagdens Man die d' Eyschersche selfs produceert.

99. Hy en had die ook voor geen goede schult willen aannemen nochte den Eyscher daar op crediteren.

100. Sulcx uyt het voorige gededuceerde gebleecken is onnodig in desen te repeteren.

101. Daar was ook geen nootsakelijkheydt waar om hy sulks doen soude, want hy was alreede ten vollen betaalt.

102. Inder vougen dat wel af te nemen is, dat des Eyschers Man siende dat in soo langen tijd daar niet van en was bekomen geweest.

103. 'T welk des Gedaagdens Man, omme sijn schuld te beter te maeken soo het te doen ware geweest, wel soude hebben gedaan.

104. Siende dat den Lieutenant gestorven was.

105. Siende dat op de Ordonnantie ende Tractement van de voorsz Lieutenant geen vervolg noch geen verhaal en was.

106. Siende dat sijn Weduwe buyten 't Ressort der Provincien was,

107. Siende ende overmerkende insgelijkx de ongelegentheden van buyten 's Landts Proces voor hem soude zijn te moeten voeren.

108. Ende dat om soo geringen somme van hondert ende vijftig of sestig gulden.

109. Ook mede in soodanigen standt *ubi inopia debitricis ejus actionem de facili inanem esset reddditura.*

110. Dat *inquam* hy dit gegeven heeft voor een doode Kaatse, ende den Gedaaghden daar mede op goedt en quaadt avontuyr heeft willen laten geworden.

111. Sonder meer: dat is sonder hem eenige Rechts-verbintenisse af te vorderen.

112. Alle het welcke oock naar Regten des te considerabelder is, ende den Regter heeft te bewegen.

113. Om dat het *principium actus, de conditio medij temporis*, ende het laatste van 't gunt gepasseert is indier voegen als getoont is met den anderen over-een-komende.

114. *De intentionem agentium* klaarlijken aanwijst.

115. Ende sonderlingen, demonstreert dat de selve niet anders en kan geweest zijn als in desen vertoont is.

116. Zijnde beyde te gader in Regten even notoir *nimirum & quod actus non operentur ultra intentionem agentium.*

117. Waar van den text is *in l. non omnes. in pr. ff. si cert. pet.*

118. Ende dat *ad sciendum quæ fuerit intentio agentium, judicis sit respicere principia, medium tempus, & finem.*

119. *Idq; arg. l. Celsus & ibi Bart. ff. de Usucap. C. accedens de convers. conj.*

120. Uyt het welcke dan nog twee verdere notable consideratien komen te ontstaan.

121. Te weten, d'eerste dat geen Obligatie zijnde, als vertoont is, 't gunt vrywillig gedaan is by des Gedaagdens Man, verstaan heeft te werden alleenlijk uyt officie usiteyt te zijn gedaan.

122. *Atqui vero officium suum nemini debet esse damnosum.*

123. Sulcx 't selve, behalven dat het is *rationis & æquitatis naturalis* geschrewerdt *in c. cum non deceat de Elec. in 6.*

124. Ende de tweede dat naar de maal daar een concurrentie is van soo notable poincten ende circumstantien alle te samen als ingespannen tot ontlastingh van den Gedaagden.

125. Schoon

125. Schoon daar eenige dubieteyt mochte zijn in de aangetogene woorden van de voorsz Quitantie des neen.

126. Evenwel de interpretatie te geschieden soude hebben in dier voegen dat onredelijcke schade daar door mocht en most werden vermydet.

127. *Juris est minime ambigui in quacumque dispositione semper interpretationem sic fieri debere ne quis indebite damnum patiatur.*

128. Gelijck daar van den klaren text is *in l. 2. C. de Noxal. act. C. ad. audientiam. C. cum dilectus. De cler. non resid.*

129. *Atqui vero res sua domino perit. jur. vulg.*

130. Des Gedaagdens Man en had onder den Lieutenant Gier, noch sijn Weduwe niet gezaeyt nochte te maeyen.

131. Wat reden is daar imaginabel, datmen hem die schade derhalven in *ambiguo* ende *contra notoriam Dispositionem juris* over den hals soude dringen? Voorwaar geene ter werelt.

132. Ende sonderlingh by aldien de Vrouwe of verarmt, of verloopen, of gesturven, ende daar door de sake als nu onmogelijk is.

133. Welker alle drie groote apparentie is, aanschouw genomen de schult van begin aan niet goedt is geweest, de oorlog in die quartieren, ende de sterflijkheyt der Menschen, insonderheyt tusschen soo grooten interval van tijt.

134. Zijnde kennelijck, dat alwaar schoon daar eene obligatoire belofte gedaan was, des neen.

135. Alware het schoon dat die obligatoire promesse al schoon met eede bevestigt was, des mede neen.

136. Het selve alles midts de voorsz impossibiliteyt ende difficulteyt tot lasten van den Promittent, dat is den Gedaagden Zal: Man in desen niet en soude konnen werden geduydet.

137. *Neque enim & hoc dubitabilis est juris, quod difficultas, & multo fortins impoßibilatas excusent promittentem.*

138. *Atque adeo quoque etiam jurantem.*

139. *Textus ad id sunt, in C. Brevi. de jure jur. l. Quod te. ff. Si certum pet. Quo & faciunt C. cum olim. & C. cum canonicis de censibus.*

140. Te meer, ende 't uytdrukkelijker, soo wanneer men komt te gaan tot een tweede Persoon als in desen nu geconvenieert wert de naargelatene Weduwe.

141. Ende dat ten opsichte van een actie die by haar Man selfs noyt voor goet gekent, noyt aangenomen en is geweest.

142. Die ook, haar Man, soo hy Leefde niet en soude over den hals gedrongen konnen werden, dat hy die voor goed kennen, ofte op nemen soude moeten.

143. Edoch staat sonderlingen te considereren, dat selfs ook *in judicio contradictorio* des Gedaagdens Recht soo goet is.

144. Dat als men al qualijk soude willen, ende ('t gunt men, onder reverentie, niet en vermach) alle 't gunt voorsz is over het Hooft soude begeren te sien.

145. Jae selfs, als men ('t gunt insgelijks niet doenlijk is, de voorige reverentie voorbehouden,) al wilde vast setten dat hier een ware ende volkomene obligatie soude zijn tot des Gedaagdens laste.

146. Evenwel, ende alle 't selve onaanghesien de Gedaagde van den Eysch op ende tegens haar gedaan geabsolveert soude moete werden, ende den selvigen aan den Eyscher soude moeten werden ontseydt.

147. Omme 't welck bondiglijk te betoonen, soo staat vast te stellen ende werd (als onwedersprekelijck zijnde) vast gestelt.

148. Dat dit Proces is een *casus contrarius à mente contrahentium.*

149. Het welck vertrouwt wert uyt het gunt alreede gededuceert is, ten genouge, oock den Rechten genouch zijnde, te zijn gebleeken, immers te hebben konnen blijcken.

150. Welcke meyninge, om dat in dispute niet en soude werden betrokken, geen andere en kan geweest zijn, dan dese

151. Namentlijck dat nademaal de Gedaegde met de schult van den Luytenant Gyer niet te vreden was, nademaal hy die niet had willen aan nemen: nademael gebleken was uyt de Brief aan Averskamp dat hy sijn best gedaan had om die goed te maken, ende den Eyscher by Liquidatie bevonden had dat die niet aangenomen, bevordert ende niet goed gemaakt en was, ende dat hy oock daar mede te vreden geweest was ende de betalinge daar op suyver gedaan hadde.

152. Om dat (waar het doenlijck) noch yet daar af soude mogen bekomen werden.

153. Den Gedaegde die aan Averskamp, als geschreven is, geschreven had, de schuld had bevordert, daar in noch soude willen continueren.

154. Met die reflexie, ofte met dat *resultat*, dat is soo hy die schult door betalinge machtigh werde.

155. Dat hy alsdan 't gunt aan hem betaalt soude zijn, oock aan des Eyschers Zal: Man soude restitueren.

156. Het welck hy ongehouden soude sijn te doen; by aldien hy van de voorsz schuld nietwes mocht komen te consequeren.

157. In vougen dat nu van hem geeyscht werdende, of by syn versterf van sijn jegenwoordige Weduwe.

158. Het selve kennelijcken moet zijn tegens de expresse meyninge ende intentie.

159. Welcke by aldien anders waere geweest, het den Eyscher *die daar* uyt prouffyt te wachten hadde toe stond te expresseren ende den Gedaegden bekent te maaken.

160. Uytwijsens den Text *l. veteribus placuit ff. de pactis.*

161. Ende niet uytdruckende nochte niet bekent maekende, sich selven te wyten heeft gehad dat hy het niet gedaan heeft.

162. Mede uytwijsens den teneur van den selven text.

163. Soo dat het vast te staan heeft dat om te konnen eyschen hy twee dingen soude moeten toonen,

164. Naementlijck hy soude voor eerst moeten toonen dat de schuld ontfangen was geweest.

165. Of hy soude moeten toonen dat het des Gedaeghdens schult, naarlaetenisse ende versuym was, waarom sulcx niet en ware geschied.

166. Geen van beyde van dese twee en bewijst hy.

167. Ende als hy het tweede al soude mogen bewijsen (des hy niet en doet) soo soude vry te besien staan of sulcx al plaats soude hebben tegens de naargelatene Weduwe.

168. Die hy soude moeten bewijsen dat daar kennis van gehad had.

169. Dat sy 't Feyt van haar Man had op haar genomen, of tenaar Rechten gehouden was, ende geconstringeert konde werden op haar te nemen.

170. Dat sy niet alleen in gebleven gebreken gebleven was.

171. Maar ook wettelijken *in mora* soude zijn geconstitueert.

172. Alle welke Feyten zijnde die *quovis modo altiorem indaginem* zijn requirerende.

173. Die by de Eyscherse soude moeten werden geprobeert, 't welk by haar niet en wert geprestee rt, ende onmogelijk is te presteren:

174. Ende welkent halve ter goeder trouwen het contrarie soude hebben van wegen de Gedaagde gehandhaaft te werden.

175. Wel gesien ende geoordeelt kan werden dat in het cas subject impertinent ende irrelevant soude sijn, in soodanige conjuncture van de saeken, als de dese is, des Gedaagdens Weduwe daar mede te willen overrompelen.

176. In manieren, dat alleen hier in te sien staat of daar yet by de Gedaegde ontfangen is.

177. Uyt den Brief van de Gedaegde aan Averskamp van den Jare 1624. blijckt dat hy al voor die tijdt houder van de obligatie is geweest.

178 Maar dat hy niet en heeft ontfangen.

179. Uyt

179. Uyt de selve Brief blijckt dat hy niet en wist van wat stant conditie, gelegentheyt, suffisantie, of insuffisantie de Weduwe was.

280. Eyndlijck blijckt daaruyt, dat hy Gedaegde zijn devoir heeft gedaan om door de te bekomene betalinge de schuld goed te maken.

181. Uyt het accord van't Jaar ses ende twintich *in Decembri* blijckt eerst dat hy de betaelinge niet ontfangen en heeft.

182. Ende met eenen dat hy op de Obligatie niet en heeft willen sien.

183. Uyt de betalinge die *in Februario*, 1627. by den Eyscherſches Za: Man gedaan is geweest, blijckt;

184. Dat hy wel geweten heeft dat het gelt niet ontfangen en was:

185. Dat het ook des Gedaagdens schuld niet en was, waaromme in het verloop van de geexpresseerde jaren noch niet ontfangen en was geweest.

186. Inder vougen dat hy sonder aansien van dit alles suyvers betalende sonder mentie van de meer-genoemde aan den Gedaagden ter hand gestelde obligatie.

187. Hy daar door stilswijgens twee dingen vast stelt, ende den Gedaagden soo veel als suyvert.

188. Eerst stelt hy vast dat den Gedaagde niet ontfangen en heeft.

189. Ten tweede suyvert hy hem van alle verswymenisse doende de betalinge, die hy, waere het anders gbeweest, wel soude hebben ghediffculteert.

190. Soo dat mits 't selve als hy yetwes sedert soude willen pretenderen, sulcx hy in desen met quader saake doet;

191. Hy wederom den ontfanck soude moeten bewijsen:

192. Ofte een soodanige *moram*, dewelcke alleen *eo ipso quod mora esset commissa* machtich soude zijn, omme de condemnatie die in desen versocht wert uyt te werken.

193. In welken laatsten reguard de Weduwe als geschreven is wederomme hare defensie apart soude hebben.

194. Komende dan daar mede tot het gunt geschreven is, dat dit is een *casus* die tegens beyden hare intentie is.

195. Soo wert in desen vast gestelt, dat de gedaagde nootwendig moet werden geabsolveert van den eysch in desen op haar gedaan.

196. Als moetende ende hebbende ongemolesteert te blijven om dat by haar niet wes desen aanlangende ontfangen en is geweest.

197. Reden is om dies wil 't gunt in soodanige voorvallen verswegen is ofte verswegen wert.

198. Hoedanig in desen is, dat als den Gedaagden de schult van de Luytenant Gier niet en ontfing, ook die niet en soude behouven te betalen.

199. *Vim*

199. *Vim expressi* is hebbende.

200. Ende naar Rechten van een ende de selve valeur het *tacitum cum expresso* gereputeert wert ende gehouden.

201. Waar van de reden is, om dat soo wel het *tacitum* als het *expressum ex eadem partium intentione* afgenomen heeft te werden.

202. Ende ook de Texten klaar sijn *in l. Conventiculam C. de Episc. & Cler. in l. hujus rei ff. de off. ejus c. m. e. jurisd.*

203. Immers *Gl. Ordinaria in l. Qui testamento §. mulier ff. de testam* seyd rond uyt *quod contrarius sensus legis, accipiatur pro lege.*

204. *Cujus ut ratio est evidens, quia quod ex mente legis venit, ex ipsa lege videatur venire.*

205. Soo wert de selve oock *disertim* vast gestelt *per l. nominis & rei. in §. verbum ex legibus ff. de Verb. sign.*

206. Ende is oock *casus simillimus in inter socenim §. cum inter ff. de Pactis dot.*

207. Den Text seyt *cum inter patrem puellæ & generum convenit.*

208. *Nostro casu* tusschen den Eyscher ende Gedaegde bewilligt is.

209. *Ut matrimonio sine liberis defuncta filia dos patri restituatur Nostro casu*, dat den Gedaegden 't gunt hy ontfangen of door sijn ordre soude mogen ontfangen aan den Eyscher geobligeert soude zyn te restitueren.

210. *Id actum inter contrahentes intelligi debet.*

211. *Nostro casu* schoon daar alsoo weynigh gesproken is van niet gehouden te sullen sijn, soo hy niet en ontfing dat hy vry soude zijn van de restitutie.

212. *Ut liberis superstitibus dos retineatur.*

213. *Nostro casu* dat dewijl de Gedaagden niet ontfangen en heeft hy van gelijken niet en heeft uyt te keeren.

214. Het welke des noots sijnde noch met veele anderen exempelen ende decisien geconformeert soude konnen werden ende alsnu om kortheydt wille gelaten werd.

215. Waar mede dan komende tot het besluyt van dese Deductie, ende alleen kortelijck den eysch ende conclusie van den Eyscher recapitulerende.

216. Wert niet ontkent dat de Gedaagden de obligatie overgenomen heeft om in te vorderen.

217. Wert bekent de missive, ende tot voordeel geemployeert sulx als breeder in het voorgaande 't sijner plaatse aangetogen is.

218. Ontkennende dat de belofte soo als die by de acte van citatie geextendeert was soo soude zijn geschiet.

219. Ende wert met eenen relatie gedaan tot de eygene quitantie waar op alleen ende den eysch gefundeert, ende de defensie gedaan ende (onder reverentie) het Vonnis gewesen kan werden.

220. Seyt voorts de Gedaagden noyt weygerigh te zijn geweest de Obligatie voor den dag te brengen soo die in den Boedel is.

221. Ende wel te vreden te zijn te verklaren (soo die in den Boedel niet gevonden en wert 't welk haar onbekent is) dat sy die niet en is ter quader Trouwe weerloos geworden.

222. Waar mede sy volstaan kan.

223. Als kennelijk verserende *in facto alieno* ende *justam ignorantiæ caussam* hebbende.

224. Ontkent in de betalinge gehouden te zijn.

225. Wert ontkent in eenige interesse te zijn gehouden.

226. Mitsdien wert gesustineert dat ook de conclusie impertinentelijck genomen is voor soo veel die tot de voorsz soo betalinge als interesse is contenderende.

227. Nopende restitutie van de Obligatie werdt vertrouwt met het gunt voorsz is genoeg te sijn gedaan.

228. Wert voorts geschreven dat 't kennen of onkennen nu verders in geen consideratie komt.

229. Als hebbende alleen gedient tot de provisie, die nu cesseert.

230. Ende niet applicabel in de saak ten principale, waar inne wy jegenwoordiglijk verseren.

231. Behalven dat ook sulx niet en soude *in omnem casum* tot laste van de Gedaagden als weduwe gebracht konnen werden.

Op alle welke mijne E. Heeren van den Geregte gebeden werden goed en æquitabel reguard te nemen: Implorerende in ende op alles der selver goedertieren officium.

Ende was onderteykent,

THEOD: GRASWINCKEL.

DER-

DERDE
DEDUCTIE,

van d' Heer, ende Meester,

THEODORUS GRASWINCKEL.

Betreffende 't Geloof van een Koopmans Register, en of het selve kan opwegen het Credijt, of propabiliteyt van een *instrumentum publicum.*

Corte Deductie gedaan maken, ende de E. Heeren Schepenen der Stadt Rotterdam overgedaan leveren by of van wegen Adriaan Mattheusz. van Lynschoten Gedaagden ende Requirant van Comparuit ende excipient ter eenre.

Op ende Tegens

Dirck Eßingh woonende tot Amsterdam soo hy Procedeert Eyscher Arrestant ende geexcipieerde ter andere sijde.

1. OMme klaar in dese sake ende met ordre te gaan, sal gevouchlijkst zijn te blijven in de bewijs poincten te wedersijden op den respectiven Inventaris elcks in de sijne by Parthye geproduceert.

2. Welke gevolgt werdende den verweerder ende gearresteerde verhoopt te sullen blijken dat den Eyscher, ende Arrestant in het ongelijk gestelt, ende met eenen ook in de kosten gecondemneert heeft te werden.

3. Het eerste dat hy tot Fundament van zijn intentie produceert is een extract autentycq uyt zijn Register, by hem onder de lettre C. overgeleyd.

4. Twelk by hem geproduceert wert soo hy voorgeeft eerst tot verificatie van de deugdlijkheydt van sijn achterwesen.

5. Ten tweeden tot bewijs dat de Gedaagde ende zijn Moeder by hem specialijken gecrediteert zijn geweest.

6. Ende als soodanige, te weten, als by den Eyscher ende Arrestant specialijcken gecrediteert zijnde te Boeck zijn gestelt.

7. Presenterende hy Eyscher ende Arrestant zijn Register met solemnelen eede te confirmeren.

8. Aannopende dit poinct, staat voor eerst te considereren, dat in desen niet sijnde te staan op het poinct van Rechten waar inne den Eyscher ende Arrestant te kort komen ende het ondersspit soude moeten delven.

9. *Cum liber mercatoris non probet pro mercatore sed contra eum l. Admonendi 2. & ibi D. D. ff. de jurejur.*

10. Voor eerst staat in te sien wat geloof den Eyscher ende Arrestant tetegens den verweerder ende gearresteerde is hebbende.

11. Omme 't welke by de handt te nemen, soo staat te noteren dat den Eyscher ende Arrestant niet en betoont eenigh contract waar uyt de obligatie van betaling soude spruyten.

12. Ende soo hy op zijn Register wil staan, als hy doet.

13. Dat hy niet en betoont dat hy ofte den Gearresteerde ende Verweerder alleen in sijn prive gecrediteert heeft.

14. Ofte oock met zijn Moeder; ende oversulks dat hy zijn goederen gecrediteert heeft, in eenige societeyt tusschen hun beyden opgherecht.

15. De Posten van zijn pretens Register, waar van 't extract van zijner sijde onder C. sonder nochtans des selfs inhouden anders als *in quantum pro* te advoyeren loopen uyt ende in.

16. Crediterende dan den een alleen.

17. Dan den anderen *conjunctim.*

18. Was daar een *conjuncta obligatio* hoe kan een *singulare creditum* bestaan?

19. Was daar een *conjuncta obligatio*, waar toe een singulier *creditum*, een singuliere debitatie?

20. Soodanig een debiteren is *inverisimile,* is suspect, & *omnibus deficientibus facit debitorem authoritate privata quod exemplo perniciosum esse ll. docent.*

21. Hoe favorabel de costume van de Lande gaan voor der Koopliedens hare Boucken, nochtans en halen sy noyt het credijt ofte probabiliteyt van een *instrumentum publicum.*

22. *Atqui vero etiam publico instrumento non verosimilia continenti non creditur.*

23. Sulks ook *disertim in Praxi* aangenomen is *ut non credatur libro mercator non verosimilia continenti. D.D. ad l. 1. C. de Edend.*

24. De

24. De *facto* blijckt uyt d'eerste ende twee gesaldeerde posten dat hy soo de Moeder als den Gedaaghden in desen apart ende *separate* gecrediteert heeft.

25. Ende midts dien doodt hem sijn eygen geproduceerde.

26. In de 3. 4. 5. 6. 7. 8. Posten debiteert hy Moeder ende Kindt *conjunctim*, sonder eenige *separate* ofte aparte debitatie te doen.

27. Het welck soo sulckx is, hoe kan hy den Verweerder alleen aanspreken.

28. Ende het gae hoe het gae hy soude separatie van schuldt moeten maken.

29. Kennelijcken daar hy den Gedaaghden ofte Verweerder alleen debiteert, en kan hy niet verder geregtigt zijn, dan als sijn Verweerders schult in het particulier sich soude bevinden uyt te strekken.

30. Daar hy den Verweerder, ende sijn Moeder Zal: te samen debiteert most hy op hun beyde te samen syne actie ende aantaal aanstellen.

31. Dat *autem* en doet hy geen van beyden.

32. Ende als hy al een van beyde dede, soo en soude hy tot beyde te samen niet geraakt ofte geregtigt konnen zijn.

33. Want d'Obligatie bestaande *intra terminos* van den Persoon van den Verweerder alleen, soo en soude die niet konnen buyten den *personam obligati & principaliter quidem* ge-extendeert werden.

34. Bestaande *in terminis duorum ex æquo debendi rerum, & quidem ex capite societatis, eoque ex corpore mystico, coagmentato*, soo en sonde de schuldt op een alleen niet gedruckt konnen werden als den Eysscher ende Arrestant in desen pooght te doen.

35. Behalven dat ook de Moeder van den Verweerder ende Gearresteerde in desen zijnde gestorven.

36. Hy hem Verweerder aenspreken soude moeten als Erfgenaam.

37. Het welck doende hy hem uyt sijn Register niet en soude hebben te convenieren, maar *ex speciali titulo*.

38. Ende dewyle den Verweerder geen eenigh Kindt van sijn Moeder en is.

39. Soo en soude hy oock niet geconvenieert konnen werden anders ofte verders ale *pro quota* ofte *portione hæreditaria*.

40. Het welk wel geponderеert zijnde oogschynelijk blyken kan, dat het in het cas subject op geen Register aan te komen en heeft.

41. Vermidts wel waar kan zijn dat het gunt ge-eyscht werdt wel ende *debite* by den Eysscher ende Arrestant ge-eyscht soude werden.

42. Ende met eenen aan de andere zyde waar kan zijn (sulcx het oock in der daat waar ende waarachtig is) dat den Verweerder in den eysch ende conclusie van hem Eysscher ende Arrestant niet en is gehouden.

43. Als den Eysscher ende Arrestant soude op sijn Register geloof hebben te meriteren, (des hy niet en doet.)

44. Soo soude hy moeten bewysen, dat daar niet alleen societeyt ware geweest tusschen den Verweerder ende sijn Moeder.

45. Maar dat hy hun-luyden *conjunctim*, ende niet *separatim*, ende als met den anderen in societeyt zijnde hadde gecrediteert.

46. Naar Regten soo is *societas facti : facta autem non præsumuntur nisi probentur l. in bello §. facta ff. de Capt.*

47. *Factum à probare est allegantis. Jur. v.*

48. Als den Eysscher wilde proberen dat sy *socij* waren geweest, soo most hy of de *voluntate utrimque, & consensu ineundæ, justæ, societatis* bewysen, dat hy niet en doet.

49. Ofte by brengen eenigh instrument daar uyt sulcx soude blijken.

50. Het gunt hy mede niet en doet.

51. Ofte eenige erkentenis waar inne Moeder en Kindt in desen malkander als te samen in eene Compagnie herederende, erkent, gequalificeert, ende getracteert hadden.

52 Ofte ook dat hy in haer eygene Reken-boecken, Brieven, Teykeningen van Contracten hare *conjunctive* namen als Compagnons met den anderen gebruykt hadden.

53. Ofte ook dat sy in teyckenen van Wissel-brieven, Acceptatien, Protestatien sloten van Rekeningen, en soo wat des meer is sulcx ofte diergelijkx hadden gedaen.

54. Of oock dat haar goederen (dewyle sy Moeder en Kindt waren, ende de Vader doodt) soodanigh met den anderen gemeyn waren, dat daar tusschen hun *societas universorum bonorum* was geweest.

55. Maar dat is, of was onmogelijk, de wylen als geschreven is, den Verweerder geen eenigh Kindt en is, ofte doenmael was.

56. Ofte dat sy den winst ende verlies aan malkanderen hadden verantwoordt, de schade *pro rata* geleden, de winst *pro rata* geparticipeert ende genooten.

57. Alle 't welcken soo *præsumptive* als *probative* middelen zijn van een opregte societeyt.

58. Maar geen van allen en doet den Eysscher ende Arrestant in desen op zijn Register blijcken.

59. Welcks Registers defectueusheydt ook daar uyt is te speuren, dat het in discreet is ende extravagerende.

60. Want soo veel d'eerste twee Posten aangaat, soo die waar sijn, soo mitsdien elk van hun beyde, dat is de Moeder ende de Soon, apart en separatelijck debiteurs gestelt hebben konnen en moeten werden; soo en heeft hy hun geseparecerde schuld in de selve rekeningen niet konnen confunderen en stellen.

61. Maar most die in een *aparte credit* ende *debet* hebben gebracht.

62. Ende soo is kennelijck doenmaal tusschen hun beyden dese prætense societeyt noch niet opgerecht geweest.

63. Maar moet nootwendelijk eerst *ex post facto* opgerecht sijn komen te werden.

64. Ende mitsdien heeft hy een ander hooft van zyn *credit* ende *debet* moeten maecken.

65. VVaar uyt de societeyt ende des selfs aanvanck ende oversulcx den gemeenen Inkoop ende confusie van schuld, die van te vooren gesepareert was soude hebben te blijcken.

66. Het welck niet hebbende gedaan, kennelijck dit Register voor geen Loyael Register aangenomen en kan werden.

67. Ende veel minder voor een soodanigh waar op tot laste van den Verweerder eenige condemnatie alleen ende sonder andere *admonicula* ofte behulpmiddelen, die machtig mochten sijn den Rechter te bewegen soude gedecerneert konnen werden.

68. Te meer terwijle uyt het gunt voorschreven is oock twee notoire absurditeyten ontstaan..

69. De eerste, dat soo de eerste twee posten, ende de andere vervolgende posten van eene natuyr sijn, ende even seer obligatoir tot des Verweerders last, des onmogelijck is.

70. Soo soude oock moeten volgen dat soo wel de eerste als de laatste posten de *communi* mosten werden betaalt.

71. Uyt wijsens den text *l. omne æs ff. pro socio.*

72. *Atqui autem* soude absurd sijn dat een societeyt die niet en is gedebiteert als societeyt, op een simpel Register by het welck sy niet gedebiteert en is, echter evenwel in de selve qualiteyt soude moeten betalen.

73. In gevalle voorts (het welck de tweede absurditeyt is) van begin aan geen societeyt geweest sijnde nochte geen veranderinge gevalllen hy naderhant wil voorgeven soo wel op de Moeder als op de Soon gesien te hebben.

74. Soo moet hy bekennen dat hy *privata autoritate* de Moeder tot *debetrice* gestelt heeft gehadt.

75. Ende

75. Ende mits dien dat ſijn Regiſter geen geloof en kan meriteren uytwyſens de geallegeerden text *l. exemplo perniciosum eſt.*

76. Ja dat meer is hy moet toeſtaan, dat het niet alleen voor geen regiſter en kan werden gehouden.

77. Maar dat het puyrelijk is een *privata ſcriptura.*

78. Welcke *privata ſcriptura* alſoo indiſtincte de ſchulden van de Moeder ende Kindt is confunderende, ende diſtincte Poſten ſtellende onmogelijcke dingen vordert.

79. *Cum non poſſit idem ab eodem bis peti, aut deberi eidem & ex eadem cauſſa, ſenatim inter cedente cauſſa ſocietatis peti, non poſſit in ſolidum D. L. omne aes alienum.*

80. Het gunt nogtans den Eyſſcher in deſen is doende.

81. Soo is kennelijk dat den Verweerders *ſcriptura privata* wel jegens hem geduydet heeft te werden, maar geenſins tot ſijn voordeel verſtrekken kan.

82. Waar by komt dat den Eyſſcher wel hebbende geweten in wat qualiteyt hy met den Verweerder handelende was.

83. *Qui enim cum alio contrahit non eſt, ſaltim nec praeſumitur nec eſſe debet ignarus conditionis ejus cum quo contrahit l. Qui ff. de R. J.*

84. Nog aan ſijn ſelven nogte aan den Verweerder en heeft ofte *ſtatum*, of *qualitatem*, ofte *cauſſam exigendi debiti*, ofte *naturam obligationis* vermogen te muteren *l. Non ſolum ff. de O. & A.*

85. Het welken hy van gelijken doende is.

86. In der voegen dat het in deſen vaſt te ſtaan heeft dat den Verweerder in dit Regiſter niet anders conſiderabel en kan zijn als voor ſoo veel hy verobligeert kan verſtaan werden te weſen.

87. Is hy geweeſt *ſocius* ſoo is hy *in ſolidum* niet geobligeert.

88. *Atqui vero* 't geheele wert van hem ge-eyſcht

89. Niet alleen geen ſocieteyt zijnde beweſen.

90. Maar ook *re non integra*, naar de doodt van de Moeder die meer Erfgenamen als hem alleen heeft naar-gelaten.

91. Ende dat kennelijk voor de ſchult mede van ſijn Moeder waar inne hy als *ſocius* niet gehouden en is ſoo lange niet blijckt dat hy een gemeene kiſte en winſt en verlies deeling met ſijn Moeder en heeft gehad.

92. Waar van 't contrarie waar te zijn in de Proceſſe gebleken is, en altans nader gededuceert ſal werden.

93. *Itque contra expreſſum textum l. ſocietatis ff. pro ſocio.*

94. Tegens mede het Regt dat hy is hebbende, als Mede-erfgenaam, te weten dat hy betalende ſijn Contingent, ende *pro portione haereditaria*, daar mede ſoude mogen volſtaan, ende ten vollen gelibereert zijn.

95. Hoe

95. Hoewel in allen gevallen noch maar Eersgenaam sijnde onder beneficie van inventaris.

96. Waar uyt dan kennelijk volght dat niet genoeg en is dat den Eyscher den verweerder by sijn prætens Register tot Debiteur constitueert, want dat yder een kan doen:

97. Dat het niet genouch is dat hy seyt dat hem soo veel competeert uytwysens sijn Register.

98. Maar hy most *specifique* toonen dat den Verweerder zijn debiteur is tot soodanigen somme.

99. Ende hy most betoonen dat hy geraakt ende gerechticht is den Verweerder als zynen Debiteur zijnde de voorsz somme te consequeren.

100. Ter contrarie dewijlen naar Rechten *debitor* die gene is *à quo & invito & quovis tempore exigi potest.*

101. Ende dat gelijk de *regula juris* dicteert *desinit esse debitor qui exceptionem nactus est à jure naturali non abhorrentem.*

102. Ende dat den verweerder die gene niet en is de welke het voorsz gedefimeerde van Debiteur te sijn toegepast kan werden.

103. Immers niet in soodaniger vougen als des Eyschers conclusie leyd.

104. Nochte ook tot soodanigen somme als by des Eyschers Register wert gespecificeert.

105. Ende dat hem in alle manieren de defensien hier bevoorens gededuceert tegens beyde die, dat is soo tegens de voorsz des Eyschers Register als tegens des selfs conclusie vry ende open staan.

106. Soo wert vertrouwt dat dit poinct, sijnde inder daat het Fundamenteel ende Hooft poinct van des Eyschers ende Arrestants intentie sal bevonden werden bouvallich te sijn.

107. Ende met eenen ook geoordeelt werden dat alreets de andere twee middelen die *allative* ende *adminiculative* daar uyt ende toegebracht werden gansch niet relevant en zijn.

108. Dat is eerst voor soo veel aangaat de deugdelijkheydt van de schult.

109. Ende de nootsakelijkheydt van te kennen ofte ontkennen.

110. Ten tweeden de præsentatie van den Eed die den Eyscher is doende, van sijn prætens Register met Eede te sterken.

111. Want voor eerst kan de schuld wel deughdelijk sijn als schuld te weten voor soo veel de geteykende Posten warachtich mogen zijn.

112. Maar daarom en is dienthalven geen gevolgh, dat sy ten reguarde van de verweerder die daar inne niet gehouden en is immers niet soo de conclusie ende 't register leggende zijn, deugdelijk soude zijn.

113. Alsoo onmogelijk is dat een schult ten diens opsichte van wien sy niet geeyscht ofte gevordert en kan werden deugdelijk zoude sijn te qualificeren.

114. Het sijn *pure separata, pure particularia, è quibus nec argumentari nec inferri quid potest affirmative.*

115. Ende mitsdien is 't voor den Verweerder genoeg dat hy tegens den Eycher kan seggen *habeo quoad te ædes liberas.*

116. Soo veel de conclusiie aangaat tenderende omme te kennen ofte ontkennen de selve is mede impertinent.

117. Sulxs hier naar naarder sal worden vertoont.

118. Ende hier alleen heeft aangeroert te werden soo veel des Eyschers Regifter aangaat.

119. 't Welck soo hy selfs voor *loyal* gehouden had hy daar toe had behoort te concluderen dat den Verweerder gecondemneert soude werden het selve te doen, ten minste *bonam fidem agnoscendo.*

120. Het welke niet dervende doen ende allleen willende doen kennen of ontkennen de missiven by den Verweerder geschreven.

121. Betoont hy self wel dat hy selfs zijn Register (daar nochtans *loyale* Koopluyden op *loyale* Registers volgens de costuyme van de Lande geloof meriteren) niet en hout voor bestant ofte suffiisant omme tot zijn prætens vermeten te konnen geraken.

122. Waar by komt dat als hy het al gedaan hadde, ende den Regter dien aanlangende al *ex officio* soude willen suppleren.

123. Het selve mede irrelevant soude zijn.

124. Dewijle hy Erfgenaam sijnde, ende van sich selfs of uyt zijn eygen Hoofde in den Eyscher niet gehouden.

125. Ende mitsdien verserende *in facto tertij.*

126. Vervolgents ook als *justam causam ignorantiæ* hebbende daar mede niet bejegent en soude konnen werden.

127. Even irrelevant is dat den Eyscher zijn Register met Eede præsenteert bereyt te sijn te corroboreren.

128. Want derwijlen 't Register van geen effect kan zijn.

129. Derwijlen het in allengevallen (sulcx gebleken is uyt het gededuceerde in desen) het van gantsch geenen effecte en kan zyn ten opzichte ofte tot nadeel van den Verweerder.

130. Ende dat den Eed coustumierlijck op de Registers van Koopluyden aangenomen wert *ad implementum probationem minus plenæ.*

131. Ende dat hier gantsch geene probatie ter werelt en is, men laete staan dat daar niet en is een *probatio minus plena.*

132. Vervolgens dat daar deficieert het *subjectum habile circa quod pretensum juramentum versari aut occupari poßit.*

133. Soo wijst het met eenen sich selfs dat de voorsz Eed, ten dien fijne waar toe sy by den Eyscher gepræsenteert werd niet aanneemelijk en is.

134. Het welck of al schoon anders waar des neen ende niet.

135. Soo is ook de voorsz præsentatie van Eede uyt dien hoofde t'eenenmaele insuffisant ende niet releverende.

136. Om dat die al schoon geadmitteert zijnde (des ook niet en vermag te geschieden) geen *juramentum* en soude zijn *quod foret decisivum litis.*

137. Soo om dat het gedestitueert zijnde *pravio probationis alicujus fundamento per se* niet opereren en kan.

138. Ende datmen *ubi nullo probato & ubi absolvendus est reus etiamsi nihil præstiterit* niet en vermach tot eenige decisoire middelen te komen die *ad condemnandum* souden gaan.

139. Niet meerder als men een wettige Regts-vorderinge en vermach *ab executione* te beginnen.

140. Als ook om dat dit een *juramentum* heeft te zijn 't welck al geadmitteert zijnde *probationem in contrarium* admitteert.

141. Met hoedanige *probationibus in contrarium* den Verweerder in desen soo hy vertrouwt sich kragtelijk is behelpende.

142. Waar mede komende tot het geproduceerde van den Eysscher onder D. zijnde een Extract uyt het Register van Jacob Thomassz van Stralen.

143. Het selve is irrelevant om dat het is *res inter alios acta quæ alteri nec præjudicat tertio, neque prodest* Tot. tit. *Res inter alios & C.*

144. Ten anderen soo en is het ook geen subsidiair middel.

145. Aanschouw genomen alreede gejustificeert is dat des Eysschers eygen Register niet bestant en is.

146. En vervolgens dit Register 't welck als een accessoire preuve in consideratie komen soude, *ut accessorium principalis non subsistentis de jure* niet bestaan en kan.

147. Ten derden soo soude sulcx ook zijn tegens de Regten, ende tegens de Costume van de Landen.

148. Tegens de beschreven Regten is 't dat een Koopman op sijn eygen Register regt heeft te spreken.

149. Soo veel te meer moet het tegens Regten ende der selver dispositie zijn, dat hem vry soude staan regt te spreken uyt een ander Mans Register.

150. Oock en sal niet bevonden werden dat het in dese Landen een Coustume soude zijn dat die sijn eygen Register niet justificeren en kan, ende daar inne te kort komt.

151. Sijn default dat hy in sijn eygen Register heeft uyt een ander Mans, ende een derdes Register soude justificeren.

152. Ende dat noch tegen een derde die in hem ontkendt gehouden te zijn.

153. Sal oock niet bevonden werden dat de Coustume deser Lande soude zijn veel minder met eenige decisie geconfirmeert.

154. Dat schoon yemandt sijn register aannemelijk mochte zijn, het over *plus* van dien met een ander Mans register soude konnen werden vervult.

155. Het welk insgelijkx tegens de dispositie van Regten soude zijn,

156. Want nademaal als geschreven is naar beschreven Regten de Koopluyden op haar registers geen geloof en hebben.

157. Ende dat sulcx alleen *de consuetudine speciale* in desen Lande gerecipieert is en gepractiseert werdt.

158. Dat ook *cumulatio specialium de jure* verboden is.

159. Ende dat in desen als men aan dit tweede register eenigh geloof soude willen defereren daar een onvermydelijcke *cumulatio specialium* soude ontstaan.

160. Soo wert vertrouwt dat dit bewijs-middel ook lichtelijk af te nemen is tot geen bewijs-middel met eenigh effect van Regten tot voordeel van den Eysscher te konnen strekken.

161. Waar mede komende tot de Missiven by den Eysscher in desen onder E. geproduceert.

162. Staat daar tegens in te sien dat die Brieven niet en zijn geschreven uyt kragt van eenige societeyt.

163. Hoedanig sy soude wesen moeten als sy eenigsints obligatoir souden zijn ten opsichten van den Verweerder.

164. Maar dat de selve sijn geschreven *ad nudum mandatum*, gelijck hier naarmaals sal werden geschreven.

165. *Et quidem* uyt soodanig een *mandatum* waar uyt tot laste van den Verweerder gansch geen Obligatie is komen te ontstaan.

166. Oock mede en brengen die Brieven niet mede *emtionem fuisse factam nomine communi*.

167. Gelijck als deselve niet mede brengen *traditionem fuisse factam in commune societatis nomen*.

168. Behalven dat oock *nudus ministerij actus*, als in desen, *& de quo postea* niet en is *modus aut tacitus aut expressus introducendæ societatis*.

169. Zijnde ook kennelijk dat naar regten *nunquam societas præsumitur contracta per eos actus qui citra nomen & effectum ac naturam societatis heri possum.*

170. *Inter quos notorie est nudum ministerium.*

171. Ge-

171. Gelijck 't selve dan naar rechten ende het algemeene gevoelen van alle Scribenten Notoir *& ut est apud Alciatum de præs. præs. 25.*

172. Waar mede dan komende tot dat lit van de Conclusie 't welk spreekt van te kennen ofte te ontkennen.

173. Is wel af te nemen dat het syn selven wijst dat daar den Verweerder niet blijckt sijn selven met de voorsz Missiven te hebben geobligeert.

174. Dat hy ook *nec ex contractu vel quasi, nec ex maleficio vel quasi* aan den Eyscher gehouden is.

175. Derhalven ook impertinent is tot de voorsz kennis of ontkennis te concluderen.

176. Sonderling in *re aliena, tertij*, ende waar in voor hem niet en stack als *nudum ministerium.*

177. Het geproduceerde van den Eysscher onder F. seyd den Verweerder hem niet aan te gaan.

178. Maar wel zijn Salige Moeder.

179. Ende dat het mitsdien niet correspectijf en is tot eenige der voorige probatien.

180. Nochte ook applicabel tot justificatie van des Eyschers conclusie soo als hy die in desen is nemende.

181. Ende voor soo veel het faict van zijn Moeder hem als mede Erfgenaam soude mogen aangaan.

182. Dat hem alsdan soude patrocineren 't gunt hier vorens alreede gededuceert is geweest.

183. Ende in alle gevallen in dese instantie niet en soude konnen vallen maar een gansch andere ende nieuwe instantie soude requireren.

184. Behalven dat ook den Verweerder wel lijden mag dat den Eyscher daar mede sijn profijt soodaniglijken doe als hy best sal konnen.

185. Aanlangende het geproduceerde onder G.

186. Inhoudende in effecte een verklaringe dat de verweerder wissel ofte assignatie geaccepteert en voldaen soude hebben.

187. Waar uyt geinfereert schijnt te werden, dat hy de schult erkent soude hebben.

188. 't Selve is voor desen algesolveert.

189. Dewijlen ontkent is geweest dat hy of *socius* geweest is.

190. Ofte dat hy is geweest *debitor.*

191. Het is *juris notorij etiam alij pro alio cum obligationem solventis solvi posse.*

192. *Cum effectu liberatorio ejus pro quo solvitur.*

193. Maar dat *ex Solutione nuda debitum & obligatio* soude *valide* geinfereert werden.

194. Het selven is mede sulcx naar regten niet.
195. Ende en is geen *argumentum à correlativis ubi debitum in antecessum non fuit probatum, ut hic probatum neutiquam fuit.*
196. Behalven dat oock *inter ea quæ se aliter habere possunt & non habere* schoon viciniteyt zijnde.
197. De selve viciniteyt *in obligationem* niet gebracht en kan werden *cum de alio habili potest constare.*
198. Als in desen daar van consteren kan.
199. Dewylen de betalinge die den Verweerder gedaan heeft by hem gedaan is als *nudum ministerium* præsterende, ende *utiliter* den dienst van sijn Moeder verrechtende.
200. Uyt alle welcke nu blijkende des Eysschers ende Arrestants meer als over ongefondeerde soustenue.
201. Soo is onnoodigh op 't goedt regt van des Verweerders defensie te insisteren.
202. Als *eo ipso* op dat des Eysschers impetitie ende eysch ondeugdelijck is ten vollen zijnde gejustificeert.
203. Ende alsoo het gunt tot justificatie van den Verweerder soude hebben te dienen eygentlijck is 't gunt by hem werdt geproduceert onder de letter E.
204. Ende 't selve seer punctueel ende pertinentelijck by den Inventaris is ge-expresseert.
205. Soo werden mijn E. Heeren om Rediten te schouwen daar toe gerenvoyeert.
206. Alleen werdt daar by gevoeght dat den eedt die de Gedaaghde, ofte Verweerder is schoon overtollig zijnde.
207. Alle de andere præsentatie van eede die den Eysscher doende is doodet ende weg neemt.
208. Sonderling terwyle het een eed is van een albereeds bewesene waarheydt door drie consonante getuygen bekrachtigt.
209. Een eedt die niet suspect en kan zijn.
210. Een eedt die is *ad damnum vitandum.*
211. Een eedt de gene die gepræsenteert ende aangewent werdt tegens een die qualijcken wil sweeren, dat is die sweeren wil in 't gunt daar hy in de notoire dispositie van regten tegens hem is hebbende.
212. Een eedt die tegens een die de *lucro captando* certerende is gepræsenteert werdt.

213. Eyndelijk een Eedt die *præmiſsis legitimis probationibus.*

214. *Et quidem tertibus probationibus* die alle des eyſchers prætenſe preuven dooden.

215. Ende ook ſijn eed (ſoo hy daar toe geadmitteert mocht werden) (des neen) te niet ſoude doen.

216. Daar ter contrarien deſen een geene *probationem in contrarium* en ſoude konnen admitteren.

217. Nochte ook door geen contarien eedt ſoude konnen worden vernieticht ofte eluſoir ende krachteloos gemaakt.

Mits welken V. E. A. verſocht werden op alle 't gunt voorſz is ſulks als naar Rechten acht nemende den Verweerder een goed compliment van Juſtitie toe te laten komen, hem van des Eyſchers ende Arreſtants ongefundeerde ondeugdlijke impetitie abſolverende, ende den Eyſcher in de koſten van deſen zijn met quader ſake geincenteerde Proceſſe condemnerende. Waar toe ende voorts in ende op alles V. E. Goedertierene officium wert geimploreert.

Ende was onderteykent,

THEOD: GRASWINCKEL.

ADVER-

ADVERTISSEMENT,

van d' Heer, ende Meester,

CORNELIS LE MAIR.

Rakende d' aanhalinge van drie Paarden, ende de defentie tegens de voorsz prætense aanhalinge.

Kort Advertissement van Rechten gedaan maken ende d' Ed: Moog: Heeren Gecommitteerde Raaden ter Admiraliteyt residerende binnen Rotterdam, overgegeven uyt den Naam ende van wegen Johan van der Lee als gemachtighde van Adriaan Joosten Verweerder ter eenre.

Op ende Tegens

d' Heere Fiscaal nomine Officij *Eyscher ter anderen sijde.*

I. IN dese sake staat 't examineren een poinct, namentlijk, of d' Heere Eyscher sijnen eysch ende Conclusie jegens de verweerder, *qualitate qua*, gedaan ende genomen, hem niet en behoort te werden ontseyt, ende dienvolgende den Verweerder daar van geabsolveert.

2. Van welk voorsz poinct alhier *loco thematis* gestelt jegenwoordich d' affirmative wert gesustineert.

3. Omme welcke affirmative sustinue te funderen.

4. Soo sal by u Ed: Mog: voor eerst dienen gelet te werden.

5. Dat Adriaan Joosten Voerman tot Budel inden Lande van Cranendonck in September 1648. voorleden komende van Antwerpen met twee Karren ende drie Paarden.

6. Sijnde de selve Karren geladen met verscheyde goederen die hy naar Ceulen was voerende.

7. Ende gekomen zijnde op de Weertsche Heyde, sijnde des Conings Bodem.

8. Al-

8. Aldaar gerescontreert is by Jacob de Sterck, Ruyter onder de Compaignie van wijlen den Grave van Solms, by hem hebbende noch eenige andere Ruyteren van Mastricht.

9. d'Welcke den voornoemden Adriaan Joosten met gewelt gedwongen hebben van de selve Weertsche heyde te Rijden op de Buelsche heyde, sijnde onder het gebiet van desen Staat.

10. Ende aldaar gekomen zijnde, heeft den voornoemde de Sterck nevens d'andere Ruyteren de drie Paarden, die voor de voorsz twee Karren gespannen waren, uytgespannen ende met de selve naar Mastricht gereden, medenemende alle het vaar gereetschap.

11. Latende de selve twee Karren met d'opgelaten goederen aldaar inde voorsz heyde staan.

12. Ende gekomen sijnde met de selve Paarden binnen Mastricht.

13. Heeft hy de selve aldaar in 't openbaar by den Trompette doen verkoopen.

14. Niet tegenstaande den relaxatie van dien versocht, ende geoffereert wierde suffisante cautie voot 't geene hy de Sterck op de selve Paarden soude mogen te prætenderen hebben.

15. Ende vermits soodanige manieren van doen van puyr gewelt ende hostiliteyt niet waren excusabel.

16. Ende den voornoemden Adriaan Joosten 't voorsz gewelt ende 't grief hem met 't afnemen van sijne drie Paarden zijnde geinfligeert souckende gerexareert te hebben.

17. Hadde hy op den 29. Januarij 1649. hem geaddresseert aan de Ed: Mog: Heeren Raaden van Staten der Vereenichde Nederlanden.

18. Ende 't geene voorsz is aldaar hebbende geremonstreert ende versocht, dat den voornoemden Sterck soude werden geordonneert kosteloos ende schadeloos af te doen het afhaelen, vervoeren, ende verkoopen van syne Adriaen Joostens voorschreven drie Paarden, ende het Vaergereetschap van dien.

19. Ende mede promptelijcken ende sonder vertreck te restitueren het gelt by de verkoopinge van de voorsz Paarden geprocedeert.

20. Als mede te betaelen de kosten, schaaden, ende intressen daar door by hem gehadt, ende geleden.

21. Hebben de selve Ed: Mog: Heeren Raden van Staten by haar appoinctement in date den 29. Januarij 1649. geordonneert.

22. Dat des voornoemden Adriaan Joosten Requeste soude werden gecommuniceert aan parthye, omme den selven Adriaan Joosten buyten klach-

te te ſtellen, of redenen ter contrarie t'allegeren binnen veerthien dagen naer Inſinuatie.

23. Welck Appoinctement op den thienden Martij voorleden ſijnde geinſinueert aen Jacob Fiſbach Auditeur van den Krijgs-Raet binnen Maeſtricht.

24. Ende hy verklaert hebbende hem de ſaecke niet aen te gaen.

25. Is het ſelve op den elfden Martij daar aan volgende oock geinſinueert aen Jacob de Sterck.

26. Ende aen den ſelven oock gelevert Copye van den Requeſte ende Appoinctement, met ſeker beſcheyden daar toe behoorende.

27. Alles blijckende by de ſelve Requeſte, Appoinctement, ende Relatie van den Notaris, die d'Inſinuatie gedaan heeft, ende op des Verweerders Inventaris geproduceert onder de Letter D.

28. Welcke Inſinuatie ſijnde gedaan, ende den voornoemden de Sterck daar uyt gewaar wordende, dat den Verweerder, *qualitate quâ*, de reſtitutie van d'afgenomene Paarden met Proces geraaden gewerden was wederomme te bekomen.

29. Heeft hy de Sterck den voornoemden Adriaan Jooſten of wel ſijn gemachtighden Johan van der Lie Verweerder in deſen op den ſelven elfden Martij voorleden doen Citeren voor u Ed: Mog:

30. Omme aldaar jegens den xxiij. Martij t'aanhooren alſulcken eyſch, ende Concluſie als by den Advocaat Fiſcaal jegens hem ſoude werden gedaan ende genomen.

31. Ter ſaacke van twee Karren met Coopmanſchappen by den voorſz Adriaan Jooſten vervoert over den bodem van haare Hooge Mog: (ſoo hy ſeyt) ſonder des Lants gerechtigheyt daar van betaalt te hebben.

32. Welcke Citatie hy de Sterck niet en ſoude hebben gedaan in cas den voornoemden Adriaan Jooſten hem niet en hadde geciteert gehad voor den voorſz Ed: Raade van Staten omme reſtitutie ende vergoedinge te hebben van de drie afgenomene Paarden met haar vaergereetſchap.

33. Meenende alſoo door de ſelve citatie voor u Ed: Mog: by hem de Stercke gedaan den voornoemden Adriaan Jooſten ſoo verre het Haeſe vel, ſoo men ſeyt, aan te jagen.

34. Dat hy daar door ſoude deſiſteren van verder vervolch van de ſake voor d'Ed: Mog: Heeren Raaden van Staten geintenteert.

35. Ende hem daar door ſoo verre intimideren, dat hy met den voornoemden de Sterck ſoude ſouken t'accorderen omme hem boven ſijne drie afgenomene Paarden, noch een ſtuck gelts uyt de Beurs te jagen.

36. Doch

36. Doch den Verweerder in desen, *qualita qua*, steunende op sijn goet Recht, als niet ter Werelt hebbende misdaan of hare Ed: Mog: Placcaten in 't alderminste te buyten gegaan.

37. Heeft sijnen gepræfigeerden Recht dach voor u Ed: Mog: ook doen waarnemen.

38. Ende gehoort hebbende den eysch by d' Heere Fiscaal *nomine Officij* jegens hem Verweerder gedaan ende genomen.

39. Daar toe tenderende dat by u Ed: Mog: Sententie de twee Karren ende drie Paerden, waar mede de voorsz. koopmanschappen wierden vervoert, verklaert souden werden verbeurt, ende geconfisqueert.

40. Ende boven dien ter saeke van de gepleegde contraventie, ende veroorsaakte resistentie hy Verweerder soude werden gecondemneert inde mulcten ende peynen by de Placcaten daar jegens geordonneert.

41. Heeft den Verweerder by forme van præadvertentie doen allegeren, dat nopende de drie Paarden ende het vaergereetschap van dien litispendentie is voor d' Ed: Mog: Heeren Raden van State tusschen hem ende den voornoemden Jacob de Sterk aanhaalder van de selve Paarden.

42. Ende nopende de verdere middelen ende Conclusie van den eysch van den Heere Fiscaal genomen contrarie conclusie als breeder by de notulen op des verweerders Inventaris geproduceert onder de Letter B. is blijkende.

43. Ende de sake voorts by replycq ende duplycq voldongen zijnde.

44. Mitsgaders ook gewisselt van stucken ende munimenten daar mede parthye *hinc inde* hun tot justificatie van hun gesustineerde wilden behelpen.

45. Soo staat nu tot Sustificatie van des Verweerders genomene Conclusie te considereren.

46. Dat den Verweerder in desen don Rechten genouch zijnde doet blijcken, dat hy met sijne twee Karren komende rijden van Antwerpen naar Ceulen toe.

47. Ende hy gekomen op de Weertsche Heyde, zijnde onder het gebiedt van den Koningh.

48. Hy Verweerder met gewelt by den voornoemden de Sterck met syne by hebbende Ruyteren gedwongen is van de voorsz Weertsche Heyde te ryden tot op de Buelder Heyde, zijnde onder het gebiedt van desen Staat.

49. Als daar toe producerende de verklaringe onder eede voor Schepenen des Dorps ende Heerlijckheydt Budel, in den Lande van Cranendonck, op den achthienden Septembris festhien hondert acht-ende-veertigh gedaan, by Lijns Lamen Inwoonder van Nederweert, Reynier Didden mede Innewoonder van Nederweert, Symon Claassz Innewoonder van Budel, ende Adriaan Nyes mede Innewoonder van Budel.

50. Welckers verklaringe op des Verweerders Inventaris geproduceert wert onder de letter E.

51. VVelcke alle vier *unanimiter* verklaren.

52. Dat sy-luyden staande Hey maeyen in de VVeerter Heyde, aldaar sien komen hebben ryden sekere troppe Ruyters.

53. VVelcke aanranden, ende met gewelt aantasten twee Karren met drie Paarden.

54. Doende de Voerluyden met gewelt uyt de VVeerter Heyde vaeren tot op de Buelder Heyde.

55. Voegende Symon Claassz ende Adriaan Nyes daar by, dat de selve Ruyteren op de Buelder Heyde gekomen zijnde.

56. Aldaar drie Paarden van de voorsz twee Karren hebben af-gespannen, ende daar mede henen gereden zijn.

57. Ende de voornoemde Symon Claassz ende Adriaan Nyes op den vierden Decembris 1648, naarder voor Schepenen van Budel voorsz zijnde gehoort.

58. Hebben niet alleen gepersisteert by hare eerste gedane verklaringe.

59. Maar hare verklaringe amplierende, hebben naarder verklaart, ende daar by gevoeght.

60. Dat Adriaan Joosten (originelen Verweerder in desen) de voorsz twee Karren met eenen Knecht was bemoeyende.

61. Ende gesien te hebben dat de voornoemde Ruyters de selve Karren met gewelt, ende tegens danck van den selven Adriaan Joosten van de Weerter Heyde, of den grondt van Weert hebben doen brengen op den bodem van Budel.

62. Ende aldaar gekomen zijnde, gesien te hebben dat de Ruyters de bovengenoemde drie Paarden hebben uytgespannen ende daar mede henen gereden zijn.

63 Latende de selve twee Karren mette goederen in de Heyde staan.

64. Uyt welcke verklaringe *ad oculum* kan afgenomen werden, ende oock volkomentlijcken bewesen werdt, hoe, ende in welcker voegen den voornoemden Adriaan Joosten op de Buelder Heyde, ende sulcx op den bodem van desen Staat is gebracht.

65. Waar op hy oock niet gekomen of de selve gepasseert soude hebben, ten ware hy soo perforce, ende met puyr gewelt daar op gebracht was geweest.

66. Gelijk hy oock syne Paarden hem afgenomen zijnde, hy wederomme andere Paarden bekomen hebbende.

67. Van de voorsz Buelsche Heyde afgereden is, synen cours wederomme nemende naar de VVeerder Heyde, ende alsoo sijn reys met syne twee by hebbende Karren met koopmanschappen naer Ceulen gevordert heeft.

68. Ende alsoo na Regten notoir is, *quod probatio quæ fit per duos testes, sit perfecta atque legitima.*

69. *Cum in ore duorum vel trium stat omne verbum Masar. de probat. quæst. 6. num. 47.*

70. Dat mede alhier niet werden geproduceert twee maar vier consonanten ende irreprochabele Getuygen.

71. Ende de welcke daar toe gearresteert ende gedaghvaart zijnde, hare verklaringen onder eede van Schepenen van den Budel voorschreven hebben gedaan.

72. Gevende de selve Getuygen oock goede redenen van hare getuygenisse.

73. Als seggende eerst Lijns Laemen, ende Reynier Didden, dat sy-luyden in de Weerter Heyde, staande Hey maeyen, alle 't gene sy verklaart hebben, hebben gesien.

74. Ende de voornoemde Symon Claessz, ende Adriaan Nyes, dat sy-luyden in de Heyde, (namentlijck de Weerter Heyde) ontrent de voorsz Karren wesende, 't gunt sy-luyden hebben verklaart, hebben sien geschieden.

75. Ende naar Regten mede notoir zijnde, *quod testes jurati & qui dant rationem sui dicti plenam fidem faciant.*

76. *Cum tota substantia depositionis testium consistat in juramento, text. 9. in l. jusjurandi C. de testibus text. in C. quoties & in C. licet §. testes, extra eodem. gl. Ibid cum similibus, Gail. lib. 1. observat. 101. num. 1.*

77. Soo vertrouwt den Verweerder daar mede den Rechten genoegh zijnde te hebben geverifieert, hoe, ende in welcker voegen hy niet uyt sijn eygen motijf op de voorsz Buelder Heyde is gekomen, maar dat hy aldaar met puyr gewelt van de voorsz Ruyteren met sijn twee Karren ende Paarden gevoert is geworden.

78. Sulcx dat den Verweerder in dese geensints geseydt kan werden de Placcaten van hare Groot-moog: gecontravenieert te hebben.

79. Want hy komende ryden met syne Karren van Antwerpen naar Ceulen toe, en hadde geen Paspoort van syne op-gheladene goederen van nooden.

80. Gelijk sulcx klaarlijcken kan afgenomen werden uyt het negende articule van 't Tractaat van den eeuwigen Vrede tusschen den Koningh van Hispaignen ende desen Staat gesloten, by den Verweerder op synen Inventaris geproduceert onder de letter F.

81. Welck articule wel expressselijcken seydt, dat noch den voornoemden Heeren Koningh ende Staten niet en sullen buyten hare respective Limiten van de passerende goederen noch te water noch te lande geene inkomende, uytgaande, of andere lasten vermogen t'ontfangen.

82. Soo dat den Verweerder komende van Antwerpen, ende niet geweest zijnde op den bodem van desen Staat, maar wesende op den bodem van den gemelten Koningh.

83. Hy niet schuldigh en was eenige lasten, of licenten te betalen aan den voornoemden Sterck, of hem eenigh Paspoort te vertoonen van syne opgeladen goederen ende koopmanschappen.

84. Niet doende hier jegens de verklaringe van Gerrit Roeloffz Corporaal, ende Jan Joosten alias Nachtegaal, item de verklaringe van Pieter van Scherenbeeck, Cornelis Jansz, ende alias Valentijn voor den Notaris A. Pelt ende sekere Getuygen op den xvij. Martij 1649. binnen Maestricht ter requisitie van Jacob de Sterck gedaan.

85. Met welckers verklaringe d'Heere Fiscaal de prætensie contraventie pooght te bewysen.

86. Als zijnde alle de selve deponenten *testes in propria causa*, ende de welcke tot haar eygen voordeel als van den beuyt mede gedeelt hebbende, hare verklaringe zijn doende.

87. Ende notoir zijnde *quod nemo est idoneus testis in causa propria l. omnibus l. de Testibus Aret. Cons.* 140. *num.* 22. *ubi Apost.* 17. *v. in causa sua Fulg. Cons.* 161. *in causa Jacobi in princip. l. nullus ff. de testibus surdus Cons.* 94. *num.* 11. *&* 27.

88. Soo en kan op der selver verklaringe oock geen reguardt genomen werden.

89. Te willen seggen dat de selve deponenten in hare eygen sake geen getuygen zijn.

90. Vermidts haar de sake niet en soude aangaan, alsoo de selve principalijcken concerneert den voornoemden de Sterck.

91. Soo dient daar jegens geconsidereert, *quod causa propria etiam ea dicatur, quando ad aliquem pertinet vel pertinere potest aliquod commodum Baldus Cons.* 227. *vers. quando est præmittendum lib.* 5. *Cravetta. Cons.* 99. *num.* 2.

92. Ende de voorsz Ruyters mede gehadt hebbende hare portie in de penningen van de drie verkochte Paarden geprocedeert.

93. Soo moeten sy verstaan werden *in propria causa* hare getuygenisse gegeven te hebben.

94. Zijnde gansch buyten de waarheydt dat den originelen Verweerder met syne twee Karren binnen Budel soude zijn geweest.

95. Ge-

95. Gelijk mede buyten de waarheyt is dat Jacob de Sterck, Elias Valentijn, ende Cornelis Jansz gesien soude hebben dat de twee voorsz Karren onder de Buelder Heyde hebben sien varen, ende sulcx over den bodem van hare Hoog: Mog.

96. VVant soo sulcx waar mochte zijn geweest, als nu neen.

97. Soude den voornoemden Cornelis Jansz achter in de voorsz Attestatie alleen niet verklaren, dat hy des anderen daaghs daar aan van de Stercke met een Brief van den Commandeur van Maestricht gesonden zijnde naar Budel.

98. Hy met eenige Huysluyden ende twee Schepens van 't Dorp, uyt 't Dorp Budel gereden zijnde, naar de plaatse daar d'aanhalinge van de Karren was geschiedt.

99. Ende dat hy van de Scheyt-palen van Budel ende Weerter af hebbende gemeten hoe verre dat de Karren over der Staten bodem op den Conings bodem gevaren waren geweest.

100. Hy bevonden soude hebben, dat de selve thien voeten over den voorsz Staten boven gevaeren soude hebben.

101. Want hadde den Verweerder de Buelder-heyde overgereden gelijck sy deponenten seggen nevens den selven Sterck sulcx gesien te hebben.

102. Hy Verweerder meer dan thien voeten, als den voornoemden Cornelis Jansz: naar afmetinge seyt bevonden te hebben deur den selven Buelderheyde gereden souden hebben.

103. Gemerckt de Buelderheyde soo sy selfs by de voorsz verklaaringe seggen wel een half uur lang is.

104. Ende sy luyden Deponenten lichtelijcken hebben konnen missen in 't sien ryden van de selve Karre.

105. Alsoo de selve wegen den anderen soo naer sijn gelegen dat tusschen den Bodem van de voorsz Weerder en Buelder-heyde geheele weynige spatie is, ende van verre niet geoordeelt kan werden of de Karren op de Buelder dan op Weerterheyden sijn rydende.

107. Jae soo haare depositie was conform de waarheyt, ende dat de saake in dier vougen sich hadde toegedragen, als sy deponeren, des neen.

108. Den voornoemden de Stercke wel eerder sijne Actie over de Contraventie soude hebben geinstitueert.

109. Want sulcx al geschiet zijnde half September 1648.

Hy de Stercke niet gewacht soude hebben met het institueren van sijne Actie nopende de soodanige contraventie, als hy voorgeeft, meer dan den tijdt van ses maanden.

110. Als

110. Als hebbende de voorschreven verklaaringe eerst doen beleggen op den xvij. Martij 1649.

111. Naar dat hy al op den elfden der selver Maant was geinsinueert geweest omme op de Requeste by den voornoemden Adriaan Joosten aan den Raadt van Staten gepræsenteert, te rescriberen binnen xiiij. dagen.

112. Maar soude sijne Actie daar over, indien hy gefondeert ware geweest, wel met den eersten hebben geinstitueert.

113. Sonder te laten overloopen den tijt van ses maanden.

114. Soo dat uyt d' Institutie van de selve Actie, geschiet naar dat hy voor den voornoemden Ed: Raade van Staten was gedachtvaart omme restitutie te hebben van de voorsz drie met gewelt afgehaalde Paarden ende het vaartuygh daar toe behoorende, wel afgenomen kan werden de selve maar te sijn *pro forma* geinstitueert.

115. Ende omme den Verweerder te intimideren dat jegens hem soodanigh Proces werdende geinstitueert.

116. Hy de saake voor den Ed: Raade van Staten hebbende begonnen.

117. De selve aldaar souden laten berusten, sonder die verder te vervolgen.

118. Ende sulcx gedacht heeft dat door d'institutie van de voorsz actie voor u Ed: Mog: het eene Mes het ander in de scheede soude gehouden hebben, soo men seydt.

119. Ja, indien den innehouden van de voorsz verklaringe waarachtig ende conform de waarheydt ware geweest.

120. Hy de Sterck niet van vijf Ruyteren soodanige verklaringe alleen soude hebben doen beleggen.

121. Maar wel van alle de Ruyters die hy de Sterck doen ter tijdt op 't voorsz exploict by hem gehadt mochte hebben.

122. Waar uyt oock afgenomen kan werden, dat den voornoemden de Sterck niet en gaat ter goeder trouwe.

123. Ende werdt d' voorsz verklaringe oock selfs ge-enerveert by de Notulen van u Ed: Mog: op den 23. Martij tusschen Parthyen contendenten in desen gehouden.

124. Dewyle d'Heer Fiscaal in syne præsentatie ter Rolle gedaan, seydt, dat de Karren met d' op-geladen goederen gekomen zijnde van Antwerpen.

125. Daar van des Landts gerechtigheydt niet en souden hebben betaalt.

126. Noch niet versien geweest te zijn met behoorlijk Paspoort.

127. Vermidts sulcx niet werdt gerequireert, veel min van nooden is geweest volgens het voorgaande geallegeerde negende articule van 't Contract

van

van vreede dat de voorsz Karren eenich Pasport hadden van nooden.

128. Of oock gehouden waren voor d' opgeladen Koopmanschappen eenige Licenten te betalen.

129. Ende kan ook op de voorsz verklaringe geen regart genomen werden of eenichsints in consideratie komen.

130. Dewijle alle de voorsz getuygen zijn *testes non jurati, qui non poobant C. de testibus & Attestation. Oldr. Cons.* 209. *n.* 8. *v. si prædicta.*

131. Omme redenen, *quod probatio testis reguletur à juramento ut inquit Baldus Cons:* 96. *in pr. lib.* 1. alwaar hy seyt.

132. *Quod sicut juramentum non potest dividi, ita nec dictum testis, quia fundatur super juramento Joh. de Imol. Cons.* 147. *Visa inquisitione num.* 3. *l. Jurisjurandi C. de testibus ibi Bartolus & D. D.*

133. Te willen seggen dat de voorsz getuygen eed souden hebben gedaan aan den Notaris A. Pelt, het selve en komt in geen consideratie.

134. Dewijle de Getuygen hare verklaringe met Eede willende bevestigen.

135. Sy dat gehouden sijn te doen *coram judice, ut inquit oldrad. Cons.* 323. *Num.* 6. *v. circa quartum.*

136. Jae al hadden schoon de voornoemden Getuygen den Eedt voor Schepenen gedaan, en soude evenwel haar verklaringe niet aangenomen konnen werden.

137. Door dien sy zijn *socij criminis*, welcke in hare depositie geen Geloof hebben.

138. Sijnde het faict van de selve getuygen van hostiliteyt ende puyr gewelt niet t' excuseren.

139. Waar op ook soodanich (onder reverentie) gehoorden geinquireert te werden.

140. Dat den voornoemden de Sterck *cum socijs* andere ten exempel behoorden gestraft te werden.

141. Als hebbende de twee Karren van 's Konings Bodem alwaar hy geen recherche en heeft doen rijden op den Bodem van desen Staat.

142. Ende hy de drie Paarden daar afgespannen ende mede wech gereden hebbende, *quasi re bene gesta*, den Verweerder daar en boven noch heeft derven citeren voor u Ed: Mog: in allen schijn of hy Verweerder s' Lands gerechticheydt ende licenten gefraudeert hebbende.

143. Waar mede ook vertrouwt wert de voorsz verklaringe, by den Heeren Fiscaal tot justificatie van zijn gesustineerde geproduceert, volkomentlijck wederleyt te zijn.

144. VVat voorts belanght den Eysch ende Conclusie by d' Heere Fiscaal gedaan ende genomen.

145. VVaar by hy contendeert dat by Sententie van u Ed: Mog: de twee Karren ende drie Paarden waar mede de Coopmanschappen vervoert souden sijn geweest.

146. Verklaart souden werden verbeurt ende geconfisqueert te zijn.

147. Ende dat hy Verweerder daar en boven ter sake van de Contraventie ende ten insichte van sijne gepleechde ende veroorsaakte resistentie soude werden ghecondemneert inde mulcten by den Placcaten daar jegens geordonneert.

148. Mitsgaders oock in soodanige vordere peynen als hare Ed: Mog: uyt de merite van de sake bevinden souden te behooren, &c.

149. Is de selve conclusie eerstelijcken tenderende tot confiscatie van de drie Paarden gansch impertinent ende buyten propooste.

150. Omme redenen, dat den voornoemden de Stercke Adriaan Joosten, of wel zijnen gemachtichden Johan van der Lee hebbende geciteert ende gedachvaart voor u Ed: Mog: jegens den 23. Martij 1649.

151. Omme 't aanhooren alsulcken eysch ende Conclusie, als by den Advocaat Fiscaal jegens hem soude werden gedaan ende genomen.

152. Ende dat ter sake van twee Karren met Koopmanschappen by den selven Adriaan Joosten vervoert over den Bodem van hare Hoogh Mog: sonder betalinge van s' Lants gerechticheydt.

153. Hy Heere Fiscaal niet en heeft vermogen eenige verdere conclusie jegens den Verweerder, *qualitate qua*, te nemen, als de citatie is mede brengende.

154. Vermits naar Rechten gedecideert is dat in alle citatien niet alleen moet werden geinsereert den Naam van den geciteerden of gedaechden.

155. Maar oock den Naam van den genen die yemant citeert.

156. Ende 't welk 't voornaamste ende principaalste is.

157. Moet oock werden uytgedruckt de redenen ende oorsake waar omme soodanige citatie of dachvaardinge geschieden.

158. Ende die alle niet zijnde geexpresseert.

159. En is ook een Gedaechde of Geciteerde niet gehouden verders de sake te defenderen als soodanighe citatie of dachvaardinge is mede brengende.

160. Ghelijk daar van is den expressen Text *in C. olim. & in Cap. fin. de Rescriptis. vide Bonifac. de Vital. in tract. malefic. tit. forma citat. num. 22. text. in Clement. I. de judicijs vide Bald. Cons. 238. vol. 3. Vide Cardinalem Tuschum Pract. Conclus. Concl. 231. Boërium. Decis. 235. n. 1.*

161. Soo

161. Soo dat de selve citatie by den voornoemden Sterck maar sijnde gedaan, omme te verantwoorden den eysch ende conclusie die by d'Heere Fiscaal soude werden gedaan nopende de twee Karren met Coopmanschappen.

162. Hy Heere Fiscaal oock niet vermogen heeft eenige verdere Conclusie tot confiscatie van de drie Paarden, waar over alhier geen quæstie is, te nemen.

163. Soo dat ook dienvolgende op den eysch ende conclusie nopende de voorschreve drie Paarden gedaan, wel ende te rechte by forme van præadvertentie, ter Rolle is gedicteert over de selve ende het Vaargereetschap van dien *litispendentie* voor d'Edele Mogende Heeren Raaden van Staten tusschen den Verweerder ende Jacob de Stercke aanhaalder van de selve Paarden, te sijn.

164. Welke saken by den Verweerder oock voor den voornoemden Raat van Staten vervolcht wert.

165. Ende indien den voornoemden Sterck vermeynt de selve Paarden den Verweerder met goedt Recht afghenomen ende oock verkocht te hebben.

166. Hy aldaar sijne defentie heeft te doen soo ende als hy te raeden werden sal.

167. Te willen seggen dat de judicatuyre van soodanige saken niet competeert den Raade van Staten, maar dat die by Ed: Heeren Raden ter Admiraliteyt moeten werden afgedaan.

168. 't Selve heeft den voornoemde Sterck voor de voorschreve Heeren Raden van Staten t'allegeren.

169. Waar jegens als dan den Verweerder zijne defentie heeft te doen.

170. Soo dat hy d'Heere Fiscaal nopende de voorschreve Paarden geen Conclusie hebbende konnen nemen.

171. Sijne Conclusie hem ook dien aangaande gedaan ende genomen hem behoort te werden ontseyt.

172. Ende naardemaal den Verweerder den rechten genouch sijnde met vier consonante be-eedichde getuygen bewijst, dat hy met puyr gewelt by den voornoemden de Sterck ende d'andere Ruyteren gedwonghen is van de VVeertsche-heyde sijnde 's Conings Bodem te rijden op de Buelder-heyde, onder het gebiet van desen Staat.

173. Ende dat hy aldaar wesende, sy luyden hem afgenomen hebben sijne drie Paarden.

174. Sonder dat den Verweerder ergens in hadde misdaan.

175. Veel min de Placcaten van hare Groot Moghende gecontraveniëert.

176. Soo vertrouwt den Verweerder dat den voornoemde Heere Fiscaal sijnen Eysch ende Conclusie jegens hem gedaan ende genomen hem sal werden ontseyt, den Verweerder daar van geabsolveert, ende hy Heere Fiscaal gecondemneert inde Kosten.

177. Op alle 't welcke u Ed: Mog: gelieven sullen te nemen goet ende æquitabel regardt.

Ende was onderteyckent,

CORN: LE MAIR.

ADVER-

ADVERTISSEMENT,

van d' Heer, ende Meester,

JACOBUS CANNIUS

Rakende een Saak van Injurie.

Advertissement den E: Gerechte der Stede Rotterdam overgegeven, uyt de Naam, ende van wegen Mr: Simon Clercq, Engels Coopman binnen deser Stede, Eyscher in cas van Injurie ter eenre.

Op ende Tegens

Mr: Edmond Berrit, mede Engels Coopman hier binnen, Gedaagde in 't selve Cas ter andere zijde.

1. OMme by Advertissement te verthoonen, dat de eysch ende conclusie in desen gedaan ende genomen, niet inconvenient, veel min schandaleus is, ende dat d'selve den Eyscher als deuchdelijk ende wel gefondeert zijnde, behoort te volgen ende geadjudiceert te worden.

2. Soo sullen wy eerst de necessiteyt, om de eere te defenderen, bewysen; daar na de Injurie definieren, ende onderscheyden. Ten derden, de grootheyt van de Injurie in desen geperpetreert uytmeten. Ten vierden, bewysen dat de selve by den Gedaegde is gecommitteert. Ten vijfden de quade trouwe van den Gedaegde ende zijne groote Impudentie ten toone stellen. Ten sesten de straffe totte Injurie staande expliceren. Ten sevenden, de vordere Calumnien, den Eyscher by den gedaegde passien buyten propooste te laste geleyt, refuteren. Ende ten lesten, seeckere middelen allegeren, door de welcke de Injurie soude kunnen worden geweert, ende uytgeroeyt.

3. De nootwendige defentie van de eere, komt daar uyt te blycken, dat wy ons hebben te vermaacken, ende te verheugen, inde reuck van een goede fame. *c. licet in beato Petro. X. de Accusat.*

4. Ende dat die wreedt over haar selven, na rechten, worden genoemt, die welcke hare fame, ende goede name negligenteren. *Tex. in c. non sunt audiendi. 11. quæst. 3.*

5. Ende wel te recht: want geene saacke zoo groot te achten, geen prouffijt sulcx te beminnen, geen schat soo seer te begeeren, dan de præservatie van een goede name ende fame. *Cic. 1. & 3. Offic. Idem 3. de finibus. Et 2. de Oratore.*

6. 't Welck de Heylige Schriftuere bevesticht, aldus leerende. Beter is een goede naam, dan veel rijckdommen. *Proverb. 22. vers. 1.*

7. Draaght sorge voor een goede naam, want dat sal u meer by blijven, dan duysent kostelijcke groote schatten. *Ecclesiast. 41. vers. 15.*

8. Een goede naam blijft inder eeuwigheyt. *Ibid. v. 16.*

9. Daarom soo wort het verlies van de eere, grooter dan van een ooge geacht. *Tex. in l. Infamia. 8. C. de Decurion. lib. 10. l. Sed & milites. 8. §. scribit autem. 9. ff. de Excusat. tutor.*

10. Ja by het verlies van 't leven selfs gecompareert, ende vergeleecken. *Tex. in l. Isti quidem. 8. §. 2. ff. Quod metus causa. Et in l. justa causa. 9. ff. de Manumiss. vindict.*

11. Dese ende diergelijcke redenen, hebben den Apostel doen seggen: want het is my beter te sterven, dan dat yemant mijn glorie ydel soude maken. *1. Corinth. 9. vers. 15.*

12. Ende de Rechts-geleerde een swaarder saken doen noemen, die de eere, dan die 't goet aan treft. *Guido Papæ. Quæst. 429. num. 4.*

13. Dien volgende gedoceert, dat de Eyscher desen Processe, niet temerairlijck, maar om buyten blame te blijven, nootsaackelijck heeft moeten institueren ende aangaan.

14. Waar mede komende totte definitie van de Injurie in quæstie, die bestaat in 't gunt, 't welck met quaden gemoede, tot vilipendie ende quetsinge van yemants goede name ende fame, wort geseyt, ofte uytgestroeyt. *l. item. 15. §. ait prætor. 25. ff. de Injurijs. Paul. Sentent. Lib. 4. tit. 4. Damhaud. Praxi Crim. cap. 135. num. 1.*

15. Ende is tweederley, te weten kleyne, ende *Atrox*, dat is scherpe, ofte grove Injurie. *Wesemb. in parat. ff. tit. de Injurijs num. 3.*

16. De welcke uyt de daat, tijdt, ende plaatse wort onderscheyden.

17. VVant swaarder die by geschrifte, dan die met woorden, die op een Vierdagh, dan op een ander dagh, die op een geprivilegeerde, dan op een ongeprivilegeerde plaatse wort begaan. *§. Atrox. 9. Institut. de Injurijs. l. Vulneris. 8. ff. eod. l. aut facta. 16. ff. de pœnis.*

18. Oock

18. Oock door de digniteyt soo van de injuriant als van de geinjurieerde. Want hoe grooter qualiteyt, hoe swaarder injurie. *Text. in c. 1. §. Judices ubi Baldus. Titulo, de pace tenenda inter subditos. 35. feud. 2. & in l. præsbiteri. 8. C. de Episcop. & cleris. peguer. Decis. 13. num. 18.*

19. Gelijk mede swaarder die *consulto*, dan onbedachtelijk ende in colere geschiet: mits dat de haasticheyt een weynich verlicht. *Clar. sentent. lib. 5. §. injuria in addit. num. 49.*

20. Na welcke distinctien gemeten wordende, dat alhier de eene Diaken den anderen, soo leelijcken heeft uytgeschobbeert, ja met *sacrilegie* bekladt.

21. Mits dat den Gedaagde den Eyscher te laste heeft geleyt, dat hy der Armen dief was, ende 't gelt der armen hadde gestoolen.

22. Hoedanich feyt, niet alleen delict, maar ook Sacrilegie smaakt, *Gemin. cons. 63. num. 7.*

23. Welk Sacrilegie ordinarie *capitaliter* wort gestraft. *Clarus. Sent. lib. 5. §. Sacrilegium. num. 3.*

24. Ende dat noch met onwaarheydt, dewijl sulks tot noch toe niet, ende noyt en sal worden geverifieert.

25. Met groot schandaal voor de Gemeente.

26. Twelk een yder na zijn beste vermogen gehouden is te eviteren. *Tex. & Glos. in c. nihil prodest. 2. x. de Rescript.*

27. Ende veel eer van zijn Recht ende gerechtigheydt te declineren, *nota*, dan eenich schandaal te gheven. *Glos. nihil cum scandalo. in d. c. nihil prodest.*

28. Ende sulcks na 't Exempel van onsen Salichmaker, die welcke wel wetende, geen tribuyt schuldich te wesen, echter tribuyt heeft willen betalen, om geen schandaal te geven. *Mathæi. 17. v. 25. 26. & seq.*

29. Als mede van Sinte Paulus, zijn kost met zijn handen gewonnen hebbende, om niemanden te verlasten, ofte tot een schandaal te wesen. *d. Glos. nihil cum scandalo. 1. Thessal. 2. v. 9.*

30. Ende dat de voorsz injurie, niet in een gemeen Huys; niet in een publijcke Herberge, niet op Straat, niet op te volle Mert, niet in de Vierschare, 't welck het delict, soo op-klimmende t' elcken verswaart, *D. §. Atrox. & d. l. aut. facta. 16.*

31. Maar dat noch meer is, inde Kercke selfs, ten aanhooren van de volle Gemeente, geperpetreert is geweest.

32. 't VVelck een plaatse is, die de delinquanten aldaar vluchtende, tot een vrijheydt komt te dienen, ende voor overlast te beschermen. *C. penult. de Immunit. Eccles.*

33. Ende een huys der bedinge, *Mathæi* 12. *v*.13.

34. Dewelcke heyligheydt (ende geen wraakgierigheydt) betaamt, in de langheydt der dagen, *Psalmo* 92. *v*.5.

35. In der voegen, dat de Regten, op capitale straffe verbieden, eenige tumulten, ofte conclamatien aldaar te maken.

36. Gelijk alles aldaar mede moet exuleren, waar door Godsdiensten soude mogen worden verhindert.

37. Ten eynde ter dier plaatse, daarmen om vergiffenisse der sonden moet bidden, geen occasie omme te sondigen en worde gegeven. *Tex. in c. Decet domum. de immunit. Eccles. in* 6. *& in l. Denuncianus.* 5. *& seq. C. de his qui ad Eccles. confug. Gothofr. ibid. in litt. G.*

38. Ende dat noch *Consulto* ende met koelen gemoede.

39. Midts dat de Gedaagde daar toe, in 't minste niet en worde geirriteert, ofte geprovoceert.

40. Ende sulcx mede iterativelijk, te weten op verscheyden ende distincte dagen ofte tyden: welke iteratie het voorsz delict mede verswaart. *Everhard. in lo. avi Geminat & avi numeri num.* 12.

41. Behalven nog dat dese voorsz injurie, de Kerke selfs mede raakt, als tot haar oneere ende schande tenderende, dat sy soodanigen Dief, tot noch toe soude hebben gedult ende de handt boven 't hooft gehouden. *Ita præpositus in c. si quis* 2. *quæst.* 7.

42. Sulcx alles segge ick wel geperpendeert, doorsocht, ende doortast wordende, salmen sekerlijk komen te ondervinden, dat de Gedaagde *Atrox injuria* jegens den eysscher begaan, ende hem op 't vileynigste verongelijckt, ende op 't alderleelijkste heeft uytgescholden.

43. Insonderheyt dewijl dese voorsz daden van den Gedaaghde overvloedelijck, met treffelijke, ende onwederleggelijke Getuygen onder de letter F. *sub. num. j. ij. & iij.* worden gedoceert.

44. Alle welke Getuygen, den eysscher te vreden is, gelijk mede syne vordere Deposanten, des noot, ende geordonneert wordende, te doen recoleren, gelijk by Inventaris gepræsenteert.

45. Doch staat sonderlinge te letten op 't voorsz geproduceerde, *sub num.* 2.

46. Om dat aldaar volkomentlijk blijkt, dat de Gedaagde noch soo vileynig is geweest, dat hy ter plaatse, daar men van accorderen soude spreken, de Eysscher invoegen voorsz mede geinjurieert heeft gehadt.

47. Behalven dat de Heeren Arbitrateurs, als 't hun beliefde, des Gedaaghdens eygen handt (*Nota bene*) noch souden kunnen exhiberen, daar by hy, tot noch meerder versekeringe, d'voorsz injurie heeft bevestigt.

48. Om

48. Om alsoo deselve des te dieper in hun-luyder herte in te drucken, ende te beter te doen gelooven.

49. Sulcx dat ick niet en kan bedencken, op wat middel de voorsz *Atroce injurie*, noch beter soude konnen worden geverifieert.

50. Daaromme dit bewijs verlatende, sullen wy des Gedaaghdens quade trouwe, ende impudentie gaan discutieren.

51. De welcke eerst tot genoegen kan worden gespeurt, in 't ij. ende iij. articule van sijn antwoorde, op ten xxj. September Anno 1639. over-gelevert.

52. Daar na in 't v. ende vij. articule van sijn al te vileyne ende pertinace duplijke, op den iij. Junij laatstleden ge-exhibeert.

53. Mits dat in de voorsz plaatsen, ick en weet niet met wat onbeschaamt aangesicht wort gelochent, de voorsz al te injurieuse woorden, by de Gedaagde oyt, veel min publijkelijk, ende voor de geheele Gemeente uytgesproken te zijn, daar van hier boven het sekerste blijk is vertoont.

54. Sulcx dat dit ontkennen, maar voor een calumnieus ontkennen, ende niet hooger en mach worden aangenomen 't welck niet en vermach dese sake in twijffel te trecken, *Cravet. cons.* 55. *n.* 5.

55. Maar wel aan een yder suffisantelijk te doen blijken, dat de Gedaagde met Honden oogen is geschendt, *Pier. Valer. lib. 6. pag.* 51. C. & 52. D.

56. Wil yemandt nu vragen hoe dattet mogelijk is, te lochenen, 't gunt, dat soo openbaarlijck is gedaan, daar van soo klaren bewijs wordt geproduceert, ende daar van de eygen handt van de Gedaaghde noch kan worden vertoont?

57. Soo sullen dese redenen daar op datelijk kunnen dienen, te weten, dat den Gedaaghde dit spel mette logen heeft begost, ende daar mede oock sal eyndigen.

58. Want als het eene quaadt over de brugge, ofte geperpetreert is, soo volght gemeenlijk het ander, *Glos. Illicito. in Auth. ut Jud. sive quo suffrag. col. 2. tit. 2. novel. 8. in præfat. cir. med.*

59. Ende de logenachtige lasteringe heeft dese kracht, datse de Wyse verstoort, ofte turbeert, ende de kracht van zijnder herte bederft, *Ecclesiastes* 7. *v.* 8.

60. Ende daar omme soo is 't, dat de Gedaaghde alles heeft uytgeworpen wat hem maar voor de mont quam, als hy maar dochte dat sulcx den Eysscher soude mogen krencken.

61. Maar nu siende dat hy sijn valsche lasteringen niet en kan verifieren, nochte verantwoorden.

62. Ende vreesende dat hy tot zijn uytgeworpen adderfenijn, gelijck de honden tot hun gebraakte, weder sal moeten keeren, ende dat selfs wederom op eeten, met pericule van zijn Eere te bersten.

63. Soo tracht hy zijn valsche Lasteringe, met een Calumnieus lochenen te salveren.

64. Sonder eens te gedencken (hoewel een afghesette Diaken) dat hy te vergeefs arbeyt, die hem tot de logen keert. *Proverb.* 10. *v.* 4. *Isaia.* 28. *v.* 17.

65. Sonderlinge dewijl de Gedaagde dese openbare logen noch onder den deckmantel van een vermaninge na Gods woort in 't xxv. Articul van sijne antwoorde, heeft getracht te smooren: ende dienvolgende Gods woort tot avance van zijn boosheydt te besigen.

66. Maar die bedriegelijk wandelt, die ondeckt de heymelijke dingen. *Proverb.* 11. *v.* 13.

67. Te weten: dat dese prætense vermaninge maar een Judas kus is.

68. Sonderlinge segge ick, dewijl dese tweede excuserende logen van de Gedaagde. Te weten: Dat hy den Eyscher niet *animo injuriandi* soude hebben bejegent, mede al te manifest is.

69. Want wie sal kunnen geloven dat dese bitterste woorden: *Ghy zijt der Armen Dief, ghy hebt der Armen geldt ghestolen*, voor de volle Ghemeente iterativelijk, met koelen gemoede uytgeroupen, met intentie van niet te willen injurieren, souden zijn geproclameert?

70. De rechten oordelen het Herte, nade woorden. *Socinus cons.* 146. *num.* 7. *vers. circa tertiam. lib.* 1. *Clarus.* 5. *Sent §. Injuria. num.* 12.

71. Ende præsumeren alle Injurien *animo injuriandi* gedaan te zijn, *Clarus. d. lo. Menoch. præsumpt. lib.* 5. *cap.* 3.

72. Sonderlinge soo wanneer de woorden openbare infamie, gelijk de voorsz smaken.

73. Niet jegenstaande contrarie expresse protestatie, de welcke dese præsumptie niet en kan verwinnen.

74. Om dat in verboden saken, ordinarie de boosheydt ende bedriechelijkheydt is schuylende. *Oldradus cons.* 53. *paris. cons.* 78. *num.* 16. *lib.* 4. *l. si non convitij.* 5. *& ibid. Salyc. & alij D D. C. de Injurijs.*

75. Ia dat meer is, soo wanneer de woorden, uyt haar selven, ende van natuyre Injurie smaken, ende met luyder stemmen zijn uytgeroupen geweest, dan wort oock de purgerende Eedt van den Injuriant niet aangenomen.

76. (Nota.) *Quod aparte docet Joan. de Anania. cons.* 44. *num.* 5. *paris. cons.* 149. *num.* 19. *lib.* 4. *D D. in d. l. si non convitij.* 5. *C. de Injurijs.*

77. Sulcks

77. Sulcks dat hier te vragen valt, wat hebt ghy Gedaagde nu met dese openbare Calumnien, ende logenen gewonnen?

78. Ick sal u antwoort niet verwachten, op dat ghy niet weder en komt te liegen.

79. Maar my met dese response, by *Aristoteles* ende *Æsopus* op ghelijcke vrage gegeven, laten contenteren.

80. Te weten: dat men de Logenaars, ook in't spreken van de Waarheydt, sonder bewijs, niet en mach geloven.

81. 't Welk de Rechten ook toestemmen. *Teste Subey de Win. ad §. suspectus autem* 5. *numero* 10. *Institut. de Suspect. tutor. Stracha. tract. de Decoct. part.* 3. *numero* 15.

82. Ende met de H. Schriftuere accordeert; sprekende: Wat sal waarachtigh geseyt worden van een logenaar? *Ecclesiast.* 24. *v.* 4.

83. Ten tweeden, dat hy suspect is van fraude ende bedroch. *l. si quis affirmaverit.* 9. *& ibid.* §. 1. *cum. seq. ff. de Dolo malo. Bart. in l. Procurator. qui.* 67. *ff. de procurat.*

84. Ten derden, dat hy erger is dan een snijdende Swaert.

85. Want een Swaart snijdt alleen de Vrienden, maar de valsche beschuldinge, scheyt de Vrienden van den anderen, seyt *Democritus.*

86. 't Welck de Gedaagde selfs bekent, mits dat hy by antwoorde ende duplijck seyt, dat door dese quæstie, (by hem ghestoockt) vele van dese Kercke zijn afgeweecken.

87. Ten vierden, dat des Gedaagdens gemoet quaat wort bevonden, om dat sijn lasterende Tonge, gelijk een Toetsteen, ons sulcks aanwijst ende openbaart. *Plutarchus.*

88. 't Welk de H. Schriftuyre confirmeert, met dese woorden: Over wien hebdy gespeelt? op wien hebdy den Mondt verbreydt? ende de Tonge uytgesteecken? en zijdt ghy niet boose Kinderen, een logenachtich Zaat. *Jsaiæ.* 57. *v.* 4.

89. Ten vijfden, dat hy veel erger dan een Dief is. De H. Schriftuyre getuycht sulcks expressselijck, met dese Sententie, te weten: Beter is een Dief, dan een Man die veel van liegen is. *Ecclesiast.* 20. *v.* 27.

90. Dewijl nu blijkt dat de Gedaagde niet alleen veel heeft gelogen, maar oock soo groote valsche injurien uytgestort, als boven verhaalt ende bewesen.

91. By wat booswicht, salmen hem dan te recht kunnen compareren ende vergelijken?

92. Insonderheydt dewijl een valsche beschuldinge, (gelijk de Gedaagde hier heeft gedaan) swaarder is dan de Doodt? *Ecclesiast.* 26. *v.* 7.

93. Ick weet daar geen raat toe. De Heeren ſullen ſulks in 't termineren van deſen Proceſſe, gelieven te overleggen, ende uyt te vinden.

64. Waar over ick my, tot het ontdecken van de ſtraffe, tot de injurie ſtaande, ſal begeven.

95. Dienvolgende ſegghen, dewijl de Injuerie teghens de Vrijheydt ſtrijdt.

96. Ende een yder uyt krachte van zijn Vrijheydt, recht heeft, dat hem een ander geen leedt en mach doen. *Grotius in zijn Inleyd. tot de Holl. Rechtſ. par. 35. Tit. Van Hoon in princ.*

97. Mitsgaders by experientie is bevonden, dat de Injurie de publijcke Vrede, ende de Borgerlijke ruſte, tegens de goede ſeden ende manieren quam te turberen ende te quetſen.

98. Soo heeft de Overicheydt goet gevonden, oock de minſte Injurie, ſtrafbaar te maecken. *Theſ. Deciſ. pedem. 18. in princ. C. cum te X. de Re. judic. Curt. Jun. in l. fin. ff. Quod quiſque juris. Mynſing. in §. in ſumma. 10. Inſtitut. de Injurijs.*

99. Gelijck deſe, dat een Edelman, aan yemants, in 't ſaluteren, uytſteeckende hant, zijn handt weygert te geven, ofte die te rugge treĉt. *Reyg. Theſau. jur. verſ. Injuria. num. 74.*

100. Datmen yemandt met koelen moede, verſmadelijk zijn defeĉten verwijt, te weten, zijn manckheydt, zijn quaat geſicht, ofte eenige andere diergelijke faulten van zijn Lichaam. *Bart. Alex. & D. D. in l. eum qui nocentem 18. ff. de Injurijs.*

101. Ofte dat men yemanden beſpot, tercht, ofte ſijn armoede, ende ſlecht geſlachte beſchimpt. *Weſemb. in parat. ff. tit. de Injuria num. 8. l. 5. in fi. ff. qui ſatiſd. cogam. Damhaud. praxi crimin. cap. 136. Magon. Deciſ. 26. numer. 22.*

102. Maar met wat ſtraffe in ſpecie en wort ſoo klaarlijck niet uytghedruckt, maar inde arbitragie van den Rechter geſtelt, om de ſelve nade gelegentheydt van 't feyt, ende van de plaatſe, mitſgaders nade qualiteyt van den Injuriant ende geinjurieerde, te verlichten ende te verſwaren. *Tex: in §. in ſumma 10. inſtitut de Injurijs.*

103. De welcke by den Rechter mach worden geextendeert ten minſten tot een temporaal Banniſſement toe. *l. fin. ff. de Injurijs. Gloſ. ibid.*

104. By ons, wort den Injurieerder verſtaan, gehouden te weſen, de Injurie te beteren, ſoo met opentlijcken ſchult bekenteniſſe, ende biddinge om vergiffeniſſe, als met uytkeringe van gelde.

105. Tot welken eynde, de Geinjurieerde gewoon is, ſeeckere menichte van Penningen te noemen, ende ſijn Eedt aan te bieden, dat hy gelijcke in-

injurie, om soo veel, ofte meerder, niet en soude willen lijden. *Grotius. d. loco.*

106. 't Welck *Merula* confirmeert, in zijn civile practijcque van Hollandt, Zeelandt, ende West-vrislandt. *lib.* 4. *tit.* 38. *cap.* 2. *num.* 9.

107. Ende ook na rechten is gefondeert. *Teste Mynsing ad. d. §. in sum.* 10. *præsertim. num.* 5. *&* 12. *Addit. ad Colar.* 5. *Sent. §. Injuria num.* 48. 49. *& præsertim.num. seq.*

108. Met wat redenen kunnen dan de Raadsluyden van de Gedaagde in 't liiij. en lx. ende inde conclusie van antwoorde, mitsgaders in't x. ende xiij. Articule van de impudente duplijcque, de Eysch in desen, op 't voorsz bewijs gefondeert voor onwaarachtich uytschelden?

109. Ende de conclusie daar op gevolcht, ende na de voorsz Passagien van Rechten gheformeert, inde voorsz Articulen voor schandaleus verachten?

110. Insonderheydt, dewijl de daat van de voorsz valsche opgeleyde Injurie, met capitale straffe, soude mogen worden gepuniert, als boven gedoceert.

111. Dewijl daar door, het kostelijkste Pant van de Mensche, te weten de Eere, van de Eyscher soo swaarlijk is gequetst, ja totter Doodt toe gewont.

112. Voorwaar my dunckt dat soodanige temeraire, ende impudente verantwoordinge, veel eer een calumnie ende malignatie mach worden ghenoemt, dan een defentie.

113. In 't jugeren van 't welcke, mijn E: Heeren met eenen sullen gelieven te examineren, op wien, van beyde dese contra Schrijvers, de reprimende in 't x. ende xiij. articul van Duplijcke geoffereert, best komt te quadreren: ende de selvige jegens de schuldige te executeren.

114. Tot alle het welcke dit noch dient gevoucht, 't welck boven is vergeten; te weten: dat de Eysch in desen echter mach bestaan, al ist schoon sulks, dat de tijdt, wanneer de injurie telcken gepetreert is geworden, al daar niet en wort geexprimeert.

115. Om redenen, dat desen Processe, maar *civiliter* is gheinstitueert.

116. Ende dat de Gedaagde daar jegens niet en heeft geopposeert. *Gail.* 1. *obs.* 64. *num.* 7. 8. *&* 9.

117. Behalven dat noch sekere tijdt, van dese Injurie, in 't geproduceerde onder de letter E. *sub. num.* 2. wort genoemt ende pertinentelijck uytgedruckt.

118. Waar mede dalende, op de vordere Calumnien de Eyscher *passim* te laste geleyt.

119. Van de welke de principaalste, in 't xliij. articule van antwoort is begrepen, van desen teneure: Ingevalle hy Gedaagde soodanige distributie van der Armen gelde hadde gedaan als de Eyscher.

120. Dat zijn conscientie tegens hem soude spreken, ende hem beschuldigen, als of hy de selve Penningen hadde gestolen.

121. 't Welck naar rechten soo veel als Dief van der Armen gelt is te seggen.

122. Mits dat de Rechten niet toe en laten, dat men yemanden ook indirectelijk ende met woorden schalkelijk uytgesproken, mach Injurieeren. Want by toelatinge van dien, en soude niemant mogen ongeschent blijven, ende daaromme soo worden soodanige sinistre subtijlheden mede ghestraft. *Addit ad Clarum. lib. 5. sentent. §. Injuria. num. 16.*

123. De andere Calumnien bestaan daar inne, dat de Eyscher sich absoluyt Meester van de Casse der armen soude hebben gemaakt, ende in alles het *Magnificat* geregeert.

124. Dat hy der Armen penningen tegens de ordre soude hebben ghedistribueert, te weten: aan Predikanten, Ouderlingen, Studenten, ende anders.

125. Dat hy met der Armen geldt soude hebben gespeelt, ende niet te bedencken soude zijn, watter binnen de tijdt van vijf jaren, geduyrende des Eysschers *præsens magisterium*, al geschiedt soude zijn.

126. Nadien hy, ses hondert guldens van de Armen, ofte meer, in den tijdt van een jaar soude hebben gediverteert.

127. Daar hy Gedaaghde noch met subtijlheydt achter gekomen soude wesen.

128. Noteert dese subtijlheydt, die evidentelijck verciert wordt, dewijl dese ses hondert guldens van den eersten af, in 't register der Armen by de Eysscher gehouden, hebben gestaan.

129. Ende 't selve register ten examen van een yder, seeckere lange tijdt heeft open gelegen.

130. Ende dat de Gedaagde ter dier cause, uyt het selve register dese prætense subtijlheydt heeft bekomen.

131. Hy laat noch staan *per* παράλειψιν. *sive præteritionem*, andere duysent guldens, waar die gevlogen mogen zijn, die by de Eysscher onder Quitantie van de Diaconen practijckelijk zijn gelicht ende ontfangen, &c.

132 Waar door de Armen haar noodtdruft onttrocken, ende onthouden soude zijn geweest.

133. Van welck onttrecken mede niet een *jota* bewijs en wordt ge-exhibeert, oversulcx voor niet te achten, *Tex: in l. Illicitas 6. §. veritas 1. ff. de offic. præsidis Gothefred. ibid. in litt. M.*

134. Vorders dat d'Eysscher gemaandt zijnde, omme rekeninge van omtrent twee duysent guldens te doen.

135. Te weten: van een duysent guldens over de gagie van den Predicant, ten tyde als'er geen Predicant en was, of de Gemeente van geen Predicant en was voorsien, by de Eysscher ontfangen.

136. Ende noch van andere omtrent duysent guldens, by de Eysscher geinnet, ofte gecollecteert, ten tyde als de Gemeente by hun Predicant worde gedient.

137. Gelijck hy Gedaagde sich verbooght, in 't xxxvij. ende volgende articulen van Antwoorde sulcx alles, met het register van den Armen geldt, te sullen doen blijcken.

138. Ten dien fyne sich, tottet selve Register refererende ende gedragende.

139. Met dit ende diergelijck ydel ende lichtvaardigh stof, heeft de Gedaaghde wel sommige Slecht-hoofden, die sulcx een groote glans in haar oogen gaf, sinisterlijck geweten, van onse Kercke af te leyden, ende te doen diverteren.

140. Ende dienthalven mede gehoopt, met de voorsz Calumnien ('t welk al lange afgedane ende geassopieerde saken zijn, dewelcke de Gedaaghde op een nieuw buyten ordre ende laste komt susciteren) desen processe sulcx te embroulgeren, datmen in 't slissen van de selve, soo veel te doen soude vinden, dat de voorsz Injurien, daar door, souden worden over 't hooft gesien, geneg ligenteert, ende vergeten.

141. Maar te vergeefs, dewijl de selve Calumnien in desen, niet hooger dan voor impertinent, ende voor een deel ongebonden geklap van quade Wyven, en mogen worden aangenomen.

142. Voor impertinent, om dat alhier geen quæstie en is, over het distribueren van der Armen gelt, ofte de rekeninge van dien.

143. Maar alleen, over, ende van wegen de voorsz Atroce Injurie proces gemoveert, ende eysch gedaan.

144. *Ergo* de voorsz Calumnien buyten propooste, ende ter materie niet dienende.

145. Insonderheydt: dewijl de Gedaagde in 't xlj. ende volgende articule van Antwoorde selfs seydt, met diergelijke woorden (te weten, als de voorsz Calumnien inhouden) de Eysscher niet aan te seggen, dat hy de penningen van de Armen, in sijn borse hadde gesteken, ende voor sich behouden. *Nota bene.*

146. Maar

146. Maar alleen dat hy de selve buyten, ende tegens de ordre hadde gedistribueert, ende uytgegeven.

147. Ende mitsdien, dat de prætense distributie tegens de ordre, in geenderley manieren, de voorsz Injurie en kan verifieren ofte goedt doen, over de welcke alleen quæstie valt.

148. Soo wijst het sijn selven, dat d'voorsz Calumnien dan in desen t'eenemaal impertinent, ende buyten propooste worden geintroduceert ende geallegeert.

149. *Quia impertinens articulus vel positio dicitur, quando neque directo, neque per indirectum (uti hoc casu) nulloque modo causæ adminiculatur Gail. 1. obs. 81. num. 4.*

150. Waar over de selve Calumnien, in desen niet geadmitteert, maar sekerlijk gerejecteert behooren te worden.

151. *Quod nihil ad probandum admittendum, quod probatum non relevet. Tex. in l. ad probationem 21. Glos. & Bald. ibid. C. de probat.*

152. *Nec impertinentia (clausula salvo jure impertinentium & non admittendorum non munita) admittenda. Gail. d. obs. 81. num. 3.*

153. Voor een deel ongebonden Wyven geklap.

154. Om dat de Eysscher soude hebben gesustineert, datse geen rekeninge behooren te doen ('t welck den Eysscher ignoreert) die welcke men de voorschreve dienst van de administratie der Armen geldt heeft vertrouwt gehadt.

155. Daar over groote ende wonderbaarlijcke Prognosticatien van ontrouwigheydt jegens de Eysscher worden geinsimuleert, daar van de Bergen noch sullen komen te baren.

156. Maar daar en sal niet meer dan een belacchelijck muyskken worden geboren.

157. Want wat soude daar jegens anders kunnen vallen te seggen, dan dat een singuliere opinie jegens de ghene strydende, *regulariter* wordt ghererejecteert.

158. *Eo quod plus videant oculi, quam oculus c. ne imiteris X. de constitut.*

159. Maar daar jegens wel mogen worden gebracht, indien het *magisterium*, ende 't regeeren van 't *magnificat* van den Eysscher soo groot is geweest, als de Gedaaghde by Antwoorde ende Duplijke sulcx exalteert.

160. Hoe kan 't dan wesen, dat sijn authoriteyt, dese van hem versierde opinie, niet en heeft kunnen doordringen ende staande houden?

161. Sulckx dat een van beyden noodtsakelijck versiert ende valsch moet wesen, of de voorschreve geallegeerde opinie, ende sustenue van den Eysscher.

162. Of

162. Of het voorsz *Magisterium* , ende toe-gheven van *'t magnificat*, de Eyscher hier boven toegeschreven ende te laste geleyt.

163. Voor een deel ongebonden Wijvens geklap.

164. Om dat de Gedaagde hier frivoilicken voorstelt, dat de Eyscher geen Rekeninge soude hebben willen doen, ofte binnen vijf Jaren niet hebben gedaan, van sekere ses hondert guldens, &c.

165. Ende dat hy dit zijn gesustineerde, met het Register van der Armen gelt, by de Eyscher gehouden, præsenteert te doceren.

166. Om dat by 't selve Register volkomentlijck sal komen te blijcken, niet alleen, dat de Eyscher mede van drie Maanden tot drie Maanden, zijn Reeckeninghe van der Armen geldt, telkens ende altijts wel gereet heeft gehadt.

167. Wilmen nu seggen maar niet overgelevert, dat daar de knoop leyt, te weten aan de Gedaagde, ende de voornoemde Jan Sandts.

168. Soo sal daar jeghens dienen, dat sulkx niet by faulte van de Eyscher maar van Jan Sandts, ende van de Gedaaghde selfs is by gekomen geweest.

169. Om dat zy de selve telcken weygerden over te nemen, als niet willende de moeyten, daar aan klevende, aanvaarden.

170. Dat sulx waarachtigh is, kan daar uyt genouch worden afgenomen.

Dat de selve Rekeninghe van Lincolne, de vierde Diaken, die de bedieninghe op zijn Beurte mede waarnam, na drie, ofte ten langsten ses Maanden, t'elckens wel geexhibeert is geworden, volgens 't voorschreve Register.

171. Dienvolgende soo wort sulx mede Calumnieuselijk, ende tegens de Teneur van 't selve Register, in 't xxxvj. Articul van impudente Duplijke geposeert.

172. Om wat redenen soude doch de Eyscher zijn Rekeninge minder aan de voornoemde Jan Sandts, ende aan de Gedaagde hebben willen overleveren, dan aan de voorsz Lincolne.

173. Insonderheyt, dewijl dese Lincolne, d'selve Rekeninghe in handen hebbende, die aan een yder, sulkx begerende, tot genougen konde verthonen.

174. Sulkx dat de Gedaagde hier weder, doch na zijn gewoonte, in de logen blijft steken.

175. Inder vougen dat de voorsz *non exhibitie* van Rekeninge, niet de Eyscher maar de Gedaagde ende de voornoemde Jan Sants, die beyde traach ende onwillig zijn geweest, moet worden geimputeert. *Juxta Baldum. cons.* 57. *num.* 3. *vers. in contrarium. lib.* 5. *Boër. Decis.* 40. *num.* 5. *& seq.*

176. Insgelijks soo is valsch ende versiert, dat de Eyscher van zijn Administratie, binnen de tijdt van vijf Jaren, geen Rekeninge soude hebben gedaan.

177. Dewijl het contrarie van dien by 't voorsz Register mede sal komen, tot contentemente te blijken.

178. Behalven dat sulkx alreede in desen wort verthoont met de Attestatie van de voornoemde Willem Akinsson, by de Gedaagde *primo loco*, onder E. geproduceert.

179. Mits dat aldaar wort geseyt als volcht, te weten: het gelt gedistribueert by de Eyscher van den xix. Juny 1633. totten vj. Augusty 1637. is 3903 guldens 15 stuyvers. Soo dat inder Diakonen besittinge bleef, den vj. dito, de Somme van xix. gulden x. stuyvers.

180. *Ergo*, soo komt de Gedaagde met zijne rebellen hier weder in de openbare logen te smoren.

181. Sulkx dat de Eyscher op het nasmeden, ende fabriceren van dese Rekeninge, van hem, ende zijne adherenten mede gesingeert, niet en heeft te passen, als inder daat maar kinderlijke propoosten wesende.

182. Dat des Eyschers Rekeninge van jare tot jare, niet præciselijck is gedaan geweest, is dienthalven bygekomen, dat de Kerke altemets met geen Predikant voorsien is geweest.

183. Ende mitsdien de Costuyme van de Engelsche Kerke is, dat de Rekeningen, ten overstaan van de Predikant moet worden gedaan.

184. Soo heeft des Eyschers Rekeninge altemets, door 't defect van een Predikant moeten blijven leggen.

185. Dien volgende hem sulckx mede niet te imputeren. *Juribus præallegatis.*

186. Maar in desen alleen te examineren, wat getuygenisse by de Gemeente, van hem, zijne Administratie, ende Rekeningen, in 't geproduceerde onder E. *sub num.* 1. *iiij. v. vj. ende vij.* wort gegeven.

187. Behalven dat de Gedaagde noch selfs, contrarie zijn geposeerde by antwoort; ende Duplijck mede onder E. komt te Produceren de Rekeninge van de Eyscher, in de welcke de voorsz ses hondert guldens, daar van de Eyscher geen Rekeninge soude hebben gedaan, worden gevonden.

188. Ende daar by noch te bekennen dat de selve Rekeninghe uyt der Armen register, by de Eyscher gehouden, is geextraheert.

189. Is dat niet ridiculeus. En blijkt hier niet opentlijk, dat een dobbelt geveynst Mensch, gelijk de H. Schriftuur vermelt, maar logenen voort brenght? Proverb. 14. vers. 25.

190. In-

190. Insonderheydt: dewijl op de selve Rekeninge niet anders en wort gequæreleert, dan dat in de selve, sekere duysent guldens niet en worden gevonden, by de Eyscher voor gagie van de Predikant, ten dien tijde ontfangen, als de Kerke met geen eygen Predikant worde bedient.

191. Over welke duysent guldens, buyten de voorsz Rekeninge gebleven, die aan geen eygen Predikant, mits dat die doen deficieerde, en konde wesen betaalt, een deel inepte, ende belachelijke glossen, by de Gedaagde, ende zijn quaatwillige adherenten, zijn gemaakt.

192. Te weten, waar dat die duysent guldens mogen zijn vervlogen? daar van de Gedaagde ende zijne mede Diakonen quitantie hebben gegeven, ende dat die in 't voorsz der Armen register, in Rekeninge niet en worden gebracht, ende diergelijcke malle grillen meer.

193. 't Welk mede een Acker is geweest, voor des Eyschers Saat van discordie, ende van afkeerigheydt.

194. Ick segge malle grillen, ten opsichte, dat de Gedaaghde met zijne *consortem paßim* jegenstaan, de gemeenschap van Armen gelt, ende van de gagie der Predikanten.

195. Mits dat hun Ratelen, zoo by antwoort als duplijke, altijts is geweest, tegens de ordre te strijden, dat men de Predikanten uyt de Penningen der Armen soude betalen.

196. Waarom willen dan dese wargeesten, de gagie der Predikanten, de welke sy sustineren het gelt der Armen niet te wesen, in 't Register der Armen komen soucken? ofte gestelt hebben?

197. Doch al weten dese afgeweken Rumoer-makers het finaal van dese duysent guldens niet, ofte indien zy dat niet willen weten, daar is weynich aan gelegen.

198. Dewijl de deuchdelijke administratie, ende uytgeef van dien, ten vollen, ende de rechten genouch zijnde, komt te blijken, by 't voorsz geproduceerde onder E. *sub. num.* 5. 6. ende insonderheyt *sub. num.* 7.

199. Ten deele mede, by seker apostille, by de Heeren Burgemeesteren deser Stede, in date den ix. February 1636. op de Requeste van de Gemeente gegeven: mede onder E. *ultimo loco* geprocedeert.

200. Ick segghe indien zy dat niet willen weten, ten regarde, dat de voornoemde Jan Sandts, ende Rogier Lincolne, twee van de principaalste Lidtmaten van des Gedaagdens sinistre Rade, ofte Raatsluyden, de voorsz. Requeste mede hebben helpen præsenteren.

201. Ende dienvolgende, de Apostille daar op geobtineert, mede buyten twijffel hebben komen te lesen.

202. Wel expressselijk voor haar brengende, dat de gagie van de Predikant, aan de Persoon, die Meester Hugo Pieters plaatse bediende, ende waarnam, soude mogen worden gegeven.

203. Wat kracht kan dan hebben, dat de voorsz duysent guldens by de Eyscher zijn ontfangen geweest, ten tijde als de Kerck met geen Predikant was voorsien?

204. Dewijl die gagie van de Predikant aldoen, aan de gesubstitueerde mochte worden uytgekeert?

205. Iegens dese *frivoile objectie* in 't lxiij. ende volgende Articule van duplijck begrepen, van desen inhoudt.

206. Te weten, dat des Eyschers Rekeninge evidentelijk naderhant, met de sijnen soude zijn gesmeet, sonder de Gedaaghde, of zijne mede Diaconen (die kennisse van saken hadden) daar op te hooren.

207. Komt te dienen, dat by de Gemeente, om een yder te contenteren, geordonneert is worden, des Eyschers Register, ten huyse van Meester Willem Officiaal Brouwer gebracht te werden, ten eynde de Gedaagde, ende een yder 't selve aldaar, 't sijnen believen soude moghen examineren.

208. 't Welck de Gedaaghde neffens twee assistenten ook waargenomen, ende soo lange gedaan heeft gehadt, als 't hun beliefde, volgens 't geproduceerde onder E. *num.* 1.

209. Ende echter met schelden niet ophoudende, maar met zijn Injurieren t' elkens meer ende meer voorts varende.

210. Om dat de eerste gedeputeerde examinateurs, van des Eyschers Register, juyst niet specifice en hadden uytgedruckt ofte gepronuncieert, ende genomineert, het gelt by de Eyscher aan de Predikanten, ende Ouderlingen gedistribueert.

211. 't VVelk echter sulx van eersten aan op sijn Register, wel pertinentelijk was gestelt, ende oock voor goedt by de Gemeente, is opghenomen geweest.

212. Gelijck sulx *passim* tot genougen wort bewesen, met de voorsz *documenten* onder E. geedeert.

213. Ende mede komt te blijken, soo by seker extract, van des Eyschers Rekeninge by de Gedaagde selfs *secundo loco* onder E. overgebracht.

214. Als by 't gunt den afgesetten Predikant *wardt* ter requisitie van de Gedaagde onder de letter L. is getuygende.

215. Te weten, 't welck naderhandt by de oprechte Rekeninge, *Nota*, geextraheert uyt het Bouck van de voornoemde Clerk, ghebleeken zijnde, &c.

216. Is de Rekeninghe van de Eyscher oprecht gheweest, gelijk hier blijkt ja.

217. VVat ginck dan dese faulte, by andere Personen begaan, de Eyscher aan, die alles na behooren, op sijn Rekeninge gestelt, ende daar mede by de Goede ende by de Vrome hadde voldaan.

218. Indien trouwen een faulte mach worden ghenoemt voor eenighe onruste Menschen die wrevelich zijn, ende vol 't wist steken, yets te verswijgen, 't welk behoorlijck verantwoort, ende voor goet is opgenomen geweest, daar aan sy hun souden stooten, ende sonder redenen, een schandaleus Rumoer komen te maken, gelijk nu is gebleeken.

219. Sulx wort immers om best wille wel meer gedaan.

220. Dewijl genouch bekent is, de natuyre der Calumniateuren soodanich te wesen, dat sy na hun appetijdt sonder eenich respect te dragen, alles Lasteren, alles crimineren, ende niet voor goet sullen opnemen. *Demosth. ex appellat. contra Ebulid.*

221. Sulx mede soo by de Overste, als by de Gemeente der Kerke geconsidereert wesende, ende om redenen voorsz discontentemente, in des Gedaagdens calumnieren genomen hebbende, zoo is 't dat zy de Gedaagde tot afstandt van zulx, tot meermalen hebben vermaant gehadt.

222. Maar hy even hertneckich blijvende, ende niet willende obtempereren, is daar over voor een Faam-roover, ende Lasteraar *merito* gecensureert, ende by de Predikant ghepronuncieert gheworden. Is dat niet fraey?

223. VVaar na de Gedaaghde petinerende, ende rouw van zijn doen hebbende, zoo 't scheen, mitsgaders beterschap belovende, *Nota*, soo worden hy ten dien opsichte noch in zijn dienste als Diaken ghecontinueert.

224. Maar binnen korten tijdt verthonende, maar een Judas berou gehadt te hebben, ende sijne niet ghemeende beloften met verergeringe meer ende meer te quicteren, is hy ten lesten, als onwaardich, van zijn voorsz dienste afgeset geworden.

225. Sonder dat hy daar na, van zijne Administratie, oyt Rekeninge gedaan heeft gehadt, ofte om die te doen by de Eyscher ofte by yemanden, dat ruchtbaar is geworden, belet is geweest.

226. Gelijk sulx alles wort geverifieert mettet voorsz geproduceerde. *primo loco*, onder de letter E.

227. Ende noch derft den Dichter, in 't lviij. Articul van Duplijck, desen *quidam*, de Gedaaghde segge ick, toe schrijven, (die sulx ook aan hem laat leunen) dat hy insonderheyt, *Nota*, hem selven in 't bedienen van 't Dia-

kenschap van de Engelsche Kercke, soodanich heeft gecomporteert ende gedragen, als een eerlijk Man toestaat, ende behoort te doen.

228. Dat is 'er weer een, diemen wel tasten kan.

229. Na de voorsz Cassatie, soo heeft de Gedaagde met zijne wargeesten, in weerwraacke van dien, sich van dese Kerke altijt geabsenteert gehadt, ende voor gesepareert gehouden.

230. Inder vougen, dat noch hem noch sijne adherenten de saken deser Kerke, meer roeren ofte aangaan.

231. Niet jegenstaande zijn hunlieden, inde Attestatien by de Gedaagde geproduceert, noch de titule van Litmaten ende Diakonen, in 't geproduceerde van de Gedaagde onder de letter F. H. ende I. met Injurie asscriberen.

232. Daar inne die asscribenten al te samen mede valsch ende Logenachtich zijn. *Nota.*

233. Uyt alle het welke evidentelijk blijkt, dat des Gedaagdens Herte gelijk zijn ooge, wel op een ander, maar niet op zijn selven kan sien. Gelijk Cic. seyt, *Tuscul. quæst. lib.* 2.

234. Ende dat hy, gelijk de vuyle Koeye, mette staarte slingert, op hope, van de ontschuldige mede te besmetten.

235. Tot beter succes van 't welcke, als mede om zijn voorsz Calumnien eenigen glans te geven, soo heeft hy een hulpe van zijnder vederen gesocht, ende ook gevonden.

236. Te weten: Den afgesetten Sant, ofte Predikant Jan Wardt, die van wegen zijn warreryen, ende groote genegentheydt tot nieuwicheden, van sijn dienste ende ampt, naar voorgaande rijpe deliberatie, met kennisse ende toestaan van de Magistraat deser Stede, (daar van de Heer Burgemeester Couvenhoven noch goede kennisse sal hebben) gedeporteert is ghe- worden.

237. VViens depositie, hy Gedaaghde voornamentlijk schijnt bequaam geacht te hebben, om daar mede de voorsz prætense quade, ende onrechte distributie van de Eyscher te doceren. By hem daar toe onder de letter L. geexhibeert.

238. Die welke ten dien fijne, wel met een mennoniste effen troinge komt doleren, uyt der Armen gelt, qualijcken ontfangen, ende over zijn Predicken betaalt te wesen.

239. Ende sulx noch onder dese geveynsde protestatie, dat indien hy geweten hadde, 't selve het gelt der Armen te wesen, den ontfank soude hebben gerefuseert.

240. Maar wat materie is hier doch omme te doleren ? vryelijk geen ter werelt, maar wel om te restitueren.

241. Want in cas van doleren, ende van een gequetste conscientie te hebben, soo staat de casse der Armen van dese Kerke, alle dage open, om dit prætens gesupponeert, ofte verwisselt Kindt, t'allen tyden wederom te ontfangen, ende aan te nemen.

242. Maar dewijl het omhelsen ende aanhouden van dit Kindt, (ofte der Armen gelt) de geveynsde Vlecke van VVisselinge, (ofte onrechte distributie) schoontjens uytdoet, ende t'eenemaal wegh neemt.

243. Soo staat alhier niet op dese geveynsde Dispositie van den afgesetten Prediker, maar op sijn ongeveynst behouden, van de voorsz der Armen penningen te letten.

244. *Quod facta fortiora verbis. Baldus in l. non ignorat.* 9. *C. de his qui accus. non poss. l. si tamen.* 48. *§. Ei qui.* 3. *ff. de Ædilit. ædicto. l. fin. ff. de Divortio. C. Existimant.* 11. *quæst.* 2. *Spec. tit. de Teste. §.* 1. *num.* 70.

245. Doch omme de voorsz prætense quade, ende onbehoorlijcke distributie van de Eysscher daar van de antwoorde, ende duplijcke overvloeden, noch fijnder te hekelen.

246. Soo staat dienthalven te letten, dat des Gedaaghdens Haan, maar alleen quade ende onbehoorlijcke distributie kraayt.

247. Maar de redenen waaromme, niet en wijst, te weten waar, ofte by wat Wet ofte Ordonnantie verboden wort, dat men aan de Predicanten, ofte Diaconen, het geldt in de Kercken gecollecteert, niet en mach distribueren.

248. Daar van niet een *jota* en wordt ge-exhibeert.

249. Want dat nieuwers en wort verboden, is geoorlost, *l. cum prætor.* 12. *ff. de Judicijs.*

250. Daar beneffens, wat zijn de gecollecteerde penningen anders, dan de goederen der Kercken? en zijn de Kercke goederen niet alle geollecteert? waar komen die anders van daan?

251. Ende dat om Godts wille, 't welck is ter eeren Godts ? gelijck de gedistribueerde penningen in quæstie.

252. De Kercke goederen, worden ook de goederen der armen genoemt, *C. nihil prodest. & ibid. not. X. de præscript. C. fin.* 16. *quæst.* 1. *C. Quod autem.* 23. *quæst.* 7.

253. Daaromme, dat die in tyde van noodt, moeten worden gecommuceert ende uytgedeelt, *Jur. præalleg.*

254. De Predicanten, Diaconen, ende Studenten, aan de welcke de Eysscher heeft gedistribueert, waren arm, ende hadden assistentie van noode, gelijck sulcx niet en is gecontradiceert.

255. Maar alleen geseydt, dat daar toe andere middelen waren versorcht, ende worden geimployeert.

256. Geen andere, dan de collecte uytte Gemeente.

257. Dewijl niet en sal blijcken, dat de Engelsche Kercke, binnen deser Stede, oyt eenige andere inkomste heeft gehadt, dan de voorsz collecte.

258. Ende de gagie, by de Magistraat, de Predicant toegeleydt.

259. Welcke gagie die Predicanten doen niet en hebben genoten, als de Eysscher aan hun distributie dede.

260. Sulcx dat daar over de Heylige Schrifture selfs, de Eysscher alhier komt re verantwoorden, ende de Gedaaghde met syne adhærenten te berispen.

261. Ende sulcx met dese woorden. En weet ghy luyden niet, dat die gene, die in de heylige plaatse wercken, oock eten van 't gene, dat van de geheylighde plaatse is? 1. *Corint.* 9. *v.* 13.

262. Ende dat die den Altare dienen, oock des Altaars deelachtigh zijn? *Ibid.*

263. Alsoo hevet de Heere oock geordonneert den genen, die het Euangelie verkondigen, van d'Euangelie te leven, *Ibid. v.* 14.

264. Daar beneffens, waar zijn de Philippensen oyt berispt geweest, om dat sy aan S. Paulus, tot Thessalonien (buyten haar Stadt ende Kercke) meermalen, tot sijn noodtdruft wat hebben ghesonden ghehadt? *Ad Philip.* 4. *v.* 16.

265. *D. Augustinus in Euchirid.* seydt mede: Die ordentelijck een aalmisse wil doen, ofte geven, die moet van sijn selven beginnen, (*nota*) ende die sijn selven eerst geven, want de aalmisse is een werck der barmhertigheydt?

266. Daar uyt opentlijck blijckt, datmen niet op de persoon, maar op de nootdruft, ende armoede moet sien.

267. Sulcx fonderende op dese text: Ontfermt uwer Zielen, Gode behagende, *Ecclesiast.* 30. *v.* 24.

268. Welcke voorsz des Eysschers distributie des te meer is gefondeert, dat de geassisteerde Leeraars ende Diaconen, sonder dese of diergelijcke bystandt sekerlijck souden hebben gedeficieert, ende moeten vergaan.

269. Ende als sulcx hadde gebeurt, soo soude alsdan dese Sententie van den Heyligen *Ambrosius*, op 't hooft van de Engelsche Gemeente hebben gevallen.

270. Hy doodet een mensche, die hem sijn noodtdruft onthoudt, in *Psalm* 118.

271. 't Welck in Rechten sulcx wordt gevolght, *l. Necare* 4. *ff. de Agnosc. & alend. lib.*

272. Sou-

272. Soude dan dat niet een schoone kroone voor de Engelsche Kercke zijn geweest, dat sy haar Leeraars, haar Diaconen, ende Dienaars, door 't onttrecken van hun noodtdruft, om 't leven souden hebben gebracht? Ick denck wel neen.

273. Wil yemandt nu seggen, al zijnder geen expresse Wetten, ofte Ordonnantien, de voorsz distributie verbiedende.

274. Soo komt echter de observantie de Eysscher hier inne te obsteren, by de Gedaaghde geallegeert, ende met soo vele ghetuygen gecorroboreert.

275. Het is waar de Gedaaghde produceert wel veel getuygen, maar getuygen die op een logen weynigh passen, dienvolgende wraackbaar, *juribus supra alleg.*

276. Als onder anderen daar by heeft gheblеken, dat sy hun noch de titul van Diaconen, ende Lidtmaten van de Engelsche Kercke asscriberen, van de welke zy, om haar boose hertneckige ende quade wille te voeden, zijn afgeweken, ende uytgegaan.

277. Ende oversulks, als formele partien van de selve Kerke, ende van hare saken (dewijl de sake van de Eyscher de Kerke mede betreft, als boven gedoceert) in desen moeten worden gerejecteert, *Abb. sic. & fœlius in c. in super de Testibus spec. eod. tit. §. 1. vers. sed nunquid. Alberic. eod. tit. Cap. 4. num. 71.*

278. Doch ghenomen (sonder te admitteren) dat soodanige observantie schoon mochte existeren.

279. Soo soude echter deselve de Eysscher niet mogen obsteren, ofte voor de Gedaaghde releveren.

280. Om dat de Eysscher met sijn geproduceerde onder E. *num.* 4. doceert, geen andere penningen aan de Predicanten gedistribueert te hebben, dan die specialijcken, boven hun gagie, daar toe waren gedestineert, ende gegeven.

281. Ende *num.* 5. aan de Heeren *Wardo* ende *Walleo*, buyten consent ende approbatie van de Kercke, noyt eenighe penningen gedebourseert te hebben.

282. Datter in de Engelsche Kercke soodanige observantie niet en is geweest, wort daar mede geverifieert.

283. Indien in de Engelsche Kerke soodanige observantie hadde geweest, soo souden de Overtreders wel gecensureert hebben geworden.

284. Maar niemant en is over soodanige distributie gecensureert geweest, dan nu de Eysscher by de Gedaaghde, ende syne adherenten.

285. *Ergo*, soo en is'er soodanige observantie niet geweest.

286. Wil de Gedaaghde nu ſeggen daar zijn geen Overtreders geweeſt, ende overſulcx niemandt gecenſureert.

287. Soo ſal 't voorſz Regiſter der Armen, daar op hy hem beroept, hem van onwaarheydt daar inne komen te convinceren.

288. Mits dat aldaar onder andere gelijcke Acten, te lange omme al te ſamen op te ſoecken, wordt bevonden, dat de Diaken Joris Wilſe, opten vij. Februarij 1622, tot een ſchenckagie aan de Predicant heeft gegeven elf gulden thien ſtuyvers.

289. Dat de Diaken Hendrick Thilne op den vij. September daar aan, de Predicant in betalinge heeft gegeven 7. guld. 15. ſtuyv.

290. Idem opten laatſten Mey 1623, aan Arbeydts-luyden (*Nota* niet aan de Armen) betaalt 69 guld. 18 ſtuyv. 8 pen.

291. Dat de Diaken Abraham van Bartum opten 9. Februarij 1625 voor ſchrijf-loon heeft betaalt 6 guld. 17 ſtuyv.

292. Dat de Diaken Willem Akinſſon ſelfs, die 't contrarie eerſt voor de Gedaaghde heeft getuyght, in Januario 1626. tot een ſchenckagie aan de Predicant heeft gegeven de ſomme van 30. guld. *Nota*.

293. In den ſelven Jare by de Diaken Francois Gorling, opten xxvj. Auguſti, aan de Predikant, tot verval van ſijn reyſe naar Utrecht ende Schoonhoven, uytgereykt. 25. guldens.

294. Op den 29. Jannuarij 1628. heeft de Diaken Alex: Braun, voor de verſchenen Huyshuur van de Predikant voldaan, de ſomme van 22 --- 1 --- 0

295. Ende noch aan de Predikant, op den ſelven dito, tot een nieuwe Jaar vereert 40 guldens.

296. Idem op den 21. Februar. 1628. aan de Predikant tot reys geldt na Gornichem gegeven. 12 --- 0 --- 0

297. Noch op ten iiij. Marty daar aan, voor de Predicant aan de Brouwer betaalt 50. Guldens.

298. Op ten vij. Marty daar nae, by de voornoemde Alex: Braun, tot Reyſgelt aan een Man, voor Kerkelijke ſaken verſtrekt, 6. guldens.

299. Anno 1629. den 23. October by de Diakenen Jacob Farſon, voor Kerke ſaken betaalt. 22. --- 0 --- 0

300. Anno 1632. By de Diaken Robert Hondt, aan Doctor Amiſius Predikant betaalt. 87 --- 19 --- 0

301. Inden ſelven Jare by de Diaken Jan Sants, tweede getuyge voor de Gedaagde tegen zijn ſelven, voor een half vat Bier, ſonder voor wien te noemen, betaalt 4 --- 14 --- 0

302. Anno 1633. By de ſelve Sandts, aan de Heere Burgemeeſter van der Meyden, over Wijnen by D. Amiſius gehaalt, voldaan de Somme van 35. gulden.

303. Inder vougen dat dese reprimende, jegens de Gedaagde ende zijne fauteurs, die alle gelijk in hare Logenen smooren, hier apposive, ende seer wel te passe komt.

304. Te weten: Ten staat u niet vry, met Logenen ende valsche Lasteringen u selven te verantwoorden. *Tuldænus in comment. ad tit. C. de Injurijs. num.* 5.

305. Noch soo wort de Eyscher beswaart, in 't xxij. ende volgende Articule van Duplijcke, dat hy met zijne adhærenten, sekere eerlijke Luyden inde Kerke, seer leelijken overgehaalt ende uytgeschobbeert soude hebben gehadt.

306. Ende in 't *tel quel* bewijs, daar toe geproduceert en derft men de Personen niet noemen, is dat niet fraey?

307. De Eyscher ignoreert sulcx, ende in cas van waarheydt, soo mogen die Personen, na hun meriten bejegent zijn geweest.

308. Ten lesten komt de Gedaagde de Eyscher nieuwicheden op te leggen, maar mede sonder bewijs.

309. Maar nieuwicheydt is 't geweest, dat de Gedaagde een nieuwe maniere van collecteren wilde invoeren, tegen 't believen van een yder.

310. Ende sulcx oock met gewelt, mits dat hy zijn mede Diaconen, om op een nieuwe maniere de Collecte te gaan doen, uyt haar plaatse, om door te geraecken sochte te dringen.

311. Ende sulcx niet machtich wesende, is hy over de bancke ofte 't gestoelte gekommen tot schandaal van een yder.

312. Ende siende dat niemandt van de Diaconen hem volghde, maar al te samen, zijn nieuwigheydt detesterende, bleven sitten.

313. Soo is hy daar uytgescheyden, ende wederom op sijn plaatse gekomen te sitten.

314. Gelijck sulcx ten deele geprobeert ten deele kan worden gespeurt soo uyt het geproduceerde van de Eyscher onder E. *num.* 1.

315. Als mede uyt het gunt by Duplijck, *articulo xviij. xix. & sequenti* verkeert wort gheseyt, ende tot bewijs van dien, onder de letter G. wort geproduceert.

316. Ick segge verkeert wort geseyt, om dat valsch is, ende geen schijnsel van waarheyt en kan hebben, dat de Eyscher maar een Man wesende, drie Mannen, zijn mede Diaconen met gewelt soude hebben kunnen resisteren.

317. *Quia ne Hercules quidem contra duos.*

318. *Et quod non est verisimile, nec considerabile, Everhard. in lo. à verisimili, num.* 11. *& seq.*

319. Een nieuwicheyt segge ick dat de Gedaagde tegens de voorsz allegatien, tegens soo veel acten van possessie ter contrarie, heeft willen invoeren, dat men uyt te gecollecteerde penningen, tot behouf van Kerckelijcke saecken geen betalinge soude mogen doen.

320. Datmen daar uyt de noodtdruft der Predicanten ende Ouderlingen niet en soude mogen subvenieren.

321. Inder vougen dat de Gedaagde aan alle kanten, in zijn Calumnien blijft steken, ende zijne voorsz atroce injurien, niet en kan waar maecken, veel mijn verantwoorden.

322. Welcke Injurien, noyt beter en sal worden geprofugeert, dan soo wanneer die soo groote smerte aan de aanhoorders, als aan de geinjurieerde komt te doen. *Solon.*

323. Welcken raadt de Rechtsgeleerde schynen aangenomen, ende voor een *axioma* gekeurt te hebben.

324. Om dat zy soo by de Geestelijcke Pontificale, ofte Canonijke Rechten, *Videlicet per tex. in c.quanta & ibid. Glos. Et DD. de Sentent. omn. judic. Et in c. Dilect. eod. in 6.*

325. Als byde waarlijcke ende Civile Rechten hebben geprecipieert ende geboden, Dat een yder nae zijn beste vermogen, een ander voor injurie (doch buyten schade) moet defenderen. *Nota.*

326. *Quod probatur à contrario sensu textus in l. culpa caret.* 50. *ff. de Reg. jur. sicut annotarunt Alber. in rei Metum* 9. *§. Animadvertendum* 1. *Vers. sed licet ff. Quod Metus causa, Fortun. in l.* 1. *§. servi appellatione num.* 125. *ff. ad Syllian.*

327. Veel meer dan ende voornamentlijck de Magistraten, die welcke gehouden zijn, haar Onderdanen, niet anders dan hun eygen Kinderen ende descendenten te tracteren in goede Policyen te oeffenen, alle last ende injurie van hun af te weren, ende de gemeene ruste, voor soo veel als 't mogelijck is, te soucken.

328. Sulcx getuycht de Text *in l. Si quis filium* 34. *ubi Ias. circa princ. C. de Inoffic. Testam. Bald. per illum tex. in cons.* 460. *Ioannes de Albingana. col.*2. *lib.*1. *Arg. à minori.*

329. Alle 't welcke by mijn E. Heeren Schepenen met ernste ende rijpe deliberatie overwogen, ende geconsidereert wordende.

330. Soo verhoopt de Eyscher dat dese sententie van *Dæmosthenes* sal moveren ende operatie komen te doen. *Exorat.* 1. *contra Aristogi.*

331. Te weten: *Neminem unquam vestrum fortasse vipera momordit, neque phalangium, Et absit ut mordeat unquam; Sed tamen omnia ejusmodi animalia, ubi conspexeritis, mox interficitis:*

332. *Itidem & cum delatorem, & crudelem, & hominem videritis Viperinam habere naturam, ne expectate, donec aliquem vestrum mordeat, sed cum primum occurrerit, puniatur.*

333. *Quanto magis nostro casu Reus, qui de facto momordit.*

334. Ende dat dien volgende hem zijne eysch ende Conclusie, tot prouffyte alleen van de Armen, tot de welcke hem de Gedaaghde soo gunstich simuleert te wesen, op ende jegens de Gedaaghde gedaan ende genomen, tot sustentatie, ende een steunsel van den selve Armen sal worden gheadjudiceert,

In ende op alles Implorerende, &c.

Ende was ondertekent,

JACOBUS CANNIUS.

DEDUCTIE, ofte ADVERTISSEMENT

Van d' Heer, ende Meester,

GASPARUS HUET.

Raackende een minder-jarigen Negociant.

Deductie ofte Advertissement van Rechten gedaan maken, ende de E: Heeren Schepenen der Stede Rotterdam, overgegeven by ofte van wegen Heyndrick Alewijnsz voor dese Koopman binnen de voorsz Stede mitsgaders Jacob Alewijnsz en Jacob Symonsz als onder haar geslagen hebbende de Boucken ende Goederen van den selven Heyndrick Alewijnsz Gedaagdens in cas van indemniteydt ende R. A. ter eenre.

Op ende Tegens,

Govert Slachregen Eyscher in't voorsz Cas ter andere zijde.

I. 't IS waar dat eenigen tijdt herwaarts den voorsz Hendrick Alewijnsz noch jonck, ende minderjaerich ende onder vooghdye van den voornoemden Jacob Alewijnsz ende Jacob Symonsz zijnde, hem binnen Rotterdam voorsz geneert heeft ghehadt met koopen, ende verkoopen van Greynen ende diergelijke waren.

2. Geduyrende welken tijdt hy (soo 't schijnt) familiare kennisse gemaakt heeft gehadt met den Eysscher in desen.

3. Die

3. Die hem van tijdt tot tijdt door quade exempelen ende onbehoorlijcke frequentatien, ghebracht, ende misleydt heeft tot een seer ongheregelt ende quaadt leven.

4. 't Is mede sulcx dat den Eysscher bevindende dat syne saken begonnen te verloopen, sulcx dat gheschapen was dat hy in korten tijdt soude moeten breken.

5. Ende *ex more decotorum*, van meeninge zijnde sich van penninghen tegens dien tijdt te voorsien.

6. Om (gelijckmen gemeenlijck seydt) den aap onder den oxel te nemen, ende soo door te gaan.

7. Heeft hy hem in 't midden van de maandt Julij 1645, getransporteert gehadt binnen de Stadt van Amsterdam.

8. Ende heeft hy aldaar opten 17. dessels maandt, door het behulp van Salomon de Vogel Makelaar binnen de voornoemde Stadt, van eenige Portugeesche Koopluyden gekoft achthien kisten Suycker.

9. Die hy beloofde te betalen binnen drie weecken doen eerst-komende, ofte uyterlijk een maandt.

10. Als blijckt by het Extract authentijcq uyt het boeck van den voorsz Makelaar hier nevens overgeleydt, ende geteykent mette letter A.

11. Welcke Suycker hem door de voorsz Portugysen opte Wage van Amsterdam voorsz opten 19. 20. ende 21. des voorsz maandts ghelevert is geweest.

12. Als blijkt by het Extract uyt het Waagh-boeck van Amsterdam, geteyckent by den Waagh-meester aldaar hier mede overgeleydt, ende geteyckent mette letter B.

13. Ende naar dat hy deselve Suycker van daar gesonden heeft gehadt naar Rotterdam.

14. Zijn die aldaar verkoft geworden door eenen Steur, Makelaar binnen deselve Stadt.

15. Den tijdt van betalinge omme gekomen zijnde.

16. Ende als doen binnen Amsterdam zijnde Dirck Lakens, Coopman van Rotterdam.

17. Heeft hy aan de voorsz Portugysen voldaan den prijs van de gemelte Suycker, bedragende 5081 guld. 5 stuyv.

18. Ende heeft hy wederom tot laste van den Eysscher in desen genomen assignatie van de selve.

19. Middelertijt den Eysscher de penningen vande voorsz Suycker geprocedeert bekomen hebbende in 't laatste van Augustus 1645.

20. Heeft hy Hendrick Alewijnsz met hem ghetroont naar Amsterdam voorsz.

21. Ende aldaar zijnde gaan logeren in de Herberge van den Drake by de Nieuwe Brugge.

22. Heeft hy aan de Waardinne te bewaren gegeven een reyssack met eenich geldt.

23. Ende naar dat sy eenige dagen metten anderen binnen de voorsz Stadt hadden geweest.

24. Dat sy-luyden ook verscheyde malen gesamentlijk, ende beyde te gelijk in de voorsz sack hadden geweest.

25. Is eyntelijk den voorsz Hendrik Alewijnsz achter gebleven, ende niet wederom in de Herberge gekomen.

26. Ende en is hy oock t'sedert dien niet wederom te voorschijn ghekomen.

27. 't Zy dan dat hy sulcx soude mogen hebben ghedaan om in sijn ongeregelt leven, buyten den dwanck van de voorsz syne Moeder ende Voogden te continueren.

28. Ofte om dat hy beducht wesende, dat syne Moeder ende Vooghden kennisse bekomen hebbende van syne quade comportementen, hy hem voor deselve niet heeft derven præsenteren.

29. Ofte andersints, dat hy midts sijn jonckheydt daar toe door den Eysscher is misleydt, ten eynde hy Eysscher met syne absentie sijn ontwijffelijck banckeroet soude konnen verschoonen.

30. Den Eysscher dese occasie waarnemende, heeft van de voorsz Waardinne wederom ge-eyscht den voorsz reyssack met geldt.

31. Waar inne hy seyde doen noch ontrent ses en dertigh hondert guldens te zijn.

32. Ende is hy daar mede wederom gekeert naar de voorsz Stadt van Rotterdam.

33. Waar van den voorsz Dirck Lakens kennisse bekomen hebbende, en sonderlingh mede dat hy 't voorsz mede-gebrachte gelt hier ende daar sochte te versteken.

34. Soo heeft hy hem met consent van de E: Heeren Burgermeesteren deser Stede doen arresteren, ende met Dienaars in sijn huys doen bewaren.

35. Ten eynde hy door dat middel te beter aan sijn voorsz achter wesen, ende voor hem deugdelijck betaalde penningen soude konnen geraken.

36. Welck Arrest by den gemelten Lakens afgedaan zijnde, buyten twijffel door het contentement dat hem gedaan is geweest.

37. Heeft

37. Heefs hy (soo't schijnt) colluderende met denE ysscher in desen opten 25. October 1645. voor desen E: Gerechte om de voorsz betalinge betrocken den Eysscher in desen, ende den voorsz Hendrick Alewijnsz.

38. Dan Hendrick Alewijnsz absent, ende de voorsz syne Vooghden niet geciteert zijn.

39. Soo is ten voorsz dage jegens hem gedecerneert geweest deffault, en is hy voor het proffijt van dien gecondemneert de ge-eyschte somme van 5081 guld. 5 stuyv. te namptiseren.

40. Niet tegenstaande den Eysscher Dirck Lakens geen *instrument obligatoir* tot synen laste was hebbende.

41. Insgelijcks is mede voor het proffijt van het versteck van antwoorde den Eysscher in desen gecondemneert de voorsz somme te namptiseren.

42. Ende hoewel midts redenen voorsz de schult alleen aanginck den selven Eysscher in desen, ende niet den voorsz Hendrick Alewijnsz.

43. Soo heeft het hem echter belieft ghehadt den selven Hendrick Alewijnsz, ende de verdere Gedaagdens in rechten te betrecken voor de Heeren Schepenen voornoemt.

44. Contenderende dat de Gedaaghdens souden werden gecondemneert hem te bevryden kosteloos ende schadeloos van de voorsz eysch ende conclusie by Dirck Lakens voornoemt den 25. October 1645, op hem gedaan ende genomen.

45. Ende mede by provisie van't namptissement dien aangaande tot laste van hem gedecerneert.

46. Waar jegens van wegen de Gedaagdens contrarie conclusie genomen is geweest.

47. Ende is de sake by replijcke ende duplijcke respectivelijk voldongen.

48. Den Eysscher soeckende (gelijck geseydt is) sijn banckeroet met des voorsz Hendrick Alewijnsz absentie goet te maken.

49. Heeft oock ten selven tyde tegens de Gedaagdens geconcludeert, tot betalinge, ende by provisie tot namptissement van de somme van 2105 Guld. 11 stuyv. die hy seydt den gemelten Hendrick Alewijnsz geleent te hebben gehadt.

50. 't Welck alsoo gansch onwaarachtich is.

51. Soo is mede tegens den selven eysch ghenomen pertinente contrarie conclusie.

52. Ende gesustineert datter voor den Eysscher geen provisie en valt.

53. Waar op mede de sake by replijcke ende duplijcke respective voldingen is.

54. Ende naar dat op beyde de voorsz versochte provisien mondeling ten wederzijden was gepleyt.

55. Hebben de Gedaagdens goet gevonden de selve ook Schriftelijck te doen deduceren.

56. Omme 't welck te doen soo staat te letten dat de decisie van dese sake (onder reverentie) principalijk berust op drie poincten.

57. Als eerstelijk wie van beyden off den Eyscher in desen off Heyndrick Alewijnsz voornoemd Kooper ende daar naar verkooper is geweest van de meergemelte Suycker, ende de Penningen daar van geprocedeert genoten heeft?

58. Ten tweeden of den Eyscher den rechten genouch zijnde kan bewijssen dat hy de Penningen in den tweeden eysch geroert aan Heyndrick Alewijnsz heeft geleent, ofte niet?

59. Ende ten derden of in allen gevalle eenige conclusie veel min namptissement tot laste vande voorsz Jacob Alewijnsz ende Jacob Symons Soon in haar particulier kan werden gedecerneert, ofte mede niet?

60. Tot justificatie van het eerste poinct tot voordeel ende intentie van de Gedaagdens dat is dat den Eyscher in desen is Kooper geweest van de voorsz Suycker, de selve ontfangen ende de Penningen daar van gekomen genoten heeft.

61. Soo dient geconsidereert dat uyt het voorsz extract uyt het Bouck van de Makelaar die over de voorsz koop gegaan heeft hier voren onder A. overgeleyt blijkt.

62. Dat den Eyscher in desen de meergemelte Suycker heeft gekoft

63. Ende dat hy alleen daar vooren als Kooper te Bouck gestelt is.

64. Welk Register van de Makelaar gehouden ten dage van de Koop selfs uyt krachte ende ingevolghe van sijne instructie Articul 5. ende den Eedt by hem daar op gedaan immers volkomen preuve maakt.

65. Als sijnde 't selve Register een *instrumentum commune* soo wel voor den Kooper als verkooper.

66. Ende daar mede yder van hem sich tegens den anderen in cas van dispuytte kan behelpen, ende sijn gesustineerde bewijsen.

67. Door dien een Makelaar dienende soo wel den kooper als den verkooper ende sulcx neutraal zijnde aan wedersijden, niet en wert gepræsumeert yetwes buytten de waarheydt ende tegens zijnen Eedt te Bouck te stellen.

68. Ende dat ook soodanich Bouck by hem *ambabus partibus consentientibus* gehouden wert.

69. Nu is naar rechten kennelijk dat *mediator sive proxeneta ambabus partibus consentientibus testimonium dicere possit in causa in qua mediator fuit.*

70. *Et quod in tali casu dictum ipsius faciat plenam probationem. Mascard. de probat. conclus.* 1041. *num.* 8. & 9.

71. Daar en boven soo wert het selve Register van de Makelaar gesterckt eerst met het extract uyt het waech Bouck der Stede Amsterdam hier voren onder de letter B. overgeleyt.

72. Welk Bouck mede uytdrukkelijk is medebrengende dat den Eyscher in desen Kooper is van de voorsz Suycker.

73. Ende dat de leverantie van dien by de Portugijsen is gedaan aan den selven Eyscher.

74. Daar by dan mede gevoucht dat den tijdt van de betalinge omme gekomen zijnde.

75. De voorsz Portugijsen hare betalinge gevordert hebben gehadt van den voorsz Eyscher ende niet van Heyndrick Alewijnsz.

76. Gevende tot dien eynde aan Dirck Laeckens assignatien op ten Eyscher ende tot zijnen laste alleen.

77. Waar uyt mede ontwijffelijck te oordeelen is dat den Eyscher alleen ende niemant anders op hare Registers als Kooper van de Suycker bekent is gheweest.

78. Sulcx dat niet alleen met het Register van den Maeckelaer van Amsterdam wert bewesen dat den Eyscher kooper is geweest vande meer verhaelde Suycker.

79. Maar dat oock sulckx wert geconfirmeert met het publijck Register van de Waagh aldaar.

80. Ende oock uyt redenen voorsz met de Registers van de Portugysen, ende vetkoopers selfs.

81. Den Eyscher souckende de klare ende oprechte waarheyt van 't gene voorsz is te illuderen.

82. Ende sijne onrechtmatige sustenue van dat Heyndrick Alewynsz de voorsz Suycker soude hebben gekoft gshadt te astrueren.

83. Heeft hy tot dien eynde aan de Gedaaghdens gecommuniceert eenige verklaringen niet tot sijnen behouve, maar by den voorsz Dirck Lakens beleydt.

84. Ende eerstelijck de verklaeringe op den 7. September 1645. voor Notaris ende Getuygen gepasseert, van Diego Salgado de Pas, Isaac Coronel, Portugeesche Coopluyden, ende verkoopers van de voorsz suycker, mitsgaders van de voorsz Salomon de Vogel Maeckelaer.

85. Die souden verklaeren dat de selve suycker by den Eyscher in desen voor reeckeninge van Heyndrick Alewynsz gekoft soude sijn geweest.

86. Maer daer tegens staet te letten, dat alle de voorsz getuygen sijn *testes injurati quibus fides ideo non est adhibenda l. 9. C. de testib.*

87. Dat oock het selve is *testimonium Iudæi contra Christianum* in het reguard van de twee Portugeesen, die in sulcken gelegentheyt niet veel swaericheyt maecken een valsche verklaringe te geven.

88. Ende is in desen seer considerabel dat sylieden alle drie bekennen dat den Eyscher in desen Govert Slachregen Kooper is van de voorsz suycker.

89. 't Welck over een komt met het voorsz Register van den Maeckelaer, ende 't gene hier vooren breeder van wegen de Gedaaghdens is gededuceert.

90. Dat daer by wert gevought dat hy sulcx soude hebben gedaen voor reeckeninge van Heyndrick Alewynsz, ende dat Heyndrick Alewynsz sulcx oock tegens haer soude hebben geseyt.

91. Sulcx gelooven de Gedaaghdens meer daer by gevought te sijn geweest, in faveur van Dirck Lakens (die buyten twyffel haar wijs ghemaeckt heeft dat hy door dat middel van Heyndrick Alewynsz sijne betaelinge ofte restitutie van sijne penningen soude konnen krygen,) als wel conform de waerheydt.

92. Want eerstelijck in het reguard van den Maeckelaer den selven kan dienaengaande geen gheloof werden gegeven, overmits sulck seggen direćtelijck strijden soude tegens sijn Register daer van Extract hier vooren onder A. is overleydt.

93. In het welke hy den Eyscher in desen absolutelijk, als Kooper heeft gestelt, sonder van Heyndrick Alewijnsz te vermanen.

94. Ende indien het waarachtich ware geweest dat Heyndrick Alewijnsz Soon den rechten Kooper ware geweest, ofte dat de Suycker by den Eyscher voor sijne Reeckeninge ware gekoft geweest.

95. Soo soude hy volgende het voorsz 5. articul van sijne Instructie, ende den Eedt by hem daar op gedaan gehouden geweest zijn 't selve ook alsoo te Bouck te stellen.

96. Aanghesien hem by 't selve Articul belast werdt, pertinent Register te houden van alle Koopmanschappen die contant ofte op tijdt verkoft werden.

97. Daar inne teykenende de Naamen van den Kooper ende verkooper, den tijdt, quantiteyt, qualiteyt, met de conditien van de verkopinge.

98. 't Welk hy niet gedaan hebbende, maar (gelijk geseyt is) absoluytelijck daar vooren als Kooper te Bouck ghestelt zijnde geweest, den Eyscher in desen.

99. Soo

99. Soo most nootsakelijk volgen, of dat hy daar inne de waarheydt heeft geschreven.

100. Ende dat, soo is het gesustineerde van de Gedaagdens gefundeert ende moet den Eyscher zijnen eysch ende conclusie werden ontseyt.

101. Ofte dat hy meyneedich is, als tegens sijn Eedt ende instructie anders te Bouck gestelt hebbende als de Koopmanschap inder daet soude zijn toegegaan ende gesloten.

102. Ende dan en kan hy als meyneedich noch op sijn Bouck noch op sijne verklaringe geen geloof hebben.

103. Wel is waar dat Salomon de Vogel de jonge op den xiiij. July 1646. eenige verklaringe voor Burger-meesteren deser Stede heeft gepasseert schijnende 't gene voorsz is te confirmeren.

104. Dan alsoo den selven geen Maeckelaar en is, ende sulcx over de voorsz koop niet en heeft gegaan.

105. Soo en komt de selve verklaringe ter Werelt niet in consideratie.

106. Insonderheydt dewijle de selve mede directelijk strijdende is tegens het Bouck van zijn Vader als Makelaar gehouden.

107. Aangaande de voorsz Portugijsen is seer considerabel, boven de redenen hier vooren verhaalt, dat geen van haar beyden seggen ofte verklaren Heyndrick Alewijnsz gekent te hebben.

108. Ende oversulcx dat sy geen redenen van wetenschap en allegeeren van dat die Persoon die sy seggen by de koop van de Suycker geweest te sijn, soude zijn geweest den Persoon van Heyndrick Alewijnsz.

109. Maar ter contrarie seyt den voorsz Makelaar dat alsoo Heyndrick Alewijnsz niet bekent en was, dat daaromme de koop van de Suycker op ten naem van de Eyscher soude zijn gestelt geweest.

110. Ende en seyt den Makelaar selfs mede niet dat hy Heyndrick Alewijnsz heeft gekent ofte oeyt te voren met kennisse gesien heeft gehadt.

111. Sulcx dewijle den Eyscher niet en doet blijken. ofte eenich bewijs overleyt dat Heyndrick Alewijnsz in Persoon by de voorsz koop is præsent geweest.

112. Jae selfs niet en bewijst dat Heyndrick Alewijnsz doen ter tijdt tot Amsterdam is geweest.

113. 't Welck ook daar uyt te gelooffelijker is, dewijle sy niet en konnen verklaren wat voor een merk op de kisten Suyker by den persoon die sy Heyndrick Alewijnsz noemen is gestelt geweest.

114. Daar by dan noch mede komt dat den voorsz Heyndrick Alewijnsz hem noeyt met eenigen handel van suycker ofte diergelijcke waren heeft ghemoeyt.

115. Maar wel den Eyscher in desen die een Cruydenier zijnde hem den selven handel verstaat ende daar mede altijdt omme gegaan heeft.

116. Als men nu inne sal sien de voorsz verklaringe ende sonderling de leste verklaringe van de Soon van de voorsz Makelaar.

117. Soo salmen bevinden dat op het schoonste genomen den Eyscher ende Heyndrick Alewijnsz de Suycker souden hebben gekoft gehadt.

118. Wat is *autem* nu waarschynelijker, of dat Heyndrick Alewijnsz die noeyt te vooren met Suycker ofte diergelijcke ware ommegegaan heeft gehadt originele kooper soude sijn geweest, ende den Eyscher alleen sijn naam tot sterkinge van zijn credijt daar by soude hebben laten stellen?

119. Dan of den Eyscher die een Cruydenier is ende altijdt met soodanige Koopmanschappen heeft ommegaan, ende van de Koopluyden bekent was, originelijck de voorsz Suycker soude hebben ghekoft, ende den naam van Heyndrick Alewijnsz daar by soude hebben bekent gemaakt?

120. Ten eynde, alsoo de Suycker op tijdt gekoft was, yemant van sijne crediteuren de handt daar op willende leggen, Heyndrick Alewijnsz die als syn eygen soude hebben konnen reclameren, ende alsoo met den eyscher die hem een goedt Vriendt was colluderende, de selve voor hem eyscher behouden?

121. Den Eyscher sulx mede wel verstaan, ende niet te min souckende zijn voorsz onghefundeert gesustineerde staande te houden heeft aan de Gedaagdens gecommuniceert copye van twee verklaringen by eenen Fredrick Steur Makelaar binnen Rotterdam voor Notaris ende Getuygen gepasseert.

122. Zijnde de eerste in dato den 5. November 1645. ende de tweede in date den 29. September 1646.

123. Mitsgaders noch Copye van een Extract uyt des eyschers eyghen Boeck, ende de verklaringe van sijn knecht daer aen staende.

124. Als mede Copye van een specificatie van eenigh gelt dat Heyndrick Aleweynsz den 7. Augustus 1645. van den voorsz Steur soude hebben ontfangen.

125. Poghende daar mede te bewijsen dat de voorsz kisten Suycker aan hem Heyndrick Alewijnsz ghesonden ende by hem ofte voor hem ontfangen soude zijn geweest.

126. Ende dat het geldt daar van by verkoopinge geprocedeert, by hem Hendrick Alewijnsz oock soude zijn genoten ende geproffiteert.

127. Dan als mede alle 't selve wel ingesien ende ge-examineert sal zijn, soo sal bevonden werden dat het niet en zijn als opgeraapte beuselingen ende onwaarheyden.

128. Want

128. Want wat aangaat de voorsz twee verklaringen van de Makelaar, ende het Extract uyt het Register van den Eysscher, deselve stryden altemaal tegens den anderen, ende en konnen metten anderen niet werden geaccordeert.

129. Aangesien den Makelaar in sijn eerste verklaringhe van den 5. November 1645, seydt dat hem opten 25. Julij des selfs jaars door Hendrick Alewijnsz ter handen gestelt souden zijn gheweest om te verkoopen achthien kisten Suycker.

130. Doen ter tijdt staande in 't Packhuys van de Morinne op 't Haringhvliet binnen Rotterdam.

131. Ende in syne tweede verklaringe daar mede hy seydt syne voorgaande te confirmeren, seydt hy,

132. Dat Hendrick Alewijnsz hem ten voorsz dage last gegeven soude hebben, om van synen 't wegen (*Nota*) te doen lossen ende ontfangen de voorsz achthien kisten Suycker, &c.

133. Hoe kan nu metten anderen bestaan dat ten tyde hy van Hendrick Alewijnsz last soude hebben gekregen om de Suycker te verkoopen, de selve soude hebben gestaan in een Packhuys op 't Haringh-vliet.

134. Ende dat deselve noch was te lossen ende ontfangen.

135. Sulcx is immers contradictoir.

136. Ten insichte een ende 't selve goet, op geen twee plaatsen te gelijck wesen en kan.

137. Waar uyt dan oock als met handen te tasten is de lichtvaerdigheydt ende onwaarheydt van de voorsz verklaringen.

138. Ende daar uyt noch te meer, dewyle den Makelaar hem schaemt sijn boeck dat hy nopende de verkoopinge van de voorsz Suycker gehouden heeft, immers gehouden was te houden te exhiberen.

139. Maar vertrouwen de Gedaagdens dat 't selve by den Eysscher achter gehouden werdt, uyt vreese dat daar mede de waarheydt tegens hem aan den dach soude komen.

140. Doch *ut utsit* de verklaringe van de selve Makelaar kan geen gheloof werden gegeven, als niet zijnde met eede bevesticht, *d. l. 9. C. de testib.*

141. Ende ten anderen om dat naar rechten notoir is *quod mediator in causa inqua mediator fuit ad testimonium ad instantiam unius partis non recipiatur Mascard. d. loc. num. 2. 3. ubi plures citat. D.D.*

142. *Et addit num. 27. ibidem quod nequidem faciat semiplenam probationem.*

143. *Ita ut ad ejus dictum non possit deferri juramentum indefectum semiplenæ probationis.*

144. 't Welck

144. 't Welck insonderheydt plaatse heeft door dien niet alleen de voorsz verklaringe niet en werdt geconfirmeert met eenige andere circumstantie, ofte singuliere Getuygen.

145. Maar dat ter contrarie syne twee verklaringen den anderen t'eenemaal contrarieren.

146. Ja stryden deselve oock soo directelijck tegens het register van den eysscher als den dach ende nacht.

147. Want den voorsz Makelaar seydt dat hy de voorsz Suyckeren voor Hendrick Alewijnsz soude hebben ontfangen gehadt.

148. Ende in het voorsz register staat uytdruckelijck dat den Eysscher die voor Hendrick Alewijnsz soude hebben ontfangen.

149. Ende tot dien eynde werden in 't selve register gespecificeert de kisten geseydt van wie die komen, ende hoe veel ponden yder kist weeght, ende wat sommen die uytmaken.

150. Hoe kan nu metten anderen bestaan dat den Makelaar die soude hebben ontfangen ende doen lossen.

151. Dat hem die ter handen gestelt souden zijn gheweest om te verkoopen staande in een Packhuys op te Haringh-vliet.

152. Ende dat den Eysscher die soude hebben ontfangen.

153. Wat de Gedaagdens aangaat, dewyle naar rechten notoir is dat *scriptura contra scribentem* mach werden ge-employeert.

154. Soo souden sy haar (des noodt zijnde ende de sake daar toe leggende) houden aan het boeck van den Eysscher.

155. Want nademaal den Eysscher daar by toestaat dat hy de voorsz Suycker voor rekeninge van Hendrick Alewijnsz heeft ontfangen.

156. Soo soude daar ook ontwijffelijk uyt moeten volgen dat den eysscher van het *provenu* van dien als noch gehouden soude zijn rekeninge te doen, ende het *reliqua* te betalen.

157. Voor ende al-eer de Gedaaghdens gehouden soude konnen zijn hem van de voorsz eysch ende conclusie van Dirck Lakens te indemneren.

158. Aangesien hy *in tali casu* selfs soude zijn die ghene die de penningen daar mede Lakens soude moeten werden betaalt in handen soude hebben.

159. Sulcx dat immers ten dien insichte alleen ten behoeve van den Eysscher, tot laste van de Gedaaghdens in desen geen provisie van namptissement soude konnen werden gedecerneert.

160. Aangesien de Eysscher daar in selfs soude obsteren sijn eygen register, dat hem comptabel soude maken aan de Gedaagdens.

161. Wat belanght de specie van geldt ende quitantie van Hendrick Alewijnsz van den 7. Augusti 1645.

162. Dien aangaande ſtaat te letten dat wel waar kan zijn dat den voorſz Hendrick Alewijnſz uyt handen van den voorſz Makelaar ontfangen heeft de penningen daar inne begrepen.

163. Doch daar uyt en volgt noch evenwel niet dat het ſelve gelt by hem Hendrick Alewijnſz ſoude zijn geproffiteert ende behouden geweeſt.

164. Want het is waar dat ontrent een maandt naar den voorſz 7. Auguſti 1645, den Eyſſcher in deſen met Hendrick Alewijnſz zijn ghereyſt naar Amſterdam.

165. Met haar nemende een reyſſack met een groote parthye gelt.

166. Ende (gelijck geſeydt is) eenige weynigh dagen daar geweeſt zijnde is Hendrick Alewijnſz door-gegaan latende den ſack met het geldt in de Herberge.

167. Ende heeft den eyſſcher in deſen de ſelve ſack van de Waardinne geeyſcht, ſeggende daar noch ontrent 3600 guldens in te zijn, ende is hy daar mede vertrocken.

168. Dat ſulkx waarachtich is, blijkt uyt de verklaringe van twee loofwaardighe Ghetuygen die ſulkx alles uyt de voorſz Waardinne hebben ghehoort ende verſtaan, hier nevens overgeleyt ende gheteyckent met de letter. C.

169. Sulkx indien Heyndrick Alewijnſz 't voorſz gelt ſoude mogen hebben ontfangen, ſoo heeft hy het ontfangen voor den eyſcher.

170. Ende heeft hy het oock tot Amſterdam aan den eyſcher gelaten, die het oock behouden ende wederom tot Rotterdam gebracht heeft gehadt.

171. Waaromme Heyndrick Alewijnſz daar van niet gheproffiteert hebbende, oock niet gehouden is 't ſelve aan den eyſcher te reſtitueren.

172. Ende ſulkx hem van de voorſz eyſſch ende concluſie indemneren.

173, Mits welcken dan nademaal uyt het ghene voorſz klaarlijk kan werden geſien.

174. Dat kooper van de voorſz Suycker is gheweeſt den eyſcher in deſen, ende niet Heyndrick Alewijnſz.

175. Dat hy eyſcher de ſelve ſuycker heeft ontfangen, en wederom verkoft ende de Penningen daar van geprocedeert genoten heeft ende geproffiteert.

176. Dat de Gedaagdens haar geſuſtineerde verifieeren met het publijck Regiſter van de Makelaar van Amſterdam.

177. Dat het ſelve wert geconfirmeert met het publijck Regiſter van de wage aldaar.

178. Inſgelijks mede door het geven van de aſſignatien aan Dirck Lakens door de verkoopers tot laſte van den Eyſcher alleen.

179. Ende dat ter contrarie tot justificatie van des Eysschers gesustineerde niet anders en wert overgeleyt als verklaringen.

180. Sonder eene eenige letter over te leggen daar by den voorsz Heyndrick Alewijnsz hem tot eenige indemniteyt ten reguarde van den Eyscher soude mogen hebben verbonden.

181. Ende dat (gelijk hier voren is geseyt) meest alle de voorsz getuygen sijn onbe-eedicht.

182. Dat oock der selver verklaringhen niet en sijn beleydt *in forma probante*.

183. Dat is niet in conformite van het 15 Articul van de ordonnantie op het stuck van de rechtsvorderinge binnen de Steden ende ten platten Lande geemaneert.

184. Soo vertrouwen de Gedaagdens dat by uyttinge van U. E: advijs sal werden verstaan ende verklaart in dese eerste sake dat 'er voor den Eyscher geen provisie en valt.

185. Maar dat parthyen de selve sullen beschrijven naar stijle van dese Vierschare.

186. Nademaal onwedersprekelijck is ende in practijcke allomme in dese Landen wert geobserveert dat op verklaringen alleen geen namptissement kan werden gedecerneert.

187. Want indien de selve niet *in forma probante* ende in conformiteyt van het 15 Articul beleyt sijn, soo en kan daar op by provisie gheen regard genomen werden.

188. Alsoo parthye adverse daar op niet en is gehoort.

189. Indien *autem* de selve sijn beleyt in *conformité* van 't voorsz artic.

190. Soo is de saecke ghedisponeert om diffinitivelijck te werden getermineert.

191. Komende hier mede tot het tweede poinct ofte saecke hier voren *loco thematis* geposeert, namentlijk

192. Of den Eyscher den rechten genouch zijnde kan bewijsen dat hy de Penningen in den tweeden eysch geroert aan Heyndrick Alewijnsz heeft geleent ofte niet?

193. Omme de negative van het selve poinct ter intentie van de Gedaagdens te astrueren, dient geconsidereert.

194. Dat den Eyscher tot justificatie van de voorsz sijnen eysch ende conclusie voor eerst ende principalijck produceert ende aan de Ghedaagdens heeft gecommuniceert copye van een extract uyt zijn eygen Bouck.

195. Waar mede hy pooght te bewijsen dat den voorsz Heyndrick Alewijnsz hem per reste schuldich soude zijn de 2105 guldens 11 stuyvers in de

voorschreve tweeden eysch ghementioneert.

196. Dan daar jegens dient geleth dat generalijk naar rechten notoir ende resoluyt is *privatam scripturam pro scribente vel proferente non probare text. in l. rationes. in l. exemplo. in l. instrumenta C. de probat..*

197. Wel is waar dat in faveur van de Koopmanschap hier te Lande van de selven regel door de kostuyme afgeweken is.

198. Ende inghevoert dat niet teghenstaande het Bouck van een Coopman is een *privata scriptura*, echter evenwel den selven daar op volkomen Gheloof ghegeven werdt, soo wanneer hy 't selve met solemneelen Eedt is sterckende.

199. Dan al eer 't selve plaatse hebben ende effect sorteren kan werden oock naar rechten daar toe verscheyde dingen gerequireert ende onder anderen notanter.

200. *Vt producens tales libros sit homo integræ opinionis, bonæ famæ, & veritatem scribere consueverit.*

201. *Et ut consideretur à Judice causæ qualitas, & magnitudo debiti.*

202. *Ne sit vaga & indiscreta consuetudo, quæ cum injuria alterius falsitatis occasionem præberet Gail. lib. 2. observ. 20. num. 7. Mascard. d. tract. de probat. conclus. 977. num. 27.*

203. Sulkx staat in desen in te sien of den Persoon ende het Bouck van den eyscher soodanich sijn ghequalificeert dat daar op alleen eenighe diffinitive condemnatie veel min namptissement tot laste van de Gedaagdens kan werden gedecerneert.

204. Wat aangaat den Persoon van den Eyscher den selven is een Bankeroetier, ende die met het voorsz gelt wederom komende van Amsterdam binnen Rotterdam, in sijn eygen Huys door ordre ende met consent van de E: Heeren Burger-meesteren aldaar met dienders is bewaart geweest.

205. Hoedanighe affronten niet en gheschieden aan Borgers staande ter goeder Naam ende Faam.

206. Sulkx dat notoirlijck des selfs integriteyt ende probiteyt ten hoochsten suspect is.

207. Ende dienvolghende dat hy soodanich niet en is ghequalificeert als naar rechten wert gerequireert.

208. *Libro enim Mercatoris infamis & suspectæ vitæ non probat & jam stante statuto vel consuetudine quod libris mercatorum credatur Mascard. d. loc. num. 30. Vbi plures ad hoc allegat. D. D.*

209. Aangaande het Bouck selfs de gelegentheydt van de schult ende de groote van dien.

210. Staat te letten dat hy seydt de schult te spruiten uyt saecke van gheleent gelt.

211. Welcken aangaande hy immers ter Wereldt gheen gheloof en meriteert.

212. Niet alleen om dat het niet waarschijnelijk en is dat hy 't voorsz gelt soude hebben geleert gehadt.

213. Maar ook om dat hy naar rechten dienaangaande op sijn Bouck niet en kan werden gelooft.

214. De niet waarschynelijcheydt bestaat daar in, eerst door dien uyt het prætense extract selfs niet kan werden gesien wanneer de 800 guldens in de eerste post van het *debet* gestelt getelt soude zijn gheweest als houdende het selve dach noch maant.

215. Ten anderen dat alle het gelt soude sijn verstreckt seer weynich tijts voor sijn decoctie, vertreck, ende arrest.

216. Nu is niet te ghelooven dat een Banckeroetier soo kort voor sijn vertreck soo merkelijcken Somme van penninghen uyt zijn handen soude werpen.

217. Insonderheydt (gelijck hier vooren is geseydt) dat hy korts voor het prætense leenen van gelt selfs tot Amsterdam is geweest, de Suycker gekoft, die wederom verkoft, ende het gelt op sijn vertreck mede ghenomen heeft gehadt.

218. Daar by mede komt dat hy door Meester Aernout Kievit Advocaat binnen deser Stede aangesproken werdende om betalinge van een Somme van 600 guldens hy de selve niet heeft konnen betalen.

219. Maar is hy genootsaeckt gheweest om hem te contenteren op den xvj. Augusti 1645. tot borge te stellen den voorsz Heyndrick Alewijnsz.

220. Die oock om de betaelinge van dien daar naar in Rechten betrocken is geweest voor Uwe E.

221. Insgelijckx mede den Eyscher *per reste* schuldich gebleven zijnde aen den Gedaaghdens, ende haere andere medestanders van de Groenlantsche Compagnie ontrent 84. guldens 7. stuyv. 8. penningen.

222. Ende by de Gedaaghdens voor sijn vertreck daaromme tot meermalen in præsentie van den voorschreven Heyndrick Alewijnsz aenghesproken zijnde.

223. Heeft hy altijdt uytstel versocht, sonder dat hy oyt eenige aanwysinge op Heyndrick Alewijnsz heeft gedaan ofte derven doen.

224. 't Welck hy buyten twijffel wel soude hebben gedaen gehadt by aldien hem soo merckelijcken somme van hem Alewijnsz hadde gecompeteert ghehadt.

225. Maar

225. Maar hy wel wetende dat hem ter werelt van Heydrick Alewijnfz niet en was competerende.

226. Soo en heeft hy geduyrende fijn præfentie daer van noyt derven vermaenen.

227. Ende gewacht tot dat hy wech was, ende hem niet en foude konnen verantwoorden.

228. Ende is oock in defen ten hooghften confiderabel om te toonen de onwaerfchijnelijckheydt van de prætenfe leeninge van gelt die den Eyfcher feyt aan Heyndrick Alewijnfz gedaan te hebben.

229. Dat uyt de voorfz prætenfe Reeckeninge ofte Extract kan werden gefien dat de tweede poft aldaer geftelt tot 850. guldens foude fijn geleent op den 7. Augufti 1645.

230. Zijnde geweeft den eygen dagh dat Frederick Steur Maeckelaer aen hem geteldt foude hebben de 4003. guldens 14. ftuyv. in de voor verhaelde fpecificatie ende Quitantie begrepen.

231. Op welcken dagh hy immers geldt genough hadde fonder dat hy behoufde eenige verdere penningen te gaen leenen.

232. Dat hy op fijn voorfz Boeck dienaengaende geen gelooff en meriteert fulcx is notoir.

233. Want off wel hier vooren is gefeyt dat een Koopman huydenfdaechs naer couftuyme geloof gegeven wert op fijn Boeck, *cum juramento.*

234. Soo wert nochtans 't felve verftaen ende gelimiteert tot de faecken fijne negotie ende trafijck raeckende ende verder niet.

235. *Statuta enim difponentia credendum effe libris mercatorum intelligenda funt de ijs rebus quæ ad commerciorem & negotiationis materiam fpectant, & non de aliјs Gail. de loc. num.* 8.

236. Dat nu het leenen van geldt aan Heyndrick Alewijnfz niet en raeckt de Negotie ofte handelinge van den Eyfcher fulcx is notoir.

237. Ende daerom en kan hy ook dien-aen-gaende op fijn Boeck geen gelooff hebben.

238. Maer wert het felve voor foo veel foodaenige andere dingen de Negotie niet raecken concerneert gehouden, *pro privata fcriptura & annotatione qua quis debitorem fibi conftituit. Cui exemplo perniciofum effet fidem adhibere d. l. exemplo C. de probat.*

239. Indien oock een Koopman op fijn Boeck gelooff foude hebben van dat hy aen yemandt geldt geleent heeft.

240. Ende dan fonderlinge in foo exceffiven fomme als in defen by den Eyfcher van den Gedaeghdens wert gepretendeert.

241. Soo en falder noyt yemant behouven Banckeroert te fpelen.

242, Nochte en sal een Rijck-man sijn goedt niet langer meester wesen als een Banckeroetier en belieft.

243. Principaelijck in sulcke gelegentheyt als in desen.

244. Daer niet geseyt kan werden dat oyt Heyndrick Alewijnsz eenige Negotie ofte handelinge 't sy in societeyt ofte andersints met den Eysscher in desen heeft gedreven dat men kan bevinden in de geeysten Boecken.

245. Wel is waar dat somwijlen Koopluyden met den anderen handelende des een ofte des anders Boek gelooff gegeven wert nopende eenige kleyne partytjes die souden mogen geleent ofte verstreckt zijn geweest.

246. Maar sal niet bevonden werden dat oeyt sulx plaats heeft gehadt in groote ende excessive Sommen.

247. Selfs niet tusschen eerlijcke gequalificeerde Koopluyden, men laat staan op het Bouck van een Banckeroetier als is den Eyscher in desen.

248. *Ubi enim agitur de magna summa, & libro personæ legalis, aliqualem tantum facit præsumptionem liber Mascard. d. conclus. 977. num. 17.*

249. De reden oock daar van is, dat selfs in *iis quæ concernunt negotiationem.* Een Koopman geen geloof op sijn Bouck en heeft om te proberen *ipsam debiti substantiam*, dat is *ipsam mercium traditionem.*

250. *Libro enim mercatoris creditur mode constet de substantia debiti.*

251. *Puta quando constaret mercatorem tradidisse merces alicui, nec constaret de precio seu de quantitate mercium.*

252. *Nam tunc statur libro ad probandam dictam quantitatem Mascard. d. loc. num. 33. Cravett. de Antiquit. temp. sect. vidimus & abunde. num. 9.*

253. Hoe veel te min kan hem dan gelooff op sijn Bouck gegeven werden nopende eenige Leeninge van gelt.

254. T'welck 't eenemaal buyten sijne negotiatie is, ende ook expresselijck wert ontkent.

255. Ende dienvolgende oock *ipsa debiti substantia* in dispuyte ghetrocken werdt.

256. Den Eyscher oock wel wetende dat hy met zijn voorsz Bouck niet door en kan om de voorsz prætense gelt Leeninge te proberen.

257. Souckt hy hem te behelpen nopende de Leeninge van de eerste post van acht hondert guldens met de verklaringhe voor Notaris ende Getuygen gepasseert van een Knecht ende Meyt in sijn Huys wonende.

258. Doch de selve verklaringe en kan (onder reverentie) in desen ter Werelt niet komen in consideratie.

259. Eensdeels om dat het is een *testimonium domesticum.*

260. Ten anderen om dat sy sijn *testes injurati.*

261. Dat

261. Dat oock de circumstantien van hare verklaeringe seer suspect sijn ende logenachtich luyden.

262. Aengaende de leste post van den voorsz debeth innehoudende 1872. guldens tot prætense corroboratie van dien leyt den eyscher over de verklaeringe van den Notaris Cool (die des eyschers Procureur is) ende zijne twee Clercken.

263. Die seggen ende verhaelen seecker praetje dat eene Perina Vermaers bejaerde Dochter tegens haer soude hebben geseyt nopende het wisselen van eenigh geldt by Heyndrick Alewijnsz voornoemt in de Kermisweeck 1645.

264. Maer behalven dat den Notaris Cool is des eyschers Procureur in dese saecke.

265. Ende dat oock sijne legaliteyt by de E. Heeren Schepenen genough is bekent.

266. Soo en soude hy ende zijn Clercken t' samen niet meer gelooff konnen hebben, als de voorsz Perina Vermaers alleen.

267. Die immers notoirlijck is, *testis injurata unica*, *singularis & nullum habens contestem.*

268. Ende sulcx ter werelt geen geloof ende soude konnen meriteren, *jur. supra allegat.*

269. Doch en soude al haer seggen oock al waer zjnde in desen ter werelt niet konnen opereren tot voordeel van den eyscher.

270. Want off schoon waer was dat Heyndrick Alewijnsz ten tijde als sy seyt t'haeren huyse gelt soude hebben mogen gewisselt.

271. Ende dat sy al hadde konnen ruycken ('t welck nochtans te verwonderen is) dat dat gelt uyt een Kruydeniers winckel quam.

272. Daer uyt en soude in 't minste niet konnen volgen dat het selve gelt gekomen soude moeten sijn uyt handen van den eyscher.

273. Aengesien binnen Rotterdam ende elders meer Kruydeniers woonen als den eyscher.

274. *Et sic non probat hoc esse quod ab hoc contingit abesse.*

275. Midts welcken dan bewesen zijnde dat nopende de leeninge van penningen den Eyscher naer rechten geen geloof op sijn Regifter en kan werden ghegeven.

276. Insonderheyt niet om dat sijn persoon niet en is legael.

277. Ende dat in desen een groote excessive somme wert geeyscht.

278. Ende van een persoon daer mede den eyscher noyt gehandelt ofte eenige Coopmanschappen gedreven heeft.

279. Dat

279. Dat oock niet gelooffelijck ende teenemael tegens alle waerſchijnelijckheyt ſtrijdt dat den eyſcher ten tijde als hy ſeyt 't geeyſchtſte gelt ſoude hebben geleent gehadt.

280. Ende dat tot Juſtificatie van dien oock impertinent zijn de verklaeringen by den eyſcher overleyt.

281. Soo vertrouwen de Gedaeghdens dat den Eyſcher dienaengaende *ilico* zijnen eyſch ende concluſie ſal werden ontſeyt.

282. Dan alſoo 't voorſz verſouck eygentlijck de Heeren Magiſtraten van Rotterdam niet en concerneerde.

283. Soo hebben haere E. Achtbaerheden de Gedaeghdens in deſen gerenvoyeert aen de Heeren van Schiedam.

284. Dat ſulcx waer is blijckt uyt de verklaeringe van den Secretaris der Stede Schiedam voorſchreven, hier nevens overgeleyt ende geteyckent met de letter D.

285. Waer naer de Gedaeghdens haer hebben geaddreſſeert gehadt aen de gemelde Heeren Magiſtraten van Schiedam, ende hebben van de ſelve geobtineert Appoſtille *in conformité* van 't voorſz verſouck.

286. Als blijckt by de Requeeſte ende Appoſtille hier nevens overgeleyt ende geteyckent met E.

287. Dat nu de voorſz Vooghden de Boucken van Heyndrick Alewijnſz onder haer geſlagen hebben is waer.

288. Dat ſy oock onder haer hebben zijne goederen, is mede waer.

289. Maer dat ſy ſulcx ſouden hebben gedaen ſonder daer toe behoorlijck te zijn gequalificeert, ende gelijck als off ſy daer door yemant van zijne crediteuren ſouden willen verkorten, ſulcx is niet waer.

290. Want 't geen ſy gedaen hebben, is geſchiedt uyt krachte van haere Vooghdye die haer authoriſeerde tot den toeſicht op zijne goederen.

291. Ende hebben ſy daer inne gecontinueert door ſpeciale authoriſatie van de Magiſtraet der Stede Schiedam.

292. Sulcx dat de voorſz Vooghden daer inne niet anders hebben gedaen als het gene ſy ampthalven ſchuldigh ende gehouden waren te doen.

293. Ende 't welck ſy niet gedaen hebbende, qualijck ſouden hebben gedaen ende daer over ſouden konnen hebben werden geculpeert.

294. Eyndelijck ende voor het leſte is de Gedaeghdens by Plaidoye calumnieuſelijck geobjicieert dat ſyluyden ſtudieuſelijck den voorſz Heyndrick Alewijnſz ſouden doen wegh blijven, om door ſijn abſentie te beter alles te ontkennen, ende in 't warre te werpen.

295. Doch

295. Doch wat debvoiren de Gedaagdens hebben gedaan om hem te ſpreken ofte te bekomen ſullen mijn E: Heeren kennen ſien uyt de nevensgaande Atteſtatie gheteyckent met de letter F. waar toe de Gedaagdens haar om kortheydts wille refereren.

296. Ende wenſchten de Gedaagdens uyt gront haars Herten dat Heyndrick Alewijnſz hier ware, om haar van de ware gelegentheydt van ſijne ſaeken te onderrechten.

297. De Gedaagdens en zijn die Luyden niet die yemant het ſijne ſoude willen onthouden veel min haar met indirecte middelen behelpen.

298. Maar ſiende de notoire malitie van den Eyſcher, die ſoo onbeſchaamdelijck derft eyſchen 't ghene hem niet en competeert, ende daar toe ſulcke quade practijcken ende indirecte middelen gebruykende.

299. Soo ſijn ſy ghenootſaakt tot voorſtandt van de Gerechtigheydt haar daar tegens te oppoſeeren ende dit Proces te ſuſtineren.

300. Mits welcken dan de voorſz twee leſte Gedaaghdens niet zijn gedachvaart in qualiteyt als Borgen, maar als onder haar gheſlagen hebbende de Boucken ende Goederen van Heyndrick Alewijnſz in welcke qualiteyt zy immers in haar particulier niet en zijn convenibel.

301. Dat ook ſy luyden in qualiteyt als Borgen notoirlijck niet convenibel ſouden zijn voor deſen E: Gherechte als zijnde Borghers van Schiedam.

302. Dat de Getuyghen daar mede den Eyſcher de prætenſe borchtochte poocht te juſtificeren alle ſijn reprochabel ende crediteuren van Heyndrick Alewijnſz zijnde Getuygen ſijn in haar eygen ſaak.

303. Dat mede hare Getuygeniſſen directelijck in een ende de ſelve ſaken den anderen ſijn contrarierende.

304. Ende dat in allen gevalle de prætenſeBorchtochte niet anders en wert gejuſtificeert als met Ghetuygen, ongerecoleert ende niet *in forma probante* beleydt.

305. Omme welcke reden alleen in deſen tegens de voorſz twee Voochden geen namptiſſement en kan werden gedecerneert.

306. Daar by dan noch komende dat hier vooren klaarlijck (ſoo vertrouwt werdt) aangeweſen is dat nopende de voorſz twee eyſſchen teghens Heyndrick Alewijnſz ſelfs de ſaeken niet en ſijn gediſponeert om eenige proviſie tegens hen te decerneren.

307. Uyt oorſake tot juſtificatie van den eerſten eyſch niet anders en wert overgeleyt als Getuygen ongerecoleert.

308. Ende dat den eyſcher in de tweede ſake op ſijn prætens Regiſter geen Geloof en kan werden gegeven.

309. Soo vertrouwen de Gedaagdens vaſtelijk dat den Eyſcher in beyde de voorſz ſaken zijnen eyſch ende concluſie ſal werden ontſeyt.

Implorende. &c.

Ende was onderteyckent.

GASP: HUET.

EERSTE ADVERTISSEMENT

Van d' Heer ende Meester.

FRANÇOIS VERBOOM,

Rakende sekere Legaten, waar van al quitantien by de Legatarissen waren gepasseert, ende nae datum gedifficulteert werdt, niet tegenstaande 't passeren van de voorschreve quitantie, als anders, de voorschreve Legaten te betalen.

Advertissement gedaan maken, ende d' EE: Heeren Schepenen der Stadt Rotterdam overgegeven uyt den Name ende van weghen James Wall, Engelsch-Koopman, Eyscher in cas van kort-Recht in conventie, ende Verweerder in reconventie, ter eenre,

Op ende Tegens

Hugo van Roon Coopman binnen der voorsz Stede, Gedaagde in conventie, ende den selven voorts voor hem selven ende vervangende zijne mede-Erfgenamen van Cornelis van Ravesteyn Zalig: Eyscher in reconventie ter andere sijden.

1. IN desen dient voor eerst gepremitteert een kort verhaal raeckende de ware gelegentheydt van de sake in quæstie.

2. 't Is sulkx dat in levende lijve is geweest Jan van Erp Zalig: in zijn leven gewoont hebbende tot Amsterdam.

3. Die by zijn Testament gemaeckt ende gepasseert voor Barent Jansz Verbeeck Notaris Publ: ende sekere getuygen in date den 23 Augusti 1641. tot zijn eenich ende universeel erffgenaem hebbende geinstitueert Constantia van Erp.

4. Onder anderen aan de Kinderen van Jsaacq ende Hans van Lier heeft gelegateert elck d'Somme van achtien hondert Caroli guldens.

5. Onder expresse conditie, Soo eenighe van de Kinderen van Hans van Lier geestelijcke Persoonen mochten zijn, ende in een Klooster waren (gelijck de Testateur seyde onderrecht te zijn) ofte anders professie van de Roomsche Catholijcque Religie ende niet van de Gereformeerde Religie deden.

6. Dat soodanighen van de voorsz Kinderen haar portie ofte portien sal komen ende datelijck vervallen op d'andere Suster ofte Susters die van de Gereformeerde Religie moste wesen.

7. Als oock op de Kinderen van de voorsz Isaacq van Lier.

8. Om by haarliede soodanighe portie ofte portien gedeelt ende genoten te werden.

9. 't Is mede sulkx, dat een Dochter van de voornoemde Hans van Lier ghenaamt Agniete van Lier, Ghetrouwt is met den Eyscher in conventie in desen.

10. Ende dat een ander Dochter mede vanden voornoemden Hans van Lier met naeme Susanna van Lier, Getrouwt is met eenen Jan Ferrit woonende tot Parys.

11. Welcke voorsz Ferrit ende Susanna van Lier kennisse bekomen hebbende van het Legaat hier vooren verhaalt.

12. Hebben by hare Procuratie in date den 23. Augusti 1641. gheconstitueert ende volmachtigh ghemaakt de voornoemde Agniete van Lier haar Suster.

13. Ten fijne de zelve Agniete van Lier uyt haar constituanten naem het gemelde legaat soude invorderen en ontfangen.

14. Welcken volgende by den Eyscher in conventie voornoemt, soo voor sich selven, als mede uyt kracht van de voorsz Procuratie uyt den naeme van de voornoemde Susanna van Lier versocht zijnde betalinge van de Legaten haar respectelijk competerende.

15. Heeft de voornoemde Constantia van Erp die eenich ende universeel Erfgenaam is geinstitueert by Jan van Erp voorsz (gelijck verhaelt is) ordre gegheven aan eenen Jan van Herlaer Coopman tot Amsterdam voorsz om de selve Legaten aan den Eyscher te voldoen.

16. Welken voorsz Jan van Herlaar, by Testament van den voornoemden Jan van Erp was ghestelt als curateur ende administrateur van eenighe Goederen by hem van Erp ghemaekt aan eenighe minder-jarighe Kinderen.

17. Ende

17. Ende oock byde voornoemde Constantia van Erp gebruyckt wiert om haar behulpich te zijn in den naarghelaten Boedel van den voornoemden Jan van Erp Zalig:

18. Volghens welcke voorsz ordre Jan van Herlaer voorsz aanghenomen heeft de betalinghe van de voorsz twee Legaten te sullen doen.

19. Ende heeft oversulkx d' Eyscher met zijn Huysvrouwe in desen ten behouve van de voornoemde Constantia van Erp voor den voorsz Notaris Verbeeck en sekere Ghetuygen verleden quitantie in date den 10. December, 1641.

20. Innehoudende dat sy de voorsz Summe van sesendertich hondert Caroli guldens wesende de voorsz Legaten ten vollen hadde ontfangen.

21. Ende alsoo dienvolghende d' Eyscher van meeninge was om 't voorschreve gelt ten Huyse van de voornoemde Jan van Herlaer te gaan ontfangen.

22. Soo wiert middelertijdt hem eyscher behandicht seeckere missive van den Gedaagde in desen, in date den 3. Decemb: anno voorsz.

23. Waar by hy gedaagde was versouckende, dat d' eyscher de voorsz penningen (die hy Gedaagde seyde verstaan te hebben, dat doen alreede by den Eyscher soude zijn ontfangen geweest) soude willen voor hem Gedaaghde aan tellen aan zijns Gedaagdens Swager Ravesteyn, ofte aan den voornoemden Herlaer.

24. Met expressie dat hy Gedaaghde tot Amsterdam een partye gelt van doen hadde, 't welck hy schreef alhier gereet te staan, doch dat hy 't selve, door dien dat men onder noch over en konde komen, tot Amsterdam voorsz niet konde krijgen.

25. Belovende hy Gedaaghde dat hy de voorsz Summe van Penninghen tot des Eyschers vermaningh alhier soude tellen.

26. Ofte indien d' Eyscher begeerde eenige Wijnen te koopen dat hy Gedaaghde de voorsz Penninghen binnen acht ofte tien dagen tot Amsterdam soude bestellen, 't sy by wissel, ofte specy.

27. In welck versouck d' Eyscher voornoemt niet willende naarlaetich zijn.

28. Als genegen sijnde met zijns Huysvrouwe vrienden, waar aan de Gedaaghde met gehuwelijckt is, vrientschap te houden.

29. Heeft hy Eyscher by sijne assignatie in date den 14. Decemb: zijnde de selve dach als hem de missive van den Gedaagde is behandicht, den voornoemden Herlaer geordonneert, aan den voornoemden Gedaaghde te tellen de Somme van 3200. Caroli guldens.

30. Welcke voorſz aſſignatie de voornoemde Jan van Herlaer heeft aengenomen.

31. Ende heeft oock dienvolghende de betalinge van de Penningen daar inne vermelt ten behouve van den Gedaagde in deſen gedaan.

32. Mits welcken alhoewel hy Gedaaghde uyt kracht van ſijne voorſz Schriftelijcke beloften verbonden was de gemelte ſomme van Penningen aan den Eyſcher in deſen binnen acht ofte tien dagen te reſtitueren.

33. Soo is hy Gedaaghde des niet tegenſtaande tot noch toe weygerich gebleven, de voorſz zijne beloften naar te komen.

34. Pretexeerende dat hy ſoude ghekregen hebben contramande om de Somme van achtien hondert gulden in te houden ende aan den Eyſcher niet te betalen.

35. Ende nopende de reſterende Penningen, dat ſijns Gedaagdens Broeders ende Suſters jegens den eyſcher ſoude hebben eenige prætenſien.

36. Met welcke ſijns Gedaagdens Broeder ende Suſters hy Gedaagde wilde dat d' Eyſcher alvooren ſoude Rekenen ende quitantie geven.

37. Mits welcke onbehoorlijke weygeringe ende frivole pretexten d' Eyſcher merckende, dat hy met gemoede niet en konde geraecken tot betalinge van 't gene hy eyſcher ſoo deuchdelijck voor den Gedaaghde voornoemt hadde verſchoten ende doen betaelen.

38. Heeft hy eyſcher al vooren in te gaan den wech van Juſtitie den voorſchreve Gedaagde door Notaris ende Getuygen tot twee verſcheyde maelen gedaan inſinueeren.

39. Ten eynde de Gedaaghde de betalinge van de meergemelde Somme van 3200. Caroli guldens als noch ſoude doen.

40. Ende heeft hy eyſcher oock ter oorſake van des Gedaagdens weygeringe, jegens hem Gedaaghde door Notaris ende Getuyghen gedaan proteſteeren van alle koſten, ſchaden ende intereſten.

41. Sulkx dat hy eyſcher eintelijck ghenootdruckt is gheweeſt den Ghedaaghde te doen dachvaarden voor d' EE: Heeren Vredemaeckers deſer Stede.

42. Alwaar parthyen ſijnde ghecompareert, ende de Ghedaaghde als noch halſterrich gheblеven ſijnde in zijn quaadt ende onrechtmaetich voornemen.

43. Is by d' Heeren Vredemakers (die in deſe ſaecke, excéderende de Somme in haarlieder ordonnantie begrepen niet en vermochten te ſententieren de voorſz parthyen geopent de wech van Juſtitie.

44. Welc-

44. Welcken volgende d' eyscher in conventie van d' E E: Heeren Borger-meesteren deser Stede hebbende versocht ende ook verkregen kort recht jegens den voorsz Gedaaghde.

45. Heeft hy eyscher denGedaagde voor desen E: Gerechte gedaan dachvaarden in cas van kort-reeht.

46. Ende hebbende aldaar teghens den Gedaagde eysch ghedaan ende geconcludeert tot kennen ofte ontkennen van zijns Gedaagdens missive, ende dienvolghende tot condemnatie ende by provisie tot namptissement van de voorsz twee-en-dertigh hondert Caroli guldens.

47. Waer tegen van wegen den gedaahgde (naer dat hy gedaagde hadde gedaen proponeren seeckere frivole dilatoire exceptie ende hem gedaagde by U E. geordonneert was, onvermindert de selve exceptie t' antwoorden ten minste op de versochte provisie) genomen sijnde contrarie conclusie.

48. Ende daer-en-boven mede van wegen den selven gedaagde soo voor hem selven, als mede sich seggende te vervangen, sterck te maecken, ende de *rato* te caveeren voor d'andere mede erffgenamen van Cornelis Hendricksz Ravesteyn, jegens den eyscher in conventie sijnde gedaen seeckere impertinente ende ongefondeerde eysch in reconventie.

49. Waer by hy gedaagde als eyscher in reconventie jegens den eyscher in conventie verweerder in reconventie concludeert tot condemnatie ende by provisie tot namptissement van de somme van 108. gulden 18. stuyv.

50. Insgelijcx mede by den eyscher in conventie, verweerder in reconventie daer op sijnde geantwoort, ende by parthyen *hinc inde* voor replijck ende duplijck respective sijnde gepersisteert, ende eenige verdere termijne in dese saecke gehouden.

51. Ende de saeke in quæstie volghens U. E E. appoinctement interlocutoir van wegen de selve parthyen by haarlieder respective Procureurs mondelingh sijnde bepleyt.

52. Is eyntelijck by U. E E: naarder appoinctement parthyen *hinc inde* hare respective versouck van namptissement ontseydt.

53. Ende wijders den selven parthyen respectivelijck geordonneert, ten principale nevens der selver respective stucken over te legghen ende aan U. E E: te exhibeeren een Advertissement ofte Deductie van haarlieder gesustineerde in desen.

54. Naarvolghende welck appoinctement d' eyscher in conventie Verweerder in reconventie 't selve by desen doende.

55. Soo staat naar lecture van 't gepremitteerde verhaal te letten, dat de decisie van de saecke in quæstie (onder correctie) principalijk is berustende op twee poincten.

56. Waar

56. Waar van het eerſte is of by het geproduceerde van den eyſcher in conventie ten ghenouge is conſterende dat de Gedaagde de twee endertich hondert gulden in quæſtie heeft genoten, ofte niet.

57. Het tweede of d'affirmative van 't eerſte poinct beweſen ſijnde, hem eyſcher ſijnen eyſch in conventie moet werden geadjudiceert ende den Verweerder in 't ſelve cas eyſcher in reconventie ſijn eyſch in reconventie, op ende tegens den eyſcher in conventie ghedaan ende ghenomen moet werden ontſeyt, dan mede niet.

58. Omme dan 't voorſz eerſte poinct ter intentie van den Ghedaagde te deduceeren ſoo is ten wederſijden in confeſſe, ende oock uyt het Teſtament van Jan van Erp van weghen de Ghedaagde geproduceert onder de letter C. blijkelijck.

59. Dat des Gedaagdens Huyſvrouwe ende haar Suſter voorſz elck ſoodanich legaat van 1800 guldens makende 't ſamen de Somme vau 3600 gulden, op ſoodanige conditien is gemaakt als verhaalt is.

60. Het is mede notoir ende ten wederſijden *in confeſſo* dat den voornoemden Jan Ferit, ende zijne Huyſvrouwe Suſanna van Lyer by haere procuratie verleden ende in date als vooren des eyſchers Huyſvrouwe hebben gelaſt, om het legaet haer Suſanna competerende van haren t' wegen t'ontfangen.

61. Gelijck de procuratie die de ſelve Jan Ferit ende Suſanna van Lyer geſeyt werden verleden te hebben op den voornoemden Jan Herlaer mede by den voorſz gedaagde geproduceert onder C. voorſz ende ook de quitantie notariael by den eyſcher in deſen ten behoeve van Conſtantia van Erp verleden by den eyſcher geproduceert onder de letter F. uytdruckelijck ſijn medebrengende.

62. Inſgelijcx mede is ten wederſijden *in confeſſo*, ende oock by de voorſz Notariale quitantie onder F. geproduceert blijckelijck dat de voornoemde Conſtantia van Erp wert gequiteert ende ontſlagen van de præſtatie ofte betaelinghe van de Legaten des Eyſſchers Huyſvrouwe ende des ſelfs Suſter gemaeckt.

63. Daer en boven ſoo is by des gedaagdens eygene originele miſſive mede onder de letter F. geproduceert uytdruckelijck conſteerende, dat de gedaagde op den eyſcher heeft verſocht, dat hy eyſcher ſijn gelt ('t welck de gedaaghde meende dat by hem eyſcher ten tijde van 't ſchrijven des voorſz miſſive al van den voornoemden Herlaer ontfangen was) aen ſijns gedaaghdens Swager Raveſteyn ofte aen den ſelven Herlaer voor hem gedaaghde ſoude aentellen.

64. Ende dat met soodanighe beloften van restitutie ende ofte anders als hier vooren in 't narrê van de sake is gedediceert.

65. Noch soo is kennelijck ende mede *in confesso*, dat d' eyscher voornoemt naar dat aan hem soodanich versouck als verhaalt is, by den gedaagde in desen om de Penningen aan den voornoemden Ravesteyn ofte Herlaer voor hem ghedaagde aan te tellen, was gedaan, aan den voornoemden Herlaer heeft behandicht sekere assignatie van date den 14. Decemb: 1641.

66. Waar by hy den selven Herlaer gheordonneert heeft de Somme van twee en dertich hondert Caroli guldens aan den ghedaagde in desen te betaelen.

67. Blijkende by d' originele assignatie by den ghedaagde selve geproduceert onder de letter C. voorsz.

68. Sulkx dat alhier alleenlijck resteeren te bewijsen dese twee naarvolgende poincten.

69. Namentlijck dat Herlaar vooornoemt by Constantia van Erp is ordre gegeven, dat hy Herlaar de ghemelde Legaten aan den eyscher in desen soude betalen.

70. Ende dat de gedaagde in desen de voorsz Somme van twee en dertich hondert Caruli guldens heeft geprofyteert.

71. Welcke twee voorsz poincten sijnde bewesen soo blijkt 't gantsche narrê ofte verhaal van dese saecke (hier vooren ghepremitteert) in substantie ende ter ghenougen waarachtichlijck ende in der daat alsoo gheschiet te zijn.

72. Wat dan belangt het eene, namentlijck de ordre by de voornoemde Constantia van Erp aen Herlaar voornoemdt gegeven.

73. Refereert sich d' eyscher dien aangaande aan des ghedaagdes eyghene confessie, soo die by sijns ghedaagdens Procureur dien aangaande *in judicio* is gedaan, welcke d' E E: Heeren Schepenen bekent is.

74. Als mede die de gedaagde selve ende zijn voorsz Procureur dien aangaande hebben ghedaan in præsentie van de Heeren Schepenen van Berckel ende Navander, op de comparitie ten fijne van accoord gehouden in de Herberghe van S. Lucas alhier.

75. Alwaar de ghedaagde ende oock zijn Procureur uytdruckelijck hebben toegestaan dat de voornoemde Herlaar, ordre heeft gehadt om de betalinge van de Legaten aan d' eyscher in desen te doen.

76. Ende in allen gevalle of sulkx by ofte van wegen den gedaagde mocht werden ontkent ende van 't selve d' E E: Heeren Schepenen egheen memorie mochten hebben, als ter contrarie wert vertrouwt.

77. Soo is d' eyscher voorsz sich dien aangaande refereerende tot de voorschreve missive van den Gedaagde in desen.

78. Alwaar de gedaagde voornoemt uytdruckelijck seyt, dat hy ghedaagde hadde verstaan dat d' eyscher zijn gelt al van Cosijn (dien hy in de selve missive noemt Cosijn Herlaer) soude hebben ontfangen.

79. Waar uyt niet anders kan werden verstaan dan dat de voornoemde Herlaar ordre ghehadt heeft om de ghemelde Legaten aan den eyscher te betalen.

80. Sijn oock alle circumstantien van de sake ghenouchsaam mede brengende dat de voornoemde Herlaer soodanighe ordre van Constantia van Erp heeft gehadt.

81. Gelijk als 't selve soo uyt d' assignatie tot laste van den selven Herlaer by den eyscher gegeven, als mede uyt het gene hier naar tot verificatie van de betalinghe daar op gevolcht sal werden gededuceert volkomentlijek kan werden afgenomen.

82. Want geprobeert sijnde dat Herlaar voornoemdt de betalinge van de voorsz 3200. Caroli guldens aan ofte ten behouve van den gedaagde heeft ghedaan.

83. Ofte dat hy gedaagde de selve penningen volgens sijne missive door Herlaar heeft geprofijteert.

84. Soo komt daar uyt nootsaeckelijck te resulteren, dat Herlaer voornoemt daar toe ordre heeft gehadt van Constantia van Erp voorsz.

85. Gelijck oock het verlijden van de quitantie hier vooren vermelt sulkx is præsupponerende.

86. Wat dan belangt de selve betalinge alwaar het schoon sulkx dat d' eyscher in desen dien aangaande niet ter Wereldt hadde gheproduceert, soo is d' E E: Heeren Schepenen klaarlijk blijkende dat de selve by den voornoemden Herlaar aan ofte ten behouve van den gedaagde in desen is gedaan.

87. Ghemerckt des gedaagdens eygen gheproduceerde, als namentlijck de prætense afrekeninghe by hem gedaagde overgeleyt onder de voorsz letter C. sulkx uytdruckelijk is medebrengende.

88. Alwaar d' erfgenamen van Cornelis van Ravesteyn uyt welckers naeme hy gedaagde in reconventie is eysch doende, met goede ronde duytsche woorden verhalen ende bekennen, dat des eyschers Huysvrouwe van den gedaagde is.

89. Komende de Somme van 1400. gulden.

90. Daar by voughende, dat de selve 1400. gulden door Johan Herlaar aan den gedaagde in desen sijn goet gedaan.

91. Insge-

91. Insgelijcks mede seggende uyt wat oorsaeck, namentlijk uyt seecker Legaat haar by Johan van Erp Zalig: gemaeckt.

92. Sulkx dat de ghedaagde door sijne eyghene gheproduceerde d' E E: Heeren Schepenen is aanbrengende dat hy 't onrecht ende ter quader trouwen de voorsz betalinge is ontkennende.

93. Ende consequentelijck oock sijn eygen vonnisse is medebrengende.

94. Welck geproduceerde van den Gedaagde 't eenemaal in desen decisoir is, als sijnde 't geene waar mede hy Gedaagde selve zijn ongefondeert ghesustineerde tracht staande te houden.

95. Ende daaromme 't selve tegen hem Gedaagde naar Rechten is maeckende volkomen preuve.

96. Welcke preuve met egeen middelen van Rechten kan werden gereprocheert.

97. *Nam producens in judicio Instrumentum pro se, si quid eo contineatur in favorem alterius partis, videtur id probavisse etiam contra se, Glossa. in l. 1. Peditiones in fine ff. de edendo.*

98. *In tantum ut nec protestatio, quod non producat instrumentum nisi in quantum pro se facit, producenti prodesse possit. d. Glossa in marg. Castrens. ad l. scripturæ. num. 2. C. de fide instrument. ferrar. in form. prod. instrument. tit. 13. Glossa 4. in addit. L. A.*

99. Sulkx dat te verwonderen is hoe dat de Ghedaagde by pleydoye soo stoutelijck ende onbeschaamdichlijck heeft derven ontkennen, dat de penninghen in quæstie hem Gedaaghde by den voornoemden Herlaer zijn goet gedaan.

100. Insonderheydt ghemerckt hy Gedaagde 't selve voor desen in præsentie van eerlijcke Luyden uytdruckelijck tot meermalen heeft bekent.

101. Ende namentlijck op den 8. Marty deses loopende Jaars 1642. in præsentie van eenen Willem Bercker gesworen Maeckelaar van d' Engelsche Court, ende deser Stede.

102. Als oock in 't leste van Januario mede deses verloopende Jaars, in præsentie van eenen Pieter Poop Engelsch Koopman mede alhier.

103. Gelijck sulkx volkomentlijck by den eyscher voornoemt werdt bewesen door twee verscheyde certificatien beyde voor U. E E: onder eede, parthyen Procureur alvooren tot dien eynde behoorlijcken geciteert, gedaan recolleren, mede van wegen hem eyscher geproduceert onder de voorsz letter. F.

104. Waar inne deposanten zijn de voornoemde Willem Bercker ende Pieter Poop respective.

105. Tot den Teneur van welcke voorsz twee cestificatien d' eyscher voornoemt sich om kortheyts wille is refererende.

106. Waar uyt U. E E: niet alleen sullen konnen verstaan, dat de Ghedaagde de voorsz betalinge uytdruckelijk heeft bekent ende toegestaan.

107. Maar insgelijks mede de prætense redenen waar omme hy Ghedaagde de restitutie van des Ghedaagdens gelt tot noch toe gheweygert heeft te doen.

108. Namentlijck d' eene dat des eyschers Huysvrouwe Suster van 't selve gelt was komende 1806. Caroli guldens ende dat hy Gedaagde contramande ghekregen soude hebben omme de selve 1800. gulden in te houden ende den eyseher niet te betalen.

109. d' Andere dat de betalinghe van de Penningen voorsz volghens sijns Gedaagdens missive by d' eyscher tot Amsterdam wel was gedaan, maar dat de selve betalinghe niet en soude sijn geweest voor hem gedaagde dan voor sijns gedaagdens Swager Ravesteyn.

110. Ende dat sijns gedaagdens Swager voorsz met zijn Susters eenighe prætensien tot laste van den gedaagde souden hebben, met welcke hy ghedaagde wilde dat d' eyscher soude Reeckenen ende quitantie leveren.

111. Invoughen dat hy ghedaagde de voorsz betalinghe voor desen niet ontkent heeft.

112. Maar heeft alleenlijck ghesocht eenige frivole uytvluchten, om den eyscher voornoemt voor eerst slepende te houden, ende daar naar van den ontfangh van de voorsz 3200 gulden te frustreeren.

113. 't Welcke U EE: oock lichtelljck konnen bevroeden uyt de drie verscheyde assignatien waar van de twee op hem ghedaagde sijn gegeven by den eyscher ende sijne voorsz Huysvrouwe gesamentlijck, ende de derde by des eyschers Huysvrouwe alleen, alle by hem gedaagde geproduceert onder de voorsz letter C.

114. Welcke voorsz drie assignatien hy gedaegde mede tot laste van den eyscher is brengende in de gemelde frivole ende prætense afreeckeninge, als by hem gedaegde voor den eyscher betaelt.

115. Welcke betaelinge immers nootsaeckelijck voorgaende schuldt is præsupponerende.

116. Nu soo en werd by den gedaegde niet geproduceert yetwes waer uyt getrocken kan werden dat hy ghedaegde aen den eyscher eenige andere penningen schuldich soude gheweest sijn, boven de voorschreve somme van 3200. Caroli guldens.

117. Sulcx

117. Sulcx dat naer rechten niet anders en kan werden gepræsumeert, dan dat sodanige betalinge als de voorsz gedaegde soude mogen bewijsen voor den eyscher deuchdelijck gedaen te sijn, by hem gedaegde gedaen sijn in minderinge van de meergemelde twee-en-dertich hondert Caroli guldens.

118. Dat *autem* sulcx waerachtich is, wert van wegen den eyscher voorsz seer klaerlijck bewesen by seeckere missive van den voornoemden Herlaer aen hem eyscher geschreven.

119. Waer in den voornemden Herlaer schrijft dat de gedaegde hem Herlaer geseyt heeft, dat hy gedaegde de betalinge van de voorsz penningen refuseert te doen, uyt oorsaecke dat des eyschers huysvrouwen Suster met haer Man interdictie ofte verbodt ghedaen hebben, van 1800. gulden aen hem eyscher te betaelen.

120. Ende belangende de resterende 1400. gulden dat de gedaegde seyde de selve aen den eyscher ende sijn huysvrouwe betaelt te hebben.

121. Nu soo en wert by den gedaegde egeen andere betalinge die aen den eyscher ofte zijn huysvrouwe soude gedaen sijn voorgewent, dan de prætense betaelinge in de voorverhaelde frivole affreeckeningen begrepen.

122. Onder welcke de gemelde drie assignatien t'samen ter somme van elff hondert drie-en-t'sestich gulden werden gestelt.

123. Waer uyt dan evidentlijck blijckt dat de betalingen die by den gedaegde voor den eyscher sijn gedaen, gedaen sijn in minderinge van de voorsz 3200. Caroli guldens als verhaelt is.

124. Sulcx dat soo door de selve betalinge als mede uyt het gene hier vooren soo klaerlijck ende onwedersprekelijck is gededuceert, krachtichljck wert ge-evinceert dat, de 3200. gulden in quæstie by den voornoemden Herlaer aen ende ten behouve van den gedaegde sijn verstreckt ende hy gedaegde de selve heeft genoten.

125. Doch alwaer het schoon sulcx dat aen de probatie van de voorsz betaelinge noch yetwes mochte werden gedesidereert des genouchsaem blijckt neen.

126. Soo soude echter den eyscher noodtwendich moeten werden geadmitteert tot den eedt ofte *juramentum suppletorium*.

127. Welcken eedt d'eysscher voornoemt t'allen tijden overbodich is te præsteren, ende oock naer rechten hem niet kan werden geweygert.

128. Mits welcken dan het gantsche narrê van de gelegentheydt deser saecke hier vooren gepermitteert, volkomentlijck sijnde geverifieert.

129. Ende dienvolgende oock het voorsz eerste poinct, tot voordeel van des eyschers intentie tot genoegen gejustificeert.

130. Komt daer uyt mede tot voordeel van den eyſcher voornoemt te reſulteren de ſolutie op het tweede poinct.

131. Namentlijck dat den eyſcher voornoemt ſijn eyſch ende concluſie in conventie op ende jegens den Gedaegde gedaen ende genomen moet werden geadjudiceert, ende den ſelven gedaegde eyſcher in reconventie ſijnen voorſchreven eyſch in reconventie moet werden ontſeyt.

132. Want alſoo uyt het gene hier vooren is gededuceert notoir is, dat d'eyſcher in deſen, by des gedaegdes miſſive is verſocht geweeſt de voorſz penningen, die de gedaagde meende alreede by den eyſcher van den voornoemden Herlaer ontfangen te ſijn, voor hem ghedaeghde te tellen aen den voornoemden Raveſteyn, ofte aan Herlaer voorſz.

133. Onder beloften dat de gedaagde tot des eyſchers vermaning de ſelve penningen aen hem eyſcher alhier wederom ſoude tellen.

134. Ofte dat hy de ſelve binnen acht ofte thien dagen wederom tot Amſterdam ſoude beſtellen, 't ſy by wiſſel, ofte ſpecij.

135. Ende oock notoir is, dat d'eyſcher hem gedaagde op den voornoemden Herlaer heeft geaſſigneert volgens des gedaegdes verſouck.

136. Dat mede de geaſſigneerde penningen by Herlaer voornoemt aen den Gedaachde ſijn goedt gedaen.

137. Soo moet oock nootſaeckelijck, de gedaechde volgens ſijne voorſz ſchriftelijcke beloften werden gecondemneert de ſelve penningen aen den eyſcher in deſen op te leggen ende te betaelen.

138. Want alſoo de ghedaagde niet en kan ontkennen de voorſz miſſive met ſijne eygen handt aan d' eyſcher voornoemt geſchreven te hebben ſoo en kan hy ook de ſelve condemnatie geenſints ontgaan.

139. Ghemerckt particuliere miſſiven, ſoo naar Rechren, als oock naar d' onverbreekelijcke coſtuyme deſer Landen. volkomen preuve maken tegens den gemelde, die de ſelve heeft geſchreven.

140. *Ita in his iiſdem terminis deciſum traditur per Rotam Genuenſ. decis* 41. *num.* 4. *&* 5. *item deciſ.* 51. *num.* 1. *per l.* 1. *§.* 1. *ff. mandati l.* 1. *Publia §. ult. ff. depoſiti.*

141. *Nam literæ mercatorum prodictæ contra ſcribentem habent vim inſtrumenti publici deciſ. Rotæ. gem.* 22. 9. *Zabar. conſ.* 153. *num.* 2.

142. *Et habentur pro ſententia & tranſenut in judicatum, ut inquit Bald: in conſæ.* 348. *vol.* 1.

143. Sonder dat den eyſcher in deſen eenichſints is obſteerende des ghedaagdes frivole geproduceerde onder de letter C. voorſz.

144. Want

144. Want eerstelijck wat belangt de prætense procuratie op Jan Herlaer die den gedaagde seyt inne te houden revocatie van de procuratie op des eyschers Huysvrouwe gepasseert.

145. Als mede de prætense missive, die geseyt werdt, by Jan Ferit ende Susanna van Lier gesonden te sijn aan Johan van Ravesteyn.

146. Behalven dat d'eyscher voornoemt ter goeder trouwe is ignoreerende, of de selve procuratie ende missive sijn gefabriceert ofte niet.

147. Soo en kan echter hy eyscher niet sien, wat voordeel de selve den gedaechde konnen geven schoon gepræsupponeert, de selve niet en waren gefabriceert.

148. Want aangesien hier voren klaarlijck is aangewesen, ende oock uyt des Gedaechdens eygene confessie, dat het Legaet van Susanna van Lier uyt kracht van de voorgaande procuratie op Agniete van Lier verleden, albetaelt is.

149. Gelijck ook 't selve al betaelt is geweest, ontrent tien weeken voor date van het verlijden van de gemelde prætense Procuratie op Jan Herlaer.

150. Naar uytwijsen ende volghens de collatie van de Respective datums van de selve prætense Procuratie ende d'assignatie by Joannes Wal ende Agneta van Lier op de voornoemde Herlaer gegeven.

151. Aengesien mede uyt den Teneur van de voorsz laetste prætense Procuratie blijckt dat de selve specialijck is tendeerende ten fine het voorsz Legaat by den voornoemde Herlaar soude werden genut ende ontfangen.

152. Sonder dat het selve eenige mentie is makende, hoe dat Herlaer sich sal hebben te draghen, indien 't selve legaat alreede ontfangen mochte sijn, ghelijck het oock voor date van de voorsz Procuratie ontfangen was, als verhaalt is.

153. Soo is nootsakelijck de voorsz prætense tweede Procuratie nul ende van geender weerden.

154. Want door de betalinge op d'eerste procuratie gevolcht, is de last ofte ordre om de Penningen van 't voorsz Legaat, t'ontfangen volbracht ende geexpireert.

155. Sulkx dat naerderhandt de saecke niet en was in haar geheel.

156. Ende oock dienvolghende de revocatie niet en konde ghedaan werden.

157. *Nam mandatum re non integra revocari non potest l. si vim. Cornelius ff. de solutionib.*

158. *Ita in casu simuli decisum traditur per rotam Gem. decis.* 73. *num*, 20.

159. Mits welcken de voorsz nulliteyt van de ghemelde prætense tweede procuratie d'E E: Heeren evidentelijck is blijckende.

160. Welc-

160. Welcke nulliteyt ook Jan Herlaer selve niet en is ignorerende, ende oock de Gedaachde in desen, indien hy niet willens blint en is, genouchsaam sien en kan.

161. Gemerckt uyt den Teneur van de gemelde prætense missive klaarlijck ende *ad oculum* is blijckende, dat Jan Herlaer voornoemt met de voorsz tweede prætense Procuratie niet en heeft weten uyt te rechten.

162. Ende daaromme van de voornoemde Jan Ferit ende Susanna van Lier een andere Procuratie versocht heeft.

163. Staat oock sonderlingh te noteeren, dat de Gedaagde in desen niet is agerende op den Naam van Jan van Herlaer, maar op sijn eygen Naam ende op den Naam van de Erfgenamen van Cornelis van Ravesteyn.

164. Nu soo en is Jan van Herlaer geen Erfgenaam van Cornelis van Ravesteyn maar alleenlijck des Gedaechdens Huysvrouwe met haar Broeder ende Susters.

165. Sulcx dat de Gedaechde sich in desen niet en kan behelpen met de Procuratie op Jan van Herlaer verleden.

166. Maar werdt de selve prætense Procuratie alhier ingebracht even gelijck (naar 't gemeen seggen) Pilatus in 't *Credo*.

167. Want indien de voorsz prætense procuratie van eenige waerde gheweest waere, en soude echter niet de Gedaechde maer de voornoemde Herlaer sich daer mede hebben moeten behelpen.

168. Ten waere de Gedaechde by een andere procuratie van Herlaer daer toe specialijck waere gesubstitueert geweest.

169. 't Welcke niet en is geschiedt, jae selfs mede niet geallegeett is, ende veel min bewesen.

170. Sulcx dat de selve prætense procuratie den eyscher in desen niet en kan præjudiceren.

171. Insgelijcx mede niet de voorsz prætense missive aen Jan van Ravesteyn gesonden.

172. Als sijnde *res inter alios acta*, de saecke in quæstie noch voordeel noch schade gevende.

173. Ende sspruytende de teneur van dien uyt quade informatien, soo by den Gedaechde in desen als mede by den selven Ravesteyn aen des eysschers Huysvrouwen Suster gegeven.

174. Ende oock in allen gevalle maer sijnde een particuliere missive, egeen revocatie ofte andere ordre tot des eyschers nadeel innehoudende.

175. Waer mede ten vollen is twederleyt alle t' frivole gesustineerde dat de voornoemde gedaechte uyt de voorsz prætense tweede procuratie, ende missive aen Jan van Ravesteyn tot sijn voordeel soude mogen trecken.

176. Wat

176. Wat wyders belangt de frivole ende ongefondeerde prætense aff-reeckeninge, ende assignatien by den voorsz gedaechde mede onder de selve letter C. geproduceert.

177. d' Eyscher kan niet bedencken, wat den Gedaechde mach moveren tot productie van de selve.

178. Gemerckt hy gedaechde daer door des eyschers goede saecke is opitulerende ende meerder licht gevende, gelijck uyt het gene hier vooren is gededuceert, klaar en evident is, sonder dat hem Gedaechde de selve afrekeninge eenich voordeel kan geven.

179. Want dat hy uyt kracht van des eyschers eysch meent illusoir te maken ende den eyscher te reconvenieren, is ongefondeert.

180. Alsoo de selve prætense afrekeninge niet en is gemaeckt ofte ondertey kent by den eyscher, maar met sijns eyschers Huysvrouwe.

181. Nu is immers al te kennelijk dat een getrouwt Vrouw-persoon niet en vermach haar Man door eenich contract, afreekeninge, ofte andere handelingh, te verbinden.

182. Jae selfs en vermach een getrouwde Vrouwe buyten haar Mans consent ende toestaan haar selve niet te verbinden, ende sulkx veel min haar Man.

183. Als sijnde door 't Houwelijck on-mondich geworden, ende staande onder de voochdie van haar Man.

184. 't Welcke soo in Rechten, als mede volgens de oude gepractiseerde Costuyme deser Landen soo notoir is, dat sulkx te wederspreken, is soo veel gedaan als van swart wit gemaeckt.

185. Ende is daaromme onmondich 't selve alhier met eenige passagie van Rechten naarder t' adstrueren.

186. Sonder dat de voorsz voochdye in 't minste werdt gherestringeert door de Houwelijkxsche voorwaarden tusschen den Eyscher ende sijne voorsz Huysvrouwe gemaeckt by de Gedaaghde mede geproduceert onder de letter C. voorsz.

187. Want al is 't schoon sulkx dat by de selve Houwelijxsche voorwaarden is uytghesloten ghemeenschap van goederen, soo is daar door den Eyscher niet benomen d' administratie van sijns Huysvrouwe goederen.

188. Maar is d' administratie van dien des niet tegenstaande blijvende by hem Eyscher die daar mede vermach te handelen naar sijn welgevallen.

189. Sulx dat des eyschers huysvrouwe geen ander recht op hare goederen by Houwelijkxsche voorwaarden heeft behouden, dan dat sy de capitale van dien nevens haar doarie naar dissolutie van 't Houwelijck (indien gheen Kin-

deren gheprocureert ende naarghelaten werden) vermach wederom aan te vaarden.

190. In vougen dat de Gedaegde sich met de voorsz prætense afreekeninge jegens den eyscher voornoemt niet en kan behelpen.

191. Insonderheyt mede aangemerckt sijnde dat de selve prætense afreeckeninge niet alleenlijck den Persoon van den Gedaegde is rakende.

192. Maar insghelijkx mede sijns Ghedaagdens huysvrouws Broeder ende Susters.

193. Mits welcken, alwaar schoon sulkx dat alle de posten daar inne tot laste van den Eyscher ghebracht, hem Gedaegde ende sijne voorsz huysvrous Broeder ende Susters deuchdelijck waren competerende, des nochtans alle de selve aengaende d' Eyscher al ende in 't gheheel expressselijck is ontkennende.

194. Soo en soude echter de Gedaegde niet meer by reconventie van den Eyscher konnen eysschen dan sijn simpel contingent.

195. Uytgesondert alleen de twee assignatien by hem Eyscher nevens sijne huysvrouwe ghesamentlijck onderteykent.

196. Want naerdemaal in de voorsz. conventie niemant werdt aangesproken dan de Gedaagde voornoemt, soo en kan mede by reconventie uyt niemandts naeme werden geageert, dan uyt den Naeme van den selven Ghedaaghde.

197. *Sicut enim is qui alieno nomine agit nomine proprio nequit conveniri, Malign. tract. de reconv. quæst. 17. Berlich. concl. pract. parte. 1. concl. 22. num. 12. & 13.*

198. *Ita etiam qui agit nomine proprio nequit reconveniri nomine alieno.*

199. *Cum reconveniens debeat uti jure proprio. Novell. de Executorib. & de ijs qui conv. & reconv. cap. 2. sub. finem.*

200. 't Welcke insonderheydt mede in cas subject krachtwerckende is, door dien de voorsz prætense afrekeninge niet alleen by den Gedaagde werdt gheproduceert om daar op sijne voorsz frivole reconventie te funderen.

201. Maar voornementlijck om daar door by forme van compensatie te illuderen des eyschers voorsz Rechtmatigen eysch ende conclusie.

202. Nu soo is mede in Rechten notoir, dat een debiteur van sijn crediteur sijnde geconvenieert, niet en vermach het recht van compensatie te gebruycken dan van 't gene hem *nomine proprio* is competerende.

203. Jae selfs niet al wilde soodanighen debiteur sich behelpen met compensatie van een schult die sijn crediteur schuldich is aan een debiteur van den geconvenieerden debiteur.

204. *Ut expresse traditur per J. C. in l. in rem suam §. creditor ff. de compensationibus.*

205. Mits

205. Mits Welcken dan d'E E. Heeren Schepenen uyt alle 't gene hier vooren is gededuceert *meridiana luce clarius* gebleecken sijnde, dat alle des Gedaeghdes gheproduceerde niet en is dan een frivol ende op-gheraapte defensie.

206. Streckende alleenlijk om door soodanige quade gepractisecrde uytvluchten tijdt te winnen, ende volgens 't gemeen spreeckwoort t' verleng van de Galge te genieten.

207. Soo houdt d' Eyscher voornoemt 't voorsz tweede poinct mede tot voordeel van sijns eyschers intentie volkomentlijck gejustificeert.

208. Vertrouwende dat dienvolgende U E E. hem Eyscher sijn eysch in conventie sullen adjudiceren, ende den Verweerder, Eyscher in reconventie sijnen voorsz frivolen eysch in reconventie sullen ontseggen.

In ende op alles, &c.

Ende was onderteyckent.

F: VERBOOM.

TWEEDE ADVERTISSEMENT of korte DEDUCTIE,

Van d' Heer ende Meester.

FRANÇOIS VERBOOM,

Rakende belooft Huwelijkx-goet by d' Ouders, *ultro citroque*, gedaan by Huwelijkse voorwaarde, ende naderhandt by Contract afghetrede werdende van de Hnwelijkse voorwaarde nopende 't voornoemde Huwelijckx-goedt, hoe, ende in wat voeghen te doen.

Korte deductie gedaan maecken, ende d' Heeren Schepenen van Nieuwer-kerck op d' Yssel overgegeven uyt de Naeme ende van weghen Olivier Cornelisz wonende aldaar Ghedaaghde ter eenre,

Op ende Tegens

Cornelis Olivyersz sijnen Vader Eyscher ter andere sijden.

1. Staat te letten dat in desen niet en wert gecontroverteert de deuchdelijckheyt van de schulden in des Eyschers eysch ende conclusie ghementioneert.

2. Dat mede parthyen contendenten in desen niet en sijn verschillende in de quantiteyt van dien.

3. Maar

3. Maer wert by henlieden alleenlijck gedisputeert nopende de qualiteyt, ofte conditien de voorsz schulden concernerende.

4. Namentlijck off d'Eyscher voornoemt is geraeckt de voorsz schulden als contante ofte gereede penningen in te vorderen.

5. Dan off hy is gehouden de voorsz ge-eyschte penningen te laten op intrest tegen vijff gulden vau 't hondert in 't Jaer.

6. Te weten de ge-eyschte somme van 900. gulden sijn leven lanck geduyrende.

7. Ende de resterende somme van vijff hondert ende vijftich gulden soo langhe tot dat hy Eyscher ofte sijne Huysvrouwe de selve ghebreck mogen hebben.

8. Ofte tot dat der selver andere kinderen haer achterwesen aen haere Ouders sullen mogen betaelen.

9. Omme dan de Heeren Schepenen te doen blijken dat den eyscher voornoemt voor als noch niet en is geraeckt tot inmaninge van de voorsz sommen van penningen.

10. Soo is waerachtich, dat in Novembri des Jaers 1629. tusschen de respective Ouders van den Gedaegde ende sijne Huysvrouwe is gesloten, sijns Gedaegdes Houwelijck.

11. Onder Conditien ende Voorwaerden dat d'Eyscher als Vader van den Gedaegde voornoemt met den Gedaegde soude ten Houwelijck geven (gelijck mede d'Eyscher expressselijck heeft belooft,) de naervolgende goederen.

12. Eerstalijck de nombre van vierd'half Margen Landts leggende onder Nieuwerkerck in den Essen-polder aen s' Grayen-wech.

13. Streckende van de wech af tot den achter wech toe.

14. Noch een Mergen Landts mede leggende in den Essen-polder voorschreven.

15. Streckende van de Middel-waetering af tot den Dyckamp toe.

16. Item noch een Mergen Landts mede leggende in den selven Polder.

17. Streckende van Pieter Fuycken-Landt af tot d'Yssel toe.

18. Ende noch daer-en-boven twee Koeyen.

19. Alles klaerlijck blijckende by de voorsz Houwelijcxsche Voorwaerden ten voorsz dage tusschen de gemelde respective Ouders gemaeckt ende onderteyckent.

20. Zijnde de selve in date den eersten Novemb. 1629. voorsz.

21. Ende van wegen den Gedaegde in desen geproduceert by ampliatie van Inventaris onder de letter I.

22. 't Is mede waerachtigh dat naerderhandt eenige oneenicheydt ontstaan zijnde tusschen den Gedaagde ter eenre, ende d' Eyscher ende eenige sijne andere kinderen ter andere sijden.

23. Ter oorsaecke sy-luyden waeren sustinerende dat de Gedaagde van den Eyscher meer hadde ten houwelijck genoten dan eenighe van d' ander kinderen.

24. Hy Gedaegde nu te eviteeren ende wech te nemen alle questien ende oneenicheden uyt sijn eygen ende vryen wille (al-hoe-wel ongehouden) aen sijn Vader sich heeft gestelt debiteur ter somme van negen hondert Caroli guldens.

25. Onder conditie dat hy Gedaagde de selve somme soude vermogen onder sich te houden geduyrende 't leven van den eyscher voornoemt, ende des selfs huysvrouwe.

26. Mits dat hy daer van aen den selven Jaerlijcx soude betaelen Renten tegen vijff gulden van 't hondert in 't Jaer.

27. Ende dat hy Gedaagde naer t' overlijden van zijne voorsz Ouders uyt haere naer te laeten goederen niet en sal vermogen te erven.

28. Voor ende aleer haere andere kinderen gelijcke negen hondert gulden hooft-gelt met de Renten daer op verloopen, daer tegen sullen hebben geproffiteert.

29. Gelijck mede d' Eyscher met den Gedaaghde is overkomen, nopende den koop van de haeflijcke goederen in de voorsz eysch vermelt.

30. Dat de Gedaaghde de Penningen daar voor in koop belooft mede soude op Renten vermoghen te houden, teghen vijf gulden van 't hondert in 't Jaar.

31. Totter tijdt toe hy Eyscher ofte sijne huysvrouwe de selve mochten gebreck hebben.

32. Ofte tot dat d'andere kinderen van den Eyscher haer achterwesen aen haere Ouders betaelen souden.

33. Welcke voorsz twee conventien ofte overkomingen sijn gepasseert ten huyse van Dirck Gerritsz de jonge Schoon-Sone ende Swaeger van den Eyscher ende Gedaagde respective.

34. In præsentie van Bastiaen Anthonisz, ende Jan Willemsz de Jonge. eerlijcke ende vrome Luyden d' E: Heeren Schepenen bekent.

35. Gelijck de selve Jan Willemsz ende Bastiaen Anthonisz met solemneelen Eedt 't selve soo voor U E E: als mede voor d' E E: Heeren Schepenen van Schielandt hebben verklaert.

36. Als volkomentlijck is consteerende by hare certificatie, voor Schepenen alhier gepasseert in date den 3. Novemb. 1640.

37. Mits-

37. Mitſgaders by hare reſponſiven gegeven op ſekere interrogatorien by den Heer Bailliu van Schielandt, aen d'Heeren Schepenen des ſelfs Landts overgegeven, in date den 2. Martij deſes jaars 1641.

38. Beyde van wegen den gedaaghden geproduceert in ſeker ander proces mede voor Schepenen alhier ongedecideert hangende tuſſchen den gedaaghden in deſen aldaar eyſſcher ende Arreſtant, contra Willem Corneliſz Beck, gearreſteerde ende gedaaghde.

39. Waar toe de voornoemde gedaaghde nopende de waarheydt van 't gene voorſz is, ſich in deſen is refererende.

40. Wel is waar dat de voornoemde Jan Willemſz ende Baſtiaen Antoniſz in de gemelde reſponſiven ſeggen niet te weten waar over de gemelde ſomme van negen hondert gulde was ſpruytende.

41. Doch en is 't ſelve niet ſtrydigh met den Teneur van de gemelde certificatie.

42. Gemerckt ſy-lieden in de voorſz certificatie niet en ſeggen dat de gemelde ſomme van negen hondert gulden was ſpruytende uyt de Landtdeylinge tuſſchen ſyne kinderen gedaan.

43. Maar alleenlijck dat d'eyſſcher in deſen aen hen-luyden depoſanten ſeyde bedongen te zijn op de gemelde Landtdeylinge dat de gedaagde de ſelve ſomme aan hem eyſſcher moſt betalen, &c.

44. Sulcx dat ſy-luyden aldaar niet en ſeggen, dat ſy weten waar uyt de voorſz ſomme was ſpruytende.

45. Maar alleenlijck dien-aangaande getuygen, waar uyt d'eyſſcher ſeyde de ſelve te ſpruyten.

46. Invoegen dat niet kan geſeydt werden, dat ſy-luyden in de voorſz certificatie verklaren kenniſſe te hebben dat de ſelve ſchuldt is ſpruytende uyt de voorſz Landtdeylinge.

47. Ten ware men wilde beſluyten dat ſy-luyten door 't ſeggen van den eyſſcher voornoemt daar van kenniſſe hadden gekregen.

48. 't Welcke is ongefondeert, ende in allen ghevalle tuſſchen de voorſz reſpective certificatie ende reſponſiven, egeene contrariteyt makende.

49. Ende wat oock belanght d'oorſake waar uyt d'eyſſcher voornoemt tegen den gemelden Depoſanten geſeydt heeft de voorſz ſchuldt te ſpruyten, namentlijck uyt de ghemelde Landtdeylinge, en is de ſelve de rechte oorſaack niet.

50. Maar ter contrarie is de voorſz ſchuldt ſpruytende uyt 't gemelde huwelijcx goedt, invoegen als hier vooren verhaalt is.

51. 't Welc-

51. 't Welcke d' Eyscher selve in dien d' Heeren Schepenen gelieve hem daar op t' examineeren ('t welcke de Gedaagde ernstelijck is versouckende) niet en sal derven ontkennen.

52. Præsenterende mede de voornoemde Gedaagde met solemnelen Eede te verklaren dat de gemelde conventie in dien vougen is geschiet.

53. Want d' Eyscher voorsz met voorweten den gemelde deposanten niet en heeft willen bekent maecken, de rechte oorsaecke van de voorschreve schult.

54. Om dat hy sich schaamde, dat yemandt soude weten dat de Gedaagde hem uyt zijn huwelijkx-goet yetwes soude restitueren.

55. Mits welcken soo is tot voordeel van den Eyscher voorsz wel consterende dat de Ghedaagde in desen ter voorschreve Somme des Eyschers debiteur is.

56. Maar is aan d' andere sijde mede consterende dat hy Eyscher niet en is gheraeckt de voorsz Sommen van Penningen in te maenen.

57. Gemerckt hem zijn obsteerende, *de pacta* ofte *conventiones* hier voren ge-expresseert.

58. Want alsoo naar Rechten alle *pacta*, conventien ofte besprokene conditien den contracten een wet geven.

59. Die de contrahenten gehouden sijn in alles naar te komen ende punctuelijk te achtervolgen.

60. *Cum enim parta dent legem, contractui. l. 1. §. si convenit ff. depositi.*

61. *Ea instar legis servanda esse ratio postulat. glossa ibidem & in l. 2. in verbo lex. ff. de aqua & aqua pluv. arc.*

62. *Nam nihil tam congruum est humane fidei quam ea quæ inter homines placuerunt servare l. ff. de pactis.*

63. Soo is d' Eyscher in desen mede gehouden volgens de voorsz conventien ende conditien sich te reguleren.

64. *Nec refert quod inter contrahentis nulla scriptura sit interposita.*

65. *Cum nihilominus rata sint & firma, dummodo alijs probationib. rei veritas possit probari l. 17. & ibi glossa C. eodem titulo.*

66. Welcken volgende hy eyffcher gehouden is sich te contenteren met de gemelde beloofde interesten.

67. Ende moet hem synen verderen eysch ende conclusie (onder correctie) noodtsakelijck werden ontseydt.

68. Sonder dat hem eenigh voordeel konnen gheven de twee Attestatien by hem geproduceert onder de Letter C.

69. Want eerstelijck wat belanght de Attestatie van Sybrant Jansz.

70. Behalven dat de selve is singulier ongerecoleert, ende sprekende *de auditu.*

71. Namentlijck, van 't ghene dat d'Attestant soude gehoort hebben van Cornelis Gerritsz Beck.

72. Ende sulcx uyt den mondt van een derden.

73. Op hoedanighe Attestatien in Rechten niet en kan werden ghelet, *Jurib. vulg.*

74. Behalven mede dat de voorsz Sybrant Jansz niet en is een legaal persoon (maar gelijck men gemeenlijck seydt) een Schuymer.

75. Die (gelijck d' E: Heeren Schepenen bekendt is) al sijn goedt heeft door-gebracht.

76. Die nergens *fixum domicilium* is houdende, maar nu tot d'eene, nu tot d'anderen Vagabonds gewijs sijn kost is rapende.

77. Sulcx dat hy naar Rechten geen geloof is meriterende.

78. Soo en is de selve 't gesustineerde van den gedaaghde niet impugneerende, maar ter contrarie confirmerende.

79. Want dat Sybrant Jansz seydt uyt den mondt van Cornelis Gerritsz Beck gehoort te hebben.

80. Dat d'eysscher in desen met den Gedaagde heeft ten houwelijck gegeven vier d'half margen Landt aan 's Graven-wech gelegen.

81. Ende dat de gedaaghde daar vooren aan den Eysscher most betalen ende uytkeeren de somme van negen hondert Caroli guldens.

82. 't Selve wert by den gedaaghde niet ontkent, maar is by hem hier vooren 't selve geallegeert.

83. Doch is mede by hem ghedaaghde hier vooren bewesen dat de voorsz schuldt van negen hondert Caroli guldens is bekleedt met soodanige conventien ende overkominge van de penningen op interest te mogen houden als hier vooren mede verhaalt is.

84. Waar mede de voorsz Attestatie van Sybrant Jansz moet werden gelimiteert.

85. Ende is de selve in sulcken ghevalle den ghedaachde niet præjudicierende.

86. Insgelijcx mede en præjudiceert hem gedaachde niet d'Attestatie van Pauwels Willemsz, ende Weyntgen Claes Dochter.

87. VVant behalven dat de selve mede is ongerecoleert, ende oock niet be-eedight.

88. Dien-volgende niet ingeleydt *in forma probante*, ende sulcx geen gheloof meriterende.

89. *Testi enim injurato non creditur l. jurisjurandi C. de Testib.*

90. Soo en kan in alle gevalle de gedaechde niet sien dat de selve Attestatie is streckende tot nadeel van hem gedaechde.

91. Want dat de ghedaechde bekendt soude hebben dat hy van den eysscher onder hem op interest hadde twee parthyen, ofte sommen van penningen.

92. Als een parthye van negen hondert gulden capitaels, ende d'andere van vijf hondert ende vijftig gulden hooft-gelts.

93. Sonder dat hy gedaechde daer van aen den eysscher eenigh schrift ofte bescheydt gegeven heeft.

94. 't Selve kan wel waer zijn, want sulcx is noyt by den gedaechde ontkent geweest.

95. Gelijck mede oock wel waer kan zijn dat d'eysscher van den gedaechde in præsentie van de ghemelde Attestanten versocht heeft twee Obligatien te hebben, ende dat hy gedaeghde daer inne consenteerde.

96. Doch dat hy daer inne wilde stipuleren dat d'eysscher de selve penningen niet en soude mogen op-eysschen.

97. Ende dat d'eysscher daer toe niet en wilde verstaen.

98. Sulcx dat sy-luyden soodanigh van den anderen sonder Obligatien ofte schrift te passeren soude zijn gescheyden.

99. Edoch wat voordeel kan alle 't selve den eysscher in desen geven.

100. Ende geposeert zijnde dat alle 't selve waer ware, ghelijck de gedaechde niet is ontkennende, dat sulcx niet gepasseert is.

101. En kan soodanige confessie van den gedaechde niet wech nemen de verdere conditien ende overkomingen hier vooren geallegeert.

102. d'Attestanten verklaren niet dat de gedaechde soude geseydt, ofte toegestaen hebben dat tusschen d'eysscher ende hem gedaechde egeene andere conditien souden zijn gemaeckt.

103. Maer ter contrarie dat d'eysscher ende ghedaechde voornoemt, ten selven tyde al in verschil metten anderen zijn gheweest nopende de verdere conditien.

104. Waer uyt lichtelijck kan werden afgenomen, dat te vooren yetwes dien-aengaende is gehandelt.

105. Wel is waar dat naar Rechten contracten *regulariter* niet en werden gepræsumeert conditioneel te zijn.

106. Ende dat oversulkx de confessie van den Gedaagde simpelijck innehoudende dat hy soodanighe Sommen van Penningen aan den Eyscher schuldich was ofte van hem op interest houdende, mede soude moeten werden gepræsumeert dat de selve schult niet en is conditioneel.

107. Welc-

107. Welken volgende d'Eysscher voornoemt sijn eysch ende conclusie soude moeten werden geadjudiceert.

108. Doch staat daar tegen te considereren dat alle ordinaire ofte regulaire præsumptien door contrarie probatien werden geelideert.

109. Ende dat een simpele confessie den confessionant niet en is benemende de macht om sijne confessie te mogen naarder verklaren, raekende de qualiteyt van 't geconfesseerde.

110. Gelijck in cas subject, schoon genomen, de Gedaagde mocht hebben geconfesseert, dat hy de ghe-eyschte Somme van Penningen aan d' Eyscher schuldich is.

111. Soodanige confessie en kan hem niet beletten te probeeren, dat hy vermach 't Capitaal van de gemelde Sommen onder sich te houden, in vougen als hier vooren is verhaalt.

112. *Nam Confeßio simplex sine adjectione qualitatis non excludit debitorem à probatione qualitatis.*

113. *Ita Notat Panorm. in cap. cum venissent de institut. num.* 7. *&* 12.

114. Nu soo is uyt 't geallegeerde ten genougen consterende dat de gemelde conditien ende over eenkomingen tusschen d' Eyscher ende Gedaagde voorsz zijn gemaeckt.

115. Sulkx dat nootsaeckelijck alle contrarie præsumptien door de voorsz probatien komen te corrueren.

116. Welcken volgende alsoo blijckt, dat d' Eyscher voorsz, voor als noch niet en is geraeckt de voorsz Somme van Penningen van den Gedaagde op te eysschen.

117. Soo moet nootsakelijck hem sijn eysch ende conclusie werden ontseyt, den Gedaagde daar van geabsolveert, ende den Eyscher gecondemneert in de kosten van desen Processe.

In, ende op alles, &c.

Ende was onderteykent.

F: VERBOOM.

EERSTE

DEDUCTIE,

Van d' Heer, ende Meester

KAROLUS VAN ALLER.

Waar by werdt gedefendeert, eerstelijck te niet doening van een abusijff Vonnis.

Ten tweeden, *ut supra* van een eysch in Conventie,

ENDE

Ten derden, dat den eysch in reconventie behoort te werden geadjudiceert.

Korte Deductie ende Advertissement van Regten gedaan maken ende de E. Heeren Schepenen ende mannen van de hooge Vyerschare van Schielandt overgelevert by ende van wegen Witte Cornelissen Piswerf eerst Gedaegde in conventie ende den Eysscher in reconventie ende nu impetrant in cas relief d' appel mitsgaders geexcipieerde ter eenre,

Op ende jegens

Jan Jacobsen Molijn Coren-molenaar eerst Gedaagde in reconventie ende Eyscher in conventie, ende nu geappelleerde ende excipient ter andere sijden.

1. OMme de gelegentheyt van dese saeke in 't korte te verthoonen.
2. Staat voor eerst te letten, op een bysonder hooft poinct.
3. Namentlijck of den eysch, by den impetrant in cas relieff d'appel gedaan, soo als deselve leyt, behoort te werden geadjudiceert, ofte niet.

4. Edoch

4. Edoch dewijle de selve bestaet in drie leden, sullen wy de selve alvoorens de sake beginnende, verhalen.

5. Ten eersten dat het Vonnis by Schepenen van Cralingen als abusijft behoort te werden geannulleert.

6. Ten tweeden dat den eysch in conventie, by den Eyscher in 't selve cas ter eerster instantie gedaan, als ondeugdelijk sal werden ontseyt.

7. Ende ten derden dat den eysch in reconventie by den eyscher in 't voorschreve cas mede voor Schepenen van Cralingen gedaan behoort te werden geadjudiceert.

8. Betreffende het eerste poinct van de subdivisie: namentlijk dat het vonnis by Schepenen van Cralingen uytgesproken, als abusijff behoort te werden geannulleert, ende te niete gedaan.

9. Is ten hoogsten in redenen en billikheyt gefundeert.

10. Dewijle de selve Sententie alleen is gefundeert op sekere dubieuse ende gantsch nietige verklaringe, by eenen Willem Arienssen Schoon, voor Schout ende Schepenen van Capelle, op den 7. April 1650. gedaan.

11. Aen welcke de triumphe van de geheele saeke gehangen was.

12. Te weten: indien hy Willem Arienssen sijne attestatie met Eede verklaert, soo als de selve leyt, dat alsdan de eyschen en conclusien van den Gedaagde in conventie ende Eyscher in reconventie soude werden gheadjudiceert.

13. Ende ingevalle den selven in vougen als voren niet en verklaert, dat in soodanigen gevalle de eyschen ende conclusien van den eyscher en verweerder in 't contrarie cas geadjudiceert sullen werden.

14. Soo als 't selve blijkt uyt het geproduceerde van den Gedaagde in cas d' appel in sijnen inventaris onder de letter *D. ultimo loco.*

15. Op welke procedueren de voorsz Willem Arienssen Schoon, op sijne voorsz attestatie gehoort werdende, heeft verklaert.

16. Alles volgens den inhouden van de selve attestatie waarachtig te wesen: uytgesondert.

17. Dat hy verklaart niet te weten, of 't selve geweest is in den Jare 1642. of 1643.

18. Soo als 't selve te sien staet uyt het geproduceerde by den impetrant in desen in sijnen inventaris onder de letter D.

19. Sulkx dat de verklaringe gantsch dubieus is, ende indien gevalle noch *pro* noch *contra* en verklaert, soo dat op de selve geen regt vermocht gedaan te werden, ten minsten niet tot nadeel van den impetrant in desen.

20. Dewijle de selve de parthyen oock niet van den anderen en scheydende.

21. Sonder nochtans dat het selve is een absoluyt verblijff, ende vervolgens, indien 't selve een verblijff was, dat den Impetrant daar van al vooren moste gereleveert sijn, eer dat hy daar van soude mogen appelleren.

22. Dewijle 't selve geen verblijff ofte absoluyt compromis en is alsoo alle compromissen buyten den rechter ofte extrajudicieel zijn, ende noyt wederom in handen van den Rechter komen.

23. Gelijck nochtans den Rechter naar date sijn advijs daar op geuyttet heeft.

24. Ende ten tweeden, omme verders te bewijsen, dat het selfs by den Rechter voor geen compromis, ofte klaer verblijff gehouden is.

25. Soo verklaren Schepenen in haar Sententie dat sy gesien de voorsz verklaringe ende ('t gene te noteren staet) verders lettende op 't gene te letten stont, recht doen &c.

26. Sulkx dat den Rechter ook reguard heeft genomen uyt de bescheyden wedersijts onder hem gefurneert.

27. Ende daar op een gemeyne Sententie, tot laste van den Impetrant in desen gegeven, soo dat hy wel gedaen heeft daar van te appelleren aen desen Hove.

28. Doch ingevalle yets uyt de voorsz verklaringe soude kunnen werden getrocken, soude in allen gevalle tot faveur, t' eenemaal van den Impetrant in desen moeten sijn.

29. Vermits hy alles verklaart conform sijne attestatie waerachtich te wesen, uytgesondert dat hy den tijt niet expres en weet, op welcke 't selve geschiet is.

30. 't Welke evenwel in 't minste tot de substantie van de sake geen veranderinge en geeft, als maar alleen accessoir zijnde.

31. Sulx dewijle de voorsz Willem Arienssen Schoon den inhout verklaart conform d' attestatie waarachtig te wesen.

32. Ende dat indien gevalle den Gedaegde in conventie en eyscher in reconventie nu impetrant in cas d' appel soude triumpheren.

33. Hadde den Rechter de eyschen en conclusien by den eyscher in reconventie ter eerster instantie behooren te adjudiceren, ende den eyscher in conventie ter eerster instantie sijnen eysch in 't selve cas gedaan, t' ontseggen, ende den selven condemneeren in de kosten van den Processe.

34. 't Welke nochtans (soo als 't behoort hadde) niet gedaan is, maar ter contrarie den Gedaagde in conventie en Eyscher in reconventie in alles gecondemneert met de kosten.

35. Sulcx dan dewijle 't voorsz Vonnisse is een abusijff ende onrechtmatig Vonnisse, ende den Impetrant in desen ten hoochsten daar door gegraveert.

36. Su-

36. Sustineert hy met een goet fondament dat het selve als abusijf ende onrechtmatigh by desen Hove sal werden geannulleert ende verklaert nul ende van geener waerde.

37. Hier mede het eerste lidt van den eysch in cas relief d'appel by den Eysscher in 't selve cas gedaen, zijnde geadstrueert.

38. Sullen wy gevoeglijck overgaen tot het tweede lidt, namentlijk:

39. Dat den eysch in conventie by den Eyscher in 't selve cas ter eerster instantie ghedaen ende genomen, als ondeughdelijck behoort te werden ontseydt.

40. Tot ontledinge van welcke te examineren staet, off den Eyscher in 't selve cas den Rechten genoegh zijnde kan bewijsen noyt geen royinge ofte scheydinge voor date van desen sijnen eysch tusschen hem ende den Impetrant in desen sijn gedaen.

41. Tot welcken eynde den Gedaagde in cas d'appel egeene bewijsen ter werelt producerende is.

42. Maer concludeert by zijnen eysch in conventie ter eerster instantie gedaen tot Reede-treckinge ende roeyinge tusschen sijn, en des Impetrants erff in conformite van de Brieven van eygendom, die hy Eyscher op den 23. December 1643. voor Schout ende Schepenen van Cralingen van Ariaentge Gerrits, wedue wijlen Cornelis Cornelissen Piswerff, Moeder van den Impetrant in desen ontfangen heeft.

43. Ende verders dat den Impetrant sal gehengen ende gedoogen, datter op gemeene kosten, een bequame scheyt-heyninge sal werden gestelt &c.

44. Gelijk 't selve te sien staat uyt den eysch, by den eyscher geproduceert in sijnen Inventaris onder de letter B.

45. Tot welke Brieven van eygendom, als inhoudende de speciale afpalinge tusschen hare Erven, de parthyen haar wedersijts refererende sijn.

46. Sulcx dan, dewijle den Gedaagde in cas d' appel sich refereert tot de scheydinge ende reede treckinge, volgens de voorsz giftebrief.

47. Ende dat, volgens de selve de af-palinghe ende scheydinge van parthyen respective erven is gedaan.

48. Soo als 't selve blijckt uyt den voorseyden Brief, welcke by den eysscher in cas d'Appel in synen Inventaris geproduceert werdt onder de letter E.

49. Specialijcken inhoudende, dat de Moeder Zal: van den eysscher in cas d'Appel het voornoemde Erf verkoopt aen Jan Jacobsz gedaechde in desen, by den hoop, sonder maet, met de voet gestooten.

50. Soo groot, ende kleyn, als het selve aldaer betimmert, ende afgepaelt is.

51. Soo dat, als vooren verhaelt is, de oprechte scheydinge, volgens de voornoemde betimmeringe ende afpalinge gedaen zijnde.

52. Den gedaechde in cas d'Appel niet en vermach nieuwe, ofte een andere tweede scheydinge te eysschen.

53. Ofte en kan (onder reverentie) hem niet geadjudiceert werden.

54. Te meer, alsoo hy hem selven tot de voorsz Gifte-brief welcke een gevolgh is van de Koop-voorwaerde van den Jare 1642, en des selfs afpalinge gedraeght ende astringeert, gelijck hy nochtans gehouden is.

55. Aenlangende het tweede lidt van des eysschers eysch ter eerster instantie gedaen.

56. Namentlijck, dat den eysscher in cas d'Appel soude gecondemneert werden, te gehengen ende te gedoogen, datter een scheydt-heyninge op gemeyne kosten mocht werden gemaeckt.

57. De selve af-heyninge vertrouwt den eysscher in cas d'Appel, ofte den Impetrant alleen te sullen geschieden tot bevrydinge van den gedaechde in desen synen Mole alleen, ende niet insgelijckx tot bevrydinge van den Impetrant in desen.

58. Soo dat den voorsz gedaechde in cas d'Appel de voorsz af-heyninge, alleen op syne eygene ende particuliere kosten behoorde te doen.

59. Doch indien Parthyen souden mogen ontkennen, de selve heyninge alleen tot hare bevrydinge te sullen strecken.

60. Is den Impetrant in desen omme alle verdere onlusten te schuwen, te vreden deselve af-heyninge tot gemeyne kosten te sien maken.

61. Niet alleen van de voorsz pael, tot het betimmerde, gelijck het was in den Jare 1643 in November.

62. Maer oock ten zuyden van 't getimmerde, ende westelijck aan ter breete, als daer 't onbetimmert is, tot de west-kant van 't Honden-hooft, elcx gemeen zijnde.

63. Alwaer ten noorden den gedaechde in reconventie ter eerster instantie, sijn inganck ende deur in deselve heyninge stellen sal.

64. Uyt welcke deugdelijcke præsentatie blijckt, dat den Impetrant, omme alle onheylen voor te komen, sich in alles ter goeder trouwe billick ende redelijck gedragende is.

65. Afbrekende hier mede het tweede poinct nopende den eysch in conventie, sullen wy aenvangen te verhandelen het derde ende laatste lidt van den generalen eysch in cas Relief d'Appel by den eysscher in 't selve cas gedaan.

66. Te weten, dat synen eysch in reconventie ter eerster instantie gedaan, behoort te werden geadjudiceert.

67. Welc-

67. Welcken selven in twee deelen bestaat.

68. Eerstelijck, of den Gedaaghde in reconventie niet en is gehouden de voet van sijn Molen, galeryen, vensters, deuren, &c. ende alles 't gene verders op, of over den grondt van den Eysscher in reconventie, nu Impetrant in cas d'Appel is staande, ofte hangende, ende buyten des Gedaaghdens eygen grondt ende erf te demolieren, ende af te breken.

69. Soo verre als 't selve daar op staande ofte overhangende is.

70. Ende ten tweeden, of den selven oock niet gehouden en is, soodanigen somme van vijf guldens, *salvo justo calculo*, volgens syne verledene schuldtbrief over verloopen intrest, en intrest van intrest op te leggen, ende te betalen.

71. Rakens het eerste deel is den Gedaagde in reconventie *procul dubio* gehouden alle 't gene buyten syne eygene grondt hanght ofte staat, ende op, ofte over den Eysscher in reconventie sijn grondt gefondeert ofte hangende is af te breken, ende te demolieren.

72. Als t'eenemaal strydig tegens de conditie, ende springende buyten de scheytpaal, ende timmeringe, in de voorsz gifte-brief geinsereert.

73. By welcken expres verhaalt is, dat de voorsz paal, ende de timmeringe beoosten nevens 't erf, van den Impetrant haar-lieden wederzijdts tot een nieuwe ende bequame scheydinge strecken sal.

74. Ende dat oock wederzijdts hare erven sullen strecken achter van de voornoemde paal af, tot de voorseyde timmeringe toe, ende verder niet.

75. Sonder dat hier jegens in consideratie kan komen, sekere Attestatie, by eenen Lucas Alexandersz de Niver, Jacob Willemsz, ende Claas Pietersz van der Houf, ten versoecke van den Gedaagde in cas d'Appel, voor Notaris en Getuygen gepasseert.

76. Welcke geproduceert werdt by den Eysscher in conventie nu Gedaagde in cas d'Appel in synen Inventaris onder de letter C.

77. Daar by sy-luyden verklaren in den Jare 1642 de voorsz Koren-wintmolen al souden hebben beginnen te maken.

78. Ende dat de selve al op den xxv. Julij met syne balie daaromme stutten, voeten en palen, met een deure aan de westzyde van de Molen, soo als deselve jegenwoordigh staande is, gangvaardigh geweest soude hebben.

79. Omme daar door, dewyle de gifte-brief ofte opdrachte na date is gepasseert te infereren een stilswygende toestant van 't voorsz werck, ofte ten minsten geen tegenspraack daar by gedaan te zijn.

80. Dewyle eerstelijck de voorsz Lucas Alexandersz de Niver, ende Jacob Willemsz tot haar-lieder eygen voordeel getuygen, ende sulcx parthyen in dese sake zijn.

81. Vermidts sy-luyden beyde met een schuldt-brief van eenen twintigh hondert Caroli guld. sijn gehypotheecqueert op de Huysinge ende de voorsz Mole, ende specialijcken op den grondt, ende erve, daar op de selve staande zijn.

82. Gelijck 't selve te sien is uyt het geproduceerde van den Impetrant in synen Inventaris onder de letter E. *secundo loco.*

83. Sulcx met een grooter somme als de geheele Mole in sich selven waardigh is, soo datse geen geloof ter werelt kunnen meriteren.

84. Aangaande dan voorts de resterende getuyge, is alleen singulier ende kan geen volle preuve geven, *Ita ut ne quidem audiri debeat.*

85. Doch in allen gevalle heeft oock haar-lieder getuygenisse geen schijn van waarheydt, namentlijck, dat de gemelte Mole al in den Jare 1643 volmaackt soude zijn geweest.

86. Dewyle de voorsz Lucas Alexandersz, en Jacob Willemsz haar-lieder Schult-brief van soodanigen importanten somme eerst is gepasseert in den Jare 1645, sulcx in effecte twee jaren na de volmakinge van de selve Mole.

87. Sonder ondertusschen of eenige provisionele betalinge, of van Capitaal, ofte van Renten te genieten, 't welcke immers niet apparent en is, dat yemandt soo lange sonder betalinge, of handt-schrift, ofte schult-brief wachten soude.

88. Maar blijckt daar uyt voorseker en vast, dat weynigh tijdts voor 't passeren van de voorsz schult-brief de Mole eerst volmaackt moet geweest zijn, ende soude sulcx over-een-komen met het seggen van den Impetrant dat de Wint-mole eerst in den Jare 1644 begonnen, ende in den Jare 1645 ge-eyndight ende volmaackt is geweest, ende soo vervolgens na date van 't overgaan van de gifte, soo dat volgens den eysch in reconventie by den Impetrant ter eerster instantie gedaan eerst op den selven grondt een Ros-mole binnen sijn behoorlijcke limiten heeft gestaan.

89. Soo als oock 't selve pertinentelijcken blijckt uyt de be-eedighde *interrogatorium* van eenen Gerrit Cornelissz, Jan Cornelissz, ende Willem Dircksz op het derde ende vierde vraaghstuck.

90. Op welcke sy volkomen verklaren dat de voornoemde Lucas Alexandersz, ende Jacob Willemsz met den gedaagde in cas d'Appel omtrent Alderheylige 1642 in onderhandelinge waren, nopende het aannemen van sijn Ghedaaghdens Huys ende Ros-mole, maar geensints van een Windt-koren-mole.

91. Soo dat hier notorie blijckt datter voor date van de Koren-mole een Ros-mole gestaen heeft.

92. Hier jegens obsteert niet, dat twee van de voorsz Getuygen, of Broeder, of Swager zijn, dewyle by de selve onderhandelinge niemandt anders præsent is geweest.

93. Soo dat den Rechter hier in met billicke consideratien gaen moet, ende haar-luyden *in supplementum probationis* als vreemde ghetuygen aannemen.

94. Dewyle men in soodanige onderhandelingen in 't ghemeen d' een of d'ander van sijn maaghschap nevens sich neemt.

95. Ende daarom *tali casu* als vreemde getuygen gheloof behooren ende moeten meriteren.

96. Gelijck oock 't selve blijckt uyt de Attestatie van de voor-verhaalde Willem Ariensz Schoon.

97. Ende dat dan vervolgens de selve Ros-mole alvoorens af-gebroken zijnde, de voornoemde Koorn-wint-mole eerst in den Jare 1644 is begonnen gemaackt te werden.

98. Ende sulcx naar date van syne gifte-brief, welcke op den 23. December 1643 gepasseert is, ende tegens de conditien daarinne begrepen, vermidts hy buyten den afgepaalden grondt met de voorsz Koorn-windt-mole springende is.

99. Omme welcke redenen hy dien volgens gehouden is, als strydigh tegens de gestelde limiten de voorsz Mole, soo verre als de selve buyten springende, is te demolieren ende af te breken tot synen eygen grondt toe, volgens 't ge-eyschte in reconventie.

100. Kan oock de Attestatie van sekeren Jan Alexandersz de Niver, ten versoecke van den Gedaaghde in cas d'Appel verleden, in synen Inventaris onder E. geproduceert, niet obsteren.

101. Dewyle eerstelijck de voorsz Jan Alexandersz de Niver een Broeder van de voornoemde Lucas Alexandersz de Niver is, ende sulcx alleen ten voordeele ende proffijte van sijn Broeder getuyght.

102. Ten tweeden is de selve getuygenisse singulier.

103. Ende ten derden ongerecoleert.

104. Soo dat dewyle de voorsz drie redenen sijn wettige beletselen ende irreprochabile redenen omme de getuygenisse te refuteren kan de selve niet te passe komen.

105. Belangende 't geproduceerde van den Gedaagde in cas d'Appel onder de letter F. zijnde een Attestatie van sekeren Claas Michielsz Sydenbosch, voor den Notaris Adriaan Havelaar en sekere Getuygen binnen Hillegersbergh gepasseert, kan in geene consideratien komen.

106. Alſoo den ſelven nocht tijdt noch ſtont ſpecificeert waar op ſijne getuygeniſſe ſtaat, dan alleen ſeggende, dat hy ten tijde als hy aan de Huyſinge van Willem Dirkſen meltſelde, dat doen ter tijdt de voorſz Corenmole al in effecte volmaekt was ſonder uyt te drucken op wat tijdt, wat maent, of Jaar 't ſelve geweeſt is.

107. Ten tweeden is de ſelve getuygeniſſe ook ſingulier, ende ten derden mede onbe-eedicht ofte ongerecoleert.

108. Soo datſe niets ter Werelt ten voordeele van den Gedaagde in reconventie bewijſende is.

109. Nopende 't geproduceerde onder de ſelve letter F. by den ſelven Gedaagde is inſgelijks een getuygeniſſe die ſingulier, ende ongerecoleert is, ſoo dat op de ſelve geen recht kan gedaan werden.

110. Sonder dat nochtans hier tegens obſteert, dat ſchoon, de ſelve atteſtatien ſingulier zijn, datſe evenwel kunnen geconjungeert werden, ende geconjungeert ſijnde, een heele preuve maken.

111. Vermits het ſelve alleen plaats heeft, wanneer de getuygeniſſen iteratijff, dat is van woordt en ſin een luydende ſijn, 't welcke in deſen niet en is, maar alle te ſamen in een ende 't ſelve bewijs poinct ofte ſijne acceſſoiren verſchillende.

112. Sulx dat geen van de voorſz ſinguliere, en ongerecoleerde atteſtatien in eenige conſideratie komen kunnen.

113. Al ſchoon ſelfs datſe geconjungeert waren, vermits de ſelve niet gherecoleert ſijn, ende ſulcx parthyen daar op gheen recht ghegheven kan werden.

114. Kan ook den Impetrant niet obſteren de atteſtatie van eenen Jacob Willemſen ende Theunis Louwerſe Kroeſeling, ten verſoeke van den Eyſcher in conventie ter eerſter inſtantie verleden op den vij. Novemb. 1649.

115. Waar by ſy atteſtanten verklaren, dat ſy noch ten vollen geen drie Jaren geleden op de eygen koſten van den requirant een heyninge achter ſijne Huyſinge ſtreckende van de ſelve huyſinge af, noortwaarts op, tot achter aan de gemeene wateringe hebben gemaekt.

116. Dewijle eerſtelijk deſen Jacob Willemſen is die voorſz, de welcke den voornoemden ſchult brief ten laſte van den Ghedaagde in cas d'appel is hebbende.

117. Soo dat hy alleen tot zijn eygen voordeel getuygt, 't welcke onbeſtendig is ende voor geen bequame getuygeniſſe aangenomen kan werden.

118. Vervolgens dan dese eene attestatie alsoo sijnde gereprocheert, is den andere zijne getuygenisse singulier, ende niet ten vollen bewijsende.

119. Doch niet tegenstaande beyde de attestanten bequaem waren (des nochtans neen) soo souden sy ten voordeele 't eenemael van den Impetrant getuygen.

120. Vermits de selve verklaren op den 7. November 1649. dat noch ten vollen geen drie Jaren geleden en vervolgens of in 't eynde van 't Jaar 1646. of in 't begin van 't Jaar 1647. de voorschreve plancke heyninghe is ghemaakt.

121. Ende sulcx wel drie Jaren na 't overgaen van de gifte, de welke soodanigh afheyninge expresse verbiet, dewijlse buyten de voorverhaalde paele tot de timmeringe oostwaars op toe, een groot stuck gestelt is.

122. Soo datse insgelijks nevens alle 't andere werk nootsakelijk als strijdig zijnde tegen de conditien in de gemelte gifte-brief gestelt afgebroken ende gedemolieert moet werden.

123. Betreffende de geproduceerde Reekeningen by den Gedaagde in cas d' appel in sijnen inventaris onder de letter G. geproduceert.

124. Omme daar mede te willen bewijsen dat de voorsz Wintmole al begonnen is ghemaakt te werden inden Jare 1642. kan in geen consideratien komen.

125. Dewijle eerstelijk by de selve rekeningen noch naam nochte toenaam ofte by wien het gespecificeerde Iserwerk soude gelevert zijn daar in ofte ondergestelt staat.

126. Doch stellen de parthyen by haren inventaris onder de voorsz letter G. het selve te zijn twee distincte Reeckeningen van sekeren Bruyn de Wit, Smit, die 't selve soude gelevert hebben.

127. Maar de selve naem noch van Bruyn de Wit noch Pieter noch Pauls staat in de voorsz Rekeninge niet gestelt, nochte bekent.

128. Ten tweeden en spreken ook de gemelte rekeningen in geenen deele, dat het gespecificeerde Iserwerk is gelevert tot een Korenwintmolen.

129. Maar alleen simpelijk gelevert voor Jan Jacobsen aan den Oudendijk, sonder te seggen waar toe, ofte tot wat werk.

130. Gelijk 't selve pertinentelijken te sien is uyt de voorsz Rekeninge by den eyscher in conventie in sijnen inventaris geproduceert onder de voornoemden letter G.

131. Soo dat deſe Rekeninge niet anders ſchijnt te weſen als een bedrieglijk, ende gepractiſeert werk omme daar door den eyſch in reconventie te niet ende illuſoir te mogen maken.

132. Aanlangende laeſtelijk het geproduceerde van den Eyſcher in conventie in ſijnen Inventaris onder de letter H. beſtaande in ſekere quitantie, by Gerrit van der Tol, als gaerder van de verpondinge ten behoeve van den ſelven Eyſcher gepaſſeert op den 15. October 1646. over betaelde verpondinge van den Jare 1643.

133. Omme daar uyt te willen infereren, dat de voorſz Corenwintmole al inden Jare 1643. by den ſelven Eyſcher verpondicht ende dienvolgens in zijn eygendom is geweeſt.

134. Kan nochtans mede niet obſteren, dewijle de geſeyde quitantie alleen ſpreekt van betaelde verpondinge over een Mole ſonder te ſpecificeren of Corenwintmolen, of Roſmole.

135. Soo dat het ſelve geen bewijs geeft dat de voorſz Wintmolen al in 't Jaar 1643. by den ſelven Eyſcher in conventie verpondigt is.

136. Maar blijkt daar uyt veel eerder volgens 't voorverhaalde dat het ſelve is de betalinge van de verpondinge over ſijne Roſmole.

137. Eyntelijken wat aangaat het tweede lidt van den eyſch in reconventie by den Eyſcher in 't ſelve cas nu Impetrant gedaan nopende de betalinge van vijf gulden, *ſalvo juſto calculo*, van twee Jaren renten van renten, volghens de ſtipulatie inde ſchult brief by hem Eyſcher in conventie ten behoeve van Ariaentje Gerrits, Moeder van den Impetrant in deſen op den 23. November 1643. voor Schout ende Schepenen van Cralingen gepaſſeert.

138. Welke by den Eyſcher in reconventie in ſijnen inventaris geproduceert wert onder de letter F.

139. Is ten hoogſten *in jure* geſondeert, als ſpruytende uyt een contract ende expres beding daar ingeſtelt voor Schout en Schepenen gepaſſeert, en by den Gedaagde in cas d' appel onderteekent.

140. Soo dat het ſelve als notoir *juris* ſijnde, ende by parthyen *in confeſſo*, ende niet wederſproken, geen verdere Deductie ofte verdere verklaringe noodich heeft.

141. Hier mede dan nu alles nopende den eyſch in conventie ter eerſter inſtantie zijnde gedebatteert.

142. Den eyſch in reconventie naar rechteu geſondeert.

143. Ende alle 't gene by den Gedaechde in reconventie tegens den eyſch in 't ſelve cas is geproduceert, behoorlijken ende naar rechten ſijnde gereprocheert.

144. Niet

144. Niet wetende yets by parthyen wyders te zijn geproduceert eenich verder debath requirerende.

145. Gelieven my E: Heeren den Eyscher in reconventie goet en æquitabel recht te erlangen.

146. Den Eyscher in 't selve cas den eysch, soo als de selve leydt adjudiceren.

147. Ende den eysch in conventie by den Eyscher in 't selve cas gedaan ontseggen, ende den selven wyders condemneren in de kosten van desen Processe in 't geheel.

Hier toe Implorerende U. E. goedertierene officium &c.

Ende was onderteyckent.

KAROLUS van ALLER.

TWEEDE

ADVERTISSEMENT

Van d' Heer, ende Meeſter

KAROLUS VAN ALLER.

Rakende de defentie tegens een ongefondeerde exceptie van Litiſpendentie.

Korte Deductie, ende Advertiſſement van Regten, gedaan maken, ende de E. Heeren Schepenen van den Dorpe Chairlois overgelevert by, ofte van wegen Leendert Corneliſz Smeer, Eyſcher, ende Geexcipieerde, ter eenre.

Op, ende Tegens

Pieter Clemenſz Pors, Gedaagde, ende Excipient, ter andere ſijde.

I. OMme in deſe ſake het goet Recht van den Eyſcher, ende geexcipieerde te conſerveren.

2. Ende het quaat voorſtel by den Gedaagde, ende Excipient, nopende d' ongefondeerde exceptie van Litispendentie met Redenen, ende Motiven van Rechten te deſtrueren.

3. Sullen wy voor al acht nemen op een byſonder Hooftſtuck, namentlijck.

4. Of de exceptie van Litiſpendentie by den Gedaechde, ende ende excipient geproponeert, is gefondeert. ofte niet.

5. Tot welcken eynde dient geconſidereert, welcke, ende hoe veel ſolemnireyten tot fondament van een exceptie van Litiſpendentie werden gerequireert.

6. Hier toe dan werden drie ſolemniteyten vereyſcht:

7. Namentlijk dat het zijn een, ende de ſelve Perſoonen, by welken geageert wert.

8. Ten tweeden dat het is een, ende de ſelve ſaak.

9. Ende ten derden, dat de ſchult daar van geageert wert, ſpruyt uyt een ende de ſelve oorſaak, ſonder 't minſte onderſcheyt.

10. Gelijck 't ſelve pertinentelijck te ſien ſtaat *ex Damh. prax. civil cap. Cxxxvj. num.* 7. ende meer andere ontallijke Schryvers van Rechten.

11. *Nam in hac exceptione ut inter easdem Perſonas ſit contraverſia.*

12. *Ut eadem res, quæ priori judicio poſita eſt, etiam poſteriori petatur.*

13. *Tertio ex eadem cauſa, qua prius agatur, requiritur.*

14. Ende dit is de *l.* 3. *cum ſeqq. ff. de except. rer. judic.*

15. Doch is het ſelve ſoo notoir, dat het geen verder confirmatie en vereyſcht.

16. Ende is oock 't ſelve by den Gedaagde, ende excipient *in confeſſo*, ende wert by den ſelven niet ontkent.

17. Soo dat die drie Solemniteyten en dan den Gedaagde, ende excipient incumbeert te bewijſen, dat de ſelven alhier in deſen Proceſſe zijn.

18. Ofte in cas eenich 't minſte bewijs tot dien eynde aan de ſijde van den Excipient mogte ontbreken, ſoo moet (onder reverentie) de exceptie werden gerejecteert.

19. Voorſt eerſt dan, dat 'et is tuſſchen een, ende de ſelve Perſoonen (alſoo 't den Eyſcher, ende geexcipieerde niet nadeeligh is) 't ſelve bekent hy ter goeder trouwe.

20. Doch belangende het tweede *requiſitum*, namentlijk dat het moet ſijn een, ende de ſelve ſaak, 't ſelve en ſal den Gedaagde, ende excipient in eeuwigheydt niet kunnen verifieren alhier te weſen.

21. Vermits indien men wil ſeggen, dat 'er een, ende de ſelve zake litispendeert.

22. Soo moet die gene, die inde laatſte inſtantie Eyſcher is, oock in de eerſte hangende inſtantie Eyſcher weſen.

23. Maar ter contrarie is Pieter Clementſz Pors in den eerſten Proceſſe Eyſcher, ende in het tweede is hy in teghendeel geen Eyſcher, maar Gedaaghde.

24. Soo dat indien Pieter Pors tot laſte van Leendert Smeer wilde ſeggen (ghelijck hy doet) dat 'er een, ende de ſelve ſaeck onghedecideert hangt.

25. Ende ſulx exceptie van litispendentie wil teghenſtellen, ofte objicieren.

26. Soo moet hy noodtsakelijk bewijsen, dat Leendert Smeer in het andere ongedecideert hangende Proces ook Eyscher is.

27. 't Welcke immers den Excipient in desen in eeuwicheydt niet en kan bewijsen, alsoo notoir is, dat Pieter Pors in 't ander Proces selfs Eyscher is.

28. Soo dat 'et immers notoir twee distincte Processen moeten wesen, dewyle daar twee verscheyde Eysschers zijn.

29. Ende dat exceptie van Litispendentie alleen in consideratie komt, daar by een, ende den selven Eysscher twee instantien gemaackt werden over een, ende deselve sake.

30. Welcke reden t' eenemaal decisoir is in dese sake, omme daar op tot voordeel van Leendert Smeer, eysscher, ende ge-excipieerde in desen, de geproponeerde ongefondeerde exceptie te werden gerejecteert.

31. Behalven dat den Excipient van syne zyde oock daarom niet en kan bewysen, dat het een, ende deselve saack is.

32. Om dat in de eerste sake by Leendert Smeer, als Gedaagde werdt versocht recollement van rekeninge.

33. Ter contrarie in de tweede als Eysscher ge-eyscht betalinge van twee verscheyde sommen yder van twee hondert guldens met den Intresse van dien, spruytende uyt sekere koop, ende verkoop, breeder volgens den eysch van den Eysscher in desen.

34. Als mede restitutie van een somme van ses hondert Caroli guldens, als wesende de helfte van twaelf hondert Caroli guldens, die by Leendert Smeer aan den Gedaagde, ende Excipient sijn goedt gedaan, in plaatse dat hy Eysscher *nomine uxoris* voor d'eene helfte erfgenaam van haar Moeder wesende, niet verder aan den Gedaaghde hadde goedt te doen, dan eens ses hondert guldens.

35. Ende ten laatsten noch betalinge van een somme van vijf hondert Caroli guldens, zijnde de helfte van thien hondert Caroli guldens, die hy Gedaagde aan sijn Vrouwen Moeder in 't geheel is schuldig gebleven.

36. Alles met den Intresse van dien, als naarder by des Eysschers eysch voornoemt.

37. Ten derden differeert het eerste Proces van het tweede, dat in 't eerste wert gedisputeert over een gantsch dubieuse rekeninge.

38. Ende in tegendeel in 't tweede wert de deugdelijckheydt van de koopcedulle by den Gedaagde, ende Excipient geconfesseert.

39. Soo dat sulcx de voornoemde twee eerste sommen yder van twee hondert guldens met den Intresse van dien liquide is.

40. Als

40. Als mede de voornoemde Obligatie van thien hondert guldens daar van den Eysscher in desen de helfte eyschende is, die hy Gedaaghde aan sijn huysvrouwen Moeder is schuldig gebleven, 't welcke hy Gedaagde mede niet en kan ontkennen.

41. Soo dat dan de andere resterende post van ses hondert guldens by hem Eysscher aan den Gedaaghde te veel betaalt is *continentis causa*, ende sulcx in desen geen natuur van een, ende de selve sake met de tweede te wesen smakende is.

42. Soo dat dit zijnde drie verscheyde, ende distincte verschillen en differentien tusschen 't eerste en tweede Proces.

43. Met recht is bewesen, dat het geen een, ende deselve sake is, ende sulx d'exceptie van Litispententie alhier geen plaatse kan hebben.

44. Betreffende wyders het derde *requisitum*, te weten, dat'er moet zijn een, ende deselve oorsaack, waarom ge-eyscht wert.

45. Ende dat het selve mede alhier in beyde de Processen is, en sal den Gedaaghde, ende Excipient den Rechten genoegh zijnde noit kunnen doen blijcken.

46. Maar ter contrarie sal den Eysscher, ende Ge-excipieerde vertoonen dat'er verscheyde oorsaken van eyschinge zijn.

47. Voor eerst dan is *in confesso* dat'et een, ende de selve oorsaack, waarom ge-eyscht wert, wesen moet.

48. Soo dat nootsakelijck daarmen van een, ende den selven eysch spreekt, dat daar een, ende den selven Eysscher in beyde de saken, gelijck wy voorens verhaalt hebben, wesen moet.

49. Want exceptie van Litispendentie in ons subject te proponeren, is alleen datmen soude moeten seggen dat Leendert Smeer een, ende deselve parthyen, in desen eysch gemelt, noch eens by een ander Proces eysschende was, 't welck noch ongedecideert hanght.

50. Ende moet den Excipient als dan bewysen, dat een, ende 't selve ge-eyschte by 't voorgaande Proces noch eens by den selven Eysscher ghe-eyscht is.

51. Hier toe dient in 't bysonder aanghemerckt de reden, waarom by de oude, ende nieuwe Wetten de exceptie van Litispendentie is inghevoert.

52. 't Welcke is, om datmen geen tweemaal by twee verscheyde Processen een, ende 't selve uyt een, ende deselve oorsaack eysschen soude.

53. Maar datmen soude gehouden zijn den tweeden eysch te verlaten, ende met den eersten eysch voort te gaan.

54. Soo dat hier in ons cas soude moeten bewesen sijn, dat Leendert Smeer by een tweede Proces noch eens betalinge van de Koop-penningen, als mede van de andere Parthyen by eysch gemelt, van den voornoemden Pors ge-eyscht hadde.

55. 't Welcke hem niet mogelijck is, alsooder noyt Proces om betalinge van alle deselve parthyen te hebben, geinstitueert is.

56. Veel min dat Leendert Smeer 't selve soude hebben gedaan.

57. Ten tweeden en kan in beyde dese Processen ook om dese reden geen een, ende deselve oorsaak, waerom ge-eyscht wert wesen.

58. Om dat Pieter Pors in 't voorgaende Proces by eysch sustineert, dat Leendert Smeer aan hem schuldich is.

59. Ende dat ter contrarie Leendert Smeer in desen Processe eyschende, sustineert dat Pieter Pors aen hem selfs schuldich is.

60. Ten tweeden dat Pieters Pors eyscht uyt oorsake van een dubieuse Rekeninge.

61. Leendeert Smeer ter contrarie uyt een suyver Contract van Koop, ende Verkoop, als mede uyt een Liquide suyvere Obligatie van tien hondert guldens.

62. Ende verders alsoo hy de meer gemelte ses hondert guldens te veel aan den excipient betaelt heeft uyt een stilswygent Contract van Leeninge.

63. Ten derden, dat in d'eerste instantie wert geprocedeert in materie van Her-rekening, ofte recollement van dien.

64. In tegendeel in de tweede instantie in materie van een Koop, en Verkoop, als mede van Leeninge op Obligatie, als andersints.

65. Soo dat hier door genoeghsaem is vertoont, dat den Gedaagde, ende Excipient niet en kan verifieren, dat de derde solemniteyt van dat 'er een, ende deselve oorsaak, waarom geageert wert, in beyde de Processen soude wesen.

66. Sonder dat hier jegens eenighsints in consideratie kan komen, dat den Gedaagde tot fondament van sijne geproponeerde exceptie seyt, dat in de eerste sake, daar hy als Eysscher Leendert Cornelisz Smeer, als Gedaagde voor desen E. Gerechte heeft geconvenieert, wegens den Eysscher ende geexcipieerde in desen recollement van Rekeninge is versocht.

67. Ende dat aldaar de poincten in quæstie specialijck verhandelt soude sijn geworden.

68. Dewijle den Eysscher in desen wel expressselijck ontkent soodanige verhandelingen van de poincten in quæstie oyt gedaan te sijn.

69. Doch is genoech dat den Eyſſcher in deſen 't ſelve alleenlijck ontkent, ende incumbeert den Gedaagde, ende excipient als ſijnde een feyt, 't ſelve te bewijſen.

70. Kan oock den Eyſſcher, ende geexcipieerde in 't minſte niet præjudiceren, dat den Gedaagde by ſijne exceptie ſegt (ende om andere redenen nader te deduceren is 't noot.)

71. Alſoo in cas daarmen exceptie proponeert met 'er daat alle de redenen waar op d' exceptie gefondeert wert moeten geallegeert werden.

72. Sonder eenige redenen naarder te mogen reſerveren ſoo dat indien den Gedaagde, ende excipient by deductie eenige andere redenen den eyſcher in deſen nadeelig zijn, (gelijck hy nochtans niet en kan geven) mogte ſtellen, ſoo moeten de ſelve (onder reverentie) niet werden geconſidereert, maar ter contrarie als impertinent voor by gegaan.

73. Kan mede niet obſteren, dat den Gedaagde, ende excipient ſeydt onder die generale afrekeninge een ſpeciale afrekeningh begrepen te ſijn.

74. Ende dat ſulx by een nootſakelijke gevolgh 't voornoemde Contract ook in de afrekeninge ſoude moeten gecompræhendeert zijn.

75. Vermits alle generale afrekeningen alleen zijn ſimpele, maar ter contrarie, ſijn ſpeciale die gene, die ſekere Poſt, ofte Poſten in 't byſonder liquideren, ofte tegens den anderen Stellen.

76. Ende is ook 't ſelve een ſpecialen regul in Rechten *quod generalitas non contineat ſpecialitatem.*

77. Want indien dat ſulcx ſoude zijn, ſoo ſoude noeyt actie van Recollement van Rekeninge tegens een generale afrekeninge plaatſe kunnen hebben.

78. Ende ſoude dan onnodich weſen oeyt actie van her-rekeninge geboren te zijn.

79. Doch om dat de generale afrekeninge, ofte 't Slot van dien altijdt relatijff is, ende gerefereert werdt alleen tot de Poſten in de rekeninge geſtelt, ende begrepen.

80. Daarom ſoo wert recollement van rekeninge toegelaten.

81. Om dat oock altijdt, ſoo wanneer yemandt in 't afrekenen is geabuſeert, ofte daar yets onwetens uytgelaten heeft: (ghelijck in cas ſubject is geſchiet) dat dan die gene, die daar by is gepræjudiceert, altijdt ſoude kunnen komen tot her-doeninge van Rekeninge.

82. 't Welcke ſoo de Parthyen ter goeder trouwen willen gaan haar-lieden geen van beyde de minſte præjudicie niet en kan geven.

83. Edoch ſtaat in deſen jegens de generale af-rekeninge alleen te remerqueren.

84. Dat de af-rekeninge, 't zy dan datse boven, of onder de Posten zijn gestelt, dat de selven alleen moeten verstaan werden over die Posten gedaan te zijn, die in de rekeninghe, ofte scheydinge ghestelt zijn, maar niet daar buyten.

85. Ofte oock dat die woorden (alles afgherekent) soude moeten verstaan werden selfs buyten de Posten in de rekeninge gestelt.

86. Dewyle 't selve soude strecken tot een voet, ende trap van vele ongoddelijcke bedriegeryen.

87. Ende soude sulcx, indien die woorden alles afgerekent maar alleen in de af-rekeninghe stonden, niemant oyt kunnen komen tot her-doeninge van rekeninge.

88. Maar ter contrarie soude den eenen door soodanige bedriegeryen uyt de armoede van den anderen rijcker werden,

89. 't Welcke immers naar beschreven Rechten niet en werdt geadmitteert, *ut nequis alterius damno locupletior fiat.*

90. Maar in tegendeel naar Rechten wel strictelijck verboden.

91. Soo dat dan hier bewesen zijnde, dat generale af-rekeningen alleen hare reflexie, ende weersien hebben op de Posten in de Kavelcedels gestelt, ende verder niet.

92. Wyders U. E. Achtbare vertoont, dat tusschen dese beyde Processen soo merckelijck onderscheydt is, te weten, dat 'et geen een, ende de selve sake, noch oock een, ende deselve oorsake waar uyt ge-eyscht wert, en zijn.

93. Als mede dat in beyde de Processen geen een, ende den selven Eysscher is.

94. 't Welcke voor al sonder eenigh mancquement moeste concurreren, ende by den anderen zijn om litispendentie te fonderen.

95. Soo vertrout den Eyscher, ende geexcipieerde, dat de exceptie van litispendentie by den Gedaagde, ende excipient geproponeert, als insufficant, ende ongefondeert sal werden gerejecteert.

96. Ende hem Gedaagde wijders geordonneert ten principalen te antwoorden.

Hier toe implorerende U. E. goedertierene officie, omme den Eyscher, ende geexcipieerde met een goede middel van Justitie te voorsien.

Ende was onderteyckent,

CAROLUS van ALLER.

REMONSTRANTIE

Waar op gevolcht is dat den Poorter daar in uytgedruckt, *mi fallor*, feytelijk uyt d' appræhensie, door ordre van de E: Achtbare Heeren Burger-meesteren is doen halen, ende in haar E: Macht op 't Raadthuys doen brengen, die weynigh dagen daar geseten hebbende, is gerelaxeert geworden.

Korte Remonstrantie gedaan aan d' Achtbare Heeren Burgermeesteren der Stadt Rotterdam uyt den name, ende van wegen Adriaen Coenen, Poorter, ende inwoonder der selver Stede, rakende de feytelijke apprehensie, ende detentie by d' Heer Advocaat Fiscaal van den Brouck op sijns Remonstrants Persoon ghedaan.

1 't IS sulx, dat den Remonstrant onlanx is versocht geweest by den Colonel Ogle, sijnde in dienst van sijne Majesteyt van Engelandt, omme voor hem te koopen tseventig tonnekens Buscruyt.

2. Welck Buscruyt by hem Ogle soude werden vervoert in Engelandt.

3. Tot welken eynde hy Ogle den Remonstrant heeft last ghegeven 's Lants gerechtigheydt te betalen, ende pasport te bekomen.

4. Welken volgende by den Remonstrant 't voorsz Buscruyt sijnde gekocht tot Delft.

5. Heeft hy 't selve voor, ende al eer het was ingescheept ten Comptoire van de Convoyen, ende licenten tot Delfshaven behoorlijck aangegeven op den name van Meester Isaac Lijdt, Engels hoopman alhier.

6. Aan wien hy Remonstrant hadde ordre gegeven omme van den Raadt ter Admiraliteyt alhier acte te lichten, omme 't kruydt onder cautie te mogen uytvoeren.

7. Gelijck mede hy Remonstrant des Landts gherechtigheydt dubbelt heeft betaalt.

8. Waar

8. Waar naar den Remonstrant ghekomen zijnde alhier tot Rotterdam, omme van den voornoemden Meester Lijdt de voorschreve acte van consent te halen.

9. Was Meester Lijdt van huys, ofte uytter stadt getrocken, sonder dat hy Lijdt t' synen huyse eenige last, ofte ordre hadde gelaten, ten eynde de voorsz Acte van consent, (die hem alreede by den Ed: Raadt ter Admiraliteyt was verleent) uyt handen van den Secretaris Splinter, onder wien deselve als noch is berustende, te lichten.

10. Ende sonder dat hy Lijdt eenige cautie hadde gestelt.

11. Mits welke den Remonstrant egeene kennisse hebbende dat den Raadt van d' Admiraliteyt alreede aan Meester Lijdt acte van consent hadde verleendt.

12. Ende vreesende dat, (door dien windt, ende weder was dienende) het kruydt niet tydelijck soude hebben kunnen ingescheept werden.

13. Hebben de Convoy-meester, ende Contrerolleur tot Delfshaven het paspoort omme 't voorsz kruydt te mogen vervoeren, geschreven op de acte die Meester Jan Quarles hadde bekomen, insgelijcx dienende omme 't kruydt te mogen vervoeren.

14. Ende is dien volgende 't voorsz kruydt ingescheept in sekere 's Landts Oorlog-schip dat gevoert wert by Capiteyn Kerckhove.

15. Welck Oorlogh-schip den voornoemden Colonel Ogle by speciale acte van den Raadt ter Admiraliteyt is toegestaan, omme hem met alle syne by-hebbende goederen (*quod notandum*) over te voeren naar Scharrenburgh in Engelandt.

16. Waar naar de voornoemde Capiteyn Kerckhove met 't voorsz Schip zijnde in Zee geloopen.

17. Is 't selve door eenighe Parlaments Schepen aangetast, ende in de Riviere van London opgebracht.

18. 't Welcke zijnde ghekomen tot kennisse van den Heere Advocaat Fiscaal voornoemt.

19. Soo heeft den Heere Advocaat Fiscaal hem Remonstrant niet alleenlijck dien-aangaande gecauseert.

20. Maar heeft hem *de facto* genomen in apprehensie, ende gedaan stellen in besloten hechtenisse.

21. Even dan of hy Remonstrant sich in sware misdaadt tegens de Hooge Overigheydt hadde misgrepen.

22. Ende daar over ten hoogsten aan den lyve soude strafbaar zijn.

23. Daar

23. Daarnochtans by de Placcaten van hare Hoogh Mogende niet alleenlijck egeene criminele straffe over den Contraventeurs van het poinct by d'Heer Fiscaal den Remonstrant ten laste geleydt, en wert gestatueert.

24. Maar selve egeene civile boeten in cas subject en wert gestelt.

25. Ende oock in allen ghevalle, schoon ghenomen al eenige boeten dienaangaande gestelt mochten zijn (des neen.)

26. Den Heere Fiscaal voornoemt egeene actie, ende insonderheydt niet in cas crimineel op den Remonstrant en is competerende.

27. Als sijnde den Remonstrant een inwoonder, ende Poorter van V.E.E. Achtbaarheden Stadt.

28. Buyten dienst, ende sulkx nier onder de gehoorsaamheydt van het Ed: Collegie ter Admiraliteyt alhier.

29. Mitsdien oock niet subject des selfs Judicature, maar immediatē staande onder den hooft Officier, ende Heeren Schepenen deser Stede.

30. Die sijns Remonstrants ordinairise, ende competente Rechters zijn.

31. Want notoir, ende kennelijk is dat de respective Collegien ter Admiraliteyt by hare Hoogh-gemelte Hoogh Moog: sijn ghecommitteert niet omme te disponeren over alle delicten binnen de plaatse haarder residentie, ofte elders voorvallende.

32. Welcke macht selve hare Hoogh Moog: (behoudens 't respect ende weerdigheyt van hare Hoocheyt) noeyt binnen eenige particuliere Steden, ofte Plaatsen der vereenichde Provintien en heeft gecompeteert.

33. Maar sijn de welgemelde Collegien alleenlijck ghedelegeert *ad certas causas*, omme te disponeren over soodanige saken als hare Hoogh-gemelte Hoogh Moog: in d' instructie den selven Collegien gegeven, specialijck hebben uytgedruckt.

34. Blijkende by den Teneur van de voorsz instructie seer klaarlijk, dat oock d' intentie, ofte wille van hare Hoogh Moog: niet en is geweest, dat de wel-gemelde Collegien eenich ghesach souden hebben wegen ordinaris delicten, ofte eenige saeken inde instructie niet vervatet.

35. Gemerkt hare Hoogh Moog: voor, en aleer te disponeren op 't Stuk van d' ordere, Macht, Jurisdictie, ende wetten die by d' instructie zijn geraemt, met uytgedruckte woorden, namentlijck in 't eerste articule van de selve instructie sijn verklarende.

36. [Nota] Dat de selve Collegien in de respective Plaatsen sullen resideren, sonder den Provintien in 't Generaal, ofte yemandt van de Provintien Steden, ofte Leden van dien in 't particulier daar mede te præjudiceren, ofte eenich nieuw Recht te geven.

37. Gelijck mede in het derde articul van d' instructie specifice werden verha alt, alle de saken waar over den welgemelden Collegien de kennisse, judicature, ende jurisdictie is competerende.

38. Sonder dat by den selven articule, 't prætens delict in quæstie, eenige de minste mentie wert gemaekt.

39. Maar ter contrarie soo is de Teneur van 't selve derde articule onwedersprekelijck toelatende, dat delicten buyten Scheeps-boort gepleegt, ende niet wesende militaire, gestraft werden by de Magistraten, Officieren, ende justicieren van de Steden, ofte Plaatsen in welckers jurisdictie de selve geperpetreert, ofte de delinquanten gevonden sullen werden.

40. Jae selve delicten geperpetreert. By Personen sijnde indienst van den Raadt ter Admiraliteyt, ende staande onder des selfs gehoorsaamheyt.

41. Gelijk ook 't selve by de respective Steden, ende Plaatsen van de geunieerde Provintien dagelijkx werdt gepractiseert, ende *in viridi observantia* is.

42. Wel is waar, dat by het 30. articule van de selve instructie den welgemelden Collegien werdt gegeven de kennisse van frauden, ende overtredingen, teghens de Placcaten geemaneert op 't stuck van den uytvoer van Victaillie, Koopmanschappen, ende munitie van Oorloge.

43. Doch staat daar tegen te letten dat 't selve articule alleenlijk is sprekende van soodanige victaillie, Koopmanschappen, ende munitie van Oorloge die aan den gemeenen Vyandt wert gevoert.

44. Ende sulkx in cas subject niet en kan werden geappliceert.

45. Is mede wel waar dat by het 70 articule van de selve instructie d' Heer Advocaat Fiscaal werdt belast, naarstich ondersoek te doen omme in alle geintenteerde actien (maar Nota) d' Admiraliteyt raekende, te vernemen 't gene tot voordeel van de gemeene sake sal mogen dienen.

46. Insgelijks mede naar den genen, die de Placcaten van hare Hoogh Moog: (doch Nota wederom) daar van de kennisse die van d' Admiraliteyt gegeven werdt, overgetreden hebben.

47. Maar is mede 't selve lxx. articule in desen niet applicabel.

48. Als

48. Als alleenlijk sprekende van actien, rakende d' Admiraliteyt, ende van soodanige Placcaten waar van d' Admiraliteyt de kennisse is gegeven.

49. Nu soo is klaar, ende evident dat 't prætens delict in quæstie d' Admiraliteyt niet en is rakende.

50. Insgelijks mede dat by de Placcaten van hare Hoogh Moog: egeene peyne wert gestatneert tegen den genen die ammunitie van Oorloge in vrienden Landen voeren, op een paspoort 't welk is geschreven op een Acte aan een ander vergunt.

51. Ende sulkx met egeen fondament en kan werden geseyt dat d' Admiraliteyt de kennisse van soodanige saken is gegeven.

52. Sijnde mede insonderheydt remarquabel, dat soo by het voorschreve 30. articul als mede lxx. articulen den Raden ende Advocaat Fiscaal van d' Admiraliteyt werdt belast haar te reguleren naar innehouden van de Placcaten.

53. By welcken, alsoo egeene straffe noch criminele nochte Civile, tegen den geenen die op eens anders speciaal consent in Vrienden landen Admunitie van Oorlog uytvoeren, en is gestatueert.

54. Soo blijkt dat d' Heer Advocaat Fiscaal den Remonstrant heeft gedaan appræhenderen, ende in hegtenisse stellen, tegens alle wetten, tegen Placcaten mitsgaders tegens alle Recht, ende reden.

55. Ende insonderheydt tegen d' uytgedrukte Privilegien deser Stede.

56. Als kennelijk sijnde dat (soo vermogens het Privilegie van Hooghloffelijker memorie Graaf Willem van Henegouwe, als mede Hartog Willem van Beyeren) Poorteren deser Stede, 't sy de selve binnen de Vryheydt van dien hebben gedelinqueert, 't sy buyten de Vrijheydt gedelinqueert hebbende onbesaekt daar weder binnen komen, daar van sullen dulden, ende gedoogen vonnisse van Schepenen deser Stede, sonder daar af eenighe andere correctie, ofte vorder letsel te lijden in eeniger wijse.

57. Mits welken dan blijkende dat d' Heer Advocaat Fiscaal heeft geexcedeert de limiten van sijne Jurisdictie, ende geinfringeert de Privilegien deser Stede.

58. Soo is den Remonstrant genootdruckt sich 't addresseren aan V. E. E. Achtbaarheden.

59. Seer ootmoedelijk versoekende dat V. E. E. Achtbaarheden als oprechte Voedster-Heeren, ende Beschermers van hare goede Gemeente hem Remonstrant gelieve de behulpsame handt te bieden.

60. Ende hem tegen 't voorsz exces van Jurisdictie, feyttelijke appræhensie, ende infractie van Privilegien deser Stede te Protecteren, ende bevrijden, volgens de macht. V.E.E. Achtbaarheden naar beschreven Rechten, ende deses Landts Privilegien competerende.

61. Als in Rechten kennelijck zijnde; dat een Rechter die sijne Commissie, ende instructie te buyten gaat, in 't exces voor geen Rechter, maar voor een particulier Persoon moet erkent werden.

62. Ende datmen hem daar inne vryelijk mach resisteren, *secundum textum expressum in l. 5. Cod. de jure fisci Maranta disput. 2. num. 22. & seqq.*

63. Insgelijks mede (volgende 't xxj. artcule van 't groote Privilegie by Vrouwe Maria van Bourgongen den Lande, ende Steden van Hollandt gegeven) notoir zijnde, dat bevelen jegens Privilegien van de Lande in 't Generaal, ofte Steden in 't Particulier, sijn van onwaarden, ende niemandt adstringeren.

't Welck doende &c.

I.

Een Contract van Verkooping

aangegaan by een getrouwde Vrouw, sonder consent van haar Man, is nul, ende de Man daar over by den Kooper in Rechten betrocken zijnde moet van den eysch, ende conclusie werden geabsolveert *cum expensis.*

GEsien by den onder-geschreven de dingtalen ende proceduren, voor den Gerechte deser Stede gehouden tusschen Vincent Baltensz Eysscher ter eenre, ende Abraham Damen Backer, als ghetrouwt hebbende Elisabeth Willems, Weduwe van Huybrecht Baltensz, Gedaaghde in twee instantien, ter andere zyden. Ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) op de eerste vrage dat niet alleen na beschreven Rechten (*per text. in l. 2. ff. de fid. instrumentor. & Bartol. in l. admonendi. num. 31. ff. de jurejurand.*) maar oock naar style van den Hove van Hollandt, volgens het lxviij. articule van de Instructie van den selven Hove, ende van dese

dese Stadt, volgens het xviij. articule van de Ordonnantie by de Heeren Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt, op 't stuck van de Justitie binnen de Steden van Hollandt ge-ëmaneert (uytdruckelijck mede-brengende, *Dat op geen copien recht ghedaan kan werden, ten zy de selve by den Secretaris van den Gerechte uyt den principalen geautentiseert sijn Parthyen, ofte synen Procureur daar over geroepen)* op de copie van de Koop-voorwaarden, daar uyt in desen geageert werdt, die niet alleene invoegen als vooren niet en is geautentiseert, maar oock by des Gedaaghdens Huysvrouwe, de welcke de voorsz Koop-voorwaardens soude gepasseert hebben, expresselijck ontkent werdt, by de Heeren van den Gerechte deser Stede geen recht en kan ghedaan werden. Soo lange, of by exhibitie ende insertie van den principalen instrumente, ende minute van de voorschreve Koop-voorwaarden, ofte met levende sprekende getuygen van 't voorsz passeren heure niet en is gebleken. Maar alsoo de Huysvrouwe van de Gedaaghde door het ontkennen van de voorschreve Koop-voorwaarden gepasseert, ofte onderteykent te hebben, de selve is arguerende van valsheydt. Dat den Officier van 's Heeren wegen (volgens de immemoriale style van den voorschreven Hove, ende van desen Vyerschare) de voorschreve copie behoort naar hem te nemen, ende hem op de voorschreve ghearguеerde valsheydt te informeren.

Op de ij. vrage. Dunckt (onder correctie als voren) dat het accoort, daar uyt by den voorschreven Eysscher in de tweede instantie geageert werdt, als gemaackt by de voornoemde Elisabeth Willems, ten tyde sy met de Gedaagde getrouwt is geweest, nul ende van geender waarden is. Ende soo den Eysscher niet en kan bewysen 't selve accoort, ofte uytspraack (sulckx als hy die noemt) met bewilliginge, ofte toestandt van haren Man Abraham Damen (sulcx als hy in synen eysch poseert) aangegaan te zijn, dat hem Eysscher synen eysch ende conclusie behoort te werden ontseydt *cum expensis*.

Aldus geadviseert in Rotterdam den xxj. Martij Anno XVI^c. ses-en-dertigh.

Ende was onderteyckent,

A. Willemsz.

II.

In 't Stuk van Verkoopinge by

de Verkoopers geexpresseert sijnde sekere last, ende die op hypotheecque niet specialijk sijnde gestelt, moet den Kooper ten dage van de overdracht ten proffijte van den Verkoopers daar van voor Schepenen schult Rentebrief passeren, ende Renten daar van betaelen tegens vijf *per Cento*, mits dat de Verkoopers ten behoeve van den Kooper moeten stellen suffiçante cautie voor alle naarmaninge.

GEsien by ons ondergeschreven extract authentijcq van de Conditien ende Voorwaarden, waar naar Cornelis Leendertsen Casteleyn, Anthony Adriaensen Starrenburch; Adriaen Bartholomeusz, Willem Bartholomeesz ende Maarten Bartholomeesen elckx voor haar selven; ende voorts als Oomen ende bloed-voochden van de twee onmondige naarghelaten Wees-kinderen van Pieter Bartholomeesen; ende van het naarghelaten Wees-kint van Neeltjen Bartholomees Dochter hebben verkoft aan Evert Jansen Brant sekere twee huysen ende erven staande ende geleghen neffens den anderen aan de Oostsyde van de Delfse vaart binnen der Stede van Rotterdam; sijnde de selve voorwaarden in date den xiiij. Februarij 1645. mitsgaders de apostille achter de voorsz voorwaarden ghestelt daar by de Heeren Wees-meesteren der Stede Rotterdam voorsz, de voorsz gedane verkoopinge op den xxv. Feb: 1645. hebben geapprobeert voor soo veel aen-gaedt de Kinderen van de voornoemde Pieter Bartholomeesen ende voorts geauthoriseert de voorsz Voochden daar van voor der selver Kinderen deel, behoorlijke opdracht te doen; ende wijders geleth op de vraeghe daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat nademaal by de voorsz Conditien ende Voorwaarden aen de sijde van de Verkoopers is geexpresseert, dat de voorsz verkochte Huysingen noch waren belast met een Legaet van vijftien hondert guldens, ende dat daar van den Kooper gehouden sal wesen te betaelen Renten tegens vijf guld: tien stuyvers in 't Jaar nevens het aanvaarden van de gifte: Dat daeromme de voornoemde Kooper ten behouve van de Verkoopers in

in de voorsz hare qualiteyt gehouden is beneffens het doen van de opdracht van de voorsz respective verkochte Huysingen te passeren een schultbrief van de voorsz vijftienhondert guldens, als mede voor de Renten de welcke Jaarlijkx daar van sullen komen te verschijnen: als kennelijck sijnde in Rechten: *quod quis vendidit, non aliter fieri accipientis, quam si aut prætium venditoribus solutum sit aut factis eo nomine factum: per text notabilem in l. quod vendidi 19. ff. de contrach empt. Emptor enim prætium dare cogitur venditori l. ult. ff. de condict caus. data & l. si servos 7. Cod. act. empt.* Waar uyt dan klaar genouch volcht, dat voor de voorsz Somme van vijftienhondert guldens aan niemant anders als de voorsz Verkoopers in desen een schult-brief mach werden gepasseert, als wesende de selve Somme een gedeelte van de beloofde koop-penningen. Ende dat oversulkx de voorsz Kooper niet en is gefundeert in sijn gesustineerde, van dat hy soude vermogen tegens expresse wille van de voorsz Verkoopers voor de selve Somme een schult-brief te passeren ten behouve van den Legataris ofte Legatarisen, ende niet aande Verkoopers: Want in allengevalle de voornoemden kooper niet verder gerechticht soude kunnen wesen als omme te sustineren dat de voorsz verkoopers gehouden souden sijn ten behouve van hem kooper te stellen cautie suffisant van dat syluyden hem kooper tot allen tijden indemneren, vry ende kosteloos sullen houden van soodanige actie, als de voornoemde Legataris ofte yemandt anders, ter sake van het selve Legaat, in tijden ende wijlen jegens hem soude willen institueren.

Aldus gheadviseert in 's Gravenhage den xxvij. Mey 1645.

Ende was onderteyckent,

J. v. Pathoven, J. vander Graaf,
P. vander Meulen.

Den

III.

Den eygendom van een uyt ende ingank te verkoopen, is maar een servituyt, en gheen eygendom van de gront, alsoo de gront, zijnde onroerent goedt, wettelijcke overdracht voor Schepenen vereyscht, ende den xl. penningh subject is.

GEsien by den Ondergeschreven, seecker contract gemaakt tusschen Daniel Janse Rijck ter eenre, ende Lambrecht van Oostrom ter andere sijde, in date den 19. Mey 1648. ende geleth op te vraeghe daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat by het voorsz contract aan den ghemelten Lambert van Oostrum door Daniel Janse Rijck niet anders verkoft ende overgedragen is als alleenlijck een vryen uyt ende inganck door de gang breder in 't voorsz contract gespecificeert, sonder dat den eygendom van de selve gangh ende van de gront van dien mede daar onder is gecompræhendeert, want in 't selve contract en wert niet geseyt dat Daniel Janse verkoopt den eygendom van de selve gang, maar alleen dat hy aan hem van Oostrom belooft te leveren in eygendom eenen vryen uyt ende ingang, sijnde het woort in eygendom alleen aldaar gestelt, om te bethoonen dat hy Oostrom de servituyt ofte recht van deurgaen door de voorsz gang, niet *præcario* ofte tot wederseggen, soude ghebruycken, maar als eygen ende by rechtvaardigen Titul verkregen, 't welck oock wel gesien kan werden, dewijle hy Daniel Janse datelijck de voorsz gangh seyt te wesen een gemeene gangh, waar uyt wel te sien is dat hy niet en heeft willen verkoopen den eygendom ofte gront van de gangh maar alleenlijck een recht of servituyt door ende over de selve; Ende daarom is het ook dat hy van Oostrom getreden is in het gebruyck van de selve doorgangh alleenlijck uyt krachte van het voorsz notariaal contract, daar andersints hem den eyghendom van den gront niet anders en soude hebben konnen werden overgedragen als voor Scbepenen van Rotterdam, ende mits daar van betaalt werdende den xl. penningh.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 3. Marty 1650.
Ende was onderteyckent, *Gasp. Huet.*

Een

IV.

Een getrouwe Vrouwe vermag

niet te contracteren buyten consent van haren Man.

Den Pachter vermach noch directelijck, noch indirectelijck te composeren, of conniveren, of 't Recht van den Heer Officier is geboren.

Niemandt is gehouden *per verbum credit vel non* op articulen te responderen, zijnde buyten schrifturen van 't Proces.

GEsien by den onder-geschreven den eysch by Cornelis Kievit, Pachter van den Impost van de twaalf stuyvers op yder tonne Zeep, ten laste van de Zeep-zieders over de Stad Rotterdam, van den loopenden Jare ingegaan prima Octobris XVIc. acht-ende-veertigh lestleden, ghedaan voor Gecommitteerde Schepenen der voorsz Stede Rotterdam, op, ende jegens Abraham vande Wercken Zeep-zieder, ende Petronella van Berckel des selfs Huysvrouwe, mitsgaders d'antwoorde van den selven van de Wercken, ende de verdere proceduyren voor de voornoemde Gecommitteerde Schepenen ghehouden, als mede d'Articulen, ofte Vraaghstucken by den selven Kievit ghedaan maken, ende d'E: Heeren Gecommitteerde Schepenen van Rotterdam voorsz over-gegeven omme daar op te hooren examineren, ende te doen responderen *per verbum credit vel non* den voornoemden Abraham van de Wercken, ende des selfs Huysvrouwe, gesien mede de generale Ordonnantie, waar op by de Staten van Hollandt, ende West-Vrieslandt de gemeene Imposten werden geheven, ende mede d'particuliere Ordonnantie van den Impost van de twaalf stuyvers op elcke tonne Zeep, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie van beter ghevoelen) dewyle een ghetrouwde Vrouwe is *sub potestate maritali*, ende oversulcx noch haar selven, veel min haren Man vermach t'obligeren, ende sulcx geenige schadelijcke contracten met yemandt maken, ofte aangaan kan sonder, ofte buyten consent van haren Man *Minsing. Cent. 2. Observat. 34. num. 1. & seqq. Chassan. ad Cons. Burgund. Rubr. 4. §. 1. Vers. contractus num. 25.* dat daar omme de voornoemde Petro-

nella van Berckel, Huysvrouwe van de voorsz Abraham van de Wercken, geen openbare Koop-vrouwe zijnde, niet vermogen heeft met den voornoemden Kievit buyten weten, ende consent van haren voornoemden Man te contracteren, ofte eenigh accoort te maken wat hy Abraham van de Wercken voor den Impost van alle de Zeep, die hy geduyrende des voornoemden Kievits Pachts soude komen te zieden, ende te vaten soude geven, ende sulcx den voornoemden van de Wercken 't selve Contract niet willende advoyeren ende toestaan, is 't selve nul ende van geender waarde, ende heeft midts dien den voornoemden Kievit geen recht omme uyt soodanigh Contract jegens den voornoemden van de Wercken, of syne Huysvrouwe te ageren; doch indien de neringe van 't Zeep-zieden specialijcken, ende ten vollen by de voornoemde Petronella van Berckel alleen wierde gedaan, ende hy van de Wercken hem daar mede in geenigen deele en bemoeyden, soude hy soodanigh Contract moeten naar komen, dewyle een Vrouwe publijcque koopmanschappe of neringe doende, ende sulcx zijnde *mulier mercatrix*, haren Man aangaande soodanige koopmanschappen by Contracten vermach t'obligeren, *l. in eum §. Taberna. & §. Servus. ff. de institor. Act. l. Cuicunque §. non tamen. ff. eodem Chassan. d. tit. vers. Nisi sit mercatrix.* Konnende het Contract mede uyt den hoofde van hem Kievit selver niet subsisteren, dewyle by het sevende articule van de generale Ordonnantie, waar op by de Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt de gemeene Imposten werden gheheven, den Pachters op hunnen eedt bevolen ende belast werdt, dat sy-luyden in 't innen van hunnen Pacht sullen ontfangen de juste gerechtigheydt van den Landen, sonder met yemandt te conniveren, ofte gratie te doen, overkomste, ofte compositie te maken, quijtscheldinge, ofte eenige schenckagie te doen, of in eeniger manieren directelijcken, of indirectelijcken, min dan de juste gerechtigheydt te ontfangen, soo wel van den Acchijs, ofte Impost, als van de boeten, ghelijck hen-luyden oock 't selve noch naarder werdt ghelast by het negende articule van de particuliere Ordonnantie op de Zeep van de twaalf stuyvers op de tonne, alwaar wel expressselijcken werdt geseydt, dat den Pachter, ofte Collecteur niet en sal vermogen yemandt quijt te schelden, composeren, of van yemandt min te ontfangen dan den Impost vooren aldaar verhaalt, op de verbeurte van hondert goude Realen, soo dat des Officiers actie volgens 't selve articule jegens den voornoemden Kievit, uytwysende sijn eygen gesustineerde, geboren soude zijn.

Belangende het responderen op de Articulen, of Vraaghstucken by den voornoemden Kievit d'Heeren Gecommitteerde Schepenen der voorsz Stede Rotterdam over-gegeven, omme daar op te hooren examineren, ende te doen

doen responderen *per verbum credit vel non* den voornoemden Abraham van de Wercken, ende Petronella van Berckel des selfs Huysvrouwe, dunckt als vooren, dat de selve niet gehouden zijn verders op de Vraaghstucken van den voornoemden Kievit te responderen, dan die verstaan souden mogen werden boven d'antwoorde op de Articulen van synen Kievits eysch ghedaan, noch niet beantwoordt te wesen, maar verders, nochte anders niet; dewyle naar practijcque een wederpartye ghedaghvaart zijnde omme te responderen *per verbum credit vel non*, ende hy comparerende maar gehouden is te responderen op d'Articulen van de schriftuyren, indien die te vooren niet suffisantelijcken gerespondeert zijn, maer niet op eenige vraeghstucken, buyten de schriftuyren zijnde. *vide* d'instructie van den Hove van Hollandt articulen 128. & 129. ende indien by Gecommitteerde Schepenen der voorsz Stede Rotterdam verstaen mochte werden, dat den voornoemden van de Wercken, ende syne Huysvrouwe ghehouden souden zijn te responderen op alle d'Articulen, ende Vraeghstucken by den voornoemden Kievit gedaen inne stellen, oock gaende buyten d'Articulen van synen eysch, soude de voornoemde van de Wercken met goedt fondament hem vermogen t'addresseren aen de Gecommitteerde Raden van de Groot Mog: Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant, ende vande selve versoecken appoinctement in cas van Reformatie, sonder gehouden te zijn alvooren soodanigh Vonnisse van Gecommitteerde Schepenen te voldoen, dewyle soodanigh Vonnisse by provisie werdende voldaen, 't selve naermaels niet soude kunnen werden gerepareert, ende soude oversulcx soodanighe Reformatie niet stryden jegens het xiij. Articule van de voorsz generale Ordonnantie, als maer mede-brengende dat de Vonnissen van Schepenen by provisie sullen werden voldaen daer een particulier gecondemneert is in een pecuniele somme.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 31. Mey Anno 1649.

Ende was onderteyckent,

Corn: le Mair.

V.

Die van Middelburgh sijn om Civile schult niet arrestabel volgens der selver Privilegie.

Ook mede niet een minderjarige staande onder de Wees-kamer.

Een minderjarige vermagh ook niet te contracteren.

GEsien by den ondergeschreven extract autentijcq, uyt het Regišter van de Privilegien van de Stadt Middelburgh gelegen in Zeelandt, noch Copye autentijcq van sekere missive, geschreven uyt den Name van Burgemeesteren, ende Schepenen der voorsz Stadt Middelburch, aan de E: Heeren Burgermeesteren der Stadt Rotterdam. Noch sekere acte, gegeven onder de handt van Domino de Swaeff, Bedienaar des H. Evangely binnen Middelburch voorsz. Ende eyntelijk noch sekere acte van Wees-meesteren der voorsz Stede Middelburch, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat naardien by het extract van de voorsz Privilegie, *expressis verbis*, werdt geseyt, dat yemandt van Middelburch niet en mach werden gearresteert *nisi pro proprijs malefactis*, ende in cas subject gepræsupponeert werdt het personeel arrest in quæstie niet anders te wesen gedaan, als over sekere prætense civile schult, dat daaromme het voorsz gedaan arrest, kosteloos, ende schadeloos, behoort te werden afgedaan, alsoo by de voor missive van de Heeren Burgermeesteren ende Schepenen der Stadt Middelburgh wert geschreven, ende geattesteert, dat de gearresteerde is een ingebooren Burger van de voorsz Stadt Middelburch, ende hy volgens dien, het volkomen effect van het geallegeerde Privilegie moet, ende behoort te genieten, ten opsichte het selve Privilegie is versocht, ende gegeven, ten behouve van de ingesetenen der voorsz Stadt, sonder eenige distinctie, met belofte van het selve Privilegie onverbreeckelijk te sullen werden onderhouden, behalven dat het voorsz arrest als qualijck, ende t'onrecht gedacht in vougen voorsz afgedaan behoort te werden, uyt dien hoofde dat by de voorsz acte van den voorsz Heere Predikant Swaeff, als mede de acte van de voorsz Wees-kamer respective blijkende is, dat de voornoemde gearresteerde noch

is

ſis minder-Jarich, ende onder voochdye der Wees-kamer van de voorſz Stadt Middelburch, overmits na beſchreven Rechten is gerecipieert, dat een minder-Jarighe hem ſelven *cum effectu* niet en kan verobligeren, ende mitſdien yemandt met ſoodanich Perſoon contraherende, geen actie tot des ſelfs laſte ſoodanich competeert, dat hy de ſelve rechtelijcken kan inſtitueren, *toto tit. ff. de minorib. vigint.* 25. *annis*, *& ibidem Gloſ. &* D. D. Ende mitſdien den Eyſcher ende arreſtant noch met veel minder fundament heeft getenteert te procederen by wege van arreſt, ſulkx dat van wegen de voornoemde gearreſteerde Gedaegde met ſeer goede redenen is geproponeert exceptie van incompetentie ende Renvoy, ende derhalven de ſelve Exceptie behoort te werden geadmitteert, ſonder dat hier tegens eenichſints kan releveren dat by den arreſtant ſoude mogen werden geſuſtineett, dat den gearreſteerde in eenighe Jaren binnen Middelburch niet gewoont, ofte ſelfs *Domicilium* gehouden heeft, ende mitſdien 't effect van het voorſz Privilegie niet ſoude mogen genieten, dewijle de voornoemde gearreſteerde daar door geenſints en kan verſtaan werden zijn Burgerſchap hem *ab origine nativitatis* competerende, in eenich deel te hebben verloopen, inſonderheydt niet ſoo regard genomen werdt, dat de ſelve gearreſteerde doen ter tijdt oock is geweeſt minder-Jarich, ende mitſdien des ſelfs *Domicilium*, ende recht van Burgerſchap by repræſentatie van de Wees-kamer is geconſerveert gebleven.

Aldus gheadviſeert binnen Rotterdam. Den 29. Mey 1648.

Ende was onderteyckent,

M. Paets, J. v. Pothoven.

VI.

Wat mede-Reederſchap, en Maatſchap is, of niet.

GEſien by de ondergeſchreven ſekere Schrifture van eyſch met middelen de Ed: Moog: Heeren de Gecommitteerde Raden ter Admraliteyt reſideerende, binnen der Stadt Rotterdam overgegeven uyt den name ende van wegen Andries Palmar, als ſpeciaele laſt ende Procuratie hebbende van Iben Le Moeyet, geſeyt Le Croix, Coopman woonende tot Vannes in Brittangien voor hem ſelven, ende Conſorten Eyſchers ter eenre.

Op ende jegens de Heer Nicolaes van Santen, Iſaac Elſevier, ende Conſorten, Verweerders, ter andere ſijde. Noch ſekere notule van antwoorde, op den xxj. Martij 1637. daar tegens gedaan. Noch copie van ſeecker Contract aangegaan ende geſloten tuſſchen Pieter Harmanſz Bordijck, ter eenre, ende de voorſz Heer Nicolaas van Santen, Iſaac Elſevier, Gerard Pijl, ende Jacobus Elſevier, ter andere ſijde, in dato den iij. September 1634. Noch Copye van ſeeker ander Contract ende Conditien, op den xxj. der ſelver Maant geſloten ende geteeckent, by de voorſz Gerard Pijl, Pieter Harmanſz Bordijck, Jacob Hnygen, Gerrit Gijſbertſz Coenen, Jeremias Bartelſz, Adriaan Adriaanſz, ende J. Elſevier. Noch copie authentijcq van ſekere atteſtatie ende verklaringe, voor een openbaar Notaris ende ſekere Getuygen by den voornoemden Pieter Harmanſz Bordijck verleden in dato den vj. Decembris 1636. Ende eyntelijck copye authentijcq ven een andere verklaringe mede voor Notaris ende Getuygen verleden by Pieter Floriſz van Dijck, ende Anthonis Soupert. In date den 5. Januarij 1640. ende gelet op de vragen daar voorgeſtelt.

Dunkt (onder correctie) voor eerſt dat by de voorſchreve antwoorde met waarheydt ende goedt fondament van wegen de voorſz Verweerders ontkent wort, dat zijluyden Reeders geweeſt ſouden zijn van den Schepe genaamt S. Jacob inde voorſz Schriftuyre van Eyſch breeder gementioneert, ende dat ſulcx uyt beyde de voorſz Contracten klaarlijck blijckt ende ge-evinceert wordt.

Ende voor eerſt om dat in 't voorſz 1. Contract van dato den iij. September 1634. wel expreſſelijk geſeyt ende bedongen werdt, dat de voorſz Pieter Harmanſz Bordijck zijn Schip (Nota zijn Schip) Sint Jacob van alle Victualie, Ammonitie, ende vordere noodige behoeften, ſal verſorgen, gelijk het ſelve behoort in Zee te gaan. Ende aan d' andere ſijde dat de voorſz Nicolaas van Santen ende Conſorten, (Verweerders in den voorſz Proceſſe) de Schepen de Nachtegaal, ende S. Pieter, van alle Victualie, Ammonitie, ende de verdere behoeften ſullen verſorgen, ghelijck die met Gods hulpe in Zee behooren te gaan, want by aldien het voorſz Contract ware een Contract van mede Reederſchap, ofte gemeene Reederye, ſoo ſullen de voorſz drie Schepen tot gemeene koſten gevictualiceert, ende van alle vordere behoeften voorſien zijn geweeſt, ja ſouden oock de voorſz drie Schepen daar door gemeene Schepen geworden, ende oock na 't voltrecken van de voorgenomen Reyſe gebleven ſijn. Sulcx geenſints bevonden kan werden d' intentie van de voorſz Contrahenten geweeſt te zijn, maar blijkt het contrarie van dien daar

uyt,

uyt, dat daar naar geseyt ende bedongen wert, dat het verlies van dat, 't eene Schip of d' andere quamen te verongelucken, 't sy dat het inde gront ghe-schooten wierde, ofte door onweder quame te blijven, ende anders, naar *Rato* van elkx sijnne somme ten voorsz contracte geexpresseert, gedragen soude worden, wesende een stipulatie die niet alleenelijck niet gebruykelijck, nochte van nooden, maar oock impertinent is tusschen gemeene Reeders van verscheyde schepen, maar ordinaris is, soo wanneer eenighe Schepen verscheyden Eygenaars toekomende in een Admiraalschap, ofte op een ghemeen Exploict uytvaren, soo dat yder den eygendom van sijn schip behoudt, waaromme oock na het instellen van dit Contract, na dat het al *mutuo consensu* ghesloten was, het schip S. Jacob, het schip van den voorsz Bordijck genoemt wordt *ut supra notatis verbis* (sijn schip) ende midts dien is notoir, dat, als in het begin van 't selve Contract staat. Wy onder-geschreven ghemeene Reeders van de schepen, S. Jacob, de Nachtegaal, ende S. Pieter, 't woordt (gemeene Reeders) abusivelijk, ende by in-advertentie aldaar ghestelt is ghe-worden, in plaatse van respective Reeders, ofte Reeders van de respective schepen, ghelijck dat de voorsz Bordijck by syne hier vooren verhaalde verklaringe in dato den 6. Decembris XVIc. xxxvj. hangende den voorsz Procesʃe, ende sulcx als hem daar aan ghelegen was, de voorsz Verweerders tot Mede-reeders van sijn voorsz schip te hebben, vrywilligh verklaart, ende bekent heeft ghehadt eenigh Eygenaar, ende universeel Reeder van 't selve schip te zijn gheweest, sonder de voorsz Verweerders tot Mede-reeders van het selve schip ghehadt te hebben, ende 't selve Contract noemt niet een Contract van Mede-reederschap, maar een Contract van Admiraalschap.

'tGene voorsz is blijckt noch klaarder, ende naarder uyt het ij. Contract, in dato den xxj. Septembris voorsz, ende de gheheele extensie van dien, ende voor eerst uyt de twee eerste Articulen van 't selve Contract, voor soo veel aldaar geseydt werdt, dat de voorsz drie schepen in Admiraalschap sullen uyt-loopen, alsoo Admiraalschap is een Maatschap van schepen (*Nota*) verscheyden luyden toekomende tot verweeringhe, ende Mede-reederschap is Maatschap van verscheyden luyden, die een, ofte meer schepen onder hun gemeen zijnde (*Nota*) ghemeen zijnde, tot ghemeene bate ghebruycken *ut tradit Grot. Instit. Batav. lib.* 3. *Cap.* 22. & 23.

Ten tweeden uyt het iv. ende v. articulen van 't selve, voor soo veel aldaar verdragen worden, hoemen handelen sal in het stellen ende her-stellen van Capiteynen by het overlyden van yemanden, ofte veroveringhe van schepen. Item dat niemandt op sijn particulier de Vlote verlaten sal, ende soo voorts,

Want

Want indien de voorſz Bordijck, ende de voornoemde Verweerders by het j. Contract gemeene Reeders van de drie voorſz ſchepen waren gheworden, ſoo ſoude alle 't ſelve niet by wegen van Contract verdragen, maar by wegen van commiſſie van de gemeene Reeders geordonneert zijn geweeſt.

Ten derden, uyt het vj. articule, te weten, als aldaar geſeydt wordt, dat een yder van de Contrahenten ſijn ſchip van victualie, ammonitie, ende anders verſorgen ſal, want behalven dat hier vooren geſeyt is, dat als daar een gemeene Reederije van de voorſz drie ſchepen geweeſt ware, de ſelve ſchepen tot gemeene koſten gevictualieert, ende van alle vordere behoeften, voorſien moſten ſijn geweeſt, hoe kondemen achtien dagen na het eerſte contract ghebruycken deſe woorden (yder zijn Schip) by aldien ſyluyden door het eerſte Contract, ghemeene Reeders van de drie ſchepen waren gheworden?

Ten vierden: uyt het viij. articule, ende dat niet alleenlijck voor ſoo veel daar by verdragen werdt, dat in cas men eenige veroverde Schepen ofte goederen onderwegen wilde verhandelden ofte verkoopen, de voorſz Bordijck daar inne te diſponeeren ſoude hebben van ſijn twee vijfde parten ende den Commandeur Coenen voor de drie andere vijfde parten, daar doch in cas van mede-Reederſchap, de diſpoſitie over het geheel geſtaan ſoude hebben aan die geene, die 't ſelve by gemeene Reeders bevolen ende toevertrouwt ſoude zijn geweeſt, maar ook ende voornamentlijk voor ſoo veel daar geſeyt wort, dat de ſelve Coenen volgens ſal d' ordre van ſijne Reeders (*Nota*) ſijne Reeders, 't welk uyt de tegenſtellinge van de voorſz Bordijck wel blijkt te ſijn de voorſz Verweerders, want hoe konde de ſelve Coenen particuliere Reeders hebben, by aldien de voorſz Bordijck, ende de Verweerders gemeene Reeders van alle de drie Schepen waren?

Ten vijfden uyt het ix. articul te weten als daar geſeyt wort, dat ſoo veer 't een ſchip of 't ander in 't uytloopen quame te verongelucken dat de ſchade gedragen ſoude worden *pro rato* als vooren alſoo oock ſoodanige ſtipulatie in een Conrract van mede-Reederſchap gantſch impertinent is.

Ten ſeſten ende laatſten uyt het 10. ende laatſte articule van het ſelve Contract, ende dat niet alleenlijck voor ſoo veel aldaar wederom gebruyckt worden deſe woorden (ſijne Schepen) ende daar door de reſpective Contrahenten diverſe Schepen geattribueert worden, te weten Bordijck het Schip Sint Jacob, ende de Verweerders de twee andere Schepen. Item dat geſeyt wort dat yder van haar ſijnne Schepen in Zee moet brengen, 't welck nochtans tot hunnen ghemeenen laſten gheweeſt ſoude ſijn, by aldien ſy-luyden gemeene Ree-

Reeders waren gheweeſt, maar oock ende voornamentlijck, als de voorſz contrahenten voor de naarkominge van het voorſz Contract van den 21. Septembris voorſz, verbinden yder een ſijn ſchip ofte ſchepen; dat is Bordijck het ſchip Sint Jacob, ende de Verweerders hunne twee voorſz ſchepen, alſoo al te frivool ende impertinent, mitſgaders teghen de Rechten ſtrijdich is, dat yemanden ſijn eyghen goet verbonden zy, *l. neque pignus.* 45. *ff. de Reg. jur.*

Ende alſoo ceſſerende de qualiteyt, de voorſz Verweerders by den Eyſcher geadſcribeert, te weten dat ſy-luyden Reeders geweeſt ſouden ſijn van het voorſz ſchip S. Jacob, daar mede oock ceſſeert, het eerſte ende principaalſte fondament van den eyſch jegens hun gedaan, dunckt (onder correctie) als vooren, dat de Verweerders daar van behooren gheabſolveert te werden. Voornamentlijck dewijle ſelfs by den Eyſſcher niet geſeyt en wort, dat de Schepen van de Verweerders, ten tijde als het Franſe Schip in den Proceſſe gementioneert, by het voorſz Schip Sint Jacob aangehaalt ende beſchadicht wiert, daar by ofte ontrent geweeſt ſoude zijn, ende dat ter contrarie uyt de voorſz verklaringe van Pieter Floriſz van Dijck, ende Antony Soupert blijkt, dat de ſelve Schepen, de geheele voyagie gedurende, den anderen noyt en hebben geſien, ofte gereſconteert, ende dat ſulcx de Verweerders geen Oorſaak en zijn van het ongelijck het voorſz Franſe ſchip, by den voorſz Bordijck aangedaan, noch yet in't minſte daar toe gecontribueert en hebben gehadt.

Aldus gheadviſeert in 's Gravenhage den xvj. Julij, Anno 1646.

Ende was onderteyckent,

Theod: Graswinckel. J. van den Andel.

W. D. Groot.

VII.

Een Burger van Rotterdam, of andere plaatsen *per missive* werdende getroont, en verleyd om in een ander Stad te komen, en daar werdende in Regte betrocken, vermag te proponeren exceptie van renvoy voor zijn competenten Rechter, ende die werdende gerejecteert daar van te komen in reformatie.

GEsien by den onder-gheschreven sekere missive van Doctor Johan Grotenhuys Officier der Stadt Amstelredam, in date den xxiiij. Junij 1634, oock gehoort de mondelinge propositie by Eeuwout Eeuwoutsz Prins Brouwer binnen de Stadt Rotterdam, ende ghelet op de vrage daar uyt voorgestelt.

Dunckt (onder correctie) nademaal de prætense contraventie gepleegt soude zijn binnen de voorsz Stede Rotterdam, ende dat by het xiij. articul van de generale Ordonnantie sijn gecommitteert, als Rechters 't geheele Collegie van Schepenen, ofte eenige der selver, ter plaatse daar de selve sullen vallen, dat daaromme d'voorsz Eeuwout Eeuwoutsz Prins gheraden is voor Schepenen der voorsz Stede Amstelredam, te proponeren exceptie van Renvoy voor Gecommitteerde Schepenen der voorsz Stede Rotterdam, ende ingevalle de selve exceptie soude werden gerejecteert daar van te provoceren aan de Heeren Gecommitteerde Raden van de Staten van Hollandt, ende de Heeren Burgermeesters ende Regeerders der selver Stede Rotterdam te versoucken, dat hare Ed: gelieve hen met den voornoemden Prins te vougen tot voorstandt van de Jurisdictie de Gecommitteerde Schepenen binnen de voorschreve Stede Rotterdam vermogens de delegatie van hare Ed: Grootmogende hen-luyden competerende.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 28. Junij 1634.

Ende was onderteykent,

Q. van Strijen, A. Ruyl.

VIII.

Een Contract tusschen parthyen geteykent, ende gesloten vermach niet te werden ghebroken dan met gemeen Consent.

Na datum van 't Contract d' een parthy d' ander doende arresteren, is het arrest nul, door de novatie, betreffende de saak, van 't Contract, ende moet het arrest werden afgedaan kosteloos, ende schadeloos.

GEsien by den ondergeschreven verscheyde extracten uyt de rolle van de eysschen derStad Rotterdam inhoudende de dingtaelen aldaar gehouden tusschen Balthasar Verdonck soo hy procedeert eysscher ende arrestant ter eenre, en Jan Cornelissen Cruysert gedaagde ter andere sijden respective in date xiij. Februarij xxiij. ende xxiiij. Junij 1622. ende noch den eysch Schriftelijk by den voorsz Verdonck, tegens de voorsz Gedaagde op den voorsz xxiiij. Junij overgelevert. Item Copie autentijcq van seecker accoort tusschen de voorsz Parthyen ende aan den Compagnons gemaakt, in date den xxij. Maart, Anno voorsz, mitsgaders sekere twee attestatien, daar inne Getuygen zijn Joris Jacobsz Schopper, ende Heyndrick Heyndricksz Verhaer, d' eerste in date xxviij. Aprilis, ende d' ander den x. Mey Anno voorsz, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie,) eerstelijcken nademaal d' voorsz Parthyen ende Compagnons na date van 't voorsz Arrest sijn verdragen, dat sy-luyden by den anderen soude compareren in de Herberge van den Dom tot Schiedam, om aldaar te doen Reekeninge van haarluyder Compagnie ende voorts soude Procederen breeder naar inhouden van 't voorsz accoort, ende dat de voorsz Cruysert ten gepræfigeerden dage in de voorsz Herberge verschenen is, blyvende doen absent de voorsz Verdonck ende andere Compagnons, ende sulcx niet by hem Cruysert maar by d' andere gestaan heeft, dat de voorsz Reekeninge niet en is gedaan geweest, dat mede gepræsupponeert werdt dat de voorsz Cruysert nae date van 't voorsz accoort in gevolge van dien gelicht ende ontfangen heeft, de nombre van xxv. Quartelen traens, dat daarom de voornoemden Cruysert naar Rechten mach volstaan mits præsenterende den inhouden van 't voorsz accoort naar te komen, ende hem oock daar inne te laten

ten condemneren, mits dat den voornoemden Verdonck ende andere sijn Compagnons mede daar inne sullen werden gecondemneert, ende dat Rechters oock sulcx behooren te verstaan, ende de voorschreve Cruysert 't absolveren van den voorschreve vorderen eysch ende conclusie op hem ghedaan ende genomen, alsoo 't voorsz accoort met ghemeen bewillinginge van de Compagnons aangegaan behoort te hebben zijn volkomen effect, sonder dat d'een ofte d'ander sonder ghemeen consent daar uyt kan scheyden, ende oversulcx oock de voorschreve Verdonck behoort gecondemneert te werden 't voorschreve Arrest, voor soo veel de voorschreve Verdonck hem daar mede noch is behelpende, ofte heeft willen behelpen, na date van 't voorschreve accoort, kosteloos ende schadeloos af te doen, gelijck mede de selve Verdonck behoort ontseyt te werden het versouck by hem gedaan om de voorschreve xxv. Quartelen traen wederom te doen brengen, ter plaatse daar die te vooren in Arreste zijn geweest, overmits niet alleen soo het vooren geseyt is, den selven Traan ontfangen is oock in gevolge van 't voorschreve accoort, maar oock dat verstaan moet werden dat 't voorsz arrest deurt 't selve accoort krachteloos ende sonder eenich effect is geworden, waar uyt oock volcht dat niemandt ter Wereldt ter sake van de lichtinge van de voorschreve xxv. Quartelen traen tegens den voornoemden Cruysert eenige actie is competerende, 't sy civile ofte crimineele.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage huyden den xxvj. Junij, 1622.

Ende was onderteyckent,

Q. van Strijen, S. van de Werven.

IX.

Den Geconstitueerde volgende de Procuratie van den Constituant kan niet misdoen, en gevolgentlijk in krachte van dien eenige Penningen voor den Constituant ontfangende, is 't selve bestendigh.

GEsien by den onder-gheschreven den Inventaris, ende stucken onder den Gerechte deser Stadt ghedient, by, ende van wegen Pieter Gerritsz Groenrijs Gedaegde, ter eenre, op, ende jegens Antonis Dircxsz Heemste Glaesmaker Eysscher, ter andere zyden, mitsgaders

ders de contrastucken van de voorsz parthye. Ende gelet op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat den Eysscher synen eysch ende conclusie in desen, op, ende jegens den Gedaegde gedaen, ende genomen behoort te werden ontseydt, met condemnatie van kosten. Om redenen, dat de Gedaegde de hondert guldens gementioneert in de Quitantie (by den Eysscher in den Processe onder de letter C. geproduceert) wel ende te rechte heeft ontfangen, als daar toe by speciale Procuratie van Antonis Simonsz Kuyper geauthoriseert zijnde, volgens de acte daar van zijnde, by den Gedaegde geproduceert onder de letter D. sulcx dat den eysscher de voorsz somme van 100 guldens van den gedaegde qualijken ende ten onregte is repeterende. Waer jegens niet en doet ('t welck van wegen den eysscher by sekere schrifture soude mogen geseyt worden) dat de voorsz Procuratie mede brengt, dat den Gedaegde de Penningen aengekomen hebbende den voornoemden Antonis Simonsz, ende begrepen in sekere Brieven, sprekende tot laste van 't gemeene Laudt van Hollandt op 't Comptoir van den Ontfanger Bijlwerf, sal mogen ontfangen, ende daer van Quitantie gheven, sonder van eenige Penningen, die onder den Eysscher mochten berusten te vermanen, ende dat daeromme de voorsz Procuratie daer toe niet en soude mogen ge-extendeert werden. Dewyle in de acte van de voorsz Procuratie mede geseydt werdt, dat de voorsz Brieven onder den Eysscher waren berustende, ende dat uyt de proceduren ende dinghtalen by den voornoemden Antonis Simonsz jegens hem gehouden, ende uyt de voorsz Quitantie by den Gedaegde aen den Eysscher gegeven, klaerlijck blijckt, dat de voorsz hondert guldens uyt lossinge van een van de voorsz Brieven geprocedeert, ende by den Eysscher aen den Gedaegde betaelt zijn. Sulx dat de Gedaeghde die by de voorsz acte ghelast was, om alle de Penningen in de voorsz Brieven begrepen van den Ontfanger Bijlwerf te lichten, daer door oock na rechte verstaen werdt gelast te zijn, van den Eysscher, 't gunt hy uyt lossinge van een van de voorsz Brieven hadde ghenoten, soo wel als van den Ontfanger te mogem invorderen, *tanquam annexa & dependentia mandati Rason. in l. si procurator. n. 4. Cod. de procurator. Præs. Everard. in loc. à ration. leg. larg. n. 13. Gail. lib. 1. observation. 35. n. 10.* Gelijck mede tot voordeel van den Eysscher niet en doet, dat hy Eysscher by sententie van Schepenen deser Stede, mede geproduceert onder de letter D. de voorsz hondert guldens, by hem aen den Gedaegde getelt, gecondemneert is aen den voornoemden Antonis Simonsz andermael te betalen, behoudens sijn recht van indemniteyt jegens den Gedaeghde. Om redenen, dat de voorsz sententie (als zijnde *res inter alios acta*) den Gedaeghde daer op niet en is ghehoort, niet aen en gaet, ende daaromme in 't minste niet en kan præjudicieren. Ende dat den Eysscher, indien 't

 hem

hem gelieft ende geluft hadde (als wel neen, apparentelijck niet fonder collusie met den voornoemden Antonis Simonfz defen aengaende ghemaeckt te hebben) geen twee defaulten jegens hem en behoefde te laten decerneren, noch in den eyfch van den voornoemden Antonis Simonfz fonder den Gedaegde in guarand te roepen, te confenteren, maer hadde de betalinge by hem aen den Gedaegde, volgens de voorfz Procuratie, gedaen, behooren te allegueren, ende den Gedaeghde geroepen, ofte ten minften ghedaen infinueren hebben, omme hem Eyffcher de Proceduren van den voornoemden Antonis Simonfz, voor foo vele de voorfz hondert guldens aengaet, af te houden, 't welck de Gedaegde niet en foude hebben geweygert, nochte konnen weygeren, fulcx dat den Eyffcher 't felve niet hebbende ghedaen nochte willen doen, ende liever ghehadt, met den voornoemden Antonis Simonfz, jegens den welcken den Gedaeghde geen defentie is ontbrekende, te colluderen, de fchade, die hy daer door foude mogen komen te lyden, fich felven te imputeren heeft.

Aldus geadvifeert in Rotterdam, den xvij. Novembris Anno 1635. Ende was onderreyckent,

A. Willemfz.

Conformere my metten boven-ftaande Advyfe, actum den vij. Januarij Anno 1636. Ende was onderteyckent,

Q. van Stryen.

X.

Mandamenten in cas relieff werden ten principalen geinterineert, ende en kunnen niet beletten provifionele betalinghe van een fuyvere Obligatie.

GEfien by den ondergefchreven fekere Obligatie van date den xj. Januarij feftienhondert ende achtien, gheteyckent by Adriaan vander Meer, mitfgaders Copie van feecker mandament van relieff by den felven Adriaan vander Meer, vande H. O.t met *committimus* aan den Gerechte der Stede Rotterdam geimpetreert, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt

Dunkt (onder correctie) dat den voornoemden Adriaan van der Meer, by den houder van de voorsz Obligatie in reconventie wel aangesproken mach werden, omme te hebben betaelinge, ende by provisie namptissement van de somma daar inne begrepen, sonder dat het voorsz mandament van relieff daar inne is obsterende, vermits alle mandamenten van relieff niet dan met kennisse van saecken ende sulkx ten principalen werden gheinterineert, ende dat de selvige middelertijt hangende den Processe nopende het interinement van dien, niet en surcheren d'executie van soodanige obligatien ende andere bekende instrumenten tegens de welcke relieff versocht is *per text. in cap. suscitata X. de restitut. in integ. & ibid. Gloss. Panorunt. felie & eum comm.* te meer, soo wanneer namptissement versocht wert, in regarde, dat namptissement egene betalinge en is, ende dat voor de ghenamptiseerde penningen cautie de *restituendo* werdt ghestelt, het welcke daaromme sulcx in verscheyden saecken by den Hove van Hollandt verstaan is, ende noch daghelijcks aldaar gepractiseert werdt, ende (onder reverentie) behoort gevolcht te werden, bysonder wanneer relieff versocht wert tegens een bekende ende geteyckende Obligatie, want soude andersints moreuse debiteuren een veinster opengedaan werden omme onder prætext van relieff, hare crediteuren, hare penningen met Processen nae haren appetite t' onthouden.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den vij. Junij 1629.

Ende was onderteyckent,

Corn. Bosch.

XI.

Na rechten is notoir dat den genen de goederen toebehooren met wiens merk die geteykent sijn, ten ware falciteyt ter contrarie bleek.

GEsien by den ondergeschreven copie van seecker transport voor Notaris ende Getuyghen, op den xxij. Martij 1637. by Nicolaas Ivie aan Jan Costis, ende Edmondt Terringham, gedaan noch seeckere verklaringe van de voornoemden Nicolaas Jve in date den xxij. Junij, mitsgaders seeckere verklaringe op den xxij. Augusti voor Notaris ende Getuyghen op den xxij. Augustij des selven Jaars, by Raeffel Barnet Engels Koop-

Koopman verleden, item noch copie van ſeeckeren eyſch, den gerechte der Stadt Rotterdam overgegeven by Jacob Gerardt als procuratie hebbende van Heynderick ende Abraham Gerardt, ende noch twee ſimpele copien van verklaringen d' eene van den xxij. Mey, ende d' andere van deneerſten Junij leſtleden, beneffens het Regiſter van den voorſz Nicolaas Ive, ende ghelet op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat by alle 't gunt voorſz is ten genoughen bewesen wert, dat de damaſten, ende ſayen breeder in de voorſz ſtucken ghementioneert in eygendom gecompeteert hebben den voorſz Nicolaas Ive, ende dat de ſelvige in Engelandt afgeſcheept zijn voor Rekeninge van den ſelven Nicolaas Ive, ſulcx dat de voorſz Jan Coſtis, ende Egmond Terringham de ſelvige uyt krachte van den voorſz tranſporte wel geaanvaart, ende ondergeſlagen hebben als by 't welke henluyden onder andere mede getranſporteert ſijn alle actien, ende prætenſien, die den voornoemden Nicolaas Ive uytſtaande heeft daar onder dan mede begrepen is het recht, ofte actie tot den eygendom van de voorſz damaſten, ende ſayen hem eenichſints gecompeteert hebbende, het welcke dan nader werdt beveſticht niet alleen met de voorſz verklaringe van den ſelven Nicolaas Ive, beneffens des ſelfs Regiſter, mitſgaders met de voornoemde verklaringe van Raeffel Barnet, maar oock, met de marginale annotatien op de voorſz twee ſimpele copien, medebrengende het merck ende teyckeninge van den voorſz Nicolaas Ive, daar mede de voorſz damaſten ende ſayen ofte packen inde welcke de ſelve aan Nicolaas Ive overgeſonden ſijn gemerckt waren, want daar uyt wert na rechten afgenomen dat de voorſz goederen den genen toebehooren, met wiens merck de ſelve geteyckent ſijn *per text in l. quod ſi neque §. 1. in verbis: videri autem trabes traditas quæ ſignatæ ſunt ff. de pericul. & commod. rei vendit*, immers ſoo verre dat de ſelvige den voorſz Nicolaas Ive gelevert zijn geweeſt, inder voughen dat de voorſz Iacob Gerardt in der voorſz qualite op de ſelvige niet en heeft te ſeggen, waaromme de ſelve dan oock qualijck ende 't onrechte by hem ſijn gearreſteert, ſonder dat hem daar inne eenichſints ſullen kunnen patrocineren de voorſz twee verklaringen by hem aan de Verweerders ofte gearreſteerde in deſen copielijck overgegeven, want behalven dat de ſelvige *in margine* ſijn medebrengende de mercken hier voren gheroert, ſoo en doet het inhouden van den ſelve ten voordele van hem niet, als niet houdende dan dat Henderick Gerardt ingehouden heeft de voorſz packen dat de coſtuuen daar van betaelt ſijn, ende datter egeene andere als de voorſz twee troſſen in den naam van de voorſz Gerardt zijn uytgevoert, daar uyt niet en kan volgen, dat de voornoemde Henderik Gerardt de ſelve in packen in Engeland doen koopen, voor ſijn rekeninge geladen, ende aan den voorſz Nicolaes Ive geconſigneert ſijn,

zijn, te min om dat in Rechten mede notoir is, dat het gebruyck van yemandts name in eenighe Brieven, cognoscementen, jae selfs in Brieven van transporte, ende overdrachte egeen recht van eygendom en geeft, aen den ghenen, wiens naem daar inne ghebruyckt is, daar ende soo wanneer van den eygendom ter contrarie in de persoon van een ander kan blijken, *per text in l. multum 6. & tot. tit. C. si quis alter. vel sib.* in desen *autem* blijckt ter contrarie by de voorsz mercken, by de voorsz verklaringen, ende Register, ende en wert met het gebruyk van yemants name niet wech genomen de præsumptie van eygendom in den Persoon van den geenen, met wiens merck eenige packen gemerckt zijn, daar by gevoucht dat Coopluyden eenige goederen consignerende aan hare Factoor, niet ofte immers seer selden gewoon sijn op de packen te stellen het merck van hare Facteurs, doch of dat al niet vast en mochte gaan, soo blijft echter die præsumptie, dat de goederen den geenen toebehooren, met welckers mercken die gheteyckent sijn, uyt alle het welke dan mede volcht, dat de saecke aan der sijde van den arrestant in desen niet en is ghedisponeert tot eenige provisie, te min om dat van de voorsz mercken blijckende is, by sijn eygen gheproduceerde, te weten by de voorsz copyen, dat mede, als al eenige consideratie souden mogen meriteren, des neen: de selvige niet en sijn gerecoleert, ende op de provisie in eghene achtinge genomen en souden kunnen werden, immers niet jegens soo veele prompte bewijsen ter contrarie maer soude den Verweerders (by hem daar toe gecontendeert zijnde) veel eer provisie toegestaan behooren te werden, tot sulcken effecte, dat sy luyden by provisie *pendente lite* gheadmitteert behooren te werden tot het beneficieren van de voorsz goederen, ten minsten onder sufficiante cautie.

Aldus geadviseert in Rotterdam, den xxvij. Augustij Anno 1637.

Ende was onderteyckent,

Corn: Bosch.

XII.

Mandamenten van Cessie, ende

Beneficie van Inventaris moeten werden geinterineert by den Gerechte ter plaetse daer den Cessionant sijn laatste *Domicilium* heeft ghehouden, oock vermach den Cessionant niet te werden gearresteert by andere Rechteren, maar soo yemandt sich als een Crediteur van den selven openbaren wil, moet het selve doen ter plaatse daar de Cessie sal werden bedisputeert.

GEsien by den onder-geschreven sekere Mandament van Cessie van de Hooge Overigheydt, geimpetreert by Pieter Loymans, Boeck-verkooper binnen Dordrecht, op den 23. Novembris Anno 1646, ende aen des selfs Crediteuren ge-exploicteert, volgende de relatien aen 't voorsz Mandament geannexeert, noch twee authentijcque Extracten uytte Buyten-rolle der voorsz Stadt, inhoudende verscheyden Proceduren, ende acten van dingtalen voor de Kamere Judicieel aldaer ghehouden, ende gevallen tusschen den voornoemden Loymans, als Impetrant van Mandament van Cessie, ter eenre, ende verscheyde syne Crediteuren als Gedaegdens in 't selve cas, ter andere zyde, mitsgaders appoinctementen, ofte interlocutoire Vonnissen by de Kamere voorsz daer op verleent, ofte gewesen, ende eyntelijck noch sekere verklaringe van Cornelis Gelmersz Bode der Stadt Rotterdam, respectivelijck gedateert den 24. ende 27. deser maendt Decembris, ende gelet op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademael den voornoemden Pieter Loymans sijn laetste *Domicilium* ofte woon-plaetse heeft ghehouden binnen de Stadt Dordrecht, ende dat d'Ampliatie van de Instructie van den Hove van Hollandt wel expresselijck inhoudt dat het interinement van alle Brieven, soo van beneficie van Inventaris als van Cessie, als mede de judicature der selver sal werden gheaddresseert aen den Gherechte der Stede daer inne d'Impetranten haer laetste *Domicilium* ende woon-plaetse ghehouden hebben, dat in gevolge van dien 't voorsz Mandament van Cessie is verleent met *committimus* aen den E. Gerechte der voorsz Stede Dordrecht, omme Parthye gehoort by de selve Recht ende Justitie gedaen te werden op d'voorsz Cessie als naer redenen, ende sulcx mede omme, by aldien des Impetrants persoon ghevangen soude mogen

gen

gen zijn, den selven te mogen stellen tot geheelder deliveantie, dat daer omme d'Erfgenamen van Dirck Jansz Schiltvink, indien de selve souden willen sustineren mede te wesen Crediteuren van den voornoemden Loymans ('twelk den voornoemden Loymans is ontkennende) ende dat sy-luyden souden mogen meenen recht te hebben om sijn Loymans persoon te appræhenderen, ende in appræhentie ende Arrest te houden, ende consequentelijck dat sy-luyden met recht het interinement van 't voorsz Mandament van Cessie souden konnen beletten, haer mede souden behooren bekent te maken voor den voor den voorsz E. Gerechte der Stadt Dordrecht op d' voorsz sake aldaer hangende in cas van Cessie, ende aldaer te sustineren 't gunt haer goedt duncken sal; overmidts de judicature die daer op soude mogen vallen alleen *in primâ instantia* den selven E. Gerechte is bevolen, ende niet eenige andere lage Rechteren deser Landen; ende dat oversulckx de E. Heeren Burger-meesteren, ende Regeerders der Stadt Dordrecht daar aan gelegen is, ten eynde geen andere Rechters in de eerste instantie haar aanmatigen d'incarceratie, ofte relaxatie van den persoon van den voornoemden Loymans, 't welck een notoir dependent is van het interinement van de voorsz Cessie, als alleen den E. Gerechte der selver Stede.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 28. December 1647.

Ende was onderteyckent,

M. Paets.

XIII.

Na rechten sijn niemandts goederen uyt personele Contracten geaffecteert, ofte verbonden.

GEsien by den ondergeschreven Copye van de Liquidatie gepasseert voor Aelbregt Troost Notaris Publijcq, ende sekere Getuygen tot Rotterdam, tusschen Aaltgen Francken, Weduwe wylen Wernart Henderickssen, in sijn leven Koopman tot Amsterdam, ter eenre, ende Richard d' Affoome, Boeckhouder tot Amsterdam, als speciale ende onwederropelijcke last ende Procuratie hebbende van Joff: Agnes Schelton,

Weduwe wijlen Joseph Schelton, Engels Koopman binnen der voorschreve Stede Rotterdam, ter andere zijden. Midtsgaders copie van de selve Procuratie, in dato den xx. January 1625.

Dunckt (onder correctie) dat de voornoemde Aeltgen Francken, in krachte van de voorschreve acte van liquidatie geen verbandt op de goederen van de voornoemde Agnes Schelton en vermach te prætenderen. Als de welcke alleenlijck medebrenght, dat de voornoemde Aeltgen Francken, ende d' Affoome, als procuratie hebbende van de voorschreve Agnes Schelton, beloven hem naar den inhoudt van de voorschreve acte te ghedragen, *onder verbant als naar rechten.* Nu is 't soo, dat naar Rechten uyt personele contracten (als is de voorschreve afrekeninge) niemandts goederen geaffecteert ofte verbonden werden, maar dat het verbant uyt al sulke contracten resulterende niet anders en opereert, dan dat de persoonen van de contrahenten persoonlijck verbonden (dat is te segghen gehouden) sijn, naar te komen 't ghene sy lieden by de voorschreve contracten belooft hebben: ende sulcx niet doende, dat de selve daar toe by personele, maar geen reele ofte hypotheecaire actie geconstringeert moghen werden. Ende als men de saecken schoon anders soude willen ofte moghen verstaan, soo souden echter 't voorschreve verbandt nul ende van geender weerden sijn. Dewijle de voornoemde d' Affoome, by de voorschreve procuratie geen macht en is ghegeven, omme de Goederen van de voornoemde Agnes Schelton te moghen verbinden.

Aldus geadviseert in Rotterdam, den xx. Aprilis Anno 1633. Ende was onderteyckent,

A. Willemsz.

XIV.

De Secretarissen moeten sorghe

dragen, dat alles door heur dienaren wel werde gestelt, of qualijck sijnde, ende schade daar door resulterende, komen de selven particulier ten laste van haer E. te redunderen.

GEsien by den ondergeschreven sekeren schriftelijcken eysch den E: Gerechte van Rotterdam overgegeven, by ofte van weghen Pieter Jansen Blanckert, op ende tegens Meester Andries van Berlicum Secretaris

cretaris der voorsz Stede, Gerrit van Bergen getrout hebbende de Weduwe van Meester Pieter van der Horst, ende Henderick Points, als voocht over des selfs kinderen, ende Wessel Egbertsz van der Heul, als curateur van de naargelaten goederen van Mathys Besemer, mitsgaders noch schriftelijcken eysch den selven gerechte mede overgegeven, by, ende van wegen den voorschreven Gerrit van Bergen, in der voorsz qualite, d'erfgenamen van de voornoemde Meester Pieter van der Horst, item d' erfgenamen van de voornoemde Mathys Besemer, onder benefitie van Inventaris, Eyschers in cas van indemnite ter eenre, op ende tegens Henderick Vermaat, Verweerder in 't selve cas, ter anderen sijden, ende noch sekere keure der voorsz Stede, in dato den xj. Decembris 1621. Ende ghelet op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal de voorsz Henderick van der Maat, ten tijde van de registratie staande op den ruggen van den Brief, voor Schepenen der voorsz Stede, op den viij. April 1633. ten behouve van den voornoemde Pieter Blanckert verleden, niet is geweest als Schryver ende egeen be-eedichde Clercq van de Secretarissen der selver Stede inder tijdt, dat mede den selven het registreren van de Brieven van hypothecatien op het Protocol ofte Register der selver brieven specialijck niet en is belast, ende dat ook het selve by hem niet aangenomen en is geweest. Dat daaromme den voornoemden Henderick Vermaet, niet gehouden en is, de voorsz Eyschers in cas van indemnite, t' indemneren, kosteloos, ende schadeloos te houden van den eysch by den voorsz Pieter Blanckert op henluyden ghedaan, ende ghenomen, ende dat hy dienvolgende in de selvige Eyschers niet en is gehouden, ter saeke van de registratie by hem gedaan op den rugge van den voorsz Brief, maar dat den voorsz Secretaris in der tijt geincumbeert heeft sorge te dragen dat de voorsz brief gestelt, ende gebracht hadde geworden ten voorsz Prothocolle, ofte Registre, ten eynde de voorsz registratie, met 't selve Register conform ende accorderende Register bevonden hadde mogen werden, te meer dewijle de voorsz Keure der Stadt selve, ofte den geenen die inde Stadts bedieninge dien aangaande sijn, (als waren de voorsz Secretarissen inder tijdt) met dien last is beswarende, ende dat oversulkx haarluyder officie is, sorge te dragen, dat alles oock door haar gesubordineerde, ende by hen selfs gestelde dienaars, wel, ende te rechte gedaan, ende gestelt werde, ende dat daarinne eenich versuym, ende manquement voorvallende, dat tot yemandts schade in 't particulier mochte komen te redunderen, 't selve by henluyden geresacieert, ende gherepareert moet werden, sonder dat sy in sulcken gevalle eenich regres hebben, op ofte tegens hare gesubordonneerde ofte gestelde dienaars, niet alleen om dat die na rechten verstaan moeten werden, alles gedaan te hebben uyt haar bevel, ende onthiet *per ea quæ late tractant*

ed. ad l. velle ff. de reg. jur. maar oock, ende specialijck om dat haar toestaet de revene, ende resumptie van 't gunt by haar dienaars gedaan is, ende des niet gedaan zijnde dat sy haar selven hebben t' imputeren die nalaticheydt, ende de schade die daar uyt komt t' ontstaan.

Aldus geadviseert binnen Rotterdam den vij. Januarij Anno 1642.

Ende was onderteyckent,

Corn: Bosch.

XV.

Een ghetrouwde Vrouwe vermach niet te contracteren, of verrichten sonder consent van haar man, maar Procuratie van den selven hebbende ja, ende is gehouden in krachte van dien yets by haar gedaan zijnde, daar van aan haar Man, ende by sijn af-sterven aan des selfs Erfgenamen rekeninge, bewijs, ende reliqua te doen.

GEsien by den onder-geschreven sekere Procuratie voor Notaris ende Getuygen op den xxix. November sesthien hondert een-en-twintigh by Bartholomeeus Reyniersz, ten behoeve van Sara Jacobs Dochter syne Huysvrouwe verleden, mitsgaders sekere papier geintituleert instructie houdende verscheyden Parthyen ende Posten onder d'administratie ende bedrijf van de selve Sara Jacobs Dochter, Ende gelet op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademaal de voorsz Sara Jacobs Dochter was de Huysvrouwe van den voorsz Bartholomeeus Reyniersz, ende sulcx onder syne maritale macht in sijn leven gestaan heeft, soo dat sy sonder sijn consent ende toestaan geene Acten nochte Contracten *inter vivos* en heeft kunnen houden, doen, nochte aengaen in bestendiger *forma*, ten ware deselve eenige hare handelinge, ende koopmanschap by haar mede gedreven immediatelijck waren aangaande, dat sy oversulcx mede egeen administratie nochte bewint van eenighe goederen sonder consent als vooren heeft kunnen hebben, ende dat sy daar-

daaromme tot alle 't selve de voorsz Procuratie van nooden heeft gehadt, immers dat sy uyt krachte van dien verscheyden Acten in de voorsz Instructie gementioneert, ende in de voornoemde procuratie naerder gespecificeert, gedaan, ende gepleeght heeft, bestaande in genoeghsame administratie, ende bewint over, ende aan deselve, dat daaromme de voorsz Sara Jacobs Dochter gehouden was rekeninge, bewijs, ende reliqua te doen (*salvo jure competente*) aan den voorsz haren Man, van haar bedrijf, bewint, ende administratie, ende dat sy 't selve als noch ghehouden is te doen aan des selfs Mans Erfgenamen, naar haar Mans overlyden, want dat d'actie ende recht omme te hebben rekeninge, bewijs, ende reliqua soo wel tot d'Erfgenamen van den overleden, als eenige andere gerechtigheden werdende getramitteert, is notoir ende buyten allen twijffel, dat mede een Vrouws-persoon bewint ende administratie hebbende ghehadt van haer Mans saken, ofte oock van hare ghemeene goederen niet exempt en is, van het doen van rekeninge, bewijs, ende reliqua is mede notoir, vermidts naar Rechten alle Administrateurs daar aan ghehouden zijn egeen uytgesondert, *ut late tractat. Francis. Munoz de Escobaer tract. de ratiocini lib. 1. cap. 4. n. 31. excepto Marito qui legalis rerum dotalium administrator. est & Patre cui ex l. debetur usufructus in bon. filijfam. de quibus tit. ff. & Cod. de jure dot. & C. de bon. quæ lib.*

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den vij. April 1642, ende was onderteyckent,

Corn: Bosch.

GEsien by my onder-geschreven de bovenstaande Consultatie, mitsgaders de Procuratie, ende andere bescheyden daar inne vermelt, verklare my *in omnibus* te conformeren met het bovenstaande Advijs.

Actum binnen Middelburgh desen 14. April 1642, ende was onderteyckent,

J. Gruterus.

GEsien by my onder-geschreven de bovenstaande *Casus Positie*, mitsgaders de Procuratie ende andere bescheyden daar inne gementioneert, ende het Advijs daar onder ghestelt, verklare my daar mede in alles te conformeren.

Actum in Middelburgh den 13. October 1642, ende was onderteyckent,

C. vander Goes.

Den

XVI.

Den Rechter d'uytsprake niet

zijnde gedenuncieert, vermach te sententieren, doch vermach den Succumbant te appelleren, ende geappelleert hebbende, 't Mandament zijnde *in debita forma* ge-exploicteert, daar yet tegens werdende geattenteert, moeten deselve attentaten *ante omnia* werden gerepareert.

GEsien by den onder-gheschreven sekere Requeste Civile van den Hoogen Rade, met *committimus* aan de Hooghe Vyerschare van Schielant, nog sekere Requeste geaddresseert aan de selve Ho: Vyerschare met het appoinctement in cas van relief d'Appel *in margine* van dien ghestelt, mitsgaders sekere naarder authorisatie, op een Bode van de Hooge Heemraden van Schielandt, ofte van den Gerechte der Stadt Rotterdam, ende relatie van den selven Gerechts-bode daar op gevolght, insgelijcx mede sekere Acte van Proclamatie op eenige meubile goederen, toekomende Anna Jans Dochter, Weduwe van wylen Dirck van Zalen, in sijn leven Secretaris tot Moordrecht, ende noch sekere andere Requeste, ende Apostille van de gemelte Hooge Vyerschare in cas van attentaten, nevens het exploict ende relatie van den Bode der selver Hooge Vyerschare daer onder ghestelt, item sekere gerecoleerde attestatie verleden by Dirck Dircksz Thoen, Oudtschepen van Moordrecht, ende Jan Baltensz van der Leeuw, ende ten laetsten eenige proceduren ende dingtalen soo ter eerster instantie voor den Gerechte van Moordrecht voorsz, als in cas van relief d' Appel voor de ghemelte Hooge Vyerschare van Schielandt gevallen tusschen Aryen Segromsz Blom origineel Eysscher ende Gedaeghde in cas van relief d'Appel, ende attentaten pœnael, ter eenre, ende Anna Jans Dochter voornoemt, origineel Verweerster, ende Impetrante in 't selve cas, ter andere zyden, ende gelet op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademael uyt de voorsz be-eedighde Attestatie is consterende dat de voorsz Parthyen contendenten, volgens het appoinctement van Schepenen van Moordrecht zijn by den anderen gheweest ten fyne van accoort tot Middelaers, ofte Arbiters hebbende geassumeert de voornoemde Dirck Dircksz Thoen, ende Jan Baltensz, ende dat de selve Arbiters ten versoecke ende begeeren van Parthyen voornoemt, hebben ghedaen uytsprake,

ſprake, inſgelijcx mede nademael by de dingtalen ter eerſter inſtantie gehouden is blijckende, *dat de Procureur van de voorſz. originele Verweerſter heeft verſuymt de voorſz. uytſprake dien van den Gerechte van Moordrecht te denuncieren*, ſulcx dat by hen-luyden is geſententieert naer ghedane uytſprake, waer door de ſake alreede was getermineert, invoegen dat de voorſz ſententie notorie nul ende krachteloos was, dat dien-volgende de voorſz Verweerſter haer wel ende te recht heeft geconſtitueert appellante aen de Hooge Vyerſchaer van Schielandt voorſz, als zijnde de oorſake waer op d'Eyſſcher voornoemt ter eerſter inſtantie ſijn verſoeck van namptiſſement heeft gefondeert door de gemelde uytſpraecke, voor ſoo veel belangt de penningen die uyt kracht van de ſelve uytſpraecke op de geeyſchte ſomme van penningen moſten werden gekort, gekomen te ceſſeeren, ende ſulcx *cauſa petitionis* is vervallen *ad non cauſam*, welcken volgende niet anders en kan werden gepræſumeert, dan dat d'origineel Eyſcher dien van den voorſz Gerechte van Moordrecht *dolo malo* heeft geabuſeert, mits verſocht hebbende uyttinge van der ſelver advijs, naar dat de ſaecke by de voorſz uytſpraecke was af-ghedaan, welcken volgende 't voorſz gedecerneerde namptiſſement hem eyſcher niet en moet voordeelich zijn, *cum nemini debeat dolus ſuus prodeſſe. jurib. vulg.*

Ende belangende de begaene attentaten, naardemaal uyt de collatie van de datums van het appoinctement in cas van relief d'appel op des Impetrants Requeſte gegeven, ende van het exploict ende relatie daar op gevolcht, met den datum van de voorſz acte van proclamatie blijckt, dat de voorſz origineel Eyſcher naar dat de verleende inhibitie aan hem was gheexploicteert, ſich heeft vervordert met ſijne begonſte executie, ende ſpecialijck met het doen van de tweede marckt-daechſche proclamatien voor te vaeren, ſoo komt daar uyt nootſaeckelijck te volgen dat de ſelve origineel Eyſcher, jegens de ghemelde geexploicteerde inhibitie heeft geattenteert, ende ſulcx naar rechten gehouden is ſoodanighe attentaten te repareren, voor ende al eer in de ſaecke van appel kan werden voort geprocedeert, als in rechten notoyr ſijnde, *quod pendente appellatione nihil ſit innovandum, & attentata ante omnia ſint revocanda, text. in cap. non ſolum de appellat. in 6. & in l. unica ff. nihil innovand. app. pend. D. D. in l. 3. Cod. de Appel.* ſonder dat den voorſz origineel Eyſſcher eenichſints kan excuſeren dat hy ſoude mogen ſeggen 't voorſz vonniſſe niet te zijn diffinitijf, want al is 't ſchoon ſulckx dat ordinarie niet en is gheoorloft van namptiſſementen te appelleeren, des echter niet tegenſtaande, wanneer den Rechter ſiende de notoire iniquiteyt ende nulliteyt van een interlocutoire Sententie, ende dat ſulcx de gegraveerde partye billijcke oorſake heeft om daar van 't appelleeren, (als in cas ſubject) door ſoodanige billijcke oorſake ſich heeft laeten bewegen tot verleenen van Mandament ofte Appoinctement

in cas d' appel met de clauſule van inhibitie, ſoo en vermach in præjudicie van ſoodanich appel ende inhibitie by parthyen niets werden geattenteert. *d. cap. non ſolum de appellat. in 6. Robbert. Maranta parte 6. de appellat. num. 183. & 207. gloſſa. in cap. Romana 3. §. ſi autem & ibi Gemina. in fin. d. tit. de appellat. nu. 6. Lud. Rom. conſ. 334.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 25. November, Anno 1643.

Ende was onderteyckent,

F. Verboom.

XVII.

Een Dochter in barents-noodt

ſittende, en met Eede verklarende wie Vader van haar kindt is, heeft op haar Eed geen geloof, maar den Eed van een Jongman daar tegens gedaan overtreft haren Eed.

Een Jongman by proviſie in de Kraam-koſten, ende d'alimentatie van 't kindt ſijnde gecondemneert, vermag daar van te komen in appel, niet tegenſtaande de twee reſolutien by de Ed: Hoogh Moog: Heeren Staten teghens 't verleenen van appel, of reformatie tegens interlocutoire vonniſſen genomen, als ſijnde alle infamerende proviſien ten diffinitive irreparabel.

GEſien by den ondergeſchreven ſeeckere dinghtalen ende proceduyren voor den Gerechte der Stadt Rotterdam ghehouden tuſſchen Thomas Hendrikſen out Schoenmaeker, Eyſcher, ende interdicent in conventie, ende Verweerder in reconventie ter eenre, ende Annetghen Pieters Jonge-dochter, Eyſcherſe, ende Gedaagde in contrarie cas reſpective, noch de copyen van vijf verſcheydene atteſtatien aan de ſijde van de voorſz Annetgen Pieters dogter inden Proceſſe overgeleyt, noch ſekere beeedichde interrogatorien met een notariale atteſtatie aan de ſijde van Thomas Hendrikſen geproduceert, mitſgaders het proviſionele vonniſſe van den voorſchreven

schreven Gerechte daar op gevolgt, ende gelet op de vrage daar uyt ghepro-poneert.

Dunckt (onder correctie) naardemaal uyt het geproduceerde van de voorschreve Annetgen Pieters-Dochter selve blijckt, dat sy Annetgen Pieters-Dochter is een vuyle openbare Hoer, als ten tijde van haar kinder-baren niet geseyt hebbende dat sy noyt ander Mans-persoon dan de voorsz Thomas Hendricksen vleeschelijck heeft bekent, maar dat sy hier over (namentlijck het kint in quæstie) by niemandt anders als by hem Thomas Hendricksen vleeschelijcken ommegang ende conversatie heeft gehadt, ende sulcx *tacite* toestaande dat sy met anderen vleeschelijck geconverseert heeft, ghelijck d' attestatie van de Vrouw-personen ten selven tijde haar by gestaan hebbende uytdruckelijck is mede brengende, ende oock naar uytwijsen van beyde d' attestatien van Maertgen Benjamijns, die mede volgens hare eygen verklaringe een vuyle Hoer is, sy Annetgen Pieters selve by Thomas Hendriksen met de selve Maartgen Benjamijns soude zijn gekomen in 't Hoer-huys, ende by hem soude zijn ghegaan in sijn lappers huysken, sulcx dat sy Annetgen Pieters Dochter op hare prætense Eedt in 't minste geen geloof en is meriteerende, gelijck mede niet de voorschreve Maartgen Benjamijns, *l. testium, §. lege julia. ff. de testib.* ende insonderheydt niet in cas subject, *per ea quæ tradit. Andr. Gail. lib. 2. obs. 97. num. 12. Ant. fab. defin. 6. ad tit. C. ad l. Jul. deadult.* ende het verdere geproduceerde in 't minste de voorsz vleeschelijke conversatie niet en is verifieerende, maar ter contrarie by de voorsz be-eedichde interrogatorien by Thomas Hendricksen geproduceert blijkt, dat Annetgen Pieters Dochter tegen de Vrouwe die haar heeft versorcht met eenich kinder-goet, heeft bekent dat de Vader van haar kint was een Boots-gesel, die een fraey Jonghman was, sijnde als doen in Vranckrijk, ende dat de selve Boots-gesel in sijn slaap-stede hadde leggen tachtich gulden om haar kraam uyt te houden, ende een pack swarte kleederen, naardemaal mede de voornoemde Thomas Hendricksen by sijne antwoorde in reconventie expressselijck heeft ontkent, oeyt sijn leven eenige vleeschelijcke conversatie met de voorsz Annetgen Pieters ghehadt te hebben, insgelijcks mede heeft gepræsenteert, hem dien aangaande by solemnelen Eede t' expurgeren, dat daeromme de voorsz saecke in 't minste niet en is gedisponeert geweest, om den voorsz Thomas Hendericksen by provisie in de Kraam-kosten ende alimentatie van 't voorsz kint te condemneren, ende alsoo de voorsz provisionele condemnatie ten hoochsten is infameerende hy Thomas Henderickſen daar van met goet recht ende fondament vermach te appelleeren aan den Hove van Hollandt, niet tegenstaande de twee respective resolutien by de Hoog: Moog: Heeren Staten tegen 't verleenen van appel ofte reformatie jegens interlocutoire Vonnissen genomen,

men, als sijnde alle infameerende provisien ten diffinitive irreparabel ende sulcx vervatet in het derde articul van de ampliatie van d' instructie van den Hove van Hollandt, waar inne saecken ten diffinitive irreparabel werden geexcipieert, welcke voorsz twee resolutien expresse mentie maeken van 't selve derde articule, ende oock met uytgedruckte woorden soodanige irreparabile provisien zijn excipieerende.

Aldus gheadviseert in Rotterdam den 22. April, Anno 1643. Ende was onderteykent,

F. Verboom.

XVIII.

Yemandt yet t' sijnen laste particulier genomen hebbende, waar in anderen mede Obligatoir sijn, is gehouden de anderen van den selven last te indemneren, kost, ende schadeloos te houden.

GEsien by den ondergeschreven copye van sekeren Kusting-brief by Marytgen ende Aefgen Claas Braecx Dogteren, jonge Dochters, ten behouve van Maerten Cornelisz Metselaar voor Schout ende Schepenen in den Ambachte van Ouwerschie, in de Heerlijckheydt der Stadt Delft gepasseert, van date den viij. Februarij 1617. met de indorseringe van de betalinghe daar op gedaan, noch copye van seker transport van de voorsz Custing-brief by de voorsz Maarten Cornelisz, ten behouve van Philips Jacobsz van der Burch voor Schepenen in Delft gepasseert, van date den xxiiij. Februarij 1617. voorsz, mitsgaders noch sekere relatie van Jan van der Beeck, van date xxix. Decembris 1618. daar by hy van der Beeck als exploictier van den Hove van Hollandt, ten versoucke van den voorsz Philips Jacobsz, inde voorsz qualite, de voorsz Marytgen ende Aefgen Claas Braecx dogteren voor den selven Hove heeft gedachvaart, eerst voor vijf guldens tien stuyvers als reste van de interest van de gereede penningen, ende noch voor 1. hondert guldens voor een Jaer Custingh verschenen Mey-dach 1618. met den interest sedert dien verschijn-dach, ende voorts noch copye authentijcq van seeckeren schult ofte Custing-brief by de voorsz Maarten Cornelisz ende ten behouve van de ghemeene Erfghenamen van wijlen Jacobgen Pieters Dochter laetst Weduwe van wijlen Huybrecht Ariensz Post Saliger voor Schout ende Schepenen in den voorsz Ambachte van Ouwerschie gepasseert,

feert, van date x. Augusti 1616. met de indorferinge daar op geteyckent, nopende de betalinge daar op gedaan, ende gehoort dat de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx de voorfz dachvaardinge, van de voorfz Philips Jacobfz hebben voldaan, ende dat d' felve Marytgen ende Aefgen Braecx, daar naar by de voorfz ghemeene Erfgenamen van de voorfz wijlen Jacobgen Pieters Dochter gedachvaart zijn, omme aan hem te betaelen de fomme van vier hondert ende vijftich guldens, hem aan de voorfz fchult ofte Cufting-brief refterende, ende dat ook de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx gedreicht werden omme te moeten betaelen aen Joachim Janffen als Rentmeefter van't oude-Manhuys tot Delft, de vijf hondert ende vijftich guldens daar van inde voorfz fchult ofte Cufting-brief mede mentie wert gemaakt, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal gepræfupponeert wert waarachtich te zijn, dat de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx niet en hebben genomen tot haar lafte 't gene vermelt werdt inde voorfz fchult ofte Cufting-brief ten behouve van de voorfz gemeene Erfgenamen van de voorfz Jacobgen Pieters Dochter gepaffeert, ende dat oock de voorfz Philips Jacobfz inde qualiteyt als het voorfz tranfport hebbende, diefaangaande repræfenteert de Perfoon van de voorfz Maerten Cornelifz, dat daaromme d' felve Maerten Cornelifz, des felfs Boedel, ofte die daar van Curateur is, naar rechten gehouden is de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx Dochteren te guaranderen, vry, kofteloos, ende fchadeloos te houden, van den inhouden van de voorfz fchult ofte Cufting-brief, ende fulcx mede van de dachvaardinge ende Proceffe daar uyt gemoveert, ende noch te moveren, *per text. in l. ex his prædijs. 5. C. de eviction.* Ende dat de voorfz Philips Jacobfz inde voorfz qualite ghehouden is van gelijcke te doen, ofte te gedoogen, dat de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx de Cufting-penningen die fy als noch fchuldich fijn verfchenen ende te verfchynen, employeren tot betalinge van de voorfz Erfgenamen van wijlen de voorfz Jacobgen Pieters Dochter, ende daar by te fuppeleren, uyt de penningen by hem, te weten de voorfz Philips Jacobfz, inde voorfz qualite, van de voorfz Marytgen ende Aefgen Braecx ontfangen, 't gene de voorfz Erfgenamen met koften, fchaden, ende intereften meer moeten hebben, als d' felve Marytgen ende Aefgen Braecx noch fchuldich zijn ende onder hebben, *per text. in l. fi poft perfectam. 24. C. d. t. de evict. & l. fi in venditione. Co. l. evicta. re. 70. ff. d. tit.*

Aldus gheadvifeert in 's Gravenhage, huyden den xj. Aprilis 1619. Ende was onderteyckent,

S. van de Werve.

XIX.

Een Uytlandigen by Testamente Mede-erfgenaam zijnde geinstitueert, onder conditie, soo binnen den tijdt van seven Jaren geen tydinghe altoos van hem quam na de scheydinge van haer Testatrices boedel, dat sijn aanbedeelde portie als dan by haar andere Erfgenamen souden werden ghedeelt, ende ghenoten, 't welck alsoo bevonden werdende, ende gedaan zijnde, de andere Erfgenamen niet gehouden zijn eenige de minste cautie daar vooren te stellen.

GEsien by den onder-gheschreven de Testamentaire Dispositie van Cathrijn Jacobs Dogter, naergelate Weduwe van Pieter van Nek Hendricksz, in haer leven Poorterse der Stede Rotterdam, voor Notaris ende Getuygen ghepasseert in dato den viij. Maert 1594, ende gelet op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademael de voorsz Testatrice by haer voorsz Testament heeft ghewilt, ende geordonneert, dat haer goederen naer haer doodt in ses staecken souden werden ghedeelt, rekenende daer onder mede de staek van haer Soon Steven Pietersz van Nek, die doen al xv. Jaren, ofte daer ontrent uytlandigh was geweest, hebbende oock gewilt, ende geordonneert, soo verre binnen den tijdt van seven Jaren na date van de schiftinge, scheydinge, ende deylinge van haer na te laten goederen, geene sekere kennisse altoos en quame van 't overlyden van de voorsz Steven Pietersz haer Soon, dat als dan d'aenbedeelte portie van den selven Steven haer andere vijf staacken sal aenwassen, ende onder d'selve vijf staeken ghedeelt werden, ende in desen gepræsupponeert werdt, datter niet alleen binnen de voorsz tijdt van seven Jaren na date van de voorsz schiftinge, scheydinge, ende deylinge, maer oock tot noch toe geene tydinge altoos van de voorsz Steven Pietersz en is ghekomen, dat daerom 't ghedeelte van den selven Steven is aengewassen d'voorsz andere vijf staacken, sonder dat die ghehouden zijn ten behoeve van de voorsz Steven, ofte van malkanderen, voor de deylinge van 't ghedeelte van den selven Steven, te stellen eenige cautie, alsoo 't selve gedeelte van de voorsz Steven in cas als boven, d' voorsz vijf andere staacken is aenkomende uytte puyre

ende suyvere provisie van de voorsz Testatrice, die in cas voorsz, d'selve vijf andere staeken niet en belast met het stellen van eenige cautie, maer in cas als boven, d'voorsz vijf andere staeken heeft geinstitueert tot haer eenige Erfgenamen, prætererende d'voorsz Steven als overleden, d'welcke, ingevalle hy te voorschijn soude mogen komen, ende d'voorsz Dispositie *ex capite præteritionis* soude willen impugneren, als dan de voorsz Testatrice soude hebben t'imputeren, dat sy voor hem met het stellen van cautie, ofte andersints geen betere sorge en soude hebben gedragen, gereserveert hem niettemin syne actie *pro rato & quota* tot laste van de gene die het voorsz seste-part onder den anderen hebben gedeelt, ende alsoo onder de voorsz vijfstaeken mede gerekent is d'staeke van Lijsbeth Pieters Dochter, die al by 't leven van de voorsz Testatrice voor overleden zijnde, achter ghelaten heeft vier Kinderen, ende daer onder mede een Soon genaemt Hendrick Gijsbrechtsz Dorrenboom, die in sijn leven getrouwt is gheweest met Aaltgen Harmans Dochter sonder houwelijcxse Voorwaarden, ende die by den anderen geprocreert hebbende twee Kinderen, t'samen noch in levende lyve gheweest zijn ten tyde van de voorsz schiftinge, scheydinge, ende deylinge, dat daarom d' Weduwe, ende d' Kinderen van de voorsz Hendrick Gijsbrechtsz Dorrenboom wel gefundeert zijn t'eysschen ende naar haar te nemen, sonder eenige cautie te stellen, het gerecht vierde-part van het vijfdepart d' voorsz Kinderen van Lijsbeth Pieters Dochter aangewassen uyt het voorsz seste-part van de voorsz Steven Pietersz, mette vruchten, baten, proffijten, ende emolumenten van dien, t'sedert de voorsz schiftinge, scheydinge, ende deylinge, totte effectuele voldoeninge, ende afstandt van dien toe.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage huyden den vj. Februarij 1622.

Ende was onderteyckent,

J. van Rosendael, S. vande Werve.

Een

XX.

Een Vader uyt-landigh ſijnde,

ende de Moeder geen reguard kunnende nemen op haar Kindt, zijnde tot opſiender over 't ſelve Kind, ende ſijn goederen geſtelt een van des ſelfs naeſte Maagſchappen, ſoo is den ſelven Opſiender ghehouden 't voornoemde Kindt binnen de Stadt waar de Moeder, ende 't Kindt, woonen op een bequame plaatſe te beſteden, daar de Moeder, ende de verdere Vrunden acces mogen toe hebben; dog 't ſelve refuſerende dat hy, by d'Heeren Burger-meeſteren, ende Wees-meeſteren der ſelver plaatſe, als ſijnde een poinct van Policie, haar E. competerende, daar toe kan werden geconſtringeert op pœne, ende verlies van ſijn Poorter-regt, ter tijdt 't ſelve by hem ſal ſijn gepræſteert, gelijck hy oock kan werden geconſtringeert tot het leveren van ſtaad, ende Inventaris met eede beveſtigt van 't voorſz Kinds goedt, als mede tot het doen van reeckeninge, bewijs, ende *reliqua* van de adminiſtratie der ſelver goederen van 't begin tot den daghe vande beſtedinge by hem gehadt.

GEſien by den ondergeſchreven Copye authentijcq van ſeecker Contract notariael, van date den xxij. Octobris 1621. aanghegaan tuſſchen Pieter Janſſz Caſſiopijn, Verwer, tot Rotterdam, ter eenre, ende Eliſabeth Daniels Dochter, Huyſvrouwe van Meeſter Claes Veenhuyſen Chirurgijn, ter andere ſijden, ende noch Copye authentijcq van ſekere Procuratie notariaal, van date xviij. Octobris 1621. voorſz, verleden by den voornoemden Meeſter Claes op den voorſz Pieter Janſſz Caſſiopijn, ende gelet op de vrage daar uyt gheproponeert.

Dunkt (onder correctie) naedemaal 't Kindt by de voorſz Meeſter Claes aan de voorſz Lijſbet Daniels Dochter geprocreert, hooghnoodich toeſicht van doen heeft, ſoo in 't reguardt van 's Kints perſoon, dat het niet en werde verwiſſelt ofte verſteecken, als in 't reguardt van 's Kints goederen dat die ge-

geconserveert werden, ende dat daer op geen toesicht en kan hebben den voorn: Meester Claes, midts sijne uyt-landigheydt, ende dat d' voornoemde Elisabeth Daniels Dochter daer op qualijck reguard kan nemen, mits zy geen onderhoudt en doet, ofte kan doen aen het voorsz Kindt, ende oock 's Kindts Vaders goederen niet en administreert, als haer daer inne opsterende het voorsz Contract Notariael van den voorsz 22. Octobris 1621. ende dat oock de voorsz Lysbeth Daniels Dochter een Vrouw-persoon zijnde, in allen gevalle daer toe oock geen beleydt noch authoriteyt en heeft, ende nochtans 't intrest van de gemeene saecke ende de politie van de plaetse requireert, dat op 't ghene voorsz is, voorsichtelijck werde gelet, Ende naedemael oock behoorlijck is, dat een Kindt van sijne Moeder werdende besteedt, alsoo besteedt werde dat de Moeder ende andere Vrunden van 's Moeders zijde tot allen tijden mogen hebben acces tot het selve Kindt, op dat de Moeder ende andere Vrunden mogen versekert wesen van de kennisse van 't Kindt, ende geen oorsaecke en hebben aen 't Kindt te twijffelen, ende daer deur, ende deur twijffelinge geen redenen gegeven en werden omme 't Kindt niet te willen kennen, ende houden voor die geene die het soude wesen, ende sulckx 't Kindt by maeckinge ofte andersints hinderlijck te wesen, daer aen oock de gemeene saecke, ende de politie van de plaetse ten hooghste gelegen is, dat daar inne werde versien, op dat dickwils de best-gerechtighden niet en werden verkort, ende niet en werden gevoet die geene die dickwils oorsaecke soucken om een ander te mogen verkorten, ende datmen oock mach verseeckert wesen van de Kinderen, datse zijn de selve diemense houdt te wesen, ende dat de goederen mogen komen aen de rechte, ende die geene die de goederen behooren te hebben, Ende nademael oock geen Onderwinders van andere luyden goederen kunnen weygeren te leveren staat ende Inventaris van de ondergeslagen goederen, ende daer van te doen Reeckening, bewijs, ende *reliqua*, alsoo sy die weygerende, hem stellen in suspicie, *ita in ipsa mala fide*, *vel etiam dolo*, gelet geen Onderwinder van andere Luyden goederen kan geseyt werden te recht gehandelt te hebben, ten sy hy ten ingangh van zijn onderwint, soodanigen staat ende Inventaris heeft gemaeckt gehadt, Dat daaromme d' voorsz Elisabeth Daniels Dochter geraden is, dat sy haar addresseert aan de E. Heeren Burger-meesteren ende Wees-meesteren der Stadt Rotterdam, als opper-voochden ende voorstanders, niet alleen van Vader-loose ende Moeder-loose Kinderen (daar onder evenwel het voorsz Kindt wel kan gereeckent werden) maar oock van allen anderen onmondigen ende toesicht hebbende, hem versouckende dat haar E. gelieven uyt d' authoriteyt ende macht die sy in 't Politijcq binnen d' Staet Rotterdam sijn hebbende, d' voornoemde Cassiopijn te belasten, dat hy het Kindt van

de voorsz Meester Claes ende Elisabeth Daniels Dochter dadelijcken binnen de Stadt Rotterdam eerlijcken sal hebben te besteden, ter plaatse daar d' selve Lijsbeth Daniels Dochter, ende hare Vrienden tot het selve Kindt acces mogen hebben, soo dickwils als het hen sal gelieven, dat hy voorts dadelijcken ter Wees-kamer aldaar sal hebben te releveren, staat ende Inventaris gesterkt ende geverifieert naar behooren van de goederen die hy van de voorsz Meester Claas heeft ondergeslagen, ende met eenen te doen pertinente Rekening, ende bewijs, met verklaringe indien hy Cassiopijn van sulcx blijft in gebreecke, dat sy soodanich weygeraer niet langer als heur Burger en Poorter en kunnen lijden, maar hem sijn Burger ofte Poorterschap op seggen ter tijdt, ende wijlen toe hy sulcx, als vooren, sal hebben gedaan, Want alsoo de voorschreve gelegentheydt t' eenemaal concerneert d' onderhoudenisse van de Politien van Rotterdam, soo souden de Heeren Burger-meesteren aldaar, ter saecke voorsz, alsoo tegens d' voornoemde Pieter Janssz Cassiopijn met advijs van Wees-meesters kunnen procederen, waar van indien d' selve Cassiopijn soude willen provoceren aan den Hove van Hollandt, soo sal apparentelijck het selve Hof voor te disponeren op d' klachte van den voornoemden Cassiopijn, daar op hooren d' Heeren Burger-meesteren voornoemt, die 't Hoff van de voorsz gelegentheydt wel onderrechtende dan wel sullen optineren, dat heurlieden voorsz ordinantie tot mainctinement van de politye volkomen effect sal sorteren.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage, huyden den ix. Julij 1623.

Ende was onderteyckent,

S. Van de Werve.

XXI.

Een natuurlijken Soon van een Vader, vermag na rechten, *ab intestato* de Vader niet, veel min de Groot-vader te succederen.

GEsien by den onder-gheschreven het schriftelijcke Proces voor Bailliu, Schepenen, ende Mannen van Schielandt ongedecideert hangende tusschen Jacob Claessz Backer, in der qualite soo hy procedeert, ter eenre, ende de Weduwe ende Erfghenamen van Jan

Jansz

Jansz van Alphen, ter andere zyden, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat de voorsz Jacob Claessz na rechten niet en mach volgen, den eysch ende conclusie uyt synen name gedaen, ende ghenomen, op, ende jegens de voorsz Weduwe ende Erfgenamen, ende namentlijk eerst met de hereditate portie, diemen wil prætenderen in de naargelaten goederen van den voorsz Ian Iansz van Alphen, vermidts Pieter Iansz van Alphen, in allen ghevalle niet anders en kan werden geconsidereert als een natuurlijcken Soon van Ian Pietersz van Alphen, die synen Vader na rechten *ab intestato* niet en soude hebben kunnen succederen, ende dien volgens, veel minder sijn Groot ofte Beste-vader, *l. fin. C. de natural. lib.* ende nopende het tweede lith van de voorsz conclusie concernerende d'alimentatie by de selve ge-eyscht, of wel een Vader naar canonijcque rechten, uyt prætext, ende beningniteyt ghehouden soude mogen wesen sijn natuurlijck Kindt t'onderhouden, *per text. in l. cum haberet & ibid. gloss. & ed. X. de eo qui duxit in matr. quam præ. &.* Dat nochtans te bedencken staat, of sulcx mede plaats heeft in een Groote-vader van den welcken de voorsz text niet en spreeckt, te meer om dat de voorsz text is ghestelt jeghens de civile ende beschreven Rechten *in Auth. ex complexis. C. §. tit.* die oversulckx niet en behoort ge-extendeert te werden tot vordere ascendenten, ofte der selver Erfgenamen, ende als men die extensie al soude willen in desen admitteren, ende sulcx houden, dat oock d'ascendenten des ghehouden souden wesen, soo soude in desen eerst moeten blijcken, dat de voorsz Pieter van Alphen by den voorsz Jan Pietersz van Alphen is geprocreert, het welcke by, ende uyt den name van de voorsz Weduwe ende Erfgenamen in den Processe werdt ontkendt, ende oversulckx den rechten genoegh zijnde bewesen soude moeten werden, voor, ende al-eer in cas van alimentatie ten laste van de voorsz Weduwe ende Erfgenamen eenige condemnatie soude kunnen vallen, ende veel min kan daaromme den voorsz Jacob Claessz eenige provisie in desen geadjudiceert werden, soo om dat hy is verserende *in jure dubio*, als oock dat hy tot noch toe niet en heeft bewesen dat de voorsz Pieter Jansz, is een Kindt van Jan Pietersz.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xvij. Januarij festhien hondert negen-en-dertigh.

Ende was onderteyckent,

Corn: Bosch.

XXII.

Nemo pro parte testatus, & pro parte in-testatus decedere possit, si quis institutus inveniretur in re certa, vel usufructum solum, nullo cohærede dato.

GEsien ende geexamineert by den ondergeschrevensekere Testamentare dispositie van Joris Gerritsz Beets Jongesel, in date den xiiij. December 1639. mitsgaders noch sekere nader dispositie van den selven Joris Gerritsz, gemaeckt in Zee, op 't Schip van Oorloge ghenaemt S. Franciscus, voor Jan Herrewijn, Schryver van den selven Schepe, ende sekere Getuygen, sijnde in date den eersten Martij 1645. ende voorts geledt op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder Correctie) naardien den voorschreven Testateur, niet alleen by sijne eerste dispositie, sijne Moeder Aechje Ponsz Dochter tot sijne eenige Erfgenamen geinstitueert, maar oock by sijne tweede of laetste dispositie begeert heeft, dat de selve sijne Moeder, alle zijne goederen, roerende ende onroerende, ende oock toekomende soude gebruycken, voor haar propre (of eygen) goet, sonder dat daar tegens yemandt soude konnen prætenderen, ende hy Testateur, daar by mede, egeene coheredent, de voorschreven zijne Moeder gegeven, maar alleen gewilt heeft dat sy uyt die selvige goederen gehouden soude wesen te geven, aan de Vrienden van sijn Testateurs Vader, een somme van ses Karoli guldens sonder meer, ende dat mitsdien de woorden aldaar, gebruycken voor haar propre goet, *quamquam communia, tamen adjecta universitati bonorum*, te houden sijn, *pro hæredis institutione. text. in cap. Rainald. in verb. porro legavit, de testament. & ibi gloss. & Canonist.*; dat daaromme de voorschreve laetste dispositie van den voornoemden Joris Gerritsz Beets, te houden is, voor een solemneel Testament daar by verstaan moet werden, des selfs Moeder soo wel Erfgenamen geinstitueert, ende sijn Testateurs Vaders vrienden geexcludeert te wesen, als by 't eerste: *F. Mantic. de conject. ultim. voluntat. Lib. 2. Tit. 3. num.* 10. Sonder dat daar tegen obsteert, dat aldaar verders bygevoucht is, dat sy Aechje Ponssz, alle de goederen van den voorsz Testateur, soude gebruycken voor haar propre goet, haar leven langh geduerende, *cum hoc pro supervacuo habendum, & perinde esse, ac si pure hæres instituta esset: §. hæres. 9. Instit. de hæredib. instit.* Sonder dat wyders daar tegen obsteert, dat men het woordt aldaar, *Gebruycken*, soude willen capteren, ende nemen in schijn, of de voorsz Aechjen Ponsz Dogter daar door niet verder en soude wesen geinstitueert, *quasi quam in usufructu bono-*

bonorum; quia cum pro parte testatus & pro parte in-testatus nemo decedere poßit, si qui institutus inveniretur in re certa, vel usufructu solum, nullo cohærede dato, ut casu nostro, tracta rei vel usufructus mentione, perinde esse, ac si universaliter institutus esset: text. in l. 1. §. si ex fundo. 4. de hæred. instit. l. si ita quis hæres institutus. 74. ff. eod. titul. Ende genomen schoon die woorden gebruycken (*contra vim verborum*, voor haar propre goet) al waren te verstaan *de usufructu solum*, des neen, ende niet te nemen en waren *pro hæredis institutione*, des ja; dewijle als dan die selvige laetste dispositie, in sulcken gevalle niet anders te houden en soude wesen, *quam pro codicillo, in quo hæredis institutio non inveniretur*; dat mitsdien oock als dan de voorschreve Aechjen Ponssen soude moeten succederen in 't geheel, *ex prima dispositione, quæ eo casu rupta non esset: argum §. posteriora 2. cum. §. seq. Instit. quib. mod. testam. infirmantur.*

Aldus geadviseert binnen Delft desen xxvij. April, Anno 1645.

Ende was onderteyckent,

P. vander Meulen.

XXIII.

Een Costume die bewesen kan werden oudt, ende boven Menschen memorie te zijn, is bestendigh, ende 't gunt daar tegens wert gedaan *in-valide*, ende soodanige *consuetudines, & statuta* oock *forenses* verbinden, *quod bona sita in territorio statuentium, & ubi consuetudo viget.*

GEsien by den ondergeschreven sekere Sententie by den Rade van zijne Hoogheyt gewesen tusschen de Voochden van de Kinderen, ende Erfgenamen van Job Willemsz Slingerlandt, soo sy procederen Impetranten van appoinctement van arrest, ende R. A. ende geexcipieerdens, ter eenre, ende de Kinderen, ende Erfgenamen van Gobel Claessz, ende Jannitgen Macharis gedaagdens in 't selve cas, ter andere sijden, in date den 25. Martij 1649. mitsgaders alle de Stucken, ende Schriftuyren ten wedersijden in den selven Processe gefurneert, ende gelet op de vragen daar over voorgestelt.

Dunkt (onder correctie) voor eerſt naardemaal een Coſtuyme die geſeyt werdt oudt, ende boven Menſchen memorie te ſijn, beweſen kan werden *per teſtes deponentes ſe nunquam audiviſſe nec vidiſſe contrarium, & ita communem Semper fuiſſe opinionem in eo loco, ut aſſerit Maſcard. in tract. de probat. conclus. 429. num. 9.* Dat daaromme de Coſtuyme by de voorſz Gedaagdens inden Proceſſe tot hunne defentie geallegeert, met hun geproduceerde onder de letter H. ende de informatie naderhandt daar op genomen, den Rechten genoeg beweſen is; niet tegenſtaande alle 't gene by der Impetranten Advertiſſement, *circa modum probandæ conſuetudinis* ter contrarie geallegeert, ende met verſcheyden Doctoren beveſticht is; als wel plaatſe hebbende, *quod probandum conſuetudinem tempore decem annorum, vel alio legitimo tempore inductam*, maar niet *quando tractatur de probanda conſuetudine temporis cujus non extat memoria, ut recte diſtinguit. Roch. Cart. in enarrat. in cap. cum tanto, de conſuetud. ſect. 8. num. 28.* Ten tweeden, naardemaal *ejuſmodi conſuetudines & ſtatuta* ook *forenſes* verbinden *quod bona ſita in territorio ſtatuentium, vel ubi conſuetudo viget. Gail. lib. 2. obſ. 124. num. 17. Peck. de teſtam. conjug. lib. 4. cap. 30. num. 1.* Dat daaromme de Huyſvrouwe van den voorſz Job Willemſz niet tegenſtaande ſy met haar voorſz Man niet in 't Graafſchap van Buyren, maar tot Rotterdam woonachtich was, ende haar Teſtament aldaar heeft gemaakt gehadt, echter voor ſoo veel belangt hare goederen in 't Graafſchap van Buyren gelegen, ſy den eygendom daar van aan haar Man niet en heeft mogen maken; Ende ten derden, dat dewijle uyt de interlocutoire Sententie in deſe ſake geweſen, in date den 13. Meij 1648. ende het poinct van officie dienvolgende op den 17. Junij des ſelven Jaars tot laſte van de voorſz Gedaagdens geopent genoechſaam blijckt, dat de voorſz diffinitive Sententie niet gefondeert en is op de andere middelen van defentie by de Gedaagdens in den Proceſſe mede voorgeſtelt, maar alleen op de Coſtuyme van het Graeffchap van Buyren, het voor de voorſz Impetranten niet geraden en is reviſie van de ſelve Sententie te verſoecken.

Aldus geadviſeert in 's Gravenhage den 10. Aprilis, Anno 1649.

Ende was onderteyckent,

P. van Peene.

XXIIII.

't Is niet ghenoegh dat by Attestatie werdt ghetuyght de Costume ter soodaniger plaatse alsoo te wesen, maar moet steunen op eenige exempelen, of *actus*, die aldaar *in simili casu* souden zijn geuseert.

GEsien by den onder-gheschreven de stucken van den Processe voor den Ed: Rade van sijn Hoogheydt, gehangen hebbende tusschen de Vooghden van de Kinderen ende Erfghenamen van Job Willemsz Slingerland Impetranten van appoinctement van Arrest, ende R.A. ende de Ge-excipieerdens, ter eenre, ende de Kinderen ende Erfghenamen van Gobel Claassz, ende Ianneken Macharis Gedaagdens, ende Excipienten, ter andere zyden, ende de sententie in de selve sake gewesen tot nadeel van de voorsz Impetranten, in date den 25. Martij voorleden, ende gelet op 't gene daar uyt is geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademaal in den selven Processe geinterloqueert is, nopende de Costume by de Ghedaaghdens geallegeert, ende dat de principale decisie van de sake op de selve Costume is berustende, te weten of de Testamentaire dispositie by Ianneken Lief-kindts, ten behoeve van Iob Willemsz Slingerland, haren voornoemden Man, gedaan in 't reguard van de goederen in questie, mach bestaan dan niet, dat mede in den Processe by den Gedaagdens toegestaan werdt, dat Testamentaire dispositie aldaar plaats heeft, maer niet *inter maritum & uxorem*, ende dat van soodaniger restrinctie, als zijnde exorbiterende *a jure communi, quo inter maritum & uxorem dispositiones ultimæ voluntatis admittuntur*, ende oock *jure consuetudinario, quo regulariter Testamenti factio permittitur*, niet en blijckt by soodanigh bewijs als *in probanda ejusmodi consuetudine* werdt gerequireert, ende namentlijck niet de *aliquibus actibus positivis*, waer door de voorsz Costume soude zijn geintroduceert, ende *in notitiam populi* soude wesen gekomen, zijnde niet genoegh dat de Getuygen die *ad probandam ejusmodi consuetudinem* seggen de Costume aldaer soodanigh te wesen, want behalven dat sy-luyden niet en spreken van Testamenten in Hollandt, of diergelijcke plaetsen gemaeckt, maer alleen spreken van Testamenten gemaeckt tot Bueren, of in 't Graefschap van Bueren, soo dependeert der selver dispositie alleen op hare simpele opinie, maer niet op eenige exemof *actus* die aldaer *in simili casu* souden wesen geuseert, ende sulcx wert by henluyden

luyden eenighsints wel geverifieert *non usus, per quem consuetudo non inducitur*; dan niet een *consuetudo quæ requirit actus aliquos publice gestos, adeoque tales qui in notitiam populi majorisve partis pervenire potuerint*, soo als in de voorsz sake by Advertissement is breeder gededuceert, sonder dat daer tegens doet dat *aliqui dicant consuetudinem antiquam probari, si testes dicant se nunquam audivisse, nec vidisse contrarium, uti dicit Mascard. conclus. 429. num. 6. allegans nattam Consil. 154. num.* 5. want 't selve alleen plaats heeft *quando testes deponunt de aliquibus actibus positivis, sed non quando deponunt de actibus negativis, uti patet ex tradit per Natt. dicto loco*, ende moet daar uyt volgen dat de voorsz Janneken Lief-kindt, ten behoeve van haren Man heeft mogen disponeren, behoudelijck dat 't selve geen plaats en kan hebben in 't reguard van d'een helft der goederen gekomen uytten Boedel van Macharis van Spithoven, die de selve *fideicommisso* heeft gesubjecteert, ende namentlijck in reguard van sekere twee parthyen Landen in den eysch geroert, 't een begroot op elf honden, ende 't ander begroot op acht honden, die beyde schynen ghekomen te zijn uyt den Boedel van den voorschreven Spithoven, ende dien-volgende *propter onus fideicommissi* niet en kunnen succederen op den voorschreven Man van Ianneken Liefkindts, Oversulcx indien d'Erfgenamen van Iob Willemsz van Slingerlandt meynen aan de voorschreve goederen boven de voorschreve twee parthyen van Landen inden Processe ge-eyscht, soo vele te zijn gelegen, dat sy-luyden daar aan de kosten willen hangen, het versoeck ende vervolgen van revisie, soude geraden zijn de selve te versoecken, ten ware sy-luyden anders konnen geraken tot een redelijck accoort.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxix. Aprilis sesthien hondert negen-en-veertigh.

Ende was onderteyckent,

F. Brandijn.

Men

XXV.

Men moet niet præsumeren yemant doodt te sijn, maar moet werden bewesen dat hy doodt is. Dog sterke præsumptien van de doodt zijnde, kunnen d'Erffgenamen van den prætensen overleden van des selfs Weduwe eysschen staat, ende Inventaris van den geheelen Boedel, en Cautie voor de restitutie vande helft, en sorghe dragen dat die niet en werdt vermindert ter tijdt van de sekerheyt des doodts sal sijn gebleken, of ook den selven Boedel doen sequestreren by eenen Neutrale, by gebreke van 't stellen van opgemelte Cautie.

SEkere Man ende Vrouw in Houwelijck getreden zijnde, hebben by Testamente over ende weder de eer-stervende aen de langhst-levende gemaeckt alle hun na te laten goederen, welverstaande soo de eer-stervende sonder Kindt ofte kinderen na te laten quame te overlyden.

De voorsz Man sijnde een Schipper, ende hebbende by sijn gemelde Huysvrouw een Kindt in 't leven, seylt uyt de Maas neffens ende in compagnie van andere Schepen, na Rouaen in Vranckrijck, hebbende hart weer, versteeckt by nachte van de Vloodt, wordt des anderen daegs gemist, niemant heeft 't voorsz Schip in noodt gesien, noch is na *datum* niets van vernomen noch van Schip Schips-tuygh, Volck, noch eenige goederen.

Ontrent acht maanden na 't voorsz uyt-seylen komt het voorsz Kindt te overlijden, ende blijvende de voorsz Vrouwe als noch sonder eenige sekerheydt ofte bewijs van hares Mans doot, wort gevraecht.

Wat Recht de Vrienden ofte Erfgenamen van de voorsz Mans-persoon op hunne gemeene goederen sijn hebbende, ende of deselve Vrouwe gehouden is aan haar Mans Vrienden d' helft van haar goet te geven, eer sy bewysen dat de Man doot, ende voor het Kindt overleden is?

Gesien de voorsz casus positie, ende gelet op de vrage daar uyt gheproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal *mors non præsumatur, sed probari debeat. l. ult. cod. de Sacrosanct. Ecclesf.* Sonderlinge soo wanneer *mors est fundamentum intentionis. gloss. & doctor. in l. 1. §. si quis se neget. ff. quemadmodum testamenta aperiantur*, Dat daerom de naeste Vrienden ende præsumptive Erfgenamen

niet gerechtight en zijn tot de Goederen van de voorsz Mans-persoon, ten sy sy-lieden bewijsen, eerstelijck dat deselve Mans-persoon soude sijn overleden, ende dat 't selve overlijden soude geschiedt zijn voor 't overlijden van zijn voorsz Kindt, ende consequentelijck en konnen de selve naeste Vrienden ende Erfgenamen niet zijn gefondeert, omme te contenderen, tot scheydinge ende deylinge van de goederen te doen, ende dat sy aan haar soude laten volgen de helft van dien. *In hæreditatis enim petitione maximè requiretur, an ille sit mortuus, de cujus hæreditate tractatur, neque enim soliciti esse debemus de hæreditate viventis. l. 2. ff. de vulg. & pupill. substit. & non sufficit illum esse mortuum, sed debet actor id scire, uti in l. nec non cod. de captin. & postlim. revers. & l. quamdiu. cod. qui admitt. ad bonor. possess. & id probat. Raffrid. de ordine judiciar. tit. de petit. hæreditat. nu.* 1. Niet doende hier tegens, *quod mortuus præsumatur is, qui mari se credidit, & orta tempestate ipse neque navis postea reperiantur, uti dicit mascard. de probat. conclus.* 1075. *nu.* 8. want soodanige *præsumptio* niet genoech en is, omme te verifieren het overlyden of doot, maar soude alleen konnen consideratie meriteren *concurrentibus aliis præsumptionibus, uti dicit mascard. ibid.* Dog alsoo daer uyt resulterende is groote præsumptie, dat 't voorsz Schip vergaende, de voorsz mans persoon oock moet sijn verdroncken, ende sulcx voor 't voorsz Kindt is overleden, ende sulcx de voorsz naeste Vrienden van 't Kindt moeten Erfgenaemen zijn van 't selve Kindt, soo zijn de selve naeste Vrienden gerechticht, omme sorge te dragen, dat de gepræsumeerde erffenisse niet en werde vermindert, ende consequentlijck van haar te eyschen staat ende Inventaris van de goederen des Boedels, ende cautie voor de restitutie van de helft van de selve goederen, ende van de vruchten van de selve helft, sedert den overlyden van het voorsz Kindt tot de effectuele voldoeninge, omme de selve te laten volgen ende restitueren aan de selve naeste Vrienden, soo wanneer soude mogen bevonden werden, dat de voorsz Mans-persoon soude overleden zijn voor zijn voorsz Kindt, of dat in plaets, ende by gebreecke van cautie te stellen, de voorsz goederen souden werden gesequestreert, of by een neutralen werden geadministreert, ten profijte van de geene, die in tijden ende wijlen bevonden sullen werden daar toe gerechticht te wesen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxiij. Junij Anno 1646.

Ende was onderteyckent,

F. Brandijn. J. v. Pothoven.

C A-

CASUS POSITIE.

EEn Man ende Vrouw hebben staende Houwelijck gemaeckt by Testament aen wederzijden, de langstlevende universeel Erfgenaem, in alle de goederen die de eerst-stervende soude komen naar te laten, met dese restrictie soo de eerst-stervende geen Kindt ofte kinderen quam na te laeten.

d' Selve Man sijnde een Schipper vaert na Vranckrijck: versteeckt van de Vloot, ende is nadertijdt niets van hem, noch van sijn Volck, noch van des Schips vergaen, yets gehoort.

In 't uytvaren des Mans, wasser een Kindt, 't welck acht Maanden daar na, is komen te overlyden.

Wordt gevraecht,

Of de Vrienden van den gemelden Man, eenich recht tot sijne goederen hebben, soo lange sy niet bewijsen, dat hy doot is, ende alsoo den tijdt sijns stervens, noch onsekerder is, wat kracht het voorgemelde Testament heeft voor de Vrouw?

GEsien by den ondergeschreven, de bovenstaende casus positie, ende geleth op de Vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) alsoo van 't overlyden van de voorsz Schipper, ter Wereldt niet en werdt bewesen, noch van de sekerheydt van dien, noch van de tijdt, dat oversulcx sijne naeste Vrinden, haar funderende niet alleen simpelijck op sijn overlyden, maar præcijs, dat gy soude wesen overleden voor date van sijn Kindt, 't welck acht Maanden na sijn vertreck is overleden, gehouden sijn alle het selve punctuelijcken, den rechten genouch sijnde, te verifieeren, voor ende al eer, dat sy effectivelijke, tot sijne nagelate goederen soude mogen gherechticht zijn, of daar toe eenige actie prætenderen. *l. quia nemo præsumitur mortuus licet diligenti inquisitione habita ignoretur ubi hoc. secund. Panorm. per text. in C. in præsentia extra desponsal.* Insonderheydt dewyle hy niet langer, 't sedert sijne aangenomen reyse als ongevaerlijck een jaer of daar ontrent heeft geabsenteert. Doch voor soo veel aen 't leven van de voorsz Schipper (vermits de voorsz redenen) soude mogen getwijffelt werden, dat sijne Huys-vrouw soude behooren de selve Vrienden tot hare gerustheydt te leveren staet, ende Inventaris, ende voor de *non alienatie* van dien te stellen cautie suffisant, ende dat de voorsz zijne Huys-vrouw, daar mede soude mogen volstaan tot ter tijdt toe, dat van zijn overlyden, den

rechten genouch zijnde, consteren, ofte blijken sal; *par ea quæ tradit, Jul. pac. lib. 2. probat. Cap. 8. & Bartol. in leg. cum. cognat. Cod. de post limin, revers. ubi ait quod quando dubitatur an aliquis sit vivus vel mortuus non potest hæreditas adiri, sed interim datur curator bonis.*

Aldus geadviseert binnen Rotterdam, den xxvij. Martij Anno 1646.

Ende was onderteyckent,

D. Pelt.

XXVI.

By Testamente van Man ende Vrouw ghemaackt zijnde seecker Legaat aan des Mans Vrunden soo de Man de langst-levende bleef, ende de Man eerst komende te sterven, is het Legaat nul, ende komt te cesseren.

GEsien by den onder-geschreven copye authentijcq, van 't Testament van Dirck Ioosten van Thiel, ende Anneken Anthonis Sneewints syne Huysvrouwe, t'samen echte luyden, gewoont hebbende binnen Rotterdam, in date den xvij. Novembris, XVIc. xxxv. ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) nademael de voorsz Dirck Ioosten eerst deser werelt is overleden, ende dat d'voorsz Anneken Anthonis Dochter, disponerende van hare goederen alleenelijck gesien heeft, op het cas, 't welck niet ghevallen is, namentlijck, als de voorsz Dirck Ioosten soude zijn de langstlevende, ende sy Testatrice sulcx voor haer Man soude zijn overleden, dat daeromme de Kinderen van Elisabeth Anthonis Dochter niet gefundeert zijn, tot den Legate in den voorsz Testamente gementioneert.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den iiij. Martij Anno festhien hondert een-ende-veertigh.

Ende was onderteyckent,

Q. van Stryen.

Gesien

GEsien 't voorsz Advijs, ende Testamentaire Dispositie daarinne geroert, hebben ons metten selven Advyse geconformeert, ende conformere by desen, sonderlinge alsoo het Prælegaet, van de twee hondert gulden, alleen gelaten werdt, ten laste van Dirck Ioosten van Thiel de langst-levende, ende hy voor de Testatrice is komen te overlyden, ende het Prælegaet van acht hondert gulden werdt gerestringeert, met de clausule, als dan, ende in sulcken gevalle, ende daarom *ad casum non expressum* niet en mach werden geextendeert.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxj. Martij sesthien hondert een-ende-veertigh.

Ende was onderteyckent,

J. van den Andel, *F. Brandijn.*

XXVII.

d' Executeuren van den Testamente sijn gehouden de wille van de Testatrice 't achtervolgen.

GEsien by ons ondergeschreven de Testamentaire dispositie van Margareta Dircx Messchart, voor Notaris. ende Getuygen tot Amsterdam gepasseert, van dato den 15. Februarij 1653. Ende geleth op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) nademaal den voorsz Testamente niet en mentioneert van eenige tijdt, wanneer d' erffenisse van de voorsz Margareta Dircx soude moeten werden geadieert, dat soo naar rechten als practijcque Notoir is, dat den voorsz Testamente metten overlijden vande voorschreve Margareta Dircx soodanigh heeft genomen effect te sorteren, dat d' executeurs by den voorsz Testamente gestelt, gehouden sijn de respective Erfgenamen, by den voorsz Testamente ghenomineert, hare respective Erf-portien te laten trecken, ende genieten, ende souden d' Erfgenamen andersints geensints komen te pecceren tegens de wille van de voorsz Testatrice, indien sy de voorsz executeurs tot voldoeninge van de wille van de voorsz testatrice by forme van rechten quamen te constringeren, nademael de voorschreve testatrice by haar voorsz Testament begeert heeft dat hare wille, by den voorsz Testamente uytgedruckt, soude werden geachtervolgt, ende nagekomen,

komen, soodanich mede dat by den voorsz Testamente werdt verboden op pæne van privatie van yders respective ersportie, dat niemandt hem selven jegens de wille van de voorsz Testarrice soude opposeren, ende soude mitsdien d'executeurs by den voorsz Testamente genoemt in conformite van de begeerte van de voorsz Testatrice haere respective Ersportien alreede verbeurt hebben, ende noch komen te verbeuren, indien syluyden den voorsz testamente, ten behouve van haerlieder respective mede-erfgenamen met gemoede geen effect hebben willen laten sorteren, ofte den selven Testamente op de staende voet met gemoede geen effect en wilden laten sorteren. Te meer, alsoo de voorsz executeurs van den voorsz Testamente by den selven Testamente niet en is toegelaten eenige administratie van des voorsz Margareta Messcharts nagelate goederen, als alleenlijck in cas daer sijn eenige onmondige erfgenamen, die daar niet en zijn, hare goederen alleenlijck, maar zijn de selve executeurs na rechten gehouden, de wille van de voorsz testratrice, in conformite van den voorsz Testamente, in 't werck te stellen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 20. Decembris 1654.

Ende was onderteyckent,

J. V. Rosendaal. J. van Tongeren. P. van Gelre. Willem Kettingh. V. K. van Bollant.

XXVIII.

Yemandt publijcq eenige gestolen goederen gekoft hebbende, sonder te weten dat het gestolen goederen waren, is voor wel befaamt, ende eerlijck te erkennen, te meer achter den dief gekomen sijnde, ende die bestelt hebbende in handen van den Bailliu.

Een Bailliu heeft derhalven oock geen actie ten laste van den Koopster.

Den Dief meriteert geen geloof met 't beschuldigen van een ander.

De voorsz Koopster vermagh oock met haar negative te volstaan, en is ongehouden haar t' expurgeren met Eede.

GEsien ende geexamineert by ons ondergeschreven, sekere Attestatie van alle de Gebueren van Ida Maartens de Huysvrouwe van Andries Janssen, Kleer-maker tot Schiedam, in dato den xxij. Meij, sestien-

sestien-hondert negen ende veertich, mitsgaders noch sekere respective Attestatien onder de handt, van Lambrecht Gerritsz Ooster-huys ende Ingetje Wessels Dochter, van Salomon Hendricksz, van Geertjen Hendrickx, van Gerrit Pietersz Kasier, Marytge Daniels ende Cornelia Jacobs Dochter alle in date den xxj. dito, anno voorschreven. Ende rypelijck geledt, op de daar uyt voorgestelde vragen.

Dunkt (onder correctie) naardien alle de voorschreve gebueren van de voornoemde Ida Maartens Dochter deposeren, de selvige een eerlijcke, ende onbefaemde Vrouwe te wesen, ende sulcks naar rechten oock een ygélijck werdt gepræsumeert, ten sy contrarie werde bewesen: *per vulgata jura*; Dat oock mede by de verdere Attestatien blijckt, dat de gekochte goederen daar inne gemeldt (die men seydt gestolen te wesen) by de voornoemde Ida Maartens Dochter in præsentie van Getuygen, ter goeder trouwen, sonder eenich quaet achterdencken, voor behoorlijcke prijse, opentlijcken gekocht, ende voor de deure ten toone van eenen ygelijcken, omme wederomme te verkoopen, gehangen sijn. Dat oock de voornoemde Ida Maartens Dochter, de voorschreve goederen, aen Geertjen Hendrikx ende aen Lieven Janssen Schipper, (die daar op hebben konnen inquireren) selfs gemanifesteert, het Logijs van den Dief aengewesen, ja selfs den voorschreven Dief aen den Officier van Schiedam gedesigneert heeft; ende mitsdien tegen de selve Ida Maartens Dochter niet met allen anders en valt te seggen, dan dat sy gehouden is, het voorschreve gekochte goet, sonder eenige restitutie van penningen, aan de eygenaars, wederomme te geven; *juxt. l. incivilem. 2. C. de furtis*; behalven noch dat de voorschreve goederen zijn van weynige ofte geringe importantie, met het koopen van welcken niet te præsumeren en is, dat eerlijcke Luyden (soo als in cas subject) haer selven souden komen of willen soucken, ende ter quader trouwen handelen; Dat daeromme den Officier van Schiedam, egeen de minste actie, tegen de voornoemde Ida Maertens Dochter, uyt saecke voorschreve, en competeert, jae niet *ad inquirendum*, Sonder dat daer tegen obsteert, dat den voor-gemelten Dieff confesseert, noch meerder gestolen goederen, als in de voorgeroerde attestatien sijn begrepen, aen de voornoemde Ida Maertens Dochter verkoft te hebben, ende sulcx haer suggilleert *quasi* off die selvige waere heelstere van de Dieven. Want naer Rechten notoir is: *quod nulli de se confeßo, adversus alium, de eodem crimine esse credendum*, dat is, dat een Dief egeen geloof en meriteert, met het beschuldigen van een ander: *ut est text. in cap. veniens. 10. de testibus & attestat; quod non solum procedit, quo ad convincendum aliquem & condemnandum, sed etiam quo ad indicia & præsumptiones: Modest. Pistor. consil. 35. num. 46. volum. 1. Adeo ut talis confeßio furis non sufficiat. etiam quo ad* pur-

purgationem alicui indicandam: ut est text. in cap. 1. de confessis, & ibi etiam panormit. In vougen dat sy Ida Maartens Dochter met hare negative oock vermach te bestaan, sonder eeniger wijse gehouden te wesen, haar te suyveren met eenigen Eede: *per præcit. jura & rationes.*

Aldus geadviseert binnen Delft, desen xxv. Mey, Anno 1649.

Ende was onderteyckent,

P. van der Meulen. C. van den Brouck.

XXIX.

Burger-meesteren, ende Schepenen sijn gequalificeert haren Burger om sijn quade comportementen te doen logeren, ende bewaren in een bequaam, of secreet Tucht-huys, 't synen koste, condemnerende den selven in de kosten, ende misen van de Justitie.

GEsien by ons ondergeschreve seeckere verklaringe voor Notaris ende Getuygen gepasseert, by Jan Corves substituyt Schout tot Rotterdam, in dato den 19. Febr. lest-leden, gesien extract authentijcq uyt het recht Bouck der gemelder Stede, ende de daar onderstaende verklaringe van Meester François Verboom Bailliu aldaar, gesien drie distincte missiven, geschreven by Jacob Petijt aan François Geschier, d'eene, ende d'andere geschreven uyt het Schip Hollandia, den 5. ende den 16. October 1645. d'andere uyt de gevankenisse tot Rotterdam voorsz 1646. gedateert, gesien de Testamentaire dispositie voor Notaris ende Getuygen gepasseert tot Leyden, op den xxiiij. Julij 1624. by Marytgen Marinis Weduwe van wijlen Isaac Petijt, gesien extract autentijcq van het Crimineel examen voor Schepenen van Rotterdam, op den 27. Januarij laest-leden ende de confessie van Jacob Petijt voorsz als doen ende noch gevangene. Gelet voorts op alle de selve, ende op de mondelinge voorgestelde vragen.

Dunckt (onder Correctie) boven 't gunt uyt de voorsz stucken gebleken is voor waarheydt sijnde gepræsupponeert, dat den voorsz Petijt van Jongs aen sich qualijck heeft gedragen, oock ontrouwelijck tegens sijne Meesters,

Koopluyden tot Amsterdam, ende oock fortselijck sijn Meester ten Huys uyt-keerende, dat hy oock voor Adsistent uyt-gevaren zijnde, in dienste van de Geoctroyeerde Compagnie van Oost-Indien, met on-eer is afgeset, voor slecht Soldaet t' Huys gekomen, ende voorts oock binnen korten tijdt ettelijcke duysenden in ontucht heeft door gebracht; Gelet voorts op onse voorige redenen, ende Motiven by mondelingen advyse verhaelt, ende de selven als noch voor Recht, ende Reden-matigh erkennende, dat de E. Heeren Burger-meesters, ende Schepenen van Rotterdam voorschreve, seer wel bevought sijn omme by provisie, ende tot naerder ordre, ende ontslaginge van haer E. A. A. ofte de Heeren regerende in tijde als dan, den persoon van den voorschreven Jacob Petijt te doen logeren, ende bewaren in een bequaem, ofte secreet Tucht-huys, tot kosten, ende lasten van den selven Jacob Petijt, condemnerende den selven in de kosten, ende misen van de Justitie.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den iij. Februarij festhien hondert ses-en-veertigh.

Ende was onderteyckent,

T. Graswinckel, J. v. Pothoven.

XXX.

Saken van Fraude, ofte Contraventie werden vergeleken by criminele saken, ende *pari probatione* geverifieert, daar werden oock toe gerequireert *probationes meridiana luce Clariores.*

GEsien by den onder-geschreven sekere Dingtalen ende Proceduyren voor d'E: E: Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt, residerende alhier, gehouden tusschen d'Heer Advocaat Fiscael van den Brouck *nomine officij*, Eysscher, ter eenre, ende Hendrick Jansz, mitsgaders Aelbrecht Corssen beyde Voerluyden tot hoogh-loon, Verweerders, ter andere zyden, noch vier copyen van verscheyden Paspoorten alle in date den 28. Aug. 1634, ende nog twee copyen autentijcq van sekere informa-

tien by de Heeren Gecommitteerde Raden voornoemt *ex officio* in dese sake genomen, ende gelet op de vrage daer uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat den Heer Advocaat Fiscaal voornoemt synen eysch, ende conclusie, op, ende jegens de voornoemde Verweerders ghedaan, ende genomen naar rechten moet werden ontseydt, ende sy-luyden Verweerders daar van moeten werden geabsolveert, want naardemaal tusschen parthyen Contendenten werdt gecontroveert of de voornoemde Verweerders 's Landts gerechtigheydt hebben gesocht t'onthouden, *ofte niet sulcx dat questie is in cas van fraude ofte contraventie, soo is d'Heer Eysscher naar rechten gehouden sijn vermeten te proberen soo klaerlijck als het schijnsel van de middagh sonne, als zijnde in rechten kennelijck, dat saken van fraude ofte contraventie werden vergeleken by criminele saken, ende pari probatione werden geverifieert (nam fraudatio gabellarum crimen ac maleficium nuncupatur, teste mascardo de prob. vol. 2. concl. 735. num. 2.) welcken volgende mede, alsoo in criminalib. probationes meridiana luce clariores werden gerequireert, oock in saken van fraude ofte contraventie egeene andere preuven en konnen werden geadmitteert*, nu soo en kan met geen fondament werden gheseydt dat de bewysen by d'Heer Advocaat Fiscaal overgeleydt, bestendig zijn om in criminele, ja selfs niet in civile saken volkomen preuve te maken, ende sulcx ten minsten niet en zijn proberende in cas subject, want belangende de Depositie van Jan Aertsz Buys, Controrolleur van de Convoyen ende Licenten, en is deselve den Verweerders in 't minste niet præjudicerende, maar ter contrarie hen-luyden ontlastende als daer by blijckende dat de goederen in quæstie ter defentie van welcke by den Verweerders wordt geageert, behoorlijck zijn aangegeven, ende des gemeene Landts gerechtigheydt ten vollen daar van is betaalt, ende oock allenthalven, alware het schoon sulcx dat deselve Depositie yetwes mochte innehouden, 't welck tot nadeel van de Verweerders soude mogen werden getrocken, soo soude sulcx (als singulier, ende met egeene andere onwederleggelijcke preuve ofte ghetuygenisse versterckt zijnde) den Verweerders niet hinderlijck konnen zijn, *unjus testis responsio non auditur, etiamsi præclaræ curiæ honore præfulgeat, l. jurisjurandi §. simili, C. de testibus*, wel is waar dat de twee andere Deposanten, namentlijck, Cornelis van der Ameyde, ende Pieter Davidsz Coster hen-luyden Verweerders ten hooghsten zijn beschuldigende, doch en kan soodanige beschuldiginge, nochte naer rechten, nochte naer style van desen Ed: Rade, tot laste van den Verweerders niet werden ge-employeert, want behalven dat deselve Deposanten in haer gedeposeerde t'eenemael sijn sprekende contrarie 't gedeposeerde van den voorsz Controrolleur, soo zijn sy-luyden de Cherchers die d'aenhalinge van de goederen in quæstie hebben gedaan, ende deselve aan den Heer Eysscher hebben gedenuncieert, wien volgens het xvij. articule van 't

Plac-

Placcaat by hare Hoogh-Moog: op 't stuck van de Convoyen, ende Licenten gedaan emaneren, een derde-part is competerende in penningen van eenighe verbeurde goederen geprocedeert, ende die selve gehouden zijn haar op frauden, ende contraventien die by yemant soude mogen werden begaan, t'informeren, ende volgens het xviij. articule van 't selve Placcaat hare informatien ende verificatien aan d' Heer Advocaat Fiscaal over te leveren, sulcx dat syluyden in't stuk van frauden, ofte contraventien niet en vermogen te deposeren, als zijnde parthyen formeel die de sake meerder als den Heer Advocaat Fiscaal selve (gemerckt hem volgens 't selve xvij. articule maar een twaalfdepart is competerende) is aangaande, want in rechten kennelijck is, dat niemandt in sijn eygen sake als getuygen mach werden gehoort, *cum in causa propria nemo idoneus testis intelligatur l. nullus ff. de testib. & in re propria dicendi testimonij facultatem jura omnibus submoverint l. omnib.* 10. *C. eod. tit.* sonder dat daar tegen kan werden geseydt dat de voorsz ghetuygen principalijck niet en souden hebben gedeposeert, in haar eygen sake, maar alleenlijck by consequentie, want de dispositie van rechten in 't stuck van depositien geen onderscheyt is makende tusschen saken die principalijck yemandt zijn rakende, ofte by consequentie, *maar is deselve uytdrukkelijck statuerende dat voor eygen saken moeten werden verstaan ende aangenomen die eenighsints, ofte in eenigen deele yemandt zijn rakende, gelijck daar van seer klaarlijk zijn disponerende textus in l.* 1. *§. in propria ff. quando appellandum sit & in l. quistipendia* 9. *C. de procuratoribus. welcke dispositien van rechten in alle wel-gestelde Hoven ende Bancken van Justitie dagelijcks werden gepractiseert, gelijck sulcx in terminis klaarlijck zijn aanwysende Joh. de Plot. in l.* 1. *tit. C. de curios. & stat. lib. Barthinil.* 1. *§. cura carnis ff. Proef. urb. salvet in l. ea quidem C. de fals. Paul. Christi ad ll. mechl. tit.* 1. *art.* 35. *num.* 5. *item Bald. in cons.* 102. *lib.* 5. *alle welcke Doctoren unanimiter sijn docerende dat depositien van officialen eenigh ghenot treckende van hare denunciatien den Fiscaal ofte Officier vermach op de gedenuncieerde delicten t'inquireren, sonder dat hare depositie tot verificatie van dien mogen werden gebruyckt, ende dat de selve in den Processe overgeleyt zijnde, egeen geloof zijn meriterende, ende oock geen reguard daar op en kan werden genomen, alle 't welcke mede indien voegen wert geconfirmeert by Cost. add. l. ff. de off. Præs. urb. Gothofr. in l. Divus Adr. ff. de Custo. re. lit. m. Jul. Clar. recept. sent. quæst.* 7. *& Joan. Baptist. Bajard. in not. ibidem num.* 1. *&* 2. waaromme oock hare Hoogh-gemelte Hoogh-Moog: in 't voorsz xviij. articule van 't voorsz Placcaat als mede in 't 76. articule van d'instructie van de respective Collegien der Admiraliteyten deser Provintien, ende van de principale Officieren van dien seer loffelijck hebben gestatueert, dat de Advocaten Fiscalen hare informatien van aangehaalde goederen uyt de handen van de Commysen, Generaals, ende Cherchers moeten ontfangen, als verhaalt is, mits welcken

oock de ghemelde depoſitien alhier in geene conſideratie en konnen komen, ende oock dien-volghende d'Heer Eyſſcher ſyne prætenſe fraude, ofte contraventie in 't minſte niet en kan juſtificeren, ghelijck alreede voor deſen tot verſcheyden malen alhier verſtaen is in gelijcke ſaken, ende namentlijck mede in de ſaken tuſſchen d'Heer Eyſſcher voorſz, voor deſen Ed: Rade, ter eenre, geventileert tegen eenen Govert Joriſſz, ter andere zyden, waar van d'E: E: Heeren Raden als onlanghs gheſcheydt zijnde, goede memorie konnen hebben, ſulcx dat d'Heer Eyſſcher in cas ſubject noodtſakelijck moet komen te ſuccumberen, inſonderheydt door dien aan de zyde van de Verweerders ſeer klaarlijck werdt geprobeert, dat de goederen in quæſtie behoorlijck aangegeven zijn, ende 's Landts gerechtigheydt daar van is betaalt, ghelijck de Paſpoorten ſulcx evidentelijck ſijn aanwyſende, want dat in de quantiteyt van de aangehaalde Suycker eenigh different ſoude mogen werden gepræſumeert, kan ſulcx zijn ontſtaende uyt den tarra van de vaten, als anders, daar de Suycker in ghepackt is, welcke van de quantiteyt by d'Heer Eyſſcher geallegeert, afgetrocken zijnde, lichtelijck kan werden bevonden of de quantiteyt waar van by den Verweerders Paſpoort is ghehaelt, daar mede is accorderende, ende nopende den Olye alſoo by den Verweerders niet en werdt geſeydt dat hen-luyden meer dan de quantiteyt in de Paſpoorten ge-expreſſeert is rakende, ende oock by den Eyſſcher niet en werdt geprobeert, dat 't gene boven d'aangegeven quantiteyt ſoude mogen overigh zijn, den Verweerders is aangaande, ſoo en kan daar uyt egeene illatie tot haar nadeel werden ghemaackt, maar moet alle 't ghene ſy-luyden deughdelijck daar blijcken by haar aangegeven te zijn, naar uytwyſen van de voorſz Paſpoorten, hen-luyden koſteloos, ende ſchadeloos werden gereſtitueert.

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen eerſten October 1643.

Ende was onderteyckent,

D. vander Wolf, F. Verboom.

XXXI.

Man ende Vrouw, te weten,

d' eerst-stervende de langst-levende van hun beyden tot universele Erfgenaem by Testamente hebbende geinstitueert, onder restrincte d' eene helft van de overschietende goederen op 't overlyden van de langst-levende te moeten werden uytghekeert, ende verders, den selven langst-levenden vermagh van de selve goederen soodanig te disponeren als 't hem belieft.

De Vrou de laatst-stervende sijnde, ende by opgemelten Testament een prælegaet hebbende wech-gemaeckt, moet het selve prælegaat uyt haar goederen particulier, ende niet uyt den gemeenen Boedel werden voldaen.

GEsien, ende wel geexamineert, by de ondergeschreven, sekeren mutuelen Testamente, van Gerrit Franssen Varendeman, ende Jannitgen Vranken Dochter, in haar leven echte Luyden, tot Rotterdam sijnde in date den vij. Martij, 1632. mitsgaders noch seker notariaal acquijt van een Obligatie van duysent gulden capitael, ende interesse van dien, by de voornoemde Jannitgen Vrancken, ten behoeve van Vrank Claassen haar Cosijn gedaan, in date den 5. November 1647. Als mede noch sekere acte Codicillare, daar by de voornoemde Jannitgen Vranken Dochter, aan den selven Vrank Claassen haren Cousijn geprælegateert heeft, alle hare kleederen, van Wollen, ende Linden, Silver-werk, ende Juweelen, tot haren lijve, rugge, ende ornamente behoorende, midtsgaders alle den Imboedel, ende Huysraat, die sy metter doot ruymen, ende achterlaten soude, soo alles ten Huyse van haar voornoemde Cousijn bevonden soude werden te berusten, in date den ix. der selver Maant, anno voorsz, ende voorts rypelijcken geleth op de vragen, daar uyt geproponeert.

Dunkt ons ondergeschreven (onder correctie) naardien by het voorschreven mutuelen Testamente expresselijcken gewilt is; dat de langst-levende van de Testateure (gheweest zijnde de voorschreve Jannitgen Vrancken Dochter) met *vollen Rechte*, aanvaarden, hebbende, ende in volkomen vryen eygendom behouden soude, alle de naar te laten goederen van den eerst

overleden, met vollen Rechte van institutie: mits dat de langst-levende gehouden soude wesen, te laten komen aan de voorsz Vrienden van den eerststervende, d'eene helfte van alle de goederen, *die ten tijde van 't overlijden* van de langst-levende, als dan in den Boedel bevonden soude werden; sonder verder, ende soo nochtans, dat niet jegenstaande de selve *substitutie*, de voornoemde langst-levende *alle*, ende *ygelijcke goederen*, soude mogen verkoopen, versetten, verteren, belasten, ende alles (noteert) daar mede doen, ende handelen, als met hare eygen goederen, sonder contradictie of becroon van yemanden, ende sonder gehouden te wesen, aan de gesubstitueerde te leveren eenighen staet, Inventaris, of descriptie van goederen, ofte aan de selve gesubstitueerde gehouden te wesen te reserveren, ofte bewaren eenich vierde-part, ofte andere sekere gedeelte van de selve goederen, of daar voren cautie te stellen; maar dat de voorschreven gesubstitueerde haar ten vollen gecontenteert, ende te vreden souden moeten houden, *mette naakte helfte van sulcke goederen, als ten tijde van de aflijvicheydt van de selve langst-levende in den Boedel souden werden bevonden, al waar 't dat de selve niet, of seer weynich mochte wesen*; Ende sulcx notoirlijken de voorschreve langhst-levende, by de gemelte dispositie, gelaten is, *liberam potestatem alienandi, ad bene placitum ejus, non solum usque ad dodrantem, verum etiam ultra dodrantem, nec reservare quadrantem substitutis necesse habuerit*; Dat daaromme de selve langst-levende, by haar leven niet alleen en heeft vermoghen de voorsz goederen, of eenige van dien te veralieneren *ex causa necessitatis*, maar oock de selvige goederen ofte eenige van dien, heeft vermogen te dissiperen, *ex omni causa, etiam donando, in præjudicium fideicommissi, & etiamsi intervertendi fideicommissi gratia, tale aliquid factum probaretur*: ende dat mits-dien de quitinghe die de voorschreve langhst-levende van de voorgemelte duysent gulden ende interessen van dien aan haar voornoemde Cousijn gedaan heeft, niet en moet komen tot laste van des voorschreven langhst-levendens Erfgenamen, of hare langst-levendens naargelaten eygen goederen alleen: maar tot laste van den geheelen overgebleven Boedel, ende sulkx mede *ad diminationem fideicommissi*, in 't gemeen: *ut in terminis Barth. in l. Imperator. 70. §. fin. versicul. secund. casu. ff. de Legat. 2. Barthol. Socin. consil. 31. num. 14. libr. 4. Alex. consil. 16. libr. 7. per totum. Gloss. & Bald. in Authentic. contra cum rogatus. num. 7. C. Ad. Sc tum. Trebell. Guido Papa decis. 520. Anton. Peregrin. in tract. Suo. de fideicommiss. articul. 40. num. 42. & comm. DD. quibus (post approbationem hujus deliberationis) nobis addere visum, prosciolis & hebetioris ingenij nasetis, ex novissimis, Jacob Coren rerum judicat. supremæ Curiæ observat. 11. cum ibi citatis. D. D. nec obstat l. Titius. 54. ff. Ad. Sc tum Trebell. quia novo jure, per præfat. Auth. contra cum rogatus, correcta est, ut etiam per Gothofrid. ad eam. l. ita ut res transeat sine scrupulo, nec*

habeat dubium; Ende voor soo veel aenbelangt, de makinge van de voorgeroerde Kleederen, Silverwerck, Imboedel, ende Huysraadt, dewijle de voorsz Jannitgen Vranken met het selvige prælegaat, by haar codicille alleen belast heeft, hare Vrunden, ende Magen, die bevonden souden werden hare Erfgenamen, *ab intestato*, ofte *ex testamento* te wesen, ende het voorsz prælegaat niet gemaakt en heeft, uyt de gemeene naargelaten goederen; dat daaromme het selvige prælegaat, moet komen tot laste van de Erfgenamen van de voornoemde Jannitgen Vrancken alleen, ende voldaan moet werden sonder eenige diminutie vanden fideicommisse, van den eerst-overleden van de Testateuren.

Aldus geadviseert binnen Delft desen 4. Februarij, Anno 1648.

Ende was onderteyckent,

P. vander Meulen. C. van den Brouck.

XXXII.

Yemandt overbodig sijnde cautie te stellen voor 't gunt bevonden soude mogen werden by slote van Rekeninge ten achteren te sijn, kan niet criminaliter werden geaccuseert, ofte met eenige personele gyselinge geincommodeert.

GEsien by den ondergeschreven de instructie by de Ed: Moog: Heeren Gecommitteerde Raden ter Admiraliteyt alhier binnen Rotterdam gemaakt voor de Commissaris Jacob Florissen van der Wey, als Contrerolleur van den ontfank op de respective paarde Marckten: ende noch drie requesten by de voornoemde Jacob Florissen aan het meergemelte Collegie gepræsenteert, met de marginale apostillen van dien daar by de selve Jacob Florissen Verwey sijne Commissie t'elkens voor den tijdt van een jaar is geprolongeert, ende verlengt geworden, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat gepræsupponeert de voornoemde Jacob Florissen Verwey van alle de Jaren sijner administratie de welcke hy gehadt heeft uyt krachte van sijne Commissie, ende instructie als Controrolleur al-

reede

reede heeft verantwoort, uytgesondert het laatste Jaar, ende dat hy bereyt, ende overbodich is, insgelijks mede te verantwoorden het selve laatste jaar; die gene aan de welcke hy als rendant Reekeninge moet doen, oock gehouden sijn met hem tot het doen, hooren, ende sluyten van de voorsz Reekeninge te procederen: Sonder dat hier jegens kan doen dat geseyt werdt dat eenige abuysen in de voorgaande, ende alreede opgenomen, ende gesloten Reekeninge souden wesen bevonden, ende namentlijk dat aldaar vier ofte vijf pasporten in ontfang by den voorsz Jacob Florissen Verwey niet en souden wesen gebracht, of verantwoort, gemerckt sulkx by recollement van de selve Rekeningen werdende bevonden niet anders en resteert als dat den ontfang van soodanige Rekeninge daar mede werde versocht, ende sulkx ten opsichte van dien ook geen deminste criminele actie daar uyt kan resulteren, ofte werden geimagineert, dewijle gepræsumeert moet werden de selvige posten veel eerder door faillissement van memorie, ende misverstandt te wesen geommitteer, als door malitie, ende omme de selve indirectelijcken te willen profijteren, *quia de jure fraudes non præsumantur, & quilibet dicatur bonus donec probetur malus:* het welke in cas subject sonderlinge noch militeert voor de voornoemde Jacob Florissen, door dien hy gestelt zijnde tot Contrerolleur alleen, oock daar beneffens den ontfank heeft moeten waarnemen, ende volgens dien in effecte moeten doen het officie van twee Personen, ende kan daaromme met geen Fondament ter Werelt werden gesustineert, dat den voornoemden Jacob Florissen, ter sake van de voorsz geomitteerde posten (als die al wierden bevonden geomitteert te sijn) criminaliter soude mogen werden geaccuseert; ofte met eenige personele gyselinge geincommodeert; ende en kan sulcx in allen gevalle niet geschieden, soo wanneer de voorsz Jacob Florissen overbodich is te stellen cautie voor de voldoeninge, ende verantwoordinge van het ghene hy sal werden bevonden (soo by recollement van alle voorgaande, als by slot van de laatste te doene Rekeninge) schuldich te blijven, volghens den klaren text, *in l. 3. ff. de custod. & exhibit. reorum ubi statuitur in carcerem non esse conjiciendum eum qui fidejussores dare paratus est; nisi tam grave scelus admicisse eum constet ut neque fidejussoribus neque militibus committi deberet;* Het welke eerst plaats soude kunnen hebben, soo wanneer *non solum delictum sed delictum ita qualificatum* is gecommitteert, dat daar over *pœna corporis afflictiva* soude kunnen werden gestatueert, ende selfs niet schoon genomen Bannissement soude kunnen volgen.

Aldus geadviseert binnen Rotterdam den 18. Januarij, 1648.

Ende was onderteyckent,

J. V. Pothoven

Den

XXXIII.

Den Fiscus yemandt in cas crimineel willende beschuldigen, moet de bescheyde den beschuldigden communiceren, ende copyen daar van geven, sonder hem alvoren te mogen bekommeren, ofte procederen tot corporele appræhentie aangesien soodanigen appræhentie geen plaats en heeft als de geaccuseerde geconvinceert wesende daar over aan den lijve niet en soude gestraft werden.

CASUS POSITIE.

A. Wesende een ingebooren Burger deser Landen van eerlijke Ouders, ende van eerlijk Geslachte, is op den xxx. October 1642. tot Contrerolleur, ende Commijs gesteldt by de Admiraliteyt tot C. van den ontfank op de respective Paarde-markten, resorterende onder het voorsz Collegie ter Admiraliteyt, ende dat onder sekere instructie, hem by de voorsz Admiraliteyt gegeven, onder anderen medebrengende, volgens het 2. articule van de selve instructie, dat hy A. gehouden soude sijn ter plaatse daar de Convoy-meester sijn Comptoir van ontfang, gedurende de Paarde-markt, houden soude, sijn residentie, ende verblijf te nemen, ten eynde hy alsoo by het aangeven van de Paarden, ende het overleveren van de passe-poorten altoos tegenwoordich mochte sijn.

Ende is den voornoemden A. de voorsz dienst niet langer gegeven als voor den tijdt van een Jaar inganck genomen hebbende den eersten Novembris 1642. voorsz, ende geexpireert November 1643. daar-aan-volgende, ende op welcke instructie hy A. als Contrerolleur, ende Commissaris den Eedt heeft gedaan.

Maar in geenen deele als Ontfanger, ende Convoy-meester, omme de ontfangen penningen te verantwoorden, dewijle (soo als vooren geseyt is) de voorsz Admiraliteyt op de respective Paarde-markten een Convoy-meester nopende den ontfangh van de penningen soude bestellen, die sulcx verobligeert was den ontfang te verantwoorden.

't Is oock sulcx dat A. van Jaar tot Jaar tot den Jare 1647. toe incluis by requeste heeft versocht prolongatie van het Contrerolleur, ende Commissarisschap, dat hem ook by apostille van de Admiraliteyt is gegunt geweest.

Ende hoewel (soo als vooren gesegt is) een Convoy-meester op de Paarde-markten moste wesen, soo hebben nochtans de Heeren van de Admiraliteyt voornoemt, het selve niet gedaan, waar door A. niet alleen het Contrerolleurschap: maar oock daar beneffens den ontfank heeft moeten waarnemen, ende volgens dien in effecte moeten doen het officie van twee persoonen, hoewel het selve strijdich was jegens zijne voorsz instructie, die hy maar hadde be-eedicht: maar anders, ofte verders niet.

A. Heeft van sijn ontfang van de Jaren 1643. 1644. 1645. ende 1646. aan het Collegie van de voorsz Admiraliteyt gedaan behoorlijke Rekeninge, bewijs, ende reliqua, die oock alle by de Admiraliteydt volkomentlijk opgenomen, geslooten, ende geteykent sijn, sonder dat hy voor den selven ontfang, ende het doen van de selve Rekeninge oyt helder, ofte pennink heeft genoten, ofte geproffiteert, hebbende oock sijne Rekeninge van den Jare 1647. (na dat hy niet meer Contrerolleur, ofte Commissaris en was) innegestelt, de selve overgelevert, ende versocht tot het opnemen, ende sluyten van dien te Procederen, maar en heeft daar toe niet kunnen geraken, niet tegenstaande hy wel vijf, ofte ses weken ernstelijken van dag tot dag soliciterende was, omme daar toe te mogen geraken.

Dan in contrarie: soo hebben de Heeren van de Admiraliteyt hem voorgehouden vijf passe-poorten, die sy seyden by hem A. in zijne opgenome, ende geslooten Reekeningen niet gebrachte te sijn, ende sulkx den ontfang van de penningen daar inne gemeldt niet soude hebben verantwoort, trachtende daar over hem criminelijken te accuseren, ende met personele appræhentie te incommoderen, hoewel hem tot noch toe noeyt eenige communicatien van de voorsz paspoorten is gedaan, omme hem daar op te mogen beraden, ende sijn defentie te doen, niet tegenstaande mede het selve verscheyde-malen by A. is versocht, als mede soomen yet tot zijnen laste hadde, datmen jegens hem eysch soude hebben te doen, copye daar van te leveren, met tijdt van beraat, dat tot noch toe niet en is geschiet.

Quæritur.

Dewijle A. (is sonder Jactantie) een eerlijk Man, noeyt achterhaalt, ofte befaamt van eenige delicten, ofte quade feyten, of dan de voorsz sake, de welke jegens hem soodanich werdt gemoveert, in voegen als vooren, in 't re-

't reguarde by hem de voorgegeven posten geommitteert soude mogen wesen, sulcx als hem als noch onbekent is, ende met solemnelen Eede ook præsenteert te verklaren dat hy de selve niet malitieuselijken, ofte *dolo malo* heeft verswegen, gedisponeert soude wesen omme criminaliter jegens hem te procederen met corporele, ofte personele incarceratie, dewijle (soo vooren mede geseyt is) hy by geen instructie tot Convoy-meester, ende ontfang van penningen is gestelt, ende sulkx maar als een perticulier ten dienste van de Heeren Admiraliteydt voornoemt de penningen op de respective Paardemarkten heeft ontfangen, ende zijne Rekeningen daar van gedaan, in voegen als vooren verhaalt?

Dan of men hem A. behoorde te ontfangen in ordinaris Proces, omme *per procuratorem* syne defentie liber, ende vry te laten doen, ten minsten onder cautie uyt syne middelen, die hy te vreden is ter somme van twee duysent guldens toe te stellen, in plaetse van cautie *pro judicato*, ende of men hem oock verders soude kunnen condemneren, als alleenlijck in 't ghene by recollement van rekeninge bevonden soude mogen werden hy meerder penningen ontfangen hadde, als by hem in syne opgenome, ende gheslote rekeningen verantwoordt zijn, ten reguarde hy mede præsenteert den eedt te præsteren, invoegen als vooren, ende of mede het Arrest op syne goederen ghedaen, onder beneficie van de voorsz cautie, niet ontslagen behoort te werden, ende deselven gestelt liber, ende vry?

GEsien by den onder-geschreven het voorstaende verhael, ende geleth op de vragen daer uyt gedaen.

Dunckt (onder verbeteringe) alsoo d' voornoemde A. met toestaen van de Heeren ter Admiraliteyt heeft gehadt den Ontfangh, ende Licent van de Paerden, sonder daer toe ghehadt te hebben expresse commissie, ende van sijn ontfangh ghedaen verscheyde rekeningen, in de welcke als hy eenige Posten soude mogen hebben verswegen, volstaen soude, midts (hem daer van ghebleken zijnde) deselve simpelijk voldoende, sonder in eenige pœne te vervallen, indien niet bewesen werde dat hy 't selve willens, wetens, ter quader trouwen, ende doleuselijken heeft gedaan *l. &. ibi. dd. ff. ad l. Juliam peculatus*, ende als hy A. al ter quader trouwen eenighe by hem ontfange penningen achter gehouden, ende niet verantwoordt hadde, ter sake van dien alleen vervallen soude *in pœnam residui*, die is betalinge van een derdepart meer dan hy achter houdt *l. 4. §. lege Julia cum sequenti dicto titulo. Snechdwinus §. de residuis, tit. de publici inditijs in insti.* ende gemerckt de voornoemde A. niet toe en staet dat hy eenige gemeyne Landts penningen soude hebben achter ghehouden, min

doleuselijcken, ende ter quader trouwen, dat indien de Heeren ter Admiraliteyt, of de Heere Fiscaal van dien den voornoemde A. daer over willen beschuldigen, hem het bewijs van dien behooren te communiceren, ende daer van copye te geven, om hem daer jegens te hooren in sijn defentie, sonder jegens hem alvooren te procederen met corporele appræhentie, aengesien soodanige appræhentie geen plaetse heeft als de geaccuseerde geconvinceert wesende, daer over aen den lyve niet en soude ghestraft werden, soo als in desen niet en soude kunnen geschieden, *Clarus in praxi criminali lib.* 5. §. *fin. quest.* 46. *num.* 7. te meer, mits d'voornoemde A. geseydt werdt te wesen een Man van middelen, oock besittende onroerende goederen, die Vrouw, ende Kinderen hebbende niet suspect is *de fuga*, ende als hy al eenigh delict hadde gecommitteert, daer over jegens hem gedecerneert soude mogen werden bannissement, met confiscatie van goederen, geen incarceratie jegens hem soude kunnen werden gedecerneert, gemerckt d'executie van die pœne syne personele præsentie niet en vereyscht, ende als men sijn persoon van noode soude hebben om nader gehoort te werden, onder cautie Juratoir, ende hant-tastinge van in persoon te sullen compareren, soo wanneer hy soude ontboden werden, naer style, ende practijcque deser Landen, mach volstaen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xx. Januarij 1648.

Ende was onderteyckent,

Q. van Stryen, D. de Jonge, J. v. Pothoven, C. Boy.

XXXIIII.

Die van Middelburgh zijn niet arrestabel volgens haar Privilegie, veel min Minder-jarigen staande onder de macht van der selver Vooghden, soo dat by hen-luyden in krachte van 't selve Privilegie werdende geproponeert exceptie van Renvoy voor der selver competenten Rechter de selve exceptie behoort te werden geadmitteert *cum expensis*.

GEsien by den onder-gheschreven Extract uytte Kort-recht-rolle der Stadt Rotterdam, inhoudende de Proceduren ghehouden tusschen Jacob Piersene, wonende tot Middelburgh Eysscher, ende Requirant van Kort-regt, ter eenre, ende Maarten Jefferson Engels Koopman

man aldaer, Gedaegde, ende Gerequireerde, in't selve cas, ter andere zyde, in dato den xxix. Mey 1648, mitsgaders het vonnis in de selve saeck gewesen, in dato den vj. Junij daer aenvolgende, daer by de exceptie van Renvoy by den voorsz Piersene geproponeert, is gerejecteert het Mandament in cas d'Appel, by den selven Piersene van den Hove van Hollant geimpetreert, in dato den vj. Junij, ende gelet op de Proceduren voor den voorsz Hove, in de voorsz sake gevallen, tusschen Niclaes Honing, Laken-kooper tot Middelburgh, als Voogt van Jacob Piersene Impetrant in cas d'Appel, ende de Heeren Burgermeesteren, ende Regeerders der Stadt Middelburgh, gevoegdens, ter eenre, ende den voorn: Maerten Jefferson, Gedaegde, ter andere zyde, ende op't gene ten wederzyden is geallegeert, ende eyntelijk de sententie van den voorsz Hove, daar by de voornoemde Honingh, ende Heeren Gevoeghdens, verklaart zijn by den voorsz Vonnisse niet te zijn beswaart.

Dunckt (onder correctie) nademaal de voorsz exceptie voor den Gerechte van Rotterdam gefondeert is, op het notoir Privilegie van de Stadt Middelburgh, van den Ingesetenen aldaar niet te mogen gearresteert werden, ende dat den voornoemden Piersene notoirlijk is minderjarig, ende sonder consent zijnder Vooghden sijn *Domicilium* niet en mach muteren, noch in der daat en werdt bevonden te hebben gemuteert, als tot Amsterdam door ordre syner Voogden alleen geweest zijnde om de koopmanschap te leeren, dat daarom de voorsz exceptie wel is gefondeert geweest, ende t'on-rechte is gerejecteert, ende de voorsz Vooght, ende Gevoegdens, oock t'on-rechte verklaart zijn daar by niet te zijn beswaart, ende consequentelijck van de Sententie van den Hove Privinciaal behooren te provoceren aan den Hoogen Rade, niet doende daar tegens, dat de voorsz Piersene tot Amsterdam ghekocht heeft ghehadt eenige Lakenen van den voorsz Jefferson ter somme van 1817 guldens by den voorsz Jefferson van hem ge-eyscht, ende geseydt werdt noch eenige andere koopmanschappen te hebben ghedaan, ende dat hy daar door verstaan soude werden sich als meerderjarigh te hebben gedragen, want behalven het koopen, ende contracteren niet en præsupponeert de meerderjarigheydt, soo en werdt oock daar door niet geverifieert mutatie van domicilie, als beyde wesende *facta omnino seperata*, ende by aldien den voorn: Jefferson sich soude willen behelpen met eenige veranderinge van *Domicilium*, soo soude hy 't selve *in facto* moeten verifieren, des hy in de voorsz sake niet en heeft gedaan, noch en heeft konnen doen, insicht nemende, dat die by den Hove is getermineert op een verbale playdoye, ende sonder communicatie van stucken, of verificatien, hoedanighe communicatie altijdt noodigh is, in saken die in feyten bestaan, ende de selve feyten by d' een of d' ander van de parthyen werden

werden ontkendt, waar uyt dan volgt dat de Heeren Burger-meesteren, ende Regeerders der Stadt Middelburgh, des te meer gheraden is de voorsz provocatie te doen, ende sulcx de sake in allen-gevalle voor den Hoogen Rade, volgens de instructie te doen beschryven, alsoo andersints de voorsz Sententie van den Hove Provinciaal, in soodanige consequentie ghetrocken sal konnen werden, dat de Borgers van Middelburgh selfs minderjarigh zijnde, sonder geverifieert te zijn *Domicilium* te hebben verandert, echter, ende dies niet tegenstaande elders souden wesen arrestabel, ende by consequentie het voorsz notoire, ende wel bekende *Privilegium* weynigh den Borgeren, ende Ingesetenen van Middelburgh soude konnen patrocineren.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xij. Octobris 1648.

Ende was onderteyckent,

D. de Jonge, M. Paets, F. Brandijn.

XXXV.

Een Debiteur per obligatie aan sijn Crediteur schuldig zijnde over aangetelden gelde sekere somme van penningen, post datum sekere Brieve van constitutie ter somme van wel duysent guldens meerder als de voornoemde Obligatie passerende, ende die specialijck hypotheecquerende ten proffite van zijn voornoemden Crediteur op sijn Debiteurs hypotheecquen, spruytende mede uyt geleende penningen, soo vermagh den Debiteur met quitantie de voornoemde Obligatie in te trekken, maar sijn Crediteur niet aan te spreken, om de penningen die hy by de constitutie-brief bekent aan hem schuldigh te sijn.

GEsien, ende ge-examineert by de onder-geschreven, sekeren Brieve van Constitutie van thien duysent guldens Capitaal, verleden voor Schepenen van 's Gravenhage, ende gehypothequeert op seeckere Huysingen aldaar, by eenen Willem Roclaas, ten behoeve van Meester Allert van Couwenhove *cnm socio*, in date den 1. October 1648. ende geleth opte daar uyt voor-gestelde vrage.

Dunkt

Dunkt (onder correctie) naardien *in facto* gepræsupponeert werdt, dat den voornoemden Meester Allert van Couwenhoven bekent, ende toestaat dat den Heer Cornelis Konink is des selfs *con-socius*, in den voorschreven constitutie-brief gementioneert, ende dat gemelten Cornelis Konink, inde daar inne geroerde somme van tien duysent gulden capitaal ook hæriderende is, een somme van negen-duysent gulden, *plus minus*; dat voorts mede *in facto* consteert, dat den voornoemden Willem Roclaas, verlijder der voorschreve constitutie, *per obligatie* van den voorschreven Cornelis Konink voor date gelicht heeft, ende *ex causa mutui* van aangetelde penningen schuldich is, de voorschreve somme van negen duysent gulden, *plus minus*, al lange van te vooren verscheenen, ende dat *causa debiti* der voorschreven constitutie aldaar bekendt werdt gesproten te wesen, uyt sake van deugdelijke geleende ende aangetelde penningen, by den verlijder genoten ende ontfangen niet voor, by, ofte naar het verlyden der selver constitutie, maar *in-differente*, ende *in determinate*; dat daaromme den voornoemden Cornelis Konink, in plaatse van aantellinge van penningen, aan den selven constitutie-brief ook vermach te rescontreren, ende den verlyder te laten valideren, de te vooren aangetelde penningen, die den voorschreven verlyder *ex causa debiti* hem schuldich is, *idque quasi per acceptilationem*; *Alioquin debitor improbè facere videretur, quod non solveret, quod debere se fatetur, & animum satis improbum & malitiosum declararet, seque nullum debitum esse soluturum, accepta pecunia, & ideo exceptione doli repellendus argum. l. unic. C. etiam ob Chyrographar. pecun. pign. retineri posse.*

Aldus geadviseert binnen Delft, desen 6. October, Anno 1648.

Ende was onderteyckent,

P. van der Meulen. C. van den Brouck. Corn. de Backer.

GEsien de voorsz Brieven van constitutie, en advijs daar op ghegeven, dunkt (als vooren) wel te sijn geadviseert, mijn daar mede conformerende, des te meer om dat de voornoemde Couwenhoven niet alleen heeft gestipuleert t'sijnen behoeve, maar oock ten behouve *Socÿ sui*, ende de voornoemde Roclaas daar uyt heeft konnen sien ende weten dat de selve Brief ten behouve van een derde mede wierde gepasseert, ende dewijle compensatie van een liquide schult soo veel is als betalinge, dat mede de voornoemde Roclaas indien hy op nieuws soude gelt ontfangen, de conditie van sijn oude crediteur soude verergeren, welk den ouden crediteur vry staat te beletten, soo en heeft den selven Roclaas hem niet te beklagen dat hy in plaats van gelt te ontfangen,

vangen, werde gelibereert van sijn voorgaande schult, ten ware hy offereerde op nieuws te doen behoorlijcke hypothecatie of goede versekeringe ten behouve van den voorsz ouder Crediteur, en tot des selfs contentement, waar mede hy dan soude mogen volstaan ende sulcx niet en soude gehouden sijn de constitutie Brieven over te leveren, ten ware men hem op nieuws mede de 10000. gulden waar aantellende.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 10. Octobris 1648.

Ende was onderteyckent,

F. Brandijn.

GEsien by den ondergeschreven de bovenstaande advysen, ende den schult Brief daar in geroert.

Dunkt (onder verbeteringe) dat by de selve Advysen wel is geresolveert, daar mede ick my conformere, te meer mits de voornoemde Roclaas aan den voornoemde Konink schuldich wesende de voorsz somme die al verscheenen is, *in dolo* soude wesen sijne, en roerende goederen beswarende met soo notabile somme, sonder daar mede sijnen crediteur te voldoen, ofte indien hy van meyning wil seggen te wesen den voornoemde Koninck sijn achterwesen te betalen, geen intrest heeft dat hy Konink onder den naam van *Con-socio* sijn deugdelijke schult soo vindt, ende inhoudt, sonder dat men hem Konink *Dolum* kan objicieren door dien hy onder dexel van't voorschreve woort *Con-socio* den voornoemden Roclaas heeft beweegt tot het passeren van de voorschreve schult-brief, dien hy niet verleden soude hebben indien hy geweten hadde dat den voornoemden Roclaas Konink onder 'twoort *Con-socio* ware begrepen geweest, alsoo na Rechten *dolus malus quidem nemini prodesse debet. l. 1. §. 1. ff. de doli mali & met. except. C. officij x. de Testament.* maar niet *in dolo bono* gelijck in desen d' voornoemde Konink door 't voorsz middel gesocht heeft sijn deugdelijk achterwesen te bekomen, 't welke hy andersints beswaarlijk soude hebben gekregen *argum. eorum quæ tradit. Bal. ad. l. 1. C. qui alius testar. prohib. in fine, Bart. in repet. autem. ingressi num. 22. C. de Saceres. eccles.*

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 19. October 1648.

Ende was onderteyckent,

D. de Jonge.

Gesien

GEsien by den ondergeschreven de respective bovenstaande Advijsen, ende de redenen daar inne gededuceert.

Dunkt (onder correctie) by de Heeren Consulenten wel, ende te rechte geadviseert te sijn, ende conformere my oversulcx met de selve Advijsen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 19. Octobris 1648.

Ende was onderteyckent,

Adr. van Stryen.

XXXVI.

Yemandt fugitijf zijnde, en vermagh *in fraudem Creditorum*, niet te passeren, veel min procuratie verlyden tot eenige speciale hypothecatie ten proffijte van een sijner Crediteuren.

CASUS POSITIE.

A. Woonende tot Rotterdam, hebbende alvoren zijne Huysvrouwe uyt der Stadt gesonden, met hare Juweelen, alle het Zilver-werck, ende beste Linden, als anders, heeft hem mede geabsenteert, op den 10. April 1648. des morgens voor zeven uuren uyt sijn huys, ende voorts uytter Stadt, zijne Boeken alvoren doen brengen, ten huyse van eenen zijne bekende, met last, om die strakx wech ende hem na te senden op Delft, 't welk mede ten selven dage soo is geschiet ende op Delft gesonden, alwaar A. daar in hem in 't verborgen was onthoudende, ende en was A. soo haest niet vertrocken, ende geabsenteert, ofte den roep, ofte gerugt was dien selven morgen, door de geheele Stadt Rotterdam, ende 's middachs publijck op de Beurs, dat A. was ghefaillieert, ende fugitijf gewerden: gelijk het inder daat ook soo is geweest, gemerkt hy A. 't sedert niet wederom is gekomen, noch zijne Boecken wederom te voorschijn gebracht heeft, voor dat hy *Seureté du Corps* hadde bekomen.

't Is nu sulcx, dat den voornoemden A. naar 't absenteren ten voorsz dage in den Hage heeft gepasseert Procuratie, om uyt krachte van de zelve, verseeckeringe te doen aan B. op zijne Wooninge, ende Landen gelegen in

Ooltjens-plaat, sonder de groote van de Mergentalen, ofte gemeten van dien uyt te drucken, veel min yets van de belendinge der selver, maar alles van dien daar in opengelaten voor de somme van 8000 guldens, welke versekeringe dien-volgende, ten behouve van B. is vervolgt door de geconstitueerde in de selve procuratie, op den 12. April, sijnde Paes-dag, wesende twee dagen naar sijn A. falissement, ende dat hy al fugitijf was geweest, ende als doen ook alsoo geschiet, ende gedaan, door aandringen van de voorsz geconstitueerde aan den Schout ende die van den Gerechte van Ooltjens-plaet voorsz, seggende dat het dien dagh moeste gepasseert werden, het mochte kosten wat het wilde, alsoo hem, of de lieden, daar het voor was, daar aen op 't hoogste gelegen was.

Quæritur.

Of soodanige ghepasseerde Procuratie ende versekeringe, naar regten magh, of kan bestaan, ende of B. daar mede recht heeft bekomen, om gepræfereert te moeten werden op de penningen die van de voorsz Woninge, ende Landen sijn geprocedeert, voor andere Crediteuren van hem A. die op de voorschreve Wooninge, egeen speciaal verbandt noch hypothecatie en hebben?

Gesien by d' ondergeschreven de bovenstaande *Casus Positie*, ende geleth op de vrage daar uyt gheproponeert, mitsgaders eenige argumenten die daar tegens aan de sijde van B. souden mogen werden geallegeert.

Dunkt (onder correctie) eerst alhoewel de rechten dicteren *Edictum Prætoris videri cessare, si is, qui suscepit, id quod in fraudem creditorum alienatum est, fraudem ignoraverit l. 6. §. 8. l. 10. §. 2. & §. 4. D. quæ, in fraud. cred.* ende B. buyten twijffel sal prætexeren hier inne ter goeder trouwe gegaen, ende van het faillissement van A. ofte eenig bedrog ter Wereldt, omme hem B. *in fraudem* van de andere Crediteuren te gratificeren, geene kennisse met allen gehadt te hebben, dat echter B. ter contrarie niet alleen *ex rerum circumstantijs* ghepræsumeert moet werden daar van in allen manieren geweten te hebben als ongelooflijck sijnde datmen anders daar inne soo præcipitant, ende met sulken importuniteyt die *ante alios festo, omni divino cultu post habito*, sonder kosten te sparen, ofte moeyten te ontsien, maar half ter degen, ende slechts als van verde het hypotheque aanwijsende, sonder ofte de groote van dien ofte des selfs belenden als stijl is uyt te drucken, geprocedeert soude hebben. *Videatur Josep. Mascard. de probat. concl. 815. non. 1. 3. 5. 15. & 16.* Maar ook dat A. *eo ipso* dat hy sich van Rotterdam de plaatse zijner residentie al twee dagen voor den dach van de hypothecatie geabsenteerdt, ende naar Delft begeven hadde,

de, sonder zijne Crediteuren te voldoen, ofte weder te keeren, dan onder faveur van *seurete du Corps* by hem naderhandt van de Staten van den Lande geimpetreert *ilico* daar mede sijn Persoon verlooren heeft, ende mits-dien onmachtich geworden is, omme eenichsints langer van zijne goederen te disponeren, ofte yemants conditie onder zijne Crediteuren, *quorum omnium jam par conditio facta esset*, te verergeren, ofte te verbeteren, 't sy met zijne goederen te verkoopen. *H. de Groot.* in zijne inleydinge tot de Hollandtsche rechts-geleerdtheydt, *lib.* 2. *cap.* 5. 9. vorder, *in fine.* in onderpant te geven, *d. lib.* 2. *part. ult.* 9. een banck-breuckige, ofte eenichsints anders by eenich contract daar mede te handelen, 't Placcaat van den 4. October 1540. art. 3. sulcx dat al wat naderhandt by hem gedaan soude mogen wesen, gehouden moet werden voor ongedaan, *& creditorum alij cum alijs quotquot sunt in tributum vocari debent, ex æquandique sunt. arg. d. l.* 6. *§. sciendum* 7. *vers. qui vero. D. quæ in fraud. cred. Exemplum habetur interminis apud Straccham in suo tract. de decoctoribus part. fin. num.* 17. sonder dat als dan langer in consideratie komt, of den genen, tot wiens proffijt in nadeel van de mindere crediteuren yetwes gedaan werdt, is bewust van de fraudulente gratificatie, ofte niet, 't welk alleen maar voor het faillissement te passe komt. *Grot. dd. ll.* Ten andere, schoon dat de geconstitueerde mede des bedrochs onwetende geweest mochte zijn, (*quod credat judæus appella*) dat evenwel 't selve in dese mede nochte geeft, nochte neemt, overmits het den grootsen Banquerottier ende fraudateur geen kunst en is, eenen onkundigen van zijnent-wegen last ende Procuratie te geven omme eenige goederen te beswaren ofte te verkoopen, ende de gemachtigde in allen gevalle niet meer machts en kan hebben, dan de gene van de welke hem de macht gegeven is, *per textus expreßißimos in l. inhit.* 175. *§.* 1. *& l. qui injus.* 177. *D. de Reg. Jur. arg. l. nemo. plus.* 54. *D. D. T.* soo dat hy niet in sijn persoon, maar in der persone van den constituant aangesien heeft te werden, *arg. l.* 1. *§.* 1. *& l.* 3. *D. de off. lig. cui mand. est jurisd. item. l.* 16. *D. de jurisd.* Ende ten lasten, of wel de goederen van A. voor date van de versekeringe by zijne Crediteuren niet en sijn in arreste genomen, ofte onder curateur gesteldt, ofte andersints door auctoriteyt van de Magistraat ghesequestreert, dat echter 't selve van gelijken in dese geene veranderinge en geeft, want 't is wel waar dat in reguardt van betalinge van schulden in gelde gedaan, naar rechten sulcx gerecipieert is, *dictante l.* 10. *§. si debitorem.* 16. *D. D. L. quæ in fraud. cred.* de reden is, *quia, qui suum recipit, nullam videatur fraudem facere, & debitor. postulante id creditore ab ipso judice cogendus sit.* maar dat sulcx gerecipieert soude sijn in transporten, ende verpondinghen, daar niemandt toe gedwongen en kan werden, ende sal met geene passage van rechten vast gemaakt kunnen werden, maar *in ijs solummodo quæritur, an in fraudem cæterorum* cre-

creditorum factum sit. vid. l. 6. §. apud. labeonem 6. & d. l. 10. sicui D. in fraud. cred. daarenboven al wildemen de text *in d. l. 10. §. 16.* oock extenderen *ad pignora venditionesque*, soo soude noch echter 't voorsz Placcaat van den Jare 1540. art. 3. met duydelijcken woorden obsteren, want daar staat expresselijcken, voorts hebben wy verklaart ende verklaren dat alle contracten, ende appoinctementen gemaeckt metten Bancqueroutten ende fugitiven of heur-luiden Procureurs, ofte Facteurs, 't sy van quijt-scheldinge van heur-lieden schuldt, of een deel van dien, of van uytstel ende atterminatie, mitsgaders alle alienatien, verkoop, transporten, ende cessien van hare goeden-rechten, ende actien, gedaan nadien sy-luyden Banckerouten, ende fugitiven geweest sijn, als præjudiciable der gemeene welvaart, ende soo verre, dat sy den schuldenaars præjuditie dragen, sullen wesen nul, ende van onwaarden, sonder te mogen werden gheconfirmeert by Eede, ofte anderen solemniteyt, of by onsen Brieven, verbiedende allen onsen Rechten te confirmeren ratificeren, ofte approberen sulcke contracten, appoinctementen, verkoop, transporten, of cessien, ofte in 't wijsen daar op aanschou te hebben, sonder dat van noodt zy hieromme te verwerven eenige restitutie van ons, ofte andere wie dat hy zy innehoudende 't selve Placcaat *art. ult.* derogatie van alle Privilegien, Rechten, Costumen, ofte usantien ter contrarie, nu is notoir dat niemant daarom voor een Banqueroutier, ofte fugitijf persoon gehouden werdt, om dat zijne Crediteuren zijne goederen in arreste nemen, ofte dat de selve zijne goederen onder curateur gesteldt, ofte anders by de Magistraat ghesequestreert werden, maar dit alles werdt gedaan, naar ende om dat yemandt bevonden werdt een Banqueroutier, ende fugitijf Persoon te wesen, daar toe noch tot ondersoek eenige tijdt gerequireert werdt, welken tijdt, geduerende, indien hem vry soude staan de eene voor den andere te gratificeren, soo soude het inde macht van een die by den Keyser alreede ter Galge veroordeelt is, *licet in hoc puncto non practicatur* noch wesen, den eene van zijne Crediteuren te behouden, ende den anderen te ruineren, behalven de groote schelmeryen, die hy onder dat prætext tot zijnen eygen voordeel met een opgemaakt Crediteur ofte twee in den schijn soude kunnen speelen, waar op de voorsz *H. de Groot.* schynt te sien, wanneer hy verstaat dat een Banqueroutier selfs niet en soude mogen betalen. *lib.* 3. van den voorsz zijne inleydinge, *part.* 39. ende een schuldenaar.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den vierden Junij, van den Jare 1649. Ende was ondertteyckent,

W. van den Kerkhove, ende *D. Neyn.*

Gesien

GEsien by ons onder-ghescheven de bovenstaande *Casus positie*, ende Advijs. Dunckt ons (onder correctie) daer by wel geadviseert te zijn, ons daar mede conformerende in 's Gravenhage den iiij. Junij 1649, ende was onderteyckent,

D. de Jonge, D. van Rosendaal, J. de Jonge, ende C. van Ravesteyn.

GEsien by den onder-ghescheven de bovenstaande *Casus positie*, ende Advijs. Dunckt (onder correctie) daar by wel te zijn geadviseert, confirmere my daaromme met het selve, insonderheydt dewyle by den Ed: Hove van Hollandt by Sententie gegaen, in krachte van gewijsde, ghewesen tusschen Anthonij Verhorst Deurwaarder, uytten naam van de personele Crediteuren van Joost Jansz Vos de Hoogewerf, Eysscher in cas van Præferentie, ter eenre, ende Arent van Leeuwen, Secretaris tot Naaldwijk, mede Eysscher, in 't voorsz cas, ter andere zyde, is verstaan, dat de hypothecatie die Joost Jansz voornoemt daaghs voor sijn faillissement hadde ghedaan, ten behoeve van den voornoemden van Leeuwen voor de resterende koop-penningen van twee margen Boogaart, opte selve twee margen Landts, niet en konde bestaan, maar dat hy van Leeuwen uyt krachte van sijn koop-brief niet anders innehoudende als generaal Verbandt van persoon, ende goederen, met, ende neffens de andere personele Crediteuren in koop-penningen van de gheseyde twee margen Landts moste komen in concurrentie, in welke sake ick als Advocaat den voornoemden Verhorst hebbe gedient.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 5. Junij 1649.
Ende was onderteyckent,

Gasp: Huet.

GEsien by den onder-geschreven de bovenstaande *Casus positie*, ende d'Advysen daar onder gestelt. Dunckt (onder correctie) daar by wel geadviseert te zijn, ende conformere my met de selven. Actum Hage den 5. Junij 1649, ende was onderteyckent,

Jacob Dedel.

GEsien by den onder-ghescheven d'voorsz *Casus positie*, als mede 't voorsz *Quæritnr*, mitsgaders d' boven-ghescheven Advysen. Dunckt (onder correctie) by d' voornoemde Heeren Consulenten wel geresolveert te zijn, om redenen daar by in't lange verhaalt, my derhalven daar mede conformerende, te meer overmidts my onder-geschreven kennelijck is, dat eenighe

jaren geleden, Marten van den Heuvel, gheweeſt Koopman tot Amſterdam, gekomen zijnde te faillieren, ende verſcheyden tranſporten ghedaan hebbende, ſoo daaghs voor, als ten ſelven dage van ſijn failliſſement, by verſcheyden Rechts-geleerden is verſtaan ſoodanighe tranſporten niet te mogen beſtaan, ſulckx dat de Crediteuren die ſoodanighe tranſporten hadden bekomen, daar op geen Sententie hebben derven verwachten, maar de ſelve hebben laten loopen.

Aldus geadviſeert in 's Gravenhage den 5. Junij 1649.

Ende was onderteyckent,

M. Paets.

GEſien by den onder-geſchreven de boven-ſtaande *Caſus poſitie*, mette vrage daar uyt voorgeſtelt, mitſgaders de Advyſen by verſcheyden Rechts-geleerden daar op gegeven.

Dunckt (onder correctie) by de ſelve Heeren Conſulenten wel, ende de Rechten conform geadviſeert te zijn, overmidts de ſelve redenen daar mede conformerende.

Gedaan in 's Gravenhage den 5. Junij 1649. Zijnde dien confo r melijck meer gewijſde gedaan.

Ende was onderteyckent,

P. van Peene, Q. vau Stryen, W. d. Groot, P. de Bye.

GEſien de voorſchreve Advyſen in de voorſchreve ſake gegeven, conformere my met deſelve, ſonderlinge alſoo *edictum Fraudatorum, de quo ſupra*, oock plaets heeft *in pignore dando, vel hypotheca conſtituenda uti patet ex l.* 10. *§. ſi cui, & l.* 22. *ff. quæ in fraudem Creditorum.*

Aldus geadviſeert in 's Gravenhage den vij. Junij ſeſthien hondert negen-en-veertigh.

Ende was onderteyckent,

F. Brandijn.

Wie

XXXVII.

Wie de rechte Erff-ghenaemen *ab intestato* van den over-leden zijn, kan altijdt by de Placcaten, ende Ordonnantien pertinent ghevonden werden.

CASUS POSITIE.

Pieter van Sanen Glaasse-maker ende Petronella Jacobs-Dochter echte Man, ende Vrouw, met den anderen gepasseert, ende gemaeckt hebbende heur-lieder Testament, ende uytterste-wille voor den Notaris Arent van der Graaff, ende sekere Getuygen binnen deser Stede op den 7. November 1638. by den voornoemden Pieter van Sanen metter doot geconfirmeert, inhoudende den selven Testamente institutie van Erfgenaam in alle de goederen de langst-levende, mits belast met de alimentatie, ende uytsettingh tot discretie van de langst-levende van haar gesamentlijke verwekte ende noch te verwekken Kinderen, breeder vermogens den voorsz Testamente, 't is nu sulkx dat den voorsz Pieter van Sanen naargelaten heeft eene Dochter met namen Maartyntjen Pieters van Sanen, sonder meer kinderen achter te laten, aan welke Maartyntjen Pieters van Sanen den voornoemden Testamente is voldaan, de meergemelte Maartyntje Pieters van Sanen, in Huwelijk getreden zijnde met Marinis Willemsz sonder Huwelijkse voorwaarde, is deser Wereldt *ab intestato* overleden, naarlatende een Dochtertje met namen Maartyntje Marinis, verwekt by haar voorsz Man, 't welk mede deser Wereldt overleden is, oudt sijnde een Maant, 't is mede sulkx, dat de voorsz Petronella Jacobs, ende Marinis Willemsz noch in leven sijn, ende is van de voorsz Maartyntje Marinis Saliger noch in 't leven Jacob Jansz van de Walle naargelaten Soone van Jan Jacobsz van den Walle verwekt by de voorschreve Petronella Jacobs haren halven Oome, ende halven Broeder van 's Moeders syde van de voornoemde Maartyntje Pieters, ende ook Vrunden van 's Vaders 's Vaders sijde hebbende.

Quæritur.

Hoe dat de goederen metter doodt naargelaten by de voorsz Maartyntjen Marinis, moeten gedeelt werden, ende wie de rechte Erfgenamen van de selve *ab intestato* sijn?

Gesien

Gesien by den ondergeschreven de bovenstaande *casus Positie*, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert, mitsgaders gehadt hebbende hier op de verdere mondelinge onder-rechtinge (dunckt onder correctie van beter gevoelen) gemerckt het overleden Wees-kindt alleen bestorven is van 's Moeders sijde, dat oversulkx de geheele erffenisse tot de Vrunden van de selve sijde gedevolveert, ofte verstorven is, doch ten reguarde van die sijde de Grootmoeder van 's Moeders wegen noch in levende lijve wesende, moet de geheele erffenisse gaen aen 's Moeders Vaders zyde, met soodanigen verstande, nochtans dat die gene de welke aen de selve zyde het overleden Kint maer bestaen hebben van halven Bedde; als de Vrunden van halven Bedde van Grootvaders Moeders wegen, niet meer genieten ofte deelen moeten als met een halve handt, breeder te sien uyt de verklaringe van d' Heeren Staten in 't poinct van de successie ge-emaneert.

Aldus geadviseert binnen deser Stadt Rotterdam, desen 15. Maert, 1656.

Ende was onderteyckent,

A. Lansbergen.

XXXVIII.

Het Bedde gescheurt zijnde kan

de langst-levende niet Erven, nochte niet die geenen die door den selven den overleden bestaan.

CASUS POSITIE.

ABraham Cornelis Matthijssz, is ghetrouwt gheweest met Neeltgen Ariens Vermeer, die met den anderen geprocreert hebben twee Kinderen, een Soon ghenaamt Arien Abrahamsz, ende Ingetgen Abrahams, Neeltgen Ariens Vermeer achter gelaten hebbende de voorsz twee Kinderen tot hare eenige Erfgenamen, waar naar Abraham Matthijssz is ten tweeden houwelijck getreden met Grietgen Centen, waar by hy geprocreert heeft ses Na-kinderen, een van de twee Voor-kinderen, met namen Arien Abrahamsz is *in-testatus* (sonder eenigh Testament ghemaackt te hebben) komen te sterven, daar naar is komen te overlyden de voorsz Abraham Cornelis Matthijssz des Overledens Vader.

Qua-

Quæritur.

Eerstelijk hoe de goederen by het voorsz Kindt achtergelaten ge-erft, ende sulcx gedeelt moeten werden.

Ten tweeden hoe de goederen by de Vader Abraham Cornelis Matthysz mede ge-erft ende gedeelt sullen moeten werden.

Dunkt de ondergeschreven (onder correctie) op de eerste vrage dat des overledens goederen in 't geheel ge-erft moeten werden by Ingetjen Abrahams ende dat volgens het 22. Articul van de politijque Ordonnantie expresselijck dicterende, maar den selven alle beyde, ofte eene van beyden ontbreeckende (gelijk hier de Moeder ontbreekt) sullen des overledene Broeders ende Susters (als is de voorsz Ingetjen Abrahams) ende der selver Kinderen en Kints-kinderen by repræsentatie, in alle de goederen succederen, het welke mede geconfirmeert wordt met de ampliatie op de selve politijcque Ordonnantie *dicto articulo* 22. in den Jare 1594. gemaekt, mede-brengende dat het Bedde gescheurt zijnde de Ouders niet en kunnen erven, nochte die geene die door den selven den overleden bestaen, het welke soo wel te verstaan is van de goederen van den overleden ge-erfr, als die by hem gewonnen mochten zijn.

Op de tweede vrage, vast gestelt wesende datter tusschen Abraham Cornelis Matthysz, ende zijne tweede vrouwe Grietje Cente geen Huwelijcksz Voorwaarde gemaakt en zijn, noch dat sy by Testament van sijn goederen gedisponeert en heeft, dat den Boedel in twee gedeelt moet werden, d'eene helft by de Vrouw de langst-levensten, ende de wederhelfte by het voor-Kindt, ende de naargelaten na-Kinderen elcks ein gelijke, ende egale Portien.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 21. Julij, Anno 1656.

Ende was onderteyckent,

D. van Rosendael. Barth. Cannoij.

XXXIX.

Man, ende Vrouw by Testamente den anderen tot universele Erfghenaam geinstitueert hebbende, met macht om de goederen te mogen veralieneren, de Man de langst-levende zijnde, schenckt aan yemandt seker schuldt die hy in den gemeenen Boedel schuldigh is, 't selve moet soo wel van 's Mans als 's Vrouwen goet afgaan.

GEsien by ons onder-geschreven het Testament van Jan Gerritsz Robijn, ende Maartje Cornelis, in haar leven Echt-genoten binnen deser Stede, gepasseert voor den Notaris Franck Jacobsz, en sekere Getuygen binnen deser Stede, in dato den ses-en-twintigsten April sesthien hondert een-ende-veertigh, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunckt (onder correctie) dat de vijfthien hondert gulden by Jan Gerritsz Robijn (soo *in facto* wort geposeert) aan Pieter Rokussz Vosburgh geschoncken, niet alleen en moet gaan van de portie van d'Erfgenamen van den voorsz Robijn, maar ook *pro rato* van de portie van d'Erfgenamen van Maartje Cornelis, gemerckt den voornoemden Robijn by het voorsz Testament de macht ghekregen hebbende om de helfte van de goederen van sijn Huysvrouwe met de syne door het selve Testament geconfundeert, *pro arbitrio* te veralieneren, verstaan moet werden het recht ghehadt te hebben om de selve oock door geschencken te verminderen, als zijnde het woordt van schencken naar het gemeene oordeel van de Rechts-geleerden, die geschreven hebben *ad auth. contra si quis Rogatus* C. *ad* S. C. *Trebell.* onder het woordt van vervreemden als een soort onder sijn gheslacht in soodanige gevallen gecompræhendeert; te meer in dit gheval, alsoo dese *hypothesis* van *Dict. auth.* vry wat scheelt, ende den voorsz Robijn onbepaalder Recht is opgedragen, als die gene heeft die belast is *quod exhæreditate supererit* te restitueren, waar van *d: auth.* spreeckt.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 13. October 1658.
Ende was onderteyckent,

C. van Aller, A. Paets.

De

XL.

De Vrou de Man willende doen

delogeren uyt de Huysinge, ende om te versoucken Publicatie ende afleesinge dat sy tot malkanders laste egeene schulden meer en sullen mogen maken, moet, ende kan het selve gedaan werden by Requeste aan den Ed: Hove van Hollandt te præsenteren.

GEsien by den ondergeschreven Copye acte van Compromis tusschen Abraham van Beemden Huys-timmerman tot Rotterdam ter eenre: ende Neeltgen Corssen zijne Huys-vrouwe, ter andere zijden, in dato den eersten Augusti 1654. voor Notaris, ende Getuygen gepasseert, noch Copye acte van de provisionele uytsprake op 't voorsz Compromis gevolgt, in date voorsz, noch Copye van sekere transactie gemaakt tusschen de voorsz Abraham van Beemden, ende Neeltgen Corssen ten overstaan van de arbiters in 't voorsz Compromis vermelt, in date den 13. Augusti daar aanvolgende, ende noch seeckere twee Requesten aan de Heeren Schout, Burger-meesteren, ende Schepenen van Rotterdam gepræsenteert, d'eene by den voornoemden Abraham van Beemden, ende Neeltgen Corssen, ende d'andere by Neeltgen Corssen alleen, ende geleth op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) dat de voorsz Neeltgen Corssen om te komen ten effecte van de voorsz transactie, soo om de voornoemde Abraham van Beemden te doen delogeren uyt d' huysinge in de selve transactie vermelt, als om te doen de publicatie ende afleesinge, dat sy luyden tot malkanders lasten egeen schulden meer en sullen mogen maken, geraden is haar by Requeste aan den Hove van Hollandt te addresseren, ende daar by te versoucken authorisatie op een Deur-waarder van den selven Hove; soo om den voornoemden Abraham van Beemden *de facto* te doen delogeren uyt de voorsz. Huysinge, als om de voorsz Publicatie, ende afleesinge te doen, ten ware den voornoemden Abraham van Beemden eenige redenen hadde ter contrarie, die hy tot sekeren korten dagen, voor seker Heer Commissaris van den Hove, soude moeten komen verklaren, om de voornoemden Neeltjen Corssen mede

 gehoort,

gehoort, op ter voorsz versouck by den voorsz Hove gedisponeert te werden als naer-behooren.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage huyden den 19. Mey, 1657.

Ende was onderteyckent,

S. van de Werven.

GEsien by mijn ondergeschreven alle de stucken, ende bescheyden in 't hooft van den boven-staanden Advyse vermelt, mits-gaders het Advys daar uyt op de geproponeerde vrage gegeven, ende op alles gelet.

Conformere my met den selven advijse soo als 't leyt,. Rotterdam desen 19. Mey, Anno 1657. Ende was onderteyckent,

Karolus van Aller.

XLI.

Al is een Contract niet geteyckent by de Contrahenten, maar alleen by den Notaris, ende twee Getuygen, soo is het echter bestendigh.

't Selve by een van de Contrahenten, Notaris, en de Getuygen onderteyckent wesende, ende niet by den tweeden Contrahent, door oorsake de Conditien niet wel zijn gestelt, is te præsumeren daar inne niet ter goeder trouwen gegaan te zijn; doch vermach den geledeerde alle de voordeelige conditien te accepteren, ende is den anderen Contrahent gehouden 't verkofte alsoo te leveren als de Conditien in der daadt zijn.

CASUS POSITIE.

ARy Jacobsen Edelman, Molenaar woonende buyten de gouse-Poort op den houck van de Oost-laan inde Jurisdictie der Stadt Rotterdam, heeft op den vierden October, 1658. zijnde vrydagh gekoft van Teunis Gorissen mede-Molenaar wonende buyten de gouse-Poort voorsz, des selfs Teunis Gorissens geregte helfte van sijn Koren-wintmolen ende Erve, soo in Oost, West, Suyt, en Noort syde sulcx de selve wert bemaelt,

bemaelt, Wagen, Paart, Zeylen, 12 Billen, ende alle het verdere gereetschap, niet uytgesondert, daar aan behoorende, mitsgad: de helft van een kleyn Huysgen, ende Erve, staande ter zyden, ende aande zuyd-zyde vande voorsz Molen-werf, ende laatstelijk een geheele Huysinge, eñ Erve, staande eñ gelegen op de voorsz Mole-werf, uytgesondert de Huysinge, ende Erve, mede op de voorsz Mole-werf staande, aankomende in 't geheel den voorsz Teunis Gorissen, staande, ende is alle 't voorsz gekofte gelegen aan de heylige Geest Laan, buyten de voorsz gouse-Poort, streckende voor uyt de selve heylige Geest Laan, tot achter aan de Goutse ryweg toe, ende dat alles voor de somme van eens achtenveertig hondert Caroli guldens te xl. grooten 't stuck, ende daar en boven een rosonobel voor des verkoopers huysvrouwe ende vier Rijcxdaelders tot een ver-eeringe voor des verkoopers vier kinderen, te betalen gereet ten dage van de gifte, op ten eersten Mey 1659. moetende geschieden, duysent guldens, ende van de resterende achtendertich hondert guldens ten profijte van den verkooper passeren schult-rente-brief, specialijck op het verkofte te hypotheecqueren, daar van Jaarlijcx af te lossen hondert vijftich Caroli guldens, wel meerder maar niet minder, ende dat met de Rente van dien, jegens vijf guldens van 't hondert in 't Jaar, als van de verdere blyvende Hooft-somme, zijn inganck sullende nemen den voorsz eersten Mey Anno 1659. sonder dat hy Kooper voornoemt penninck Borge soude stellen, maar dat de voorsz duysent guldens in plaats van Borge soude sijn, ende dat hy Kooper alle het voorsz verkofte aan den Kooper soude leveren vry, ende onbelast, sonder datter eenige verdere Conditien sijn gemaakt, 't zy van veertighsten, tachtigsten penninck, 't Segelen, ende schryven van alle Brieven, of andersints, alles in præsentie, ende by wesen van Joachim Arentsz Paarde-meester, wonende in nieuw-Beyerlant, ten huyse van Pieter Bleyck Herbergier inde goutse Wagestraat, binnen Rotterdam voorsz. 't Is nu sulcx dat den Verkooper, ende Kooper op den 11. October 1658. ten huyse van den voornoemden Pieter Bleyck een Koop-cedulle van 't gunt 't voorschreve is souden laten schryven, tot welcken eynde wierde gehaelt den Notaris Jacobus Delphius, die in plaats van de verkoop, ende koop, als vooren, regt te schryven, sich onderstaan heeft regt ter contrarie te doen te weten, dat de voorsz verkoop, ende koop geschiet soude zijn in deser voegen, namentlijck dat den voornoemden Ary Jacobsz Edelman van hem Teunis Gorissen, 't gunt voorschreve is, soude hebben gekoft, voor de somme van achtenveertigh-hondert Caroli guldens, gereet te betalen den 1. Mey 1659. voorsz, ten dage van de gifte duysent guldens, van seventien-hondert vijftig guldens een schult-rente-brief te passeren, af te lossen Jaarlijcksz hondert vijftich guldens, wel meerder maar niet minder, ende

dat met de renten van dien als van de verdere blyvende hooft-ſomme, jegens vijf guldens van 't hondert in 't jaar, inne ſullende gaan den voorſz eerſten Mey 1659, dat den Kooper twee-en-twintigh hondert en vijftigh guldens die op het voorſz verkofte belaſt ſtaen, volgens vier diſtincte Rente-brieven daar van zijnde, tot ſynen laſte ſoude moeten nemen, dat hy Pennink-borge ſoude ſtellen, alleen den geheelen veertighſten, ende tachtighſten Penninck, en andere onkoſten ſoude betalen, dat noyt by den Kooper is gedacht, of noyt ſulcken koop metten voornoemden Theunis Goriſſz heeft aangegaan, weſhalven hy Kooper 't Concept van den voornoemden Delphius niet heeft willen onderteyckenen, en daar tegens wel hertelijck geproteſteert, welcken niet teghenſtaande hem Ary Jacobſz bericht is dat den voornoemden Delphius 't voorſz Concept als Notaris, den voornoemden Theunis Goriſſz, als Verkooper, Hendrick Pijl, ende Joachim Arentſz voornoemt, als Getuygen, hebben onderteyckent, ſonder dat het by hem als Kooper onderteyckent is, ſoeckende daar van alſoo een notariale minute te houden, en copye daar van uyt te gheven in weer-wil van hem Kooper, ende tegens deſſelfs voorſz proteſt, daar op hy Kooper een inſinuatie aan den voornoemden Delphius door Notaris, ende Getuygen heeft laten doen dat hy met'er daadt 't voorſz Concept als nul, en onwaarachtigh ſal hebben te ſcheuren, ende geen copye authentijcq, of ſimpel daar van te leveren, alſoo hy kooper hem aan de voorſz koop, ende conditien, buyten 't voorſz Concept zijnde, hier vooren breeder verhaalt, is houdende, ſonder daar van te willen deſiſteren, als mede aan den voornoemden Theunis Goriſſz, van dat hy hem met het ſelve Concept, door redenen als vooren, niet ſal hebben te behelpen, maar de voorſz koop buyten 't meer-genoemde prætens concept gemaackt, hier vooren breeder verhaalt, aan ſijn zyde præſteren, ghelijck hy kooper aan ſijn zyde bereydt is te willen doen, hebbende hy kooper alle 't gunt voorſz is mede doen inſinueren aan den voornoemden Joachim Arentſz, ende daar op doen verſoecken deſſelfs Cathagoris antwoordt, alles by refuys, ende naarlatigheydt van dien, dat hy kooper jegens de voorſz drie perſonen wel expreſſelijck was proteſterende van alle koſten, ſchaden, ende intreſſen, daar door alreede gedaan, gehad, ende geleden, nog te doen, hebben, ende lyden, op welke inſinuatie aanden voornoemden Joachim Arentſz gedaen, hy daar op tot antwoordt gaf, (naar dat het hem van woorde te woorde duydelijck was voor-geleſen) ja, alles niet uytgeſondert, dat ghy mijn hebt voor-geleſen (denoterende daar mede de voorſz vragen in de voorſz inſinuarie, ende proteſtatie geroert.) is waarachtigh, en ick hebbe van 't begin totten eynde daar by gheweeſt, Theunis Goriſſz kan dat niet ontkennen, of hy is een ſchelm, en op de voorſz inſinuatie aan den voornoemden Theunis Goriſſz, ende den Notaris Iacobus Delphius gedaan, ſy-

luyden

luyden daar op tot antwoordt gaven, te weten, den meer-gemelten Theunis Gorissz, laat Ary Jacobsz Edelman derthien hondert in plaats van duysent gulden gereet geven, soo sal hy geen pennink-borge stellen, en ick sal binnen vier-en-twintigh uyren 't alles vry maken, ende de Molen bevryden, en al is-'er niet bedonghen wie de onkosten, veertighsten, ende tachtighsten penninck betalen moet, soo is het altijdt de manier dat die den Kooper moet betalen, daar van is noch uyt noch in geseght, ende den voornoemden Delphius, ick hoor, ick sie, alles breeder blijckende by de voorsz Insinuatien, Protestatien, Antwoorden, ende Relacen, gedaan, ende gepasseert voor den Notaris Adriaan van Aller, ende sekere Getuygen, tot Rotterdam voorsz, opten 12. October 1658.

Quæritur.

Eerstelijck, of het voorschreve Concept onderteyckent als voren, door redenen hier voren verhaalt, niet is nul, ende van onwaarden?

Ende ten tweeden, of uyt de voorsz respective antwoorden niet blijckt, dat den voornoemden Ary Jacobsz Edelman ghesondeert is met middelen van Justitie den opghemelten Teunis Gorissen te Constringeren tot het præsteren van de voorsz koop, ende verkoop met den selven op den vierden October voorschreven aangegaan?

GEsien by ons onder-geschreven de boven-staande *Casus positie*, ende gelet op de vragen daar uyt geproponeert.

Dunkt (onder correctie) op de eerste vraghe alsoo tot de substantie, en het wesen van een contract niet en behoort dat het selve geschreven zy *l. Contractus* 17. *C. de fid. instr.* dat daarom het selve niet voor nul, ende van onwaarde kan werden geacht, om dat het van den Kooper nier en is onderteykent, en verders dat het selve geen defect in de forme van een notariaal Instrument en Argueert: want alhoewel de Romeinsche regten tot de forme van een publijck Instrument schynen te vereyschen dat het niet alleen van den Notaris, ende Getuygen, maar oock van de Contrahenten, als zy 't schryven konnen, zy onderteyckent, *d. l. contractus & ibid. Glos. Nov.* 73. *c. oportet.* soo is het nochtans dat by ons veele van de Romeynsche solemniteyten oock in desen niet aangenomen zijnde, voor een notariaal Instrument geacht wort, het gene by den Notaris, en Getuygen is geteyckent, al is het niet bevestigt met de onderteykeninge van de Contrahenten; op de tweede vrage, hoewel daar uyt juyst geen nulliteyt kan werden geargueert dat het Instrument van de Koop by den Kooper niet en is geteyckent, dat echter het selve vry werdt ge-

gesuspecteert, door dien dat een van de Getuygen verklaart dat de intentie van de Contrahenten in het selve niet oprechtelijck en is gecompræhendeert, ende de verkooper selfs dat van de onkosten van de gifte noch uyt noch in is gesproken: in allen gevalle dat de verkooper soude gehouden sijn het verkofte te leveren op soodanige Conditien als hy den kooper by zijne antwoorde op de boven gemelte insinuatie heeft aangeboden, welcke præsentatie indien by den Notaris voor den kooper mochte verstaan werden niet aangenomen te zijn, als noch by den Kooper (voor soo veel des noot zy) soude mogen werden geaccepteert.

Aldus geadviseert in Rotterdam den 15. October, Anno 1658.

Ende was onderteyckent,

Karolus van Aller. A. Paets.

XLII.

Verdeelinge van sekeren Boedel aan des overledens Vrunden.

CASUS POSITIE.

A. In Indyen overleden, laat na B. ende C. Kinderen van sijn Moeye D. zijnde sijn Vaders heele Suster, item noch drie Kinderen van sijn Moeye E. mede sijn Vaders heele Suster, verders vier Kinderen van F. sijn Vaders heele Broeder, ghelijck mede twee Kinderen van G. insgelijcx sijn Vaders Broeder, ende laetstelijck een Kindt van sijn halve Moeye mede van 's Vaders zyde.

GEsien by mijn onder-geschreven de boven-staande *Casus positie*, ende gevraagt hoedanigh de goederen die A. soude mogen naar-gelaten hebben onder de boven-staande syne Bloedt-vrienden *ab intestato* souden moeten werden gepartageert, ende gedeylt.

Dunckt (onder correctie) dat eerstelijck de helft van de naar gelatene goederen van A. die aan 's Vaders zyde moet gaan, in tween moeten werden geklooft, dat de eene helfte des Overledens eygen, ofte heele Ooms, ofte

Moeyes Kinderen by kluften, ofte staken moeten trecken, ende dat de andere helfte tusschen sijn voorsz heele, ofte volle Ooms, ofte Moeyes Kinderen, mitsgaders sijn halve Moeys Kinderen mede by kluften, ende staken, als vooren, moet werden verdeylt.

Aldus geadviseert in Rotterdam den negenthienden November 1658.

Ende was onderteyckent,

C. Pelt, *A. Paets.*

XLIII.

Een ongefundeerden eysch, ende conclusie behoort te werden ontseydt, ende na dat de saake is, of *cum expensis*, of met compensatie van kosten.

GEsien by den onder-geschreven de stucken van den Processe voor den Gerechte van Nieuwerkerk, uytstaande tusschen Adriaan Cornelisz Vermeul, *cum socijs*, soo sy procederen Eysschers, ende den Heere Willem Canter Gevoegde, ter eenre, ende Maartgen Dircx Dochter, Weduwe van Jan Cornelissz Vermeulen Gedaaghde.

Dunkt (onder verbeteringe) dat die van den voorsz Gerechte by haer vonnisse behooren den voorsz Eysschers, ende Gevoeghde te ontseggen hare eysschen, ende conclusien, op, ende jegens de Gedaaghde gedaan, ende genomen, ende te compenseren de kosten van den Processe omme redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxij. Junij 1656.

Ende was onderteyckent,

D. de Jonge, *W. d. Groot.*

XLIIII.

Ad Idem.

GEsien by de ondergeschreven het Proces voor den Gerechte van Nieuwerkerck op de Ysel ongedecideert hangende tusschen Frans Adriaansz Gorisneel, Eysscher, ter eenre, ende Frans Cornelisz Schipper, ter andere zyden, ende gevraagt over de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat die van den voorsz Gerechte by heurlieder Vonnisse diffinitijf, mits by de Huysvrouwe vanden Gedaagde met solemnelen Eede verklaart werdende dat sy absolutelijk, ende sonder eenige reserve met den voornoemden Eyscher is geaccordeert en overgekomen, dat hy Eyscher 't Schip in den Processe geroert, weder soude aan hem nemen voor 't restoir, 't gunt den gedaegde daar op noch schuldig was, mits dat de reparatien van het selve Schip by parthyen elcx half ende half aan den Scheep-maker souden werden betaalt, den voorsz Eyscher sijn eysch, ende conclusie op, ende jegens den voornoemden Gedaagde gedaan, ende genomen behooren te ontseggen, ende de kosten van den Processe te compenseren omme redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 18. Mey. Anno 1654.

Ende was onderteyckent,

Adr. van Stryen. W. van Stryen.

XLV.

Ad Idem.

GEsien by de ondergeschreven het Proces ongedecideert hangende voor Schepenen van Nieuwer-kerck op d' Ysel tusschen Hartman de Custer, Eysscher, ende arrestant, ter eenre, ende Maarten Cornelisz Vis, Gedaagde, mitsgaders Aert Cornelis Aertsz gevoechde, ter andere zyden.

Dunckt (onder correctie) dat Schepenen voornoemt by haar diffinitijf vonnisse den voorschreven Gedaagde behooren te condemneren in de geeyschte vijftich gulden volgens de Obligatie in date den vierden April des Jaars 1654. dat voorts de selve Schepenen behooren te verklaren het arrest gedaan op de Erfportie van den voorsz Gedaagde, breeder inden Processe geroert,

roert, wel, ende te rechte gedaen te sijn, gereserveert de voorsz gevoechde, sijn recht van præferentie, ofte concurrentie op de voorsz Erfportie, ofte de penningen daar van alreede geprocedeert, ofte noch te procederen, ontseggende parthyen haren vorderen eysch, ende Conclusie in desen gedaan, ende genomen, ende te compenseren de kosten van den Processe omme redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den 12. Mey 1655.

Ende was onderteyckent,

M. Paats. Jacob van Stryen.

XLVI.

Ad Idem.

GEsien by den ondergeschreven het Proces ongedecideert hangende voor Schepenen van Nieuwer-kerck op d' Ysel tusschen Joffrouw Geertruyt van den Haetert Eysscherse, ende interdicente, ter eenre, ende Adriaan Cornelisz timmerman, Gedaagde, mits-gaders Cornelis Mathysz, gevoechde voor sijn intereſt, ter andere zijde, ende gevraegt op de judicature van de voorsz sake.

Dunkt (onder corectie) dat Schepenen voornoemt by haarluyder diffinitijf Vonnisse den voorsz gedaegde behooren te condemneren inde geeyschte somme van elf hondert twintig guldens met den interest van dien jegens den penning xx. 't sedert de respective verschyn-dagen tot de effectuele betalinge toe, volghens de bezegelde Schepenen-brief in dato den xxj. December 1649. dat voorts de selve Schepenen behooren te verklaren, de ghedane interdictie wel ende te rechte gedaan te zijn, ende dat de selve Stadt sal grypen ten uyt eynde toe van de saeck, gereserveert de voorschreve gevoechde, sijn recht van præferentie, ende concurrentie op de erf-portye van den voorsz Gedaagde, of de penningen daar van alreede geprocedeert, ofte als noch te procederen, breeder in den Processe geroert, ontseggende parthyen haren verderen eysch ende conclusie in desen gedaan ende genomen, ende te compenseren de kosten van den Processe omme redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xij. Mey 1655.

Ende was onderteyckent,

M. Paats. Jacob van Stryen.

XLVII.

Ad Idem.

GEsien by den onder-ghe schreven het schriftelijck Proces, voor de E: Heeren Schout ende Schepenen van Nieuwer-kerck ongedecideert hangende tusschen Teunis Janssen Vermeul Eysscher in cas van indemniteyt ter eenre, ende Pieter Jacobsz Stofberch, Gedaagde, in 't voorsz cas, ter andere zijde, ende gevraecht op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat Schout ende Schepenen voornoemt, by haarlieder diffinitive Vonnisse den Gedaagde behooren te condemneren, den Eyscher te indemneren, ende bevryden van soodanighen eysch ende Conclusie als Jan Jan Leendertsen op den Eysscher nopende de vermissinge ende gebruyck van sekere breede schouwe heeft gedaan ende genomen, compenserende niet te min de kosten om redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xv. Februarij Anno 1656.

Ende was onderteyckent,

Jacob Dedel. S. v. Middelgeest.

XLVIII.

Een on-ghefundeerde Exceptie

behoort te werden gerejecteert, ende geordonneert den Gedaagde peremptorie t'antwoorden, met reservatie van de kosten ten uyt eynde van de sake.

GEsien by den ondergeschreven de stucken van den Processe ongedecideert hangende voor Schepenen van Nieuwer-kerck op d' Yssel tusschen Gillis Jacobusz Canter Bailliu van de hooge Heerlickheydt van Capelle, mits-gaders Schout van Capelle ende Nieuwer-kerck op d' Yssel, Eyscher in cas van naestinge, ende geexcipieerde, ter eenre, mitsgaders Niclaas Gijsbertsz de Groen, Gedaagde, ende excipient, ter andere zyden, ende gevraecht op de judicature van dien.

Dunkt (onder correctie) dat Schepenen voorsz behooren by haar Vonnisse de geproponeerde exceptie te rejecteren, ende den Gedaaghde te ordonneren peremptorie te antwoorden, reserverende de kosten ten uyt eynde van de saecke.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage huyden den xiiij. Februarij 1656.

Ende was onderteyckent,

S. van de Werven. Jacob Deym.

XLIX.

Ad Idem.

GEsien by den ondergeschreven het Proces ongedecideert, hangende voor Schout ende Schepenen van Nieuwer-kerck tusschen Cornelis Olyviersz Eyscher ende geëxcipieerde ter eenre, op ende jegens Olyvier Cornelisz Verweerder ende excipient ter andere zyden, ende gevraecht op de judicatuyre van dien.

Dunckt (onder correctie) dat Schout ende Schepenen voornoemt, de geproponeerde exceptie behooren te rejecteren, ende den Eyscher al vooren in dese sake ten principalen te disponeren te ordonneren naar der te bewysen zijne possessie over de Laen breeder in den Processe gementioneert, mits-gaders zijne Ghetuygen behoorlyck te doen recolleren, omme 't selve gesien voorts in de saecke ghedisponeert te werden, soo als bevonden sal werden te behooren, reserveerende de kosten van den Processe ten uyteynde van de saecke.

Aldus geadviseert. in 's Gravenhage den 24. Junij, Anno 1647.

Ende was onderteyckent,

A. W. Nierop. A. Pandelaer.

L.

Conſterende dat een Dochter

die van kinde verloſt is de Vader weet, hy bekent Vader daar van te ſijn, moet hy by interculitoir Vonnis by proviſie in de alimentatie wekelijck ter ſomme van twee guldens werden gecondemneert, mitſgaders in de Kraamkoſten, ende verder ten principalen voorts te procederen, met reſervatie van de koſten ten uyteynde van de ſaak.

GEſien by de ondergeſchreven het ſchriftelijck Proces ongedecideert hanghende voor den E: Gerechte van Nieuwer-kerck op de Yſſel tuſſchen Leendert Adriaanſz Olſhoorn als Vader ende Voocht van Fytje Leenders Dochter, in die qualite Eyſſcher ter eenre, ende Leendert Janſz Doncker, als Vader ende Voocht van Cornelis Leendertſz Doncker, in die qualite Gedaagde ter andere zyde, ende gevraecht op de judicatuyre van dien.

Dunckt (onder correctie) dat Schepenen van Nieuwer-kerck voorſz, by haarluyder interlocutoir Vonniſſe den Gedaagde ſoo hy procedeert, behooren te condemneren by proviſie tot alimentatie van het Kint by de voornoemde Fytje Leenders Dochter op den xx. September 1653. gebaart, alle weecke uyt te reycken de ſomme van twee guldens, ende voor de Kraam-koſten van de ſelve de ſomme van veertich guldens, ende nopende 't verder ende ten principalen de ſaecke te ordonneren te inſtrueren volgende ſtijle van de Vierſchare, reſerverende de koſten van den Proceſſe ten uyt-eynde toe van de ſaecke.

Aldus geadviſeert in 't Gravenhage, den xiiij. Octobris, 1653.

Ende was ondertevckent,

M. Paets. Gaſp. Huet.

LI.

Een Verſoek zijnde gefundeert,

behoort te werden geadjudiceert met reſervatie van de koſten van den Incidente.

GEſien by den onder-gheſchreven Extract authentijcq uyt het Vyerſchaer-boeck van Nieuwerkerck op d' Yſſel, innehoudende ſeker verſoeck van wegen Aert Adriaanſz Vuyck, ſoo hy procedeert, Gedaaghde, contra Jan Cock Eyſſcher aldaar gedaan, ende 't voldingen daer op ghevallen, ende van wegen den Gerechte aldaar gevraeght op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat die van den voorſz Gerechte behooren den voornoemden Gedaaghde als Requirant, ſijn voorſz verſoeck te adjudiceren, met reſervatie van de koſten van deſen Indicente.

Aldus geadviſeert in 's Gravenhage deſen 1. Junij 1652.

Ende was onderteyckent,

Jacob Deym, W. van den Kerckhove.

LII.

Een ghefundeerden Eyſch be-

hoort geadjudiceert, ende een on-gefundeerden eyſch ontſeyt te werden, 't zy met compenſatie van koſten, of *cum expenſis*, naar de gelegentheydt der ſaecken.

GEſien by ons ondergeſchreven het ſchriſtelijcke Proces uytſtaande voor Schepenen van Nieuwer-kerck tuſſchen Abraham van Naſch, als geſtelde Curateur over den Boedel ende goederen van Jacob Joriſſen, als mede Procuratie hebbende van Cryn Cente de Beſke metſelaer Eyſcher ter eenre, ende Tryntje Dircx Dochter, Weduwe wylen Claes Franſz, ende Dirck Janſz Stolck, Vader van de ſelve Tryntje Dircx, Verweerders, ter andere zyde, ende gevraeght op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat Schepenen voorsz by hare diffinitive Vonnisse behooren den Eysscher soo hy procedeert synen eysch, ende conclusie in 't reguard van de voorsz Trijntgen Dircx Dochter te adjudiceren, ende in het reguard van de voorsz Dirck Jansz Stolck sijn eysch, ende conclusie te ontseggen, met compensatie van kosten omme redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 24. November 1654.

Ende was onderteyckent,

D. van Rosendael, Jan van Rosendael.

LIII.

Ad Idem.

GEsien by ons onder-geschreven het schriftelijck Proces voor Schepenen van Nieuwerkerck op d'Yssel, ongedecideert hangende, tusschen, ofte van wegen de Vooghden van de minderjarige Kinderen van Zal: Cornelis Adriaan Aartsz, als Erfgenamen van Zal: Aart Adriaansz Aarts, in die qualiteyt Eysschers, ter eenre, op, ende jegens Cornelis Mathijssz, gewesene Præsident-Schepen, soo voor sijn selven, als zijne andere Con-fraters, Gedaaghde, ter andere zyde, mitsgaders noch tusschen den selven Cornelis Mathijssz als Eysscher in cas van indemnite, ter eenre, op, ende jegens Gillis Jacobus Canter Schout van Nieuwerkerck voorsz, Gedaaghde in 't selve cas, ter andere zyde, ende ghevraeght op de judicature soo van het een, als ander Proces.

Dunckt (onder correctie) dat de voornoemde Schepenen by haar-luyder diffinitive Vonnisse de voornoemde Cornelis Mathijssz, soo hy procedeert, Gedaaghde, behooren te condemneren aen de Eysschers, te betalen de somme van hondert twee-en-sestig gulden ses stuyvers, breeder in den eysch geroert, midtsgaders te condemneren in de kosten van den Processe tot hen-luyden taxatie, ende moderatie, ontseggende de selve Eysschers haar vorderen eysch, ende conclusie nopende de ge-eyschte intresten van de voorsz hondert twee-en-sestigh gulden ses stuyvers.

Ende in 't reguarde van de tweede sake, dat Schepenen voornoemt, Gillis Jacobus Canter den Gedaaghde by haar-luyden diffinitive Vonnisse behooren te condemneren den Eysscher in sijn voorsz qualiteyt te indemneren, kosteloos, ende schadeloos te houden van de boven-gheschreven condemnatie,

tot

tot laste van den voorsz Eysscher in cas van guarand, ende aldaer gedaaghde in rau-actie, gewesen, ende compenseren de kosten om redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 1. Julij Anno 1654.
Ende was onderteyckent,

Jacob Dedel, Justinus Colyer.

LIIII.

Ad Idem.

GEsien by de ondergeschreven het schriftelijk Proces voor Schepenen van Nieuwer-kerck onghedecideert hangende tusschen Maarten Lenertsz Coyman Eysscher in cas van oppositie, ter eenre, ende Grietge Gerritsz Dochter Weduwe van Jan Claesz Bontenbal in sijn leven Procureur, Gedaagde, ende geopposeerde, ter andere sijde, ende gevraecht op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat de voornoemde Schepenen by haarlieder diffinitive vonnisse den Eyscher, ende opposant behooren te verklaren quaedt opposant, ende dienvolgende den selven sijn eysch, ende conclusie in 't voorsz cas op, ende jegens den gedaagde, ende geopposeerde gedaen, ende genomen te ontseggen, ende de geopposeerde te admitteren met haar begonste executie te mogen voortgaan, ende den opposant te con demneren inde kosten van den Processe tot haarlieder taxatie, ende moderatie.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxviij. Mey 1654.
Ende was ondert eyckent,

Jacob Dedel. Justinus Colyer.

LV.

Ad Idem.

GEsien by den onder-gheschreven het Proces voor Schepenen van Nieuwer-kerck op d'Yssel, ongedecideert hangende, tusschen Corn: Alexandersz den Niver, Eysscher ter eenre, ende Schout, ende Arme-meesters van Nieuwer-kerck voorsz als aangeslagen, ende onder haar genomen hebben-

de de goederen van Marijtgen Centen Zal: haar aanbestorven door doode, ende overlyden van Daam Aartsz, mede Zal:, in die qualite Gedaaghdens, ende gevraeght op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat Schepenen voornoemt by haar-luyden Vonnisse, midts by den Eysscher aan de Ghedaaghdens gherestitueert werdende de verpande goederen breeder in des selfs conclusie van eysch, ende de drie laatste posten van het extract uyt des selfs schult-boekjen by hem onder de letter C. ten Processe overgelevert, gementioneert, ende de deuchdelijckheydt van de voorsz drie posten nader met Eede confirmerende, de gedaagdens behooren te condemneren de selve drie posten ter somme van acht guldens vier stuyvers, aan den Eyscher op te leggen ende te betalen, ende aangaande de eerste post van vyf-en-sestich gulden neghen stuyvers, mede in het voorsz extractt geroert, den Eysscher te ordonneren de selve schuldt nader te verifieren, om het selve gesien ende parthyen daar jegens gehoort, dienaangaande mede nader gedisponeert te werden, als bevonden sal werden te behoren, reserverende de kosten ten uyteynde toe van de saken.

Aldus geadviseert by den ondergeschreven, in 's Gravenhage, desen xxvij. Februarij, 1654.

Ende was onderteyckent,

W. de Groot. Adr. van Stryen.

LVI.

Ad Idem.

MEde gesien by den ondergeschreven het Proces voor de voornoemde Schepenen ongedecideert hangende tusschen Ysbrandt Janzs. Koster, Eyscher, ter eenre, ende de voornoemde Schout, ende Arme-vooghden, in de voorschreve qualite, gedaagdens, ter andere zyde, ende gevraegt, als vooren.

Dunckt (onder correctie) dat Schepenen voornoemt mist by den voorsz Eysscher met Eede bevestigt werdende de deuchdelijckheyt van de schult begrepen in de tweede ende volgende posten tot den eynde toe van het extract uyt des selfs schult-boeck, by hem onder de letter C. ten Processe overgeleyt, de gedaagdens behooren te condemneren aanden eysscher deselve schult, te samen belopende ter somme van ses-en-twintich gulden ende eene stuyver, op te leggen, ende te betalen, ende nopende de eerste post in het voorsz extract

extract vermelt, ter somme van ses gulden negen stuyvers, mits gaders de verdere geeyschte negen gulden negen stuyvers, den Eysscher te ordonneren de selve schult nader te verifieren, omme het selve gedaan ende partyen daar jegens gehoort dien-aangaande mede nader gedisponeert te werden als bevonden sal werden te behooren, reserverende de kosten ten uyteynde toe van de saecke.

Aldus geadviseert by de ondergheschreven, in 's Gravenhage, den xxvij. Februarij 1654.

Ende was onderteyckent,

W. de Groot. *Adr. van Stryen.*

LVII.

Ad Idem.

GEsien by de onder-gheschreven het Proces ongedecideert hangende voor Schepenen van Nieuwer-kerck op d'Yssel, tusschen Adriaan Claassz de Jong, Eysscher in conventie, ende Verweerder in reconventie, ter eenre, ende Pouwels Willemsz Verweerder, ende Eysscher in 't voorschreve cas respective, ter andere zyde, ende ghevraeght over de judicature van de voorschreve sake.

Dunckt (onder correctie) dat die van den voorsz Gerechte Recht doende, soo in conventie als reconventie, by haar-luyder Vonnisse diffinitijf den Gedaaghde, ofte Verweerder in conventie behooren te condemneren, aan den Eyscher in 't selve cas, op te leggen, ende te betalen de somma van negen-en-twintigh gulden, veerthien stuyvers, ende vier penningen, afslaande daar aan de somma van seven gulden in reconventie ge-eyscht, ontseggende Parthyen *hincinde* haar-luyder vorderen eysch, ende conclusie, soo in conventie als reconventie op den anderen gedaan, ende genomen, ende compenserende de kosten van den Processe om redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xvj. Mey 1653.

Ende was onderteyckent,

J. de Cocq, A. van Stryen.

LVIII.

Ad Idem.

Nopende 't interineren van de Clausule van Relief.

GEsien by de onder-geschreven het schriftelijk Proces ongedecideert hangende voor den E: Gerechte van Nieuwer-kerck op d'Yssel, tusschen Jan Cornelisz Lock, Herbergier tot Sevenhuyse Eyscher, ende gedaagde, ter eenre, ende Aert Adriaansz Vuyck, als over-ghebleven Vooght van Eeuwout Adriaansz synen minderjarigen Broeder, in die qualite, Verweerders, ende Impetranten van Mandament van Relief, ter andere zyde, ende gevraegt op de judicature van dien.

Dunkt (onder correctie) dat Schepenen van Nieuwer-kerck voornoemt by haar diffinitijf Vonnisse, behooren te interineren de Clausule van Relief in het voorsz Mandament geinsereert, ende dien-volgende de Impetranten van het selve Mandament behooren te releveren van het passeren van de acte obligatoir van weddinge, als mede van het teyckenen van de afreeckeninge, breeder ten Processe geroert, ende hem Eeuwout Adriaansz te stellen in soodanigen state als hy was voor date van het passeren, ende teyckenen van de selve, ende voorts den voorsz Eyscher syne gedane eyschen en conclusien behooren te ontseggen, ende de kosten van den Processe te compenseren, om redenen haar daar toe moverende, voor soo veel aangaat het Mandament van Relief, ende condemnerende den Eysscher in de kosten in de rau-actie ghevallen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage den xxx. Octobris 1652.

Ende was onderteyckent,

M. Paets, Gasp: Huet.

LIX.

Ad Idem.

GEsien by d' ondergeschreven de stucken van den Processe, tusschen Lucas Alexandersz, Timmerman, Eyscher in cas van Præferentie, ter eenre, Contra Gerart Dirkz Laken-kooper, ende Lenart Adriaansz Buyck, mede Eyschers, in 't voorsz cas, ter andere syden, voor Schepenen van Nieuwer-kerck

kerck op d' Yssel ongedecideert hangende, ende gevraecht zijnde op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat de voorsz Schepenen, by haar Vonnisse, behooren den voornoemden Lucas Alexanderssen zijnen eysch in cas van Præferentie ter somme van twee hondert elf gulden tien stuyvers te adjudiceren in de koop-penninghen geprocedeert van de verkofte Huysinge, ende Erve van Jannitje Jans dogter Weduwe van Corn: Jan Robbertsz; ende dat daar daar na volgen sal, ende gepræfereert behoort te werden, Gerrit Dircx Laken-kooper voornoemt met de somme van vyftich gulden met den interesse van dien, jegens den penninck xx. sedert den 2. December 1648. tot de voldoeninge toe, volgens syne notariale Obligatie, in dato den selven 2. Decembris 1648. ende dat daar na soude behooren te volgen de voornoemde Lenart Adriaansz Buyck met de somme van vyftich gulden, met gelijcken interest als vooren sedert den 16. Decembris 1647. tot de voldoeninge toe, volghens de notariale Obligatie, in date den 16. Decembris 1650. daar van zijnde.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 30. October 1651.

Ende was onderteyckent,

Jacob Deym. W. van den Kerckhove.

LX.

Ad Idem.

GEsien by den ondergeschreven het schriftelijck Proces voor den gerechte van Nieuwer-kerck, ongedecideert hangende tusschen Teunis Janssen van Harn hout-kooper, ende Runt-molenaar ter Goude Eyscher, ter eenre, ende Adriaan Cornelisz Timmerman gedaagde, ter andere zijde, ende geleth op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat die van den voorsz Gerechte, mits de voornoemde eyscher sijn Register sterckende by Eede, en verklarende onder den selven Eedt dat de koop in quæstie simpelijck sonder eenich beraat, ende niet op eenige lengte is geschiet, by diffinitive Vonnisse behooren den gedaagde te condemneren de voorsz koop te præsteren, ende naar te komen, ende dienvolghende het eycken-hout, ofte roeyen van den Eyscher ter nombre van sestich stucken, ofte soo veel als daar van op den sevenden October 1647.

leggende waren inde staets-sellinge buyten de Dijck-poorte van der Goude, te ontfangen voor dertien gulden het stuck, compenserende de kosten om redenen.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage, op den xv. Maart, 1649.

Ende was onderteyckent,

F. Brandyn. A. Pandelaar.

LXI.

Ad Idem.

GEsien by den ondergeschreven de stucken vanden Processe ongedecideert hangende voor den gerechte van Nieuwer-kerck tusschen Willem Symonsz Bos-kooper Eyscher in conventie, ende Verweerder in reconventie, ter eenre, ende Cornelis Leendertsz Verduyn Verweerder, ende Eysscher respective, ter andere zijde, ende gevraecht zijnde op de judicature van dien.

Dunckt (onder correctie) dat die van den voorsz Gerechte doende recht soo in conventie, als re-conventie, mits by den eyscher in conventie gedaan werdende behoorlijcke traditie, ende opdrachte van het gekochte Landt breeder in den voorsz Processe gementioneert, den Verweerder in 't selve cas behooren te condemneren aan den eyscher te betalen de somma van drie hondert gulden ende noch ten behoeve van des selfs Eyschers Wees-kinderen te passeren behooren Custingh-brief ter somma van twee duysent gulden capitaal te betalen op termijnen van hondert gulden Jaarlijcks volgens de voorwaarden daar van zijnde, ende daar voren te verbinden het voorsz gekochte Landt, als hypotheecq, ende voorts sijn persoon, ende goederen, ten bedwangh van alle Hoven, recht, ende Rechteren, mits-gaders noch twee bosse Daelders voor des voorsz eyschers Huysvrouwe, als oock mede noch inde somma van vyf gulden in plaatse van een nieuwen hoet, ontseggende den eyscher in re-conventie zijnen eysch, eñ conclusie in re-conventie gedaan, ende genomen, met compensatie van kosten.

Aldus geadviseert in 's Gravenhage desen 18. Mey, 1648.

Ende was onderteyckent,

A. W. Nierop. A. Pandelaar.

Een

LXII.

Een Herbergier, Bakker, ende

Leverancier, staande ter goeder Naam, ende Faam, meriteren geloof op heur aanteyckeningen, kerf-stokken, ende notitien.

CASUS POSITIE.

A Herbergier zijnde, is gheraeckt tot decadentie, als mede in sijn sinnen gequest, B. is geauthoriseert by den Hove van Hollant, om den Boedel van A. te redderen, ende de schuldenaars daar uyt te betalen, soo verre de penningen van den voorsz Boedel komen te verstrecken, eñ bekomen hebbende, seker Register ofte schult-boek, waar in den voornoemden A. heeft aangeteeckent, verscheyde zijne Debiteuren, van verteerde gelagen als andersins, heeft hy B. eenighe der selver Schuldenaers, uyt krachte van 't voorsz Schult-boeck, in Rechte doen convenieren, waar jegens eenige van de Schuldenaars difficulterende zijn, aan B. betalinge te doen onder prætext dat sy vanteren van de ge-eyschte schult, quitantie te hebben, weshalven eenige van de andere Schuldenaars de voorsz Registers, poogen te annulleren, ende tot niet te maken, sustinerende insgelijcx onghehouden te zijn aan den voorsz B. eenige betalinghe van hare schuldt te doen, schoon genomen dat sy egeen quitantie, ofte ander bewijs van betalinge zijn hebbende, onder prætext alleen dat eenige van de voorsz Schuldenaars quitantie sustineren te hebben, of hebbende zijn.

Quæritur.

Of de selve Schuldenaars met hun-lieden gesustineerde naar Rechten, mogen volstaan, ofte niet?

GEsien by den onder-geschreven de voorschreve *Casus positie*, ende geleth op de vrage daar uyt geproponeert.

Dunckt ons (onder correctie) van beter gevoelen.

Alsoo

Alsoo de voorschreve A. geweest is een Herbergier, staende ter goeder name, ende fame, ende Herbergiers, Backers, midtsgaders diergelijcke Leveranciers op hare aenteyckeningen, Notitien, Kers-stocken, naar costume deser Landen, geloof gegeven, ende daer op Recht wert gedaen, dat mits dien den voornoemden B. wel, ende ten vollen gefundeert is, omme in ghevolge van 't voorschreve Register alle de voorschreve Debiteuren in Rechte aen te spreken, ende tot betalinghe van dien te constringeren, niet doende hier jegens dat den voorschreven A. in alsulcken versteltenisse is, dat hy het voorschreve Register niet machtigh is te be-eedigen, naar dien hy naar Rechten ghehouden moet werden *tanquam civiliter mortuus*, ende dien-volghende in sulcken schijn, of hy het selve besworen, of met der doodt hadde bevestight, ghelijck mede hier jegens niet en doet dat eenighe van de Schuldenaers quitantie souden moghen produceren, of te voorschijn brengen, want hoe wel der selver schult daar mede vernietigt is, soo en kan het selve geensints verschoonen andere Schuldenaars die geen quitantie, nochte ander suffisant bewijs, van betalinge te voorschijn kunnen brengen, zijnde na Rechten notoir, dat betalinghe als bestaande *in facto* moet werden bewesen, *l. final. cod. de solutionib.*

Aldus geadviseert binnen deser Stadt Rotterdam, desen vijf-en-twintighsten Maert sesthien hondert drie-en-vijftigh.

Ende was onderteyckent,

Theodorus Pelt, *A. Lansberge*, *Corn: Pelt.*

De

LXIII.

De Clausul Codicillair opereert een fideicommis, ende moet den gepræterieerden trekken sijn suyvere legitime Portie, ende voor de restitutie de Trebellianicque.

GEsien by my ondergeschreven Copye van seeckere Huwelijckſche Voorwaarde gemaeckt, ende gepasseert tusschen Adriaan Adriaensz van Crimpen, Jongman, toekomende Bruydegom, ter eenre: ende Annetgen Moliers, jonge Dochter, toekomende Bruydt, ter andere zyde, voor den Notaris Jacobus Delphyus, ende Getuygen tot Rotterdam op den 30. Augusti des Jaars 1664. Noch twee Testamenten by de voornoemden Persoonen, staande der selver Huwelijck gemaakt, ende gepasseert het eerste voor den Notaris Philips Basteels, ende Getuygen op den 26. Augusti 1665. Het tweede voor den Notaris Hartman de Custer, ende sekere Getuygen op den 18. Junij 1666. voorts berigt zijnde, dat de voornoemde Annetge Moliers deser Werelt is komen te overlyden, nalatende een Kindt, 't welk weynige weken na haar mede gestorven is.

Ende gelet op de vrage daar uyt voorgestelt.

Dunckt (onder correctie) dat aangesien by de voorsz respective Testamenten t'elkens de huwelijkſche Voorwaarde is gerevoceert, ende geannulleert: ('t welck in haar Testatrices vermogen geweest is by uyterste-wille te doen, ja aan haren Man alle hare goederen te maken, mits dat sulcx niet geschiede in præjudicie van hare kindt, ofte kinderen:) de selve Huwelijckſche Voorwaarde tegen de voornoemde Adriaan van Crimpen nu niet meer en komt in consideratie, maar alleen moet ingesien werden, of het voorsz laatste Testament na regten kan bestaan, ofte niet, rakende welcke poinct soude: (onder correctie, als vooren:) dunken, dat het selve wel na regten, ter oorsake van de præteritie van het kindt niet nul soude zijn, maar *querela inofficiosi* soude werden gerescindeert *vide neost. decis. Suprem. cur. Holl. decis.* 100. alhoewel verscheyde autheuren in contrarie opinie bevonden werden, ende sulcx oock by den Hove van Vrieslandt verstaan is. *Sand. lib.* 4. *tit.* 2. *defin.* 2. dan egter dat de voorsz subtyle distinctie weynig ter materie dient, aangemerckt in het voorsz Testement is geinflueert de Clausule Codicillair, uyt kragte van welcke het selve niet wel en bestaat als Testament, maar als een fidei-

fideicommis univerſeel, of Codicil, by welke alle de goederen fideicommis ſijn gemaakt, tot ſoodanigen effecte dat de Erfgenamen *ab inteſtato* (: gelijck in cas ſubject het voorſz nagelate kindt :) gehouden ſijn de erffeniſſe datelijk, ende ſuyverlijck aan den gene die in 't voorſz nulle Teſtament Erfgenamen geſtelt ſijn, gelijck alhier aan Adriaan van Crimpen te reſtitueren, als *jure illius Clauſula* voor fideicommiſſo geſubjecteert gehouden werdende, behouhoudende aan ſigh de legitime, ende voor de reſtitutie de Trebellianicque portie: makende te ſamen de helfte van 's Kindts nagelate Moederlijke goederen, ende latende de wederhelfte aan Adriaan van Crimpen, als geinſtitueerde Erfgenaem *per obliquum Papon. lib.* 20. *tit.* 1. *arr.* 8. *Sand. decis. friſic. d. loc. Groot. lib.* 2. *tit.* 24. *§.* maar tegens. *L. ſi jure. C. de Teſtamentar. manumiſſ. l. ex ea ſcriptura. ff. qui Teſtam. facer. poſſ. quia paria ſunt rogare venientes ab inteſtato, vel clauſulam codicillarem apponere. Sand. d. loc.*

Aldus geadviſeert in Rotterdam deſen 2. Auguſtij, Anno 1666.

Ende was onderteyckent,

Carolus van Aller.

E Y N D E.

REGI-

REGISTER.

A.

 Van

D.

E.

F.

Den

K.

L.

M.

 der

N.

O.

P.

Per-

T.

V.

Een

W. X.

Y.

Z.

EYNDE.



Aller Examen

der

Notarissen

mitsgaders

Consultatien en Advysen

